

égi
Magyar
Költők
Tára

RÉGI MAGYAR
KÖLTŐK TÁRA
XVII. század

II. kötet

AZ ELSŐ KURUC MOZGALMAK
KORÁNAK KÖLTÉSZETE
(1672 – 1686)

Sajtó alá rendezte
Varga Imre

Kötetünk az 1672 és 1686 közti időszak köz-költészetét tartalmazza. Ez a másfél évtized az első kuruc mozgalmak korszaka. Folyik az erőszakos katolizálás, a protestánsok templomainak elvétele, iskoláik bezárása, papjaik elűzése. Következményeként kiterébélyesedik a panasz-költészet, megsokasodnak a prédikátorok jere-miádjai.

A kuruc bujdosók sorsát, meg-megismétlődő támadásaikat, Thököly Imre változó szerenésével folyó küzdelmét tükrözik a történeti és propagandaénekek. Nem hallgat azonban az ellentábor sem, ugyanakkor az egész korszakon át hallatszik a törökellenes hang. Sajátos színezetük van az Erdélyben keletkezett, de a kis ország érdekein túltekintő verseknek. Az alkalmi költészet — halotti búcsúztatók, köszöntő versek, ajánlások, paszkvillusok, rabénekek, vitézsíratók — is megélenkül, számbelileg is felülmúlja az előző évtizedek termését.

A kötetben közölt versek jó része mind ez ideig ismeretlen volt, nyomtatásban itt jelenik meg először.

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
11.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
11.

SZERKESZTI:

STOLL BÉLA ÉS VARGA IMRE

- 1. A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ, BOCSKAY ÉS BÁTHORI GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZETE**
- 2. PÉCSELI KIRÁLY IMRE, MISKOLCZI CSULYAK ISTVÁN ÉS NYÉKI VÖRÖS MÁTYÁS VERSEI**
- 3. SZERELMI ÉS LAKODALMI VERSEK**
- 4. AZ UNITÁRIUSOK KÖLTÉSZETE**
- 5. SZOMBATOS ÉNEKEK**
- 6. SZENCI MOLNÁR ALBERT KÖLTŐI MŰVEI**
- 7. KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK**
- 8. BETHLEN GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZETE**
- 9. A KÉT RÁKÓCZI GYÖRGY KORÁNAK KÖLTÉSZETE**
- 10. AZ 1660-AS ÉVEK KÖLTÉSZETE**

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVII. SZÁZAD

11.

AZ ELSŐ KURUC MOZGALMAK KORÁNAK
KÖLTÉSZETE

(1672—1686)

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE:

VARGA IMRE

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

1986

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

-161063

ISBN 963 05 3492 4

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1986 · Varga Imre

Printed in Hungary

ELŐSZÓ

A jelen kötet az előző 8–10. köteteknek közvetlen folytatása, kronológiailag az 1672–1686 közti évek verses anyagát tartalmazza. Történelmünkben ezt a másfél évtizedet az első kuruc küzdelmek korának nevezzük. Költészetére a bujdosó mozgalom, a protestánsok üldözése, a Thököly Imre vezetése alatt folyó Habsburg-ellenes függetlenségi háború nyomja rá bélyegét. Legjellemzőbb alkotásai a publicisztikai, politikai versek, melyek a kor politikai, vallási, olykor társadalmi kérdéseit, ellentéteit tükrözik vissza. Természetesen van ennek a másfél évtizednek költészetileg szintelenebb, kevésbé érdekes verstermése is. Feltűnően megszorodtak az ún. ajánlóversek, és egyre nagyobb tömegben keletkeztek halotti búcsúztatók. A kötet költői egyéniségeket nem mutat be; az aránylag nagyszámú kiemelt verselő nem alkotásainak minősége, hanem mennyisége folytán került az első csoportba, ahová más kötetekben a nagyobb életművel rendelkező szerzőket soroztuk. A második csoportba kerültek azok a versszövegek, melyek a kor történeti eseményeihez kapcsolódnak, keltezhetőek, de a tematikus kötetekbe nem voltak beoszthatók. A „Keltezetlen darabok” című fejezetben a feltehetőleg 1672–1686 között keletkezett (másolt) verseket közöljük, melyeket nem tudtunk határozottan valamilyen évhez kötni. Ezt követőleg adjuk a *Körmendi-kódex*, a *Petrovay Miklós-énekeskönyv* és a *Hubai-kódex* keltezetlen verseit, mivel ezeknek a kéziratgyűjteményeknek a másolását a jelzett időközben fejezték be. A kötetet végül a naptárversekkel zárjuk.

KÖLESÉRI SÁMUEL

1.

A' LELKI CSATARA SERKENGETŐ TROMBITA SZÓ

1. Ha lelki vitéz vagy, Tanácsomnak helyt adgy,
Abban hátra ne hadgy, Tőlem el-ne maradgy,
Szivedben meg ne fadgy, Félsztől el se olvadgy.
Viadalra verradgy, Diadalmad lesz nagy.
- 5 2. Derék hartzra készüly, Hogy meg ne szégyenüly,
Semmitől ne réműlly, Reménségben ne hülyy,
Könnyen meg ne térüly? Ellenségre fel-ülyy,
Az hitből ki ne dülly, Végre meg-dicsöülyy.
- 10 3. Legy hü mind halálig, Véred hullásaig,
Hartzolly mind az vérig, Eleted fogytáig,
Vasban vagyé térdig? Ne félylly bár mind addig,
Bajnokod piheg mig, Segéll Isten Egig.
- 15 4. Lelki fegyver nélkül, Ha kézived szükül,
Ez tele idegbül, Hamar az meg-bövílly,
Ez nagy hasznu könyvbül, Többültön meg-többül,
Mondhadd osztán ebbül, Panoplia ki süil.
- 20 5. Ez könyvet ki irta, Csak te jod akarta,
Hogy szükséged látta, Meg-keserült rajta,
Ezeket à maga, Lelkén meg-probálta,
Azért így oktata, Kész oltalmat nyujta.
6. Igazán vitéz ez, S-nem csak amaz imez,
Ennek paissa réz, Christusra igen néz,
Tudgya emberi kéz, Mely kevesset intéz,
Ez világ-is nem méz, Mert már komoron néz.

MAGYAROK ROMLASANAK OKAI

1. Keresztyén Magyarság! Előtted nem Ujság,
Hogy sűrű gonosság, Ronta à sok gázság,
Mint szemest à vakság Veszte nyomoruság,
Mert benned à joság, Nem vala buzgoság.
- 5 2. A Szoros kegyesség s-Szives Keresztyénség,
Vala bectelenség Előtted semmiség.
Oh mely nagy félszegség, Szörnyü lelki restség!
Ezért az Istenség, Busula meg Felség.
- 10 3. Az Evangeliom, Praedikator, Templom,
Tartaték mint álom, Terhes aggodalom.
Nincs itt nyugodalom: Azt mondod te, hallom.
Ezt igen fájlalom s-Nagy véteknek vallom.
- 15 4. A kegyetlenkedés, Sok részegeskedés,
A Buja öltözés, Bűnben bé-merülés,
Az egymásra törés, Izetlen vesződés,
Babonára lépés, Lün néked éles kés:
- 20 5. Ha az Urral frigyét, örök békeséget,
Tenni akarsz, szivet Adgy és nem egyebet.
A Könyv író vezet, Szép utakra vihet,
Mellyen lelked nyerhet Regen várt kegyelmet.
6. Lelked ugy lesz Boldog, s-Csapás rajta nem fog,
Ha szived háborog, Sirás közöt forog,
Hazad nem nyomorog, Békeség rád csorog
Másképpen tébolyog Országod, s-lesz ágh-bogh.
- 25 7. Előtted à Bálvány, Sátányi maradvány
Legyen, illyet el-hány, Eltedben meg se báný.
Isteni tudomány, Mennyei takarmány,
Erös ez alkotmány! Illyen dolgot kívány.
- 30 8. Régen tüled el-ment Nagy sok mennyei Szent,
Azért ha bűn bé-kent, s-Vétkes kühöz meg-fent,
Christus illyet izent Te kövessed ezent:
Hadgy hátra bár mindent s-Csak néki mondgy Ament!
9. Nem lesz ugy à Török Ez Hazában örök,
Mint keserü bürök Oly lesz vig örömök,

- 35 El-romolnak tölök, Ellenek menydörög.
Magyar ha könyörög, s-Könyve sirva görög.
10. Oh mely jó ez, s-mely szép, Igaz keresztyén nép!
Ha keserűség tép, Országod leszen épp.
Meg szünik a vas csép, s-Törben akasztó lép.
40 Christusod hozzád lép, Ama mennyei kép.

3.

[CZEGLÉDI ISTVÁNNAK EMLEKEZETIRE
EMELTETETT OSZLOP]

Amaz, Illyés buzgó lelkével vetekedő, Isten hű Proféta-Szolgájának, Edes Attya helyett való Szerelmes lelki Attyának, Néhai Idvezült, b.[oldog] e.[mlékezetű] CZEGLÉDI ISTVÁNNAK; keserves rabságot s-ez életből való ki-csigázást, békességessen szenvedett, Dicsösséges Martyrnak, a' Sion-Varának fundamentumából való Fel-Építőjének, halhatatlan emlekezetire, fiui szeretetből, emeltetett. 2. Kir. 2. v. 9. 10. Oszlop.

1. Regen Eliseus, az Illyés Profétát,
Nem külömben tartá, mint az édes Attyát,
Kinek hogy sajditá fel-ragadtatását,
Egy hasznos kérésén kezdé bucsuzását:
- 5 2. Lelkednek mértéke szállyon-le fejemre,
Kétszeressen, kérlek, Oh Isten embere!
Kinek a' Propheta csak azt mondá erre,
Nehéz dolgot kérél, de meg-nyered végre.
- 10 3. Oh második Illyés, Hü Czeglédi István!
Kit én Atyám helyett tiszteltem nagy méltán,
Utolszor mikoron valék nálad Cassán,
Sajditván halálod, így bucsuzám, sirván:
- 15 4. Oh Szerelmes Atyám! Im látom el-bomol,
Tömlőczözött tested Sátora s-el-romol,
A' Posoni utra angariáltatol,
De Lelked menyégben, majd üress lesz bútol.
- 20 5. Mi lesz kérlek azért végső akaratod,
Hozzám hű Fiadhoz, utolso szollásod?
Vajha Lelked kettős mértékét ruháznod
Rám lehetne, lelkem ezt kívánná, tudod.

6. Erre így felele: Imhol SION VARA,
Ki-félben maradott Patakon nyomtatva,
Melyben én lelkemnek két mértéke zárva,
Vagyon, viseld gondgyát, ne hadd meg-csonkulva.
- 25 7. Hadd lásson világot, ez utolsó Munkám,
Ki miatt homlokom szokszor meg-izzasztám,
Ebben Igasságot, keményen állatám,
Hamisságot pedig könnyen meg-tapodám.
- 30 8. Meg-örülék én-is e' szép Legatum-nak,
Szent Iráson fundált friss Sion Várának,
Kötelezém magam, végezője annak
Lennék, Frisselője ez drága Gyémántnak.
- 35 9. Imhol azért Christus Gerliczéje immár,
Jelen vagyon a' mit te szived régen vár,
Kötelességemnek meg-feleltem én már,
Készen vagyon minden módon SIONI VAR.
- 40 10. Ebben az Igasság, szörnyen állattatik,
Az Ellenség maga Törével vágatik,
Babylon köfala erőssen lövetik,
A' Jesus Vallása, meg-erössítettik.
11. Nem áthat ellene, a' Pokol kapuja,
Dühös mérgét ámbár ő akarmint fujja,
Eröss az Igasság, mert az Isten Ujja,
Nem árthat ő néki Sárkánynak fulánkja.
- 45 12. Egykor Eliseus Illyéstől meg-válék,
Tüzes Szekér által menyben fel-viteték,
Eliséus szive ezen keseredék,
Kire nézve ilyen szomorú szó hallék:
- 50 13. Edes Atyám (ugy-mond) Oh én edes Atyám!*
- Izrael szekeri lovagi! oh talám
Többé már nem látlak, gyászos az én ruhám,
El-maradt Palástod, fel-vézem én reám.
- 55 14. Az én Illyésem-től meg-váltam már én-is,
Kinek lelke régen Istennel örvend-is,
Mellyre nézve nyilván azt mondhatom én-is,
Tőlem el-válásán én bánatom nem kis.

* 2. Kir. 2. 12.

15. Magyar Izraelnek lelki Baj-vívója,
Eő vala Szekere és erős Lovagja,
Cassai kis Nyájnak serény Eör-állója,
60 Ellenség szemének ki-szűrő szálkája.
16. Már ékessen szolló nyelve nem prédikáll,
Hatható beszéddel könyveket nem csinál;
Hanem írásiban sok ezernek szolgál,
A' Sion Várával, holta után használ.
- 65 17. Illy hasznos Embernek Halála ki nagy kár
Istenem! szivünket sebheto hegyes ár,
Mélto mindnyájunknak szeméből sebes ár
Follyon, az illy ember, nálunk ritka madár.
- 70 18. Oh te el-széledett Cassai Nyájjacska!
Jó vezértől fosztott kicsiny Táborocska,
Leg közelebb téged nem illet Musika,
Mert Isten el-vette, töled nincs jó Dajka!
- 75 19. Oh ti pásztor nélkül valo Ecclesiák,
Bennetek szünnyenek, mostan a' vig nóták,
Tanitoitokkal mert tömlöczök rakvák,
Nincs mostan ideje, hogy zengjenek Hárfák.
- 80 20. Jövel Uram Jesus, mennyei Völegény,
Ne légy nálunk olly, mint valami Jövevény,
Hasson-bé lelkünkre már a' szép Veröfény,
Ne legyen nyavalyánk, mint mélységes Eörvény!

4.

[MARTONFALVI GYÖRGY TANÉTO ÉS CÁFOLÓ THEOLÓGIÁJÁNAK MEGÉKESÍTÉSÉRE ÍRATOTT VERSEK]

A' Tiszteletes, Tudós 's kegyes Férfiúnak, Martonfalvi György uramnak, Sz.[ent]
I.[rást] M.[agyarázó] D.[oktornak] és a' Debreczeni jó hirü nevü Scholának
Dicséretes és Hasznos Igazgatójának, mostan Magyar nyelven ki-bocsátott
Taneto és Czafolo Theologiájának meg-ékesítésére iratott, eörvendező versek.

1. Sok tudós Munkákkal bövös Magyar Ország,
Nem mondhatt benned nincs immár elég Világ,

Tündöklik közötted mennyei Igasság,
Noha külső-képpen sok Inseg reád hág.

- 5 2. Csak hogy ez a' nagy kár, bö a' Scientia,
De felette ritka, jó Conscientia,
Mellyel ékes volna a' Theologia,
Bár bővebben volna köztünk Eusebeja!
- 10 3. Örvezendzhet lelkünk szép tudós Munkáján,
Mostan világra jött Magyar Iráskáján,
Martonfalvi Györgynek Orthodoxyáján,
Tanétó 's Czáfoló Theologiáján,
- 15 4. Ki-szitta Velejét Nagy Amesiushnak,
Deakúl 's Magyarúl a' szép Iffiúságnak,
Ki adta elméjét Fő Theologusnak,
Mellyért dicsiretre mondassék méltónak.

5.

[CSÚZI CSEH JAKAB MUNKÁJÁNAK MEGÉKESÍTÉSÉRE ÍRATOTT RITMUSOK]

A' Tiszta Tudománnyal s' Isten Dicsösségéhez való kegyes Buzgósággal ékes Férfiúnak, Tiszteletes s' Tudós CSUZI C. JAKAB Uramnak, Sz.[ent] I.[rást] M.[agyarázó] D.[oktornak] és a' Kocsi R.[eformata] Ecclesiának hűséges Lelki Pásztorának, Magyar nyelven ki-bocsátott, Lelki Bölcsességre TANITO OS-KOLA nevü idvességes Munkájának meg-ékesítésére íratott örvezendő rithmusok.

1. A' kerek Eg alatt nincsen bölcsebb Halász
Annál, ki Lelkeket s' nem halakat horgász.
Az Ecclesiában nem haszontalan váz,
Ki sok szép könyveket böltsen meg-magyaráz.
- 5 2. Valójában igen Táentomos szolgál,
A' ki ő Giráját el nem ássa, drága
Jutalom követi s' jól lesz annak dolga,
Paradicsom kertben zöldellik ő ága.
- 10 3. Szenvedésid után Tiszteletes Férfi,
Bóldog vagy, hogy szabad Lelkeket téríteni,
Nyelveddel s' pennáddal szépen tanítani,
A' szép ajándékkal hasznoson szolgálni.

- 15 4. Nagy bölcseség benned, hogy Isten számára,
Sok lelket térítesz, idvesség utára
Tanítasz, e' kis könyv jó bizonyság arra,
Kit mostan bocsátasz a' Magyar világra.
- 20 5. Dicséretes dolog, noha nem disputálsz,
De a' bünösöknek ezzel többet használsz,
Igaz meg-Térésről hogy practicè tractálsz,
Illyen drága Munkát, hidgyed hogy meg nem bánasz!
- 25 6. Dicsősség Istennek hogy az ő Tanúi,
Kiknek feketében kelle profétálni,
Immár kezdettenek szépen zengedezni,
Söt mint egy halálból fel-elevenedni.
- 30 7. Eörvendez a' lelkem ennyi sok Jaj után,
Melly Magyar Sionon bé-telék szaporán,
Hogy Isten támasztott illy Tanúkat nyilván,
Kik az Igasságot szólnák s' írják valván.
- 35 8. Bóldog vagy, de lészesz ennél-is bóldogabb,
A' mennyei karban Mártyrokkal vigabb,
Mert ott vitézséggel ha kívánatossabb,
Hol a' Várfokon van Ember, leg hasznossabb.
9. Isten te szolgálodat töbre-is segéllyed,
Drága ajándékot nagyobra nevellyed,
Buzgóság tüzével Lelkét melegítsed,
Magyar keresztyénség ezt igen becsüllyed.

6.

[MARTONFALVI GYÖRGY EMLÉKEZETIRE ÍRATOTT VERSEK]

Néhai nagy emlekezetü Túdós MARTONFALVI GYÖRGY, Sz.[ent] I.[rást]
M.[agyarázó] D.[oktor] és Professor hóltá után ki-jött SZENT HISTORIAJA-
NAK ékesítésére; és a' meg-Hóltak dicsősséges Emlekezetire Íratott Magyar
versek

1. Sok szép tudós elmét szült ez a' saeculum,
A' Magyar Nemzetben, nincs semmi dubiúm,
Ez dologban, csak nem mint Nemes Belgium,
Ollyakat, avagy mint hires Imperium.

- 5 2. Illyenek valának: Medgyesi, Tólnai,
Ki-terjett híreket kiknek fenn forgani
Tudgyuk, hasonló vólt János Apáczai,
Többeket-is tudnánk ezekhez számlálni.
- 10 3. Kik élő nyelvekkel, s' elmés írásokkal
A' Magyar hazat ékesíték, fontal,
A' Barbariestül tisztíták haszonnal,
Mutogatván Magyar hogy el-ér másokkal.
- 15 4. Ezek száma közzül Nagy MARTONFALVI GYÖRGY
Vala, tudománya Orientális gyöngy,
Elmeje bársonya nem valami rosz rongy:
Halal illyeneket kérlek hogy el ne hordgy!
- 20 5. Oh bóldogult Lélek nyugodgyál Istennél,
Munkás fáradságid után már pihennyél,
SZENT HISTORIADAT a' mennyeieknél
Mutasd-bé, nem vóltál restebb mindeneknél.
6. Halhatatlan hired marad e' világon,
Mellyben mint madarka ülél gyenge ágon,
Lelked örül már most a' világosságon,
Mellyben fel-öltöztél: örvendgy valóságon.

7.

[CSEH CSÚZI JAKAB MUNKÁJÁNAK
MEGÉKESÍTÉSÉRE ÍROTT VERSEK]

A' Tiszteletes Tudos Ferfunak CSEH CSUZI JACAB Uramnak Sz.[ent] I.[rás]
M.[agyarázó] D.[oktornak] és a' Kotsi Ecclesiának ditséretes és hasznos Lelki
Pa.[sztorának] mostan Hobadiás Profetiáját fontos rövidségében Sz.[ent] predi-
cationsokkal magyarázó munkájának meg ékesítésére irott eörvendező versek ex
2. Petr. I. v. 19. 20.

1. Ragyogván Tündöklík az igasság napja
Christus, bün fellege edgy el oszlatoja
Evangeliumi Tudomány valloja
Homály nélkül ennek világos látoja.
- 5 2. Mégis az Apostol erősb bizonságot
Nemzetihez képest nagyob Tanuságot

Lattatik elesseb fényü sugárságot
Elézetni, hitre felsőbb méltoságot.

- 10 3. Nevezi Propheták régi beszédeknek
Mellyeket villongás nélkül mind bé vették
Régi voltáért-is szentséggel tisztelték
Csalatkozhatatlan erejünek hittek.
- 15 4. Nem mint ha volt volna nagyobb világosság
Azokban hitelre mellyeb hathatoság,
De kiket bé venne akkori Sidoság
Kik szerint-is lenne Christusrul igasság.
- 20 5. A' szent Prophetákban meg irt szent Tudomány
Nem volna valami emberi Találmány.
Lelkünek igazgató Isteni hagyomány.
Ennek vizsgálása hasznos lelki szakmány.
6. Akkor s' ez napon-is a' kik eszt követik
Az Evangeliom mellé teszik s' vetik
Setétségben gyujtott Lámpás gyanánt veszik,
Ditséretnek soldgyat minnyajan érdemlik.
- 25 7. Cseh Csuzi Jakabot ebben illet nagy rez
A' ki dolgát láttya Velem mondani kész.
Abdiás Profétát fejtegetni merész.
Csillámlo tüköre jo tétemenynek lész.
- 30 8. Ertelmes ékes szok gyönyörködtetik szád
Kivánt szép dolgokat irdogál kis pennád.
Istenünk ereje légyen erős pálczád,
Jövendőben szine látása Koronad.

8.

[A „SZENT IRAS RAMAIARA VONATOTT
FEL-KERESZTYEN” VERSBETÉTEI]

a)

Nincsen olyan gazdagság, mint a' kegyelemben valo gazdagság. Mert ... ez, valóságos nyereség;
a' világi dolgok árnyékok inkább, mint sem valóságok; Gyönyörűség, Becsület és Haszon, minden
e' világi dolgokat bé foglalnak s' ez okáért ezek a' testi embernek Háromsága.

-161063'

Ambitiosus honos et opes et foeda Voluptas,
Haec tria pro trino Numine Mundum habent.¹

A' nagyra vágyó Méltóság,
Szem-feny vesztő sok Gazdagság,
Gyönyörűség rút ocsmányság,
Ez három mulandó gázság,
Világ előtt Szent Háromság. [181]

b)

A' kegyesség leg bizonyosab haszon. ... A' világi dolgok a' mint hogy bizonytalanok a' megszerzetésben, ugy bizontalanok a' meg-marasztásban.

Non minor est virtus quam quaerere, parta tueri.

Iószágot keresni, nem kicsiny mesterség,
De azt meg őrizni, nem kissebb emberség. [183]

9.

[A „JOSUE SZENT MAGA-EL- TÖKELLESE”
VERSES BETÉTEI]

a)

Ha Isten nem építi a' házat, hejában építenek az építők, etc. Még a' Pogány-is tudta amaz verset.

Nullius est foelix conatus et utilis unquam
Consilium si non detque iuvetque Deus.

Az az:

Senkinek éjjeli s' nappali munkája,
Nem boldogittatik, ha Isten áldása
Nem csepeg reája az egeknek sirja,
Ha nem segittetik embernek job karja. [B3ab]

b)

[Sokan mondják, nincs idejük a naponta kétszeri könyörgésre] Akkor Isten ilyen szomorú sentenciát mond: Eredgy alá, Eredgy alá, a' gyötrelemnek helyére, ha te nem találtál időt az énnékem való könyörgésre, találoc én örökké valóságot a' te büntetésedre.

Quantus tremor est futurus,
Quando Iudex est venturus,
Cuncta stricte discussurus.

¹ habet

Qvid tunc Miser est dicturus,
Quem Patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus?

Oh melly rettenetes dolog leszén
Mikor Bíró el-jö készen
Mindent szorossan intézzen!

O nyavalyás mit szolsz akkor
Te Szószóllód itiletkor
Ki lesz hol még az igaz sem bátor. [C4b–D1a]

10.

[AZ „ERTELMES CATECHIZALASNAK
SZŰKSEGES VOLTA” VERSBETÉTJE]

[A kisgyerek] elméje olyan lévén mint a lágy viasz könnyen belé nyomodik mint valami pecsét a'
tudomány és mint az új fazék sokaig meg érzik a szag ama vers szerint:

Quo semel est imbuta recens servabit odorem Testa diu

Az Új fazék sokaig el tartya a szagot.
Így a' gyermek-is a' jó tudományt. [B1b]

PÓSAHÁZI JÁNOS

11.

A' NEVEZETES FÉRFIUNAK SOMOSI JANOS VRAMNAK,
ki ez Könyvet Magyar nyelvre fordította, ditséretes
emlekezetire téttenek e' következendő versek.

Kö-sziklás helyeken zöld Myrtust a' ki keresni
Elméd fárasztod, ösvenyed arra viszen.
E' Könyvben Virtust mint Myrtust illatozással
A' ki keresz láthacz: Vtad-is arra lehet.
5 Meg-veg'ed e' Könyvet, mert néked mennyei kintsed
Itt vagyon el-rejtve, mennyeiekre javad.
Itt ragyog a' Gyémánt, fényes Carbunculus és más
Drága köves szerszám; Istenes utra tanács.
Bölcsé lehez innét szent Irást a' ki-szereted,
10 Oh rest Test porból mennyeiekre sies.
Lásd ez Vtat, s' olvasd, miről a' Biblia szollyon,
Summára ha fakadtz, rendre-is akkor akadtz.
Ott nincsen semmi, mely e' kis könyvbe ne légyen
Rendes dolgoctal: lelked azokba vidúl.
15 Balsam olaj fejedon Néked ki Nemzedet ezzel
Epéted, jutalom pályya végezve követ.

12.

[A „SZOMORU HALOTTI POMPA” VERSES BETÉTJE]

Bocskai nemzetnek meg-hervadott ága,
Tégedet bé-tészünk ez szomorú bóltba;
Nyugodgyál mind addig mig a' bóldogságra
Fel-támaszt az Isten mindenikünk mondgya.

MEG-ELEVENEDETT PHOENIX

1. Phoenix madár felől úgy írják a' bölcsek,
Hogy föld kerekiségén nincsen mássa ennek,
Neme terjedése természet rendinek
Mert felette vagyon; vége-is élének.
- 5 2. Midőn sok szép időt világban töltene,
Hat száz esztendőket úgy-mint éldegelne,
Osztán halálhoz magát mint készítse,
Ehez vagyon néki ilyen mestersége.
- 10 3. Drága jó illatu sok fű-szerszámokból,
Casia és Themjén ágabugátskákból,
Rak egy jeles fészket, mely nap sugáritul
Fel-gyuladván, Phoenix porrá lesz azontul.
- 15 4. Ez hamuból viszont támad más madarka,
Melly magával nevét annyának hordozza,
Annya meg-maradott porocskáját rakja,
Emlékezet gyanánt Napnak óltárára.
- 20 5. Példa-beszéd kívül hogy dologhoz szollyunk,
Es hogy fel-töltt tzeitul meszsze ne ballagjunk,
Minékünk-is vala egy jeles Phoenixunk;
De vallyon s-kicsoda? Czeglédi István Urunk.
6. Mint Phoenix mely ritka föld kerekiségében,
Eő-is olyan vala a' Magyar Nemzetben,
Isten dicsőssége ki-terjesztésében,
Szóval és irással melyet mivelten ebben.
- 25 7. Az Urnak házához annyira gerjedet,
Hogy annak tüzetül ő meg-emésztetett,
Sok szidalmat azért élteben szenvedett,
Végre Martyromok közt talála helyet.
- 30 8. Hát ugyan meg-hólté ez Phoenix valóban?
Mikor hurczoltatnék a' Posoni utban,
Azt tudgyuk testének sátorát hogy abban
Le-tévé; de bizony él szép munkáiban.

- 35 9. Illy a' többi között a' SIONNAK VARA,
Melly halála után kele e' világra,
Más jeles irási között ugy akarta,
Hogy ez-is tétetnék Isten oltárára.
- 40 10. Azért ki bujdosol ez árnyék világban,
Kövessed e' példát hitben, tudományban,
Abban végig valo álhatatosságban,
Hogy Coronát vehess fényes Menyországban.

PORCSALMI P. ANDRÁS

14.

[KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGYÖT ÜDVÖZLŐ VERS]

1. Isten országát nézendő dolgokban
Valami nincs le-téve írásban,
Az Apostolok s' Prophéták által;
Ujság; bátor költ régiek által.
- 5 2. Ez uton Christus tisztogatta szentül,
Ne lehetnének hívőknek mételyül,
Régen vénektől költ oságoztul,
Ur törvényét, mint annyi mocskoztul.
- 10 3. Urad példáját követő hü szolga
Ez írásodban; munkádnak jutalma
Legyen Corona Menyben Istentől
Földön jo hir s' név minden hivektől.

15.

Christus hü Szolgájának Tisztelendő Idős Zilahi Janos Uramnak; A' Sibai Keresztyén Gyülekezetnek hűséges Lelki-Pásztorának, és a' Szilágyi Dioecesisnek érdemes Seniorjának, a' Reformáták (Cálvinisták) Vallásának tökéletes tiszta igasságáru és fundamentomos regiségi rü irott szép munkájának fel-tisztelésére irott

MAGYAR RYTHMUSOK

1. Szent Atyák ösvenyén Kalauzul,
Ha ki jövénd igasság Urátul,
Mint ez könyv iro küldetet Istentül
Sion várossára sokaknak vezérül.

- 5 2. Mint hű szolga forgolodik azon,
 Hogy szolgáljon Urának hasznosan;
 Fáradot, törődöt számos esztendőkből
 Nyerhetne sok lelket Istennek éltében.
- 10 3. Sok lelkeket bűnből ki-feslessen,
 Tévelygésből Christushoz vezessen:
 Serény munkájával építet Christuson,
 Szép élő köveket mint erős kö-szálon.
4. Végre vitessek e' földrül menyben
 A' Szentekkel Christus eleiben:
 Meny-el te-is Istent színről színre nézni,
 15 S' dicsöült testedben mint csillag félneni.

16.

[SZATMÁRNÉMETHI MIHÁLY MUNKÁJÁHOZ]

Tiszteletes Szathmár Nemethi Uram (üldözése előtt) a' Gönczi Ecclesiának hivatalos Lelki Pásztorának; a' Christus ígéje mellet számkivetést szenvedő Atyafiaknak társoknak; nékem pedig az Urtúl mutatott alkalmatosság szerint, a' Colosvári Orthodoxa Ecclesiabéli egyházi szolgálatban, serényen munkálkodó, s' a' Christus Országának építésében fáradhatatlan böcsülletes Collegám-nak feltisztelésére terjesztő munkájához való affectiomnak kijelentésére, irám ezeket Colosvaratt

1. Miként nagy Abrahám minden hivek Attya
 Ki jön Chaldeából, s' Canán földét járja;
 Mellyen nem birhatván semmit örökségül,
 Téstova bújdosik határin sellérül.
- 5 2. Így NEMETHI MIHALY, írója ez könyvnek,
 Az üldözés miatt földén Gönczieknek,
 Nem maradhat helyben, Christusért sellérül
 Erdélyben meg-vonta magát: s' vár Istentül.
- 10 3. Valahol Abrahám sátorát fel-vonsza,
 Leg ottan gondgya van Isten óltárára;
 Kész minden helyeken tisztelni szent Urát,
 Kinek meg-kóstolta gyakorta jó vóltát.
4. Ez Abrahám fia hasonló hűséggel,
 Valahol bujdosik éppit serénységgel,

- 15 Elő beszédével s' könyves írással
Mivel Istenétül meg-áldatott azzal.
5. Abrahám Canánban örökös mag nélkül,
Jár, kél, nem türheti gyakran panasz nélkül;
Kívánt ígéretet fiak felől vésszen,
20 Kik Canaán földét bírnák örökösen.
6. Ezen ő fiának sok fohászkodási,
Mentenek Istenhez mennyben kívánsági:
Uram tellyesítsed kérésit ha tetczik,
Országodnak népe azzal számosodik.
- 25 7. Kedves Szolga társom Tiszt. Némethi Mihály,
A' Christus nevében intlek ezen meg-ály:
Sok lelki fiakat e' szép írásoddal
Nemzesz, kik követnek sereggel bizonnal.

17.

NÉMETHI MIHÁLY URAMNAK TISZTESSÉGÉRE

Az Authornak Tisztelendő Nemethi Mihály Uramnak, A' Colosvári Orthodoxa
Ecclesiában, az Egyházi szent szolgálatban velem edgyütt munkálkodó Becsüle-
tes Collegámnak tisztességére íram.

1. Hü keresztyén ember e' könyv olvasásban
Csak légy foglalatos, sok féle sorsodban
Kalauzod léssen, s' pályád futásában,
Bátran elő-mehecz idvesség utában.
- 5 2. Mint Istennek hozzád fel-derül jó kedve,
Tudatlanságodból viszen bölcsességre,
Szomorúságidat fordította örömré,
Szemlélheted Istent, ha vágy lelked erre.
- 10 3. Nagy bizodalommal mit várhacz Istentül,
Lelki s' testi jókat miként kérj, és kitül,
Nyomoruságidban kit hij segicségül,
Lelked mint biztassad ha félsz büneidtül.
- 15 4. Ha nyomja szivedet büneidnek terhe,
Nyughatatlankodik lelked ismérte,
Isten haragjának bádgyasztó ereje,
Ha rettentí lelked, az halál félelme:

- 20 5. Mind ezek ellen-is itten orvosságot,
Bünein kesergő lelked nyugodalmot,
Sebeire talál s' köthet falastromot,
Isten, Soltárokban mellyeket ki-adott.
6. Midön üldöztetel, vagy számkivettetel,
Nagy háborut szenvedsz, félve jársz, kelsz széllel
Vadászszák életed, kivel sok jót töttél,
Akkoron bölcs szivel itt elmélkedhetel.
- 25 7. Valamikor Dávid kis Bibliájában,
Gyönyörű versekkel irott Soltáriban,
Bé-foglalt, s' ki-adott: itt magyarázásban,
Rendessen tétettek rövid notácskákban.
- 30 8. Elméssen azokat szabogasd lelkedre,
E' könyvet például szemed eleibe
Függeszszed, szüntelen nézzed: s' életedbe,
Kövessed, s' Dáviddal úgy mehecz mennyekbe.
- 35 9. Mongyad hát olvasó, velem: e' könyv Iró
Isten kegyelméből élyen, és hasonló
Munkákat irhasson: Jutalma állandó
Légyen menyben, s' maga alleluja mondó.

KABAI BODOR GELLÉRT

Az Evangeliumnak hűséges Sáfárának, a' Cassai Helvética Confession lévő keresztyén Gyülekezetnek serényen forgolodot hasznos Lelki Pásztorának, a' boldog emlekezetű s-Christus igasságáért, Martyromságot szenvedet
**CZEGLÉDI ISTVÁNNAK, HOLTA UTÁN KI-BOCSÁTOTT SION VA-
 RA NEVŐ KÖNYVE ELEIBEN IRATOTT EDGY NÉHÁNY MAGYAR
 RYTHMUSOK 2. Tim. 4. v. 7. 8.**

1. Szép dolog embernek a' pályában futni,
 De szebb dolog annak a' végére jutni:
 Szép dolog embernek hittel meg-áldani,
 De szebb dolog abban végig meg-állani,
- 5 2. Szép dolog az Isten ügyében harcolni,
 De e' nemes harcot szebb meg-harczolhatni,
 Mint meg-engedteték tenéked Czeglédi:
 Oh! ha engedtetnék sokaknak ezt érni!
- 10 3. Sok szitok s-halállal valo fenyegetés,
 Erdeklé éltedet, s. keserves szenyvedés:
 De ki-mondhatatlan volt benned a' türés,
 Mert az Ur kegyelme volt nálad nem kevés.
- 15 4. Pályádat meg-futád, hiedet meg-tartád,
 Martyromságoddal meg-is bizonyítád,
 Elted ellenségit láb alá tapodád,
 Mikor igasságért lelked ki-bocsátád.
- 20 5. Edgyüt egy kevésé futánk a' Pályában,
 Edgyüt tusakodánk mi Nemes harcunkban:
 Edgyüt forgolodánk a' Christus aklában,
 De nem edgyüt érénk munkánk jutalmában.
6. Sion drága Fia, Isten hiv szolgája,
 Győzedelmeseknek edgyik fényes Tagja,
 Eltedben előtted a' Dagon le-omla,
 Halálod-is penig im azont tapodgya.

5 hatczolni 16 igssságér

- 25 7. Epitéd a' Siont mig Isten éltete,
Erőd ettől soha nem volt meg-kémelve,
Hóltod annak Várát im most fel-emelte,
S-az Isten könyvéből meg-erössítette.
- 30 8. Tudom, ennek senki nem mondhat ellene,
Mert a' benne lévő igasság ereje
Meg-mozdulhatatlan; De ellenség mérge
Félő, csontaidra ne légyen ki-öntve.
- 35 9. Atyám, Izraelnek Lovagi, Szekeri,
Még most-is nevedet ellenség szégyenli,
Czeglédit hogy immár meg-ölte, azt véli,
De munkád ha láttya, mint fog meg-pirulni.
- 40 10. Elsz te, nem meg-hóltál, az örök életben,
Véred Martyromok vére seregében,
En még itt vajuszom ez halandó testben;
De hozzád készülök az örök életben.
11. Ki az igasságot érteni akarod,
Ha Biblia után ez Könyvet olvasod,
Meg-ládd Czeglédiből mi leszen az hasznod,
Mert az igasságot szintén meg-találod.

19.

HÁROM CSILLAGA A' MAGYAR NEMZETNEK

1. Szegedi, Gelei, és Martonfalvi György,
E' Magyar hazában három tündöklő gyöngy
Bé-tölt ti veletek minden alacson völgy,
Nem-is ér veletek semmi gyémánt göröngy.
- 5 2. Szegedi munkája Európában híres,
Gelei írása igen nevezetes:
Méltán-is; mert jóval e' mindenik tellyes,
Stylussal 's szép rendel mind a' kettő fenyves.
- 10 3. Mind ez három meg van Martonfalvi Györgyben,
A' Stylus, a' szép rend, 's ha mi a Szent Könyvben,
Jól fel-találtatik: miért az ő hirében,
Ez-is el-terjedett földnek nagy részében.

35 Czeglédit 36 [A szó végső betűi lemaradtak.]

- 15 4. Szegedi munkáit ír a sok tűz között,
Gelei az övét fegyver zörgés között,
Martonfalvi György-is sok nyavalya között,
Kiket a' bölcs Isten ö reája küldött.
- 20 5. Szegedi Istvánnak Theológiája,
Gelei Istvánnak szép Praeconiumja,
Martonfalvi Györgynek-is Amesiusa
Olyan, hogy azt minden Magyar csudálhattya.
6. E' könyv bölcsességre 's szent életre tanét,
A' szent élet után boldogságra készét,
Nosza hát, Keresztyén, ennek tegyed szerét,
Mert nem éred ebben pénzednek el-vesztét.

20.

TISZTELETES CSÚZI CSEH JAKAB URAMNAK A' MEG TÉRÉSRŐL
IRT KÖNYVECSKÉJÉNEK MEG-ÉKESÍTÉSÉRE VALÓ MAGYAR
RYTHMUSOK

1. Melly szükséges légyen az igaz meg-térés,
Az Isten könyvében vagy on errül intés:
E' könyvetskében-is nagy szép elmélkedés,
Bünös nép előtted ne légyen e' képzés.
- 5 2. Csuzi Jakab Uram, Christus Confessora,
Látta a' meg-térés melly drága jó volna,
Hogy Istent a' nélkül senki nem láthatna,
s' Azért irattatott tőle ez Oskola.
- 10 3. Valósága, módgya, vége és szép haszna,
Poenitenciának mind meg-van itt írva,
Csak ki magát benne hiven gyakorollya,
Meg-láttya mint használ néki az Oskola.

FELVINCZI SÁNDOR

21.

[CZEGLÉDI ISTVÁN RÓL]

2. Kir. 2. v. 12. Edes Atyám, édes Atyám, Izraelnek mind szekere, s-mind lovai!

1. Hogy kezdjem versemet s-miként végezzem el?
Oh menyébi Isten elmémet serkencs-fel!
Ne nyomattassék-el e' szörnyü restséggel,
Mint meg-holt embernek az halál mérgével.

5 2. Szerelmes Atyámnak szép dicsiretre,
Ha Angyali szózat jöhetne nyelvemre,
Nem szánám azzal-is állani köz helyre,
Csak fénlő virtusit hozhatnám nap fényre.

10 3. Kedves fiacskáim Cassai Ifjuság,
Kik el-széledtetek; (Oh mely szomorúság!)
Ha távul vadatok-is legyetek bizonyság,
Hogy a' mit beszéllek nincs abban hamisság.

15 4. Szollyatok így velem: Oh szerelmes Atya!
Lelki Izraelnek Szekere, s-Lovaga,
Tanuló Ifjaknak Kóstya s-ruházattya;
Scholánk reménsége s-Templomunk oszlopa.

20 5. Illyés buzgoságát ha látta valaki,
Nálad édes Atyánk nagy bövön tölt e' ki:
Ha restség vólt benned, mondgya-meg akarki,
Erről bizonságot nem tehetne senki.

6. Mikor a' Szent ígét kezted hasogatni,
Ha akartad, a' nép ottan kezdett sirni,

S-az oda-fel valo jókrul gondolkodni,
Mint ha nem akarna földiekkal élni.

- 25 7. De az Anti-christus Országát mint vítad,
Sok bölcs munkáiddal bővön ostromlottad,
Mellyekkel vitézít lábad alá nyomtad;
Utolso Dandárul SION VARAT hagyta.
- 30 8. Mellynek NYOLTZ Bástyáin maga az Ellenség
Mind Biro s-mind Tanu, melletted a' mencség:
Mint ha meg-lett volna régen a' szövetség,
Ugy bizonyitanak. Tudgya amaz Felség.
- 35 9. Hadd huzzák az ágyut, s-hadd löjjenek magok,
Mert Argumentumok magok ellen nagyok:
Írások ugy tartya (a' mit ebben tudok.)
Magok magok ellen a' Tanu-vallások.
- 40 10. Eőszi öregségben fénlet édes Atya!
Kinek szép Virtusit sok Lélek ohajtya!
Mint válál-meg tölünk, a' nagy Isten láttya!
Ki a' sok kegyetlent minden nap czitállya.
11. Elted vólt Pestise az Anti-christusnak,
Haláloed halála ö Birodalmának,
Bóldog halál! mellyel a' nagy Babylonnak,
Bástyái egészen földig le-rontatnak.

22.

TISZTELETES ÉS TÚDÓS MARTONFALVI GYÖRGY URAMNAK

ö kegyelmének, a' Szent Irást igazán magyarázó
eggyik igaz Doctornak: kedves Komám Uramnak meg-tisztelésire
è szép munkához valo örömben, irám hamarsággal.

1. Valamit tanított Tudós Amesius,
Es szép írásival hires Wendelinus,
Vagy más Orthodoxus igaz Theologus,
Egy csomóban adgya elődben ez Opus.
- 5 2. A' mi eddig vala Magyar nyelven ritka,
Doctor Martonfalvi György hozta világra;

Te Kegyes Olvasó csak figyelmezz arra,
Nem leszen szükséged sok Theologusra.

10 3. Meg-leled hitednek itt minden punctumát,
's Elted praxissának szép fundamentomát,
Eretnekek ellen kiálthatsz ad armát,
Hogy ha meg-tanúlod jól e' kicsiny summát.

15 4. Te pedig Scholánknak régi Directora,
Kit indított a' Szent Lélek e' munkára,
Tudom meg nem szünöl igyekezni másra:
Igy mégy által készen fenyves menyországra.

23.

[AJÁNLÓVERS CSÚZI CSEH JAKAB KÖNYVÉHEZ]

1. Kévánod-é ember meg-térő lélekkel,
Hogy Christust e' földön meg-foghassad hittel?
Nézz e' könyvetskében világos szemekkel,
S' bé-telik a' lelked Christus kegyelmével.
- 5 2. Ha nem tudtad eddig mi légyen meg-térni,
Ne sajnálljad ebbül kérlek meg-tanúlni,
Mert annak szép rendit innen fogod tudni,
Ha nem neheztelled lélekben épülni.
- 10 3. Jót kívány azonban ennek Auctorának,
Hadd épittse romlott falait Sionnak,
Légyen oszlop gyanánt a' tántorodtaknak,
Az után lakója fenyves menyországnak.

24.

BÓLDOG EMLÉKEZETŰ NAGY DOCTORNAK,
TISZTELETES MARTONFALVI GYÖRGY URAMNAK
UTÓLSÓ HISTORIAI MUNKÁJÁN BÁNATTAL
MEG-ELEGYITETT ÖRVENDEZŐ VERSEK

1. A' gyertyát fel-szoktuk tenni az asztalra,
Hogy az egész házban terjedjen világa,
Melly mind addig ég nagy sebessen lobogva,
A' mig egészen meg-emésztetik maga.

- 5 2. Te-is sok munkáju Scholánk Directora,
Nagy világosságot bocsátál világra,
Mind addig míg jutál utolsó órádra,
A mint Amesius hü bizonyság arra.
- 10 3. Munkáid punctuma e' szent Historia,
Az Isten Könyvének bé-summált csomója,
A' negyedik részben meg-magyarázója,
Melynek izit, a' ki meg-ólvassa, tudgya.
- 15 4. Mihelyt Doctorságod remekjét bé-adád,
Lelkedet azonnal Istennek ajánlád,
El-mulék világi számtalan nyavalyád,
Es immár fejedben van fényes koronád.

25.

Ez szép és Istenes munkánac Tudos Authoránac Tiszteletes
PALANKI JANOS URAMNAK TISZTESSEGÉRE
nagy örömmel írák hamarjában, e' néhány verseskét

1. A' Cátéchesisnek mi légyen értelme,
Palánki János itt szép rendel le tette:
Miben áll embernek fü s' állandó vége
Ebben czikkelyenként le vagyon jegyezve.
- 5 2. Ha ki tudakozik a' fü boldogságrul,
Avagy az esetrül s' szüléink sorsárul,
Christus által valo meg váltatásunkrul,
Es a' dicsőseges fényes Menyországrul,
- 10 3. Rendel e' szép munkát hogy ha meg fontollya,
Meg láttya mi légyen az Idvesség sarka:
Mert annak le téve itt van arany láncza,
Ennek magam vagyok vilagos tanuja.
- 15 4. Eszt Ezerhatszásban és az hatvan hétben
Mikoron nyomtatnák Kassán ki elsőben,
Correctora voltam ennek mind végiglen,
Ne légy azért szomnak kérlek hihetetlen.
- 20 5. Az Urban el nyugot Tarpai Andrástul,
Ungvari Tractusnak hü Senioratul,
Es amaz Medicus nagy Görgei Páltul
Commendáltatott ez s' az egész Tractustul.

6. De mostan ismétlen ennek Authorátul,
Ujjobban s' bővebben Palanki Uramtul,
Világosságot vett: annyira hogy mástul
Ha meg kérded, engem meg mentesz hibátul.

25 7. Te azért Istennek hüséges szolgája,
Írással és szóval titkoknak Sáfára,
Továbbis ne szünnyél Sion kö falára
Jol gondot viselni az Urnak házára.

30 8. Mert mikoron Lelked testedbül ki mulik,
Es az Angyaloktul az égben vitetik,
Hü Sáfárnak az Ur szolgája mondatik,
S' fejedben Corona mindgyarást tétetik.

SZILÁGYI TÖNKŐ MÁRTON

A' Magyar Izraelben, amaz székbén ülönek számára
 szedegettetett vitézkedö Anyaháznak,
 az Anti-christus szemetes[?] tudománya s-Argutiai
 ellen valo meg-maradására; söt azok ellen valo
 fundamentomos gyözedelmeskedésére építettett lelki
 SION VÁRÁNAK RYTHMICA COMMENDATIOJA
 S-AUTHORÁNAK BÓLDOG EMLEKEZETE

1. Tudom Philósofust nem illet a' Csapom,
 Mellyért Régieknél sperabatur Adom,
 Régi Poëtaknak praxisából tudom,
 Csapom nélkül azért verseim dúdolom.
- 5 2. Oh székbén ülönek Gerlicze galambja,^a
 Jesu Nazareni, szerelmes Mátkája,
 Uj Testamentumi Sionnak leánya,^b
 Vessed kezed lantra; mert van igaz oka.
- 10 3. El-vagyon készítve amaz ékes Sion,
 Kibül az a' lélek lépes mézet szijjon,
 A' ki nem akarja hogy örökké sirjon;
 Söt az Manesekkel Hosannát kiálcon.
- 15 4. Ennek neve másként, tudd-meg SION VARA.^c
 A' mint ez könyvnek-is mutattya homloka,
 Kit Magyar Izrael szive szerént Vára,
 Mert lészen ügyének Isten után Vára.

^a Apoc. 3. 21. Ps. 74. 19. ^b Zach. 9. v. 9. ^c 2. Sam. 5.7.

Cím szezetes [A sajtóhibát próbáltuk értelem szerint kiigazítani.]

- 20 5. Meg-felel nevének, pie lector nézd-el,
Mert Dávid lelkével őt építette-fel,^d
Czegledinus István, alter David hid-el,
Győzedelmeskedvén elméje élivel.
6. Kit győzöt-meg kérded? Lelki Jebuseust,^e
Sántákat, Vakokat, ércs, Jesuitákat,
A' Messiás Christust, régen meg-untakat,
Kiket gyűlölt lelke, mint agya furtakat.^f
- 25 7. Meg-felel nevének: mert mint SION VARA,
Ez-is építettett igen nagy hágóra,
Drága idvességnek egy Kösziklájára,^g
A' felső Siont-is vállán tartójára.
- 30 8. Meg-felel nevének: mert Dávid Király ként,
Ennek a' Várnak-is Authora naponként,
Nevedék fellyeb szintén pálmafaként,^h
Noha testi képpen meg-szenyvedé a' ként.
- 35 9. Meg-felel: mert miként Sionnak várában,
Vólt az Ur ládája annak Sátorában:ⁱ
Itt-is le-van téve az Urnak ládája,
Mind két szövecségnek Applicatioja.
- 40 10. Mind-két Testiseknek tanu-bizonyása,
Sérelmes sziveknek lelki patikája,
Itt találtatik-meg Dávid parittyája,^j
Kiből Goliátnak meg-pattan homloka.
11. Itt vagyon el-rejtve amaz nagy bombarda,
Melly miat Romának meg-rendül bástyája,
Nagy Bononiának, vacillál kapuja
Egész Babylonnak le-omol kö fala.^k
- 45 12. Ismét következik Tyrinusnak gondgya,
Aquinas Thamásnak leszen szövö vászna,
Nagy Bellarminusnak, izzadoz homloka,
Még kalauzságát Pazman is el-hadgya.
- 50 13. Ki-tészi itt István békesség zászlóját,
Meg-ütteti várd-el az idvesség dobját,
Meg-fútattya várd-el annak trombitáját,
Hogy Római háznak fugállya Bandérját.

^d 2. Sam. 5.9. ^e v. 6.9. ^f v. 8. ^g Matth. 16, 18. ^h v. 10. ⁱ 1. Cor. 15, 1. 12. ^j 1. Sam 17. 40. 49. 50.
^k Apoc. 18. 2.

14. Oh! ki hitte volna régi SION VARA,
Hogy reviviskállyon még Phoenix módgyára,
55 Es meg-frisseltessék azoknak háznára,
A' kik gyakran járnak Rómában portára.
15. No tehát szélvésztil hányatot Israel,¹
A' vigasztalástol üres Magyar Rachel,
Világtalan világ üldözök s-bün ellen,
60 E' Sion Várában bátran magad rejcs-el.
16. Expirált légyen bár ennek Romulussa,
Es nyugodgyék lelke vigan in Patria,
De ö Successora még vagy on in Via,
Haereditariò virtusát-is bírja.
- 65 17. Mert Kapitányságot ért ebben Samuel,
Petitus à Deo Köleséri szivel,^m
Ha e' várbol akarsz elmédnek fényével
Viaskodni, kívány élni törvényével.
- 70 18. Eö fogja jól tudni ennek csinnyát binnyát,
Egész militaris Architecturáját,
Minden bástyáinak szép Simmetriáját,
Fogja magyarázni Schenographiaját.
- 75 19. Mind ezekre eröt Kapitány Uramnak,
A' felső Sionbol Manudoctorodnak,
Sionvári vitéz velem kívány annak,
A' ki Evectora vég Sion Várának.

¹ Esa 54. 11. ^m 1. Reg. 1.

[ÜDVÖZLŐVERS MARTONFALVI GYÖRGYHÖZ]

Tudománnyal és kegyes étellel igen ékes Férfiúnak, Tiszt. Martonfalvi György Uramnak, a' Debreczeni híres Collegiumnak húszadik esztendő nagy munkáju Moderatorának, Szent Írást magyarázó Doctornak, a' Magyar Országi Ecclesiáknak sokat használt Jámbornak, az Urban szerető Collégám Uramnak Tanító, 's Czáfólo Theologiaját, e' kevés Rythmusokkal szivessen tisztelém, 's minden joknak commendálám

1. Ezer hat száz után hetven kilenczedik,
Siralmas esztendő mikor teldegelik,
Az Urnak anygala mikor verekedik,
Az immitis pestis köztünk nevededik.
- 5 2. Tiszteletes Doctor Martonfalvi Urunk,
Kit az Irásokban hatalmasnak tudunk,
A' Szent Bibliában Interpresnek vallunk,
's Professorságában régen meg-biraltunk.
- 10 3. Semmit aláb nem hágy szokott spartájában,
Nagy Amesiusnak magyarázásában,
Nemzete javára ki-bocsátásában,
's Szentek seregének szép oktatásában.
- 15 4. Siró szemmel nézi 's bizony keserüli,
Hogy gyomros Manasse Ephraimot eszi;
Ephraim-is ennek béliiben forgatni
Fegyverét nem kezdé soha kemélleni.
- 20 5. Szivel szánnya 's bánnya Josephnek romlását,
Szánnya Horebeken Illyések lakását,
Szánnya Páthmosokban Jánosok futását,
Még-is tisztit tészí 's nem kéméli magát.
6. Mert minek utánna Romai köntösben,
Tudós nemzeteknek csudájára frissen,
A' nagy Amesius magyarázá éppen,
's Az Ecclesiáknak ajánlá szivessen.
- 25 7. Azont öltözteté szép Magyar köntösben,
Hogy abbul tanulnók minémü köntösben,
Kellessék állanunk, az itélő székben,
Mikor el-jö az Ur szép fenyés felhökben.

30 8. Nosza hát Istennek szenteltetett lelkek,
Szepen indult ifiak, Tiszteletes Vének,
Akár melly státusból ki-álható rendek,
Mind külső és belső sorsban helyeztettek!

35 9. E' szép hirü 's nevü könyvet forgassátok,
Lelketek javára gyakran olvassátok,
Authorának nevét meg-bóldogítsátok,
's Meg-maradásáért Istentek áldgyátok.

28.

TISZTELETES PALÁNKI JÁNOS URAMNAK HASZNOS
ÉS DICSÉRETES MUNKÁJÁNAK
RYTHMICA COMMENDATIOJA
Facta allusione ad nomen Authoris

I.

URunk titkainak hüseges Sáfára,*
Kit ada világra hajdan Palánk Vára
Miglen belészálván Mahumeth Banderja,
Alla-kiáltással solo nem aequalta.

II.

5 Palánki à neved s' palánkal kerited
Az Isten Sionát s' szépen ekesited**
Ellensegi ellen bátran Videlmezed
Christus tudományát mikoron terjesztetd.***

III.

10 Palánki a' neved s' palánkra állottál
Istentül ör állo toronyban állattál****
Az népnek keziben lelki fegyvert adtál*****
Emlekezetedre tetemes jelt hadtál.

IV.

Palánki a' neved s' idvesség Zászlóját⁺
Palánkján Sionnak s' tartod lobogóját⁺

* 1. Cor. 4. v. 1. ** Apoc. 14. *** Joh. 9.10. **** Jer. 6. 24. ***** Eph. 6. 11. 21. ⁺ Jer. 51. 12.
1. Cor. 9. 7.

15 Mint jó lelki vitéz meg perdited dobját
A' nagy Ur nevében fuvod trombitáját.*

V.

Palánki a' neved, lelki Rabsakéknak
Ur várát meg szallot Assyriusoknak**
Ez lelki palánkrul meg felelsz azoknak
20 Kik káromlást szolnak melletted valoknak.

VI.

Palánki a' neved s' palánkon álloknak
Pásztorságod alatt lévő Juhaidnak***
Írásod rendiben javallod: Assurnak****
Hogy követ adgyanak büven homlokának.*****

VII.

25 Palánki a' neved? nosza koporsodig
Ez lelki palánkrul harczoly mind az végig!
Ily szavát Uradnak míg meg hallod addig
En Coronám szolgál! Visellyed mind végig.

29.

[ÜDVÖZLŐVERS DEBRECZENI KALOCSA JÁNOSHOZ]

Tiszteletes tudos K. DEBRECZENI JANOS Uramnak, Jesus Christusnak
hűséges szolgájának, a' Debreczeni Szent Tractusnak érdemes s' vigyázó Senio-
rának, az ENEKEKNEK ENEKERE világ eleiben terjesztett s' bocsátott,
practica Commentátiojának, Rithmica Commendatioja

I. E' Világ hallotta hírét Diodatnak
Olasz Nemzetségből származott Doctornak,
A' Szent Írásoknak nagy vespiliojának,
Ígaz vallásunknak fű promotorának.

5 II. Isten ujjá s' keze hogy Diodatusnak
Neveztetnék mint edgy A Deo datusnak
Vö-Legény Christustúl nekünk donatusnak,
Sok táalentumokkal URTÚL didatusnak.

* Matt. 28.19. ** 2 Reg. 18.17. et sequ. *** Eph. 6.11.18. **** Jud. 9.53. ***** 2 Sam. 11.21.

10 III. Nevének meg-felelt s' annak zászlót emelt,
Isten dolgairól mikor edált könyvet
Jól meg-magyarázván sok nehézségeket
Mellyek a' Szent Könyvben vadnak szerte széllyel:

15 IV. Tiszteletes Firfi ISTEN ujjá s' keze,
Magyar Nemzetünkhöz Contestált jó kedve,
Hogy általad köztünk nagy Diodat elme,
s' Könyvedben ragyogna elméjének fénye.

20 V. Ezer hat száz után az ötven negyedik,
Isten tetczéséből mikor teldegelik,
Bujdostod ideje midön muldogalik,
Viszsa térésedet várod majd csak alig.

25 VI. Szép Franekérában nagy Walkcheniernek
Le-ülél lábánál, hogy az Olasz nyelvnek
Ertelmét vehessed, s' osztán nemzetednek
Szolgálhass folytában tellyes életednek.

VII. Isten meg-segite s' el éred végedet;
Mert az Olasz nyelvből fordítád könyvedet,
Diodatból szedél mint raj lépes mézet,
Világ elejiben hogy azt terjeszthessed.

30 VIII. ENEKEK ENEKET vöd magyarázatra,
A' Praedikállásnak vonád rámájára,
Eneket éneklél hatyunak modgyára,
Edes Nemzetednek állandó javára.

35 IX. Hogy ebben használtál az Isten házának,
Currentibus annis a' Magyar Sionnak,
Írásit fontoltad Olasz Diodatnak,
Méltán neveztesseél Magyar Diodatnak!

40 X. Idvezitő Urunk ezt mondgya tenéked:
Mivel a' kicsinyben mutattad hűséged,*
Sokban meg-bírálom ez után hűséged,
Mény-bé örömben s' lesz koronád néked.

* Matth. 25. v. 21.23.

[ÜDVÖZLŐVERS DEBRECZENI EMBER PÁLHOZ]

Tiszt. 's Tudós Debreczeni Ember Pál Uramnak, a' Losonczi Reform. szent Gyülekezetnek érdemes és munkás Lelki-pásztorának, az UR Magyar Sionának hasznára, világ eleibe botsáttatott, 's hét Szakaszokra el-osztatott Siklusának emlekezete 's Rhytmica commendatioja.

1. Nosza veterane, caneque Poëta,
Vessed kezed lantra, mert van igaz oka;
Vagyon még te nálad Poëtica Tuba,
Mellyet, hogy meg-fúvalj, a' dolog kívánja.
- 5 2. Dúdolj Verset! Kinek? A' Magyar nemzetnek,
'S abban le-tétegett Christus seregének,*
Uj Testámentomi lelki Épületnek,**
Melly jutalma Urunk érdemes vérének.
- 10 3. Dúdolj notát! Kiröl? Tudós Ember Pálról,
A' Losonczi nyájnak Szives Angyaláról,***
Az Ur titkainak hiv Sáfárlójáról,
Ott-való juhoknak lelki-Pásztoráról.
- 15 4. Mondj éneket! Miröl? Ama' szent Siklusról,
Kiben oktattatunk nagy titkos dolgokról,
Igaz Vallásunknak fundámentomiról,****
Váltság titkainak fő ágazatiról.
- 20 5. A' Siklusnak neve a' Sidóknál Schékel,
Monétának neme ö nálok vólt, hidd-el,
Judéán kívül-is vólt ususban széllyel,
Égyiptus 's Persia ezt nem tagadják-el.
6. Két rendbéli Siklust Sidók usuáltak,
Egyik neveztetett tölök szent Siklusnak,*****
A' másik pediglen külső 's profánusnak,
Ennek pontja 's betsi kissebb, mint másiknak.
- 25 7. A' szent Siklus akkor UR ditsőségére,
Sátornak 's Templomnak ékesgetésére,+
Ezekhez tartozó dolgok szükségére
Rendeltetett vala. Méltó eszméllésre.

* Luk. 12 : 32. ** 1 Pét. 1 : 18. Kol. 1 : 20. *** Jel. 3 : 7, 14. 1. Kór. 4 : 1. Tit. 1 : 7. Efés. 4 : 11.
**** Ef. 3 : 4,5,9 ***** 2 Mós. 30 : 13. 2 Sam. 14 : 26. 1 Mós. 20 : 96. és 37 : 28. + 2 Mós. 30 : 13.

- 30 8. Illyenek vóltanak az harmincz Siklusok,*
A' kiken Urunkat meg-vették a' Sidók,
Mái formán szólván, tizenöt tallérok,
Kevésre betsülték Urokat kalmárok.
- 35 9. A' Siklusról való szavaim szüntetem,
E' könyvnek homlokát sokkal nem terhelem,
Elég az ennékem ha czélom el-érem,
Egy szóval a' személyt 's a' dolgot illetem.
- 40 10. Tiszteletes Férjfi! magadnak 's másoknak,
Lelki Kintset szerzél, mikor a' Siklusnak
Nevezeti alatt, olyan mély dolgoknak
Világosítását vőtted te magadnak.
11. E' szent munkát méltán nevezted Siklusnak,
Mert mint a' szent Siklus hajdan a' Sátornak**
Fel-segállítására nézett a' Templomnak,
'S gyarapítására a' belső dolgoknak:
- 45 12. Igy e' lelki Siklust készítetted arra,
Hogy a' jelen való Templomot újítsa,
Ő romladozását helyére állítsa
'S szükségében lelki kintsel gazdagítsa.
- 50 13. Fél-fél Siklust Sidók régen adnak vala***
Istennek; mert arról irtt törvények vala:
Többi között azzal azt jelentik vala,
Hogy ők mások felett Isten népe 's nyájja.
- 55 14. Jelentették azt-is, hogy Istenen kívül,
Sem Urat, sem Királyt mást nem esmérnek ők,
Más Istent esmérni nem-is kívánnak ők,
A' bálvány-imádást utálni készek ők.
- 60 15. Uj szövetségbéli lelki *Sidó népek*,
Kik e' szent Siklusnak lelkét venni készek,
A' Cusorral együtt fontolni szemesek,
Az Urnak szentelni azonokat készek:
16. Készek jelenteni, hogy az ő Királyok****
A' Jéhova maga, 's az az ő Birájok,

* Mát. 26 : 15. és 27 : 7. ** 2 Mós. 30 : 13. *** 2 Mós. 30 : 13. 5. Mós. 7 : 6. Sólt. 147 : 19 : 20.
**** Esa. 32 : 22. Jak. 4 : 12

57 Sidóság-is, [Egykorú írással javítás: Sidó < ság > népek.]

- 65 Urok, Megtartótok és Törvény-adótok,
'S nints Christuson kívül Papok és Királyok.
17. Uj Testámentomi Templom 's Isten Háza!
Vitézkedő lelki Sionnak leánya!*
- Legyen tölem néked ez a' tanáts adva,
A' Lélek ujjával szivedbe bé-irva.**
- 70 18. Hogy a' lelki Siklust a' szivedre tegyed,
Mint drága monétát sőt abban el-rejtsed,
Idvességes 's lelki értelmét el-vegyed,
Tiszteljed, betsüljed, 's másokkal közöljed.
19. Lelki szegény vagy-é? Siklusra akadtál,
Ur keze 's tanátsa! szép kintsre találtál,
75 A' mellyhez hasonlót ritkán, vagy nem láttál,
Többet nyom tiszszerte külső gazdagságnál.
20. E' kintsből magadnak lelki köntöst vehetsz,
Mellyben te Királyod előtt meg-jelenhetsz,
Abban néki belső tisztességet tehetsz***
80 Belől mindenestül ditsőséges lehetsz.
21. Tisztetben áll ez-is UR kitsiny serege!****
Szived kívánságát Isten előtt tedd-le,
Hogy e' Monétának Auctorát éltesse,
Ehez hasonlókra kegyesen segélje.
- 85 22. Te pedig Siklussal kereskedő szolga,*****
Lettél tálentommal kereskedő szolga,
Midön mint hajdani tálentomos szolga,
Be-fizetsz mint igaz tálentomos szolga.
23. Kevesen vóltál hiv, sokra bizattatol,
90 URad örömében majd bé-bótsáttatol,
Mint gabona tsürbe, bé-takaríttatol,
URad nézésével meg-bóldogíttatol.
24. Ez örömben nekünk a' te, 's a' mi URunk
Adjon részt, kik veled futunk 's kereskedünk,
95 E' világ pusztáján bujdosunk 's fáradunk
Tálentomos szolgák lenni igyekezzünk.

* Zak. 9 : 9. ** 2 Kór. 3 : 3. *** Sól. 45 : 12,13,14. **** Luk. 12 : 32 ***** Mát. 25 : 10.

SZŐNYI NAGY ISTVÁN

31.

[ULÁSZLÓ KIRÁLY EPITÁFIUMA]

...e' veszedelmes hit szegésnek örök emlékezetire, Lajos Királynak temetése feliben, ilyen verseket írának:

Romulidae Cannas ego Varnam strage notavi:
Discite mortales non temerare fidem
Me nisi Pontifices jussissent rumpere foedus,
Non ferret Scythicum Pannonis ora jugum.

Magyarul.

1. Régen Romaiak festék vérrel Cannát,
En-is jaj! meg-töltém véres testel Varnát,
Ember tanúly s' vegyed tülem e' tudományt;
Soha hitet ne szegj! mert veszed jutalmát.
- ⁵ 2. Vajha Papok engem a' frigy fel-bontásra,
Nem hajtanak vala! soha illy romlásra
Magyar nem jutt vala, sem én illy halálra,
Sem szép Pannonia Török igájára.

32.

[HYMNUS VINCENTIUS]

Vincentius Martyr csak neveti Datianus Tyrannus bolondságát, mint Prudentius írja, in Hymno Vincentii.

Erras cruenta si meam
Tu rere poenam sumere,

1 II vérrel festék 2 II Jay én is 3 II Ember vegied tülem -s- tanuld ez 5 II Hogy ha 6 II Nem késztetnek

Cum membra morti obnoxia
Dilaniata¹ interficis.

Homo alter est intrinsecus,
Violare quem nullus potest
Liber, quietus, integer,
Exors dolorum tristium.

Hoc quod laboras perdere,
Tantis furoris viribus
Vas est solutum ac fictile
Quocunque frangendum modo.

Quin imò nunc enitere,
Illum secare ac plectere,
Qui perstat intus, qui tuam
Calcat Tyranne insaniam.

Hunc hunc lacesse hunc discute,²
Invictum et insuperabilem,
Nullis procellis subditum,
Solique subjectum Deo.

Magyarúl így értsed:

1. Botlasz vér szopó s' meg-csalod
Magadat, ki azt gondolod,
Hogy büntetcz ha ölsz engemet,
Haladó s' romlott testemet.
- 5 2. Belöl vólna még más ember,
De nem árthat ennek ember,
Szabad, csendes, tökéletes,
S' távúl tüle kin-szenvedés.
- 10 3. Készülsz illy nagy dühösséggel,
Hogy e' külső embert ronts-el,
E' csak romló cserép edény,
S' igen könnyen töredékeny.
4. Söt inkább nosza légy rajta!
Vágjad, üsd ha kardod fogja,

¹ dilaucinata [II. dilanciata.] ² disente [II. discute.] 5 II Belöl uagyon

15 Ki meg-áll belől s' csúfolva
Bolondságodat tapodgya.

5. Ezt boszszontsad, ezt csapdossad,
De bizony semmit nem ád rajtad,
Semmi szél ezt meg nem hajtya,
20 Térdét csak Istennek hajtya.

33.

CHRISTUS GERLICZEIENEK NYÖGESE S' BARATIHOZ VALO REMENKEDESE

1. Jaj! mire jutottam Szerelmes Barátim!
El hagyott voltomon Folytak sok könnyeim,
Mert, meszsze távoztak Tőlem jó segédim,
Nincs ki jó szót nyujtson, Csak nőnek jajjaim!
- 5 2. Kegyetlen Harpyák Szivem ki-szakaszták,
Gyenge fiaimat ölemből ki-kapák,
Fegyverrel vereket a' Földre ki onták,
Tömlöczre, Gállýára, Tüzzel vassal hajták.
- 10 3. Régi szabadságom Változék fogságra,
En vig melodiam Szomorú Notára,
Lábaim szállottak Már csak aszszu ágra,
Allapatom fordult Majd eleven gyászra!
- 15 4. Sűrű nyögésem közt El alett a' Lelkem,
Várnám honnet jöne Segedelmem nekem,
De nincs mennyen földön, Ki segellyen engem,
Csak az egy Ur Iesus En edes reményem!
- 20 5. Oh ti én Barátim Sorsomat szánnyátok,
Bokros veszélyimet kérlek fájlallyátok,
En segedelmemre Kezetek nyujcsátok,
Mert féltő hogy tiis Erre ne jussatok!
6. Iövel én Lelkemnek Eröss kösziklája,
Edes Iesus, Iövel, Igazak Bástyája!
Ha minden el-hágyis, Csak te légy Istápjja
Erötlenségemnek, Szivem csak ezt várja.

[ÜDVÖZLŐVERS PÁPAI PÁRIZ FERENCHEZ]

A' mint Theologiai 's Philologiai, úgy Philosophiai, azonban Orvosi, Históriai 's egyéb Tudományokkal híres Férjfiúnak, Tiszt: PÁPAI P. FERENCZ Uramnak, a' N. Enyedi nagy hirű Collegiumnak, most e' nehéz időben N. Szathmár városában exuláló, érdemes, munkás és hasznos egyik Professorának, kedves Komám Uramnak, Szent Dávid CL. 'Soltáriból nagy lélekkel formáltt, meg annyi számú Könyörgésire irtt, kedveskedő Versetskéim.

1. Álj-meg kegyes, Lásd-meg édes
 Olvasóm e' kis könyvet!
 Ha sirással, Sir ásással
 Szemed ejtett sok könyvet,
 5 Im ez AUTHOR ORVOS DOCTOR
 Készített, mivel kennyed:
2. Mert PÁPAI FERENCZ a' ki
 Illy fris Ophtalmicumot,
 'Soltárokból, Psalmusokból
 10 Drága Collyriomot,
 Énekléssel 'S Könyörgéssel
 Szerzett Remediumot.
3. Archiater A' Fő Mester
 Maga itt a' Szent Lélek;
 15 A' Patica, Pixis, theca
 'Soltár könyv 's több szent könyvek;
 A' Praescripták És Recepták
 Paraditsomi szerek.
4. Mint az arány, Ha friss arany,
 20 Olvad tüztől a' tűzben;
 A' mi hitünk, Szeretetünk
 Próbák kemenczében
 Kísértetik, Fényesedik
 Békességes türésben.
5. E' könyörgő 'S így könyvező
 25 Laboratoriumból
 Sok extractus, Böv spiritus
 Készül e' Chimiából,
 Cephalicum, Cardiacum
 30 Arany színnel innét foly.

- 35 6. Forró fejünk 'S a' két szemünk
Két Mariae Balneum;
A' kint tüdő Szívünk merő
Retorta 's Alembicum;
Mikor hevül Lelkünk, 's feszül,
Crucis nagy Crucibulum.
- 40 7. Itt szellőzik Szegény lélek
Az Istennek Lelkével,
Vigasztaló 'S meg-újító
Drága szent Igéjével;
Jaj, el-vesznénk! Ha nem élnénk
Békességes türessel.
- 45 8. A' szent Irás Gazdag forrás
Szép vigasztalásokkal:
A' Psálmusok Musicusok
Lelki nagy vígassággal;
Dávid lantol, 'S úgy Saultól
Szünik lélek a' kinnal.
- 50 9. Ez AUTHOR-is Kis könyve-is
Pengeti Dávid lanttyát,
Éneklésből Könyörgésül
Musika Virgináját
Meg-zendíti, 'S fel-emeli
Istenhez szive szavát:
- 55 10. Minden dolga, 'S leg-főbb gondgya
Éjjel nappal Könyörgés;
Mind Templomban 'S mind Szállásán
Szive, tömjén füstölgés,
Szent Lélekkel 'S igaz hittel
60 Istennél esedezés.
- 65 11. Könyöröghet 'S könyörögtet
Szent 'Sóltárok tüzénél;
Mert a' Sóltár Arany óltár
Könyörgésnek lelkével,
Meg-olvadott 'Sóltárból folyt
Illy szép könyörgésekkel.
12. Ez gyümöltse 'S jövedelme
Szathmári bújdosásnak!
Itt sem nyugszik, Kereskedik

- 70 Nevén a' jó Sáfárnak;
Nem felejtí, Söt bé-tölti
Idejét munkájának.
13. Bóldog vagy már Nemes Szathmár
Istennek szent Városa!
75 Számkivetett, Keseredett
Hogy illy Angyalt szállásra
Bé-fogadtál, Szível láttál!
Tarts számot mennyországra.
14. Söt Magad-is AUTHOR Te-is,
80 Bóldogok munkáid-is:
Pax Animae, A' Pax Aulae,
Sepulchri és Corporis!
A' miket irsz, Itt-is mit irsz
Lehet e' már Pax Crucis.
- 85 15. Most születik, Majd érkezik
Szép Dictionarium,
Mondhatatlan, Halhatatlan
Virtutum Monumentum:
Kedven vészi 'S meg-köszöni
90 Ezt minden Collegium.
16. Sok bújdosás És hányódás
Után szép nyugodalmat!
Adgyon Isten Ott fenn 's itten
Mennyei sok jutalmat!
95 Munkáidért 'S hüségedért
Készítse Koronádat!!!

TOLVAY FERENC

35.

BE-REKESZTES

1. Már Isten hozzád barátom olvaso,
Már Isten hozzád tanulni akaro,
Ez csekély Munkat ne légy rágalmazó.
Légy egészségben.
- ⁵ 2. Ennyit ígért vólt elől-járo levél,
Ezzel HAZANKBAN meg-éri: *ki czerél*,
Szamlal, ád, vészen, nagy summákat oszt el.
Légy egészségben.

36.

PRAECEPTA MORUM

Institutioni Puerorum accomodata: collecta primum textu soluto a Clarissimo ac Doctissimo Viro Domino Johanne Commenio; Ligato deinde Stylo tradita opera Clarissimi Domini Samuelis Enyedi, Medicinae Doctoris. Postea vero ex Textu utroque pro moribus teneriorum instituendis Hungarico idiomate Rhythmicè transfusa (neglecto quidem textu soluto; sed ligato e regio exhibitò) ingenio et calamo Francisci Tolvay Menyöi pro tempore Scholae Losoncinae Directoris tandemque publicae luci data hac in dispositione expensis discipulorum suorum, signanter infra notatorum. Anno 1677. Mense Julio.

I. RÉSZ.

Az Erkölsökrül közönségessen.

1. Drága Erkölsnek egyedül kút-feje
A' bölcs okossággal fel-ékesült elme,

Mellynek egyedül ez ö gyönyörűsége;
Hogy Isten s'-embernek tessék mindenkbe.

- 5 2. Azért te Iffiú ha hol meg-állottál,
Szüntelen elmédben ezt forgasd azonnal;
Jelen ott melletted Isten, s' -a' Szent Agyal,
Rajtad embereknek szemek-is bizonnyal.
- 10 3. Ezeknek személyek tehát böcsületben
Előtted legyenek, és nagy tisztességben,
Valami vétséggel meg-lásd ezek ellen
Ne járj; söt ellenben szót fogadgy mindenben.
- 15 4. Szent parancsolatit félyed az Istennek,
Tiszták gondolati legyenek elmédnek,
Diszessen follyanak beszédi nyelvednek,
Tested-is úgy viseld hogy tessék mindennek.
- 20 5. Azonban tenéked semmi kép mutatás
Ne tessék elmédnek hol mi csél csapkodás;
Egyedül igasság, s' -alázatoskodás,
Légyen életednek Regula, és Lámpás.

II. RÉSZ.

Az ábrázatrúl, és az egész testnek állásárúl, s' -maga viselésérúl.

1. Ha tisztos emberrel egygyütt vagyon léted,
Egyenessen fel-állj. 2. Süveged-is le-vedd,
3. Ne légyen szomorú, és komor személyed,
Mértéklet vigsággal légyen te nézésed.
- 25 4. Simán álljon szépen homlokod nem ránczban,
5. Szemed se kandallyon félre a' szugolyban,
Balra, avagy jóbra ne vigyázz szóltodban,
A' kivel beszéllesz csak arra nézz bátran.
6. Tisztán légyen orrod. 7. Ne fúdd-fel pofádat,
- 30 8. Es hogy meg ne hülyön gyomrod, bé-fogd szádat;
Vagy Tyukodi módra ne vond ajakidat,
Gyengécskén bé-zárjad mint illik azokat.
- 35 9. Egymást rágni sem jó a' két ajakaknak;
Vagy ki-fitorodni egynek vagy másiknak,
Nyelvet-is ki-vetni illetlen Iffiúnak,
Mint a' Vislák szoktak mikor meg-fáradnak.

10. Nyakadat fel-emeld frissen, egyenessen,
Egygyik, avagy másik válladon ne csügjen.
- 40 11. Egyenlők vállaid legyenek mind ketten,
Egygyik a' másiknál aláb ne fityegjen.
12. Karoddal ne hadazz ide, s' -tova széllyel,
Ne vajjad füled-is hegyes körmeiddel,
Hajadat se bolygasd akkor kezeiddel;
Es semmit se forgass élvén e' törvénnel.
- 45 13. Ally szép egyenessen mind két lábaidon,
Nem pedig egygyiken Golya (Czako) módon;
Két-felé se terpeszd lábod parasztoson,
Rendeld száraidat frissen és módosson.
- 50 14. Ülésben jámbor légy ne támazd meg a' falt,
Se könyökeiddel ne nyomjad az Asztalt,
Ne dölly egy felé-is, félre, vagy hanyottást,
A' lábod se üzze a' fazékaskodást.

III. RÉSZ.

A' Természeti cselekedetekről-való maga viselés.

1. Cselekedetidben te légy szemérmetes,
2. Ha nevetz, az légyen alázatos csendes,
55 Ki maga szavait neveti nem eszes,
Ki soha nem nevet goromba nem rendes.
3. A' nyáladat ki-pökd hogy ha meg-gyült szádban,
De más-felé fordully, hogy te mást azonban
60 Meg ne pökj mint Markalff, bé se szid a' szádban,
A' nyálat; mint látod ezt a' bestiákban.
4. Orrodat ki-fujad kendő ruhácskával,
Meg-törüllyed de nem a' dolmány újával;
Avagy süvegeddel, vagy öt újaiddal,
Keszkenöcskéd légyen, tisztogasd-meg azzal.
- 65 Két újaiddal-is meg-lehet ki-fúni
Orrodat; de kezéd meg nem kell mocskolni:
Azonban fél-felé el-is kell fordulni;
Hogy tsömör ne légyen el-is kell tapodni,

- 70 5. Mikor kívántatik hogy horuss, vagy asics,
Vagy ptrüszszencs, magadat te akkor el-fordics,
Vagy tenyért szájadra szép módoson borics,
Es gyengécskén osztán szájaddal ugy zendics.
6. A' természet sipját te szorossan tarcsad,
Hogy miatta az hét szégyent meg ne vallyad,
- 75 7. Mindenkor hasadat fél helyen solvallyad,
A' tisztos Iffiaktul ezt mindenütt lathad.
8. Miként a' Szél-malom orrod ne sipollyon,
Boreas módgyára torkod-is ne zúgjon:
Mert a' Medve szokott zúgni olyan módon;
80 De a' tisztos ember nem zúg mint vén Cháron.

IV. RÉSZ.

Maga viselésrül, és ruhárul.

1. Nagy hoszszan üstököt viselni tiltotta
A' kegyes Apostol, és nem jóvallotta,
Olyat a' minémü le-fügjört válladra;
Azért bár vigyáznál Apostol szavára.
- 85 2. Nó akar-minémü légyen az, te lássad,
A' te tisztod ez, hogy szépen meg-tisztcsad,
Tollat, korpát, serkét benne ne hordozzad,
Meg-füszöld nagy gyakran, és így tisztán tarcsad.
- 90 3. Csizmád és Süveged, Ruhád tisztán légyen,
Ne légyen szenyesen, de légyen ékessen,
S'-Ezt mondgyák felöled nagy dicséretessen:
Ez viseli magát igen-igen frissen.
- 95 4. Félig fel-öltözni, s' -alá s' -fel ugy járni,
Udvari bolondot illet cselekedni;
A' ruhát-is nem szép fél válra viselni,
Igyekezzeél Iffiú ezekre vigyázni.

V. RÉSZ.

Az járásban-való maga viselésrül.

1. Addig te ki ne menny közönséges helyre,
Mig meg nem mosdottál, s' -hajad nincs füsülve,

- 100 Öltözeted is míg nincs frissen készítve,
Ne lásson köz helyen addig senki szeme.
2. Azonban az úczán rád sokan vigyáznak,
El-hidd a' kik látnak igen meg-czirkálnak,
Magad úgy viseljed hogy ne csúfollyanak,
Rendes légyen módgya minden gestusodnak.
- 105 3. Járásod, lépésed igazgasd rendessen,
Ne légyen a' resten, vagy igen serényen,
Tunyaság jele hogy ne lássék emebben;
Szeleskedés penig ne láttassék ebben.
- 110 4. Menvén egyenlően viseld lábaidat,
Ne ugrándo, széllyel ne hand karjaidat,
S' - Ottan vissza nézvén ne verd oldaidat,
Es így meg-dicsérik rendes járásidat.

VI. RÉSZ.

Az beszédben való maga viselésrül.

- 115 1. Szollásodban tanúlly, avagy más tanúllyon
Te töled; másképpen job nyelved halgasson
2. Elméd néked eléb az nyelvednél járjon
Hogy szollásod rendi bolondúl ne folyjon.
3. Meg-szaggatva, tisztán légyen te szollásod,
Eszében vehesse hogy azt te halgatod.
- 120 4. Szép tsendessen folyjon minden te mondásod,
Ne suttoj; se légyen néked nagy zajgásod.
5. Ne tanúlly beszélni hol mi gestálással,
Ujjoddal, kezeddal, fejed rázásával.
6. Ha mit akarsz tudni, vagy felelsz; jó moddal
Felelly rövideden rendes hangossággal.
- 125 7. Valaki szavában keresztül gázolni
Felette illetlen, vagy interturbalni:
Azért ha ki beszéll míg el nem végezi
Beszédét, te addig tanúlly csak halgatni.
- 130 8. Ha néha kelletik valami illetlen
Dolgot ki-mondanod, te szemérmertessen
Bocsánatot kívány, meg-kövesd rendessen
Az jelen-valókat, s' - úgy szóllly nagy tisztessen.

VII. RÉSZ.
Reggeli Erkölcsek.

- 135 1. Az ki serény azt az álom el nem nyomja,
Hét órát aluszik mindgyárt vigyázásra
Önnön magát adgya, leg inkább hajnalba:
Mert a' piros HAJNAL a' Musák baráttya.
2. Te mihelyt fel-serkensz ágyadban fektedben,
Hogy Isten meg-örzött fohászkodgyál menyben
Adgy hálát ö néki, és kérjed szivessen,
140 Hogy következendő napon-is örizzen.
3. Ágyadbul fel-kelvén meg-füsüld hajadat,
Tiszta szép új vizzel meg-mossad orczádat,
Es meg-öblíteni el ne múlásd szádat,
Az után diszessen illegesd ruhádat.
- 145 4. Azonban ha veled szembe lesz barátod,
Szerencsés jó napot kell néki kívánnod;
Ezek után szükség könyveket olvasnod,
Mi dolog lesz az nap rendel meg-visgálnod.
- 150 5. Az napon te dolgoz ám akar mi légyen,
Te légy szorgalmatos, és serény mindenben,
Minden dolgaidat rendeld-el eszessen,
Segítségül lévén mennyegbül az Isten.

VIII. RÉSZ.
Oskolában-való Erkölcsek.

- 155 1. Siess Oskolára úgy mint az játékra,
Az Oskolát Iffiú el ne múlásd soha,
2. Mindenkor kezedben légyen Panoplia:
Mert rút mástul téntát, pennát kúdulnia.
3. Más székiben ne menny, hanem magadéban.
4. Ne-is gyönyörködgyél hol mi zajgásokban,
Hogy mást te meg ne báncs munkálkodásában,
160 A' leczke-kor mindent cselekedgy módossan.
5. CHRISTUS a' bölcseség: azért te szivedben
Ohajcsad Szent Lelkét buzogván elmédben:
Mert ö nála-nélkül akar melly serényen
Igyekezzél; de nincs bölcseség semmiben.

- 165 6. Ő ugyan előle el nem szokta üzni
A' suplicalokat; söt inkább meg-nyitni
Zörgetőknek szokta, s' kegyelmét nyújtani;
De azoknak a' kik szoktak serénykedni.
- 170 7. Ha tudós Mestered vagyon, s'-túdós könyved,
Igen igen szégyen ha tudatlan fejed:
Azért a' mit könyved tud, és az Mestered,
Szórgalmatossággal meg-tanúld, és ércsed.
- 175 8. Tanuló elmének igen segedelme
S' -elő-mozdítója az jegyző könyvecske:
Légyen azért néked mindenkor kezedbe,
Hogy serénységednek légyen az Czimere.
9. A' napot, vagy órát, mellyen nem tanultál
Hijában-valonak tarthatod bizonynyal.
- 180 10. Egyenest haza menny ha el-bocsáttattál
Te az Oskolából; ne ály se futossál.
11. Viseld magad othon engedelmességgel,
Ha mit parancsolnak szüléid, hűséggel
Járv-el benne készen, s' - szolgálly nagy jó szivel:
A' Deák mindenre alkalmas készséggel.
- 185 12. Az után kezedben könyveidet fogjad,
Minémü dolgaid légyenek visgálljad,
Az hagyott órára leczkédet tanúljad,
Mindenekre magad te alkalmaztassad.

IX. RÉSZ.

A' Praeceptorhoz-való maga viselésről.

- 190 1. Tanitódat miként szülédet szeressed,
Tekinteti előtt jární légyen kedved.
2. Szódban, és munkádban engedelmeskedned,
Es nagy böcsületet szükség néki tenned.
3. Minden erkölcsökben élő példád légyen.
- 195 4. Szép oktatásira halgass nagy serényen,
Fogyatkozásidat ha adgya elődben,
A' mint parancsollya igazics-meg frissen.
5. Igen el-távoztasd hogy szomorúsággal
Ne illessed ötet, avagy boszszúsággal:

200 Mert Esau módra vétkezel bizonnyal;
Se meg ne csúfolyad az átkozott Chámmal.

6. El-kerüld hogy rajtad büntetés ne essék;
Mind-az által ha meg-büntetnek, vagy intnek
Te érdemed szerént, kell lenni csendesnek;
Igyekezzél inkább hogy meg-dicsirjenek.

X. RESZ.

Tanuló társaihoz-való maga viselés.

- 205 1. Tanuló társaid mint atyád-fiai,
2. Mindenkor kell vélek egygyességben lenni.
3. Csak a' tanulásban kell-is viaskodni,
Szükség ellenkezni; de nem viszálykodni.
- 210 4. Te társaid közzül tudósb, emberségesb:
Légyen te barátod, ki erkölcsben nemesb;
Az ilyen előtted méltán légyen kedvesb,
Társalkodgyál véle gyakran öröместeb.
- 215 5. A' kit te meg-akarsz gyözni meg-probállyad
Gyakran: Es vitézi módon bajra hijad;
6. Az ütköző helyen ugy-is viseld magad,
Hogy meg gyözettség ellenkező társad.
- 220 7. A' meg-gyözetett békével szenvedgyen,
Vitéz baráttyára ne-is neheztelgyen;
Söt inkább ellenben hegyes ösztön légyen
Meg-gyözetetése, s'-azon fel-gerjedgyen.
8. Meg-gyözni, s' - gyözetni köszörö-kö jóknak,
Serkentő ösztönök szorgalmatosoknak.
9. Ha kit mind ezekkel fel nem indithatnak,
Méltán azt tarthatni túnya rest baromnak.

XI. RESZ.

Mindenekkel-való társalkodásrul.

- 225 1. Tarsalkodásodat azokkal közöllyed
Kik náladnál jobbak, s' - jobbá tésznek téged;
Avagy kiknél job vagy, s-jobbak lésznek tölled,
Hogy igy éppüly, avagy társodra éppicsed.

- 230 2. Fajtalan beszédek tölled távozzanak,
Fajtalan társaktúl lábaid fussanak,
Mint az halál hozó dögtül irtozzanak,
Mellyek jó erköltsöt rútúl meg-mocskolnak.
- 235 3. Mivel emberek közt kell éltednek lenni,
Szorgalmatossággal kell arra vigyázni,
Botránkozás nélkül hogy kellessék élni,
Bölcsék mondásiban itt méltó bé-nézni.
- 240 4. Minden jókat szeress, fel ne gerjessz roszzat.
5. Se magad ne hányjad, se ne útály meg mást,
6. Szorgalmatossággal ted hivatalodat,
Ne indic haragot, avagy viszázkodást.
- 245 7. Mord ne légy, senkihez tanúlly nyájaskodni,
8. Adni igyekezzél inkább hogy sem kérni,
9. Ne-is áhitozzál igen dicsirtetni;
Dicsirendő dolgot de serény légy tenni.
- 250 10. Ha kit elől találssz rendessen köszöncsed,
Hogy ha tisztess személly süveged le-vegyed,
Az út-at-is néki tisztessen engedgyed.
Térdeid meg-hajtván te azt meg-tisztelgyed.
- 255 11. Frissen vissza köszöny néked köszönőnek.
12. Alá, s'-fel jártodban ne állgy meg mindennek
Beszélvén sok helyen tarcs ezt illetlennek;
Ostobaság ismét nem szólni senkinek.
- 260 13. Ne fuss személyektül tisztess embereknek
Inkáb nagy örömetst forogj fő Rendeknek
Tekintetek előtt: mert ez paraszt népnek
Szokása hogy félye szemellyét fő Rendnek.
- 260 14. Ha kihez szollándasz igen meg-visgállyad,
Minémü titulus illesse meg-lássad
Jelen lévő személyt, rendessen meg-tudgyad
Doctoré, vagy Fő Rend, és ugy meg-szolicsad.
15. Ne esküdjgy, te szavad légyen ez: Ugy vagyon.
16. Ne tagadd vétkeged, söt vald meg jó modon,
Hogy azt el-törüllye ki az menyben vagyon;
Hogy igy az te lelkeged csendessen nyugodgyon.

XII. RESZ.

Templomban való maga viselésrül.

- 265 1. Isten dicsőségét valaki szereti,
s' -Maga idvösségét kívánnya meg-nyerni,
Templomi seregbül nem kell ki maradni.
2. Eneklő, s' -Biblia könyvnek-is kell lenni.
3. Diszessen s-szép rendel kell templomban menni,
270 4. Maga seregével kinek kinek járn
Illendő, nem-is kell öszve egyeledni;
Es maga székiben mindennek kell ülni.
5. Magad helyén lévén; alázatossággal,
275 Borully le, s' -könyörögj te nagy buzgosággal,
Ajánlyad Istennek lelked ohajtással,
S' -commendáld életed néki ilyen moddal.
6. Az templomban lévén mivel vagy egészszen
Istennek előtte, te igen kegyessen
280 Visellyed magadat; kezed ott ne incsen,
Elmédet se futtasd széllyel rendeletlen.
7. Ne halgass, énekelly az gyülekezettel,
Szived, szád alkalmass hogy Istent ezekkel
Dicsirjed: te azért tellyes buzgó szivel
Enekelly az Urnak lélekbül örömmel.
- 285 8. Mikor az Tanító az Urnak nevével
Aldast mondd, magadra szabjad igaz hittel.
9. Fohászzkodásodat az közönségessel
Foglallyad egyyüvé illő rendesseggel.
10. Süveged le vevén az Ur szavát hallyad,
290 Mint ha maga szólna te szintén ugy tarcsad,
11. Szent Irás szavait igen meg-halgassad
Meg-jegyezd serénnyen és meg-is tanúlljad.
12. Az kik irni tudnak, Tanító szavait
295 Fel-irjak: az Textust, tudománt, s' -hasznait,
Igy el-üznek álmot, s' -elme csávargásit;
Ellenben ök nyerik léleknek hasznait.

276 commendált

300 13. Templomból ki-menvén az Gymnasiumba,
Az Szent tanításbul ki mit tanúlt tarcsa
Készen elméjében, és azt majd el-mondgya
Mikor az Praeceptor bé menvén kívánnya.

14. Ha ki az Templomban alva, vagy részegen
Taláztatik, avagy olly cselekedetben,
Az melly az Templomban vétkes, és illetlen;
Az olly el ne mennyen soha büntetetlen.

XIII. RÉSZ.

Asztalnál való maga viselés.

305 1. Az Asztalhoz járully kegyessen, tisztessen.
2. Elötte ételnek asztal áldás légyen
Az után hálakat nyújcs Istennek mennyben;
Mivel onnan felül minden áldás léssen.

310 3. Hogy ha kívántatik asztal körül léted,
Magadat tisztessen, s' szemessen viselleyed.

4. Öreg rendel edgyüt ha kell ülni néked,
Valami illetlent nem kell cselekedned.

315 5. Ezek tisztos embereknek,
Parasztságok s'illetlenek,
Az mellyek im következnek,
Vigyáz reá minémüek.

320 1. Hivatlan asztalhoz menni, és le-ülni,
2. Az fővebbik helyre magadat póczolni,
3. Könyökiddel asztalt nyomni, s' rá-fekünni,
4. Karjaid az asztal-alá bocsátani.

325 5. Hogy ha az kenyeret kezedd tördeled;
Avagy fogaiddal az edelt téped.
6. Más elöl az leg job falatot el-vészed,
Es azt bé koppantod: illetlen el-hidgyed.
7. Mikoron az kalánt mint az tar-szekeret,
Meg-töltöd; s' ugy viszed szádban az edelt:
8. Azonban nagy falat darab kenyereket
Az szádban dömöczkölsz csak nem ökölnyiket.

317-340 [A sorok a nyomtatványban mintegy betétként állnak, petittel szedve.] 320 bocsátáni

- 330 9. Es ha Török módra újjaidat szopod.
 10. Az vislák módgyára ha az csontod rágod,
 11. Es azt rágván, osztán más eliben adod;
 12. Vagy szádbul az ételt tányérra kirakod.
 13. Azonban ha beszélsz, fejedet vakarod.
 335 14. Szóllasz mikor ételt fogaiddal rágod,
 15. Szádban falat lévén az pohárt fel-hajtod,
 Paraszt vagy ezeket hogy ha nem utálod.
 16. El-terített szájjal az italt szürcsölni,
 17. Körmöddel, vagy késsel fogaidat vájni,
 Felette illetlen igy-is cselekedni:
 340 Mind ezeket azért el kell távoztatni.
6. Test táplálására kell enni Iffiúnak
 Az mennyivel élet erei tartatnak:
 Mert dosztig laknia szokás tobzodoknak,
 Az kik igyekeznek szolgálni hasoknak.
- 345 7. Mikor innya akarsz, az szád légyen tiszta,
 Háromszor asztalnál elég lészen innya
 Duskával ne dösölly magyarok modgyára
 8. Asztalnál gyermeknek kedve hallyék s' -szava.
- 350 9. Az Iffiú asztalnál soká ne maradgyon,
 Ő eleget évén, onnét talpra állyon
 Tányérával edgyütt; s' -vendégnek kévánnyon,
 Minden jókat, osztán asztalnál szolgállyon.

XIV. RÉSZ.

Az ebédlésben való maga viselésrül.

- 355 1. Kezeidet ebéd után te meg-mossad,
 Egyszer s' mind meg öblics igen szépen szájad,
 Fogaid meg-vakard, és meg tisztogassad,
 Hogy igy egészséged tisztán meg-tarthassad.
2. Ebéd után mindgyárt ne tanúilly, se olvass;
 Hogy az agy velőben ne légyen turbálás,
 Es az étel gözi fejednek artalmas
 360 Ne légyen, s' származék onnét nagy nyavalygás.

3. Az álmot-is akkor igen el-kerüllyed,
Mint elmének dögít tölled úgy el-üzzed.
Sétály inkább; avagy hallassek beszéded;
Avagy jadzál, Hogy így ételt meg-emészszed.

XV. RÉSZ.

Az játékrúl, s' -maga mulatásrúl.

- 365 1. Mikor dolgozod szünik siess az játékra,
Es lesz tested, s' -elméd meg-újjulására:
Lapta, teke, futás legyenek játédba,
De ne légyen soha az sine venia.
- 370 2. Az festet kártyákkal jadzani s' -kockával
Nem commendálando az rút viaskodás,
Az vízben-is nem jó alá, s' -fel-úszkálás:
Mert ebbül gyakorta léssen vízben halás.
- 375 3. Ekessé az szép rend az játékot teszi,
Vidittyá az elmét, testet serényíti;
Te azért virtussal gyözedelmeskedni
Igyekezzél, és nem csalárdsággal élni.
- 380 4. Az resztség, negédség, modnélkül kiáltás;
Elmében tébolygás, és az csalárdkodás.
Ha léssnek játékbán, s' -hol mi roszszalkodás;
Illetlen, s' -kelletlen lesz az jadzadozás.
5. Könyvben, avagy pénzben fogadás ne légyen:
Hanem az meg-gyözött engedelmeskedgyen
Az gyözedelmesnek, verset mondgyon menten
Vagy valaminémü játékot szerezzen.
- 385 6. Az játék közben-is Deák beszéd folyon
Hogy ebbül származzék imé illy két haszon:
Az elme, és az test frissen meg újjulyon,
S' ki-ki tudományban öregbülést kapjon.
- 390 7. Ha recreatio mezöben kezd szünni,
Oskolára mingyárt osztán kell sietni,
Rendessen kettön ként illik, haza menni,
Es az Minerváknak játékjokhoz fogni.

XVI. RÉSZ.

Estvéli Erkölcsök.

- 395 1. Vacsorálván; vagy ály; vagy lépjél ezeret,
Istenes énekkel rendics meg nyelvedet;
Vagy az nap löttekre fordits beszédedet;
Avagy nyájassággal beszélly egyebeket,
- 400 2. Könyörögvén magad készits az álomra.
Es adgyad testedet csendes nyugovásra,
De veled valóknak mondgyad: jó étczaka
Légyen, és Istennek kegyelmes oltalma.
3. Te ágyadban lévén; álva; avagy térdre
Esvén, meg-visgállyad serényen elmédbe,
Az nap minémü jót Istentül vöttél te;
Vagy mit cselekedtél, czirkáld-meg szivedbe.
- 405 4. Hogy-ha te vétkeztél, alázatossággal
Találd meg a' Christust buzgó ohajtással,
Es jó reménséggel tellyes légy azonnal,
Tudván nagy irgalmát te minden bizannyal.

37.

MINT FOLYT MAGYAR ORSZÁGH DOLGA IN ANNIS PROXIME ELAPSI 1703, 1704. et 1705. AZOKRUL IRT RÖVID RYTHMICA HYSTORIA SZAKASZSZAI

1. Itt németség magát bé vészi Zolyomban,
Gyakorollya kezét dörgő ágyuzásban,
De egykor eczakán, szalad alattomban,
Gyalogság lovással négyszáz marad várban.
- 5 2. (Ezenközben posta jö, s-megyén Tokajtúl,
Fejedelem Tokajt löveti várastul,
Kassa, és Eperjes, Szendrő bloquadátul,
Murány s-több helyekis öriztetnek téltül.)

408 [A többi rész hiányzik; a megfelelő latin szöveget lásd a jegyzetben.]

- 10 3. Utánna majd éjjel commandéroztatnak
Bizonyos Portások, sietve száguldnak,
Virattára többen Sándor-ral omlanak,
Gyalogságis sok s-szép utánna dobolnak.
- 15 4. (Ekkor György Andrásit ló tapotta vala,
Es azon sebével Beszterczére szálla,
Máskint (ugy beszélték) megh mutattya vala
Magyar emberségét, ha éppen leszz vala.
- 20 5. De Német Bajnoczban futva magát rejti,
Azon erősségben el bé helyhezteti:
Azért Fő-Commendó a' Tábort készíti
Utánna Németnek s-igen sietteti.
6. Onnét is ki todúl s-Leopóldban bé fút,
Utánna magyarságh s-szintén fel oda jút;
Posony felé osztán tudgya, hogy jobb az út,
Ott megh telepedik, hol nem lát annyi bút.
- 25 7. Már igy Bors, és Nyitra, Posony Fő Vármegék,
Végbeli vitézek, fegyveres helységek,
Haza mellet frissek s-szabadságért készek
Fegyverkedni, s-vini, migh benne a lélek.
- 30 8. Jgy szépen terjedvén Fegyvere Hazának,
Posony vármegébül lön gondgya Morvának;
Hegyentül valókis fegyverben állanak,
Jgyekezvén JÁRMÁT le vetni Jgának.
- 35 9. Ezek Novemberben esvén, s-Decemberben,
Magyar Morva szélét nyargallya széltében;
Remül a Németség és szalad féltében:
Magyar nyér, és rabol mindenütt mentében.
- 40 10. Hidat kötvén Jsten Dunán által jéggel,
Sándor Generalis tábori sereggel
Commendéroztatik igen serénységgel;
Dunántúl hajólnak nagy jó reménsséggel.
11. Elsöbenis Pápa ő magát megh adgya,
Beszprimnek is készen szabadságért kardgya;
Dunántulvaló föld fegyverét kivonnya,
Hogy Német Jgáját nyakabul ki hánnya.

7 rejti [Föléírva az *ejti* szónak.] 28 < s vinnia > s-vini

- 45 12. Azért serénységgel minden Rendek gyűlnek,
Táborban örömmel majd ugyan repűlnek;
Zeng az Ország; sokan praedának örűlnek,
Kik jó Hazafiak, zászlok alá gyűlnek.
- 50 13. Jgaz Hazofiak a' Fő-Commendóval
Edgyüt munkálodnak hiven Károlyival,
Es fel nyomakodnak sok sűrű zászlóval,
Austria felé országgh szép hadával.
- 55 14. Ugyanis a' romlás, melly Német Jgája,
Minden szabadságnak fel háborgatoja,
Bécsben talatatott DIPLOMA rontója
Onnét jött veszélynek mindenkor az Árja.
- 60 15. Eleinten dolgok valóban jól folynak;
De a praeda lévén lelkek nagy sokaknak,
Praedával sokfelé oszolton-oszolnak,
Adgyákis magokat fel fuvalkotságnak.
16. Azért mi lött vége ez első probának,
És megh nyargalása Bécs tartományának,
Aláb lészen helye azon le írásnak.
Másut már mi történt lássuk rendit annak.
- 65 17. Zolyomban a' Német, derék erősségben;
Várhoz a mi szűkség, van jó készűltségben,
A Váras jóllehet a' magyar kezében,
De mesterséggh várban kapni űstökében.
- 70 18. Azért Fő Commendo Radvanczki Jánosnak
Ezt megh parancsollya mint Hazafiának,
Mellette lévőkkel edgyütt e' dolognak
Légyen folytatója szolgálván Hazának.
- 75 19. Ahozképest Nemes Vármegye Zászloja;
S-Nográdbul Hajduságh négy jó zaszló allya;
Zolyom vármegyének két Hajdu Zászloja
Jlly kis militia vólt Német Bajnakja.
- 80 20. Jtt azért Commendans lát maga dolgához,
Ejjeli-nappali serény strásáláshoz;
Hajdukis magokat adgyák puskázáshoz,
Vitézi, s-Tabori szép mulatságokhoz.

55 <uralkodott> [Föléirva: talatatott]

21. De hogy rendesebben a' dolgok folyanak,
 Jm illy Edictumok ott publicáltak,
 Minden zászlók alatt megh trombitáltak,
 S-a Commendo által megh olvastattak.
- 85 22. I. Valaki az URAT káromlással sérti,
 A Jákob JSTENET szidással illeti,
 Moises Törvénye olyat megh öleti;
 E mi Törvényünkis ezt el követteti.
- 90 23. II. A kik pedigh roszra szoktatot nyelvekkel,
 Adtát és lelkujet mondnak egyebekkel;
 Vagy más irtoztató szitkos rüt vétkekkel
 Az JSTENT boszszontyák, bűnhödnek illyekkel.
- 95 24. Esöbenis maga Zászlója és Tiszti
 Erös pálczászással keménnyen bunteti;
 Az után effélét a ki el követi,
 Commendáns vártára Commendó viteti.
- 100 25. Ekkor Hadi Tanács itiletet tégyen,
 A bűnös érdemlet büntetést el végyen,
 A mit az UR gyűlöl köztünk hogy ne légyen
 És mennyei ATYÁNK hozzánk édesedgyen.
26. III. De mégis summáson a két kö táblákra,
 Bűnös vonattasson Moses Jrására,
 Mint Nemes Ország is jól vigyázot arra,
 Maga Törvényeit szabván e Formára.
- 105 27. IV. Bűnben zabált népünk illyen zabolában
 Az Urnak Szent Nevét lelki buzgóságban
 Miként engesztellye, ezt lássuk azomban,
 Mert nincs ennél élesb bölcseség Taborban.
- 110 28. FEJEDELMŰNK rendit, s-Generalisságét,
 Jtt vegyük előnkben, s-ezek rendességét;
 Kövessük Nemzetünk régi kegyességét;
 Hogy hozzánk huzhassuk JSTEN segítségét.
- 115 29. Reggel, estvekoris Commendáns-Sátornál,
 Mikor a dob zördül, ki ki zászlójánál
 Jelen légyen, s-ottan Sereg-Deákjánál:
 Az JSTENT imádgya, a mint ő perorál.

100 Hogy [Ráírva: És] 115 s-ottan <ki ki>

30. Elsöbenis pedig JESUS-unk Szent Nevét,
Háromszor kiálcsák Zászlónként FELSEGÉT,
Mert mikor Eleink Ő Szent JSTENSÉGÉT
120 Kezdék megh ismérni, így hívák SZENTSÉGÉT.
31. Az után éneklés Soltárbul mondassék;
Vagy más szép dicseret el énekeltessek,
A Lélek Jstenhez vigan emeltessék,
S-Ugy buzgó könyörgés Jstenhez nyujtassék.
- 125 32. Jgy mi JESUSUNKAT hozzánk édesittyük,
És ő köztünk lészen, ha ŐTET szerettyük,
S-Lelkét dicsöítő nyelvünket zendittyük,
S-Jgy kemény Jgából nyakunkat ki mentyükh.
- 130 33. Kiváltképpen a Fők ebben buzogjanak:
Mert Föhöz hasonlók tagok lenni szoknak;
Az Ország Rendiis Királyra vigyáznak
Ugy kösségis Paptul jot, s-gonoszt tanulnak,
- 135 34. Ha kik restnek ekkor megh tapasztaltatnak,
Baltákkal a Tisztek illyekhez lássanak,
Roszz [!] példát a tunyák ne mutathassanak;
Az Hivek hogy töllök ne botránkozzanak.
- 140 35. V. Jmmár az elsöség és hadi Felsöség
Mint réguláltassék alsó vitéz kosség,
Melly szükséges légyen az engedelmesség,
Lássad, tanuld; helyén hogy légyen egésség.
36. Valaki Tiszt ellen merénd patvarkodni,
Annyivalis inkább kezét fel emelni;
Söt fegyveres kézzel magát opponálni;
Hadi Törvény szerént illynek megh kell halni.
- 145 37. Alábvaló Tisztis a fellyebbvaloval,
Ha megh háborodik; Commendans azonnal
Maga eleiben hivassa strásával,
S-Ugy igazittassék casus el jó moddal.
- 150 38. VI. Valamelly vitéztül zászló el hagyatik,
Régi eleinknek Törvényi hirdetik,

128 [Jgy – ráírva az olvashatatlan eredetire.]

Az ilyen szökevény fára függesztetik;
Vagy Generalishoz szintén küldtetetik.

39. Strásán álló vitéz strását el ne hadgya,
Bár ellenségh jöis, ha kerekét olgya,
155 Es onnét el szalad: vagy álom el nyomja;
A Törvény dictallya, hogy légyen halála.
40. VII. Strása jelt ki kérjen estve, s-ugy ki állyon,
Környüllötte járót bátran megh szólicson,
160 Az öldöklő fegyver kezén készen állyon,
Ha szükséggh kívánnya, puskája mordullyon.
41. A környüle járót közeleb szóliccsa,
Ellenségre készen a fegyverét tarcsa,
A jelt osztán tölle lassan ugy kívánnya,
Mások meg ne ércsék, hogy minden ne tudgya.
- 165 42. A kitül kívánta a jelt, ha nem tudgya,
Árestumba vigye, fegyverét le öldgya,
Zászlós Fő Tisztinek mindgyárt hirrre adgya,
Mit kell vélle tenni, azon Fő Tiszt tudgya.
43. Egy szóval éczaka zászlótul távozni
170 Nem szabad, ha csak Tiszt azt nem fogja hadni;
Serényyen mindennek kell zászlót őrizni,
Szüntelen készen kell ellenséget várni.
44. Máskint a vitéz ha kezd illy ellen vétnei,
175 Mindgyárt Tiszt büntesse; vagy Föhöz kell vinni,
És a Fő Tiszt elöt jobban megh rostalni
Kelletik; és a bünt méltán megh büntetni.
45. VIII. Ellenségnek senki adni szót ne merjen
Hanem Commendánsnak az hirivel légyen,
Commendánstul ki ki Instructiot végyen;
180 Kivált képpen dolog ha tractára mégyen.
46. Ellenségh s-idegen hogy ha esett kézben,
Azon Tiszt hol fogták a' Fő eleiben
Vigye sietséggel, s-titkos examenben
Ugy kell megh érteni légyen dolog miben.

154 kerét 162 [Az áthúzott sor mellé a margóra írva: Stat.] 163 lassan (halkan) 177 senki < szót ne merjen > adni 181 [A ha beszúrva.]

- 185 47. De Tiszt ha közel lesz ellenséghez strásán,
Szököttet csak vegye külön maganossan,
S-Sietve meg ércse ellenséget korán
Hogy van; ne tanullyon ember maga kárán.
- 190 48. Estve, s-reggel szükségh Commendánshoz gyűlni
A Fövebb Tiszteknek, s-relatiót tenni,
Mint folytak a' dolgok, azt mind referálni,
Hogy tudgyák jobb moddal magokat viselni.
- 195 49. Ugyanis gyakorta egész zászlós strása,
Az üdö mint hozza helyét változtattya,
Ezt Tiszteknek tudni a szükségh kívánnyá,
S-Az illy dolgot Fö Tiszt tanáccsal folytattya.
- 200 50. X. Nagy rendeletlenségh Zászlóját el hadni
Vitéznek, és magát másuva csatlani;
Azért senki illyet ne merjen próbálni;
Mert kemény büntetés majd fogja követni.
51. Dörögnek azomban onnan felül Várbul,
Puskáznak külsökis keménnyen városbul;
Minais kezdődik váras bástyájából,
A melly fundáltaték Ebeczki Thamástúl.
- 205 52. Kilencz napok után Ágyúkis hozatnak,
A vár lövésére sánczok fundáltatnak;
Minát, sánczot látván ellenség hgy ásnak,
Szöktön szökik Várbul, s-külsök mind ujjulnak.
- 210 53. Azért belső kíván tractára fokadni,
Conditiokat küld; de nagyot kezd kérni:
Minden munitiot ő kíván el vinni,
S-Sok portéka alá vecturát állatni.
- 215 54. Jtt Bottyán János is benn rekedet vala;
Mert régi nagy vitéz némettel lovagla;
De Tolvay Ferencznek tölle lön parola,
Hogy ez magyar ügghöz ú szive megh hajla.
- 220 55. Ekkor Esztergomban Németekkel méne,
Hogy szép portékája s-pénze el ne veszne,
Es hogy Esztergomis magyar kézbe esne,
Dunántulvaló nép (hogy hozzája gyűlne).

185 [A ha beszúrva.] 220 gyűlne (hozzá édesülne)

56. De külsők ezekre midön választ adnak;
Belsőik mind ezekben igen meg lankadnak;
Annyira hogy végre im ezekre szalnak
Tiszteken kívül mind pálczákkal ballagnak.
- 225 57. Commendánstul fogva rendiig fendriknek,
(Pálczákkal a többek) fegyveressen mennek;
Esztergomban éppen béis kisírtetnek,
Jlly dicsíretessen esék vége ennek.
- 230 58. Jól lehet ellenségh porát lángoltatta,
Bövön golyóbissát lövéssel osztotta;
De JSTEN külsöket úgy oltalmazgatta,
Annyi üdö alatt csak egy vitézt ronta!
- 235 59. La! ha Elöljárók járnak kegyességgel,
S Alattok valókat intik bölcseséggel;
Meg is zabolázzák hadi serényseggel
Hogy vezérli JSTEN: Menybűl segítségel!
- 240 60. Vala háladás is Vár megh adásában,
A mellyet olvashacz a' Zelilogusban;
Bár csak illy rend vólna mindenűt munkánkban,
Az Urnak NEVEBEN főlyna dolgunk jobban!
61. Jtt sok sátor, szekér, portéka marada,
Mellyet vitézlő Rend mind csak öszve horda,
Foly a' kótyavetye, gyűl tallér poltura;
De sok a Jozzágbul lopva el takara.
- 245 62. Innét relátíot tenni küldettetnek,
Tolvay Ferencz el bé a Fejedelemnek;
Bezzegh Gábor penigh el fel Bercsényinek,
Nyolczvan négy Németek Urunké lévének.
- 250 63. Migh a kótyavetye áll: már Parancsolat
Érkezik; hogy Nográd oda, hol Ráciz mulat,
Tisza, Duna között arra végyen utat,
Ellenséget hol hall, a-hova szükségh mutat.
- 255 64. Ezen gyalogságnak azért kommendója,
Tokajtul megh térvén készül hét zászlója:
Egyetemben indul velle két Taraczkja;
De Zolyomban marad hadi portioja.

252 szükségh (koczka) 255 Taraczkja (Agyuja) 256 hadi (igaz)

- 260 65. Ött Forintnál többet ott egy kardra adtak;
Nógrád el dobolván, csak fél tallért hattak
Egy kard számára; így károsítottak!
Jól lehet vigyáztak, frissen is puskáztak.
66. De van parancsolva Radvanczki jó Urnak,
Hogy contentáltassa Hajduit Nógrádnak;
Lesz is még ideje executionak,
Commendó Ur térszen eleget Instánsnak.
- 265 67. Ezen Ur azonban Csábrágh alá mégyen,
Parancsolat szerént, hogy bloquadát tégyen:
Azért környül vészi, s-vigyáz hogy ki végyen
Belé szorultakat nagy kö sziklás hegyen.
- 270 68. Jtt is nagy serénnyen midön munkálodnék;
Korponai pedigh hogy németeskednék,
Jsten segítségével üdövel jelenék,
Mert végre is a Vár imé fel adaték.
- 275 69. Bajnóczis tűzessen ő magát vitattja,
Sréter János ötet hogy bloquádáztattya,
Földvári Lászlois ott magát forgattya,
Gálffiis flintáját gyakran pattogtattya.
- 280 70. Már ennek előtte Ungvár értekezet
Örökkös Urárúl, s-ö megh emlékezet;
S-Alazatossággal néki hajtot térdet,
Németektül éppen megis üressedet.
71. Munkácsi Erösség (melly a természettül
Csodául tétetet, ugy a mesterségtül),
Megh aláza magát, (mert ez lön Jstentül)
Es megh adatatték Német Groff Auspergtül.
- 285 72. Hajszálon maradott RÁKOCZI Méltóság!
Gondoltaé, mikor vólna halál s-rabság!
Hogy dúcsó örökke lenne illy Boldogsagh!
Csuda az JSTENnél a' végtelen Jóság!

A ZELILOGUSBÚL

Anno 1703. die 8. Mensis Decembris Zólyon vára fel adattatván,
 És másnap az német belőlle ki takarodván, die 10. eiusdem ez az háláadás
 mondattatot de solutus stylussal.

1. JSTEN! dolgaidat a' midön szemlélnék
 LELKED-túl ihlettek! s-magok megh-eszmélnék!
 Kezed munkáira szemeket emelnék!
 Avagy csak bár Dávid im így csudálkoznék:
- 5 2. Jgy szól: csuda dolgod mint gyakran mutatod,
 Ambár csak emberhez a mint bizonyitod!
 Azokat szemlélvén elmém el ragadod,
 S-Egész belső részem nyugodni nem hagyod.
- 10 3. Bizony csudálatos az JSTEN munkája!
 Valóban nagyságos Földnek Alkutoja!
 Földön ő dolgait ha ki Bölcs vizsgállya;
 Kivált ha rend kívül erőt mutat karja!
- 15 4. Nagyok, és erőssek ő bátoritási,
 Ha kikben bé hatnak LELKE fuvallási,
 Es kiket ébresztnek kegyelmes szollási;
 Azoknak ujjulnak, s-frissülnek vesei.
- 20 5. Azomban ellenben Menydörgő szavával,
 Menybúl ha megh riaszt égő haragjával,
 Csak egy falon iro fél kéz mozgásával,
 Királynakis szive olvad látásával!
6. Ugy vagyon bizonnal: mert ha Bölcs vizsgállya,
 Kit kegyelmében vött könnyen fel találja;
 Melly könnyen foly annak a pállya futása;
 Végre mind a czéligh megh boldogulása!
- 25 7. Ha kit rettentéssel megh riaszt ellenben,
 Annak belső részi rémülnek féltében,
 Karjai, lábai léznek rettegésben;
 De mégh szekér, lóis alusznak széltében.
- 30 8. Hát boldogh Nemzetségh, kit kedvell e FELSÉG,
 És melly néptül ennek adatik Tisztesség,

Jtt megh nem csalatik az elő Reménség,
Mennyen, földön annak kész már a Békeség.

- 35 9. Ugy vagyon: Régenten pusztában hogy látá
Jsten Magyar Népet, ötet megh szolítá,
Csuda erejével onnét ki mozdítá,
Es a' sátány képét szivebűl ki rontá.
- 40 10. Oh JSTEN jó kedve, s-lángoló szerelme!
Kinek gorombákhoz jelent igy kegyelme,
Hogy ebenis tecznék megh ö gyözödelme,
Hol akar, ott zendül lelke szellözése.
11. Ugy vagyon: ki híván Jsten eleinket,
Adál ö nékiek Menybűl kenyereket;
De az irigy Sátány ottan ottan őket
Bűnre ingerlette gyarló férgecskékét.
- 45 12. Teis mint Bölcs ATYA veszsödöt ragadtad,
Gyakorta bűnökért keménnyen sujtoltad,
Hozzád megh térésre azzal unszollottad,
Lelki sebbűl őket igyis gyógyitgattad.
- 50 13. Ezen nagy gyarłoságh Firul, fira maratt,
Romlott természettűl mert ez reánk áratt,
Ugyan a Nemzésben edgyűtt mind el ragatt
Mint hogy Lelki harmat Adámbul ki szarat.
- 55 14. Miis romlotságban illyektűl származtunk
A nagy gyarlóságtul földigh nyomattattunk,
Természetűnk szerént csak ellened jártunk,
Méltán bűneinkért megis rongáltattunk.
- 60 15. Méltán idegenek földűnkben szállottak,
Méltán ö általok javink praedáltattak,
Méltán Fő Rendeink csuffságra adattak,
Es nagy sok romlások reánk todultanak.
16. Méltán ugy járhattunk vólna, mint Ghomorra;
Avagy csak mint Jákob el oszlott Tábora,
Kinek szerte széllyel hányatot Sátora,
Nincsenis lábának helye megh állásra.

36 sziv <i> ebűl 47 unszollottad (tanitottad) 50 [A sor után:] <Ugyan természettűl reánk mind el ragatt>

- 65 17. De a Könyörülő JSTEN a' mennyegbűl,
Kegyessen tekinté alá szép egébűl,
Megh nézélle Népét hogy melly kegyetlenűl,
Jdegen rongálná nagy kéméletlenűl.
- 70 18. Tartot vala titkon egy NAGY VÉRT Hazának;
De csudáld! Kezében ezt is a' Rablónak
Bé ejtette vala; (ez vala halálnak
Jmmár árnyékaban, s-széliin koporsónak)
- 75 19. S-Nézd megh! az haláltúl melly hamar megh menté,
Mikor szent Tanácsca ideje jelenté;
Tömlecznek, s-örzőnek szemét homály tölté
Mint Assirusnak Dotánt hogy keresné.
- 80 20. A tört el szaggatván vezérléd UR JSTEN!
Mikor Téged hiva, megh halgatád menten,
Bujdosó más FÖVEL majd juttatád Szemben,
Az után teritéd vissza ő Földében.
21. A szabaditáshoz kezdetél fegyverrel,
Csak hamar rettentéd ellenséget törrel,
Világh csudájára megh áldád szép rendel,
Mellyért dicsird JSTENT, Magyar verseiddel.
- 85 22. Josuénak régen Szövedséghe ANGYALA
Mi URUNK UR JESUS Aron virág SZÁLA,
Megh jelenél hiven Táborba hogy szálla,
Jelennyél megh mostis Juda OROSZLANYNYA!
- 90 23. Jövel jelennyél megh Jzrel vigyázója,
Jövel, jelennyél megh nyomorult szánoja!
Jövel, jelennyél megh dölyfös utállója,
S-Nézd megh egy ügyűnket ki a' rongálója!
- 95 24. Légy tüzes Oszlopul SZOLGÁD Fegyverével!
Légy Paisul jelen az ő SZEMÉLYLYÉvel!
Magadra nézessed Hitinek szemével!
Biztasd próbák között hogy ne csüggedgyen el!
- 100 25. Fő Hadnagy TÁRSÁT is kit elől bocsátot,
Nevedben Szent csokkal a' kit apolgotot.
Légyen áldot! boldogh! az ellene állót,
Szegyenicsd megh kérünk mi URUNK ZEBÁÓT!

50 [A sor után:] <Ugyan természettől reánk mind el ragatt>

26. Felsőb, s-alsób Rendet igazgasd az hadban,
 Taniccs ujjainkat mindenüt az harczban;
 Öncs az ellenségnek reszketést karjokban
 Kik magyar Jzraélt tapodták a Sárban.
- 105 27. Hogy ha pedig minket szerencsékkel áldasz,
 Ellenségink közzül kezünkben adándasz,
 Elömenetellel megh vigasztalándasz,
 S-Ellenséghez kezébül megh szabadítándasz:
- 110 28. Ne engedd kevélységhez hogy szívűnket hágja,
 Es fel fuvalkodás elméinket járja;
 Sött alázatosság sziveinket birja,
 Háladoságinkat füled gyakran hallja.
- 115 29. Folytasd dolgainkat Te Dűcsösségedre,
 Annyaszentegyházad ki terjesztésére,
 A keresztyenségnek nagy előmentére,
 S-Romlot Jgasságnak fel éppülésére!
- 120 30. Ne bocsásd szívűnket praeda szerelmére,
 Ne erezd kezűnket az ártatlan vérré;
 Ne buzogjon vérűnk a keresztyenségre,
 Csak addigh siessűnk meddigh állunk helyre.
31. Neved Hirdetöit gerjezd buzgoságra!
 Hogy fel indullyanak Lelki áldozatra,
 Jöjjön segítségre Menybül az UR KARja!
 És légyen Úgyűnknek megh boldogítója!
- 125 32. Hát mi: ha magunkat kezgyük megh vizgálni,
 Kik Zolyomot vini, s-ellenségre törni
 Rendeltetve valánk; mit kezdűnk mondani?
 Magunk felöl férgek mit kezdűnk itilni?
- 130 33. Annak rendi szerént tanultunké vini?
 Tanult ellenséggel útközetre menni?
 Jsten, s-világh előtt azt megh kell vallani,
 Kevessen értettűnk bölcsen vitézkedni.
34. Félelmesek voltunk; JSTEN bátoritot
 Erötlenek voltunk; JSTEN eröt nyujtot;

- 135 Tudatlanok vóltunk; JSTEN de tanitot,
Naprul napra Lelke bennúnket ujjitot.
35. Sok lángoló dörgés ellenúnk ki omla,
Számptalan golyobis sokszor ránk todula,
Tűzekkel ellenségh ám ellenúnk vala;
140 Annál inkább JESUS minket vigasztala.
36. Ellenséget pedigh ö Lelke bádgyasztá,
Egyenetlenséggel ötet háboritá,
Naponként erejét mindinkább fogyatá,
Megh gyözzettetését oránként mutatá.
- 145 37. Aldassál JESUSUNK illy nagy kegyelmedért!
Dücsösségh Tenéked illy segedelmedért!
No minnyájan mongyunk dicsiretet ezért,
Jákob JSTENENEK, ki fel költ ügyúnkért!
- 150 38. Ne bánd megh JESUSUNK el kezdet munkádat!
Ne vond el mellőlúnk segitő Karodat!
Vidd véghez el kezdet jó akaratotad!
Hirdethessük vigan szabadításodat!
- 155 39. Másutis gyomláld ki nyomorgatoinkat,
Földúnkbül hányvad ki háborgatoinkat,
Add megh a Fiaknak örök Joszagokat,
Eleinktúl maratt nyugvó hajlékinkat!
- 160 40. Jelen van az üdö, hogy megh lásd ügyúnket,
Vigasztaly megh minket, újjétván erónket
Hánd le vállainkrul az Jgás terheket!
Szúnnyék már haragod emészteni minket!
41. Hogy kevés napjait mulandó éltúnknek,
Csenedessen végezzük utólso végúnknek,
Siethessúnk hozzád helyére örömnnek,
Hol áldás dicsiret adatik Nevednek.
- 165 42. Hajcs le füleidet UR JESUS Vezérunk!
Mostani ügyúnkben könyv hullással kérünk,
ATYADDAL, LELKEDDEL ki vagy FEJEDELMÚNK
Jövel URAM Jövel Oh mi SEGEDELMUNK!

142 bátoritá [Értelmi okokból javítottuk.] 160 minket 162 [A sor után:] <Hogy áldás, dicsiret adassék NEVEDNEK.>

LISZNYAI KOVÁCS PÁL

EZ JELES KÖNYVNEK ÉRDEMES AUTHORÁNAK
TISZTELETES MARTONFALVI GYÖRGY URAMNAK
NAGYOBB TISZTESSÉGÉRE IRÁM EZEKET:

1. Valamint hogy nagyob a' Lélek a' Testnél,
Igy a' Lelki Orvos nagyob mindeneknél,
A' Theologusok minden embereknél
Méltóságossabbak, minden Mestereknél.
- 5 2. Az Orvos Doctorok csak testet gyógyitnak,
A' Theologusok Lelket orvosolnak,
Tanittyák értelmét Isten mondásának,
Mellyel orvásságot Lelkeknek csinálnak.
- 10 3. Ezt cselekeszed Te Szent-Irás Doctora,
Martonfalvi Uram, Scholánk Professora,
Mert az Amesius fordítád magyarra,
A' mi Nemzetünknek igen nagy hasznára.
- 15 4. Nosza tehát a' ki olvasod e' könyvet,
E' munkából a' ki orvoslod Lelkedet,
Velem edgyütt mondgyad: kívánom éltedet
Uram, 's holtod után Te idvességedet.

[ÜDVÖZLÖVERS MARTONFALVI GYÖRGYHÖZ]

1. Negy birodalmakat rendelt vólt az Isten,
Egy nagy álló képnek a' mint négy részében ^a
Es négy állatoknak négy külömbségében ^b
Meg-jelenté nekünk Daniel Könyvében,

^a Dan. 2.31.32.33.38.39.40. ^b Dan. 7. 3-7.17.

- 5 2. Első Birodalom Babyloniai, ^c
A' mellyet fundáltak a' Chám maradéki, ^d
Azok között NYMBROD, s' annak maradványi^e
Kik Assyriát-is kezdék osztán birni.^f
- 10 3. Ebben uralkodnak Nynus ^g s' Arálius, ^h
Ebben uralkodék ama' Phulbelochus, ⁱ
A' Tiglat-pilesser, ^j Salmanassar durus ^k
Senacherib ^l Asárhaddon ^m Merodáchus ⁿ
- 15 4. Ben-merodách ^o osztán Nabugodnezár primus ^r
Nabugodnézar Magnus, ^s Evilmerodáchus ^t
Ebben a' Bóldisár ^u s' a' Dárius Médus ^v
Ezekről szoll nyilván a' Textus Biblicus.
- 20 5. Masik birodalom volt a' Persiai ^{aa}
Cyrus Persa mellyben kezde uralkodni ^{bb}
Mikor meg-mérészlé Babylont el-venni
Bóldisártól, s' annak székiben bé-ülni.
6. Ebben uralkodék Cyrus ^{cc} és Cambyses,
Esdrásnál ez volt Assverus ^{dd} s' Artáxerxes ^{ee}
Darius Hystaspis ^{ff} a' más Artáxerxes ^{gg}
Codomannus Dárius ^{hh} textus hi sunt testes:
- 25 7. Harmadik Uraság volt a' Görögöké ⁱⁱ
Azok között amaz hires Nagy Sandoré ^{jj}
A' ki Kodomannus Dáriust ^{kk} meg-ölé,
Es minden országát ö tölle el-vévé.
- 30 8. Aegyiptom Királyi a' Ptolomaeusok,
Syria Királyi az Antiochusok,
Ebben uralkodtak, Sidóknak hóhérok,
Az Isten népének szörnyü Tyrannusok.
9. Negyedik országlás a' Rómaiaké ^{ll}
Ezt Julius Császár fegyverével szerzé,

^c Dan. 2. 37. 38. ^d Gen. 10. 7–12. ^e Gen. 10.9. ^f Gen. 10.11 ^g Gen. 10.11.12. Nynive à Nyno sic dicta.
^h Gen. 14.1. hi 4. reges Aralio fuerunt subjecti ⁱ Jon. 3.6. Phulbelochus fuit. et 2. Reg. 15.19. ^j I. Chron.
5.6.26. et 2. Reg. 15.29. et 16.7. et 2 Chr. 28.20. ^k 2. Reg. 17.3. et 18.9 [Az ^{l,m,n} hivatkozás nem
szerepel.] ^o 2. Chr. 33.11. ubi intelligitur Ben-merodách. ^r 2. Reg. 23.29. ubi intelligitur Nabugodne-
zar primus et 2. Chr. 35.21. ^s in Vet. T. saepius citatus ^t 2. Reg. 25.27. et Jer. 52.31. ^u Dan. 5.1. et
7.1. et 8.1. ^v Dan. 6.1. et 9.1. et 11.1. ^{aa} Dan. 2. 39. ^{bb} Dan. 6. 28. et 10. 1. et 2. Chr. 36.22.23. Esdr.
1.1.2.3. et 5. 13. etc. ^{cc} 2. Chr. 36. 22. Esdr. 1. 1. et 4.3. etc. Dan. 1. 20. et 6.28. et 10. 1. ^{dd} Esdr.
4.6. ^{ee} Esdr. 4.7. ^{ff} Esdr. 4.24. et 5.5. Hag. 1.1. et Zach 1.1. et 7.1. ^{gg} hic Artaxerxes Longimanus
Esth. 1.1. etc. vocatur Assverus Estherae maritus. ^{hh} Neh. 12.22. ⁱⁱ Dan. 2.39. et 7.17. ^{jj} Dan. 11.
3. ^{kk} Ibidem. ^{ll} Da. 2. 40. et 7.17.23.

- 35 Mikor Ptolomaeust, s' Pompéjust meg-ölé,
Ezt a' birodalmat ő akkoron szerzé.
10. Ama' nagy Augustus ^{mm} és a' Tyberius ⁿⁿ
A' Claudius Császár ^{oo} s' Nero Domitius ^{pp}
Ebben uralkodtak; szent Irási textus
40 Ezekről szóll, Máthé, s' Apostolus Paulus.
11. Ezeknek dolgait ha akarod tudni,
Az Isten Népével hogy szoktak vólt bánni,
Christus Meny-Aszszonyát pusztában kergetni,
Meg-tanit e' Könyvben Georgius Martonfalvi.
- 45 12. Mellyek nélkül hidd-el soha bölcz nem lehecz,
Históriát nem tudcz? bizony el nem hitecz
Hogy bölcs vólnál; mert egy Prófétát sem érthezcz,
Mellyért e' Doctornak itt sokat köszönhecz.
- 50 13. Mondgyad azért velünk, nyugossa-meg Isten
Martonfalvi Györgyöt a' magas mennyégben,
Szép árváinak-is kévány jót szivedben,
Kíért Tégedet-is meg-áldgyon az Isten.

41.

[ÜDVÖZLŐVERS DRÉGELYPALÁNKI JÁNOSHOZ]

1. Meum, Tuum felet mikor Versengenek
Két peresek, akkor a' Törvény tévöknek
Igasság tételit jó neven vészitek,
A' Törvény tévöket igen ditsiritek.
- 5 2. Ha köszvény, kolika bánttya a' testünket
A' Doctor számára nyittyuk erszényünket,
Ha meg gyógyit néki adgyuk a' pénzünket
Es ditsirjük hogy meg gyógyitot bennünket.
- 10 3. Mit atcz tehát annak a' ki a' Lelkünket
Orvosollya, bünnel tellyes sziveinket?
A' ki fel fedezvén minden büneinket
Orvost mutat, a' ki tisztittya ezeket?

^{mm} in N. T. saepiùs citatus. ⁿⁿ Mat. 22.17.21. Marc. 12.14.16.17. Luc. 3.1. et 20.22. et 23. 2. et Joh. 19.12.15. [Az ^{oo}, ^{pp} utalás hiányzik.]

- 15 4. Kettős tiszteletre méltó ez illy ember,
Nagyob ditsiretet érdemel e' Mester
A' Törvény tévönél, s' médicusnál hétszer
Olvasd Danielben kérlek bár tsak etczer.*
- 20 5. Tiszteletes Uram ez könyvnek Authora
Sok esztendők alat nyelvel Tanítója
Sok Lelkeknek ezzel gyógyito Doctora
Reád illik amaz Daniel mondása;
6. Mert ha Te meg halszis ugyan tsak tanítasz,
Ha porrá lészesz-is sokakat orvaslasz
Ez könyvből sok Lelket Te sokáig oktatsz
Az egekből azért nagy jutalmat várhatsz.

* Dan. XII. 3.

17 könyvnek 23 könyvből

ÁCS MIHÁLY

[SEMPTSEI FERENC BÚCSÚZTATÓJA]

1. Végső szomat halljad, ó szeginy magyarság,
Ki csaknem olyan vagy, mint aszszu száraz ág,
Ellenség fegyvere mert tited vágton vág,
Nipedet s-véredet fogyattya pogányság.
- 5 2. Jo volta Istennek tidedet meg áldot,
Scythiából mikor fölsége ki hivat,
Es csudálatossan ez földre szállítot,
Melyből sok nipeket általad ki irtot.
- 10 3. Te akkor mindennek filelmire voltál,
Nagy sok országokat meg is hodoltattál,
Mint Chánaán rigenten tejjel s-mizzel foltál,
De az sok bünökert im mire jutottál.
- 15 4. Előbbi jok helyet nagy szomorúságod
Érkezet, földedet mert töröknél látod,
Ellenedre birja, nem szabadithatod,
Isten így akarta, hogy ligyen ostorod.
- 20 5. Zászloját az Isten szabadulásodra
Mutassa, kívánom, az egeknek Ura,
Ligyen segítséged mennyei szent karja,
Hogy fusson előtted ellenség táborá.
6. Le tettem eretted sok töb vitezekkel
Fejemet az harcson, jeles emberekkel,
Tihanyi, vásonyi es weszprimiekkal,
Véremet melletted ki ontám ezekkel.

- 25 7. Örök Isten, kérlek, az te ostorodat
Eligöld meg rajtunk sulyos csapásodat,
Fordics az törökre miltó haragodat,
Hogy lássák azok is te nagy hatalmat.
- 30 8. Somodi Susánna, kedves feleségem,
Véletlen halállal elfogya életem,
Nem szolhatok veled, ki folt minden vérem,
Törökök köziben be vitetet fejem.
- 35 9. Engemet te tüled hamar elvászta,
Az pogány fegyvere ket fele szakaszta,
Melyrül nagy bizonyság Börhidának hidgya,
Holot az ellenség fejemet el vágta.
- 40 10. Meghallottad, tudom, utolso hiremet,
Mely vitezi modon tettem le életemet,
Azert már ennekem hidegült kezemet,
Sirván ápolgatod sérelmes testemet.
11. Piros s-szép véretem el vitte folyó viz,
De boszut ál érte, az ki mennybül ránk niz,
Tudom, fizetésre az nagy Isten hogy kisz,
Mireg lesz akkoron, mely most olyan mint miz.
- 45 12. Tigated, az kivel sok üdökig éltem,
Jot s-gonoszt az kivel nagy sokat szenvedtem,
Kérlek, hogy nagy szépen temettesd el testem,
Mert holtom utánnis lesz emlékezetem.
- 50 13. Söriny vigyázásod s-forgolodásodat,
Eltemben környülem sok szolgálatodat,
Es ez legutolsó nagy fáradságodat,
Fizesse meg Isten sürü sirásodat.
- 55 14. En tüled az Urért bocsánatot várok,
Az kitül teneked minden jot kívánok,
Es mivel mulandok világi országok,
Tiged is befognak mennyei tárházok.
15. Itt peniglen Isten mig tart ez vilagban,
Eltedet meg tartsa az hallandoságban,
Szolgallyad fölséget alhatatosságban,
Igy velem örülhecz finyes menyországban.

49 s-forgolodásokat [A rím miatt jav.] 58 még

16. Fölöttib ne terheld erettem szivedet,
Keserü sirással ne busicsd lölködet,
Buzgó imádsággal killeld Istenedet,
Többé mar nem szollok, földöz be testemet.
- 65 17. Ez testet peniglen, kik megböcsültitek,
Kik az harcs helyirül haza késértitek,
Es az koporsoban immár be tettitek,
Temető helyére kik gyülekeztetek,
- 70 18. Reátok Istennek szállyon mind áldása,
Terjedgyen reátok szent oltalmazása,
Az pogány töröknek ligyen pusztulása,
Fegyveretek miat iszonyu romlása.
- 75 19. Eröt s-egészséget, mig éltek, ö adgyon,
Pogány ellenségnek markában ne hadgyon,
Az kinek szándika mind csak azon vagyon,
Hazánkat hogy roncsa és puszticsa nagyon.
- 80 20. Nektek en azonban példátok lehetek,
Kit maydan az sirban ti be rekesztetek,
Halalnak fegyvere hogy hamar éltetek
Elmecszi s-vigezi, azért kiszüllyetek.
21. Csuda, mely hirtelen az árnyék elmulik,
Mihelyt az finyes nap meghomályosodik,
Vitezek élte is ily hamar el mulik,
Mihelyt szerencsejek nekiek változik.
- 85 22. Sietseggel azért, mivel halálatok
Közelget naponkint utolso orátok,
Kiszen ötet, kirlek, vitezek, várjátok,
Ez az vigső vale, mar Isten hozzátok.

43.

MAS

1. Minden e' földön tsak el-múlándó,
Semmi nints itten meg-maradandó,
Ne kivánd lelkiem a' mi halandó,
Nézzed inkább azt, a' mi állandó.

- 5 2. Jésum! hát téged én szivem várjon,
 Téged örömem Istenét áldgyon,
 A' sok szentekkel látni kívánnyon,
 Tsak téged bennem minden óhajtson.
- 10 3. Csillagos égben nem kíván éltém,
 Senkit kívüled édes Istenem,
 Nem-is kell akkor semmi énnékem,
 Mikor velem vagyon idvességem.
- 15 4. Ha ellenségnek vólnék torkában,
 Ha az halálnak vólnék markában,
 Vagy ha állanék a' koporsóban,
 Tsak neved vólna Jésum én számban.
- 20 5. Akkor-is veled lelkem biztatnám,
 Keserves szivemet vigasztalnám,
 Veled magamat bátoritanám,
 Áldott nevedet Jésum vallanám.
6. E' széles földön most-is míg járok,
 Sok féle helyen ülök, vagy állok,
 Akár hol vagyok, vagy mit tsinálok,
 Te töled Jésum minden jót várok.
- 25 7. Lelkemmél együtt Nap 's Hóld az Égen,
 Tsak téged kíván e' földön minden,
 Még a' vizek-is az nagy tengeren,
 Téged imádnak Jéhova ISTEN.
- 30 8. Áldgy-meg engemet, szánny-meg végtére,
 Édes Jésumom ne járd meszsére,
 Figyelmezz kérlek könyörgésemre,
 Hogy jussak hamar bóldog helyemre.
- 35 9. Tsendes elmével ott téged áldlak,
 Jésum szüntelen téged imádlak,
 A' mint vagy, holott téged meg-látlak,
 Szentnek áldottnak, ditsőnek vallak.
- 40 10. Siess, oh Jésum! siess el-jöni,
 Siesd lelkemet hozzád fogadni,
 E' bünös testből mennybe bé-vinni,
 Siess oh Jésum! siess el-jöni.

10 II Kit kívüled 12 II velem gyon 35 II hooltt 37 II siess jönni

MÁS

Nótája: Minden e' földön tsak el:

1. Magas Egekben lakozó Felség,
Tekints-le hozzánk kegyes Istenség,
Lásd, melly nagy légyen Uram ez inség!
Mellyben nyomorog a' Keresztyénség.
- 5 2. Igérted vala azt Atyáinknak,
Ha szivből néked imádkoznának,
Ha szükségekben fel-kiáltnának,
Könyörgésekben meg-áldatnának.
- 10 3. Csak te vagy most-is a' kit kívánunk,
Nagy szükségünkben tisztán imádunk,
Nints kívülötted senki gyámolunk,
Földön sem mennyen nints más támaszunk.
- 15 4. Hallgasd-meg azért fohászkodását,
A' szegényeknek imádkozását,
Ne szenvedd kérünk, nyomorúlt sorsát,
A' te népednek illy nagy romlását.
- 20 5. A' te nevedért világgal együtt,
Kerget a' Sátán imé mindenütt,
Nints maradásunk e' földön nekünk,
Ha te meg-nem szánsz kegyes Istenünk.
6. Egy helyből másba, mint gonosz tévök
Futunk, bújdosunk a' halál előtt,
Ha így kell lenni adgy Uram erőt,
Ne hadd-el, szánd-meg, a' téged félőt.
- 25 7. Légyen békesség a' mi időnkben,
Maradhassunk-meg ismerettedben,
Még magzatink-is a' te igédben,
Nevedekgyenek az igaz hitben.
- 30 8. Áldott igédet ne vedd-el tőlünk,
Alázatosan Ur Jésus kérünk,

Ne büntess minket a' mint érdemllyük,
Szent halálodért kegyelmezz nekünk.

35 9. Tselekedgyél így 's kelly-fel Ur Isten,
Hatalmaskodgyál ellenséginken,
Tudgya-meg azt ott e' Földön minden,
Hogy egyedül vagy áldandó Isten.

40 10. Segélly Ur Jésum! hogy el-ne essünk,
Állhatatosak inkább lehessünk,
Kiért nevedet mi ditsérhessük,
'S így hóltunk után veled lehessünk.

45.

MÁS

1. Szivem keserüségét
Szomorú könyörgését,
Szánnyad Uram bujdosását,
Szolgád nyomorúságát.
- 5 2. Tsordogálnak szemeim,
Tsepegnek gyakran könyveim,
Tsudálatos Istenség
Tsendesedgyék ez inség.
- 10 3. Állandó fogadásod,
Állhatatos mondásod,
Áldott Isten Fiadért
Áldgy-meg, kérlek magadért.
- 15 4. Légy vezérem 's oltalmom,
Látod nints oly nyugodalmom,
Lehetne hol szállása
Lábaimnak állása.
- 20 5. Én Uram ki kegyes vagy,
Engem kérlek el-ne hagyj,
Elégeld-meg terhemet,
És végezd-el éltetem.

6. Atyáim lám meg-hóltak,
A' kik mint én jobbak vóltak,
Azokhoz hadd siessek,
A' kikkel veled légyek.
- 25 7. Ha pedig néked tetszik,
Ha nékem jómra esik,
Hogy szenvedgyek a' testben,
Hogy éllyek ez inségben.
- 30 8. Csak adgy eröt nem bánom,
Tsapásodat el-várom,
Tsendes szivel hordozom,
Tsak hitem el-ne fogyjon.
- 35 9. Jó Uram: hogy meg-alázzsz,
Jómra fordul hogy sujtolsz,
Igaz itéletedet
Igy ismérem 's bünemet.
- 40 10. Méltóságos Istenség
Mennyen-fel a' könyörgés,
Mennyekbe, vidd lelkemet
Mikor végzed életemet.

46.

[AZ „ARANY LANCZ” VERSBETÉTEI]

a)

Oh én édes Istenem!
Te benned van reményem,
Küld hozzám Szent Lelkedet,
Gerjeszsz-e fel szívemet,
5 Buzgón hogy imádkozzam,
Kérésem hozzád nyújtsam. [2]

b)

Kérlek téged Szent Isten,
Támadgyon-fel szívemben
Az Igasságnak napja,
JESUS Lelkek világa,

34 II sujtasz 38 II az követség 40 II életemet
a 4 II Gerjeszsz te fel

5 Vezérellyen életben
Ma, és minden időben [5]

c)
Ki engemet ez éjjel meg-tartottál,
Es minden gonosztúl meg-oltalmaztál,
Kérlek e' napon-is lelkemet,
Minden veszélytül őrizd-meg életemet! [19]

d)
Sok ellenség háborgat,
Es a' bűn is tántorgat,
De kétségben nem esem,
Sőt van jó remétségem,
5 Mert az Isten lelkemnek,
Vigassága szívemnek,
Ő engemet meg-segít,
Holtom után idvezít. [22]

e)
Te vagy Atyám 's én Istenem,
A' ki látod nagy szükségem,
Te vagy gyógyítóm reményem,
5 Jól látod nagy betegségem,
Kérlek azért Szent Fiadra,
Viselly gondot te szolgáladra,
Segélly, vigasztaly 's erősíts,
Bátoríts, gyógyíts, idvezíts. [24–25]

f)
El-múlt az éj, és fel-támadt a' nap,
Oh Uram nékem erődöt adgyad!
Hogy az én lelkemben-is el-múlyyék
Bűnnek setéttye, 's a' Jésum fénylék. [27]

g)
Három biztat engemet,
Könnyebbíti terhemet,
Meg-botsáttya bűnömöt.

e 2 II látot e 5 II te Fiadra e 6 II és szolgáladra

5 Az Atyának szerelme,
A' Fiúnak érdeme,
A' Szent Lélek ereje. [31]

h)
Uram a' te irgalmad,
Minden reggel ránk virrad,
Azért kegyes voltodat,
Fordítsd rám szent karodat.
5 Szerelmedért szerelmét,
Vessem-meg ditsőségét.
Istenem! e' világnak
Tsalárd álnokságának,
Lelkem, testem, mindenem,
10 Örökké tiéd légyen! [33]

i)
El-múlt a' napnak világa,
Bé-jött az Ejnek homállya,
JESUS, én szívem világa!
Múlyék-el lelkem homállya.
5 Háromságban egy Istenség,
Kit imád a' Keresztyénség.
Az Angyalid őrizzenek:
Ditsőségre bé-vegyenek,
Aldgy-meg engem életemben,
10 S' holtom után vigy mennyékben. [37]

j)
Lelki vásár vólt ez napon,
Lelki olaj vólt piatzon,
Olaj az Isten Igéje,
Vásár annak hirdetése,
5 En Istenem adgyad nékem,
Hogy igéd légyen örömem,
Nyavalyámban vigasztallyon,
Elmémben világosítson,
Vezérellyen életemben,
10 Es idvezítsen lelkemben.

g 5 II Es Fiának h 4 II réam Szent Károdát h 10 II Hogy örökkön i 8 bé vigyenek
j 4 II hirdetője j 10 II idvöztise

A' bűnöknek mélyl álmból,
Támaszszon-fel halálából,
Hogy így a' halálnak álma,
Ne lehessen lelkem kára,
15 Söt Christus fel-támadása,
Utam légyen Mennyszágra. [39-40]

k)
Ejjel álomban,
Az én ágyomban,
Légyen szivemben Jésum nyugtomban
Oltalmában,
5 Hogy légyek bátor a' setét házban.
Hozzám jöjjenek,
S' meg-örizzenek
A' Szent Angyalok velem legyenek,
Az ördögnek
10 Hogy kísérteti ne rettentessenek. [44-45]

l)
Izraélnek örizője,
Lelkem 's testem Teremtője,
Tüztől, víztől, nagy veszélytől,
Hirtelen haláltól, és büntől
5 Öriz ez éjjel engemet,
Tartsd egészségben életemet. [47]

m)
Nagyok ugyan adosságim,
Sokak 's nagyok álnokságim.
De nagyobb Isten szerelme,
Drágább sokkal Jésum vére,
5 Hogy sem mint én bűnöm volna,
Vagy vétkeim körül nyomna.
Azért az Atya jó-kedve
Nézzén azt, melly nagy érdeme
Christus kén-szenvedésének,
10 Nem pedig az én vétkemnek.
Adosságom meg-engedi,
Bűneimet-is el-törli.

j 13 II így halálnak I 6 II életemet

15 'S ez éjjel-is minden büntül,
Meg-oltalmaz az ördögtül.
Kiért holnap hálát adok
Néki, 's ditsiretet mondok. [49–50]

n)

Lelkemet Uram, testemet és mindenemet,
A' te őrizeted alá bizom éltemet,
Mennyei Atyám őrizz-meg vigyázásomban,
Es oltalmaz-meg engemet aluvásomban. [52]

o)

Piros vére a' Jésusnak,
Kit ő keresztfán ki-ontott,
Verítékje ortzájának,
Mellyel ördögöt meg-rontott,
5 Kinaimban könnyebbítsen,
Es veszélytől meg-örizzen,
Hóltom után idvezítsen,
A' kárhozattúl meg-mentsen. [54–55]

p)

Légyen hálá az én Istenemnek,
Utolsó éjjele el-jött ez hétnek,
Közellyeb immár vége éltemnek.
5 Uram engemet ki meg-öriztél
Es sok gonosztúl eddig mentettél.
Erdemem felett velem jól tettél;
Te tudod Jesus! éltem határát
Mert te rendelted halál oráját
Kezedben tartod egyedül kóltását.
10 Továb-is azért áldgy-meg engemet
Ejjel és nappal őrizz éltemet,
S' az halál után tarts meg lelkemet. [57]

r)

Irgalmadnak gazdagságát,
Jésus szép vérenek hasznát,
'S bűneimnek botsánattyát.
Hogyha hozzád ma meg-térek,

• 6 II Es őrizzen veszéltül • 8 II Mentsen-meg kárhozattúl

5 Vétkeimről vallást tészek,
 Es azokért esedezek.
 Tudom Uram meg-ígérted,
 De azt már hozzá nem tetted,
 Hogy holnap-is el-engeded
 10 En adosságomnak vétkét,
 Es el-mosod lelkem szennyét,
 Bűnnek el-veszed erejét.
 Ha vakmerőül élek-is,
 Ha szintén gonosz lészek-is,
 15 Es te töled nem félek-is.
 Kérlek azért ne halaszszam,
 Térésemet ne mulaszam,
 Se napod napra ne hadgyam.
 Mert ki tudgya az-az óra,
 20 Mellyben gonoszra vagy jóra,
 Fordúl kotzka egy oldalra.
 Nem vér. De el-fogy életem,
 El-érkezik kísértetem;
 Halált jelentő keresztem.
 25 Engedd bűnbül fel-ébredgyek,
 Halál álmából fel-kelgyek,
 Es te hozzád ma meg-térjek.
 Holnap Isten akarattya
 Légyen felőlem tanátsa,
 30 Ugy, mint tetszik parantsollya. [67–68]

s)

Uram irgalmasságodról,
 Nem az én álnokságomról
 Emlekezzél kegyelmessen,
 Botsásd-meg vétkem kegyesen,
 5 Nevellyed az én hitemet,
 Térítsd hozzád életemet.
 Keresztemet könnyebbítsed,
 Es lelkemet idvezítsed. [70–71]

t)

Noha bűnben születtem,
 Es abban neveltetem,
 De nem tudom szivemmel,
 Mennyit vétek, 's nyelvemmel;

r 8 II azt hozzá r 17 II Terülésem t 1 II születtettem

5 Azonban én mind bánom,
 Ellened hogy kell járnom,
 Légy kegyelmes Istenem,
 Tsak te vagy segítségem. [72]

u)

Oh Atya Isten! En bűnös te hozzád folyamodom,
 Kegyes tekintetteddel fordúlylly kérlek én hozzám.
Méltatlan voltomat előtted nem tagadhatom,
 De a' Jésum Christusért, kegyelmesen nézz reám,
5 Oh Jésum! Istennek Fia! Jöj-bé szivem házában.
 Szent Testteddel 's Véreddel táplállyad az én lelkemet!
Mind örökkön örökké lakozzál ő hajlékában,
 Es keserőségében vigasztallyad szivemet!
Gyenge hitnek orvoslója, oh Szent Lélek Ur Isten!
10 Orvosollyad 's gyógyítsad erőtelen hitemet,
Te kivüled segítségem, mert nékem más út nintsen,
 Légy azért bátorságom, 's könnyebbítsed terhemet. [74-75]

v)

Az Atyának nagy tisztesség,
Mindenkor légyen ditsőség,
 Ki az ő irgalmasságát,
 Velem közlötte jó-vóltát.
5 Ditsőség ő Fiának-is,
 Ki testét adta 's vérét-is,
 Nékem most eledelemre,
 Lelkemnek könnyebbségére.
Oh Szent Lélek ditsértessél,
10 Ki velem sok jót közlöttél,
 Christus vérevel lelkemet,
 Erősítsd kérlek hitemet.
Szent Háromság egy Istenség,
 Kinél vagyon az idvesség,
15 Tarts és őrizz e' világban,
 Lelkemet vidd Országodban,
 Amen. [78]

z)

Uj élet, öröm, vigaság,
Setéségben világosság,
Jésus te vagy egy igasság.
Lettél minékünk böltsesség.
5 Atya Istennél egy szentség,
Tsak te benned van idvesség.
Véredet értünk ki-ontád,
Halálra magadat adád,
E' világot ugy meg-váltád.
10 Mellyet hogy mi el-hihessünk,
Bününktől meg ne ijedgyünk
De hit által idvezüllyünk.
Osztogetod szent testedet,
A' szentségben szent véredet,
15 'S azzal táplálad népedet.
Lelked által új életet,
Támaszsz bennem szeretetet,
Mind végig tartsd-meg a' hitet.
20 Maradhassak-meg a' jóban,
Halálad drága hasznában,
Légyek részes boldogságban, Amen. [84]

A)

En Istenem! meddig élek,
Nem tudhatom itt míg lések,
Tsak te tudod: mert rendeltél
Egy orát éltemnek, 's tettél,
5 Mellyben lelkemet ki-viszed
Ez életből, 's hozzád viszed.
Uram azért a' halálhoz
Készíts, 's boldog ki-muláshoz,
Hogy mindenkor készen légyek,
10 Előtted bölts szivel éllyek.
Véred tengere mélylébe,
Vesd bünömet árvizébe,
Hogy azok ne vádollyanak,
Se ellenem ne állyanak.
15 Ditsőséges Szent Angyalid,
Kik néked Uram szolgálid,
Lelkemet a' te kezébe,
Vigyék örök ditsőségbe! [150]

z 11 II Büneinktül

A 3 II te tüled A 12 II árvizekben A 16 II Ki néked

B)
Kezdet ki kezdet nélkül,
Es vég vagy, de vég nélkül.
Löl e' Könyvnek kezdete,
Légy én éltemnek-is vége. [155]

47.

[A „BOLDOG HALAL SZEKERE” VERSES BETÉTEI]

a)

[A halál] fekete Zászlójára eztet írta: Parco nulli; és minden rendek rettentésére dicsekedve mutogattya.

Mindnyájan meg köl halnotok,
Gratiát senkinek nem adok. [5]

b)

Fohászzkodván vesztégséggel légy, és halottakon való sirást ne tégy Ezech. 24, 16. Oh meg keseredet ember!

Est Animi (fateor) vix consolabile vulnus.
Conjugis heu! quondam! Mors inopina Tuae.

Ez dolog, meg vallom, méltó siralomra,
Kedves Feleséged hogy jutot halálra,
Gyermekidet hadta hamar árvaságra.

A mellyre nézve:
Jam gemis et tristem ducis sine Conjuge vitam,
Ut gemit amisso compare turtur avis.

5 Most csak siránkozol szomorú szivedben,
Mint egy árva madár keserűségben,
Könyvesz, s-fohászkodol, sirsz özvegységben.

Quid juvat? ast nimio tantum indulsisse dolori?
Haec sunt consilio non sine facta Dei.

Nem használ szivedet mód nélkül terhelned,
Sűrő könyhullással magad epesztened,
Sött Isten tanácsát köl meg tekintened.

Ille tuum pectus solabitur, Ipse suaque,
Adferet Omnipotens vulneris Auctor opem.

■ I II Kezdet-is, kérdet [!]

10 Ö maga à nagy Ur, vigasztal tégedet,
 Ö maga köti bé, te sebes szivedet,
 Ki szomorúsággal illetet tégedet.

Sic Domino placuit, sic fert Divina voluntas.
Haec, quod vult fieri, nos quoque velle decet.

 Igy teczet az Urnak, s-ez vólt akarattya,
 Ez vólt kétség kívül, az ö Szent tanácsa,
15 Nem lehet *más azért* embernek szándékja.

Nobis Vita datur Coelorum a Principe, Vitae
Idem quando libet fila secare potest.

 Egyedül csak Isten, ki éltünket adgya,
 Es azt egy ideig az embernél hadgya,
 De mihelyt akarja, mindgyárt el ragadgya.

Velle DEI, sit Velle tuum, quod enim abstulit, Ille
Ubertim reddet quando sequere DEUS.

 Isten akarattya, légyen te teczésed,
20 A mitt tőled el vett, meg adgya, el hiszed,
 Mikor hóltod után, Szent színét meg nézed.

Ferre decet patienter onus, quod ferre necessum est.
Heu nihil invito fas agitare DEO.

 Illik hogy békével terhünket visellyük,
 Mellyet szükségképpen kölletik szenvednünk,
 Nem szabad semmit-is, Isten ellen tennünk.

Qui te, Quique tuos curat, super aethere vivit,
Ille DEO curae est, Cui sua cura DEUS.

25 Néked, s-gyermekidnek ki gondgyát viseli,
 Az egekben lakik. A ki ötet féli,
 Lészen ö-is annak mindenkor Istene.

Quantillum restat tempus dum pone sequendo,
In vita aeterna, mox revidebis eam.

 Te-is majdan el mégy az halálnak uttyán,
30 Feleséged után, nem sok üdö mulván,
 Meg lád ötet menyben, véle Istent áldván.

Az hová, s-ö hozzá mig érkezel, és keservesebben mint *Paltiel*¹ utánna nézvén, 2. Sam. 3, 15. ö róla gyakran emlékezzél. Am légyen szabad így emlegetned, légyen szabad véle szivedben így beszélgetned.

¹ Pathiel
15 II azért más

Quo properas, dilecta DEO, Regique Supremo
Desponsata? Chori Coeliculumque soror.

Hová sietz, Istennek oh kedves leánya?
Christusnak hűtt által el jedzet Mátkája?
S-A Szent Angyaloknak énekölő társá.

Quo properas, fidei et verae pietatis Alumna?
O uxor nostri stemmatis alma decus!

35 Hová sietz, s-miért mégy el kegyesség tükörö?
Kedves Feleségem, szívemnek örömö?
A mi nemzetünknek nem kicsiny Szépsége.

Quo properas, dilecta mihi suavissima Conjunx!
Quo properas, animi Gloria magna mei?

Hová mégy Férjednek Edes Felesége?
Hová sietz szívem fele s-egyik része?
Miért mégy el tőlem, Házam ekessége?

Quo properas, Hospes Coelo gratissima? Gnatos
Tam cito num Matrem deseruisse decet?

40 Hova sietz? Ne had el édes Fiaidat,
Menyország lakossa. A te arváidat,
Gyámoltalan igyre jutot Magzatidat.

Sic est: Si in fatis hoc saltim dicere fas sit.
O semper salve! Dulcis Amica Vale!

45 De ha igy köl lennyi: Legutolsó szomban
Lölködet ajánlom az Urnak markában,
Nyugodgyék tested-is à földnek gyomrában.

Turturea redamata fide, dulcissima Conjunx,
O Crucis et Consorts Lucis Amica! VALE!

Tiszta szeretettel, mint Galamb kedveltem
Minden szerencsémben Társamnak itéltem,
Nyugodgy békességben, kivel eddig éltem.

Tristitiae Medicina meae, totiesque levamen,
Curarum. O Animae portio Chara! VALE!

50 Szomorúságomban minden vigasságom,
Eltedben ki vóltál minden nyájasságom,
Légyen Isten veled, Kedves Házastársom.

O mea Lux, mea Vis, mea Laus, Dux, Robur et Unum
Una Mei Cordis sollicitudo! VALE!

Mennyben vitt már Isten oh én ékességem,
Lakjál ott örömben, néhaj örömöm,
Isten légyen veled, Kedves Feleségem!

Mivel peng à meg holt ember-is tud szolnyi, BölcS SyrácHnak ha akarunk hinnyi.
Cap. 38, 13. Ne nehezteld te-is azért meg holt Atyád-fiának szavát hallanyi:

Quid gemis ah Coniunx? Gemitus num Fata retardant?
Hoc factum infectum, lachryma nulla facit.

55 Mit sirsz? s-fohászkodol? Oh szerelmes Férjem!
Ki vóltál énnékem gondviselő fejem,
Ne sirgy, Mert sirásod meg nem válthat engem.

Fata jubent, Sponsus me Coelicus ambit et ultra,
Alterius Coniunx, non Tua dicar ego.

60 Az Ur Isten nékem maga parancsolta,
Hogy töled el vályyam, akarattya tartya,
Es Christusnak légyek Jegyese, Azt mondta.

Vita invita mihi, Lux Crux fuit et dolor ingens.
Jam mihi parta quies. Sit Tibi laeta dies.

Világi életem keserű vólt nékem,
De már à Menyország csöndesz nyugó helyem.
Légyen tenéked-is Istened, Istenem!

Non ergò lumen vitale, invita relinquo,
Ad Dominum toties serva vocata meum.

65 Ez életet azért örömost el hagyom,
Mert Menyben Christussal élek azt jól tudom,
Hová ő leányát, sokszor hitt JEsusom.

Nunc Vale dicenti postremum porrigere dextram,
Quae casti toties pignus amoris erat.

Nyujs még egyszer nékem kérlek szived kezét
Mutasd szerelmednek ez utólsó jegyét,
Hogy halljad szivemnek utólsó beszédét.

Siste modum lachrymis, noli indulgere dolori,
Invidisse meis ne videre bonis.

52 II Mennybe 53 II örömem, 56 I [Hiányzik.] II [Lásd a főszövegben!] 57 II sirj, 60 II Jegyese,
62 II tsendes 64 II örömost 65 II mennyben

70 Istenhez hogy hamar bocsáttál engemet,
Mód nélkül ez aránt ne terheld szivedet,
Ne mondgyák: Irigyled nékem szerencsém.

*Nam licet in tumulo tristi, post fata quiesco;
Sed levis hic tantum Corporis umbra cubat.*

Gyászszal bé vonyatot sötét koporsóban,
Mert noha most nyugszom, mint egy kamorámban,
75 De csak Test, Föld s-hamu, melly mégyen à porban.

*Pars divina mei ad Patrium remeavit Olympum,
Quem clausum Christus morte reclusit ovans.*

Lölkömet peniglen kit az Egbül vettem,
Christus Országában ismét haza vittem,
Mellyet ő fölñitot hogy meg hólt érettem.

*In me si qua fuit, noxam dimitte roganti,
Vive diu! Salve! Chare Marite Vale!*

80 Ellened tenéked ha miben vittem,
Meg bocsássad kérlek, az Urért énnékem!
Elly sokáig, néked egésséged légyen!

*Proque Fide intacta, Tibi Jucundissime grates.
Quas valet ex moesto pectore lingua refert.*

Hozzám meg mutatot kötelességedet,
Beteg ágyambéli jó téteményedet,
Fizesse meg Istén minden hivségedet!

*Pignora salvete! Fratres Charique Valet!
SALVE Coelestis vita! Caduca VALE!*

85 Ellyetek sokáig szerelmes Magzatim,
S-Valakik vóltatok énnékem Barátim,
A Föld helyet, Menyben vannak már házaim.

*Terra meum Corpus custodi. Mortua vivam.
Christe tibi vivens, non moritura perit.*

Azonban sötét föld örizd meg testemet,
Melly nem sok üdöre meg láttya Lölkömet,
90 Christus kinek éltem idvözit engemet! [520–29]

c)

Adgyad, hogy hallandóságomrul el ne feletkezzem, hanem az örökkévalóságrul szüntelen elmélkedgyem! Oh én Uram, és én édes Istenem! ki vagy énnékem Mennyegben és itt-is ez földön minden reményem. Psal. 73, 25.

Haec voti sit summa mei: Da credere recte!
Vivere da sancte! Da bene posse mori.

Kérlek szivem kívánságát,
Hallyad ez fohászkodását:
Adgyad hogy benned hihessek,
S-Ez Földön szentül élhessek.
5 Halálomhoz úgy készüllyek,
Hogy örökkön veled éllyek,
Segélly engem éltemben,
Vigaztally betegségemben,
Szent vére légyen Jesusnak,
10 Könnyebsége nyavalyámnak.
Légyen álom, én halálom,
De az élet boldogságom.
Ajánlom néked éltemet,
Ved kezeidben lölkömet,
15 Cselekedgyed ezt, Istenem!
Fiad Szent nevéért! Amen! [534]

HALLER JÁNOS

A' TÖREDELMES LELEKNEK SIRALMA,

ki az vilagnak sok változasi között nem tudvan hova lenni, fordul egyedül csak az ő Istenehez. Uram előtted minden kívánságom: és fohászkozásom előtted el-nem rejtetett. Solt. könyvnek 37. v. 10.

1. HAny-féle gondolat, mind untalan izgat Szivem rejtek házában.
Noha fáradt elmém nehezen evezvén, csak nem merül gondokban.
Még sem jelentettem senkinek, mi légyen titkos kívánságomban.
- 5 2. Tudgya csak az Isten, kinél homály nincsen, miben forr inkább fejem.
Veséket vizsgáló, szorgalmatos Biró, hól bújdosom elmémben.
Tölle nem titkolom, nem-is titkolhatom mire légyen szükségem.
3. Valami bántásom valahonnét vagyon, vagy keserves siralmom.
Mig panaszra mennék, nállamnál-is eléb tudgya titkon mi bántson.
Mert a' keservesnek oltalmára néznek szemei hathatósan.
- 10 4. Ugyan-is mint érti más szándékát, az ki fülével nem halhattya?
Senki nem forog ott, mert szivünkben zárlott titoknak nyelvünk
kólcsa.
En sem jelentetem, mert tudtam hogy nékem ember nem szólgál
jómra.
5. De ha jelentéssel meg-lészen, örömmel élek azzal az irrel.
Csak meg-elégítsen töstént meg-jelentem, noha vagyon hírével.
Az Ur eleiben nyilván ki-terjesztem, kiben áll reménségem.
6. Hát ha nem mindenkor halgat-meg, olyankor hová hajcsam feje-
met?
El csak nem távozom, hanem meg-alázom, és meg-mondom ügye-
met.
Meg-szán még üdöre csak ne szünnyem tölle, s' meg-adgya kérése-
met.

- 20 7. Felette sokat sirt Ráchel, hogy magzatit kedve szerént nem érte.
De mit tudott tenni, ha nem szokot lenni haszna? buvát le-tötte.
Mert az bánat senkit soha meg nem segít, söt viszen mély fenékre.
8. Jób nékem-is szünnöm, mi haszon öntöznöm könyvel fonnyat
orczámat?
Mint veszet esztelen munkával meg-vetnem üres égnek hálómát.
Azért térjen vissza szemeimnek árja, testi gondal mit untat?
- 25 9. Nem kapok két-felé dolgaimban többé, lássa csak a' Teremptő.
Meg-bádgyat lelkiemnek, kit fűj sok fergeteg, titka mi légyen belső.
Bújdosott el-hova, bizony más nem tudgya, hanem csak én, s'
megint ő.
- 30 10. Ha járok egyedül vad kö-sziklák körül, csak az óhajtásom nő,
Ki tud választ tenni, hanem ha völgybül ki Ekhót kiált az erdő?
Mit várok óhajtva, bizony más nem tudgya, hanem csak én s'
megint ő.
11. Testi gyarlóságom sokszor noha bánom, meg-keményedik mint kö.
Azonban meg-lágyúl, és Urához fordul, mert óltalmaz mint örző.
Szivemet ő láttya, bizony más nem tudgya, hanem csak én s'
megint ő.
- 35 12. Oh vaj-ki gyakorta meg-tréfál, ha rája nem vigyáz kívánságod.
Aál orczában bújik, melly alatt úgy látszik, mint-ha vólna barátod.
Magad elmédnek-is meg-csal ha könnyen hisz, jób zabolán
hordoznod.
13. Alakkal jáczodó, komédián forgó, szines képet mutató.
Hány vakon fogot ki számát fel nem veti, nincs olly tudós
szám-tartó.
Ugy-mint világ után bolondúl nyargalván, mennyit nyelt-el ez
mély tó.
- 40 14. Ne hidgy a' sirónak, sem a' mosolygónak, ha meg nem akarsz esni.
Nem tudom én mellyik kíván, ha ki-telik, méllyeb árokban vetni.
Elég az, hól eggyik, s' hól szokott az másik előnkben vermet ásni.
- 45 15. Mikor vidám orczát mutatok, azt tudnád, hogy jól folynak
dolgaim.
Ha pedig szomorán látnál, akkor szánnál, mint-ha vólnának kárim.
Lád hogy hamar hittél, külső színre néztél, meg-csaltak indulatim.

16. Elmém nem az aránt söt attúl távúl járt, nem abban az járomban.
Mert szomorú bánat tetémig fel-áradt, lappang vidám orczámban.
Mikor inkább sirok, belől akkor vagyok leg-nagyob vidámságban.

50 17. Minden ábrázatban tünt Protheus hajdan, valamiben kívánta.
Olyan practikával, mások mi szándékkal vannak, könnyen
meg-tudta.
Hól vad Farkas börben, hól bárány képében az mint a' szükség
hozta.

18. De nincs olly áll orcza, melly alol ki-lássá, nékem fejem miben fő.
Hanem tudgya kiben vagyon reménségem egyedül én s' megint ő.
Elég ha mi ketten tudgyuk miben légyen szándékom tárdgya végső.

49.

[„A' BÉKESSÉGES TŰRESNEK PAYSSA" VERSEBETÉTEI]

a)

[A görögök között] a' nagy hirü nevü Mirtillus semmi üdőben payssát el nem hadta, ki egykor tengeren hadakozván, midön hajója el-merült vólna, maga payssában költözött, és azon evezett-ki a' szárazra. kiről ilyen verset ír a' Poëta.

Effugi geminum clypeo discrimen in uno,
Cum premererque Solo, cum premererque Salo.

A' Pays vólt nékem védöm halál' ellen
Szárazon, és a' földön,
Mert ellenségimnek rám lött fegyverinek
Azzal ellent vetettem:
5 Vizre ha szorúltam azon hajokáztam;
Igy kettős hasznát vettem. [3]

b)

[A békeséges tűrés] kell nekünk-is elé-fordítanunk minden üldözések-ellen: Mert a' mint a' Poëta-is bizonyítja:

..... Gaudet patientia duris.

Békeséges-tűrés mindennél erősb ércz,
Vigad ellenségi-közt. [4]

c)

[Cassiodorus írja:] a' békeséges-tűrés minden ellenkedéseket meg-gyöz; nem harczolván, hanem szenvedén. Melly mondáshoz illik Virgiliusnak-is verse:

..... Superanda omnis fortuna ferendo est

Változásban forog, szüntelen háborog
szerencse miatt ember,
Csendessen nem leszen sohult elméjében,
mert szív sebhető fegyver,
Hanem ha jó kedvel, jót gonoszt szenved-el,
az maradhat békével. [13]

d)

[A békességtűrés a szeretet gyümölcse.] a' szeretet mindeneket fel-vészen, mindeneket el-szenved,
azért, hogy békességes-tűrő. Errül mondgya Prudentius:

Omnibus una Comes virtutibus associatur,
Auxiliumque suum fortis patientia miscet:
Virtus nam vidua est, quam non patientia format.

Virtus lelki erő igen drága kincs ö,
hasznosb mindenek felett:
Békességes-tűrés ha társ mellette lesz,
veled sok munkát tehet.
Eözvegy az az erő valamely nem tűrő,
gyenge, s' tovább nem mehet. [14]

e)

[Békétűréssel az ember mindent elviselhet.] Ehez illik más Poétának-is jeles mondása:
Posse pati facile est, tibi ni patientia desit.

Mindent szenvedsz könnyen akár-mi rosز érjen,
Csak légy békével-tűrő. [18]

f)

[A békétűrés az ellenkedő dolgokban fényeskedik.] Errül írja egy Poëta:

Quae latet, inque bonis cessat non Cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis:
Scilicet adversis probitas exercita rebus,
Tristi materia^m tempore laudis habet.

Mig az lelki jóság nap-fényre ki nem hág,
minden bátran üldözi.
Kivált a' gonoszság, ki nyelvel mindent vág,
titkon vóltát örüli.
Leg bátrabban akkor széllyel nyargal, mikor
ellenségét nem érzi.
Háborúban pedig nem lappang, söt fénlik
abban öröme vagyon.
Nem jön olly szomorán-fel az nap, hogy hátán,
az jámbornak szánthasson.

¹ materia

Abban dicsekedik, miben próbáltatik,
abban öröme vagyon. [24–25]

g)

[Julius Caesar] inkább gyönyörködött az erő-szakkal szerzet, mint a' meg-hódolással engedett birodalomban; azért írja felölle Lucanus:

..... Non tam portas intrare patentes
Quam fecisse juvat, nec tam patiente Colono
Arva premi, quam si ferro populetur, et igni,
Concessa pudet ire via Civemque videri.

Izetlen vólt néki, mások nyomán járni,
ha kaput ő nem nyitott,
Föld pusztulásával, széllel, tüzzel, vassal
magának útott nyitott
Csak ne mondgyák rólla mint egy polgár néha
más után váraozott. [25–26]

h)

Felette nagyra becsüllli Tullius Euripidesnek eme' versit:

Mortalis nemo est, quem non attingat dolor.

Testi nyomorúság olly köz ez életben,
Hogy azt el-kerüllje senki lehetetlen,
Fájdalom adatott mindeneknek bérben. [28]

i)

[Mindenben társ a szomorúság.] az mint Ovidius mondgya:

Et quis non causas mille doloris habet?

Vólna-é valaki ezerszer bánatra
Kinek ez világon szer nem jútott vólna? [35]

j)

[Csak Istenben találunk nyugalmat, a nyomorúságokat el kell viselnünk.] Pindarussal azért e'vel rekesztem-bé irásomat:

Laborum autem exors nullus est nec erit.

Munka nélkül senki nem vólt nem-is lészen. [36]

k)

a' ki ez életnek veszedelmes szorongatási-között kinlódik, minden reménségtől meg-fosztatván, csvályképpen-való orvosság-gyanánt várja az halált. Melyről szép verset irt Martialis:

Rebus in adversis facile est contemnere vitam:
Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Rosz állapotában élete sem kedves,
Kinek a' szerencse semmiben nem kedvez;
Erős dicsiretes dolgot visesz véghez,
Valaki jó kedvel szegénységet szenvedsz. [40]

l)

Nem kell tehát futni a' nyomorúságoktól, holott ezekből ennyi jók származnak ránk, a' mint a' Poëta-is írja:

..... miseros meliora sequentur¹.

Gyakran nyomorúltat jobb szerencse követ. [46]

m)

[Isten mindenkor velünk van, a nyomorúságban sem távozik mellőlünk, nem a szerencse szerint barátunk, mint az emberek között történni szokott] kikről még Ovidius-is azt mondgya:

Turpe sequi Casum, et fortunae cedere, amicum
Et nisi sit felix, esse negare suum. az az,

Rút dolog szerencse után várakozni,
Meg-esett korában baráttyát el-hadni. [71]

n)

nagy részint olyanok az emberek, kikről emez verseket írták.

Cum fortuna manet, vultum servatis amici
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Mig bóldogúl folytak dólgaím jól vóltak,
Barátim körüllem hiven forgolódtak:
De mihelt el-estem, töllem el-távoztak.
Világon emberek mindennel így bánnak. [93–94]

o)

[Másokon szánakodni, segíteni az tud, aki maga is részese volt a szenvedéseknek; az ilyen] könyörög a' veszedelemben lévőkért, mert igazábban mondhattya Didonál:

Non ignara mali miseris succurere disco.

Nem vagyok tudatlan földi nyavalyákban,
mert szívemig bé-hatott;
Fájdalomnak kardgya lelkem hasogatta:
világ sok kinnal bántott.
Veszettek káráért, mások óltalmáért
már esedezni tudok. [105]

¹ sequantur

p)

[Máriához imádkozzunk.] Mondgyuk azért az harmadik Innocentius fő Püspökkel.

Ez élet pályáján ki már által mentél,
drága szép erkölccsel bődogságot nyertél,
Istentől felséges karban emeltté.
5 Szerez szabadulást szám-ki-vetett népnek;
tudom helyre vagyon kegyes kérésednek,
a' rabokhoz, szívét hajcs-meg-szülöttednek. [106]

r)

[Krisztus érettünk kínokat szenvedett.] Ki látott olyan dolgot, hogy a' tagok ne követnék a' főt?...Egy Poëtais, Cato fő vezérről ilyen verseket ír:

primus arenas
Ingrediar, primusque gradus in pulvere ponam:
Me calor Aethereus feriat, mihi plena veneno
Occurrit serpens, fatoque pericula vestra
Praetentate meo.

En lézsek leg-első ellenségre menő
Fejem koczkára vető,
Napnak hévségítől, sárkányok mérgitől
Sem tartok, ha vagyok fő,
Probálok jó kedven, értetek, hát minden
Légyen engem követő. [116]

s)

Mit nem mivelnek az emberek, mit el-nem követnek életeknek s' egésségeknek meg-tartásáért, melyről azt írja Ovidius Poëta:

Vt corpus redimas, ferrum patieris et ignem,
Arida nec sitiens ora lavabis aqua.
Vt valeas animo, quidquam tolerare valebis?

Halandó testedet hogy meg-szabadítsad,
Örömet el-állasz mind tüzet, s' mind vasat,
Midőn kívánod-is felettébb meg-fáratt:
5 Hertelen itallal nem veszted magadat.
Hogy pedig lelkedet veszélytől meg-ójad,
Azért nem akarsz-é szenvedni semmi bajt? [120]

t)

Valaki a' következendő életnek jó-vóltáról szorgalmatosan gondolkodik, e' jelen-való életnek nyomorúságát könnyen szenved. Ehez-képest én-is mindeneknek bátran mondhatom, a miket Eneás mondott társainak:

Per varios casus, per tot discrimina rerum
Tendimus ad coelum

Sok nyomorúsággal, s' bú, szenvedés-által
Menyünk a' boldogságra. [123]

u)

[Szent Pál gyakran emlegette Jézus nevét.] mikor el-üttetett volna-is az feje, a' Jézus nevét szólotta a' nyelve. Mert valamint az új edényben ha jó szagu nedvességet töltenek, el-romolván a' cserepénis meg-marad a' jó illat ama' vershez-képest:

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu.

A' mit hamarjában tésznek új fazékban
annak szagját meg-tartya. [128]

v)

[Jézus nevének kezdőbetűje a zsidóknál is, a görögöknél is a tíznek számát jegyzi. A tíz pedig nevezetes szám; a hajósok is rátartottak a tizedik számra.] úgy-hogy, midőn tizedikszor való fel-háborodását érték a' tengernek, annak szerencséjére nem vetették fejeket, hanem félre vonták magokat mind addig, míg el-múlt a' tizedik háború. Erre nézve írja Ovidius.

Qui venit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes:
posterior nono est, undecimoque prior.

Tengeri habok közt minden habok felett,
Tizedik hoz gyakran nagyobb veszedelmet. [131]

z)

Más helyen azt írja:

Vastius insurgens decimae ruit impetus undae.

Tizedikben nagyobb erő-szakkal indul
a vizi-háboru: [131–132]

aa)

Náziánzenus Gergely-is így emlékezik erről:

Doctus gubernator decimas undas cavet.

Nem megyen értelmes révésznek hajója
tizedik úttal fel-dagatt viz habjára. [132]

bb)

[Nagy gyötrelmeket okoz a rossz lelkiismeret.] Azért minden vétkes ember szabadon mondhattya maga felől, a' mit a' Poëta mondott:

Facto torqueor ipse meo.

Semmi nem bánt inkább szivemben úgy nem rág
Mint magam töttem vétke. [134]

cc)

szükség gyakran ki-seperni a' lélek házát a' töredelmes vallás-tétel, és egyéb jó-cselekedetek-
által. Mert mi lehet jobb dolog, mint mikor:

Nil conscire sibi nulla pallescere culpa.

Nem fél az ártatlan, színe sem változik. [137]

dd)

a' vallás-tételt követni szokta a' vigasztalás. ... Még a' pogány Poëta-is képzezte annak igasságát
valami homályosan, midőn azt írja:

Numen Confessis. aliquod patet.....

Mennyei Istentől, vigasztalás-nélkül
Nem marad vétke valló. [137]

ee)

mindenkor bátran beszélhet az igaz lelki-isméretü ember. Ezért mondgya Plautus:

Qui non deliquit, decet audacem esse, et confidenter loqui.

Az igaz bátran szól, nincs ki meg-gátolgya,
Sohúlt nem retteg, ha vétke nem vádolgya. [139]

ff)

Meg-emlekezzél azért lelki-isméretedet tisztán tartani, ha azt akarod, hogy a' békeséges-tűrés-is
álhatatos légyen nállad: és így olyan erős lészesz, mint a' réz-fal; mert a' Poëta-is azt mondgya az
igaz lelki-isméretéről:

Hic murus aheneus esto.

Réz-köböl éppített kö-falhoz hasonló. [140]

gg)

Nem féltek a' régi pogányok, midőn asztalokhoz le-telepettek, mert úgy hitték, hogy vélek
együtt az ő Istenek-is jelen vagyon, a' mint Plautus írja:

Mos erat et mensae credere adesse Deos.

Egy asztalnál ültek vélek az Istenek
Erős hittel tartották. [147]

hh)

[Zsaiás prófétát fafűrészszel vágták ketté, hogy] halálával-is formáját adná a' Christus következen-
dő halálának, a' fa-fűrész jelentvén a' fa-keresztet; kiről ezt a' verset szerzették:

Quem populus sectum ligno sine labe repertum
Immeritum demens, crudeli morte peremit.

Kinek semmi vétkét a' kegyetlen kösség
Szemére ném hánhatta
Fából csinált kinzó bárdal, bünt nem tudó
Testét ketté vágatta:
Illyen méltatlanul világi latroktól
Jút az jámbor halálra. [154]

ii)

[Gondolkodj az elkárhozottakról,] örökké-tartó keserves kinnyokról, kik néked-is azt kiáltják:

Elige nostrorum minimum, minimumque dolorum,
Isto, quo quereris, grandius istud erit.

Bár fájdalmunk közzül válaszs leg-kissebbet,
Sokkal meg-haladgya minden sebeidet,
Valamiről panaszt tész, hogy tür életed. [179]

ij)

Nyelvel eléggé ki-nem magyarázhatni, elé sem számlálhatni a' kinoknak nemeit, mellyekkel kinlód-
nak pokolban a' kárhozott lelkek. Azért fel-kiáltván a' Sybilla Virgiliusnál, azt írja:

Non mihi si lingvae centum sint, oraque centum,
Omnia poenarum, percurrere nomina possem.

Nem vólna száz nyelvem elég, száz szájamban
Elé-számlálására
Ennyi kinzásoknak, s' kinzó-szerszámoknak
Hogy csak nevet-is adna. [180]

kk)

[Ha az elkárhozottak visszatérhetnének az életbe, mindent vállalnának,] csak azoktól az örökké-
tartó büntetésektől üressednének, és az örök életre juthatnának, Ezt egy pogány Poëta-is által-értet-
te-vólt, így irván:

..... Quam vellent Aethere in alto
Nunc et pauperiem et duros perferre labores.

Nincs olly nehéz munka szegénységnek sullya
kit fel nem vállalnának
Világon éltekben [180]

ll)

[Az élet színjáték, minden elmúlik.] Azért biztatta Eneás társait illyen szókkal:

O passi graviora, dabit Deus his quoque finem.

Oh sok nyavalyában gázolt társaságom
Ne-essetek kétségben,

Tudgyátok többet-is türtetek, ennek-is
Végét adgya még Isten. [186]

mm)

Ama bölcs Lipsiusnak szava-járása vólt, és koporsójára-is emlekezetre ezeket a' verseket iratta:

Humana cuncta fumus, umbra, vanitas,
Et Scenae imago, et verbo ut absolvam, nihil.

Minden világi dicsőség,
Füst, el-mulandóság, árnyék,
Egy szóval semmi nem egyéb,
Hanem végetlen semmiség. [186]

nn)

Vajha minden ember egy áitatos buzgó lélekkel gyakran fel-kiáltana, s' mondaná:

Suspiro ad Dominum, non est mortale quod opto
Futilis o mundi fastus, honorque vale.

En az Urhoz fohászkodom,
El-mulandókra nincs gondom,
Tovább világ nem lesz társom,
Kedved s' tisztedtől meg-válom. [188]

oo)

[Gondoljunk nyomorúságainkra, emlékezzünk a halálra.] Mit kellessék pedig embereknek elmé-
jekben forgatniok, Terencius ezekkel a' versekkel jelenti:

Meditari secum oportet, quo pacto adversam fortunam ferant,
Pericla, damna, exilia; peregre rediens secum cogitet,
Aut Filij peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae.
Communia haec esse, et fieri posse, ut ne quid animo sit novum.
Quidquid praeter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro.

Gonosz jövendőkről szükség gondolkodni,
Es azokhoz ugyan jól hozzá készülni,
Szám-ki-vetés, és kár, menyi veszély éri,
Bút hoz halálokkal feleség, s' gyermeki.

5

Ez pedig nem újság, hanem közönséges,
Azért, hogy könnyebben effélét szenvedhess,
Ugy viseld magadat, mint-ha vólnál nyertes,
Reménséged-kivül valamiben szenvedsz. [191]

pp)

Euripidesnek siralmas eseti-ellen, Theseus sem talált ennél jobb orvosságot, hanem azt adta
tanácsul, ... idején kell hozzá készülni a' szenvedésekhez a' következő dolgoknak által-látásával;
mert ezt írja:

Futuras mecum commentabar miserias,
Aut mortem, aut exilium, seu magnum aliquod malum,
Ne me imparatum cura laceraret recens.

Jövendőt mindenkor úgy szemlélek vala,
Halált és üldözést, mint-ha rajtam vólna,
Vagy akár-mi gonosz úgy rám ne-találna,
Hogy mint készületlent vesztene, szaggatna. [191–192]

rr)

[Jóbbal együtt] En-is azért ezt a' tanátsot adom a' Poëtával.

Tu quoque fac timeas, et quae tibi laeta videntur
Dum loqueris, fieri tristia puta.

Félelemmel elegy légyen vigaságod,
Tudván hogy érkezik majd szomorúságod. [192]

ss)

[A bűneinkről való gondolkodással kapcsolatban] Talám nem véték benne, ha munkámat az Ovidius versén indítom-meg. Ki azt írja:

Aequo animo poenam qui meruere, ferant.

Békével szenvedgye ha meg-érdemlette
Büntetését, a' bűnös. [195]

tt)

[Isten bűneinkért sujtol,] nem-is Istennek, hanem magunknak tulajdonithattjuk, valami nyavalyát viselünk, Chrisipusnak ilyen írása-szerint:

Quam falso accusant superos, stultique queruntur
Mortales; etenim nostrorum causa malorum
Ipsi nos sumus et sua quemque vecordia laedit.

Csuda mely bolondúl tésznek s méltatlanúl
Panaszt az Isten ellen
Halandó emberek: valamiben esnek
Holott magok mindenben
Vétkesek; sok bűnknak, oka fájdal munknak
Magunk-kivül más nincsen. [196]

uu)

[Judás kétségbeesésében akasztotta fel magát, mi ne essünk kétségbe,] ha gonosságodat sanyargatták a' nyomorúságok, abban ellent-tartó ne-légy, ha ellen-tartó nem vóltál a' gonosz cselekedetben. Mert abban még a' pogány Bölcs-is ilyen tanácsot ad:

Quod merito pateris, patienter ferre memento.

A' mit méltán szenvedsz, bátor légyen terhes,
Illik békével türjed. [203]

vv)

Helyessen mondotta Manilius régenten:

Sors est sua cuique ferenda.

Ki-ki maga terhét, saját nehézségét
Kételen-is hordozza. [203]

zz)

...minden ember csak a' mások állapattját hántorgattya, és a' magájában csendesen nem akar nyugodni miatta. Az olyanokról mondgya Horatius:

Alienum nobis, nostrum plus alijs placet.

Mi lessük mások jószágát,
Mások miénket kívánnják. [205]

aaa)

Mindenkor kedvesbnek látczik nekünk a' mások állapattya, és

Fertilior seges est alienis semper in agris.

Más földén termett gabona,
Ugy tetczik mint-ha jobb vólna. [205]

bbb)

[Az emberek egymásra irigykednek.] Ezekről-is ilyen verseket ir Horatius:

O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo¹ jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus austris
Militia est potior.
Agricolam laudat juris legumque peritus
Ille datis vadibus, qui rure² extractus in urbem
Solos felices viventes clamat in urbe.

Fegyverrel keresett bóldogtalamb élet,
Mindennél Vitéz mondgya,
Könnyebb Kalamárnak úczáit városnak
Futni hasznos munkára.
Viszont a' Kalamár, kit tenger-habja hány
Sorsát gyakran sirattya.
Prokátor Parasztnak jó Szántó-munkásnak
Allapattját irigyli.

¹ multa ² jure

5 Viszont a' Mezei-munkás, a' Városi
Ember dolgát dicsíri.
Meg-nyugott elmével, egész szerencsével
Ugy látczik nincsen senki. [205]

ccc)

A' rágalmazásoknak, irigységeknek italát mint teli-pohárt, mellyeket rád köszönnek kedved-el-
len-is meg-kell innod. Azért ha nékem hinni nem-akarsz, hidgyed a' bölcs Poëta mondását.

Vive bene, et longe nomina magna fuge.

Ez életben ha ki csendes akar lenni
Hírét nevét meszsze-földre nem-terjeszti.

Es tovább.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, et intra
Fortunam debet quisque manere suam

Hidgyed nékem, a' ki rejtekben tud lenni,
Szerencsének nagyobb ajándékát vészi. [207]

ddd)

Azonban nem abban áll a' gazdagság, a' mit az emberek el-hitettek magokkal, hanem Ausonius
adgya szép szókkal előnkben, mondván:

Quis dives? qui nil cupiet; quis pauper? avarus.

Ki lehet gazdagjab? ki többet nem kíván;
Ki szegényeb? fősvény; ki mindenkor kíván. [208–9]

eee)

[Seneca mondja:] A' természet kenyeret és vizet kíván; nem szegény az, a' ki ezekkel meg-tudgya
elégiteni magát, úgy, hogy szerencse dolgából Jupiterrel vetekedhetik. Eggyet értvén Juvenalis véle,
azt írja:

..... panem quaeramus aratro
Qui satis est mensis

Csak annyi kenyeret keressünk ekénkel,
Asztalunknál menyí szükség-képpen kél-el. [209]

fff)

Lucanus-is hasonló-képpen:

Discite quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat

Tudni kell természet hogy keveset kíván
Kinek nem-is hasznos túl járni határán. [209]

ggg)

Csak jól vedd eszedbe a' más emberek nyomorúságát, meg-látod, hogy kevesebb jutott néked, mint másoknak. A' Poëta-is így szól ehhez:

.....Similes aliorum respice casus,
Mitius ista feres

Ha látnád menyi bú, s' nyavalya másokon
Magadét könnyebben hordoznád válladon. [211]

hhh)

Vaj-ki sokan vannak, kik sokkal kevesebbet bírnak náladnál, még-is minden meg-elégedéssel élnek: az olyanokat biztatta Juvenalis ilyen szókkal:

Vivite contenti casulis et collibus istis
O pueri

Erd-meg Kalyibáddal kis gyermeki sereg,
Holott bővebb határ nem-is illet téged. [211]

iii)

[Ha valakit baj ért, azt gondolja, ő a legszerencsétlenebb.] Azokról írta Sofokles az ő versét, ilyen formán:

Nunquam oportet felicem existimare sortem
Fortunati.

Es ismég:

Fortunam habemus in dies mutabilem.

Ne-mondgy boldognak mást, ám bár
Szerencse kerekén fenn jár,
Mert naponként változást vár. [212]

jjj)

Ehez-képest Horatius-is igen esze-felejtett embernek itili azt lenni, valaki maga sorsával meg-nem tud elégedni, és ilyen verseket ír az olyanról:

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum,
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors:
Stultus uterque locum, immeritum causatur iniqum.

En a' mezön-lakó embert,
A' városit te dicsired,
Ki mások sorsát kedvelled,
Magadét ottan meg-veted.
Minden bolondságot követ
Kiben ez gonosz fészket vert. [213]

5

kkk)

[Semmit nem használ, ellenkezőleg, sokat árt a búsulás.] Valamint azért a' moly nem egyébre való, hanem csak kár-tételre; úgy a' szomorúság-is. Ahoz képest Eneással bizvást merem mondani:

Durate, et vosimet rebus servate secundis.

Vastagon legyetek, s' jobbat reméllyetek,
Más követ nem sokkára. [221]

lll)

Kérek, vedd jól eszedben, minnyájunknak tanúságára mit írjon Filemon, melyből-is által-láthatyuk haszontalan voltát a' világi szomorúságnak, mert ő arról ilyen verseket ír:

Si lachrymae nostrae malis mederentur,
Et lugens semper dolere desineret,
Vel aurum lachrymis commutaremus,
Verum ipsae res non auscultant,
Neque respiciunt lachrymas,
Et sive lugeas, sive non, pergunt.
Quid igitur proficis? nihil.

Ha búval, bánattal, köny-húllatásunkal
Használánk, azt vennénk minden aranyunkal,
De nem néz a' veszély semmit sirásunkra,
Mégyen, ha meg-indúlt valamellyik útra;
5 Hijaban kiáltasz, s' sohajtasz utánna,
Ne-fáradgy hát abban, kinek nincsen haszna. [221]

mmm)

Sok nyomorúságokat kell-viselned, hogy a' bődogságban nagyobb örömmel részesülhess. Ha semmi izetlen veszedelmeket nem kóstolt-vólna ember, meg-sem tudná az Istennek ingyen-való kegyelméből adott jó akarattját becsülneni, és azokért hálákat adni. Azért-is bocsáttatnak ránk az olyan háboruságok. Mert:

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara.

Nem érdemel édest, ki keserüt nem kóstolt. [223]

nnn)

arra légyen nekünk gondunk, hogy ez háboruságoknak békeséges-szenvedése-által, juthassunk az örökös bődolg öröme: mert a' mint fellyeb-is jelentettük, szükségesek-lévén nekünk a' nyomorúságok, azoktól menedéket senki ne keressen: mert,

Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
Nec facile est aequa commoda mente pati.

Vétekre gerjed az elme
Mihelt jól jár szerencséje,
Szabadon mégyen mindenre,
Mert akkor nincsen vezére. [232]

ooo)

[Akik a rágalmazóknak nyelveskedéssel akarnak megfelelni] Martialis Poëta-is ilyen verseket ír az ollyanokról:

..... quid dentem dente juvabit
Rodere?

Mi haszna fogadat fogaddal rágnod. [247]

ppp)

a' ki felebarátyának meg-mocskollya becsülletit, a' maga tulajdon jó hírét-nevét tellyességgel el-veszti. Ertette ezt Hesiodus Poëta, és azt írja:

Si quenquam verbo laedas, laederis et ipse.

Ha valakit szóddal sértesz ok-nélkül,
Magad-is nem maradcz sérelem-nélkül. [247]

rrr)

[Ne fizess bosszúállással a bosszúért.] Erről mondgya egy Poëta:

Semper et infirmi est animi, exiguique voluptas,
Vltio

Nem derekas elmét illet bosszú-állás,
Ki magával nem bir, másnak vermet az ás.
Melyben vagyon igen rövid vigasztalás. [259]

sss)

[Dicséret illeti azokat, kik megbocsátottak ellenségeiknek.] Jaj pedig annak, a' kin a' pogány Ovidiusnak e' mondása bé-telleyesedik:

..... video meliora, proboque:
Deteriora sequor

A' jót látom, és dicsírem;
Még-is a' rosszat követem. [261]

ttt)

[Nem álltak bosszút] a' több Szent jámborok, kikről azt írja az Anya-szentegyház:

Non murmur resonat, non querimonia;
Sed corde tacito, mens bene conscia
Conservat patientiam.

Nem hallasz panaszt, sem szitkot,
Mennyei Malasztal holott
Csendes lélek uralkodott. [261]

uuu)

mentől nagyobb az ember, annál hajlandóbb a' kegyességre. Ovidius-is azt írja:

Quo quisque est major, magis est placabilis irae:
Et faciles motus mens generosa capit.

Nagy ember vétkesnek könnyen frigyet igir;
Mert indulattyával felséges elme bir. [261]

vvv)

a' boszszú-állás kedvesnek, és édesnek látczik, kivályképpen a' tudatlanoknak, és eszteleneknek, Juvenális mondása-szerint:

At vindicta bonum, vita jucundius ipsa,
Nempe hoc indocti

A' boszszú-állás jó, életnél-is kedvesb:
De csak a' tudatlannál. [264]

zzz

Csak a' magad lelki-isméreti ne vádollyon tégedet, semmi az emberek itileti. Ezt követte Szent Ágoston... Juvenális Poëta is igen eggyet-értett vélle, midön ezt írja:

Haec est summa boni, mens quae sibi conscia recti est.

Minden kincsek-felett jó lelki-isméret,
Az, az igaz gazdagság. [282]

A)

[Nem kell irigyelni a gonoszoknak hamar elmúló boldogságát.] Szép példával ábrázolta Alciatus az Istentelenek boldogságának rövidségét, midön azt mondgya: hogy a' tök-magot a' fenyő-fa mellé ültetvén, az essős-üdőben hamar ki-csirádzott, és hertelen nevedvén, fel-kezdett futni a' fenyő-fának magas ágai közzé, és ott kezdett dicsekedni nagy vastag gyümölcsével, kiről ezeket a' verseket írja:

Aëream propter crevisse Cucurbita Pinum
Dicitur, et grandi luxuriasse coma.
Cui Pinus, nimium brevis est haec gloria: nam te
Protinus adveniet, quae male perdet hyems.

Fenyő-fa tövében ültetett folyó-tök,
Magassan fel-növén kerkedett ágak-közt:
Egykor mond a' fenyő, miben bizol rosz tök?
Majd el-jö a' téli hideg harmat, s' meg-pök. [304]

B)

a' szerencsének forgandósága az álhatatlanságon fundáltatott. Kíhez-képest magát-is így siratta nyavalyás Ovidius:

Nos quoque florimus, sed flos fuit ille caducus;
Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.

Annak idejében én-is éltem kedven
E' világnak piacznán.
Virágzottam frissen, de jaj mely hertelen
Meg-estem, mint jég-hátán.
Mert látom életem, úgy el-múlt én-töllem,
Mint pozdorja tűz-langján. [305]

C)

Mi okon kell Aszszony-ember-után vetnetek magatokat, ha azzal nem lakhattok? Mellyet még az házas embereknek-is el-kell hadniok, az Horatius Poetának verse-szerint:

Linquenda tellus, et domus, et placens uxor.

El-hagyod hazádot, szép házos-társodat,
Minden gazdagsággal meg-épült házadat. [340]

D)

senki végben nem viheti akarattyát, hanem csak az igazán-való engedelmes; következik, hogy nem más a' szabados, hanem, csak az engedelmes, mert az magán-is győzedelmet vett, mikor más ember akarattyának követésére atta magát. Erre azt mondgya Horatius:

Quisnam igitur liber? sapiens, sibique imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.

Kit mondgyunk szabad embernek?

A' bölcsset, természetinek
Ki zabolát vét, és kinek
Szegénység, halál, belincsek
Rettentésére nincsenek. [344]

E)

[Seneca kárhoztatta azokat az asszonyokat, kik fejek cifrázásával tükör mellett töltötték idejüket.] Terentius-is hasonló-képpen orczázza az Aszszonyokat:

Dum moliuntur, dum comuntur, annus est.

Haj-fodorításban, puha csinosságban
Töltik esztendejeket. [366]

F)

[A szegény nem fél a tolvajtól, ahogyan Szent Jeromos mondta:] a' mezitelen nem fél a' fűző-fosztóktól. Mert

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Uton-állók közt-is nem fél, danolva jár,
Kinek hátán egyéb nincs üres táskánál. [370]

G)

[A szegénységet békével kell tűrni, sokan szándékosan mondtak le a gazdagságról,] mert az a gonosságnak szülő Anyja, mivel vétek-nélkül ritkán gyűl a' gazdagság. Azért mondgya Piérius:

De vitijs quod divitiae cumulentur, apertum est,
Nomen idem vitijs, divitijsque datum.

Vétekkel gazdagság gyűjtetik nyilvánság,
Valami szükség-felett;
Mért mondod gazdagság? azért, hogy csak gazság,
Nevet onnat érdemlett. [376]

H)

[Ha kénytelenek voltatok búcsút venni az Udvertől,] úgy hidgyétek, hogy Isten akarattából lőtt az, hogy a' mi rajtatok el-múlt volna, mások-által mennyen végben. Mert nem akartátok Lucanusnak emez hasznos tanácsát meg-fogadni:

.....Exeat aula
Qui volet esse pius.....

Vállyek-meg Udvertől, ki szent jámborságtól
El-távozni nem akar. [380]

I)

[Akkik kívül vannak az Udvaron,] szabadon el-mondhattyák Senekának ezeket a' Verseit:

Stet quicunque volet potens
Aulae culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies.

Ki vágyódik, mennyen Udvari pompára,
Nékem nagyobb kedvem othonos nyugvásra:
Mert Udvarnak vagyon igen sik grádicsa. [384]

J)

Morus Thamás ... egy barátjának nem ok-nélkül írja ezeket a' Verseket:

Saepe mihi jactas faciles ad Principis aures
Liber, et arbitrio ludis ut ipse tuo.
Sic inter domitos sine noxa saepe leones
Luditur, at noxae non sine saepe metu.
Infremit incerta crebra indignatio causa,
Et subito mors est, qui modo ludus erat.
Tuta tibi non est, ut sit segura, voluptas
Magna tibi est, mihi sit, dummodo certa, minor.

Udvari kenyérrel engem gyakran kínálsz,
Mondván: szép dolog az Uri társalkodás;
Valót beszéllesz-é nem tudom, vagy tréfálsz.
Akár Oroszlyánnal jádzál, akár Urral,

5 Mulatságod leszen félelemmel, s' gondal,
Nincsen bátor lakás az hatalmasokkal.
Mert ott a' játékból halál következik,
Reggeli örömöd ne-véld, tartson estig;
Néked hagyom: nékem bizonyosb hely tetczik. [385]

K)

[Ha elhagyod az Udvar-t,] Meg-látod azt is, minémü csalárd mesterségek-közzül szabadúltál-ki,
Seneka mondása-ként:

Fraudes sublimi regnant in aula.

Nagy Udvarokban, nagy csalárd uralkodik. [386]

L)

ezekből a' bilincsekből szabadulván, a' ti teremő Királyotokhoz siessetek, mert nincs annál
áldottabb ember, mint a' ki Christushoz jutott. Az Udvari emberről azt írja egy Poëta:

Compedibus stricte et manicis adstringitur excors
Plus quam servili conditione miser.
Nam quae servitus est turpior, imo pudenda,
Quam turpe et foedum sponte subire jugum?

Bilincsel, vas-lánczal kötözi-meg szegényt,
Nyomorúlt, kit Udvar szolgálattára hitt.
Bolond-is, a' ki olly szolgálatot indit
Szántszándékkal, kinek vége búban borit. [388]

M)

A' pogány Poëta-is Virgilius, a' több özvegyek képében Didót hozván elé, ezt írja felölle:

Ille meos primus, qui me sibi junxit, amores
Abstulit, ille habeat secum, servetque sepulchro.

A' ki leg-elsőben foglalt szerelmében,
Hűségem ahoz tartom,
Egész életemig, koporsóm zártáig
Azt meg-nem változtatom,
El-vitte magával szivemet, már mással
Többé meg-nem mocskolom. [399]

N)

[Penelopé hús esztendőn át tisztán élt.] Azért írja a' Poëta felölle:

Felix Admeti conjunx, et lectus Vlissis.

Bóldog Admetusnak bóldog házas-társa,
Ulisses-is bóldog, ágya lévén tiszta. [409]

O)

Amint-hogy a' szeretet-ellen orvosság nem találatik, talám a' vizsgáztatás-is nem kívántatik, Propertius Poētának mondása-szerint:

Omnes humanos sanat medicina dolores,
Solus amor morbi non amat artificem.

Gyógyíthatni minden nyavalyát könnyebben,
De nem találsz orvost a' szerelem-ellen. [413]

P)

[Nincs jutalma a rendetlen szeretetnek.] Ezt eszében vévén a' pogány Bölcs, fel-kiált, s' azt mondgya: Felette nagy balgatagság, el-veszteni embernek jó hírét nevét, másnak személyyéért. Még Ovidius-is csudálkozik azon, s' azt írja:

Sentit amans sua damna, ferens, tamen haeret in illis,
Materiam culpae prosequiturque suae.

Szeretettől győzött, érzi bűvát, kárát,
Szánt-szándékkal még-is viseli fájdalmát. [414]

R)

A' ki most meg-unatkozott tölled, ez-után-is el-hagyott volna téged, holott nincsen nagyobb álhatatlanság sohúlt, mint az Aszszony-emberben, eme versek-szerint:

Quid levius fumo? flamen: quid flamine? ventus:
Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

Mi lehet könnyebb a' füstnél?
Talám a' lang könnyebb ennél:
Langnál könnyebnek mit vélnél?
Még ennél-is könnyebb a' szél:
Továbbá, még-is a' szélnél?
Könnyebb az Aszszony a' szélnél:
Hát immár az Aszszony-népnél?
Nem találsz könnyebbet ennél. [415]

S)

Nincsen száma a' gonoszoknak, mellyek követik az illetlen szeretőket; kire-nézve azt írja Ovidius felőlők:

Littore quot Conchae, tot sunt in amore dolores,
Quae patimur multo spicula felle madent.

Széles mély tengerben menyí Csigá terem,
Szerelemben annyi fájdalmas gyötrelem:
Mint nyíl-vasak, kiket mártottak méregben,
Kegyetlenül embert kinozzák szüntelen. [415]

T)

[A szépség] Baldvinus-ként: a' rútságnak takaró pokrócza. Ovidius Poëta mondása-szerint pedig, olly töredékeny jó, mely kevés üdö-alatt meg-emésztetik. Azért írja:

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos,
Fit minor, et spatio carpitur ipsa suo.

A' szépség felette könnyen múló jószág,
Mert üdövel nem nő, söt el-fogy, és el-hágy. [417]

U)

Tisztíts-meg azért szivedet minden testi szerelemtől, hogy az Istenivel bé-teljesedgyék. Kimetéllyük magunkból mind azokat a' taplókat, mellyek az ilyen szeretetet táplálják, tartják, es gyújtogattják. Mert:

Vt pene extinctum cinerem si sulphure tangas:
Vivet, et ex minimo maximus ignis erit:
Sic, nisi vitaris quidquid revocabit amorem,
Flamma retardescet¹, quae modo nulla fuit.

Jobbára meg-alutt tüzet ha illeted
Kétkövel: szikrából támasztasz nagy tüzet:
Azért valami mód szeretetre gerjeszt,
El-kerüld; ellened mert nagyot nő, s' el-veszt. [419]

V)

Hogy pedig mindenestől fogvást el-aludgyék: szükséges, hogy vagy szeretőd el-hadgyon tégedet, vagy te meszsze kerüld ötet; mert ebben a' vitézkedésben leg-többet használ a' szaladás; a' mint írják:

Spatio debilitatur amor.

Meszsze-kerüléssel, távoztathatod-el
Szerelemnek kéz-iját. [419]

Z)

Más Poëta azt tanácsollja:

Ire libet procul hinc, patriaeque relinquere fines.

Meszsze fuss előtte, hazádat-is el-hadd. [420]

AA)

Es tovább azt írja:

Manat amor tectus, si non ab amante recedas.
I procul, et longas carpere perge vias.

Rejtett szeretet-is ki-csirádzik, hogy-ha
Szeretődötől távul nem indúlsz más útra. [420]

¹ retardescet

BB)

Afféle veszett szeretet meg-csendesedik a-val-is, ha munkát, és jó foglalatosságot adcz testednek ...
A' Poëta-is ezt írja rólla:

..... finem qui quaeris amoris
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.

A' ki szerelemben véget akar vetni,
Henyéllő testének szükség munkát adni:
Enged a' munkának azzal menekedni,
ö-tölle leg-könnyebb. [420]

CC)

Igazán mondgya Ovidius:

Otia si tollas periere Cupidinis arcus.

Öszve-rontod minden nyilát Kupidónak,
Ha magadat adod szüntelen munkának. [421]

DD)

Azokat-is ki-kell szivünköl törlenünk, és távoztatnunk, a' mellyek régi szeretőnket eszünkben
jutatnák, úgy-mint képeket, irásokat, ajándékokskájokat, és több hasonlokat, azon Poëtának jó
tanács-adása-szerint:

Si potes, et Ceras remove, quid imagine mutas ac
Carperis? hoc perijt Laodemeja modo.
Scripta cave relegas blandae servata puellae:
Constantes animos scripta relecta movent.
Omnia pone feros, quamvis invitus, in ignes,
Et dic, ardoris sit rokus iste mei.

Ha lehet, még képit se tarts szép személynek,
Ugyan-is mi hasznát veszed néma-képnek?
Laudemejával azok mind el-vesznek.
Meg-ejtettek csalárd irási lányoknak
5 Nagyokat-is: azért töllem távozzanak,
Tüze hányad inkább, mint néked ártsanak. [421]

EE)

meg-únhatod a' fajtalan szeretetet ... Mert bizonyos, hogy az olyan szeretetben Ovidius mondása-
ként:

Quod juvat exiguum est: plus est, quod laedit amantes.
Proponant animo multa ferenda suo.

Kevés gyönyörűség-után keserves kár,
Ki mindenkor vétkes, szerelmesekkel jár. [422]

FF)

Ez ilyen képtelen szerelmesek gyakrabban, vagy nehéz, vagy tilalmas, vagy lehetetlen dologra kényszergetik egymást. Mert:

Quid deceat, non videt ullus amans.

Illendő dolgot nem láthat vak szerelem. [423]

GG)

Ha mented magadat, meg-sem halgattyák, nincsen helye mentségednek. Mert:

Turpis amor surdis auribus esse solet.

Süket-is gyakrabban az ocsmány szerelem. [424]

HH)

Bódog ember azért, valaki a' szemtelen szeretetnek hálójában nem keverődött ... nyugodgyanak-meg a' Tibullus mondásán, mely versekkel ezt írja:

Acer amor fractas utinam tua tela sagittas,
Scilicet extinctas aspiciamque faces:
Tu miserum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, et insana mente nefanda loqui.

Oh láthatnám egyszer törve fegyveredet,
Alunnék-el fáklyád tilalmas szeretet:
Ki nyomorúltat tész, ne-kinoznál többet,
Te készitesz minden átok-szólló nyelvet. [424]

II)

[Arisztotelész a vénséget természet szerint való nyavalyának nevezi.] Juvenalis Poëta-is azt írja rólla:

Sed quam continuis, et quantis longa senectus
Plena malis

Menyi gonosz légyen az hosszszas vénségben,
Ki tudná meg-számlálni? [425]

JJ)

A' meg-éledett emberek nem-is élnek, hanem lassacskán halni kezdettenek. ... Mind ezekre-nézve éi-kiált Euripides ilyen Versekkel:

Heu, quam multas habet senectus aegritudines!
Aetas enim longa plurimas affert calamitates.

Oh sok nyavalyájú vénség,
Kiben jajnál nincs egyéb vég,
Vagy keservesen szegénység,
Vagy bánt szomorú betegség. [425]

KK)

sok alkalmatlanságokra-nézve, kik a' vénségnek szomszédságiban laknak, ezt mondotta Menander:

Time senectutem, non enim venit sola.
Difficile senectus est hominibus onus.

Vénség nem ok-nélkül félő,
Mint-hogy nem egyedül jár ő,
Minden nehéz terhekkal bö. [426]

LL)

[Voltak népek, melyek megbecsülték az öregeket.] Más nemzetek-felől-is ir illyen verseket Juvenalis:

Improbitas illo fuit admirabilis aevo,
Credebant hoc grande nefas, et morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurexerat

Akkor mások vétkét csudával szemlélték,
Sőt az-is nagy vétek vólt;
Üdös ember-előtt valaki fel-nem költ,
Erdemes halálra vólt. [427]

MM)

Ugy élyen az öreg ember, hogy örökké élhessen, és jövendőben életét, s' meg-vénhedését meg-ne bánnya, és az haláltól ne-kellessék félni: melyet hogy fogyatkozás-nélkül végben-vihessen, halgassa-meg mit ir Nazianzenus Szent Gergely:

Senectus venit, exitum praeco clamat:
Omnis bene conversetur, prope namque iudicium est.

Midön vénségre jutottunk,
Poroszló kiált utánnunk,
Immár más útra készüllyünk,
Es magunkat úgy visellyük,
Hogy majdan meg-itiltetünk. [434]

NN)

[A köszvény ellen alig található orvosság.] Mert Ovidius-ként:

Solvere nodosam nescit medicina podagram.

Csomós köszvény-ellen, orvosság nem terem. [437]

OO)

[Akinék arénája – vesebetegsége – van.] ennek nagy fájdalma-miatt, akár-ki-is siralmason mondhattya Tibullussal ezt a Verset:

O ego non possim tales sentire dolores.

Oh már nem álhatom, eröm felett vagyok
Ennek szörnyű fájdalma. [443]

PP)

[Solinus azt írja a darvakról, hogy mielőtt messzi újukra elindulnának, homokkal terbelik meg gyomrukat, kövecskét vesznek szájukba, hogy kellő magasságban és rendben repüljenek.] Erre nézve irtanak ilyen verset felöllök, kivály-képpen azt hajósokról:

..... et saepe lapillo.
Vt cymbae instabiles fluctu jactante saburram
Tollunt

A' könnyű Sajkákat, hogy erős habokat
Könnyebben szenvedgyenek:
Kövecscsel rakják-meg, azokkal terhesek,
Jobban álnak a' szélnek. [444]

RR)

[A vesekő okozta fájdalmakat is békésen kell tűrni.] Mert noha ártalmas testünknek vesztegetése, de hasznos annak békeséges-türése, Ovidius verse-szerint:

Perfer, et obdura, dolor hic tibi proderit: olim
Saepe tulit lassis succus amarus opem.

Türd-el ha súlyos-is, nézvén jövendőre,
Keserves ital hoz gyakran egésségre. [448]

SS)

[A szemek sok gonoszra vizik az embert,] egy szóval, minden gonosznak okai, valakik azokkal gonoszúl akarnak élni. Azért írja Ovidius:

Tunc ego te vidi, tunc coepi scire quis esses,
Illa fuit mentis prima ruina meae.
Et vidi, et perij, nec notis ignibus arsi.

Hogy meg-láttalak, úgy vettem észben ki vagy,
Az-is vólt elsőbb ok veszedelmemre nagy,
Nézés-miatt vesztett engem égető lang. [457]

TT)

[Jajgassuk, sirassuk vétkeinket,] mert jövendőben a' köny-húllatásnak jó-izü gyümölcseit meg-érzitek, kivel örökké fogtok tápláltatni. Plutarchus is bizonságot tészzen arról, a' mint Menander hozza-elé:

Dolor, ut arbores fructum, habet lachrimas.

Mint a' termő-fának, úgy a' fájdalomnak
Köny-húllatás gyümölcse. [481]

UU)

[Jól mondja Szent Ambrus:] a' kegyes indulatnak örömet szerez a siránkozás. Tutta ezt Ovidius-is, mert ezt mondotta:

.....Est quaedam flere voluptas.

Könnyebeséget hoz a' sirás. [482]

VV)

Tutta más-is, a' ki azt mondotta:

Afflictis hominibus svaves sunt lachrimae.

Szomorúknak, vigasztalás
Helyén van a' köny-húllatás. [482]

ZZ)

[Az emberek szándékosan] meg-tömlöczözik magokat, midön Városokat, azokban úczákat, és házakat éppitenek, és magas kő-fallal körös-körül erőssen bé-keritik úgy, hogy ki-ki méltán mondhatná Ovidiussal:

Invida me spatio natura coërcuit arcto.

Még a' természet-is olly irigy ellenem,
Hogy egy kis rekeszben szoritott-meg engem. [485]

AAA)

a' tömlöczből, és lánczok közzül néha Királyságra mégyen ember Mondgyad azért tésis amaz Istenes Poétával:

Carcere si caeco claudar, nectarque catenis,
Liber in excessu mentis adibo Deum.

Bár tömlöczben vessenek-is,
Lánczokkal kötözzenek-is,
El-mégyek elmémmel még-is
Istenhez: ha testem tür-is. [486–487]

BBB)

[Megszabadít Isten a börtönből,] ha láttya, hogy szabadságod néked meg-nem árt; mert nagyobb ereje, és hatalma vagyon neki, mint Saffirusnak vólt, kiröl azt írják:

.....Educit carcere vinctos,
Obstrusasque fores, et vincula tacta resolvit.

Ki-hoz fog-házból rabokat,
Fel-ront bé-zárolt ajtókat,
Valamit kézzel meg-foghat,
Meg-nyil attól minden lakat. [488]

CCC)

Democritus bölcs mondása-szerint, az okos embernek minden föld alkalmas a' lakásra, és a' jó lelkű embernek az egész világ mindenütt egy-aránt hazája. Arról mondgya egy Poëta:

Omne solum forti patria est, ut piscibus aequor;
Et volucris vacuo quidquid in orbe patet.

Az igaz mindenütt hazájában lészen,
Mint halak, tengernek akár-mely részében:
Madár-is egy-aránt szép levegő-égben
Repdes, nem válogat a' nagy ürességben. [494]

DDD)

Tarts elmédben mindenkor a' Seneca mondásit: Tarts hazádnak az egész világot. És így sohűlt szám-ki-vetésseden nem búsúlhatcz. Vagy mond azt boldog Prosperrel:

Non metuo exilium, mundus domus omnibus una est.

Szám-ki-vetéstől nem félek, mert egy nagy ház,
E' világ mindennek készítettett szállás. [495]

EEE)

De mondhatnád: Kinek-kinek az ő tulajdon lakó-helye olly kedves, hogy maga édességével mindeket magához vonson. Kiről nem ok-nélkül írja a' Poëta:

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.

Nem tudom honnét van, de maga hazája,
Edesdeden embert ugyan hozzá-vonsza,
Feledékeny nem-is lehet könnyen rólla. [496]

FFF)

Semmi nincs az halálhoz hasonlőbb az álomnál, Cicero mondása-szerint. Seneca pedig mind magának, mind a' több halandó embereknek azt mondgya: Álomra menvén ezt a' verset vigan énekellyük:

Vixi, et quem dederat cursum fortuna, peregi.

Mely rövid életre hozott vólt szerencse!
Eltem: s' el-is végeztem. [506]

GGG)

Az álom, mint-egy kevés ideig-tartó halál; az halál pedig tovább tartó álom. Talám azért mondgya Ovidius:

Stulte, quid est somnus, gelidae nisi mortis imago,
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Esztelen, nem egyéb az álom, halál kép:
Sokkáig nyugotó nyoszolyád ha meg-lép. [506]

HHH)

[Gályákon raboskodók, gondolatok a kárhozottak szenvedéseire,] mely végtelen veszedelemről ilyen verseket ír Virgilius:

Hinc exaudiri gemitus, et saeva sonare
Verbera, tum stridor ferri, tractaeque catenae.

Innét a' sohajtás, szörnyü verés, csapás,
Sohuvá meg-nem hallik:
Vasak zörgetése, lánczok kötözése,
Üdövel meg-nem szünik. [512]

III)

[Jobb, hogyha a halálra ítélt vallomást tesz bűneiről, mint a megtért lator,] vedd eszedben, hogy erre magad attál okot gonosságod által. Ládd-é mire int a' pogány Poëta-is:

Leniter ex merito quidquid patiere ferendum est.

Igasság, vétünkért valami büntetést
Ránk mért, tőrjük békével. [522]

JJJ)

Ha igazán meg-bánod vételkedet, ártatlan lész jobbára ama' mondás-szerint:

Quem poenitet peccasse, pene est innocens.

Valaki bűnét meg-bánta,
Jutott az, ártatlanságra. [526]

KKK)

Ezeknek-utánna, engedgye a' Felséges Isten, hogy a' miket irtunk, az Olvasóknak szerezzon olly nagy vigasztalást, hogy Ovidiussal-együtt igazán mondhassák:

Sic ego mente jacens, et acerbo saucius ictu
Admonitus, cepi fortior esse tuo.
Et jam deficiens, sic ad tua verba revixi,
Vt solet infuso vena redire mero.

En meg-sebesedett, elmémben meg-esett
Eppülök, miólta hallom intéседet:
Attól fogva bádgyatt erőm úgy meg-élett,
Mint jó bortól erőt vésznek minden erek. [535]

HÁRMAS HISTÓRIÁNAK RAJSZOLÁSBAN ELÖL TÖTT
PÉLDÁKNAK MAGYARÁZATTYA

Első Könyv

1. Négy Elementumok meg-gyöző Királyját
Nagy Sándort jelenti, 's forgattya sok hartzát,
Oktat mindeneket, mutatván munkáját
Emberi erőnek, 's elmének nagy javát.
- 5 2. Némellyeknek ugyan ostorúl adatott,
De másoktól viszont Isten hivattatott,
Mind a' két név után ki vólt, mutattatott,
Porrá, 's hamuvá lön Ember mondattatott.

Masodik Könyv

- 10 3. Példa-beszédekből ékes beszédekot,
Homályos dólgozból világos ígékot
Szóllani, 's tanulni oktat mindeneket,
Hasonló beszédre inti az elmékot.
- 15 4. Homályos tartomány nem árt fényes napnak,
Sem az igaz gyönynek, rútsága házának;
Söt mind a' kettőnek, homályos vóltának
Világosítója, a' homály, árrának.

Harmadik Könyv

- 20 5. Trója várossának veszedelmét látván,
Fegyver, 's erő között diadalmát hallván
Ne tsudáld: mert erő ellen erő állván,
Nehezen örülünk kettőnek hatalmán.
6. Hadi mesterséggel több szerentsét látunk,
Több diadalmakat végbe menni hallunk,
E' két dolog között forogván, bízhatunk,
Erős, 's eszes hadban diadalmat várunk.

VGYAN EZEN HÁROM KÖNYVEKNEK KI-BOTSÁTÁSÁRÓL,
 mellyeket fordított Tekintetes és Nagyságos Hallerkői Haller Janos, Kegyelmes
 Császár, és Koronás Király Urunk ö Felsége, Erdélyi Gubernium Tanátsa,
 Thesaurariusza, és Nemes Torda Vármegyének FŐ-Ispánnya, igaz fia
 Hazájának.

1. Két dólga Embernek életében lévén,
 Munkával szenvedés, jót 's gonoszt szenvedvén,
 El-oszolhatatlan szövetségben élvén,
 Két munkát választál magad könnyebbítvén.
- 5 2. Szenvedések ellen kész Paist fordítál,
 Fáratságok ellen jó módot mutattál,
 Orvosságok felett mindeneknek adtál,
 Hátra vólt a' munka mellyre indítottál.
- 10 3. Nagy Sándor életét, sok Példa-beszéddel,
 Trója veszedelmét (bár szenvedéseddel)
 Pennáddal mutatád, ki valál, elméddel,
 Magyar Tulliusnak jelentéd nyelveddel.
- 15 4. Öt száz esztendőktől fogván Nemzetséged
 Hadi dólgak között forogván te Néped,
 Mire mutathatott, hanem hogy e' Könyved
 Ezeket jelentse, ékes magyar nyelved?
- 20 5. Ezen fordítással az el-múltt dólgot
 Világ eleiben adván meg-hóltakat,
 Híredet terjesztéd; Neved ezen munkát
 Betsületbe tész, ajánlya-is magát.

A' MÉLTÓSÁGOS HALLERKÖI HALLER URAK Ö NAGYSÁGOK,
 ÖSTÜL MARADOTT CZIMEREKNEK, Ö NAGYSÁGÁHOZ VALÓ
 ALKALMAZTATÁSA

1. Éggel hadakozó Saskeselő szárnya,
 Földön uralkodik Társa, 's Oroszlánnya
 Czímered, Szarvas-is futását ajánlya,
 Eszes Szeretsennek feje a' kormányja.
- 5 2. Keresztyén Hitedért mert oroszlány valál,
 A' Sasok szárnyával Császár mellett állál,

Elméd serénysége itt mást nem-is talál,
Szemed bé-kötve-is mély dolgokat szóllál.

10 3. Bé-kötött fő, Tanáts: Oroszlány Ispánság,
Római Császárhoz nagy állhatatosság:
Szárnyok alatt nyugszik szarvakkal gyorsaság;
Illy virtusokat tart, Hallerkői Nagyság.

15 4. Valaki olvassa itt fel-tett verseket,
Senki ne keresse nevét; mert ezeket
Kiki magájénak mondhattya, a' kiket
Pártos Absolonról int, 's szóll illy Igéket.

53.

[A „HÁRMAS ISTORIA” VERSBETÉTEI]

a)

1. Én szomorú árva, Noha jutottam ma Betstelen állapotra.
De mint tövis között, Meg-tartya hol termett, Illattyát a' szép rósa:
Én-is úgy maradtam, Fertelmes bordélyban Isten kedvéből tiszta.
2. Ugy vagyon el-estem, Mint-egy szerentsétlen Uri nemzetem mellől.
Kinek élete tsak, Egy szőr-szálon maratt Mezitelen fegyvertől.
De pedig maradtam, Szüzen mind addiglan A' fajtalan nemzettől:
3. Kérlek Uram szünnyél, Mi haszna ha lennél Préda tengeri hálnak?
Mi nem tsak egyedül, Királyi fejed ül, Nyergén tsalárd világnak.
Bár-tsak állapattyan, Jobban tudakoznál, Néked szóló lyánkának.
[350–51]

b)

1. Midön hátára vött, Őszve kötölődött Két juhot a' rühös ló,
Mégyen a' malomban, Kinek földén tűz van, Azt minden felé hányó.
Ki miatt fel-gyúlad, Maga-is ott fúlad Malommal együtt a' ló.
2. Ha jelen lött vólna, Kárt nem vallott vólna A' molnár jó malmában;
De hogy másutt forgott, Széllyel bogározott, Túrje kárát azonban,
Mert ki hasznot szeret, Az mindenek felett Légyen nagy
vígázásban. [372]

1672-1686

- 20 7. Miolta nap vilagh s-a sok apro csillagh fenyit tündököltette,
Soha ilyen romlás, veszedelem s-bomlás a magyart nem követte,
Soha ilyen könnyen, mint lett, ilyen szörnyen életit nem vesztette.
8. Idegen nemzetek sok hamis hitinek, alnok ajánlásának,
Tettető kepzéssel, s-csalárd esküvessel tellyes fogadásának
Hivén, lad, mint jartal, kit soha nem vártal, rabja löl Austriának.
- 25 9. Te saját földedben, szep öröksegedben mi nem lehet lakasod,
Etkedis kesserves, siralmas, nem kedves házadtol tavozasod,
Fojtogat idegen helyen immar regen szomoru bujdosasod.
10. A kihez nem szoktal s-az mit nem tanultal, abban sirván most el
járshz,
Semmi remenseged, nincsen segedcseged, mert senkitöl nemis várshz,
30 Noha sok sohajst s-szep titkos ohajst egy csomoban sokszor
zárshz.
11. Más ember hazaban s-bár palotájaban terited asztalodat,
Ugy vagyon, fel hozzák s-ottis megh sirozzák frissen a te koncsodat,
Megis nem szivesen, de nagy kesservessen nyelheted falatodatt.
12. Midön eszedben jut, most-mint-vagy, jaj, el fut ereje eletednek,
35 Annal inkab el halsz, ha kepire talasz kedves felesgednek,
Képzed sok banáttját, gyászos indulattyát szomorodott szivinek.
13. Az hol mások járnak s-kedvesen setálnak, te szived ottis csak sir,
Hol doboh, hól rettegh, ugy tecsik, holt betegh, megh avval is alig
bir,
Hol pedigh buvaban, csak mint egy almában siralmas verseket ir.
- 40 14. Nem tudod, meddigh elsz, nyavalyatulis felsz, nehez betegeskedni,
Hol sem szep tarsadnak, sem hiv barátodnak nem szabad hozzád
latni,
Ott penigh, hol szannak bajodott, kenodnak csak hirit sem
halhatni.
15. Enyi keserüsegh s-nyughatatlan insegh bujdossasal együtt jar,
De sokszor megh anyit s-megh ugyan száz annyit a bujdoso elme
vár,
45 Midön a félelem, ketseges serelem szivit jarja mint egy ar.
16. Ily szörnyu romlasra, veghsö pusztulásra jutottal, edes verem,
Mellyből hogy jól fel kelly és vigan enekely, talan soha nem erem,
Szabadulasodert s-talpra allasodert az Istent holtig kerem.

44 jar [Értelem szerint jav.]

ÁGOSTON PÉTER

A' CHRISTUS HALÁLÁN KESERGŐ VERSEK

1. Fakadgy meg én szemem hullo könnyveiddel,
 Aradgy meg bús szívem folyó vizeiddel.
 Epedgy meg én lelkem sok keserüséggel,
 Az élet halálán haly meg gyötrellemmel.
- 5 2. Mert imé miképpen mindeneknek Ura,
 Kinek nap udvaran vólt elébb Sátora,
 Az eget, és földet bé lepte tabora,
 Mezitelen testel jutot kereszt fára.
- 10 3. Eg ékességének buritva személlye,
 Meny-béli szép napnak mely homályos fénye,
 Föld építőjének el fogyott ereje,
 Istennek kinok közt nincsen dicsössége.
- 15 4. Fogyatkozás nyilván támadott a' napban,
 Mert vérré változott világosságában.
 Szép Phaebus-is nincsen előbbi ragyában
 Dicsösségnek Ura, mért vagy gyalázatban?
- 20 5. Ki mindent meg ruház meg hal szegénységben
 Szivet ki vigasztal el epedt inségben,
 Örömek kut feje vagyon gyötrelemben.
 Edesség szerzője, nagy keserüségben.
6. Az halhatatlanság im jutott halálra,
 Szent Isten igéje fordúlt némaságra,
 Eg-béli szabadság kegyetlen rabságra.
 Végtelen bóldogság vált nyomoruságra.
- 25 7. Ki Serafimoktól örökké áldatik,
 Es Cherubimoktól szentnek kiáltatik,
 Angyali karoktól áldotnak mondatik,
 Az, a' latrok között miként gyaláztatik.
- 30 8. Ki előtt Thronusok égben le borúlnak,
 Az ellen a' népek rutúl káromkodnak,
 Meny-béli seregek kit királynak mondnak,
 Tövisseket annak szent fejébe nyomnak,

- 35 9. Mely kezek ég falát világnak fundálták,
Azokat a' kemény kereszt fán meg-furták,
Csillagokon járo lábát meg-liggatták,
Dicsösséggel télyes oldalát meg nyitták,
- 40 10. Drága sebeiből foly lelkünknek diya,
Es idvösségünknek ki csorog adója,
Isten tagaiból jö vétkünknek soldgya,
Mellyel szent Atyánknak haragját meg óltya,
11. Sebeidben Uram légyen szivem fészke
Bujdosó lelkemnek benned reménsége,
Ertem vött kinodban vetkem fizetése:
Földi rabságomnak bizodalmas kincse:
- 45 12. Kezed forrásiban adgyad eröt nyerjek,
Tövis koronából életet hadd vegyek,
Oldaladban Uram eröss várat lellyek,
Véredből lelkemnek feredöt készítsek,
- 50 13. Hadd Uram mérgedet édesség helyt igyam,
Romlott tagaidat lágyan meg csókollyam,
Kinzo ostorodat testemen szaggassam,
Halálod pohárát veled meg kóstollyam.
- 55 14. Oh örök életnek fán függő gyümölcse,
Es paradicsomnak meg tört csemetéje,
Cyprus szölő főnek ki satult gerezde,
Örök boldogságnak édes csemegéje.
- 60 15. Vajha le csöpögő forrásidra érnék,
Lelkemnek vedrivel benned merithetnék,
Üdvösségnek vizét oldaladból nyernék,
Szivem szent véredben böven meg ferednék,
16. Bizony Empyreom égnél szebbé lennék.
Mint Phoenix véredből ismét meg uijulnék,
Vétkemért eleget kinoddal tehetnék.
Meny-béli fölségnek kedvébe juthatnék.
- 65 17. Vajha Salamonnak pálmára hághatnék,
Jákob lajtorjája nállam találatnék,
Mellyen én Istenem sebedhez mehetnék,
Elet forrásiból szivem bövön innék.

65 pálmádra [Értelemszerűleg jav.]

MÁS SZÉP ENEK

1. Uram Jésus Christus, sies már el önyü,
Mast már az mi lölkünk kész elödben mennyi,
Mi atyánk, Ur Jsten, ha ugy köl megh lenyi,
Hogy az te fiadért halált köl szenvednyi.
- 5 2. Meg alázád magad az mi atyáinknak,
Fiadbul tsinálál pásztort juhaidnak,
Nem köl ezt tsudálnyi atyáinknak, anyáinknak,
Hogy köllöt szenvednyi kegyes Jesusunknak.
- 10 3. Erettünk az Christust menybül segítségül
Alá küldéd hozzánk az te szerelmedbül,
Vayon modod benne mennyei erödbül,
Tarts meg hiveidet az te kegyelmedbül.
- 15 4. Könyörgünk é végre, lölkünknek vezére,
Visel gondot mastan az te hiveidre,
Kik szivbül kívánnak, jöi el segísre,
Igaz hiveidnek ö könyörgésekre.
- 20 5. Mi édes Urunknak szép piros véréjert
Légi kegyelmes, Uram, minékünk mind ezért,
Botsásd meg bününket az Jésus Christusért,
Te szentegyházodnak meg maradásáért.
6. Mi nem tellyességgel el fogyot már hitünk,
Noha ostorodat sulyossan visellyük,
Nem kérjük világban már tovább életünk,
Mert már velünk vayon az mi io Jstenünk.
- 25 7. Te igasságodbul mit mivelél rajta,
Ki az kereszt fárul mast eszemben juta,
Az Herodes elöt Egyiptomban futa,
Atyánk eleiben mégis bé mutata.
- 30 8. Hosánnát kiáltunk érette mennyegben,
Szent fiaddal együt, az örök életben,
Mi is bé mehetünk hivek seregében,
Ne is kételkedgyünk semmitis mi ebben.

- 35 9. Jstennek fiáért, ő igasságáért,
Mi edes Urunknak egy áldozattyáért,
Légy kegyelmes, Uram, vére hullásáért,
Tarts meg juhaidat az ő érdeméjért.
- 40 10. Mi Atyánk, az mennek, földnek teremtője,
Ez széles világon ioknak segítője,
Sok gonoszságinknak bé pötsétölője,
Mi szegény voltunknak meg erősítője.
11. Jgaz mondásodban számláltad előnkben,
Szent parantsolatid bé irtad szívünkben,
Szent fiadért kérünk mi könyörgésünkben,
Adgyad, bé mehessünk az örök életben.
- 45 12. Jsten eleiben vezérünknek attad,
Mi nékünk juhoknak ugyan meg tartottad,
Az kitsinek közül ugy meg váloztottad,
Hogy Herodestül is meg szabadítottad.
- 50 13. Adámnak az ördög tsak egy álmát adott,
Mellyet tiltott fárul maga le szakasztott,
Kiben mindeneknek az foga meg vásott,
Énnékem is abban tsak egy falat jutott.
- 55 14. Mi idvözittönknek szép mondása szerént,
Valamely orában az bünös rám teként,
Megh halgatom ütet mint meg szükült szegént,
Halgas meg minket is, ne lássunk soha kint.
- 60 15. Az mennyei magot tarts meg az Christusért,
Keserves népednek szarándokságáért,
Mi idvözitönknek kinszenvedéséjért,
Légy kegyelmes, Uram, minékünk fiadért.
16. Oh Szent lélek Jsten, ne ved el mi tülünk
Szép ecclesiádat, tarcs meg mi közöttünk,
Ha képes ez léssen, itt fogy el életünk,
Adhassuk markodban tisztán az mi lölkünk.
- 65 17. Ha tiz igaz vagyon itt ez kitsiny nyájban,
Ha ött van leg aláb az Urnak házában,
Jstennek fiáért Abrohám markában,
Vid bé mi lölkünket Jsten országában.

- 70 18. Ne félyünk sárkának hegyes fogaitul,
Sem az darásoknak mérges fullánkjoktul,
Daniel sem féle az oroslányoktul,
Davidot meg tartá Jsten az Saultul.
- 75 19. Az három jffiakat nagy kegyetlen lángban,
Minket is meg tarthacz ez kitsiny hajoban,
Jónást is meg tartad czethalnak gyomraban,
Juhaidat penig szellyel az pusztaban.
- 80 20. Le tette életét pásztor az juhokért,
Mi is le tehettyük Jstennek fiaért,
Mi igasságunknak megh maradásáért,
Parantsolatnak is ő megh tartásáért.
21. Nem köll ezt mi nekünk semminek tartanunk,
De még iövendöben számot is köl adnunk,
Sok gonoszságinkért mi meg próbáltotunk,
Jsten országában bizony bé is iutunk.
- 85 22. Az ki ez világban szentül akar élnyi,
Sok but és bánatot köll annak szenvednyi,
Kereszt viseléssel szivét vigasztalni,
Az örök életben az után bé mennyi.
- 90 23. Tekénts meg az könyvet, forgasd meg szivessen,
Jstennek egy Fia bizony szenvedésben,
Vala az kereszt fán keserüségében,
Mi is hát szenvedgyünk az mi életünkben.
- 95 24. Nem az gazdagokért, hanem meg térökért
Jött alá mi Urunk az váloztottakért,
Pusztában el marat szegény juhaiért,
Tömlöcz fenekében nyomorgo rabokért.
- 100 25. Ezer hat száz fölöt hetven kettödikben,
Iram ez éneket keserüségemben,
Jstennek igéiét forgatván eszemben,
Kit szent lölke által be olta szivemben.

99 szivemben [Értelemszerűleg jav. továbbá, hogy elkerüljük a következő sorvég szavának megismétlését.]

ZILAHY JÁNOS

HALÁLOM ORÁJÁN VALÓ IGAZ VALLASOMNAK FENYES CZIMERE.
 A' Szent Háromság egy igaz Istenhez, Az Atyához: A' Fiuhoz: és a
 Szent Lélek Istenhez.

Az Atyához.

1. Nagy adosságomat,
 Végetlen Summámat
 En kegyelmes Istenem,
 Várjad szent Fiadtol
 5 A' Jéhus Christustol,
 Mert ő kezes érettem.
 Mert én elégtelen
 Vagyok, s' erőtelen
 Hogy azt meg-fizethessem.

- 10 2. Ne idézd törvényre,
 Ne vettesd tömlőczre
 Büneimért lelkemet.
 Irgalmaid székire;
 Szent kegyeségedre
 15 Apellálom ügyemet.
 Ne nézd én Istenem
 Hogy gyakran meg-szegtem
 Veled kötött frigyemet.

- 20 3. Te szent igasságod
 Meg nem tagadhatod
 Büneim ellen tudom;
 De te jó vóltodhoz;
 Irgalmasságodhoz
 Vénségemben folyamom.
 25 Szent Fiadért nékem
 Tölled én Istenem,
 Légyen kedves válaszom.

- 30 4. Nem voltál mostoha
 Edes Atyám soha,
 Hozzád térő hivekhez:
 Valaki hozzád tért,
 Irgalmasságot kért
 Jutattadd Kegyelmedhez.
 Hiszem engemet-is,

35 El-sorvatt bűnöst-is
Terhementül könnyebbítesz.

5. Semmi kétségem nincs,
Mert velem amaz kéncs,
A' kit zálogul adtál,
40 Nékünk bűnösöknek
Te hozzád térőknek
Örömünkre ajánlál,
Kik meg-terheltettünk
Bűn alatt fáradtunk
45 Edesden hozzád hittál!

A' Fiuhoz.

6. Zöldellő mennyei szép ékes rósa szál.
Ki Szent Atyád előtt vérrel virágozál,
Nékünk bűnösöknek nagy kegyelmet hozál
Szomorú szívünkben minket illatozál.

50 7. Isten szép kertének Te vagy élő Fája;
Fényes menyországnak dicsőült kapuja,
Szegény bűnösöknek kegyes Szoszolója,
Hallyad, Imé szívem néked bűnét vallya.

8. Látod el-borított a' bűnnek rút szennye.
55 Es meg-undokított dögös kelevénye
Lelkemet testemet el-folyá özönye
Segély azért engem, Dicsőségnek Fénye.

9. Az én fájdalmimnak légy meg-orvosloja.
Erőtlenségemnek meg-gyámolítója,
60 Bűntől meg-rémültnek légy bátorítója.
Ne fogjon-meg engem az Sztán háloja.

10. Halálomnak imé utára eredtem,
El-költözésemnek idejét majd értem
A' te szent igédből a' mit én értettem
65 Felségedet arra most emlekeztetem,

11. Igérted igédben hogy senkit el-nem hadcz,
Jo Poenitentiát valakiben láthatd,
Töredelmes szívet kiből tapasztalhadcz
Fogadtad, hogy annak szép boldogságot adcz.

- 70 12. Imé büneimet En-is meg-ismértem,
Töredelmes szivet Te elődben vittem,
Irgalmadat kéri szegény bűnös Lelkem,
Légy kegyelmes nékem édes Idvességem.
- 75 13. A' te országodban kívánkozom menni,
Nem kívánom immár e' világban élni,
Bűnös társaságot éretted el-hadni,
Földi javaimtól nem szánom meg-válni
- 80 14. Ne késsél hát jövel oh Edes Christusom
Ki értem meg-holtál szerelmes Jesusom,
Lelkemet ezentül kezedben ajánlom,
Mert bádogyatt testemben tovább nem tarthatom.
- 85 15. Oh mely szép boldogság Uram az hol te vagy,
A' te dicsősséged meg-mondhatatlan nagy,
Idvezült hivek közt nékem-is ott helyt adgy,
Kárhozatra esnem édes Uram ne hadgy.
16. Sok ezer Angyalok néked ott szolgálnak,
Szentnek, Felségesnek szüntelen kiáltnak,
Fényes Mártynomok ékes udvart álnak
Sok szent Pátriárchák benned vigadoznak.

A' Szent Lelekhez

- 90 17. Vénység terhe alatt már el-fárattam,
Világ igáját hordozni meg-untam,
Eletemnek végét régen kívántam,
Melynek határában immár jutottam.
- 95 18. Vénségem miatt szemem homályosult
Minden érzékenség bennem meg-avult
Régi kedvem szomorúságra fordult
Testi állapotom merő nyomorult.
- 100 19. Kérlek azért téged oh Szent Lélek,
Eg' nap két nap ha mégis tovább élek,
Erősíts hogy addigis szent Nevednek,
Jo illatu áldozatot tehessenek!

89 [A sor után kurzív betűkkel:] Etiam veni Domine Jesu!

ZILAHÍ JÁNOS
CANTIO FUNEBRIS

Nota: Sok nyomorúsággal élete embernek

1. Zárva állott eddig tömlöcze testemnek,
Melyben nyomorgása volt szegény lelkemnek,
Óhajtással vártam megnyílását ennek.
- 5 2. Immár decretoma szerént Istenemnek
Megnyilt erős zárja testem tömlöczének,
Megmenekedete lőtt már én lelkemnek.
3. Letöttem terhemet, az mellyet hordoztam,
Kit sok ügy baj között már csak alig bírtam,
Minden fájdalmombul már megszabadúltam.
- 10 4. Az szent angyaloknak sok szép seregével
Dicsőség házában indulok ezennel,
Édes Jesusomhoz megyek nagy örömmel.
- 15 5. Hütömet ő neki hívenn meg tartottam,
Pállya futásomnak végére jutottam,
Amaz nemes harczot bátran megharczoltam.
6. Immár majd megadgya, a mit régen mondott,
Meghervadhatatlan coronát, kit tartott,
A fényes egekben az mellyel biztatott.
- 20 7. Imé, szerencs(és)en fénlik már én napom.
Nem szomorú nekem semmi állapotom,
Öröme változott keserves siralmom.
8. Az én siralmamnak ez végső pohára,
Isten kegyelmének vidámító bora,
Reám áradott már, viszen menyországra.
- 25 9. Nagy kívánságomra eljött már az óra,
A melly nyavalyámat töllem eltágíttya,
Minden bánatomat öröme fordíttya.

19 [Az eredetiben *szerencsen* lehetett, a zárójelbe tett szótag a kiadó betoldása.]

- 30 10. Óh mint szánta Isten sok kesergésemet,
Ki vött nyomorúság fészkeiből engemet,
Majd meg adgya nékem örök életemet.
11. Sőt most használ nékem a Christus érdeme,
Mert keserül engem az ő kegyes szeme,
Világosan fénlík rajtam nagy kegyelme.
- 35 12. Vedd el hát már lelkem, a mit reménlettel,
Vedd el jutalmadat, kit erőssen hittél,
Menny bé boldogságban, az mellyet kerestél.
13. Vallyon ki nem szánná világot el hadni,
Testi szemmel ha illy jókat tudna nézni,
Ha illy boldogságot tudna remélni.
- 40 14. Igyekezék minden itt kegyesen élni,
Isten nevét félni s nekie szolgálni,
Az örök boldogság megadatík néki.

59.

FELSŐBÁNYAI ISTVÁN

1. Akarta az Isten, meg-is cselekedte,
Volt hatalma reá s' meg-cselekedhette,
Szent Emberi által dolgát véghez vitte,
Kik közzül némellyik vénségét el-érte.
- 5 2. Erövel s' elmével hogy Respublicában,
Szolgállyanak hiven az Ecclesiákban,
Meg-áldotta; részt tött ő ajándékában,
Mellyet le-tött ott fen gazdag tárházában.
- 10 3. Száz husz esztendös volt Moses mikor meg-holt,
Izraël népe közt hüséges vezér volt,
Sok csudái között Istennek jelen volt,
Minden embereknél leg-szeléddebb ez volt.*
- 15 4. Nyoltzvan-öt esztendös meg-vénült Calébnék,
Teste erejében olly igen erősnek,
Canaán földének hüséges kémjének,
Hebron örökségül meg-adaték ennek.**

* Deut. 34. v. 7.; ** Jos. 14. v. 10.11.13.

- 20 5. Sok esztendők telvén, mostani időben,
Támasztotta Isten bölcs rendelkezésében,
Több hivei között ékes vénségében,
Idejének nyoltzvan két esztendejében.
6. Vén Zilahi Jánost, Szilágyi Seniort,
Elettel s' elmével tiszteletes jámbort,
Hogy az igazságról tenne bizonytságot,
Ki-mulása előtt tött Testámentomot.
- 25 7. Az igaz Vallásnak, s' Keresztyéni hitnek,
Mit a' Cálvinisták olly erőssen hisznek,
Régi s' igaz volta itt le-tétettetnek,
Szent Irásbol tisztán mert meg-ismértetnek.
- 30 8. Volt többekkel edgyütt hasznos munkálkodo,
Ezen dolog felöl Tiszteletes Matko,
Sámbár építését csak könnyen le-ronto,
Isten hivei közt jo Lelki-tanito.
- 35 9. Meg-is neked szollok idös Lelki-Pásztor,
Majd el-jö te hozzád leg-jobbik fő Pásztor,
Jutalmát munkádnak meg-adgya ö akkor,
Lelked hogy hozzá jut tested romlásakor.
- 40 10. Mert nem ástad volt el az Ur Táalentumát,
Nem követted a' rest tunya szolgálja nyomát,
Várjad és reményed az utolso orát,
Meg adgya tenéked az ígért Coronát.
11. Adversariusok intésem vegyétek,
E' kis munkácskáért legyetek csendesekek,
Itt nem illet szitok mocsok benneteket,
Nem sérszik ez által meg becsülletetek.
- 45 12. A' joért gonoszul hát ne fizessetek,
A' jo s' gonosz között választást tegyetek,
A' Szent Irás uta nyomát kövessetek,
Mennyei jutalmat hogy el-vehessétek.

SÁMSONDI SOMODI MÁRTON

1. Meg-probáld magadat, a' ki Coronádat,
El-akarod venni fő boldogságodat,
Hogy vak után menvén, ne veszedd magadat,
S' el se vegye senki tölled amaz jodat.
- 5 2. Mert például venni valakit elődben,
Igen veszedelmes sokszor ez életben,
De osztán gonoszsabb, mert pokolra mégyen,
Ha akarki után proba nélkül mégyen.
- 10 3. Nem szégyen embernek a' rosztól el-térni,
Ő tévelygésének utait el-hadni,
De sőt idvességes rosszszat jól végezni:
Szent Pált, s' egyebeket ebben-is követni.
- 15 4. Meg-lássad, Zoile, hogy te tetzésedet,
Sem a' Synatoknak ő végezéseket,
Hit, s' Vallás dolgában ne kövesd ezeket,
Hanem a' Szent Irást, Lelki fegyveredet.
- 20 5. A' Szent Irást tudod, hogy az Istennél volt,
Mikor néki tetszet, nekünk ki-adta volt,
Mi idvességünkre Prophéták által szolt,
Osztán Theantropos tanítványival szolt.
- 25 6. Ezt követte minden ki itt ez életben,
Akart szentül élni, s' ki-mulni jó hitben,
Mert e' világosság fénlük setétségben,
Ki ezt vészi s' hiszi lészen az egekben.
- 30 7. A' Cálvinistáknak ez ő regulájok,
Nem homályos nekik Evangeliomok,
Mert nincsen nekik más Traditiojok,
Nem-is kell nekik, mert azt banná Urok.
8. Az első meg-vetés hidgyed hogy Christusé,
Mi az után esett, viszont a' Sátáné,
Amaz meg-haragutt gonosz ellenségé,
Régi az első mag, mert Isten Fiáé.
9. Te-is idős jámbor e' magot vetetted,
E' Szent munkádban-is ugyan ezt hintetted,

- 35 Az ellenkezőket melyben arra inted,
Hogy az Isten ellen ne káromlyák hited.
10. Térjenek hát hozzánk, de mi hozzájuk nem,
Mert a' mocsok rollok hamar reánk fettsen,
Tévelygés kovászsza igen hamar bé-ken,
40 Ha futározoknak tanacsokon mégyen.
11. Marni hát ne készüly minket fene Pápa,
Hogy a' drága gyöngyöt Isten nálunk hadta,
Inkább hamar te-is idvesség utára,
Térj az Apostoli tiszta tudományra.
- 45 12. Vitézkedtél hát te vén Zilahi János,
Mellyért az egekben nem lészesz heányos,
Mert a' Christus vére hidgyed téged meg-mos,
Mivel-hogy egyedül csak ő igaz orvos.

61.

OROSZI PÉTER

1. Boldog szolga a' ki Urának dolgában
El-jár serénységgel ő hivatalyában,
Ura Tálatentomát a' földnek gyomrában
Nem ássa; de vélle kereskedik valoban.*
- 5 2. Boldog vagy, s' lész Te-is a'ki e' munkádat,
Világra bocsáttad, és Tálatentomodat,
El nem ástad; hanem igaz vallásodat,
Ezzel támogatod, s' tiszteled Uradat.
- 10 3. Boldog lész ezért-is hogy Idvezitődnek
Követted intését, s' ellenkező félnek,
Nem mondottál gonoszt sem szidalmat ennek
Nem irtál, de türtél mérges beszédeknek.**
- 15 4. Noha vallásunkat nem igaznak mondgya,
Söt csak mi-napinak, nem réginek írja,
Mellyet meg-bizonyit sok káromlo szava,***
Kíért ő nékie meg-lészen jutalma.

* Matth. 25.; ** Matt. 5. v. 44.; *** Apo. 14. 9. 10. 11.

- 20 5. De ki bé-tekintesz az aczél Tükörben,
Nyilván meg-láthatod te ebben a' könyvben,
Mellyik Vallás régibb, s' igazbb czikkeljében
Légyen, fel-találod levelek rendiben.
6. Mert Szent Irás szerént igaz vallásunknak,
Eredetit vészi a' Szent jámboroknak
Hitekből, Adámnak és Pátriarcháknak,
Prophéták, Evangelisták és Apostoloknak.
- 25 7. Kiknek Cálvinisták szent irások szerént,
Elmék idvezülnek azon út mod szerént,
Meg-igazittatnak hitből mind fejenként,
Ha azoknak nyomát követik edgyenként.
- 30 8. El-hid azért Te-is tiszta igaz hitből,
Ki e' könyvet irtad vénkori erődből,
Követted nyomdokát te tehetségedből,
A' szent jámboroknak, kik ki-multak szentől.
- 35 9. Az mellyért tenéked élet Coronája,
Készen vagyon, Urad majd fejedben nyomja,
Kinek életedben voltál hü szolgája,
Igáz vallásodnak jo oltalmazója.

62.

MISKOLCZI MÁRTON

1. Ebben munkálgodott eleitül fogván,
A' hiv s' igaz szolgálja hogy Ura jóságán,
Jó sáfár lehessen; abbul sáfárkodván,
Ura hírét, s' nevét előtte hordozván.
- 5 2. Ugy itélem te-is ki e' szép munkádat,
Világ eleiben mostan ki botsátod,
Nem a' magad hanem méltóságos Urad,
Hírét, s' nevét ezzel nevelni akarod.
- 10 3. El-hiszem szándékod ez vólt hogy mindenben
Istennek szent neve terjedgyen ez földön,
Hogy az igaz vallás világossab légyen,
Fel-tött szándékodban az Isten segélyen.

10 földön [A rím miatt jav.]

- 15 4. Ne gondoly senkivel légy erős férfit,
Alhatatos abban valami jó s' légy hű,
Minden csipős s' mérges só légyen jó izü
Néked; s' a' méz helyet essek édes izün.
- 20 5. Valaki peniglen e' munkát olvasod,
Vallásodnak ebben igasságát látod,
Az ellenkezőknek vallások meg-tudod,
Melly heányos: kiért meg-veted s' utálod.
- 25 6. Ha régiségirül vallásodnak tudni
Akarsz, s' igasságát akarod próbálni,
Az ellenkezőket penig meg-czáfolni,
E' könyvel élly, néked kész meg-mutogatni.
- 30 7. Elsöben-is ebben Szent Irás szavait,
Azután a' régi Páterek mondásit,
Tölünk szemmel látott, s' tápasztalt dolgait,
Mutogattya: s' rontya azoknak vallásit.
- 35 8. Te nálad-is azért Istennek Szolgája,
Ki Urad javának voltál hű Sáfára,
Hogy volt s' gyümölcsözött tálentumocskája
Nem hágy hazugságban téged e' szép munka.
9. El-is hiszem erre hogy Isten tégedet,
Meg-áld jövendőben a' fényes egekben,
Hüségés voltodért meg-koronáz szépen,
Mélto azért erre minden mondgya Amen.

63.

TOLNAI F. GYÖRGY

1. Világ, pokol a' test bizonynal sokakat
Hü sáfárság mellet, gonoszszal irtoztat;
De Istennek Lelke bátorit és biztat,
Elégséges eröt munkádra-is nyujthat.
- 5 2. Kinek kegyelméből utadnak eredvén,
Szent Atyák nyomdokán elébb elébb menvén,
Írásodat Isten boldogitsa földén,
Hogy talállyon lelked vig örömet menyben.

EGY ERDÉLYI FEŐ EMBERNEK NEMELY IRÁSIRA
RÖVID FELELET

Az beölc s Ecclesianak 3. 5. 6. részeiből. (Telekirül szol.)

1. Mi közöd te neked az rebellisekhez,
Az kik el árulvan urokat, törökhez
Folyamodni mertek az pogány nemzethez?
S-illeté ez réghi, s-igaz magyar verhez?
- 5 2. Ugy hallom, ide ki azt irtad, oldalod
Csiklandik belléje, midön megh gondolod,
Mire jutot testi s-lelki szabadsághod.
De mire való ez ilyen busulasod?
- 10 3. Miért nem csiklandik oldalod Uyvárban,
Surányban, Szechényben, Gyarmaton s-Neogradban,
Hogy romlottál testi, lelkj szabadsághban?
Megh csükkentél itten à nagy magyarsághban.
- 15 4. Uram, kérlek, kövesd az bölcsnek tanácsát,
Méntül nagyob lévélsz, megh alazd maghadat,*
Ne keresd maghadnal magassab dolghokat,**
S-ne visgald maghadnal sokkal nagyobbakat.
- 20 5. Dicsösség okosnak az eö beszédiben,***
De az észtelennek romlassa nyelvében,
Ugy jár az, ki nem tér eö magha böreben,
S-gáncsot keres magha jó fejedelmében.
6. Fondorlonak, kérlek, te ne hivatassál,
S-két szenyü nyelvednek megh ne foghatassál,****
Megh szégyenülsz, hiddel, generalissaggal
És rebellisektül adot titulussal.
- 25 7. Barátodnak soha ne légy ellenséghe*****
Felebarátodért, kinek nyerességhe
Gyalázat, szidalom az eö örökséghe,+
Két nyelvö irigynek ez à verességhe.+ +

* Eccl. 3. v. 20. ** ibid 22. *** Eccl. 5. v. 15. **** Ibid. V. 16. ***** Eccl. 6. v. 1. + ibid. ++ ibid.

8. Feöl ne fuvalkodgyál nagy gondolatidban,*
 Mint à fene bika ö búsulásiban,**
 30 Hogy valamiképpen le ne törjék abban***
 Az eröd (ki nincsen) s- dagályos ágyadban.****
9. Legyen ez te néked elégh szent irásbul.
 Lassuk, mi jöhet ki az okoskodasbul,
 35 Boldogh az, ki tanul más ember kárábúl,
 Hogy hogy vonnyon tövist más ember lábabúl.
10. Sapienti pauca, ugy mint az okosnak,
 Egyike te ne légy rebellis rosz gaznak,
 Es azokért ne vécs romai csaszarnak,
 40 Bút s-romlást ne szerez az edes házádnak.

65.

CANTIO ALIA DE PAULO SEPESY

1. Sok embereket már Ur Jsten meg vert
 Az igaz hütnek káromlásaért,
 Másokat is azok által meg fenyegetet,
 Hogy meg térnénk, szentül élnénk, engem is büntet.
- 5 2. Ezt régulta én szememmel láttam,
 Rákoczi mint iárt, meg tapasztaltam,
 Tellyességel látom, ugyan meg bolondultam,
 Egér modra elefántra hadat fogattam.
- 10 3. Parantsolattyát réghi atyánknak,
 Meg szegtem vala az Cálvinusnak,
 Hogy meg marjam víg hazáját az pápistáknak,
 Le vágottnám, el fogyátnám népét azoknak.
- 15 4. Egész holnapig föttet nem ettem,
 Töb hivekkel is ugy büjtölttettem,
 Hogi székemet barát vérrel meg föstethessem,
 Töb papokat, jésvitákat meg herélhessem.
5. Sörkeny föll, ugy mond, már szent Jehova,
 Ne aluyg anyit hived atya!

* ibid. v. 2. ** ibid. *** ibid. **** ibid.

40 ad

Cím Paulus 16 jésavitákat [A szótagszám miatt jav.]

20 Talám meg birt az papistaknak sok butsuja?
Már engemet mint pöfeketek meg birt az gomba.

6. Jai már minékünk, rebeliseknek,
Töb hiveinek, Páll Sepesinek,
Zakány Jstvány hoszu hajju fejének,
Nints ereje, sem bére böltöleseknék.

25 7. Pharaoh király szinten ugy iára,
Kereszténséget üldözi vala,
Kinek sokkal minálunknál töb hada vala,
Mégis Jsten tsuda képpen meg verj vala.

30 8. Antiocusnak rut kevélysége
Mast jut eszemben nagy veszedelme,
Az sidokat kegyetlenül mikor üldözte,
Jupiter menybül véletlenül meny küvel verte.

35 9. Lassan egeti Petroczi Kassát,
Zakány sem vija végh Onod várát,
Kendi Gábor sem törheti Szendrő bástyáját,
Páll Sepesi sem kergeti Spanko io lovát.

40 10. Reminségemtül mind meg tsalattam,
Jstenem uram, mire jutottam!
Török császár segítségére addig futottam,
Török kézre gyermekestül rabságra iuttam.

11. Vallyon mi haszna, hogy föll támottam,
Antal modgyára Budára futtam?
Az vezérnek karvaly helet varjut mutattam,
Vizet Dunáruul, pálmo fárul ágot nem hoztam.

45 12. Az ezer hat száz hetven kettödik
Eszendő folytán magyaráztotik,
Páll Sepesi titulussa mikor változik,
Nagy pipáju, kevés dohányu Pállnak hivatik.

50 13. Legyen vége már czronikaimnak,
Mellyet meg *irtam* Sepesi Pállnak,
Hires Magyar ország uj kiráallyának,
Jsten verje, veszen feje ő nacságanak.

25 < Ph > Faraho 30 eszemben < ru > 33 karsát [!] 50 meg vittam < Páll > Sepesi [Értelemszerűleg jav.]

MAGYAR ORSZÁGH QUERELAJA

1. Vóltam enis vóltam réghen Magyar országh,
Az kiben mindenkor féntett az szabadságh,
Tündöklött nagy frissen bennem az urasságh,
Ki forván belőlem minden fele jósságh.
- 5 2. Az előtt fiaim enghem óltalmaztak,
Igaz annyoknakis magyarok tartottak,
Én érettem fegyvert nagy sokszor ki vontak,
Még az poganynakis harcokat tartottak.
- 10 3. Nem enghedtek enghem széntén el pusztulny,
Az sok iregyektül földre tapadtany,
Arultatás miatt innen el rontany,
Országok számábul el ki területny.
- 15 4. De ime ki vóltam, én maid nemis tudom,
Ó szabadsághomtul midön megh fosztatom,
Én urassághomhoz – rutul pusztitatom,
Az lompos némettül most roszul tartatom.
- 20 5. Enghem fiaim, szegént, megh vetének,
Kedves jó anyoknak már nemis ismérnek,
Apolghatasomert megh nem becsülenek,
Söt még az jóértis gonoszul fizetnek.
6. Melettem kardokat ti mostan nem vonsztok,
Söt reám pápistak mint hangyák rohontok,
Mindenik eppen *enghem karokban* hoztok,
Nem hogy en érettem ti megh csataznátok.
- 25 7. Jdeghen nemzetnek ti inkább kedveztek,
Annak segítséghe örömet sijettek,
Mellyel magatoknak veszedelmet nyertek,
Alnok partosságért efféléket veszte.
- 30 8. Világh csudajára enghemet feöl dulny,
Mindennek csufiara ellenem tamadni,

14 mindön 22 mint <disznok> 23 eppen enghem csak [A szótagszám miatt jav.] 27 Melyele

A jó vitezeimet mindenüt üldöznj,
Rabsagra ravaszan igyekeztek vinny.

- 35 9. Tanálkoztak ugyan kedves fiacskaim,
Jgaz igyem mellet feöl kelö vitezim,
Leromlot dolgomban kik fölemelőim,
Tantorodasomban szolgáló gyamolím.
- 40 10. Az kik faradsággal nekem szabadsághot
Szerezny akarnak réghi urassághot,
A mellet meginten ujab vidamsághot,
Ki vetnj országghbul az rut lompossághot.
11. De sok mesterséggel modot löl az satan,
Az eö hiveivel ighen practicálván,
Edes fiaimnak nyargalni az után
Sijet toborzikot rönni az eö nyakán.
- 45 12. Hamis hétö Petö az két Barkoczival,
Csáki István mindgyart Berthotti Gaborral,
Sijetnek döhessen jönni horvátokkal,
Halapi és futni [!] tetves rusznakokkal.
- 50 13. Nagy szörinyen jönnek, hogy fiaim uttját
Eök megh gátolhassák mindenkeppen módgyát,
Titkon nagy álnokul némettel practikát
Formálnak és irnak egy másnak czédulát.
- 55 14. Nosza hamarságghal hitünket megh szegjük,
Magyar országgh ellen mijs feöl tamadgyúk,
A kuttya nemetnek mi inkab adózunk,
Hogy sem gyermekinknek szabadsághot nyeriük.
- 60 15. Nehéz vólt mi nekünk szabadsághban élni,
Réghi urassághban szépen tündöklöny,
Senkinek penighlen adot nem fizetny,
Accisát ételtül s-italtul nem adni.
16. Job minékünk igat vennunk az nyakunkra,
Sok fele inségghet vonni mi magunkra,
Fogdozokat hozni mi szabadsagunkra,
Dupla adó szedöt az mi orszagunkra.

35 kis fülemöleim 44 jönni

- 65 17. Jsteni áldással az előtt finlettünk,
Téjel mézzel folyo országban mi laktunk,
Minden fele kincsel mijs bővelkedtünk,
Egy szóval mindenkor szabadságban eltünk.
- 70 18. Az nemet markában adgyunk üstekünket,
Jobbagyoká tegyünk mi gyermekeinket,
Torkon verve fosszunk megh mi vereinket,
Arullyunk el imár mi jó nemzetünket.
- 75 19. Ved eszedben maghad házádnak nem fia,
Némettel prémezet lilek, kuraffia,
Eb tenyerén tombolt német partfoghója,
Hitedet megh szegő, hazad aruloja.
- 80 20. Mit nyersz jövendoben te partóssághodért,
Miuel fizet német néked practicadért,
Eö hozzája való nagy hivseghédért,
Magyar véreidhez sok part ütésedért?
- 85 21. Midön az nemettel ütközni keöl vala,
Vármegye zaszlójat te megh tartod vala,
Lovadnakis száját visza vonszod vala,
Csákányod mutatvan te el szalacz vala,
Hatra vitéz, hátra, *ezt* kiáltad vala.
22. Sáros vármegyének evvel gyalázatot
Hoztál eö fejére utalatos mocskot,
Az véghbeliektül fertelmes rut szitkot,
Kiért te fejedre mondanak mind atkot.
- 90 23. Nem nézi az német *a* te hivséggedet,
Megh veszi bizonynyal rajtatok az adót,
Accisát maghadnak, gyermekidnek adnod,
Köllörik, mind holtigh neki jobbagykodnod.
- 95 24. El vész nemességged s-annak szabadsággha,
Mézes madzággh mellet roppogó világgha,
Te maradikidnak minden vigassaggha
Fordul csak az búra és sok jajgatásra.
25. Hiddel praemiumod az lesz hüségghédért,
Az nemet nemzethez való jó voltodért,

69 adgyünk 85 ez 90 német te [A *hivséggedet* az olvashatatlanságig áthúzgált eredeti fölé írva.] 92 és gyermekeidnek adnot 93 Köllösik; jobbagykodnot

100. Társaid az pallóst elis nyerik azért,
Seghekben egy szigont kis szolgálatyokért.
26. Néked, Kapi Gábor, jutalmod nyárs lészen,
Meletted egyeződ nemis vesznek pénzen,
Isten kegyelmébul magyarnak ha lészen
105 Erős bizodalma, az tokos németen.
27. Az Cseróczy Kristóf *exemplum*tok lehet,
Kezületek errül minden példát vehet,
Veszedelem néktek hasonló küvethet,
Isten bennetek*is* szintén abban ejthet.
- 110 28. Mind meghis érdemlik, az Cseróczy tanács!
Az kik el küvetik eö hamis tanácsát,
Kapásoktul, hiddel, el nyerik az kapát,
Az Pajkosoktul is az lánczos botocskát.

Magyar országh intése

- 115 29. Vegyed fiam, azért én oktatássomat,
Szivembül szármozot *én* intetésemet,
Annyai te hozzad való jó vóltomat,
Oltalmazd megh enghem, mint édes annyá*dat*.
30. En belölem verd ki ideghen nemzetet,
Fejedre te ne kér azoktul kegyelmet,
120 Az kik igyekeznek jobbagya enghemet
Allatomban tennj szegény nemzetedet.
31. Mert nincsen te néked gratiát mért kérny,
Süvegh vetve neki térden suplicálny,
Ighaz okod vagyon fegyvered ki vonny,
125 Ne szány te érettem vired ki ontany.
32. Mellyet adgyon Isten, tellyes Szent háromságh,
Hogy ezt véghez végye az szegény magyarságh,
És a nemet hatan mehessen sokasságh,
Triumphust fűhasson arra Magyar országh.
- 130 33. Adgyad én Istenem, adgyad véghez vidgye,
Az kinek csak benned vagyon reménséghe,
Nincsen te kivüllyed ideghen Istene,
Légyen segétöje angyalok sereghe.

109 benneteketis [A szótagszám miatt jav.] 115 szármozot intetésemet [A szótagszám miatt jav.]
117 annyát [A szótagszám miatt jav.]

AZ NEM IGHAZ MAGYARSÁGHNAK QUERELÁJA ELLEN IGHAZ
FELELETE

Proverbiorum 21. v. 12. Gondolkodik az ighaz az istentelen házárúl, hogy el vonnya az istenteleneket à ghonoszrúl.

Proverbiorum 24. v. 24. A kik az istentelennek azt mondgyak: ighaz vagy, megh átkozzák azokat az népek, és megh útállják azokat à nemzeteket.

Nyomtatták MDCLXXIII.

Keresztény olvasó.

Az el mult napokban, valami magyar versek kezemhez jutottak, ilyen titulus alat: MAGYAR ORSZÁGH QUERELÁJA. Mivel hogy pedigh nem az ighaz magyarok panasza, hanem az gaz magyarsághnak, a ki Istentül, királyjátül és édes hazájátül el szakadván, à pogány mellé csatlotta maghát, azért ighaz magyar nevet sem érdemely.

AZ NEM IGHAZ MAGYARSÁGHNAK QUERELÁJA ELLEN
IGHAZ MAGYAR ORSZÁGH FELELETE

1. Pártos fiaimat hallom, mint nevezik,
Mint szintén à rosz bort frissen czégherezik,
De à hamis névnek nem sok hasznát érzik,
Hogy à partósokat ilyen szókkal jedzik.
- 5 2. Réghi magyaroknak ighaz maradékj,
És magyar hazának jó és hiv fiai,
Magyar Gejzának kedves unokaj,
Ighaz magyar vérnek ragyogó csillághi,
- 10 3. Illy szókkal dicserhed à jó magyarokat.
De nem magyar vértül el fajult latrokat,
Kik à pogány melle csatlottak maghokat,
Rútül el árulván fel kent kirallyokat.
- 15 4. Nézzétek, mely ighaz Istennek mondása,
Eördöghnekis szokot lenny változása,
Angyali szépséghben van ollykor látása,
Isten hiveinek az gyakor romlássá.
- 20 5. Az farkasis szokot szelid juh bőrében
Eöltözni gyakorta, ez Isten könyvében
Le van téve nyilván, de mit keres ebben,
Juhok veszedelme forog eö fejében.

6. Az majomis egykor aszonynya köntösét
Maghára ruhazván draga ültezetét,
Mutattja volt maghat, ki nem volt; elméjét
El érék, s-egy bolond majomnak itélék.
- 25 7. Az ebet az szörén szoktak megh ismerni,
Réghi magyar mondas, és nem hagy hazudnj,
De à ki akarja ezt megh tapasztalny,
Hamis qverelaju országhot keöl tudnj.
- 30 8. Nem igaz magyar vagy, hamis hétö országh,
Fellyül irásodis nem igaz magyarsagh,
Mert fel tett czélyodnak feje csak csalárdságh,
Mellyet szokás szerent nemzet rosz kompánságh.
- 35 9. Mit horgász elöttem orczatlan hamisságh,
Nevemmel mit jadzol te kálvinisztaságh,
S-ez melle miért állasz te lutheranussagh?
Megh vallom, hogy nem tj vadtok Magyar országh.
- 40 10. Edes annya jobban isméri gyermekit,
Világh eleiben terjeszti fiait,
Szamlalniis tudgya igaz unokait,
Tagadniis tudgya kakukos fiait.
11. Azért bátrán s-nyilván tikteket tagadlak,
Mert én ez világhra soha nem adtalak,
Bé szarmozastokban mindgyárt átkoztalak,
S-tüzzel emeszteny ottan akartalak.*
- 45 12. Érzette azt szivem, kigyót kebelemben
Foghadok, s-viperat nevelem méhembem,
Mely valaha latrúl megh foit életemben,
S-véghtére háborgat szent idvességhebben.
- 50 13. Magyar nevet néktek hogy tulajdonittok,
Azzal ti énnékem fiaim nem vadtok,
Mert pogány nemzettel azon kengyelyt nyomtok,
S-réghi attjatoknak nyomdokán nem jártok.
14. Nem köllöt azoknak az pogány barátsággh,
Kellet az mezöben ellene kard-kisagh,

* Art. 71. Anno 1523. Art. 4. Anno 1525.

49 [Elöbb: néktek nevét] 52 [A nyomdokán szóban a d ráírva k-ra.]

- 55 Azt hozván maghával az igaz magyarságh,
De mászt mivel most az el fajult magyarságh.
15. Eb vólt olyan fiu, ki torkát annyának
Megh metczi, à midön ötet à pogánynak
Ajanlya s-javallya, hogy szolghallyon annak,
60 Végét így szakasztván magyar szabadsághnak.
16. Kik ighaz fiaknak maghatok irjatok,
Mostoha fiaknál mostohabbak vadatok,
A midön én velem kegyetlenül bántok,
Hogy sem az pogányságh, kihez follyámódtok
- 65 17. Mellik kronikaban irják azt pogányrúl
Hogy halottakotis ki asván sirokbul,
Port s-hamut égetet keresztény csontokbul,
Mint ti, feletkeztván végső birótokrul?
- 70 18. Azt sem olvastatok magyar cronicában,
Istentül el szakadt Dajka rútkaban
Az mit cselekedet uyheli klastromban:
Halottat le vágván, fejét vete kutban.
- 75 19. Esztendös halottal hogy olly vitéz módon
Megh mertél harczolnyi, Doyka István, mondom,
Záp s-bolond országban à prét neked adom,
Uralkodgyál, à mégh nyárs nem ér, szabadon.
- 80 20. Ugyanis csak hamis, el bódúlt magyarságh,
Kinek minden dolgha csak illyen kabaságh,
Az pogány előttis vitézséghe csufaságh,
Szandékjának czéllya nem magyar szabadságh.
21. Nézd è vitézeket à magyar világhban,
Miként vitézkednek Isten házaiban,
Sörön forogh az kard ottan eő markokban,
Faraghot képekkel vagdalkoznak bátran.
- 85 22. De arnyékátúlis eleven kepeknek
S-igaz magyaroknak félvén s-németeknek,
Munkács s-Löcse alól mind el szelledeznek,
Az eleven képek előtt futva mennek.

- 90 23. Vallom azért nyilván, igaz Magyar országh,
Hogy én világhomban illy bodúlt magyarságh,
Istentül el partolt és törökes vakságh
Soha nem vólt, neis adgya Szent haromságh.
24. Ugyanis kit Isten megh akar büntetny,
Elsöbenis esztül megh szokta fosztany,
95 Régi magyar mondás, elis kel azt hinny,
Láttyuk, nemis lehet abban kételkedny.
25. Petröczy Istvánnak, Szuhai Matthiásnak,
Szepessi Pálnakis és Kende Gábornak,
S-valakik azokkal edgyütt kardoskodnak,
100 Fejeken summája be tölt è mondásnak.
26. Mint jár, ki Istentül s-fel kent királytúl
El szakadny nem fél s-réghe hazajátul,
Magyarnak adatot éghé koronátul
S-apostoloktul vett réghe szent vallástul.
- 105 27. Méltó mind azokban bujdosóban lenny,
Es ös jószághokkal mind addigh nem birny,
Valamigh uttyokra nem akarnak térnj,
S-réghe elejeknek szent hitét feöl venny.
- 110 28. Méltó, kopasz ebnek labait nyallyatok,
Szüntelen sürgetve utanna jarjátok,
Csak nem Isten gyanánt eötet imádgyatok,
Koronas királytúl hogy el szakadtatok.
29. De hidgyetek, néktek az sem fogh használny,
Szándektokat eö nem foghia segéteny,
115 Véghatéreis néktek kinnal fogh fizetni,
Mert szokása abban ördöghét küvetny.
30. Az melly koronára vásik à foghatok,
Csudálkozom raita, hogy azon kapdostok,
Holot szépséghe nek ellenséghe vadatok,
120 De honnan adatot, talam nem tudgyatok.
31. Ez drágha korona hozatot Romabul,
Pápa adománnya Isten hagyasabul,
Az eö ékességhe áll arány keresztbül
S-szent apostoloknak öntöt képeibül.

- 125 32. De ti szent keresztnek ellenséghei vadtok,
Faraghot képeket balyvánnak mondgyátok,
Azért è korona nem illik hozzatok,
Melynek ékességhe aranyra bontyatok.
- 130 33. Réghi attyáitok kereszt szeretői
Vóltanak s-faragot képek becsüllői,
De azzal nem vóltak bálvány imadóí,
A mint rolunk költik szent hitünk vádloi.
- 135 34. Az szent kereszt alat à réghi magyarok
Szokták vitézkegni, s-boldogúl folyt dolgok,
Pogány vérben úszot gyözedelmes kardgyok,
Barattya nemis vólt töröknek eő karjok.
- 140 35. De ime mely mesze estenek ösöktül,
Mostani koborlok réghi elejektül,
Mert már el szakadván à kettös keresztül,
Segétséget kérnek pogány ellenséghtül.
36. Kóbórlóknak mondlak, mert füldem dúllyatok,
Ighaz fiaimat ölny nem szánnyátok,
Az keresztény verben förtözik kardotok,
Kíért pogannalis aláb valok vadtok.
- 145 37. Leveles anyyának leveles fiai,
És magyar házának égető tolvaj,
Magyar szabadsághnak ty vadtok rontói,
Minden igazsaghnak merges feől bontoi.
- 150 38. Minden dolghotok csak undok káromkodas,
Barátsághtok szine csak ördögh adtázás,
Kíért eöis néktek pokolban vermet ás,
Az mellyet erdemel ilyen szitkozodas.
- 155 39. Illyen és hasonló tselekedetekre
És nem keresztényhez illendő életre
Vallyon ki tanitot s-illy undok erkeölcsre?
Nagy méltán vethettek az eretnekséghe.
- 160 40. Mely oly tudományra hozot már bennetek,
Kíért kel testestül s-lelkestül vesznetek,
Ugy mind azon által, hogy ha megh nem tértek,
S-ha Isten malasztiat végégh megh vetitek.

41. De ámbár csak néktek látnám romlástokat,
Könnyen veszni hadnám tölem szakadtakat,
Csak szabadithatnam az ighaz fiakat,
Tavoszthatnam tülök nehez ighájokat.
- 165 42. Mert ugyanis nem más oka romlasomnak,
Sorsomat köszönöm kálvinistasághnak,
És melléje csatlot lutheranussághnak,
Ez gyümölcse az uy evangeliumnak.
- 170 43. A-mégh ighaz hitben vala az magyarságh,
Nem koczkazot rajta semmi nemzet s-orzágh,
Nem parancsolt neki rút fene pogányságh,
Eppen el nem nyomta török, sem tatárságh.
- 175 44. Gyüzedelmes hire s-rettentő fegyvere
Vala magyarsághnak, valamely nemzetre
Bocsátta hadait vagy fejedelemre,
Mégh nem álot Luther s-Calvinus hitire.
- 180 45. Szállyon bár maghában akar mellik magyar,
Mondasom hogy igaz, megh láttya csak hamar,
Hogy ha igazsághot eö mondani akar,
S-vakmerön hamissan ha szájához nem var.
46. Allyanak bár elöl réghi jó magyarok,
Szent és vitéz nével tündöklő királylok,
Bátor szivel hires, fényes kapitányok,
Elégséghe nekem az eö bizonyásghok.
- 185 47. Miként az magyarságh megh tért pogánysághbul,
Istent megh ismervén szent ajandekábul,
Szent István királynak munkalkodásábul
Az egyház hitet vette csak Rómábul.
- 190 48. Ennek örül szent Pál, hogy praedicáltatik
Az széles világhon s-bátran hirdettetik,
Jutalomis ennek menyben ígértetik.
S-csak romai hitbül minden szent születik.
- 195 49. Eött szaz esztendökigh azt magyar tartotta,
Kálvinistasághnak hírét sem halotta,
Luthernek vallását álmában sem latta,
Ezeket csak minap mert hamisságh tojta.

- 200 50. Minémő az tojó, hasonló tojása,
Testi, döglöletes minden tanítása,
El-arat Kalvinus s-Luther karomlása,
Melybül következet magyarnak romlása.
51. Hasonlással országgh nem lehet hajlandó,
Sok féle vallással rútúl szaggatandó,
Megh hasonlot országgh viragia mulandó,
Minden állapotja mint szél változandó.
- 205 52. Téjjel s-mézzel folyó vóltál Magyar országgh,
Benned volt sok lelki és testi gazdaságh,
S-minden dolghod néked vólt merő boldogságh,
Méggh beléd nem avot eretnek kompánságh.
- 210 53. A testi gazdagságh ilyen vala benned,
Aranyat s-ezüstöt nem kel vala vened,
Sem fehér könyeret mástul költsön kéred,
Tündöklő, gyemántos vala sok fő rended.
- 215 54. Bizonyáságh à lelky kincsről templomokban,
S-királyoktul fundált szép kaptolomokban,
Drágha sok gyöngyekkel rakot kosulakban
És teöb szent missehez tartozó ruhákban.
- 220 55. A misse akkoron nem vólt balványozás,
Bövebbis vólt rajtunk az mennyei áldas,
Távulis vólt túlünk az sok káromkodás,
Könnyen s-hamar megh szünt, ha vólt pártolkodás.
56. Nagyob becsületi vólt Isten annyának,
Kit minden magyarságh tartot patronának,
Várta segítséghet mint erős bástyának,
De most eretnekek mint nem káromkodnak!
- 225 57. Hasonlónak mondván köz aszony állathoz,
S-jól tudgyuk mi hirü predikatornekhoz,
Illy káromlas illik csak satán tagiához,
Kiértis közölget pokol kapujához.
- 230 58. Ah, gonosz annyának gonosz tojományi,
Luther s-Cálvinusnak veszet tanítvány,
Nem illyek szent szüzhez Gabriel mondási,
Ez szent haromsághatul származot áldási.

- 235 59. Minden nemzetségtől boldognak mondatik,
Tiszta szüz anyyanak és szentnek tartatik.
Ha csak ti tüledek becstelenitetik?
Holot töröktülis szent szüznek vallatik.
- 240 60. Réghi magyaroktól el-fajult magyarságh,
Miben hozot téged az kálvinisztaságh,
Kinek tanítása csak merő hazugságh,
Cselekedetibül ki néz az csalárdságh.
- 245 61. Ugy látom, nállatok nem szégyen hazudnj,
Predikátoritok ezt szoktak mivelny,
S-rút hamis foghással hitünket gyalázny,
Ti nektékis történt ezt töllök tanulny.
- 250 62. Kevély patenstekben bátrán hazudtatok,
Mikor minden felé azt nyilván irtatok,
Réghi szabadsághunk mellet hogy támadtok,
Azomban papistak s-javok vólt célyotok.
- 255 63. De nem kel csudálny, hogy hazudni tudtok,
Mert hazugságh attya ezaránt attyátok,
Nemzet eő maghához hasonló fiakat,
Luther s-Calvinustul hullot maradékot.
- 260 64. Ezzel mit nyertetek, véle osztozzatok,
Ambár à nyereségh lenne csak nállatok,
De à szegény hazát a miben hoztatok,
Nyárs vólna érette igaz jutalmotok.
- 265 65. A ki azért ighaz fia az házának,
S-ighaz maradéka réghi magyaroknak,
Fegyverrel felellyen az megh irt latroknak,
Csak szemétben nevelt s-hizot nem magyarnak.
- 265 66. Mert hogy elsőbenis ide bé szármozot
Ez rút eretnekségh, nékem veszélt hozot,
Poganyval legh ottan sűrön czimborázot
Vallasát fundálván, labra ugy kapdosot.
- 265 67. Ez hamis vallásért házáját el adni,
Réghi elleyeknek hitit megh tagadni,
Magyar törvény ellen törökkel véghezny
Eő nálok semmi bün s-királyt el-árulny.

235 Ha 245 haz(a)udtatok 251 fiakat 255 házot

- 270 68. Vallások minémő, olyan csemetéyek,
Visgállya megh, ki nem hiszen beszédemnek;
Nem de nem miáttok az nagy erősséghek
Estenek kezekben az pogány ebeknek.
- 275 69. Veszni mindgyárt kezdé szegény Magyar országh,
Mihént bele szálá à kalvinjstassagh,
Egy pórázon futván vak lutheranusságh,
Hervadni ott kezdé szép magyar bóldoghságh.
- 280 70. Hogy ha már oda lesz réghi szabadsághom,
S-az töb országhok közt fénlő urássághom,
Siralomra forduly réghi vighassághom,
Miattatok lészen keserves rabsághom.
71. Job lesz vala nékem az fene vadakat
S-hegyek közt lakozó merghes viperákat
Táplálnom s-nevelnem, mint illyen latrokat
S-igaz magyaroktul szököt kuruczokat.
- 285 72. Ég alat leheté keservesseb annya,
S-vané ez világhnak olyan tartománya,
Az ki nemzetinek lett vólna rontója
És nemzete ellen pogány part foghója?
- 290 73. Szály maghadban, kérlek, nem ighaz magyarságh!
Hitté magha ellen az török pogánysagh
Valaha ideghen nemzetet? Bolondsagh
Csak meghis gondolny, iai, hol az okosságh!
- 295 74. Véget nem vethetnek sziuem fájdalminak
Visgálván töttöket ez megh irt latroknak,
Mert kinek nehezeb, mint igaz annyanak,
Boszsujokat nyelni ennyi záp fiaknak.
- 300 75. Nem utólsó nékem az nagy keserőségh,
Hogy igy koczkász rajtam vakmerő zellérségh,
Akarám mondani megh irt eretnekségh,
És Magyar országhban csupa juvevényiségh.
76. Mostan csak hatvan hat esztendeje vagyon,
Hogy predicáltatik vállástok szabadon,
Aztis erőszakon és az török kardon
Fundáltatok és nem apostoli modon.

➤ [A vighassághom szóban az s z-re írva.]

- 305 77. Rosz zellér, valaki gazdáiat házábul
 Ki tudni akarja eő tulajdonábul,
 Rebellesek azon vólnátok, de abbul
 Semmi nem telhetik, rühös akaratbúl.
- 310 78. Az ki más embernek szokot vermet ásny,
 Gyakorta eő magha szokot abban esny,
 De mi hasznom nékem most ollyat keresny,
 Elégh, fejeteknek hogy oda kel veszny.
- 315 79. Azomban már véghet vetek panaszimnak,
 És szólok szivessen ighaz magyarimnak,
 Kerlek, ne hidgyetek nem én fiaimnak
 S-neuem alat hogy már költ querelaimnak.
- 320 80. Ezen verseimbül tulajdon fiaim
 S-réghi magyaroktul ighaz unokaim
 Mezet foghnak szedni, de el fajúltaim
 Mérget, pók modgyara, ugy mint ideghenim.
81. Nem tehetek rola, söt ha keményebben
 Jrtam ellenetek, szabadsághom ebben
 Nagy vólt, de hidgyétek, nem irtam mérghemben,
 Hanem mint érzettem annyai szivemben.
- 325 82. Szabados annyának keményben szollani,
 Pokolra hanyatlot fiait dorghalni,
 Idvösségh úttyara cselédgyét hajtani,
 S-szot nem foghadokat maghátul el vetny.
- 330 83. Véghezem s-azt mondom, fiaim, terjétek,
 Réghi eleitek hütire lépjétek,
 Jgy semmi nemzettul, mondom, ne félljétek,
 Mert Mattyás királynak idejét éritek.

68.

TERNYEI ANDRÁS

TANÉTÓ RITHMUSOK AZ KEGYES OLVASÓHOZ

1. Ember életedben nyomorúságokat,
 Ki lelkedben szenvedsz bokros bánatokat,
 Bizzál, kétségessé ne vélyyed dolgodat,
 Mert hamar meg-látod áldattatásodat.

- 5 2. Hogy-ha Istenednek engesztelésére,
 El-csügget hitednek élesztésére,
 Lelki próbáidnak csendesítésére,
 Olvasod e' könyvet fel-serkentésére.
- 10 3. Ekképpen régenten buzgó könyörgéssel,
 Kereste Istenét engedelmisséggel,
 Izraelnek népe midőn rettegéssel,
 Az ellenség ötet üldözné, s' fegyverrel.
- 15 4. Te- is azért kérlek e' könyörgéseket,
 Szent írásból szedett elmékedéseket,
 Lelki áldozatúl bocsásd-fel ezeket,
 Ne szenvedgy lelkedben illy gyötördéseket.

69.

DIÓSZEGI SÁMUEL

[HÓLT S – ELEVEN PHOENIX HAMVA FELETT VALÓ RÖVID BESZELGETES verses betétjei]

a)

[Senki sem kerülheti el a halált] mert: Mors nulli exorabilis:

Az halálnak utát gazdagnak szegénynek,
 Meg kell egyszer nyomni, minden embereknek. [M1b]

b)

[Mindenkinek meg kell halnia] Cicero Demosthenes Ovidius, sem Máró ellene nem álhatna,
 meg nem tartóztathatna.

Gyermeknek és Vénnek, ékes termetűnek,
 Cyrusnak, Irusnak, s-akármelley szegénynek,
 Romulus, Remusnak, és több éppitőknek,
 Achilles, Vitiges, Glycas, Lysandernek – az utat kell nyomni [M2b]

c)

Hol vadnac most mind ezek?

1. Hol most Antiochus Király dicsőssége?
 Hol Senachéribnek szitkozódó nyelve?
 Hol Saul, Jonathás Sidók erőssége?
 Hol Dávid, hol Abner, hadak ékessége?
- 5 2. Gazdag lakodalma hol van Assverusnak?
 Czifra öltözeti Vásti Királynénak?

8 II Olvasd-meg 10 I–II Keresse [A későbbi kiadásokban: kereste!] 12 I–II Ellenségtől volna el-nyeletve testben [A rím miatt az év nélkül megjelent (1679) lőcsei kiadásból vettük át a sort.] 14 I elmékedésekt II elmelkedeseket

Hol nagy bölcsessége Salamon Királynak?
Végetlen tábora Csaba s-Atillának?

- 10 3. Hol tött bolondsága, Dalila, Sámsonnak?
Sokas győzedelme hol van Hannibálnak?
Igasság szerető Mátyás Dandárinak?
A' szél fujja helyét Aladár hadának!
- 15 4. A' több sok hatalmas Nagy Uraságokkal.
Fejedelemségek, Kapitányságokkal,
Herczegek, Hadnagyok Vitézi karjokkal.
Egy szempillantásban el multak bizonynal!
- 20 5. Mint vizi buborék ezek el-multanak,
Mint mezei virág csak el-száradtanak,
Mint kéményből ment füst csak el-oszlottanak,
Mintha nem vóltanak, úgy el-változtanak. [M3b-M4a]

d)

[Mindenki meghal.] Látod ember, s-ugyan merő kézzel tapasztalod:

1. Még a' dajka teje ajakán folydogal
Csecs szopó gyermeknek, már halál horgával,
Mint halász utánna jár, és álnoksággal,
Meg-csallya, mint halat, meg-fojtó maszlaggal.
- 5 2. Mert hirtelenséggel úgy el-ragadtatnak,
Mint az fa levelek szélyyel hányattatnak,
Mint az apolyvák fel nem találatnak,
Illy gyorsan oda van java e' világnak.
- 10 3. Hát ember ne számlálly hoszszas esztendőket,
Mert hirtelenséggel el-hadtz mindeneket.
Ne hányad erödet, sok örökségedet,
Az halál el-rontya hirtelen ezeket.
- 15 4. Biztathaddé magad nagy Uraságodban?
Belizariussal egy szempillantásban,
Kuldus lehetz esel nagy nyomoruságban,
Vagy ellenségednek kemény fogságában.
5. Semmi állapotban ne láss ember fennyen,
Mert bizony nem tudod élted meddig mennyen,

20 Ne gondold hogy dolgod mind illy könnyen légyen,
S-örökkön örökké lelked földön élyen.

6. Látod mind egy módon világban bé-lépünk,
Sirással Világnak, mint Urnak köszönünk.
Lélek el-válással világból ki-lépünk,
A' bűnnek sóldot mind, ekképpen fizetünk. [N1b.]

e)

Bocskai Fényes Ag, Régi nagy Nemzetből, Groff Simon Mitzbán Nemes véréből, Isten kegyelméből,
eredetet vön, s-csudálatossan lön:.....

1. Mikor vén Aszszonytól, hat gyermek rejtésre
Küldetnék: Groff Mitzbán vadászni mezöre
Mivel ki-ment vala, vissza jövésébe,
Kérdi: mit visz? felel: munkásnak ennie.
- 5 2. Alig halada-el, gyermekek rivását,
Csudálatossan meg-hallá, nyikkanását,
Meg-fordulván, érté, vén Aszszony Vallását,
Okossan Ur szerzé gyermekek tartását.
- 10 3. Két esztendő mulva futkosó gyermekek,
Mind hatan falukból haza vitettetnek,
Egy színü ruhája mind az hét gyermeknek,
Ebben még nincs hire Groff Feleségének.
- 15 4. Nagy vendégséget tön, Groff, maga Házánál,
Parancsolattyára hét gyermek elő áll,
Feleség, Mitz bán mond: Vallyon mint Vigadnál,
Ha mind tiéd volna? szép sereg Udvarnál!
- 20 5. Ki ennyi gyermeket meg merne ölnie,
Kérlek, s mond-meg nékem az mit érdemlene?
Nagy halálra méltó, Uram! menten lenne,
Igy felel az Aszszony; de jaj meg-rettene.
6. Meg-isméré vétkét, ottan térdre esék.
Alázatossan kér kegyelmet fejének,
Hihető Vendég-is könyörög Féjének,
Adassék Gratia, mi értünk is, ennek.
- 25 7. Csudálhadd kezdetit ez ki-terjedt Agnak,
Mellyet fűvében csak le nem kaszállának,
Nem vóltak tudói Isten tanácsának,
Azért változott meg, az Haza jovának.

14 a hét [A szótagszám miatt jav.]

- 30 8. Hánd-meg dolgát, csak az egy Bocskai Agnak
 Ki javát kíváná édes Hazájának,
 Rája horgadának körmei nagy Sasnak,
 (Lesz még olly idő, lesz tépője tollának:)
- 35 9. Rája horgadának körmei nagy Sasnak
 Hogy tétova tépjék tagját Artatlannak,
Csak he köre önték javait Házának,
 Menedék helt ada Isten ö Magának.
- 40 10. Mint eredetire, úgy végezetire
 Isten vigyázott ellenség fegyverére
 Nem adta: fakadok még kevés beszédre,
 Mikor szót fordítok, negyedik gyermekre. [N2ab–N3a]

f)

[A megholt lelke már a mennyben van], holott nincs éhség, szomjúság, nyomorúság, holott a' nap nem éri, és a' meleg meg nem süti.

1. Mivel élt világban; de nem ez világnak,
 Hanem annak, ki szép világa, Világnak,
 Melly a' Jésus Christus, menyben-is lakóknak,
 Ott örül, ott örül Lelke az nagy Urnak.
- 5 2. Teste vólt ez földi, s-földben kívánczik,
 Lelke vólt Mennyei, s-Menyben kívánczik,
 Jésusnak szavára, test oda érkezik,
 Jésusnak szavára Menyben Uralkodik.
- 10 3. Már el-nyerte hiti zöldellő pálmáját,
 Az örök életnek ékes Coronáját,
 Halálnak meg-győzte tellyes diadalmát,
 Jésus Idvezítő néki adta magát. [N3b]

70.

DIÓSZEGI SÁMUEL

APPLAUSUS IN GRATIAM ET HONOREM DOCTISSIMI JUVENIS
 GABRIELIS NANASI,
 dilecti, ac gratiosi affinis.

1. Nézd-meg akár ki légy: nem az el-látott hitt
 Cselekedetet-is nem nézett Isten itt
 Szabad akarattya, tette választotitt
 Ez választotta el, kecskéktől juhait.

35 Csakhé köre

- 5 2. Ez vétkes értelmet, te jeles elméddel
 Ez utánn is rontsad, így tehetségeddel.
 A' mint cselekedtél, most serénységeddel.
 Munkádból mint tetzik-meg, szép értelmekkel.
- 10 3. Az ilyen tudományt Jánus elméjével,
 Erötelenítsed, Isten igéjével
 Isten beszédének, meny-ütő kövével
 Te NANASI GABOR hited fegyverével.
- 15 4. Légy óltalmazója, e' szent tudománynak
 Szabados Istennek szent akarattjának
 Az el-választásnak, fő szerző okának
 Az örök életnek, hü meg-adójának.
- 20 5. Így igaz értelmet, a' választottaknak
 Hozz a' Jésus Christus Respublicájának
 Melly által magad-is mennyei szép jónak
 Lésesz el-vévője, örök jutalomnak.

71.

TÉCSI S. JÁNOS

[AZ „IDVESSEGES SZENVEDESNEK ÖSVENYE” VERSBETÉTE]

Decennis tu si sis gratus, bis pulcher, ter quoque fortis.
 Quot sapiens, quin dis, sex sanctus, postea non sis.

Magyarul így esik:

1. Tíz esztendő korbán ki nem lött kedvessé
 Vagy husz esztendőre ki nem lehetett széppé,
 Harmincz esztendőre, hogy ha nem erőssé
 Vagy negyven keresztre nem lett vólt még böltsé.
- 5 2. Ötven esztendőre kinek pénze nem bü
 Hatvan esztendőre, ki nem szent életü
 Reménségtül bár ott el-bucsuzzék a' szü
 Mert ebben csak edgy-is oda viszzá nem jü.

DEBRECENI P. JÁNOS

HASZNOS TANÁCS A' MEG-SEBHEDETT LELKŰ EMBERHEZ

1. A' kereszték alatt hogy ha vigasztalást,
Szomorú lelkednek kereszsz boldogulást,
El-bádgyatt Jövevény! hitedben újjúlást,
E' kis könyven kívül nem találsz jób szállást.
- 5 2. Itt vagyon flastroma a' nyomorúságnak,
Lelki balsamoma minden poklosságnak,
Rakott patikája Isten Ostorának,
Tellyes orvossága Christus kis nyájának.
- 10 3. Bóldog az az ember ki erre szert tehet,
Mert háborúságban békessége lehet,
Lelki vigasztalást, kit keres itt vehet,
Isten eleiben bátorsággal mehet.
- 15 4. Mivel azért ember! életed javára,
TETSI MIKLOS vigyáz lelkednek hasznára,
Szükség könyörgésed meg-maradására,
Istenhez fel-bocsásd gazdagétására.

RÁKÓCZI ERZSÉBET

1. Jaj, én szerencsétlen, jaj, én boldogtalan,
Mint meg csalám magam Erdödi urammal,
Sok jó szerencsémert érte oda hagyván,
Ifusagomat miatta el rontván.
- 5 2. Átkozott az óra, mikor ere jöttem,
Sokat cselekedvén, még sincs böcsülletem!
Sok joakarokat magamnak szerzettem,
Miatta azokat it kell felejtennem.
- 10 3. Atkozott szerencse, mit mivelel velem?
Némely szépségivel mint el rontál engem,

4 miatta (s csak hiában mellette) elrontván

Szomolyán várából mert el kel már mennem,
Már csak halálomat bujdosván remenlnem.

- 15 4. Eztet nem tekéntem, többetis szenvedném
Istenért s öerte, ha meg öl is engem,
Edig ártatlanul érte szenvedhettem,
Tovab is öerte akarok szenvednem.
- 20 5. De te, oh ártatlan, mint én magam vagyok,
Ne felejcs el engem, régi szolgálodot,
Ha valami leszen, te fogd én pártomat,
S ne hagy szintén vesznem te ártatlanodot.
6. Vegbucsumat veszem szenvedő társomtul,
Talán el kel menem, imáron ezentul
Istennek ajánlom, s ezen követemtül
Még sokat izenek, ha valahol latom.
- 25 7. Ad jobbat az Isten, meg sárgul az kalász,
Üdövel meg vidul az meg busult vadász,
Istenre rá bizván ez rut fekete gyász,
Meg fordul még egykor busult Rákóczi gyász.
- 30 8. Csak Isten még eczcer aztot adná érnem,
Ezeknek előtte ő véle beszélnem,
Ő okosságátul tanácsot is vennem,
Én mi tévő légyek, vagy hogy el kel mennem.

74.

RÁKÓCZI ERZSÉBET
GROFF RÁKOCZI ERSÉBET ASZONY EŐ NAGYSÁGHA LOVAITUL
VALO EL BUCSUZÁSSA

5 *Szememet hizlalo, szivem vigasztalo*
Eletem hoszszabbitto, io kedvem uyetto
Kedves szép lovaim, gyönyeöreö magzatim,
Bum el feleyteöim, én ideö teölteöim,
Istennek ayánlak; s' ahoz hiv szolgálmnak
Gondgya légyen rátok, s' légyen io tartástok!
Abrak ti anyátok, szolgálám lesz attyátok.
Engedgye Istenem viszontag szemlélnem
Ti ékességhteket s' vigh termeteteket.

1 Szivem hizlalo szemem 8 viszontak

10 Számosban talállyak én nagy eöreömeömrre,
Frissen láthassalak én dicseőségemre.
Isten hozzátok, édes gyermekeim!

75.

KALVJNJSTA ÉS LVTTTER PRAEDIKÁTOROKRUL VALO ÚY ENEK

1. No бүдöss száyu praedikátorok,
Hamiss hit szerzeö, tompa doktorok,
Halottas házok keörül bögö nagy kántorok,
Házi latrok, lölki örvök, barom pásztorok!
- 5 2. Mit használatok pattagastokkal?
Cserben esétek ciganysághtokkal,
Mint Esopus ebe hisztok árnyék konczokkal,
Szakáltokkal s' álnoksággal, nem igaz okkal.
- 10 3. Nem türhetétek az bekességet,
Feöl ladzasztátok à némétseget,
Sok ur alá vetétek az szegény keösséget,
Most à vegett bün mint kerget, sok sziuet éget.
- 15 4. Szép szabadságát édes hazánknak
Ti rontatok el Magyar országgnak,
Törökkel bélett pribeknek, sok nagy uraknak,
Kik mégh vadnak, sanyarkodnak, joszági fogynak.
- 20 5. Midön élnétek nagy szabadsághban,
Mint lo és eöszvér testi hivsághban,
Királyokban válogatván, mint vad almában,
Már foghsághban, buydosásban esétek sákban.
6. Edes hazánkat mint ha szánnátok,
Lant s, hegedeü szot megh tiltottátok,
Menyeghezőben, mint edgy torban, csak ugy lakátok,
De láttjátok, jutalmotok leön ezer átok.
- 25 7. Reménseghtek volt nem az Jstenben,
Hanem az pogány vér szopo ebben,

Atkozodtak, kik így biznak csak az emberben,
Hamiss hitben, mert mellyebben esnek ueremben.

- 30 8. Ezért az Isten rátok sem tekint,
Félek, rövid nap hogy valamiként
Gonoszsághatok érdemlette, szintén anny kint
Mayd naponkint és oránkint feyetekre hint.
- 35 9. Másoknak az mely vermet ásátok,
Magatok abban rutul halátok.
Megh verdeődék roka mállal bélelt subátok,
Rongyoskodtok, csak koplaltok, ha nem kapáltok.
- 40 10. Jay, nyaualyások, miként veszétek!
Keövér megyébeöl ki eüzetétek,
Selyem, poszto szoknya nélkeül jár feleséghtek,
Mit tehettek? Sok gyermekteknek kevés költsegték.
11. Rendelésébeöl lett az Jstennek,
Lám, aszt mondgyátok, nem az embernek,
Hogy vezéri nem lehetek az hamiss hitnek,
Mit érhetnek, kik törvének méltán éngednek.
- 45 12. Hogy ha Jstennek rendeléssébeöl
Vándorlok lesztek illy véletleneül,
Méltán büntet szent Jehova, mondgyátok szivbeöl,
Mert nem Bécsbül, hanem menyböl kártok öregbül.
- 50 13. Azért Istennek már engedgyetek,
Számkivetésre csak készeüllyetek,
Országunkban soha teöbbeöl bé ne lépyetek,
Jgéssetek, siessetek, veszen feyetek!
- 55 14. Az ki ezeket szerzé versekben,
Azis eö vélek vala edgy szenyben,
De minekutánna vett részt az Szent lélekben,
Van már szebben s, igaz hitben, s, mostis hiv ebben.

76.

SZENDREI FERENC

1. Edes a' bün, tarcs-meg, mikor el-kezdetik,
Mint valamelly vendég kedvesen vétetik,

27 ember<ek>ben

Az cselekedetben igen neveltetik;
De keserű léssen, ha el-végeztetik.

- 5 2. Pharahó tanithat, kit tengernek Habja,
El-boritott vala iszszanyatos Zajja;
Jézabel meg-mondgya; üldözök Strásája,
El-szaggat titeket az Ebeknek Szája.

77.

DÁLNOKI N. JÁNOS

- Jollehet ez sokakat farasztot quaestio Nemes,
SOCRATES és SENECA PLATOT ARISTOTELEST.
Farasztot Pogant, keresztenyt, sok regi jelest;
Mert ez materiat nem ertettek ut est.
5 Mellynek oka nem egyeb czak occultae qualitates.
Hatra ki, hogy ha tehets, így tudos ebbe lehets.
Most de jeles ifiu bölczen erről hogy te felelhes.
Olvassad CARTEST, hogy gloriat szereshes.

78.

SZEPES VÁRALLYAI EXTASIS ÉS EPICURUS EPICURÁVAL VALO SOLILOQVIÁJA

Epicura

1. Jai, én szerencsétlen szöletet orában,
Atkozot az óra, melyben agyikjában,
Viselt enghem anyám, hogy illy gyalázatban
Csalattam bátyyámtúl társul praepostsagban.
- 5 2. Azt tudtam, én lészek szepessi más aszony,
Mínthogy mindkettönknek edgyütt neve Bársony,
Nem lesz én keöntösöm, mint Szakolczán, vékony,
Töbször guzaly mellet kezem kendert nem fony.
- 10 3. Nem veszi eszében senki én dolghomat,
Söt megh décsértetem, beteges báttjámat
Hogy így apolgotam, és eözvegyi vóltómat,
Mulatom, s-erette hagyom lakasomat.
4. De nam, nil occultum, quod non reveletur,
Nem heában monta eztet gyakran az ur,

- 15 Nehezen feleiti, kit az kis biro fur,
Miátta en nékem mindenütt nevem húr.
5. Égertem maghamnak nagy arany hegyeket,
Jószághos, kastélyos iffiu legényeket,
Kik ha szépségemért maghamot nem vesznek,
20 Az ur vérségheért Föl földön megh kérnek.
6. Jól irnak, jól; vakon szerencse s-szerelem,
Mert nékem mind kettő vóltál nagy sérelem,
Az szentelt szerelem hül már en bennem,
Repeöl szerencseis másokhoz mellölem.
- 25 7. Nox et amor, vinumque nihil moderabile svadent;
Ha az lizskaiakatis nem hajtom vala ugy fönt,
Annyiszor az urhoz nem viszem vala az pendelt,
Tisztességhe nével fonyhatnam most az lent.
8. Jhon aztis tudgyák, hogy tavaly Szepesben,
30 Jol tudod, Ur Isten, kitül essem terhben,
Kinek hogy elete légyen böcsületben,
Léptem életemnek lölkestül veszélben.
9. Tudom, gyaláztatom az ur inassitúl,
Kik sok féle vóltak ajtó allásátul,
35 Akkoris kérdezték, halottam, egy mástul,
Alsó szoknya nélkül mért járok az urtul.
10. Miért hogy gyakran otben az urnal vetközem,
Vagy vetközetlenis néha otben fekszem,
Szerelmes tagiait setétbenis könöm,
40 Tisztáját feöl adom, szennyessét le veszem.
11. De Bertholdi Janos nékem többet ártot,
Roszul cselekedtem, megh monta, mit látot,
Holot én égertem neki leányomat,
A mellé az uris ezer forintokot.
- 45 12. Esztelen inasnak végyazatlansághe,
Szintén ferdő kádbul hogy kelne agyára
Az ur, és tisztáiát vonnam labaira,
Fel nyita az aitol én reám és az urra.
- 50 13. Akkor én utólsó órámat kívántam,
Mint Lót feleséghe, csuda, nem változtam,

Midön vissza esni az uratis láttam,
Confidens életemet már nem tagadhattam.

- 55 14. De talám ezzelis nem sokat gondolnék,
Mert ám ez világhon én csak magham vólnék,
Ki emberek nyelvén szélllel hordoztatnék,
Idövel viszontágh el nem felejthetnék.
- 60 15. De félek, csöbörbül vederben ne hágiak,
Az nagyságos névrül kissebre ne kapiak,
Kis aszony kaczzammal gyekénnyen maradgyak,
Hatlovú hintorúl csak gyalogh ne szállyak.
16. Mert az jövendöröl csak biztatnak enghem,
Avval pedigh nékem nem telik erszényem,
Ahoz naprúl napra érkezik erszényem,
Vagy pedigh az urnak halála melettem.
- 65 17. Érte gyaláztassam, szeghényis maradgyak,
Bársony püspöknének uyal mutassanak,
A mellet pedighlen szaroz czipót rágiak,
Job most, éltiben mégh tölle hogy el vállyak.
- 70 18. Sok bönnel vétekkel melette mit nyértem?
Csendes békeséghben hajlékomba keöltem,
Talám nevemetis melette el törlem,
Talám enghemetis szerencse, nem kétlem.

Epicurus

- 75 19. Húghom, halghatózom réghen beszédedre,
Noha tér az idő ezennen é félre,
Talám ugyan mondva tanultad ezekre,
Hogy most álmos észel hand nékem szememre.
- 80 20. Esztelen, szemtelen, csalárd s- álhatatlan,
Háladatlansághod velem igy mért ban,
Ezért feköttélé haló kamarámban,
Hogy lassu beszéded boszoncson ágyomban?
21. Ugyanis beszéld ki, kit mások nem tudnak,
Bú járása szokot lenny az bolondnak,

59 kaczzammal; ma <d> radgyak 74 fér

Másokis illyekben czégért támasztanak,
Velekedésekbül magokra vallanak.

- 85 22. Légyen ugy, enghemet ne esmertél vólna,
Vallyon kárt ebbenis ki valhatot vólna?
Immaris terödel, megh ne haly koplalva,
Ha Isten lelkémet menyekbe szoléttya.
- 90 23. Keö várokat soha neked nem égertem,
Az nagysaghos nevet read nemis kentem,
Hanem játékimat ha veled közlöttem,
Akkor ajandékrúl, megh vallom, szót tettem.
- 95 24. Nem néz az ighaz sziv kincset s- gazdagsághot,
Ki máskint nem élhet, az kivan jutalmot,
Mint szalmának tüze hogy állandó nem volt,
Ugy kurva szerelem nem nyöt, hanem fogyot.
- 100 25. Nem az én kedvemért jött eö Szepességben,
Hanem válogasson iffiu legényekben,
Enghemet azomban csalhasson mindenben,
Gyorsabra ha talál, hagyhasson székemben.
26. Tudgya élő Jsten, hogy ártatlan vóltam,
Mint mai lett gyermek tisztánis maradtam,
Az mely virághomat sokaigh tartottam,
Törhetetlenül kertében plantáltam.
- 105 27. Hughomat szeretvén, ha abban vétettem,
Hát szent irasbanis én hamissat tettem,
Vagy Isten törvényét én megh nem értettem,
Salamont s-Dávidot jól hát nem követtem?
- 110 28. Vettem szeretetben én példát Jstenről,
Égh s- föld kerekségén legh felső püspekröl,
Amint az poëtak irnak Jupiterröl,
Sokszor le vetközöt isteni köntösrül.
- 115 29. Az szerelem eötet sassá változtata,
Mikor Ganymedest az éghben ragatta,
Až szerelmet sok más attyais tutta,
Hogy egy mást szeressük, szent János oktatta.

93 gazdagsághoz

30. Enghemet szerelem, hogy formált bolonda,
Hogy cöltem az tűzhez közöl, az az oka,
120 Qui tangit picem coinquinatur ab eo,
Hiszem, édes hughom, ezt a világh tudgya.
31. De tudom én okat panasz beszedednek,
Látod, halálomat mint várják fraterék,
Ha addigh felőled rendelest nem tészek,
Gondolod, az után osztózzál bár vélek.
- 125 32. Félsz, reménséghebben maghad megh ne csallyad,
Mert ilyen kereset ebrül ebre marad,
Ki nem tapasztotis, kezeihez ragad,
Illyen nocturnumnak praebendája apad.
- 130 33. De az én attyáe jó gondviselésem
Mást gondolt csak mostis te hozzád, vérséghe,
Mert én nékem felyes keresetem,
Csak érjem Szakolczát, lesz nyertes én pöröm.
- 135 34. Köldek querelákat az Holiczy urra,
Mert eöis küldötte szolgálait halomra,
Hidgye, réa keresem az violentiára,
Megh nyúl, ha élhetek, katonák határa.
- 140 35. Melynek fáradsághát csak mondom enyimnek,
Ha nyertessen járok, ezt vallom tiednek,
Kétséghe nem lehet így szeretetemnek,
Te leszesz aszszonya én keresményemnek.

Epicura.

36. Nagysághodat kérem nagy alázatossan,
Nékem megh bocsasson, hogy illyen hangossan
Szoltam dolghaimhoz, talám panaszossan,
Agyban sem nyughatik, ki fekszik gondossan.
- 145 37. Hogy nagysághod hallya, bizony nem ugy szoltam,
Mert előb hogy szolnék, ágyambul ki hágtam,
Nagysághod fejehez lassan tamaszkodtam,
Le csuszot paplannyát Nagyságodra attam.
- 150 38. De nagysághod akkor csendessen nyugodot,
Talám az mit égért, most véle álmodot,

Legyen az föld felet szazszor neue áldot,
Hogy ilyen part fóghót nékem Isten adot.

- 155 39. Tudom, hogy nagysághod nem hágy gyámoltalan.
Eözvegyek és árvák szive nyughatatlan,
Sokat ki mondanak gyakran gondolatlan,
Velem, az kezdet pör nem lesz haszontalan.
- 160 40. De mutat nagysághod karó hegyén varjat,
Mert az, mégh azt érem, mas képpen fordulhat,
Ha ugyan nagysághod nyertesebben járhat,
Kigyó fark vághásért méltán megh mordulhat.
41. Ezer s megh ezer gondolattya lészen,
Nyughatatlan urunk, hogy enghem veszessen,
Ki lesz én melettem, akj seghéthessen,
Töb lesz, mint párt foghó, ki akkor nevensen.
- 165 42. Az secretarius, látom, nagysághodnak
Hogy jó akarója, és gonosz Holicznak,
De az olyan szivek arany után járnak,
Mint a' solsequium utánna fordulnak.
- 170 43. Holiczy groffnakis mégh Kútit nem atta,
Nem vólt jó barattya, seöt Bécsben vadolta,
Hogy el árultassa, szolgálait hivatta,
Bécsben urak előtt maghais gyóntatta,
- 175 44. De viszont megh fordult kedve szereteti,
Mihelyet kezihez jutot egész Kúti.
Most én el hittem, megh szeledétheti,
Engedgye, Kutihoz foglaltassék Brodszsj.
- 180 45. Kevés reménségghem ván azért ezekben,
Kinek barátsággha áll csak azért eghben,
Mind idő változván, megy nap fény felyhőben,
Ugy lészen, ki nem ád ezeknek kedvekhben.
46. Nagysághod azért, ha mutat gratiat,
Mutasson békével való megh maradást,
Ne hadgyon én rajtam pört és patvarkodást,
Nagysághod lelkiért mondhassak nyugovást.
- 185 47. Csendessen élhessem én kevés időmet,
Szánnyam, keseregiem förtezet éltemet,

Mert gyontató atyám éjesztet enghemet,
Hogy testem vezeti pokolra lelkemet.

- 190 48. Hollot más egyebet én nem cselekedtem,
Hanem nagysághodnak enghedelmeskedtem,
Nagysághod tudhattja, ha avval vétettem,
Nagysághod tartozik felelni érettem.

Epicurus.

- 195 49. Hoszu hajhoz, látom, hogy rövid az eszed,
Akar mely barattul mit hallasz, feol veszed,
Elmedet azomban olyanbanis töröd,
Kiben bocsátkoznod sem kellenék neked.
- 200 50. Bolond az, ki értem kárhoztat téghedet,
Nem tudgya, én nékem papsághom fel szentelt,
Hiszem, én hatalmom eördöghöket eözhet.
Hát az kárhozatra téghed miként vezet?
51. Apró vétkeinket szentelt viz el mossa,
Ha nyúlsz kasulához, van annakis haszna,
Hát lelked miáttam miként kárhozatna,
Ha én szentségheemet feöl veszed magadra;
- 205 52. Jrigység ez, az ki téghed ijezghet,
De hiszem, hogy tölem soha nem jezthet,
Adgy én szavaimnak, édes húghom, hitelt,
Jöj ide, végy tölem bizonsaggal kész jelt.

79.

POSONYBANN 1674 CZITÁLTATOTT
EVANGELICUS PRÉDIKÁTOROKNAK SANYARU DÓLGA

1. Kérlek ember, adj békét a silentiumnak,
Ez néhány verseim mert arról szóllanak,
Miképpen fojt dólgek prédikátoroknak,
Kik minap Posonybann fel czitáltattanak.
- 5 2. Ne kérdezd azt, ki az, ki irtam versekbe,
Nevem tudásáért ne nézz vers fejekbe,
Mi gondod rá, hol van születésem földé,
Elég, hogy Posonbol Istenem meg mente.

- 10 3. Igaz dolog ugyan, bizony, itt van nevem,
De hogy fel lelhetnéd, alig reménylhetem,
Ész kellene hozzá, nagy derék értelem,
Jeles mesterséggel mert én azt fel tettem.
- 15 4. Holott irtam? Azt is ha akarod tudni,
Ha elmés ember vagy, 's ha tudsz kereskedni,
A nevemmel együtt itt meg lehet lelni,
De barátomnak is nem mondtam azt ki.
- 20 5. Azt ne gondold soha, hogy költ vólna in Kérts,
Sem peng in Vámos, avagy másféle Pérts,
Itt amott gondolvánn a lelked meg ne sérts,
Hanem a dolognak valóságát így érts.
- 25 6. Mikor irnak vala ezer hatszáz utánn,
Hetven negyedikbenn, Iván hóra kapvánn,
Annak a hónapnak éppen első napjánn,
Szabadult Posonybol egy atyafi tsudánn.
- 30 7. Szakada Posonybann betegség reája,
De azt a bölts Isten forditá javára,
A többbitöl hátra az által marada,
Mikor leg utólszor fel hivatá a jusra.
- 35 8. Már mit kell mivelni, elméjébenn hányya,
Elébbi szállását, végezi, el hagyja,
Ruháját is otthonn másra változtatta,
Lankadt testét titkonn a Dunára lopta.
- 40 9. Változtatá utát, a vizből ki szálla,
Mikor már Posonbol némelly földre juta,
Szekereket kapvánn, izibenn el varra,
Tizen nyóltzad napra éppenn ide juta.
10. Mi a kik felesenn itt vagyunk Illyéssel,
Kérdezkedvénn tölle, Posonybol hogy jött el,
A több társait ott miképpenn hagyta el,
Mint vólt ott a dolog, kérök, hogy mondja el.
11. Hogy 's mint czitáltattal, mi azt nem kérdeztük,
Mert a czitatot tudtuk, 's már mind vettük,
Jól tudtuk, hogy az mint mi, nem külömbenn ük,
De e felett mint lett, még is ide tettük.

- 45 12. Mandatummal jártak, azt mondják, királynak,
Sokakat fel menni azzal czitáltanak,
Ollyan czitatiok sok hejenn nem vóltak,
Hanem tsak egy hitván thót paptol irattak.
13. A nevét is tudjuk, Johannes Tarnótzí,
50 Sokakat sok hejről tsak ő készte ki,
Király mandatumát sokann nem tudtuk mi,
'S még is el kellett Posonybann indulni.
14. A czitationak kezdeti indula:
Invoca hetibenn (bizony hogy Invoca)
55 Böjt más hónap tizen ötödik napjára,
Judica heti ez, oh Deus, judica!
15. Néhol nagy urakra, néhol németekre
Bízták a czitálást, néhol paterekre,
Néhol penig bízták tsak paraszti rendre,
60 Az enyimet hozta egy gyermek kezemre.
16. Nem kell vala ugyan meg indulni erre,
De dilemma vala ugy előnkben téve,
Ha megyünk, nem jövünk onnét többé erre,
Ha nem, visznek, de nem leszsz köszönet benne.
- 65 17. Némellyek fel mentek a czitatióra,
Nem vélvén, hogy vissza nem jönnének soha,
De sokann Illyéssel mentek a pusztára,
Akkor nyilt az idő, mentek a zöld ágra,
18. Mert vólt már példájok, az uraknak sorsa,
70 Nézték ök szemesenn és eszesenn arra,
Hogy sokak, kik mentek posoni zöld házra,
Ma is oda vadnak sanyaru rabságra.
19. A juhokat mondják olly oktalanoknak,
Hogy az elsők után a viznek rohannak,
75 Ezek közt is sokann addig vigyáznak
Az elsőkre, hogy ök mind oda romlának.
20. Sokann osztán késönn vissza térnek vala,
Mikor észre vévék, nem jó menni oda,
A szekeresnek is vólt ő vélek baja,
80 Mikor érnek vala a kettös utakra.

21. Mert ők egymás között meg háborodának,
Nem akartak menni egyenest Posonnak,
Ki ide 's ki tova mutat a kotsisnak,
Kotsis haragjábann vitte a városnak.
- 85 22. Uram, Forgáts Ádám, vagy é valahol még,
Jut é eszedbenn, hogy felelél fejedig,
A jobbágyodbéli tanítókat holtig
Nem hagyod, ki szerzed, mellettek léssz fottig?
- 90 23. De már tsak ugy felelsz: „Én bizony nem merek
Szólni tsak egyet is, jobbágyim, értetek,
Mert ha szólok, menten rebellisnek tesznek,
'S a papjaitokkal magam is ott veszek”
- 95 24. Mi nem mennek vala soha ezek oda,
Hamiss beszédiddel ha nem tsalod vala,
Még a putnoki is más felé tart vala,
Hogyha a kapitány nem biztatja vala.
- 100 25. De bizott erőssenn mint igaz ügyéhez,
Mind érsek, mind császár szólló leveléhez,
Mellyeket vitézek adának kezéhez,
'S így utat adának mások is ezekhez.
26. Füleki atyafi, Miskóltzi Mihály is,
Ki jó lelki vitéz, vitéz más képpenn is,
Igen bizvánn ahoz, hogy ő nem rebellis,
Fel ment, de vakot vét a kotzka ennek is.
- 105 27. De farkas a bárányt ha kezdi czitálni,
Oktalan állat az, kezde pareálni,
Inkább nem kell vala azoknak fel menni,
Szánt szándékkal magát keleptzébenn vinni.
- 110 28. De hogy meg tsalattak, szánjuk szegényeket,
Isten, nem tészeszsz é igaz ítéletet,
'S nem bünteted é meg ő ellenségeket,
Hamiss hitek által hogy meg tsalták őket?
- 115 29. Itéld meg nagy Isten, nem jó é a causánk,
Minthogy mi ő véllek bálványt nem imádánk,
Rut rebellioval túllök vádoltatánk,
'S ad excelsam sedem azért czitáltatánk.

- 120 30. Evangelicusok, kik compareálánk,
Bizony nagy sereggel mi Posonybann valánk,
Jó prókátorokat magunk hejett vallánk,
De szölgálatjokkal semmit sem használánk.
31. Törvénytévöinknek ezek az ö nevek:
Forgács Ádám egyik, a másik az érsek,
Pálfi Miklos, Zitsi, Mahalani 's többek,
Miket el veszteni kik mindnyájann készek.
- 125 32. Ott vólt 's nem maradt ki a Fiscus maga is,
Colonits, alias a Rufus Miles is,
Persits is procurralt, más két püspökök is,
Kiknek az egyike györi, 's üldöz ma is.
- 130 33. A mi causank elő képen vététdék,
'S akkor is biráink harmad napig gyötrék
Elméjeket, törbenn mimódonn ejthetnék
A citatusokat és el is veszthetnék.
- 135 34. Hogy meg öljék, arra menten nem mehetnek,
Mert halálra méltót ö benne nem lelnek,
Élni sem hagyhatnak, mert nagy ellenségek,
Mit tegyenek vélek, azon epekednek.
- 140 35. Mig ki nem találák azt, a mit végeztek,
Rajtok iszonyu sok próbákat tevének,
Mellyek, hald meg, ilyen rendel következnek,
Mesterségét nézd meg az álnok ördögnek.
36. Ki jö Forgács közzénk, egyet külön szöllit
A citatusokbann, kit egy ablakbann hivat,
Ugymint a füleki tanitót, Miskóltzit,
Kérvénn, hogy ezekre intené a többbit.
- 145 37. Tisztet hogy le tészed, adj kéz irást arrol,
Nem kell ki bujdosnod ugy édes hazádbol,
Ha kéz irást nem adsz, gondolkodjál másrol,
Tizen ötöd napra készülj az országbol.
- 150 38. Jobb is néktek annyi földre el mennetek,
Hogy senki soha is ne halja hiretek,
Meg bánjátok hogyha ennek nem engedtek.”
Ezt el mondvánn, Forgács el méne közülök.

- 155 39. Azután az érsek ki jöve közinkbe,
Mire birtuk volna magunkat, meg kérde,
Deák nyelvonn ő is mindnyájunkat inte,
Mit kell tselekednünk, hogy dóljunk jól lenne.
- 160 40. Az intés ez vala: „Hogy ha subscriáltok,
Törvény előtt lézsek kegyelmes atyátok,
De a subscriptiot ha hátrább hadjátok,
Törvény után lézsek kegyetlen bírátok.”
41. A mit régenn hallunk, azzal is fenyite,
Morvai nadrágbann hogy fel öltöztetne,
Azaz: mindnyájunkat vasakbann veretne,
Ez szavai után ez is tsak el méne.
- 165 42. Törvénytévő házbol urak közzül ki jö
Colonits, Camarae praefectus lehet ő,
Ez lön az harmadik iszonyu kísértő,
Mit szóll? Meg hallanunk leszsz igen illendő.
- 170 43. Nem tud velünk szólni születésünk nyelvvel,
Mi is, mint ő, vele tolmáts által beszéll,
Kinál illyen okonn kegyelmességével,
Hogyha leszünk hozzá engedelmességgel.
- 175 44. Engedelmeskednünk ebben kellett volna,
Hogy az hazából ki menten mentünk volna,
És az quindenánn tul ne maradtunk volna,
'S igy subscriptiót is el engedte volna.
- 180 45. Hic certe in herba latitabat angvis,
Könnyenn által látta azt még tsak a vak is,
Igy nem menénk másik kívánságára is,
A mellett forgatták a több késértést is.
46. Hogy tudnia illik, tisztünköl ki bujnánk,
És ezt eröss hittel mindjárt ejurálnánk,
A Kristus nevébenn soha is ne szólnánk,
Mint parasztok mi tsak mindnyájann ugy lagnánk.
- 185 47. Meg értvénn, hogy ennek egyikénn sem kapunk,
Ezzel ijjeszt: törvényt reátok majd mondunk,
Mi peniglen attul nem feljebb tartottunk,
'S mit tartottunk volna, mert már kézben vóltunk.

174 [A sor után a kéziratban a 176. sor következik, de ezt áthúzták.]

- 190 48. Bé méne haraggal, honnét ki jött vala,
De többek jöttek ki sokká várakozva,
Sententiát mondnak ilyen szóval szólva,
Deliberatum est, halgassatok reá:
49. Zerényivel 's mással rebellisek vagytok,
195 Lévának kő falát által furattátok,
A rebelliseket hogy ki botsássátok,
'S ugy a király népét benne le vágjátok.
50. Azonbann ötszázann öszve esküdtetek,
Hogy valamint lehet, Bétset meg veszítetek,
200 A királyt ő magát onnét ki viszítetek,
Ő felsége ellen ti könyörögtetek.
51. Kivántátok javát a rebelliseknek,
Bóldog Szüz Máriát meg nem betsültétek,
Sok káromlásokat szentekre tettetek,
Pápát, püspököket meg nem betsültétek.
- 205 52. Ti a törökökhöz confugiáltatok,
Budára vezérhez levélt fojtattatok,
Szüts Jánosbann, másbann, Mósikbann biztatok,
Mind ezekre vadnak kétszáz bizonyságok.
- 210 53. Azért törvényesenn ez a sententia,
Melly már soha is nem lesz meg másoltatva,
Magatoknak éles pallos nyakatokra,
Javaitok mennek egy pénzig prédára.
- 215 54. Vegezvén szavokat itt a törvény tévők,
Köszönettel vevé a Fiscus ő tüllök,
De minthogy a törvényt mi meg nem köszönök,
Roszsz emberek vagyunk, azt mondák minékünk.
- 220 55. Ezek utánn ismét nagy gond fogá őket,
A mi törvény tévő nagy ellenséginket,
Mert a törvény szerént nem szedték fejeket,
Hanem felölünk ily törték elméjeket.
56. Mit tegyünk e kemény nyaku emberekkel?
Három nagy tömlöztbenn nem férnek ezek el,
Árestbenn ha tartjuk, nékiek élés kell,
'S ő felségének ily rájok sokja kél el.

- 225 57. Talám leg jobb volna ö vélek ugy bánni,
Menjenek szállásra magok kosztyánn élni,
Ha ki fognak minden költségből ürülni,
Talám osztán hozzánk meg fognak hajlani.
- 230 58. És hogy annál inkább meg rekesztethessük,
Az jóltévő embert mellöllök el vegyük,
Városonn kül őket hóstátra rekeszszük,
'S hogy el ne szökjenek, igen meg fenyétsük.
- 235 59. Meg is fenyitenek valóbann bennünket,
Ezt mondván, hogy mindjárt meg ölnének minket,
Ha kívül haladnók a kerítéseket,
De ugy sem érék el ö fel tett végeket.
- 240 60. A minek előtte el oszlottunk volna,
A Fiscus minékünk illyen szóval szólla:
„No ti calvinista tanítók soksága,
Lám, hogy ugy jársz, tüllem ez meg vala mondva.
61. Mi haszna, hogy biztok ti a törökökbenn?
Ne bizzatok soha, mert Isten segéljen,
Bár a török tábor Posony alatt légyen,
De a mit akarok, még is véghez mégyen.”
- 245 62. Nosza tsak ezért is zárják a kapukot,
Vas sarukkal hamar saruzzák lábokot,
Verjék elébb vasbann a pápai papot,
Artatlan szenvedjük, miért szóll oljan szót.
- 250 63. Ujjonnan az érsek fog a késértéshez,
Ő is kérdi: „Miért biztok a törökhöz
El jött, (ottan kezét érteti mellyéhez),
A budai vezér levele kezemhez.”
- 255 64. Erre mi közzülünk senki is nem szólla,
Hanem, mint a törvény ki vólt nekünk adva,
Vártuk, ha visznek é executióra,
De nékik gondjok vólt a subscriptióra.
65. Külömb külömbféle képpenn intselkedtek,
Minden utonn modonn azon mesterkedtek,

244 [A kéziratban a 61. vsz. ötsoros, a negyedik sor, melyet szövegbe nem vettünk fel:] De nem leszen a ki tiktek meg segittsen 251 mellyekhez

- 260 Kéz írást mi túllünk hogy hogy vehetnének,
Kettőt mi közölünk külön kerítének.
66. Jó ember mind kettő, Csuzi Jakab egyik,
Keresztnevenn István Harsányi a másik
Erössits meg Isten, be sokann kísértik,
Mert viszont az érsek így beszéllett nékik:
- 265 67. „Miért, jó fíjaim, hogy nem subscribáltok?
Tiktek’ nem sokáig kötne meg írástok,
Ma hólnap másképpenn fordulnak a dólgek,
Bizony szánlak, mert én igaz magyar vagyok,
- 270 68. Osztán bizony vagyon nékem miért félnem,
Mert Magyar országbann van sok örökségem,
Mikor a dólgeknek változását értem,
Akkoronn Colonits tsak ide hágy engem.
- 275 69. Künnyü is önéki engem ide hagyni,
Nem fog ott önéki semmije maradni,
Nékem jószágombul nem lehet el menni,
A magyarokkal kell a magyarnak türni.”
- 280 70. Azombann Harsányi Istvánhoz fordula,
Hizelkedik néki, vállát simogatja,
Mondja, Forgács ötet igen commendálta,
Hogy melly betsületes és jó ember vólna.
71. Hivja, menjenek el, nézzék meg thecáját,
Mondja, pénzét túllök nem szánja mint polyvát,*
Ismét kérdi: „Miért nem subscribáltok hát,
Igy nyernétek ti meg hamar a gratiát.”
- 285 72. Csuzi Jakab bátrann mind ezekre így szól:
„Én kegyelmes uram, bizony tudom azt jól,
Mi közölünk arra hogy egy is nem hajol,
Nagyságod bennünket tsak hijába unszol.”
- 290 73. „Miért jó fíjaim, az ersek azt kérdi.
Hirtelenségéből így felele Csuzi:
„Mert nem viszen arra lelkünk esméreti.”
Az ersek ujjobbann kérdésbenn ezt teszi:

* Mat. 4: 8,9.

- 295 74. „Magadtól szállasz é vagy mások képében?
Mond meg azt is nékem mostan hevenyében,
Lelked esmérleti mint vagyon épülvén.”
Mind kettőre Csuzi így felel hejesenn:
75. „Az első kérdésre ilyen választ adok;
Tsak magam képében nagyságodnak szóllok.
A másikra pedig én így resolválok:
300 Az Isten bir azzal, ő reá halasztok.
76. Más az, hogy nem vólt az kérdésbenn fel téve,
Ugy tudom, nem a volt citatiónk vége,
Azért a kérdést is nagyságod le tégye,
Azt meg disputálni másutt léssen heje.”
- 305 77. Itt egy kitsiny korig az érsek halgata,
Azután rut mérges beszédek szólla,
Ijleszt vala szörnyenn, ha leszsz vala haszna,
Mint az a pápista emberek szokása.
- 310 78. Igen fenyeget ő a Rufus Milessel,
(Kolonitst illeti ilyen nevezettel),
„Majd meg jö, de fizet néktek keserüvel,
Most innét végképpen tüllem menjetek el.”
- 315 79. Másszor is ezt egyszer ő tülle hallottuk,
Hogy azt mondta, színét már többszer nem látjuk,
Jollehet azután egynehányszor láttuk,
Tizszernél is többször, a mint azt fel róvtuk.
- 320 80. Azután harmad nap Colonits meg jöve,
Mint azzal az érsek minket fenyegete,
Hogy Rufus Miles ő, valóbann meg tetsze,
Mert vala öldöklő rut haraggal tele.
81. Mindjárt egynehanyat közülünk hivata,
Mint attól tartottunk, a nagygyát választá,
Ezeket házánál veretteté vasba,
Rabságra fel küldé a posoni várba.
- 325 82. Közel egy hónapig heverték ezek ott,
A többi addig itt nagy próbákbann forgott,
De hogy szépen kiki hitibenn meg állott,
Colonits erseknek illy tanátsot adott.

- 330 83. „Ez az én tettzésem, ha nagyságod mondja,
Válogattassunk ki amaz nyakassába
Hármat avagy négyet, küldjünk a piatzra,
Ússék el fejeket a többi láttára.
- 335 84. Mellyet ha tselekszünk, rá merek felelni,
A többi azután nem fog keménykedni;
A mire akarjuk rá fogjuk vihetni.”
Vállal kezd az érsek erre vonogatni.
- 340 85. De a gubernator secundus a rege
Magát e tanátsnak ellenébenn veté,
Mert ezeket halván, mondanía kezdé,
Hogy ő semmiképpenn azt meg nem engedné.
86. Lássátok másképpenn mire vehetitek,
Vallásokbul őket ha ki vehetitek,
De abbann az egybenn én nem engedhetek,
A persecutiót hogy vérrel kezdjétek.
- 345 87. Ezt meg értvénn, rajtunk hogy ugy szánakozott,
Küldénk bé nékie egy supplicatiot,
Mellyet nagy jó szivvel örömmel fogadott,
Választ tételére terminust is adott.
- 350 88. Ez guberniumot gyüjtete más napra,
Olvassák levelünk, hogy választ adna rá,
Az érsek ezt halván, ötet óltalmazá,
Király petsétével mellettünk ne fogna.
- 355 89. Itt meg gátolódvänn, küldénk a királyhoz
Hajzert, a jó embert 's alkalmatost ahoz,
Német nemböl valót, tud az instáláshoz,
'S az ő felségétől nekünk jó választ hoz.
- 360 90. Ő felsége biztat kegyelmes válaszszal,
De a válasz vagyon most is halgatással,
Mert érsek uram a cancellariussal
El szakasztották azt kettenn álnoksággal.
91. Söt, hogy ne hinnének, a miket supplicált,
Királynak Bellicum Consilium instált,
Mikor érsek uram kevészen elől ált,
Ez kívánság ellen illy formánn resolvált:

- 365 92. „Az ekklesiábann valo igazgatás
Én dolgom, nem másé ott a dirigálás,
Ő felsége dólga ország óltalmazás,
Igy tanit mi nállunk erről minden abbas.”
- 370 93. Persits prókátor is sokat intselkedett,
De Istennek hála, még el nem ejthetett,
Meg vallotta maga, hogy rá nem mehetett,
Noha sokszor és sok képpenn meg kísértett.
- 375 94. Az cardinálságot (mi szenvedésünknek
Árát) hogy meg hozák Rómából érseknek,
Nagy világi pompát a körül üztenek,
Mindnyájann udvornál nagy örömbenn lönek.
- 380 95. A szent apostoli szép együgyüségéről
El felejtkezének ezek mindenestől,
A pápa követit viszik helyre helyről,
Ugy, a mint hallottunk Ezechiás felől.
96. Colonits azombann minket el nem felejt,
Együvé, másuvá széllyel várakra ejt,
Nappal munkára hajt, éjjel tömlöztzre vét,
Melly nehéz fogságbol Isten a ki ki ment.
- 385 97. Mert két hónap mulva fel menésünk után,
Piros pünköst hónap szintén az utójánn,
Akkor kezdénk lenni szintén az utójánn,
Viteténk várakra, lábunk vaszatatvánn.
- 390 98. Ötenn vitetének fel Berints várábann,
Miskóltzi Mihály uram és Séllyei István,
Vólt amaz tanito Fülekenn, ez Pápánn,
Harmadik Veszprémbenn, Bátorkeszi István.
- 395 99. Czeglédi Péter is, az lévai pastor
És Stephanus Láni, Corponensis rector,
Szabadítsd meg Isten, őket igen jókor,
Mig által nem veri tömlöztzben a foetor.
- 400 100. Szám szerént Kövábann vitetének hetet,
Balogi ministert Szenderei Györgyöt,
Csotóit Szombati Janos nevüt, egyet
Válirol Kállai Istvánt, mind ezeket

101. Beregszászi Istvánt hamvaiak közzül,
Sallai Istvánt is Purg nevü helyébül,
Tatai Sámuel t Tornallya vidékrül,
Szenderei Mártont harmatzi megyébül.
- 405 102. Hetet vittének el benne Sárvárra is,
Kik közt van Serkéből Ladnótzai István is,
Csuzi Jakab után már tsak sir Losontz is,
Szentkirályi Andrást kesergeti Sip is.
- 410 103. Dobotza könyvezi Thökölyi Istvánját,
Panyit is a képpenn Gömöri Jánossát,
Simoni, Jánosi nem óhajtja é hát
Szentpéterei Istvánt, kiki az ő papját.
- 415 104. Kettenn vóltak ezek a Szentpéteriek,
Sárvárbann többekkel, a kik el vitettek,
Vólt még harmadik is, mind István a nevek,
Ezt a harmadikat Leopóldbba vitték.
- 420 105. Leopóldbann huszon egyenn vitetének,
Kikért halgatóik sok sirást tettenek,
Kiknek megyéjekkel ittenn igy jö nevek:
Szombatbol Harsányi 's Kaposi uramek.
106. El vitték Czégérül Stephanus Kóródit,
Császárrul peniglen Stephanus Szilvásit,
Mező Örsről penig Johannes Ujvárit,
Pápáról az mestert, Valentinus Kocsit.
- 425 107. Körmendi Györgyöt is el vitték Barsibol,
Komáromi Istvánt, szegényt pedig Átsbol,
Alistai Györgyöt Szöny ekklesiából,
És Kálnai Pétert onnét kis Putnokbol.
- 430 108. Szetsei Jánost is a sági megyébül,
Szodai Andrást is sáraiak közzül,
'S még Huszti Mihályt is Keszi nevü helybül,
Szentpéterei Mártont hetenyiek közzül.
- 435 109. Otrokotsi Ferentz lakott Rima Szétsbenn,
Jablontzai János, ő ismét Bélyébenn,
Kovásszai Mihály szolgált Kelemérbenn,
Ezeket is vitték azon egy seregbenn.

402–404 [Mindhárom sorban az utolsó szó ű-jét ö-ből javították.]

- 440 110. Stephanus Füleki, ki Naprágyban lakott,
Ki éppenn, mint magam, olly jámbor ember vólt,
'S Johannes Szomodi, ki Szendenn tanitot,
Egyik is ez utrol el nem maradhatott.
111. Zablogyot meg foszták Szalátsi Mihálytúl,
Meg foszták a scholát Petrus Simonitúl,
'S így a szerént ejtvénn egyel a huszonn túl,
Mind az huszon egyet el vivék azontúl.
- 445 112. Hatot vittének az iberharti várba,
Stephanus Németit, ki lakott Nyarádba,
Mást Abafalvárol, neve Stephanus Kanta,
Veressmarti Istvánt, ki vólt tsak scholarcha.
- 450 113. Szemerénn tanitott Daniel Farkasdi,
Szeretsenbenn lakott Johannes Nemethi,
Várallyábann papolt Micháel Szathmári,
Iberhartbol egy sem maradt ezekbül ki.
- 455 114. Lutheranusokat azon állapottal
Vittek Komárombann Köpetzi Balással,
De hányann lehettek még vasasok lábbal,
Mi bizony nem tudjuk ki mondani számmal.
- 460 115. „Így járánk, barátim, kik Posonybann menénk,
Magunkat el vesztvénn, kik tsak magunk veszténk,
Mikor fel indulánk, nem vólt hejénn elménk,
Hogy mi is veletek más felé nem menénk.
116. Ti veletek Isten nagy kegyelmesenn tett,
Mikoronn Illyéssel másfelé téritett,
Valamiglen éltek, bár áldjátok ötet,
Hogy a posoni nagy fogságbol ki mentett.
- 465 117. Én is az Istennek végnélkül köszönöm,
Hogy oda nem hagyta ö felsége vesznem,
'S ide hátra ha leszsz még valami idöm,
Hogy jobbann töltsem el, azonn igyekezem.
- 470 118. Oda maradt szegény fogoly társaimat,
Erössittse Isten, s az vasas lábokat
Vegye ki, adjon még nékik olly napokat,
Mellyenn láthossák meg szabadulásokat.

441–442 [A sorvégző ú-kat ó-ból javították.] 445 várba <n> 446 Nyarádba <n>

- 475 119. Én nem győzék mindent elő beszélni,
SzünjeteK meg ti is többet kérdezkedni,
Hamarsággal innét elébb fogok menni,
Nem akarnám többször Poson várát látni.
- 480 120. Ti is magatokrol viseljeteK gondot,
Mert az érsek felöll hallottunk ilyen szót,
Tiszánn tul, Erdélybenn, másutt, akárholott
Nem hágy meg egyet is calvinista papot.
121. Másutt is valahol, ha kiket hallotok,
Késedelem nélkül certifikáljátok,
Őrizzék magokat, tudtokra adjátok,
Sietek el menni, már Isten hozzátok.”
- 485 122. „Mi sem tartóztatunk tovább, jó barátunk,
Ez is valóbann sok, a mit tüled hallunk,
'S az mint jól moneálsz, másnak is hirt adunk,
Ezzel mi is téged Istennek ajánlunk.”
- 490 123. Nem tréfa ez urak, atyafiak, község,
Egészsz Magyar ország, te is, kis Erdélység,
Meg gyult édes hazánk, ugyan ropog és ég,
El adattatott az egész kereszténység.
- 495 124. Miért nem gondolod meg: agitur tua res,
Nem ládd é, hogy ardet proximus paries,
Ha a mi romlásunk néked nem keserves,
A magadé, félő, hogy leszs igen terhes.
- 500 125. Ne bizzál te ahoz, nem vóltál rebellis,
Hogy te nem támadtál királyra soha is,
Borjut keresnek öK az öKör alatt is,
Mint velünk, ugy bánnak bizony te veled is.
126. Mi sem kiáltottuk soha is: ad arma,
Még is azt mondják, hogy tölünk lett a lárma,
Azt mondom én, ennek ha oka nem Róma,
Ámbátor ne éljek, hanem haljak meg ma.
- 505 127. Hidd el, Rómából jött ez az üldözö tüZ,
A rebelliótól nem leszs senki olly szüz,
Kit meg ne égessen, mert vagy rakásra füz,
Vagy penig hazánkbol igen meszsze ki üz.

510 128. Szánlak, igen szánlak, téged kitsiny Erdély,
A testi bátorság, hallom, benned nagy 's mély,
Mellyért azt mondhatom, igen illő, hogy felj,
Térj meg büneidből, 's tovább Istennek élj.

515 129. Tanulj a Felföldnek szomoru példájánn,
Mint tett Isten véle, benne bünt találvánn,
Hogy nem igen kaptak az áldott bibliánn,
Azért vagynak mostan sok tanítók hijjánn.

520 130. Az igével együtt betsüld tanitódat,
Mutass te hitedbenn álhatatosságot,
Szeresd lelked szerént igaz vallásodat,
A mellett ki vonni nè resteld kardodat.

131. Hivalkodo szemmel ne nézd, hogy a bálvány
Most kél által feléd Béts felöll a Tiszánn,
Ne gondold, hogy attol maradhatnál tisztánn,
Meg gyöz tegedet is, rajtunk által mászvánn.

80.

[EGY SÁROSPATAKI DEÁK TRÉFÁS PRÉDIKÁCIÓJÁNAK VERSBETÉTEI]

a)

Hát mi mit mongyunk alacsomb garadicson heljheztetet kajla kalapu együgyü fraterék? Bezzegh el fordula am amaz szerencsének es Arktanticus [!] tengeljeben forgo és kovaljgo kereke mi alattunk, amaz szép és kövér vocatiok meg marescaltak, igazan mondhattjuk amaz magyar Prosodiasstessel.

Taskamban kenjerem, tele füstel fűsz fa palaszkom,
Fus hamar és jól iges, köszörű köre sies.

b)

Oh siros esső nélkül megh epedet szaraz földnek lakosi! Bezzegh am amaz el lankat szomoru sziveket vigassagra fel gerjesztő ékes melodiat egy mas között mulatunkban mar nem vibrassalhattuk, tudni-illik

5 Egességgel, Janos pap,
Kezünkben van móst a csap,
Hát ne szomorkodgyál!
Minden banatod had el,
Regi kedvedet ved fel
Velünk vígan lakjál.

b 2 <Oda> Kezünkben

De jaj, fordicsuk meg à szerencsétlenségnek nem gusaljhoz kötöt horgas kaszaját, és ezen vigh
versnek szépen vagot rendit kornya [!] szolljunk visza, illjen szomoruan mondván

10 Isten hozza, Janos pap,
Oda kezünkbul à csap,
Siess, takarodgyal,
A togadot bár ved fel,
Oly level érkezet el,
Ki Posonjban cital.

81.

AZ SZEGEN FOGOLY RAB PRAEDIKÁTOROK ENEKE

Ad notam: Hogy Jérusálemnek

1. Oh Sion leánya, keserves anyám,
Gyászban buritkozot szerelmes dajkám,
Mihelt tenéked ez panaszod hallám,
Mindgyárt így szollék: Rákhel, édes anyám,
- 5 2. Mi az oka, hogy mast te árvádat,
Ez világ nem szánnya juhotskáidat?
Üldözés szele fuja szent zászlodat,
Maid el burittya kitsiny hajotskádát.
- 10 3. Talám az Istennek ez ő teczése,
Az fene vad felöl iövendölese,
Kit meg pötsétle az Páthmus szigete,
Hogy mast telnék bé az Ur itélete?
- 15 4. Ne néz ez inségben az te erödre,
Nyujtsad panaszodat Jsten eleibe,
Ki rá tekénte Jzrael népere,
Tengert buritta Pharaoho fejére.
- 20 5. Veried hátra mast is az pharahokat,
Buricsad szégyenben az vér szopokat,
Ejtsed háloban az nyomorgatokat,
Ne hadd pusztulnyi szent ecclesiádat.

2 II siralmas 11 II pecsétlett 12 II tellyék 13 II nézd; magad erejére 15 II Reá 16 I Tengert
<burula> 18 II Borítsd nagy szégyenben

6. Az kik azt alittyák, hogy kedves dolgot
Tesznek fölségednek szent áldozatot,
Magok fejere hoznak kemény átkot,
Mert fogva tartják az szent igasságot.
- 25 7. Sirás, keserűség és nagy ohajtás
Vagyon szolgálidon kemény vasazás,
Egyiptombeli sok talitska tojás,
Meg emészt bennünk perváta tisztítás.
- 30 8. Jdegeny népek köszt az Magyar országh,
Sirván iut eszemben az szép társoságh,
Az templom béli jsteni buzgoságh,
Mind az regveli, estvéli imátság.
- 35 9. Nem felejthettyük el mi cselédinket,
Mellettünk forgodo szép gyermekinket,
Mondván, ha Jsten még egyszer ezeket
Meg hadná látnunk, hogy nevelnék őket.
- 40 10. Akkor vidulna meg el bádgyot lölkünk,
Sirastul meg szünnék könyvező szemünk,
Hogy ha meg szána végre mi Jstenünk,
Kinek mind mastan, mindenkor könyörgünk.
11. Noha azt alittyá mi ellenségünk,
Hogy nem szán bennünket mi io Jstenünk,
Azért huzták le rolunk öltözetünk,
Nem hadnak nálunk csak egy pénz költségünk.
- 45 12. Uczákrul uczákra az nagy hévségben
Hurczolnak bennünket német köntösben,
Csak meg nem halunk az mész keverésben,
Belincsbén vetnek estve az tömlöczben.
- 50 13. Ott is az tömlöczben nints nyugodalmunk,
Nem iün az nagy büzben szemünkre álmunk,
Az sok raboktul valo szorultságunk,
Sokan eczaka czak mind talpon állunk.
14. Más napra virradva az oficérek
Visznek, kezeinken az vas belincsek,

23 II huznak 24 I szen II sz. 27 II talyiga tolás 28 II minket 30 II eszünkben 35 II ha egyszer Isten még 41 II most ellenségünk 43 II huzzák 44 II hagyák 47 II nem ölnek 49 II semmi nyugalmunk 52 II tsak talpukon

- 55 Hoszu napestig sok pálcza ütések
 Esnek hátunkon keserves verések.
15. El aliltunk im már az nagy éségben,
 Hármon mi közülünk az nagy inségben,
60 Kik meg holtanak vason az tömlőczben,
 Mastan az lölkök menyben ditsösségben.
16. Vagyunk még szám szerént ötven kilenczen,
 Kik távul egymástul idegeny helyben
 Fogva tartatunk hol hármon, hol töben,
 Melynek az okát, ha kérded, mi légyen,
- 65 17. Erre azt felelik az idegenek,
 Colonits és Fiscus, ersek, arbiterek,
 Nem ülnek hármon tsak törvényhez ezek,
 Jesusiták, papok itt az fő porösök.
- 70 18. Kik meg atták bérünk idegeneknek,
 Egy nyihány millio penzeket, ezek
 Nagy ajándékokkal terheltettek,
 Hogy ugyan bennünket el veszeshessenek.
- 75 19. Nem kertek bennünket igen olttora,
 Mint az romaiak tsak egy siklusra,
 Szegény sidokat atták az fogságra,
 Hanem számtolan sok ezer arányra.
- 80 20. Noha mi testünkben el adattattunk,
 Ur Jésum Christustul de meg váltottunk,
 Ha ez inségben meg köll is mind hálnunk,
 De néma bálványnak mi fejet nem hajtunk.
- 85 21. Alig váránák, im már iönne az ora,
 Melyben szegény fejünk szabadulásra
 Vagy halál által mennenk amaz iora,
 Hol az bárány Christus gazdag végh vatsora.
22. Akkor mi is együt töb martyrokkal
 Menyben énekölünk teli torokkal,

57 II El ajultunk immár az sok inségben 58 II Sokan mi közülünk a nagy éségben 59 II holtanak othon 61 II Vagyunk mi; hatvan 64 II oka 65 II az officerek 66 II Colonits Fiskus 69 II bérünk török nemzetnek 70 II pénzt a vezernek 71 II Sok ajándékot aga törököknek 72 II Mellyet neveznek tsaszár követinek 73 I keztek II kertek 74 I romaik II romaiak 77 I Noh II Noha 78 II Christusban 79 II Mind meg kell is hálnunk 80 II néma Bálnak 83 II által jutnánk 84 II Hol bárány 86 II énekenénk

Tsak azt imádnánk az szent angyalokkal,
Ki meg coronáz örök bóldogsággal.

- 90 23. Jram ezer hat száz és hetven négyben,
Szent Jakab havanak első hetiben,
Belincs váranak nagy mély tömlöczében,
Az ki olvasod, légy hü mind végiglen.

82.

MÁS ÉNEK

Nóta: Iffiuságom vétke gyakran iut

1. Buidosásra iuta nyomorult eletünk,
Sok antichristusok tamadtak ellenünk,
Nincsen ez vilagon ki forgátna igyünk,
Hamis decretomot formaltak ellenünk.
- 5 2. Mint ha ez országban mi volnánk pártosok,
Az nagy röndök között fő fő tanácsosok,
Ellenük hadakat kincsünkkel fogadok,
Már ugy kergetetünk, mint halalra valok.
- 10 3. Jgen helyös mondás, megh holt Mattyás kiraly,
Nem kell az igasság, papista hitre ály.
Magad mentségere akar mennyt instály,
Bé dugiak az szádat, mondvan, ne predicály.
- 15 4. Hitelösseb szava csácsogo klérusnak,
Hogy nem mint ennihány io reformaltusnak,
Mig Christussal maradcz, szidnak, kárhoztatnak,
Ha attul el szakacz, mondanak boldoghnak.
- 20 5. Ha élös elméd van, az jgasság utát
Eszödben vehetöd üldözésnek okát,
Ne keres masoknál bar ezökre példát,
Csak nézd szörte szellel apostolok sorsátt.
6. Kik inkab akartak amaz hü Moysessel
Rabságot szenvedni Jzrael népével,

89 I hatvan II hetven negyedben 90 II első 91 II Birincs

1 uidosásra [A szókezdő B számára a hely üresen hagyva.] 4 formaltak 5 pártusok 6 között [Beszúrva.] 7 Ellenünk [Értelemszerűleg jav.] 13 klérusnak [Az / beszúrva.]

Futni, lappangani az szögény Jlyéssel,
Hogy nem kazdagulni Pharao kinczével.

- 25 7. Némölylök közülök az Jeremiással
Tömlöczben vettetek Pétör apostallyal,
Sententiaztattak az három jffiakal,
Halálra möntenek szent Jstván mártirraly.
- 30 8. Kiket eroszakkal vagy citatioval
Törben nem eythettek alnok ravaszságall,
Mindön joszágokat dulo katonakkal
Praedára hányattak, nem gondolvan azzal.
- 35 9. Sokan ü közülök az nagy röttegesben,
Kik nem maradhattak az magok helyében,
Öltözven az szelid juhoknak bőrében,
Szaladtanak futva Duna szigetében.
- 40 10. Az köserüségöt uyétta roszab hir,
Mört szégény cselédgyök othon köserven sir,
Reszket az ü szivök, mint erdőben az nyir,
Mert oda ioszagok, möllyet soha nem bir.
11. Oh nagy hatalmu Ur, támadgy fel mellettünk,
Ne mondhassak ezök, hogy el hattal bennünk,
Hiszöm chak égyedül te benned reménlünk,
Ha meg ölszis, Uram, chak te benned bizunk.
- 45 12. Nem mentyük magunkat meltatlansagunkal,
Ha sujtaszis bennünk nagyob ostoroddaly,
Meg vallyuk vétkünket Hophni s Phineassal,
Kétségben nem esünk hitötlen Judással.
- 50 13. Mert nem történetbül, sem az szöröncsébül,
Hanem fölségödnek bölcs röndölésébül,
Vagyon, hogy kergetnek mastan ki helyünkbul,
Mint ezt meg tanultok iövendölésökbüly.
- 55 14. Az aranyat tüzzel szépitik rosdatuly,
Tizta buzát szellel valasztyak polyvátul,
Igy miis suitassal ez csalard világatul
El ne vonyattassunk testi batorságtul.

15. Nem föllyeb tanitvány az ü mestörénel,
 Ki sokat szenvedél, mig világban élél,
 60 Értünk keresztfára magad kenyen monél,
 Magad halalaval áldozatot tövély.
16. Nem hagyad minékünk világ dicsőségét,
 Hanem üldözésnek keresztviselését,
 Ez világban valo magad békeségét,
 Így kel hat viselnünk nyomoruság terhét.
- 65 17. Ez alatt nyögödnék most sok ecclesiák,
 Kik tanitójoknak hiröket sem hallyák,
 Mise halgatásra erőszakkal haytyák,
 Ha azt nem követik, pénzel birságollyák.
- 70 18. Az szent jrás helyöt virginát nyomtattyák,
 Az dudát közöttök nagy dallyal fuiattyák,
 Kik ennek elötte az mannát meg unták,
 Ugorkát, párhagymat most kentelen rágiak.
- 75 19. Seregöknek Ura, igaz itélö vagy,
 Az te bölcseségöd mindönök fölöt nagy,
 Igaz vezéröket nepeid közöt agy,
 Meg ölö métellyel legeltetni ne hagy.
20. Mijs azt fogadgyuk az te io tetedért,
 Chak ne hagy el bennünk Christus szerelmeiért,
 80 Senkihöz nem mégyünk az élő kényérért,
 Söt hozdad sietünk lelki testi iokért.
21. Mi haszna lösz, Uram, ha el vedcz bennünket,
 El kergez elöled, mint a sydo népet?
 Nem masolhatod meg velünk tött frigyödet,
 Azert bizvast mondgyuk szent Pallyal az jgéket.
- 85 22. Sem élet, sem halál te szent fölségödtül,
 Tömlöcz es az fegyver Christus szerelmetül
 El nem szakaszt minket az keresztyen hittül,
 Am bár üldöztessünk fene ellenségötül.
- 90 23. Jram ez versöket kedves baratimért,
 Christus munkáiaban szolgál tarsaimért,
 Kik most üldöztetnek az igaz vallasért,
 Nem szannék érottök bizony ontani vért.

58 szenvedél [Beszúrva.] 76 legeltetni <nagy> 88 ellenségötül [Utána zárójelben:] (Pápa seregét.)
 91 vallasét

- 95 24. Ezör hat szaz utan hetven negyedikben
Szent Mihaly havanak szinten közepiben,
Nap szám szörint penig tiszön ötödikben,
Nevét el halgatá *keserüségében*.

83/I.

MAGYAR SION SIRALMA

Nóta: Seregeknek hatalmas nagy királlya

1. Árván maradt magyar Sion leánya,
Számkivetett fiaknak édes anyja,
Hogy óltalmát késni láttya,
Buzgó szavát Istenhez így botsáttya:
- 5 2. Én Istenem, egyedül rád maradtam,
Az hegyektől 's halmoktól meg tsalattam,
Minden ember hazug, láttam,
Tekints reám, mert tsak te vagy óltalmam.
- 10 3. El lankadott várakozásban lelkem,
Alig tudja, honnan jö segedelmem,
Naponként árad sérelmem,
Majd el fogyok, ha meg nem szánsz, Istenem.
- 15 4. Sok szép idök sokszor el múltak immár,
A' miólta szabadulást néped vár,
El múltt az aratás és nyár,
A' mint látom, még is késik az határ.
- 20 5. Bús szivemnek bánatja olly szapora,
Mint a' földnek apróra morsolt pora,
Istenemnek csipös bora
Büneimért juttata siralomra.
6. Szemeimet siralommal fárasztom,
Nyoszolyámat könyveimmal áztatom,

96 keserüség ebben

- 2 III édes atya V Szám ki vettettett 4 III-IV istenéhez buzgo szavát így nyujtya V Istenhez buzgó szavait nyúttya 5 III-V Jm egyedül jstenem rád 7 III látom 8 V [A sort utólag más kéz írta.] 9 V én lelkem 10 III tudom 11 III ujul 12 III nem lác V el fogy 14 III Az mellyekben szabadulást IV-V A' mellyekben 15 III aratás az 16 IV Jaj 17 III Jaj szivemnek 20 III jutatot V Büneinkért 21 III áztatom IV Nyoszolyámat könyveimmal asztatom V Nyoszolyámat könyveimmal 22 III usztatom IV Szemeimet siralommal árasztom

- 25 Nintsen sohol vigasságom,
El hagytanak barátim is, jól látom.
7. Fiaimmal sok tomlőczők meg töltek,
A' kik közzül némellyeket meg öltek,
Kedves napjaim el költek,
És szemeim sűrű könyvbe merültek.
- 30 8. Ő kezeit én ellenem az Assúr
Fel emelte, 's minden gonoszt reám túr,
Jákób háza még is sárt gyúr,
Talám ugyan ellenem van a' nagy Úr.
- 35 9. Tekints azért a' tömlőczben Jósefre,
Hóltt fiainn siránkozó Rákhelre,
A' veremben Dánielre,
Szent nevedért búslakodó Illyésre!
- 40 10. Ne botsássad a' fene vad fogára,
Gerliczédnek lelkét ne add prédára,
Tekints reám illy sokára,
Siess hozzám, idvességemnek ára!
11. Elégeld meg a' siralmas napokat,
Csendesítsd le a' tengeri habokat,
Szabadítsd ki a' foglyokat,
Kik nevedért viselik a' vasakat!
- 45 12. Én el hiszem, pusztában bujdosását
Fel jegyzette Istenem óhajtását,
Szenteidnek sok sirását
Tömlőjébe szedte könyhullatását.
- 50 13. Majd bé telik az Edomnak pohára,
Én el hiszem, nem késik már sokára,
Öröme fordul bánatra,
Kaczagása akkor jut siralomra.

23 III vigasztalom IV–V Nints sohol vigasztalásom 24 III barátimis el hattanak 25 V bé töltek 27 V el töltek 28 III Én IV könyhulatasban merültek 29–32 III–V [Hiányzik.] 33–40 IV [A 9. és a 10. versszak sorrendje felcserélve.] 34 III fiaim sirálkozó 37 IV–V vad szájára 38 IV V ne add lelkét 41 IV [A sor után a 49–52. sorok következnek.] 41 V Előzzed meg 42 III Csöndesíts V Csendesítsd meg 45 III el hittem pusztában bujdosálást IV–V el hittem 47 III Szenteinek sok siralmát V Szenteinek siránkozását 48 V Tömlőiben szedi 49–50 IV [A sorok rendje felcserélve.] 50 IV hittem V hiszem késik

14. Ártatlanúl ki fojtt Abelnek vére
 Nagy zengéssel már az Urhoz fel ére,
 55 Sűrű panaszt tön az égre,
 'S boszszuállást ekképpen kére végre:
15. Óh Úr Isten, a' ki szent és igaz vagy,
 Büntetésre hatalmad is igen nagy,
 Ellenségim sokak, ne hadgy,
 60 Szenteidnek vérekért innyok vért adgy!
16. Siralomba bé merült magyar Sion,
 Imé, hallod, melly keservesen sirjon,
 Gyászos ruhát visel, ihon,
 Hogy téged is a' siralomra hivjon.
- 65 17. Sirok én is, ki é verseket irám,
 Sok gondok közt magamat erre birám,
 Szomoruan fojván lirám,
 Mig reám nem tekintesz, igaz birám.

83/II.

- (1) 1. Arvánn maratt magyar Sion leánya,
 Szám kivetett fiaknak édes anyya,
 Hogy oltalmát senkitül ő nem láttya,
 Istenéhez buzgo szavát így nyujtya.
- 5 (2) 2. Im, egyedül, Istenem, rád marattam,
 Az hegyektül, halmoktul meg csalattam,
 Minden ember hazug, az mint láttam,
 Tekincs reám, mert csak magam marattam.
- 10 (3) 3. El lankadott varakozásban lelkem,
 Alig tudom honnan jön segedelmem,
 Naponként mert ujjul szörnyü serelmem,
 Majd el fogyok, ha meg *nem* szánsz Istenem.
- (4) 4. Sok szép idok sokszor el multak immár,
 Az mellyekben szabadulást nepem vár,

54 III mert az IV zugással mert 56 III-V kíván 58 III-V tehetséged 59 V Ellenségid 61 III Siralommal
 be borult 62 IV Latod ime 64 III tegedet az 65 V irom 66 V birom 67 III-V pöndül 68 III Mind
 rám nem néz IV Mind addig mig ram nem nez magyar biram

8 I reám Istenem [A szótagszám miatt jav.] 12 I meg szánsz [Értelem szerint jav.]

- 15 El mult sokszor az aratás és a' nyár,
A mint látom, megis kesik az hatar.
- (5) 5. Jaj, szivemnek bánattya olly szapora,
Mint a' földnek aprora morsolt pora,
Istenemnek mert szörnyü csipös bora,
20 Büneimert jutata siralomra.
- (6) 6. Szemeimet siralommal asztatom,
Nyoszolyámat könyveimmal usztatom,
Nincsen sohol nekem vigasztalásom,
Baratim is el hattanak, jól látom.
- 25 (7) 7. Fiaimmal sok tömlöczük meg töltek,
Az kik közzül nemelleyeket meg öltek,
Kedves napim sirással is el töltek,
En szemeim sűrű könyvben merültek.
- (9) 8. Tekincs azért a' tömlöczben Josephre,
30 Holt fiain siránkozó Rachelre,
A veremben könyörgő Daniélre,
Szent nevedért buslakodo Illyésre!
- (10) 9. Ne bocsassad a' fene vad fogara,
Gerliczédnek lelket ne ad praedára,
35 Tekincs ream, Istenem, illy sokára,
Sies hozzám, idvességemnek árra!
- (11) 10. Elégeld meg a' siralmas napokat,
Csendesics meg a' tengeri habokat,
Szabadis ki a' nyomorult foglyokat,
40 Kik nevedért viselik a' vasakat!
- (12) 11. En el hittem pusztában bujdosását
Fel jedzeted, Istenem, ohajtasat,
Szenteidnek iszonyu sok romlását,
Tömlöidben tetted köny hullatasat.
- 45(13) 12. Majd be telik az Edomnak pahara,
En el hittem, nem kesik mar sokara,
Örömenek napja fordul bánatra,
Kaczagása akkor jut siralomra.
- (14) 13. Artatlanul ki folyt Abelnek vére,
50 Nagy zugással mert az Urhoz fel ére,

Sűrű panaszt tön a' fennyes egekre,
Boszszu állást ekkeppen kivan vegre.

(15) 14. Oh Ur Isten, az ki szent es igaz vagy,
Büntetesre tehetseged igen nagy,
55 Pogányoktul pusztítani mar ne hagy,
Tekincs ream, Istenem mert csak te vagy!

(16) 15. Siralommal be borult magyar Sion,
Ime, hallod, mely keservessen sirjon,
60 Gyászos ruhat mind eddig viselt, ihon,
Hogy tegedis a' siralomra hijjon.

(17) 16. Sirok enis, ki ez verseket irám,
Sok gondok közt magamat erre birám,
Szomoruan mind addig pendül lyram,
Mig az égbül rám nem néz igaz biram.

84.

AZ ISTEN ANYASZENTEGYHÁZÁNAK NYOMORÚSÁGOS SORSÁN, ÉS KESERVES ÁLLAPATTYÁN VALÓ SIRALOM

Nóta: Mikor Sénakérib a' Jérusálemet, 's a' t.

1. Oh vajha valaki tenger' árjaivá
Fejemet tehetné, 's vizek' forrásivá?
Vajha most lehetnék siróknak társává!
Lennék elöttetek bánatnak fiává.
- 5 2. Oh ki helyheztetne engem' a' pusztában,
Az úton-járóknak kedves szállásában?
Mert im' el-epedett szívem bánattyában,
Hogy a' Siont látám illy szomorú gyászban.
- 10 3. Oh ti fejünk felett forgó magas egek,
Sűrű bánatinkat nevelő fellegek,
Földi és mennyei sok számú seregek,
Én velem sirásra nosza siessetek!
4. Nosza kiki velem indúllyon sirásra,
Ugyan-is ki készül akkor vígaságra,

- 15 A' seregek' Ura mikor hív bánatra,
'S minden fejet juttat gyászos koporsóra?
5. Ki mondana akkor ékes mélódiát,
Midön menny és a' föld fú palinódiát?
Nem készít Thália tréfás comédiát,
20 Midön Melpóméné formál trágédiát.
6. Jaj! mert homályban jár Ekklesia' ege,
Szomorú sorsának öregbül fellege,
Az Ántikristusnak nőtön-nő serege;
Vallyon e' sok jajnak mikor lészen vége?
- 25 7. Jaj! mint sir ö-maga a' Sion' Leánya,
Sűrű könyveivel ortzáját áztattya,
Sok száz ember közzül nintsen egy baráttya,
A' ki bánattyában ötet vígasztallya.
- 30 8. Jaj még-is! mert fején bokrosodik a' jaj,
Mellyért fiainak fejeken van rab haj:
Babilon' országát gyámolító tolvaj
Reá sereggel jö, mint-egy eresztett raj.
- 35 9. Jaj! mert mindenfelé hallatik nagy sirás,
Mert tömlötzbzen nyögnek Szent Pál és a' Silás,
Majd meg-köveztetik a' hü Zakariás,
Jánost majd meg-öli Héródes Ántipás.
- 40 10. A' szerelmes Jósef tömlötzbzen kínlódik,
Mellyen báttya Ruben felette bánkodik,
A' kiseded Bénéjámín utánna vitetik,
Kiért a' vén Jákób majdan sirba lépik.
11. A' szerelmes Rákhel ket fiát sirattya,
Bánattal ö-magát faggattya, fonnyaszttya,
Sűrű könyhüllással ruháját áztattya,
Gyászos nyoszolyáját mellyben meg-úszttattya.
- 45 12. Péter, Jakab, János sirnak a' tömlötzbzen,
Kiket a' Héródes tart kemény inségben,
Jakab meg-öletik nagy kegyetlenségben,
Hogy többé ne szóllyon az Urnak nevében.

22 III-IV Sűrű bánatinknak öregbül 27 III száz <ezer> ember 42 III-IV fogyattya 45 III sirnak tömlötzbzen

- 50 13. A' kegyes Micheás tömlöztben vettetik,
Tsak száraz kenyérrel, 's vízzel tápláltatik,
E' szörnyü' ínségben nyomorog 's kínlódik,
Míg az *Úr beszéde* bé-nem tellyesedik.
14. Illyés Jézabeltől kínra kerestetik,
55 Mellyért a' pusztában egyedül bújdosik,
Lelkében kesereg, retteg és búskodik,
Végre Istenétől ekképen bútsúzik:
15. Oh Uram! életem légyen elég immár,
Vedd hozzád lelkemet, melly téged' készen vár,
60 Az én Atyáimnál nem léssen nagyobb kár,
Kik mennyégben veled vígadoznak immár.
16. Mert, jaj! el-búsúltam neved káromlásán,
Szent tiszteletednek meg-gyaláztatásán,
Te szent óltáridnak földig le-rontásán,
Szent Prófétáidnak le-vágattatásán.
- 65 17. Doëg Iduméus az Urnak Papjait
Kontzról-kontzra hányini nem szánnya szolgálit,
A' kiknek vérekben meg-mossa kezeit,
Nem szánnya meg-ölni az Urnak kenettit.
- 70 18. Hát ti Ur Jésusnak választott szolgálí,
Szent tiszteletinek hűséges Tanúi,
Az Antikristusnak kikkel fog-házai
Szintén meg-töltenek s' rakottak tömlöztí.
19. Nem vagytok-é erre ma elég bizonyság,
75 Kiket majd meg-emészt a' sanyarú rabság,
Kiket el-fonnyasztott éhség és szomjúság,
Ezt szerzi tinéktek tsak az egy igazság.
20. Minap Babilonból érkezék egy posta,
Ki szomorú hírrel engem' el-bádgyaszta,
80 Minden vígaságot tölem el-szakaszta,
'S bokros bánatimhoz bánatot ragaszta.
21. A' Jésus' Tanúit mert midön kérdezném,
Mint vagynak? 's felölök mikor emlekezném,
Fonnyasztó bánattal mindgyárást bé-telém:
Midön a' követnek illy beszédét értém:

- 85 22. A' Jésum' Tanúi iszonyú ínségben
Vagynak, 's keseregnek békóban: 's belíntsbén,
Ugyan el-bágyadtak immáron lelkekben,
A' Jésum' bélyegét hordozván testekben.
- 90 23. Némellyek tsak nyögnek a' бүдös tömlöztben,
Miként Jérémiás a' sáros veremben;
Níntsen Ebedmélek Szeretsen e' helyben,
Ki őket jó-szívvél látná ez ínségben.
- 95 24. Némellyek közölök rabotás munkával
Oh mint terheltetnek, 's szörnyü szolgálattal!
Kik sürü sirással Istenhez nagy szóval
Kiálnak, hogy számot vessen Babilonnal.
- 100 25. Némellyek közölök idegen helyekre,
Némellyek vitetnek az ítélő-székre,
Kiket kínszerítnek olly éktelenségre,
Többé ne szólnának a' Jésum nevébe.
26. De ezek nagy bátran nékik így felelnek:
Jobb nékünk mindenben engednünk Istennek;
Ínkább-is akarunk kedveznie ennek,
Hogy-sem mint múlandó világi embernek.
- 105 27. Némellyek közölök a' három ifjakkal
Bátran így felelnek 'Sidrákkal Misákkal:
Bár nyomorgattassunk tüzzel, vízzel, 's vassal;
De Bált nem tisztelünk soha térd hajtással.
- 110 28. Azért, ímé, mostan kezetekben vagyunk,
Lássátok! Kristustól de mi el nem állunk,
Semmit Vallásunkban mi hátra nem hagyunk,
Soha néma Bálnak mi térdet nem hajtunk.
- 115 29. Ujabb-újabb kinnal azért kínoztatnak,
Egy tömlöztből másba rútvál hurtzoltatnak,
Mert meg-vallyák nevét ott-is a' Jésumnak,
Hogy vérek fogytáig szolgálának Uroknak.
- 120 30. Testek el-bágyadt a' szörnyü éhséggel,
Holott Micheással tsak száraz kenyérral
Tengnek, 's ő gyomrokat töltik бүдös vízzel,
Kit a' satzoltatók köszszönnek mértékkal.

31. Oh Kristus Jésusnak hűséges Követi,
Kikre az Ur terhét népének így veti,
Kikre haragjának pohárát köszöni,
Keserü örömmel gyakorta meg-tölti!
- 125 32. Sion Leányának szeme azért ázik,
Búval tellyes szíve tsak érette fázik,
Kínokat hallván retteg és irtózik,
'S gyakran érettetek halállal tsatázik.
- 130 33. De ti mind a' végig híven hartzollyatok,
A' Mihály Angyallal félre ne álljatok,
Vitézségre hívott az Ur, jól tudgyátok,
Hartzollyatok végig, 's meg-lészen 'sódotok.
- 135 34. Mindent a' Kristusért semminek tartsatok,
Kárnak és ganéjnak Szent Pállal mondgyatok,
Panaszt 's zúgolódást mind hátra hadgyatok,
Mennyei Korona készen van tudgyátok.
- 140 35. Ha itt e' világon nem lészen hazátok;
Mennyországban vagyon mennyei hazátok:
'S ha most a' Jésusért vasakat hordoztok,
Végre Szent Attyától meg-koronáztattok.
36. Nosza hát állandók légyetek mind végig!
Mert nyomorúságtok lészen tsak tiz napig,
'S hogyha ő mellette hartzoltok mind végig,
A' Kristus titeket magasztal az évig.
- 145 37. Mert e' jajos napok tsak hamar el-múlnak,
'S a' nyomorúságok ezentől el-folynak;
De a' mennyei jók örökké meg-állnak:
'S végre így commendál Urunk Szent Attyának!
- 150 38. Szent Atyám, híveim ímé jelen vannak,
Kik kísértetemben végig meg-maradtak!
Méltó, hogy lakosi légyenek hazánknak,
'S el-vegyék jutalmát sok baj-vivásoknak.
- 155 39. Ezek a' Vitézek kiket előtted nézsz,
Nem vigyáztak arra, éltek hogy hartzon vész,
Még meg-sem gondolták, mi lehetne a' félsz,
'S kiki ütközetre éretted most-is kész.

- 160 40. Ezek minden-féle földi ditsőségen,
Gyözedelmeskedtek, 's hamis fényességen,
Lábbal jártak azonn, mint veszendőségen,
'S égi jókat vettek a' múlandó kintsen.
- 165 41. No azért mindenik meg-koronáztassék,
Méltó: ditsőséggel és fel-öltöztessék,
Királyság 's hatalom kezébe adassék,
'S véghetetlen jókban már részesíttessék!
42. Az üldözőket-is kár nélkül nem-hadgya,
Farahót tengerbe tsak hamar boríttya,
Ellensége előtt Sault el-futtattya,
'S végre az ö-maga töribe taszíttya.
- 170 43. Hámánt, Akitófelt majd fel-akasztattya,
Ákábot, Jézabelt az ebeknek adgya;
Héródest az Angyal mentést meg-tsapdossa,
'S a' férgeknek gyomra lészen koporsója.
- 175 44. Te kevély Babilon hát téged melly nagy kár
Követni fog, mellyre reá vigyázz ámbár,
A' kénköves ferdő készen vár, el-hidd bár:
Mert szörnyü vétkeid az eget érik már.
- 180 45. No hát Ur Jésusnak bánatos Serege,
A' kit majd meg-emészt az üldözet mérge,
Vesd-fel szemeidet a' magas egekre,
'S künyörögj hogy az Ur szánnyon-meg már végre.
46. E' nagy özön-vizben sokáig ne hadgyon,
Söt abból, mint Nóét, hamar ki ragadgyon,
Atyai óltalma melletted maradgyon,
'S végre országában nyúgodalmat adgyon.

85.

IN MALEFIDEI ACCUSATOREM JN DOMINI PRODITOREM

1. Keöz példa beszédben szokták aszt mondany,
Hidd el magad, szegyent ha akarsz vallany,
Jora Jstvány ehhez hozzá tud szollany,
Feyén teörtént minap, kész bizonyittany.

159 I-IV jártok [Értelemszerűleg jav.]

- 5 2. Sokat hitt eszének, de teőbbet nyelvének.
Nyughatatlansága gonosz elményének
Azon volt, hogy árcson az artatlan jgynek,
Jsten nem szenvedte gonoszságát ennek.
- 10 3. Teőkélletlenséghek eleiteől foghva
Fészke vala, s' avval álnok szive rakva;
Rosz emberi névnek itt volt szaporáya,
Százat hazud vala, csak edgy talpon álva.
- 15 4. Hamiss, csélcsap, gonosz, gylkos, teőkélletlen,
Armányos, practicas, czinczius, képtelen,
Feörtelmes ember ez, hazugh s, jstentelen,
Buya találmánnyal van feöld s, az égh ellen.
- 20 5. Nincsen olly practica, kit ez feöl nem talál,
Oly hamisságh sincsen, kiben feüligh nem áll,
Szemfény veszteő, kaukler, eördeöggel szemben áll,
Hogy mégh el nem vitte, tarttya csak edgy szál.
6. Gonosz hjre neve el teryett mindeneütt,
Az rosiz emberséghekben éppen torkjgh mereült,
Országunk mégh ilyen gonosz fiat nem szeült,
Ebben à beör sákban minden moslék megh gyeült.
- 25 7. Nem vala már, honnét uraságát várya,
Eleiteül foghva kire foga fáya,
Kerekét hogy kenneye, mert el fogyott háya,
Megh utálta minden, nincsen edgy baráttya.
- 30 8. „Látom, nem használlok igaz mondásommal,
Mind edgy az hitelem, iobb hazugságommal
Dolgom eleő vinnem, keűszkeödneöm urammal,
Miképpen eycsem megh el reőyteött horgommal.
- 35 9. Semmi beőcseületem, ugy látom, udvarban,
Rosz ember à nevem, bár yáryak kalpoghban.
Reővid nap dolgaim, tudom, folynak jobban,
Bizom prokátori exceptiojmban.”
- 40 10. Allégál nagy szeörnyen, teőreődik magában,
Mint à deűheős kuasz, dul ful haragyában,
Ugyan taytékot hany visétt agyarában,
Senkit nem marhat megh, nincsis modgya abban.

36 [Eredetileg:] exceptiojmban [A j beszúrva.]

11. Utollyán el mégyen, szentnek színli dolgát,
Remete baráttá változtattya magát,
Az Bakomban mégyen, foghya tarisznyáját,
Hogy ottan teölcse ki poenitentjáját.
- 45 12. Loppangh az erdeöben, el fogy az kenyere,
Kesereü száyában à sásnak gyeökere,
Az eördeögh késerte, mert mindeneütt vele,
Reövid ideö alatt Pápára megh tére.
- 50 13. Aszt tudá, valamint szent Jánost gyeökérrel
Az pusztában, eöfis angyali kenyérrel,
Avagy hollo által, mint szent Pált semlyével,
Az Jsten el tarttya, bisztában mégyen el.
- 55 14. Feöl kopik az álla, igen megh éhezik,
Se kenyér, se semlye; se eszik, se iszik.
Szent remetéyéreül Jsten feleytkezik,
Ott hadgya Jorais, Pápára érkezik.
- 60 15. Volt az eleött vagy sem, most szászor gonoszsabb,
Jrigy, patvarkodobb, kegyetlemb és roszsabb.
Szemei fordultak, az orrais hoszabb,
Eördeögheöz, mint máshoz, mayd hasomlatossabb.
16. Nem nyughszik, s, azon van, másokat megh eyttsen,
Vermet ás, hogy abban ártatlant temessen.
Jora gonoszságát nem szenvedü Jsten,
Maga nyakát abban szakaszttja véletlen.
- 65 17. Réghteül foghvást feözi, mérgétis forrallya,
Artalmas fullánkyát készeül, hogy ki tollya,
Okot keres, mikép urát el árullya,
Kenyerét az kinek ette, s, megh tapodgya.
- 70 18. Az kit az égh nem tud, feöld soha sem ismért,
Jgaz ura ellen ollyant gondolny mért,
Az kinek szivében soha gonosz nem fért,
Gáncsot, csorbát keres, s, igazban hamis vért.
- 75 19. Kinek nemzetségé romlott hazánk kincse,
Királlya heüségé mellett hogy ki eöntse
Vérét, kész volt, s, inkább magát rabul eytse,
Sem urát, s, nemzetét ártatlan veszesse.

20. Az kinek hivsége már régen láttatott,
Mint arany az teüzben, sokszor próbáltatott,
Heyános mértékben most sem taláztatott,
80 Kiért nemzetiben ám meghis áldatott.
21. Hányat látcz mai napis vérrel teölt zászlokot,
Hivségekért emelt szép trophaeumokat,
Tekéncsd megh à régi monumentumokat,
Bizonságot tésznek, csak kérdezd azokat.
- 85 22. Mit gondoltal tehát, Jora, hogy eszt feőzted?
A torkodon akadt, látom, el sem nyelhedd,
Szemedben gerenda, s, szálkát nem szenvedted,
Adgya Jsten, hasznát vedd, az mint kerested.
- 90 23. Szenteül szemben kedvet sokakhoz mutattál,
Mérget s, hálót nékik készítettel s, hántál,
Vermedben, nevezd meg, de hányat rontottál,
Jm magadat látlak, hogy belé ugrottál.
- 95 24. Keörmeötlen maczkának nehéz hagny fára,
Haszontalan teis vágyodhattál arra,
Hogy menteöl hamarább hághass magassabra,
Megh botlál s, megh esél jm hanyat s, honylokra.
- 100 25. Mindenkor vágyodál csak az urasághra,
Jsten sem teremptett, tudod, téged arra,
Arany perecz nem illik à diszno orrára,
Sem az bársony nyeregh à számár hátára.
26. Sok keüszeöbeöket nyalt már az te al feled,
Sokatis keölletlen peötyeögeött à nyelved,
Megh égette szádat az kása, már nyelyled,
Mert Isten hogy tovább, nem engedte, vgyed.
- 105 27. Rosz madár, mely maga fészket megh rutittyá,
Rut lélek, kurvafi, ki nemzetét szollya,
Hirét, nevét, tisztét nyelvével mocskollya,
De ki szart mégh annijt, hogy szádat bé tugya.
- 110 28. Ey, chartabiankás lélek, kurvafia,
A dicit, I dicit, procuratoria,

93 [Előbb:] fára hagny 95 magasabban [A rím miatt jav.] 105 magá <t> [A következő szó f-je ráírva a t-re.]

Hamiss exceptiod, az eördeöghis oya,
Más neve, peöcséttye alatt Jora esztet irya.

- 115 29. Kamarás ur vagy már, kamarában lakol,
Instállátiora vittek Bécsben, az hol
Dolgod eleöl mégyen, ne fély semmit attol,
Jsten se mentsen megh az akasztó fátol.
- 120 30. Szegény nemzeteünknek el készeült romlása,
Belzebub eördeöghnek talam valál társa,
Császár hiveinek árulo Judássa,
Kinek országunkban nem hallatott mássa.
31. Teüzes szalamandra, vipéra s, aspisnál,
Tygris teyén szopott vad medve s, sárkánynál,
Crocodilus, párducz, oroslán rivásnál
Kegyetlemb állat vagy scorpio toyásnál.
- 125 32. Deöghleletes mérged de kit szepleösített?
El készeült vermedben, mond megh, ki esett.
Reöyteött hálod miátt megh senki nem veszett,
Mind feyedre feöszted, s-Jsten nem segétt.
- 130 33. Guta eüsse kezed, kivel irsz gonosztat,
Nyelved korságh teörye, ne szolhass hamissat,
Teüz emésze szived, ne gondolhass rosztat,
Keöszvény vonnya lábod, ne léphess horgassat.
- 135 34. Hidegh leölés, cseömeör, éltedben gyeöteöryeön,
Vérhas és fogh fáyas teölled ne kereüllyeön,
Kolika, szédelgés, calculus rád yeöyeön,
Franczuz, geöracs és feövény véghtére megh eöllyeön!
- 140 35. Mert átkozott ideö s, szerencsétlen ora,
Melyben szeülettetett vér szomyuzo Jóra,
Jora, de nem iora, gonoszra s, nagy bura,
Vigyen eördeögh, s, veszel, eredgy, vesz pokolra!
36. Keöszeönd megh, hogy téged ennijre beöcseüllek,
Mert nem io disznonak, hogy én gyeömbért hinttek,
Nem néz gubás ebet vont arany keöpeönyegh,
Mászor teöbbet irok, csak most legyen elégh.

123 rivással [A rim miatt jav.] 138 szomyu <h> ozo [A z ráírva a h-ra.]

DÁNYÁDI GYÖRGY

[A BOCSKAI UJLAKI FERENC FELETT MONDOTT HALOTTI
BESZÉD VERSBETÉTEI]

a)

Jaj el fordult, s' Buban borult, rossz világ!
 Jaj hiános, Es nem hasznos, mulatság!
 Jaj mert Soldod, Minden dolgod, bolondság! [69]

b)

[Bárcsak vigasztalni tudná az Ujlaki-házat!]

De oh kinzo, El mulando, Vigasság!
 Oh szív gyötrő, s' Elmét vesztő, Hitvánság!
 Ki többire csak merő szomorúság.

Mert ha mibe, A' szerencse Láttatik,
 Vagy Magzattal, Vagy mivel hizelkedik,
 Jaj Ur Isten, mely hertelen változik! [72]

c)

[Egyetlen fia halálát siratja az apa.]

Oh véletlen, Reméntelen, Nyavalya,
 Mely hertelen, Seregünkben, Bé szálla,
 Oh szép Népem, Bezzeg igen Rutita!
 Mert a' mit nem vártam, Gondolni sem tudtam, Szintén az esék rajtam,
 Hogy kedves rajomnak, Egy virág szálamnak, Mostan halálát lássam;
 Jaj már hová legyek, Nem tudom mit tegyek? Mert özvegyen maradtam. [74]

d)

[Edvardus angol király palotáinál sokkal inkább fájlalta a fiaitól való megválást.] Im hol vadnak az én Elefánt tetemes palotáim, a' mellyekben én ez után élek.

1. De oh hamar mulo joszága világnak?
 Ki örülhet ilyen mulando marhának?
 Mert mit ma világ ad, holnap végét annak
 Láthattjuk; ki hinne hát ez hitvánságnak?

⁵ 2. Mert a' kit e' világ meg akar ejteni,
 Hizelkedő szárnyán fel szokta ragadni,
 Onnét fellyül nyakkal szokta alá vetni,
 Hogy így fel ne tudjon soha többé kelni. [74–75]

d 3 I mi ma világ II mit ma világ

e)

[A halál mindenkinek osztályrésze.]

Oh sem vénnek, sem gyermeknek, nem kedvező rut Halál!
Mert ha kire, történetből, rá talál,
Mindeneket, veletlenül, le kaszál. [75]

f)

[Ez ifjú halálával] oly nagy szomorúságot támasztott, hogy ez szokra méltán ki fokadhatsz:

Oh Ujlaki Házban fel nőtt szép Virág szál!
Ki születéseddel nagy örömet hozál:
De mérges Haláltul hogy le kaszáltatál,
Holtig valo gyázban bennünket buritál. [79]

g)

[Ne sirjatok.] sőt inkább ez utolsó szóval, velem edgyüt illessétek:

Meg bocsáss minékünk kérünk az Istenre,
FERENCZ életünknek szerelmes reménye,
Nyugossa meg Isten testedet a' földbe,
Lelked vigye által Szentek Seregébe. [79]

87.

THURI SÁMUEL

[HALOTTI STROPHÁK]

Tekintetes es Nemzetes Ujlaki György Uram Fiának, az N.N.N. Ujlaki Ferencznek temetése felett, az Udvar-Háznál el mondott Strophak

1. Oh irigy Világnak változando Sorsa!
Kiben irigysegek keserü forrása
Foly: ki által vagy embernek romlása,
Mert követni szokta ezt Halál pallosa.
- 5 2. Ez irigyseg pusztit fenyves országokat;
Es dicsössegektől nagy Udvar-Házakat
Meg foszt, es meg pusztit fenyves palotákat,
Es földre le tapod sok hatalmasokat.
- 10 3. Ez által ördög is a' Halált be színle
Az emberek közze, midön meg irigyle

Cím: II felett declamaltatott strophák. Thuri Samuel által. 6 dicsössegtől II dicsössegektül

Ember dicsőséget, vétékre ingerlő
Adámot, s' változo sorsal így terhelé.

- 15 4. Ezért forog rajtunk Halálnak pallosa,
Mely által embernek esik változása,
Attyátul, s' Annyátul valo el válása,
Kedves Rakonit'ul meszsze távozása.
- 20 5. Ki ember örömet hamar változtattya,
Nyájas beszédeit panaszra fordittya,
Fenyves köntöseit gyászszal bę burittya,
Kedves szép notáit sirásra indittya;
6. Oh, bizony indittya! a' mint ezt szertelen
Keservesen láttyuk a' Magyar Nemzetben,
Melynek gondolattya embernek sziveben
Kint, fájdalmat szerez, foggattya lelkeben.
- 25 7. A' sárgito Halál, mert sebes nyilait,
Hazánk rontására vonta meg idegit,
Minden felöl reá hozta ellenségit,
Es fel támasztotta az ő praedáloit.
- 30 8. Egy felöl dühüs Mars köszörüli kardgyát,
Más felöl Alecto borzas kigyos haját,
Nemzetünk köziben hinti nagy haragját,
Kivel öszve veszti Atyafiai házát.
- 35 9. Oh mely keservesen ezt minden nap láttyuk
A' mi Nemzetünkben nyilván tapasztallyuk,
Az Atyát Fiára támadni tudhattyuk,
A' Fiát Attyára: ezt nem-is titkollyuk.
- 40 10. Az Attya Fiának véręt ki ontani
Nem szánnya, kész menten javát is praedálni:
A' Fiu ellenben kész ezt meg mivelni,
Oh mely rettenetes dolog ezt hallani!
11. Ez sziv irtoztato rettenetes dolgon,
Kicsoda az, kinek szive ne lágyullyon?
Es kicsoda kinek könyve ne csordullyon
Ki az ő szeméből, ez siralmas dolgon?

16 I Rakonimtul II rokonitul 24 II forgattya 36 II eztis nem 37 II fiaknak 38 II kész mindgyart javait

- 45 12. Mert im nem elegendzik palotánk zárjait
A' sárgito Halál fel rontván, Lakosit
Hogy szép Nemzetünknek jeles fő rendeit
El hordta, s' le vágta régi jó vitézit.
- 50 13. De imő mostan-is Nemzetes Ujlaki
Uramnak, ő Házát kezdte hervasztani,
Mert edgyik virágját el le szakasztatni
Láttyátok, s' fekete gyászszal bę vonatni.
- 55 14. Oh ha ez szomoru Udvar-Ház szolhatna,
S' UJLAKI FERENCZnek halálán sirhatna!
Nem hiszem ez szokra hogy ki nem fakadna,
Es, Űra halálán ily modon nem sirna.
- 60 15. Oh keserves Napom! kin Iffju Uramtul,
Vęletlen fosztatám edgyik gyámolomtul,
Kit reménlek vala magamnak oltalmul,
El szalasztám ötet nagy meszsze magamtul.
16. Azt reménlem vala, hogy ő terjesztenę,
Az Ujláki Házat ő szerencsęltetnę,
Nagy sok esztendeig jó hirrel nevelné,
Es minden gonosztul hiven vędelmeznę.
- 65 17. Mert ő néki láttam sok nemes Virtusit,
Aranynál, ezüstnél fęnlőbb szép erkölcsit,
S' Erkölcshez adatott drágább tudományit,
Fel leltem ő benne remęség nyomdokit.
- 70 18. De ękes Virtusa meg nem tartoztatta,
Es jeles erkölcs meg nem oltalmazta,
A' sárga Haláltul, ki őt meg ragadta
Es lelket testétől már el választotta;
- 75 19. Oh tehát Ujlaki paloták sirjatok,
A' ti Uratokęrt könyvet hullassatok,
Es ti magatokra szurkos gyászt vonnyatok,
Mert el le enyészett ma edgyik napotok,
- 80 20. No hát, Fejeteket szomoru bánatra
Hajtsátok; Ruhatok fordítsátok gyászra;
Vigan ęneklęstek vallyon siralomra,
S' kęservesen folyo zokogo notákra.

66 II fényeseb erkölcsit 69 II nem oltalmazta 70 II nem tartoztatta 71 II el ragadta

21. Ezekre az szokra ez Udvar fokadna,
Ekesen szollásra hogy ha nyelve volna,
Ekképpen tinétek el hiszem orálna,
A' mint meg hallyátok, nem különben szolna.
- 85 22. De hogy beszédemet fordítsam reatok,
Oh keserves Atyák, a' kik siránkoztok,
Fiatok halálán erőssen zokogtok,
El hiszem hogy nehéz tőle el válástok.
- 90 23. Mert hogy ha el szalaszt ember egy madarkát,
Busul, és ęrette buval gyötri magát;
Hát ki el szalasztya edgyetlen egy Fiát,
Vallyon s' ohattyae buktol ő orcáját?
- 95 24. Ti pediglen mostan el szalasztottátok
UJLAKI FERENCZet, meszsze bocsáttátok,
A' ti kedvesteket, kit úgy tartottatok,
Hogy meg a' szęltől is őt oltalmaztátok.
- 100 25. Ezęrt ęn el hiszem az ő el válása,
Hogy szomoru nętek ő el bucsuzása,
Ti szęp Fiatoknak meszsze távozása;
De, ne sirassátok, mert jól esett sorsa.
26. Nem volt ez ő nęki örökös szállása,
Oda kellett menni, hol vagyon ő társa,
A' Christus ő társa, s' ott lesz már lakása
A' hol színről színre Christusat láthatya.
- 105 27. Es a' koporsóban ha meg indithatná
Az ő folyo nyelvét szépen folytathatná,
Sok jovoltotokat elő számlalhatná,
Es rendre azokat mind meg hálálhatná.
- 110 28. A' jo akaratot kit vęlle töttetek,
Hogy szęp tudományban őt fel neveltętek,
Es minden gonosztul őt meg őriztętek
Ekképpen köszönę el hiszem meg nętek:
- 115 29. Nemzetes UJLAKI GYÖRGY szerelmes Atyám!
Ki mint Lęlek testhez úgy voltál ęn hozzám,
Mert annyi sok jokat mutattál ęn hozzám,
Hogy vękony erőmmel azt ki nem mondhatnám,

83 II el hiszem tinétek 84 I hallátok II hallyátok 97 II Ezen; válas <át> a 103 II lesz maradása

- 120 30. Mert az Isten után te voltál oltalma
Az én életemnek minden bizodalma,
Minden javaimnak hasznos promotora,
Kik annyik voltak mint csillagnak száma.
31. De oh mely kevéssé te gyönyörűsége
Lehetek, hogy néked kereshetném kedved,
Es sok jó voltodért szolgálhatnék néked,
Mert az Halál által el vétetem tőled.
- 125 32. En értem való sok fáradságidért
Es én roham való gondviselekedért,
Nem tudok mit adni ily nagy jó voltodért,
Kívánom Istentől végy jutalmat ezért.
- 130 33. Valaha vétéssel hogy ha illettelek,
Vagy mint kellett volna úgy nem becsültelek,
Mindenekrül tőled bocsánatot kérek
Immár végső szómmal ajánlak Istennek.
- 135 34. Hát micsoda szokkal én édes Anyámra
Fordullyak KOMLOSI MARIA Aszszonyra?
Ki most könyves szemmel az én koporsómra
Borult ez szomorú gyászos kis boltomra.
- 140 35. Mert annyi sok jokat közlöttél én velem,
Miolta te tőled világra születtem:
En szerelmes Anyám, elegendes nyelvem
Nem lehet énnekem, azt hogy ki beszéljem.
36. Csecsemő koromból fel neveltél engem,
Sok fáradságokat viseltél mellettem,
Édes álmaitad felben hadtad értem,
En gyermekségemben így neveltél engem.
- 145 37. De oh mely kevéssé te gyönyörűsége
Lehetek, hogy néked kereshetném kedved,
Es sok jó voltodért szolgálhatnék néked,
Mert az Halál által el vitetem tőled.
- 150 38. Es, oh mely kevéssé a' te Udvarodnak,
Lehetek világa ez Familiának,
Kicsiny ékessége valék asztalodnak,
Mert engednem kelle a' nagy Ur szavának.

39. De miért ezeket hogy elő beszéllem?
Mert csak te fájdalmid ezekkel nevelem;
155 Csak utolsó szomat te hozzád emelem,
En szerelmes Anyám bocsásd meg vétéségem.
40. En bucsuzo szomat már reád fordítom,
Nemzetes DERSÖFI ISTVÁN kedves Sogrom!
Mivel ez világot én mentest el hagyom
160 Te veled az Isten maradgyon, kívánom.
41. UJLAKI ERSEBET kedves Nőnem Aszszony!
Teged-is en Hugom MARIA kis Aszszony!
Immáron el hadlak ez árnyék világon,
Rajtatok az Urnak áldása maradgyon.
- 165 42. Oh kedves Rakonim, valakik hol vadtok,
Minden ismerőim, kicsinyek, és nagyok;
Szolgaim, jobbágyim, kik környülem altok,
Ez utolsó szomra mind meg bocsássatok.
- 170 43. Tęged is változo veszélytől meg tartson
Ujlaki Udvarom; Isten oltalmazzon,
Minden áldásival tęged gazdagitson,
Immár az életnek hadlak e' világon.
- 175 44. Nemes és Nemzetes Vitéz Uri rendek!
Ti is tisztessęget kik tenni jöttetek,
A' nagy Ur Istennek áldását ti nektek
Kívánom ez joert kit velem töttetek.
- 180 45. Már nincs egyéb hátra csak testem vegyéték,
Temető helyemre öt fel késérjétek,
Jo reménség alatt a' földben tegyétek,
Mert meg ezen testben a' Christussal lészek.

TONSORIS SÁMUEL

HALOTTI VERSEK

Mellyek, Az Istenes indulatu, s' nagy reménségü Iffjunak, UJLAKI FERENCZnek el temetendő meg-hidegedett tetemei felett mondattak el a' Temp-lomban.

1. Oh csalárd Világnak bizontalansága,
Pompás javainak álhatatlansága,
Kincses Tárházaknak porrá változása,
Csak egy czerna szálon mindenek állasa!
- 5 2. Szép zugo patakok mely hirtelen folynak,
Csergedező forrás vizei el mulnak,
Igy fris reménségek földi Uraságnak,
Egy szem pillantásban semmire változnak.
- 10 3. Mint a' melegségtől meg hervadot rosák,
Vagy kedves illatu meg fonnyatt violák,
Virágokban őket midőn le szakasztyák,
Gyenge szépségektől azontul meg fosztyák.
- 15 4. Igy szinten világban kedves örömöktül
Mindenek meg válnak ékes természetkül,
Dicsőség ígíró csalárd reménségtül
Biborral fel csinalt Királyi székektül.
- 20 5. Inkább hidgy fel indult Tenger habzásinak,
Meg dühüt Tigrisek mérges fogainak,
Kietlen erdőkön fel nőt Párduczoknak,
Mint ez csalárd Világ fajtalanóságának.
6. Mert kiknek mit ígí azokat meg csallya,
Vas békokban zárván tömlöczében tartya,
Öket a' menéstől gyakran meg gátollya,
Es kívánt utokra ingyen sem bocsáttya.
- 25 7. A' kiknek pediglen szépségét mutattya,
Jaj! azokat sikos jęgre fel állattya,
Mint szép liliomot ottan le szakasztya,
A' halál torkokon kaszáját meg rántya.

4 II mindennek 8 II semmive 11 II mikor 23 I gyakran

- 30 8. De a' bölcs Istennel így van el végezve,
Hogy minden utolsó végre sietne,
Mivel van egy ország az Uról rendelve,
Hová minden szentek vitetnek öröme.
- 35 9. Le írja Szent János lelki látásában,
Ki el ragadtatott Isten országában,
Mikoron bujdosnék Pathmos határában,
Angyalok fel vitték dicsőült hajlékban.
- 40 10. Hogy egy Várost látot menynek országában,
Melyhez hasonlatost gyönyörű voltában
Nem hallott semmi rend világon jártában,
Meg sem gondolhatot nagy okosságában.
11. Mely drága kövekből frissen építettett,
Ragyogo kö fallal környül vetítettett,
Tizenkét kapuja aranyból készített
A' Báránynak széki közepin helyhetett.
- 45 12. Ennek szép uczáin, a' drága Gyémántok
Kedvesen villognak tündöklő Smaragdok,
Minden felől égnék a' fenyves Saphirok
Csillag modra fénlő ékes Hyácinthok!
- 50 13. Ez a' minden joknak bőséges tengere,
Meg beszélhetetlen vigasság szépsége,
Ez a' véghetetlen örömnék mélysege,
Melyben foglaltatik életünknek vege.
- 55 14. Szomorú Halgatok! hogy ne késllelyelek,
Vagy külső példákrol sokat ne beszéllyek,
Im siralmas példa fekszik előttetek,
A' kinek halálán meg keseredtetek.
- 60 15. Jajos és keserves ennek el válása,
Ez edgyetlen edgynek szomorú halála,
Kedves szép Ifjunak sirban bę szállása,
El badgyatt szivetek mely mostan fonnyasztya.
16. Ezért előttetek Tekintetes Népkek!
Mulandóságáról világi életnek,
S' Tettető voltáról minden dicsősségnek,
Kérlek halljátok meg miglen beszélgetek.

- 65 17. Mi lehet ez kínos siralom völgyében,
Bu, s' bánattal tellyes halál tömlöczében,
Szebb dolog, mint a' kit Királyi felségben
Az Ur fel magasztal, pompás dicsőségben?
- 70 18. Mi lehet Istennek leg nagyobb jo volta,
Az emberi nemhez szebb irgalmassága,
Mint hogy ötet áldott képe-re formálta,
S' Szent dicsire-tire Neve-nek alkotta?
- 75 19. A' gyönyörűséggel csillagzo hajlékban
Csergő patakokkal friss Paradicsomban
Ebbe helyezettette halhatatlanságban,
Az ártatlanságnak tiszta ruhájában.
- 80 20. Isten szent törvényit szemlélni bocsátta,
Annyera hogy végig tisztán akarattya
Ha meg álhat vala: Kincseknek Tárháza
S' Uri birodalom nála maradt volna.
21. Oh gyászszal bé borult napoknak orája,
Meg sirathatatlan esetünknek kinnya,
Oh arany időknek hamar el folyása,
Melyben el enyészék életünk csillaga.
- 85 22. El esék fejünknek dicső Koronája,
Diszes Uraságunk változot rabságra,
El ejtett Nagyságunk kínos szolgálatra,
Mi ártatlanságunk álnok gonosságra.
- 90 23. Meg becsülhetetlen szentségünk el fogya,
Isten törvényétől szivünk el fajula,
A' gonosz Sáthánnak tanácsára hajla,
Mellyert fenn a' halál, büneinknek soldgya.
- 95 24. Oh, immár nyomorult életünk napjai!
Honnét következnek romlott változási,
Minden méltoságnak csak füstben menési,
Mint Sas keselyűknek ködben repülési.
- 100 25. Mi haszna hát kérlek, sok időt kívánni?
Nincsen semmi haszna nagyra vágyakozni;
Mit sietsz vitézül bajnokoddal vinni?
Nem látsz, mindene- ket töled csak el mulni?

26. Jaj! miként építesz roppant városokat,
Kerített Varakat, Nagy Udvarházakat,
Ingyen sem tekintvén rossz állapotodat,
Mert halál ezennel meg metszi torkodat.
- 105 27. Hol vagyon Trojának Királyi Városa?
Hol van Babylonnak aranyas kö fala?
Hol Jerusálemnek gyönyörű Temploma?
Vagy Alexándernek gyöngyel rakott Vára?
- 110 28. Mint vizi buborék, ezek el mulának,
Mint mezei virág csak el hervadának,
Mint kéményből jöt füst széllyel oszlatának,
Mert nincsen állandó marhája vilagnak.
- 115 29. Oh szegény, mit kívánsz hosszszu esztendőket?
Egy órában ki mulsz, s' el hadsz mindenedet,
Mít hányod fegyvered, s' derék Nemzetidet?
A' halál egy pontban el rántya ezeket.
- 120 30. Tündöklesz erővel? A' magas hegyeket
Nézzed, szemeiddel, s' az erős köveket,
Es a' meg senyvedett tölgy fa törököket,
Csak keves záportul széllyel széledtetek.
31. Visgáld erőseget a' márvány köveknek,
Mellyek nagy erőssen, s' szépen öszve nőnek,
Erős pörlyökkel hijában veretnek,
De keves eczettül izre törettetnek.
- 125 32. Tekints meg Gyémántnak csuda természetet,
El csudálad annak ő nagy keménységét,
Nem ronthadd el vassal annak erőseget,
De kosnak vörivel ronthatod izenkent.
- 130 33. Mi lehet már nagyobb erős Elephántnál
Melynek ha előtte egy egeret látnál,
Kinek szaga miatt meg halni találnál
Erős Elephántot, akkor így szollanál:
- 135 34. Nincsen ez világon semmi-is állandó,
Fának leveléhez minden test hasonló,
Alhatatlan világ szelétől el oszlo,
Ha ma zöldül, holnap, igen hamar hulló.

- 140 35. Mit dicsekedel hát, hatalmas erőddel,
Es régi füst fogta nemes leveleddel?
Hires és Nemzetes fő Nemzeteségeddel,
Mit, fenyves biborral, és drága ezüstel?
36. Mire kevélykedel nagy gazdagságodban?
Ráro szárnyon járo délczeg paripákban,
Szarvas modra ugro könnyü agarakban,
Sebessen repülő vadászo Solymokban?
- 145 37. Ki dob, s' hegedü szo, hangos musikákban,
Aránnyal ékesült erős sisakokban,
Villogo fegyverben, s' hadi szerszámokban,
Bizol, jobbágyokban, és szép kastélyokban.
- 150 38. Gondold meg a' bársony mely szép szint mutasson,
De ismét csak hamar rutul meg rothadgyon,
Becsület, s' szép termet egy aránt ne állyon,
Semmi ez életben, békevel maradgyon.
- 155 39. Hol Antiochusnak fel lobbant haragja?
Hol a' Senacherib kegyetlen táborá?
Hol vagyon ver szopo Rapsachenak szája?
Vagy amaz káromlo Semeinek átka?
- 160 40. Hol vagy, oh, Jonathas Sidok ékessege!
Hol erős Joabnak hadi erőssege?
Hol a' Vitez Abner Táboroknak fénye?
Meg csalta Világnak álnok fenyessége.
41. Hol van győzhetetlen Davidnak jobb karja
Ellenség verivel meg festet zászloja?
Hol van Salamonnak tudos okossága?
Xerxes vèghetetlen nagy hatalmassága?
- 165 42. Mint vizi buborék ezek el mulának,
Mint mezei virág csak el hervadának,
Mint keményből jöt füst szellyel oszlatának,
Mert nincsen állando marhája világnak.
- 170 43. Az el folyt idöket hogy ha meg szemléllyük
Hazánk pusztaságát ha ugyan meg nézzük,
Meg gyászolhatatlan nagy romlását ertyük,
Szép jeles példákbol hogy ha meg tekintyük.

44. Hol vadnak Koronát, ő magok kardgyával
Kereső Vitézek, erős táborokkal?
175 Hol van Mátyás Király Uri pálczájával?
Hol Báthori Gábor hallatlan karjával?
45. Ezeknek halálát szomoruan hallyuk,
Nagy vitézsegeket hogy ha meg gondollyuk,
180 Nemzetünk Nagygyai el fogytak jól láttyuk,
Szép Hazánk oszlopi ki multak, úgy tudgyuk.
46. De hogy ki ne lépjek régi nagy dolgokra,
Ujlaki Nemzetnek hol egy Nemes ága?
Ez Familiának hol fenyves Csillaga?
Szép UJLAKI FERENCZ, imé fekszik halva.
- 185 47. Oh sárga halálnak szörnyü dühössége;
Oh halál nyilának rettenetes męrgel!
Kit meg nem gyöz senki okos bölcsessége,
Sem kincse, joszága, sem nemes levele.
- 190 48. Oh mennyi Uraknak szivęet szomoritod!
Márvány kö Várat erössen meg vivod,
Bársony ruhájokat gyászszal bę kormozod,
Fenyves biborokat korommal bę vonod.
49. Nem kedvez Atyáknak sem édes Anyáknak,
Sem az Uraságra menendő Fiaknak,
195 Sem az öregeknek, sem piros orczáknak,
Sem a' szép termetü erős Ifjacskáknak.
50. Erről lehet nekünk nagy siralmas pęlda,
Im ez kormos szennyel bę vont boltocskába,
200 El zárt szép Ifjunak jeles állapottya,
Kinek meg hidegült teste koporsoba.
51. Kinek, ha vilámlo szeme fel ébrülne,
Halál birtokából hogy ha fel kelhetne,
Koporsoján csüggő Attyával beszélne,
S' Annyát meg tekintvęn fokadna ezekre:
- 205 52. Pergő kerekęre ez álnok világnak
En-is állattam volt: Tündęres javanak,
Fordulván szerencse, a' męrges halálnak
Rabja lők hirtelen irigy gyilkosomnak.

- 210 53. Kecsegetett engem szines hazugsággal,
Miként a' madarat edesgető sippal,
Hogy törbe keritsen csalárd hálojával,
Olalkodot miként vadász ő nyilával.
- 215 54. Az Ujlaki Nemnek egy szép ága voltam,
Atyamnak házában, mint Nap, úgy tartattam,
Urak szemek előtt tisztességben voltam,
Mig mérges pusztáján e' világnak jártam.
- 220 55. Nemes Nemzetemnek gyönyörű szépsége,
Gyöngyrel és aragnál drágább ékessege,
Nagy busulásinak meg engesztelője,
Voltam Udvaromnak kedves tisztessége.
56. Nemesek Serege gyakran ezt mondotta:
Ha arany életnek virágára jutna,
Ez lenne hazánknek szives ör-álloja,
Edes Nemzetünknek hatalmas oszlopja.
- 225 57. De, oh nagy változás ez bajos életben,
Midőn Szüleimnek kellemes kertekben
Volnek virág szinnel fűlő ékessegekben,
Halál jobb kezevel le metsze hertelen.
- 230 58. Oh szomorú napnak siralmas folyása,
Kivánt reménynek szörnyű változása,
Rám talált halálnak meg ölü kaszája,
S' Eiletem el metsze, néki lök praedája.
- 235 59. Vör szopo foga közt immár tartattatom,
Csincsér, s' békójával szörnyen szorittatom,
Honnet, el mentemet tovább nem vohatom,
Mert ez-is sok idő, mig im ezt mondhatom.
- 240 60. Számos esztendőig ez a' Familia,
Terjedgyen és nőjön, mint Cedrusnak fája,
Ragyogjon dél színben örömtök napja,
Szomorúság köde ezt ne komorítsa.
61. Vegsö bucsuzásom Nemzetes Szüleim,
Immár meg hallátok kedves nevelőim,
Mindenben ennekem hűséges Dajkáim,
Rokonim, Szolgaim, és minden jobbágyim.

- 245 62. Már többet veletek imę nem szolhatok,
Mert irigy halálnak tömlőcżében vagyok,
Holot ęn egyebet semmit nem sohajtok,
Csak hogy szüleimtől már szot nem halhatok.
- 250 63. Ezen meg indulván belső ręszeiben
Nemes Ujlaki György szive meg sebhedvęn,
Atyai szerelme benne gerjedezvęn,
Fia szavaira, így szol keseregvęn:
- 255 64. Fiam, ędes Fiam! szerelmes rajzatom,
Ekes Liliumnál kedvesb virág szálom,
Minden javaimnál leg drágább jországom,
Két szememnek fęnye szerelmes magzatom.
- 260 65. Hogy hagyád szivemet szomoru bánatra,
Siralmas halálod mely igen fonnyasztja,
El bádgyat elmęmet keserven rongállya,
Mert jo erkölcsidnek sok volt az ő száma.
66. Immár szárnyam alol tęged ki bocsátlak,
A' nagy Ur Istennek kezében ajánlak;
Szent Jobbal békevel szenvedem az Urnak
Nehęz sulyosságát látogatásinak.
- 265 67. Szivében kesergő kedves szülő Anyya,
Sűrő jajgatások terhének miatta,
Szive buslakodván midőn nem szolhatna,
Vęgre zokogással ezekre fakada:
- 270 68. Hol vagy, oh, de hol vagy minden gazdagságom!
Engaddi szölőjęn nevelt vigasságom?
Libánus tetejęn költött szép galambom,
Jerico mezején termett rosa szálom!
- 275 69. El fogya ęltemnek minden remęsęge,
El mult Nemzetemnek ękes dicsősęge,
De ez a' nagy Urnak sujtolo veszszeje,
Őve a' dicsősęg, áldott ő szent Neve!
- 280 70. Így szintęn Nemzetes Nagy Dersőfi István,
Ki mult Sogorának halálát siratván,
Sirván két kezeit fejere kapcsolván,
Szivét fel emeli, illyen modon szolván:

71. En kedves Sogorom, UJLAKI FERENCZem!
Kiben helyeztetett minden én örömem,
Imè csak híredet hagyád en elöttem,
Mely nagy siralomra indittyá en szivem.
- 285 72. Így nemes UJLAKI ERSEBETH is ötset,
Jajgatván sirattya ő kedves Szerelmét,
Hogy már nem láthattya nagy gyönyörüségét,
Gondos sirásával epezsti elmejét.
- 290 73. Végezetre az ő szerelmes szép HUGA,
Dersöfi Istvánnak Leánya, MARIA
Ő-is a' szomoru Selyere borula,
S' Szemei könyvezvén, illyen modon szolla:
- 295 74. Kedves Bátyám Uram! Immár meg követlek,
Minden vétsegimről, hogy meg bocsás kerlek,
Veled egyetemben a' Christusnál leszek,
Es nagy vigasságban örökké örvendek.
- 300 75. Nincs már egyéb hátra, Valamint láttyátok,
Hanem vég oráján kik most jelen vadtok,
Az ő meg hidegült tetemit fogjátok,
S' Homályos gyomrában földnek takarjátok.

89.

RHYTHMI VALEDICATORIO-PARENTALES SUPER INFELICI
DECESSU GENEROSI ADOLESCENTULI DANIELIS THÓLNAI ETC.

Decantati ad tumulum in pago Sárd, anno 1674. dje 7. mensis octobris.

Ad melodiam: Cur mundus militat etc.

1. Arnyékhoz hasonló világh dicsőséghe,
Oh melly hamar mulik ennek ekesseghe!
Nem volt soha eddig olly gyönyörüséghe,
Mellynek nem lett volna siralommal veghe.
- 5 2. Mert mint a' madarász szepen szólló sipja,
Mellyel a madarat meg-csalni akarja,
Akképpen hiteget vilagh pompájára,
Csalard szinnel be-kent mezes madzagára.

295 II Christussal 298 II az kik jelen

- 10 3. E' világ szintén olly, mint egy viragos kert,
Hol ki nyílt rosában tovisszet el-rejtett,
Meg-ölő mergeben mézet öszve-kevert,
Horgát el-fedezte, fojtó hurkot tekert.
- 15 4. Nem kerülhetni-el háloját halálnak,
Nem néz semmi rendet, mert öt írjak vaknak,
Valamiként mérte az italt Jrusnak,
Azonkeppen nyutya pohárát Croesusnak.
- 20 5. Hol vagyon Sandornak vitézi ereje?
Hol fegyvere, kivel ellenségét verte?
Egy kád vérben esett Cyrusnak-is feje,
Verrel volt szajában az annjának teje.
- 25 6. E' vilagnak dolgát csak úgy vedd eszedbe,
Mint Halcyon madárt az hideg tengerbe;
Latod mindenfelől magadat szelveszbe,
Nincsen egy oracskád igaz csendessezbe.
- 30 7. Edgy esztendőd soha nincsen üres bútúl,
Bokros jaj napidat tötte széles útúl,
Szempillantásid-is nehezülvén gondtúl,
Minden oraidat meg-zavarjak rútúl.
- 35 8. Edgyik keserűség a' masikat üzi,
Setét gyasz-viselést bokrossan rad füzi,
Terhes szu-fajdalom örököd meg-gyözi,
A' sok nyomorúság lelked ugyan főzi.
- 40 9. Kiktől hogy tanullyunk vadnak elég példák,
Néha zöldségektül meg-fosztatnak pálmák,
Tengeren szelvéstől hanyattatnak sajkak,
Eletünk fonalát el-mettzik a' Párcák.
- 45 10. Kostolá ezt jffiab Thólnai Daniel,
Kit Jsten veletlen uton végeze-el,
Egyenlő sorsa lön a' Job gyermekivel,
Mert föld szakada-rá halalos terhével.
- 50 11. Tiz felet hogj három esztendőbe lépék,
Jlly szörnyü halala Fejervaratt esék,
A' király kútyjánál föld-veremben fojlék,
Mennyei felsegnek mert ekkeppen tettszék.

- 45 12. Oh édes szüléknek holtig keserves jaj,
Mellyért ő sziveket gyötri banat s-bús zaj,
Sok törödes, panasz, gond, sirás s kinos baj,
Nincsen ő fejeken annyi szamu szál-haj.
- 50 13. Nemzetes Thólnai Daniel uram, hidgyed,
Egyetlen edgyedtől váltál-meg, így vegyed,
Jstennek e kezét bár szivedre tégyed,
Könyvezz s fohaszkodgyál, Jstent engeszteljed.
- 55 14. Tizenket esztendőök alig folyanak-el,
Miolta meg-latot Jsten e' gyermekkel,
Azt véle töltétek hol buval s' örömmel,
De még meg-lattyatok eghben a' szentekkel.
- 60 15. Vajha fel-nyilhatnék szollásra most szája,
Edes rajotoknak végső szava, hangja,
Es ha most nem volna halál kotott rabja,
Bucsuzva mondana (szam ezt ratok szabja):
16. Uram, en szerető nemes edes atyam,
Tholnai Daniel, nagy volt szived hozzám,
Tartál mint Jsakot ama' nagy Abraham,
Aldot légy, 's kövessen menyei Canahan!
- 65 17. Oh melly nagy fájdalom, hogy élő szollasom
Veled nem birhatom, edes hü gyámolom!
Tudom, hogy keserü tölled el-valásom,
De nem-volt itt nékem marado városom.
- 70 18. Tekéncs-meg már el-vált egyetlen edgyedet,
Kinek te gyakorta mutattad kedvedet,
Hü serenysegedet 's vigyazo szemedet,
Nem szemlelhedd tovab bennem örömödet.
- 75 19. Jm, előttd fekszik meg-hervadt virágod,
Agyekodnak raja, szerelmes magzatod,
Kedved, vigassagod 's nyajas uti-tarsod,
Minden dolgaidban edes mulattsagod.
- 80 20. Legyen az Ur veled, kinek ez így tettett,
Meg-bocsas fiadnak, ha valamit vetett,
Míg éltem, teneked szivem orvendezett,
De Jsten mar nekem menyben hazat szerzett.

21. Eltedet a' nagy Ur szárnya alá vegye,
Kereszt-viselésen lelked nagygya tegye,
A fel-nőtt jajjokat fejedem meg-fedgye,
Végre köny hullásid tömlőjében szedgye.
- 85 22. Edes anyám, Herczeg szőlősi Susanna,
Nem hiszem, anyai szived hogy ne szána,
Oh hüséges dajkám, légy békés, mint Anna,
'S ugy száll bus fejedre a' mennyei manna.
- 90 23. Tizenket esztendők alatt hogy tartottál,
Kis bölcsömtől fogván velem dajkalkottál,
Mikor betegh voltam, te-is sohajtottál,
Sok éjjeli almot értem szakasztottál.
- 95 24. Aldgyon-meg a' nagy Ur, 's ha mit en vétettem,
'S nem teczhető dolgot kedved ellen töttem,
Bocsanatot kerni, im, elődben jöttem,
Mert tanitoimtól ezt eltemben vöttem.
- 100 25. El-valom már tölled, elly azért Jstennek!
Meg-segel ez, hidgyed, vann ereje ennek,
Kezedet megh-nyissad gyakran a' szegénynek,
Mert ezek fogadnak hazában az eghnek.
26. A' mennyei nagy Ur minden vig várásod,
A' Jesus Lazari helyettem magzatod,
Ez Urra hadd bajod, 's nem leszz fogyot voltod,
Nezi bokros jajjod, 's leszen vidamsagod.
- 105 27. Edes batyam uram, atyam atya fia,
Jó Tholnai János, Jsten elted birja,
Hozzám jo voltodért kövessen föld zsirja,
Ne legyen testednek illy veletlen sirja.
- 110 28. Embertől születtem, 's en sem voltam angyal,
Tudom, hogy vétettem, szajam itt meg-nem csal,
Bocsáss-meg ennékem, 's ne tekéncs haraggal,
Keszülly en utannam, 's élly a' szent karokkal.
- 115 29. Hol vagy nemes jffju, te Sebesi Menyhart?
Jsten en eltemben vete csuda határt,
Föld sar-veremben zárt, mellyet vallyon s ki várt,
Hogy Fejérvár hozna nékem halalt 's nagy kárt.

- 120 30. Tellyes eletedben az Jstent szolgállyad,
Ne lehessen olly ok, hogy azt el-mulassad,
Ha ellened jartam, azt csak el-titkollyad,
Jsten legyen hozzad, ezt vegkeppen hallyad!
31. Töröld-meg szemedet, Thólnai Susanna,
Kedves edes nenem, vajha szemem látna!
Meg-hervadott szivem annyéra nem fajna,
Végh bucsuzo szókat kebeledbe hányna.
- 125 32. Algyon-meg az Jsten kedves sogorommal,
Eleted társával, Török Jstvanoddal,
Hogy mellettem voltál forgolodasoddal,
Fizessen megh az Ur dicső coronával.
- 130 33. Te vagy itt edgyik fél, Tholnai Ersébeth,
Tudom, az éles-tör teged is meg sebheth,
Szomorú lön nekem ez az oszi-keleth,
Földbe boréttattám, ne ernek több telet.
- 135 34. Sövényfalvi Péter déák sogorommal,
Az Urnak ajánlak eleted társával,
Ellyetek Jstennek kegyes indulattal,
Ne virradgyon a' nap ratok illy banattal.
- 140 35. Hol Szölösi Janos és Szölösi Mihály?
Szerelmes ket bátyám, végső szomra meg-álly!
Ha vetettem, azért velem szemben ne szálly,
Mert már én szememet fogta setet homály.
36. Kedvezzen vilaghi elteteknek Jsten,
Minden dolgotokban fő vezertek legyen!
Hideg tetemimet temjete-el hiven,
Gazdagh jutalmatok vann le-téve menyben.
- 145 37. Oh en szives nénem, te Szölösi Anna,
Vajha Jsten nekem most élő szót adna!
Möndanám, Jstentöl legy örökke áldva,
Az Ur templomaban elly, mint a' Szent Anna!
- 150 38. Mind két aghról való nemes atyafiak,
Fejenként kik vagytok, Jstennek ajánlak,
Bocsanatot kérek, ha meg-bántottalak,
Ellyetek, ellyetek, de en már el-hagylak.

39. A' kereszték alatt nyögöknek Jstene,
 'S el-keseredteknek vigasztalo szine,
 155 Hincse vig olajat leiketek sebére,
 'S keszettsen a' barany szent menyegzejére.
40. Oh szam kivettetett lelki nemes anya,
 Nehai pataki, *fehértvári* schóla,
 Kinek en is tején neveltetem vala,
 160 Rád terjesztve legyen Jsten kegyes szarnya!
41. Hol elottem járó kettős tanítóim,
 Valanak ennekem jo lelki atyaim,
 Najassan velem elt tanuló-tarsaim,
 Kiknek sok ezer jot adgyon az Elohim.
- 165 42. Egy szóval mindentől immár bucsút vészek,
 Mert Jsten angyali lelkem fogni készek,
 E' földi sátorban már tovább nem leszek,
 Christusomhoz mégyek, 's örök aldast tészek.
- 170 43. Valakik e gyaszos halotti pompamon
 Tisztességet teszték végső válasomon,
 Jelen-letetekért ratok aldas szallyon,
 Vegre fejetekben szent corona hagjon!
- 175 44. Jovel, Uram Jesus, dicső fenyességben,
 Hadd mennyen-be lelkem Ura örömében!
 Fogjatok testemet, 's tegyetek a' földben,
 Nyugodgyek csendessen tamadasig, amen.

90.

RÁCBÖSZÖRMÉNYI JÁNOS

AD PARENTES

1. Az szomoru halált haki meg szemlélte,
 Ez nagy Tyrannusnak akarom Törvénye,
 Nemtelent Nemessel vét tsak egy mértékbe,
 Nem excipiálhacz, nyakadonn fegyvere.
- 5 2. Ha szép könyörgéssel vered fule dobját,
 Hajtani akarod hozzád a' kösziklát,

155 Hincs [Értelemszerűleg és a szótagszám miatt jav.] 158 ferveári

Meg szakasztya sirók supplicatioját
El nem fordíthatod ő sententiáját.

- 10 3. Néktek öreg Szülék ezaránt mit irjak?
Meg hervatt orczája kévánt támasztoknak,
El költ az eszköze vigasztalástoknak,
Oda van szép színe BEKES JANOSTOKNAK.
- 15 4. Ki bujdosásábann járt és költ békével
Meg nem körmöltetett Oroszlány körmével,
Rhenus Moenus vizét látta egésséggel
Im meg fogta ravasz madarász törivel.
- 20 5. Még az bús Tengeris hátánn jól hordozta,
Két ízbenn halálnak torkábann nem adta,
Mint meg rakodott méh midönn Udvarába
Urának készülne, meg hala BERNABA.
- 25 6. Barátomnál valék örvendetesb posta.
Mikor irnám néki ezt Basileába
Hogy édes Szulei élnek ez világba.
De mostann Fiatok fekszik koporsoba.
- 30 7. De ezen felettéb kérlek ne sirjatok,
Ne üzzék az bokros jajokat az jajok,
Keresztények vadtok, szünnék meg sirástok,
Im hol jelen vagyon ti vigasztalástok.
- 35 8. Mert Tudós Fiatok, sűrű könyörgések
Közöt ajánlotta lelkét Istenének,
Baráti fogták bé szemét s Keresztények
Tisztes BERNALIAK ajánlották földnek.
- 40 9. Nem tsak néktek nehéz hanem fáí sokaknak,
Ez véletlen sorsa, fáí Nagy BANFI Háznak,
Fáj hires és tudos nagy Tanitoinak,
Fáj, nehéz, szomoru bujdoso társinak.
10. De mind meg nyugoszunk Isten tecezésébenn
Inkáb magunk sorsát mostani időbenn
Jajgattyuk, mert talám ő nagy gonosz ellen
Vitettetett amaz örök fényességbenn.

[BÁNFFI DÉNES VESZEDELME]

1. Szomoru változas, keserves nagy romlas esék szegeny hazankban
Csak az minapiban Torda hatariban Banfi Dienes dolgaban,
Mert rea utenek es sakmant vetenek nepeben es jovaban.
- 5 2. Amaz ket Andrások ebben hir harangok ha nem lettenek volna,
Armatus Achilles, magais Dienes kezben akadott volna,
Illyen nagy bodulas, rut dulas, praedalas *hazankban nem jött volna.*
3. Az manifestumban jrjak vilagossan regulatlan embernek,
Urát nem böcsülte, csak seminek velte, atta volna nemetnek,
Jo Erdely orszagatt, edes szep hazajatt az idegen nemzetnek.
- 10 4. Semmit ne fely Beldi, Kornis es Macskasi, urasagra mehettek,
Csaki, Bethlen Miklos, legyetek vigsagos, Dienest el vesztettétek.
Ki miat sok kepen ti nagy felelemben mind eddiglen eltetek.
- 15 5. Bezzeg tünder orszag volt ez Erdely orszag, mert ha állapotra,
Csak mi urasagra, meltosagocskara fel kaphatot valaha,
Szekibül ki huzta, az földhoz paskolta, ez volt tüle jutalma.
6. Mint pelda Zolyomi, Kemeny es Barczai – kik hirtelen veszének!
Uri rend, tanuld meg, ezeket fontold meg, ma holnap ugy fizetnek
Nagysagos titulus, ha nincsen vitulus, nem használhat senkinek.
- 20 7. Banfi Sigmond okos, halgat Bethlen Janos, Salamoné ven tanács,
Hatták az iffjakra, estelen tanacsra, oh bezzeg *mely nagy vakság!*
Vajha meg gondolnad, orszag, meg fontolnad, ezer követ pusztasag.
8. Rhedai ur biztatt, Bethlen Farkas futtat Szebemben Szent
Miklosrul,
Dienes Dalyátul, jgen fel tanacstul, ezt el vetne magyarul,
Igen igyekezik, sokat mesterkedik, tart az szekely kardgyatul.
- 25 9. Dienes tihaja, meg hit io pajtarsa, sogor Teleki Mihaly,
Mi lelt, hogy el buttal, magadnak maradtál, pajtarsodnak mellé aly,
Erdelyi urakkal, haza fiaival nosza, mostan szemben szaly.

2 <Uram> dolgan [A rím miatt jav.] 5 akadott [Eredetileg: adatott, a *k* és *d* javításként ráírva.]
6 nem <1> jött volna hazankban [A rím miatt jav.] 8 <Tartotta semminek> Csak 11 <Tiis
örüllyetek> Legyetek 16 <Mely> kik 20 nagy mely 22 <szalad> futtat 23 <Ezt el vetne
magarul> [Áthúzva és föléje írva, de szintén áthúzva:] <Tart az szekely kargyatul> 25 <Banfi
hü barattya> Dienes [A *meg hit jo pajtarsa* beszúrva.]

10. Ország fejedelme, kegyelmes vezere, jgen magadra vigyaz,
 Az idők gonoszok es az állapotok, titkon ez gonosz vadasz;
 30 Csak bizvast jardogal, veszelyes haloval törben ejt ez madarasz.
11. Veselenyi Palrol nem gondolkodhatol, mig ez nap tart az egen,
 Mellöled el nem al, eretted talpan all, meg marad ez husegben,
 Hazajatt szereti, urat meg becsülli, bator, probald meg ebben.
12. Czapival ne gondoly, kapdos, emeszt mint moly, bizony semit nem
 arthatt,
 35 Nincs neki ereje, sem Sandor fegyvere, senki ö tülle nem tart,
 Ben szokta ez lakast, kivan csak jo tartast, nem farasztya ez faratt.
13. Urak, tanullyatok, mire jut sorsotok, ti jól meg gondollyatok,
 Az haza fiait, bene meritusit soha meg ne bancsatok,
 Mert ez haza szülte, es fel is nevelte, az praemiumra meltok.
- 40 14. Ha fel kél Maros szék, hires Udvar hely szek, ti úgy jartok, mint
 Banfi,
 Hol tanalnak ratok, nemes udvar haztok porra s-hamuva teszi,
 Es ha ez nem eleg, Haróm szeki sereg kész mingyart segiteni.
15. El érkeznek ide orszagnak ügyében az czimeres varmegyek,
 Es keszek kardokkal lenni oltalommal kegyes fejedelemnek,
 45 Szep hazajok mellet ontani vereket nem szannyak ök, szegenyek.
16. Mivel bizonyara, dulce pro patria mori, azt meg tanultak,
 Az haza fiai, ne csudald akarki, hogy meg haborottanak,
 Tanuly ez peldarul, masok romlasarul, vesd le az bagariatt.
17. Jrtam ezt ezerben hat szaz hetven negyben, Szent Andrasnak
 havaban,
 50 Az Aranyas mellett, ez nehany versekett kedvetlenül dudolvan,
 Hogy emberek dolga, urak meltosaga vagyon nagy változasban.
18. Neked dedicalom, Bethlen Janos uram, jgaz haza hivenek,
 Nekedis ajánlom, Banfi Sigmond uram, ország praesidensenek,
 Jo neven vegyetek tülem ez verseket, s-az hazat szeressetek.

29 <a> ez 34 bizony<ara> semit 36<sajnallya> farasztya

PARENTALIS VALEDICTIO AD TUMULUM GENEROSI DOMINI
GREGORIJ GILANYI

decantata anno 1674. dje 29 decembris. Albae.

1. Arnyekhoz hasonló világ dicsőséghe,
*Oh melly hamar mulik ennek ekesseghe,
Nem volt soha eddig olly gyönyörőséghe,
Mellynek nem lett volna siralommal veghe.*
- 5 2. Ez vilag szinte olly, mint egy viragos kert,
*Hol ki nyilt rosában tovisset el-rejtett,
Meg-ölö mergeben mézet öszve-kevert,
Horgát el-fedezte, fojtó hurkot tekert.*
- 10 3. Nem kerülhetni-el halóját halalnak,
*Nem néz semmi rendet, mert öt irjak vaknak,
Valamiként mérte az italt Jrusnak,
Azonkeppen nyutya pohárát Croesusnak.*
- 15 4. Hol vagyon Sandornak vitézi ereje?
*Hol fegyvere, kivel ellenségét verte?
Egy kád vérben esett Cyrusnak-is feje,
Verrel volt szajaban az annjának teje.*
- 20 5. Ez vilagnak dolgat csak ugy vedd eszedbe,
*Mint Halcyon madárt az hideg tengerbe,
Latod minden felöl magadat szelvezbe,
Nincsen egy oracskád igaz csendessegbe.*
6. Mellyről hogj tanullyunk, vadnak eleg peldák,
*Néha zöldségektől meg-fosztatnak pálmák,
Tengeren szelvéstől hanyattatnak sajkak,
Eletünk fonalát el-mettzik a' Párcák.*

Apostrophe

- 25 7. Pelda erre nekünk im Gilanyi Gergely,
*Mert ez vilaghi jó nem lehet olly métely,
Hogy ebből valaha vegképpen ki ne kely,
Meg-kell valnod tölle, bár erte ne perelly.*

1 [A sor előtt: Protasin etc. prome ex altra chantione Domini Tholnai 5, 9, 13, 17, 21 [A strófakezdő szavak után: etc.] 17 dolgat [Utána: sed nunc omittitur.]

30 8. Hatvan felett 9-esztendőben lépék,
Hirtelen halála Fejervárt hogy esék,
Vilaghi banattya akkor csendesedék,
Mennyei felsegnek mert ekkeppen tették.

35 9. De minek előtte innen el-tavozik,
Hozzátok általam vegső szava hangzik,
Hidegedett teste addig meg nem nyugszik,
Kegyelmes uratól ekkeppen bucsuzik:

Urunktól eő Nagyságától

40 10. Erdély országának hiv gubernatora,
Nemes Magyar ország részeinek ura,
Szekelyek jspánnya, anyahaz tutora,
Az igaz vallasnak nagy propugnatora.

11. Fenyves meltósággal fenlő fejedelem,
Kinek szeki előtt jsteni felelem,
Joság és kegyesseg, szeled engedelem,
Merteklett jozansag s'-ört-áll a' kegyelem.

45 12. Nem volt kegyessegből Josiasnak mássa,
Eszes okossagból Josuenak társa?
Salamon bolcs nyelvét vallyon ki foghattya?
Nagyságod elmeje mindeniket hattya.

50 13. Nekem jo kegyelmes uram s-fautorom,
Eletem gyámola s-leg főbb promotorom,
Kinek szarnya alatt (tekentvén mi-voltom),
Elemedett fejem holtig meg-nyugotom.

55 14. A' mennyei nagy Ur nagyságodat ezért
Holtig hozzam való kegyelmessegedért
Algya-meg fejemnek nyugosztalásáért
Fizessen-meg ezért menny-országghi nagy bért.

60 15. Ha nagyságod ellen valamit vetettem,
Noha nagyságodnak hiven örvendeztem,
De tudom, mindenben kedvét nem tehettem,
Bocsanatott kérek, ezt Jstentől vöttem.

16. A' fejedelmeknek dicső fejedelme
Legyen nagyságodnak örök hiedelme,
Ellenseghi ellen hatalmas védelme,
Fejedelmi szekinek erős segedelme.

- 65 17. Hogy többé Davidot ne kergesse Saul,
Modot talál Jsten ama palotából,
Magos szép hazából Rabsakét azontúl
Fogja zabolástúl, s-meg-bünteti rútúl.
- 70 18. Jsten nagyságot tegye olly nagy fő-vé,
Minden ellensegin rontó nehéz kö-vé,
Fondorló iregyit tegye száraz fűvé,
Tiszteltessek nagyon, míg testünk lesz nyu-vé.
- 75 19. Meszse ki-terjeszse nagyságod orságát,
Jgassag s-kegyességhez vezérlye palczáját,
Birja soká szentöl erdelyi hazáját,
S úgy vegye-el menyben le-tött coronáját.

Aszszonyunktól ő nagyságától

- 80 20. Kegyelmes aszszonyom, Bornemisza Anna,
Christus matkajanak kegyes edes anyja,
Kegyelmes urunknak kedves hités-tarsa,
Kinek szép erkölcsben ritka példa mássa.
21. Kegyességgel Esther s-éltével Susánna,
Hiv, mint Abigail, s-buzgosaggal Anna,
Tudom, lelkeben vana igaz manna,
Meg sem rothad nálla, mint veszendő dragma.
- 85 22. Engedelmességgel Sara Abrahamnak,
Szepseggel Rebeca tettett az Jsaknak,
Nagyságod-is hitből beszélget urunknak,
Hogy Jsten éltesse meg-romlott hazánknak.
- 90 23. Nagyságotól-is én mai nap meg-valtam,
Ki meltatlan hiva nagyságtoknak voltam,
Ha nagyságod ellen valamiben jártam,
Engedgyen-meg nékem, hadd szallyak a' sirban.
- 95 24. Sok kegyelmességét nagyságotnak hozzám
Hogy meg-köszönnyem, nints elegendő szám,
Jrva vagyon menyben számlalhatatlan szám,
Oda számlál Jsten, nekem-is ott hazám.
- 100 25. Nagyságod birtokát erősséttse Jsten,
Boldog pallya futást ez utban engedgyen,
Ver-ig tusakodást a' Jesus hitiben,
Szív romlása után oszson részt a' menyben.

A' tanács uraktól

26. Uri meltosaggal fenlő tanacsi rend,
Eszes, okos elmék, kikben ország örvend,
Tizenket oszlopok; Uram őket fel-kend,
Nincs itt Achitophel, fogad itt bar ne fend.
- 105 27. Meg-romlott hazanknak erős kö bastyáj,
Nemzetünknek igyet s-bajat hordozói,
Arvak s-ozvegyeknek legyetek atyai,
Az Urnak ajánlak, szolgallyatok néki.
- 110 28. Kedvezzen nagyságtok s-kegyelmetek nékem,
Ha volt ellenetek valaha olly vétkem,
Mert im utban vagyok, s-keskeny az ösvényem,
Sokat nem keshetem, aldgjon-meg az Jsten.
- 115 29. A' Jesus vérivel kereset magyar vér,
Sok helyen a' földről Jstenhez ma fel-vér,
A' mennyei kenyér mocskolasa nem sér,
Hozzatok ez nem fér, Christus légyen itt bér.
- 120 30. Ezt mindenek felett meg-oltalmaztatok,
Es így csendessegben marad-meg hazátok,
Veretekhez a vért meg-ne fagylallyátok,
Ez legyen pallyatok, s-leszen jutalmatok.

A' nemes országtól

31. Erdely országának minden fő-rendei,
Meg-annyi tamaszok, hü Tábla fiai,
Felső, közép s-alsó, nagy s kitsény tagjai,
Ellyetek az Urnak, Jesus meg-valtotti!
- 125 32. Adgyon Jsten nektek csendes békességet,
Szép atyafiui edgyes szeretetett,
A' gonosz Achánra vettessetek követ,
Ha mitt én vetettem, nyelvem azért követ.
- 130 33. Szannya-meg az Jsten ennyi romlastokat,
Hozza-fel meg-egyszer fenyés napotokat,
Allassa helyére fris szabadsagtokat,
Kérem a' nagy Urtól fő boldogságtokat.

Feleségétől

- 135 34. Kedves hites társom, jo Apafi Anna,
Ki valál eltemnek ragyogó villáma,
En gyönyörűségem s-titkaimnak társa,
Jsten légyen hozzád, eleted jstapja!
- 140 35. Mint ö ferjet Sára igen meg-becsülte,
A' nagy Abrahámot urának nevezte,
Angyali vendéghit mikor le-ultette,
Te draga eleted en velem ezt tötte.
36. Ha en gyarlóságból valamit vetettem,
Nem tettzhetö dolgott kedved ellen töttem,
Meg-bocsass ennekem, hadd nyugodgyék testem,
Ne késleltess, mert már útamra eredtem.
- 145 37. Legyen az arvaknak Jstene tutorod,
Hellyettem a' Jesus Christus jegyes-társod,
Nincs fogyatkozásod, csak erre hadd bajod,
Nézi arvaságód, leszen vidámságod.
- 150 38. Már magad maradtál, élly hát csak Jstennek,
Meg-segél ez téged, van ereje ennek,
Kezedet meg-nyissad gyakran a' szegénynek,
Mert ezek fogadnak hazában az eghnek.

Az udvar néptől

- 155 39. Tekéntetes fenyes méltóságos udvar,
Kit semmi nagy gonosz itten meg-nem zavar,
Ekessen tündöklük, mint az angyali kar,
Meg-bocsass, mert engem a' föld sirban takar.
- 160 40. Benned a' szép erkölts, mint drága adamás,
Kegiesség tündöklük, mint az eghi lampás,
Gonoszra ne rántson az jffjui aetas,
Mennyei udvarban ugj lehet a' lakás.

Az atyafiaktól közönségessen

41. Mind ket aghról való nemes atyafiak,
Fejenként kik vagytok, Jstennek ajánlak,
Bocsanatot kérek, ha meg-bántottalak,
Ellyetek, ellyetek, de en már el-hagylak.

161 [A sor után: vide in altra chantione Tholnai.]

- 165 42. A kereszték alatt nyogoknak Jstene,
'S el-keseredteknek vigasztalo szine,
Hincse vig olajat lelketek sebére,
'S keszettsen a' barany szent menyegzejére.

Mindenektol közönségessen

- 170 43. Egy szóval mindentől immár bucsút vészek,
Mert Jsten angyali lelkem fogni készek,
E' földi sátorban már tovább nem leszek,
Christusomhoz mégyek, 's örök aldaat tészek.

A' temetesi pompatól

- 175 44. Valakik e gyászos halotti pompamon
Tisztességet tesztek végső válasomon,
Jelen-letetekért ratok aldas szallyon,
Vegre fejetekben szent corona hagjon!

Clausula

- 180 45. Jövel Uram Jesus, dicső fenyességben,
Hadd mennyen-be lelkem ura örömeben,
Fogjátok testemet, 's-tegjetek a' földben,
Nyugodgyek csendessen tamadasig, amen.

93.

MONUMENTUM

SPECTABILIS AC GENEROSI DOMINI GREGORII GILANYI
de Bernittcz-Haza Illustrissimi ac Celsissimi Principis Transylvaniae
Decimarum Fiscalium Suppremi Arendatoris.
Obijt Anno 1674. 15 decembris. Aetatis 69.

1. Itt fekszik Gilanyi Gergely nemzetes ur,
Ki nem volt urához Akitophel, Assur,
Fejedelmi haznál belső tanácsos ur
Volt, fő arendator, mig eltette az Ur.

165, 169, 173 [Az első sorok, ill. sorkezdő szavak után utalás a Tholnai-féle búcsúztatóra: vide ibidem, ibidem szavakkal.] 167 Hincse 176 [A sort követőleg a Clausula után írva: quae ibidem praestat.] 179 sirban [A rím kedvéért, a Tholnai-búcsúztató szerint jav.]

1 III Itt nyugszik 3 II Fejedelmed hazánál 4 II s meg éltet

- 5 2. Ezerhatszaz felett hetven negyedikkenn,
Eletenek hatvan kilencz idejebenn,
Tizenötödik nap folyvan decemberbenn
Ugyan itt Fejer-vart mulek ki jo hitbenn.
- 10 3. Nagy Apafi Mihaly, Erdely fejedelme,
Jo ura, sogora, elete vedelme
Vegso tisztelettel, mint hivet illette,
Meg hidegült testet ez sirbenn tetette.
- 15 4. Nemzetes Apafi Anna hitvesevel
Tizenkét esztendöt alig tölthete el,
Ki is, hogy ferjehez tisztit tenne ezzel,
Ez követ tetette emlekezetre fel.
- 20 5. Neked, ki ezt latod, eleted ugy folyjon,
A meg törött nad szal nalad ne romollyon,
Tegy jól, mig utban vagy, lelked keszen allyon,
Töled e meg holtra ilyen aldas szallyon:
6. Nyugodgyal tsendessen jo Gilanyi Gergely,
Eleget farasztott e rabotas mühely,
Tested nyugvasara rendeltetett ez hely,
Veg trombita szora miglen osztan fel kelly.

94.

AZ TENGEREN LEVŐ FOGOL PRAEDICATOROK ENEKE
AZ MELYBEN VÉG BUCSUT VESZNEK ELETEKBEN

Nota: Mikor Sennachirib az Jerusal

1. Panaszolkodhatunk, bizony meltan sirunk,
Most utolso valét nemzetünknek irunk,
Mert oly sententiat keztek mi ellenünk,
Mely ellyen mar tovab nem vitezkedhetünk.
- 5 2. Edes nemzetsegünk, vallasunknak rendi,
Ki közöt ugy fémlénk, mint egnek csillagi,
Sok ecclesiáknak hűszeges pastori
Valank, de most láttyuk, vagyunk sopredeki.

7 II folyási 8 II Fejér Vár III mulik ki 13 II Apafi annak [!] 14 V Tizenhét; tölthetett II tölthet
elég 16 III [A sor után: Paraenesis ad Lectorem] 20 IV a meg holtra 22 III az rabotas 23 II–IV
készítettett 24 IV szóra mellyből

2 I <mondunk> irunk

- 10 3. Taplaltunk meg edig egy mast remenseggel,
Hoszu rabsag utan valaha jdövel
Ecclesiainkat édes cseledinke!,
Meg örvendeztetyük magunk szömelyevel.
- 15 4. Reank oly hirtelen iüve sententia,
Mint egen villamas lattatik gyakorta,
Mert csaszar levele nekünk azt mutatya,
Mellyet égyen égyen olvasunkel sirva:
- 20 5. „Ugy nyisd fely szömödet Kolonicz Fiscussal,
Hogy engem ez után ha illetek buval,
Meg mentenem magam canczellariussal,
Mert az Erdély orsag fenyeget nagy haddal.
6. Csak titkon egy eiel, hogy senki ne tudgya,
Mikor meg ehezik Tridentum varassa,
Hiszöm, közel oda amaz nagy Ádria,
Hányatok mind bele, pápa parancsolla.”
- 25 7. *Ez* paraczolatot nagy keny hullatassal
Variuk minden oran szomoru orczaval,
Sir, keszerög lelkunk, beszélünk egy massal,
Hogy sok arvat hagyunk gyazban az anyokkal.
- 30 8. Mi magunkra nézve edigis halálra
Bizony készek voltunk az martyromsagra,
Noha jut eszünkben cseledünk zokogva,
Nem töhetünk rola, Jsten decretoma.
- 35 9. Már régen kezünket az eke szarvára
Vetöttük, nem löhet, hogy mi nézünk hátra,
Mert ugy alkalmas Jsten országara
Nem löhetnének meltok el röitöt mannara.
- 40 10. Rövid idő mulvan amaz nemes harczat,
El vegezzük immar palla futasunkat,
Nem gyötrik sokaig badgyat tagainkat,
Azért röndel kezdgyük el bucsuzasinkat.
11. Pápa varassanak hüseges angyala,
Az Christus nyáyiának is lelki pasztora,

11 I <ts>cseledinket II cseledinke! 16 II olvasunk oly 18 II az után ne öllyenek 19 II mentem én
22 II éhezek Trigintum 25 I Ezt II Ez 36 I löhetnék II lehetnének 37 I harczot II harczat [A rím
miatt jav.] 39 I [A *badgyat* szó beszúrva.] 42 I [Az *Christus* utólag beszúrva.] II fő lölki

Ugyan azoknak valék alumnussa,
Jsten jgeiének hangos trombitaia.

- 45 12. Nömössek, vitezek, közönseges rendek,
En Sellyei Jstvan meg valtam tületek,
Azt hagyom tinektek, hogy Jstent fellyetek,
Az megh iszmert hütben erőssek legyetek.
- 50 13. Nekedis szerelmes edes szolga tarsom,
Vörös *marti* Mihál, ki valal barátom,
Többe mar en veled az igat nem vonyom,
Az Christus nyaiara iol vigyaz, azt hagyom.
- 55 14. Regen arva maradt, edes feleségem,
Sokszor köszervessen ki szirattal engem,
Tudom, ha löhetne, megh hálnal erőtem,
Többe ez vilagon nem beszels en velem.
- 60 15. Azt hagyom teneked, hogy ne gyötörd magad,
Iol tudod, hogy mennyben vagy az te urad,
Tsak Jsten igéiet igen gyakorollyad,
Szegen arvaiddat scolaban iarassad.
16. Tégedis, edesem, nem sok idő mulvan,
Megh szan az Ur Jsten, az arva taborban,
Nem tart sok ideigh az köszérü gyázban,
Velem edgüt vigacz Jsten orszagaban.
- Következik györi praedicator bucsuzasa
- 65 17. Nagy Györ várassanak kissebik serege,
Ki regen gyazban iár, mert ninczen vezére,
Szerkennyenfel öis, legyen benne hire,
Hogy lelki pastora bucsuzik el tüle.
- 70 18. En lelki attyatok Komaromi Jstvan,
Migh köztetek valek amaz kettös strázán,
Ettem megh ebedem s vacsoramot sirvan,
Köserüsegh nélkül feküttem le ritkan.
19. Vegre következék az nagy irigyczegbül,
Engem ki özenek Christus nyaia közül,

49 II Néked is peniglen edes 50 I martoni II marty 51 II én már 60 II iártossad 61 I mulva II is is; mulván 63 II Ném hágy; keserves 64 II [A sor utáni cím hiányzik.] 68 II Mert 69 I attyato II atyátok 73 I irigyczekbül II irigységbül

- 75 Buidosova tönnek minden cseledestül,
Rabsagra eitének, el valam ezektul.
20. En testamentumban, györi ecclesia,
Tenedek azt mondom, sömöd legyen nyitva,
Hogy Christus nyaianak ne essek egy heia,
80 Mert sok eh farkasok lesik azt minden ha.
21. Maradgy megh mind vegig Christus vallasaban,
Az mellyet tanultal, neály hatra abban,
Ne gondol, bár kart val minden ioszagodban,
Higyed, edgyüt leszünk Jsten orsagaban.
- 85 22. Nem tudok ezeknel egyebet mit hadni,
Mert közel az ora, nem hadnak szollani,
Sok io tetementek nem tóm megh köszönni,
Mint Jsten vegezte, mind ugy köly megh lenni.
23. Tegedet penighlen, edes felesegem,
90 Kerlek az Jstenert, hogy ne siras engem,
Tudod, mint szeretem egy Jstok gyermekem,
Azt szinten ugy örizd, mint ha latnal engem.
24. Vaiha eröttetök mostan az en szivem,
Mint megh köszörödöt, látnad belső reszem,
95 Az nagy ehsegh miat mint el badgyat testem,
Nem hiszöm, hogy mindgyart megh isméről engem.
25. Nem kivanom csak egy oraigh eletem,
Aligh várnám immár lenne az en vegem,
Sok szenvedes utan, hiszöm, hogy Jstenem,
100 Ő szent orsagaban hogy megh nyugot engem.
26. Az tenger halai, iol tudom, testömet
Megh ésik, de hiszem, hogy Jsten lelkemet
Meg nyugottya mindgyárt, s-az régi szentöket
Meg látom veg nélkül az en Jstenemet.
- Következik ismet beszprimi praedicator buczuzasa
- 105 27. Vitez Beszprim vára, magyarok szép háza,
Nagyob reszrül penig az Christusnak nyaia,

75 II tének engem 78 II hagyom 79 II ne legyen 88 I mint II mint 90 II Én tsak azon kélek 97–100 II [Hiányzik.] 97 I eltem [A szótagszám miatt jav.] 100 I engöm [A rím miatt jav.] II [A sor után álló cím hiányzik.] 101 II magyarok végh

Bátorkézi Jstvan, ki valek pasztora,
Mostan el bulcuzom tületek en szirva.

- 110 28. Fizese meg Jsten az ti hivsegtöket,
Soksor rabsagomban küldöt penzeteket,
Nem szolgallak többbe immar bennetöket,
Iria föl az Jsten menyben nevetöket.
- 115 29. Az körösztenysegkül bötsültre melto,
Sok ecclesiankra szörenyen vigyazo
Io Losonczi Jstvan, ki veled or állo
Valék, mastan tudgyad, vagyok illy buczuzo.
- 120 30. Kérlek edes uram, ha tudatlansagbul
Valaha vetöttem testi gyarlosagbul,
Mivel már végképpen el váltunk egy mástul,
Meg bocsas en nekem mind ecclesiastul.
31. Arvasagra iutot edes felesegem,
Veled edgüt penig két edes gyermekem,
Meg bocsas már teis masokkal én nékem,
Meg váltal en tülem, nem lacz többbe engem.
- 125 32. En mindenek fölöt arra kerlek teged,
Az töb arva közöt az Ur Jstent felled,
Szögen gyermekimet az ioban nevellyed,
Vilagi hivsagot csak sömminek velled.
- 130 33. Nem nyuitom mar tova b hozzád beszédömet,
Mert nagy köszérüseg fogta meg szívemet,
Hanem azért keröm az en Jstenemet,
Az töb arva közöt ne hadgyon el teged.
- 135 34. Negyven hétt *rab* közül mi harman versökben
Tridentum várának nagy mely tömlöczében
Estendö szám szörint hetven ötödikben,
Adgya Jsten, egy mast lathatsuk mennyegben.

113 I melto <k> 144 I szörnyen II ecclesiákra sörényen 115 I <igy> io II János 116 II mastan
tüled 119 II meg váltunk 120 II Botsánatot kérek mint 122 II együt két 126 II árvák 127 I ioban
<vel> 130 II fogta be 131 II azon kéröm 132 II árvák; hadgyon titeket 133 I rabok <at> II rab
134 II Trigyentum

GERNYESZEGI MIHÁLY

QERELA

1. Búsíges áldását az felsíges Jsten
Kegyelmedre töltse ez arnyek életben,
Dolgaiban boldog progressust engedgyen,
Kivant egissigben sok esztendöt érjen.
- 5 2. Mar hogy én is elek Jsten kegyelmiből,
Az szomorú telnek kegyetlen deritül,
Gyönyörű kút fejek csergedezisektül,
El rekeztetnek húszszor zöldellestül.
- 10 3. Jkességgel sütő szép tavasz melege,
Ki által megh vidúl minden állat szíve,
Mind annyiszor ökött folyini ereztette,
Gyönyörű zöldsíggel fel ekesítette.
- 15 4. Csak búval tölt napim, kikben bújdosásom
Ez ideig terjett, noha csak gondolom,
Ennyire fel telnek, az mint számlálgatom,
Mindazáltal nyilván számokot nem tudom.
- 20 5. Hajó modra éltem ezekben hányatott,
Nyomoruság tüze szüntelen fogyatott,
Ha az Jsten niha örömett mutatott,
Azis mint az pára, hirtelen el futott.
6. Az ej sötítsíget nap szép finyessíge
Eddig valahánszor az egről el üzte,
Jsmet sötítsíggel be vonta az estve,
Mind annyiszor többült bánatom töltisse.
- 25 7. Eleton hogy vala gyermek állapotba,
Keves vidámságot tsalárd világ nyújta,
De az is csak hamar bánatra fordúla,
Reám nagy tetővel keserű bút raka.
- 30 8. Le esék az egyik eleton gyámola,
Romladozni kezde tutorság bastyája,
Jgen kezde jöni reám az bú árja,
Nagy hirtelen hajóm habokban borúla.

- 35 9. Gyermeki öröömöm búval részesüle,
Eletem sengeje hirtelen epede,
Mert az árvaságnak sanyargato szele
Tsak igen viletlen erdekelni kezde.
- 40 10. Errül is már szivem majd el feletkezék,
Gyermeki rendbül is szinte ki serdülék,
Ket annyi búbánat bús szivemre esék,
Bánatomra bánat bokrával érkezék.
11. Reminsigem meg is kiben helyheztettem,
Eletet magamnak ki által igirtem,
Mint arnyik hirtelen el múlék mellölem,
Árvaságban hagyá hóltig szegen fejem.
- 45 12. Nagy árvaság vött már mindenfelöl kernyül,
Semmi vigassággal szüvem nem reszesül,
Naponkint bánatom minden órán töbül,
Kiröl gondolkodván fejem is el szidül.
- 50 13. Jgaz, elég bánat az, kit már beszillék,
Jde fellyeb rendel keservesen irek,
Hogy ha bár eltemben töbet ne szemlélnék,
Már még is örömet soha nem erhetnék.
- 55 14. Ezeket is immár bizony fellyül múllya,
Az bánat szivemett szinte már meg fojtya,
Arvaságom felett bánatom újjittya,
Lelkemet sirásra mind untalan hajtya.
- 60 15. Sorsomot az kire kellene már biznom,
Remillettem néha, hogy lenne tútorom,
Gyámoltalanságban egy erös oszlopom
Mert kegyetlensiget rajtam üz, ugy hallom.
16. Zúgnak fülem körül ilyen nehéz hitek,
Most kegyelmeteknel esnek ez beszidek,
Hogy az szegény atyám minden szüksigenek
Az malomból tölt ki árra mindenéknék.
- 65 17. Eszközökött szerzett az malom hasznából,
Azt mind el kell vonni szegény árváitól,
Ha szolnak valamit szegények károkról,
Pirongattyuk, sziggyuk, fenyegettyuk rútúl.

- 70 18. Gyászt visel emmiat hóltig az én lelkem,
Hogy az én kedvesim, kikett én szerettem.
Most is bátyáimhoz hozzájok von szívem,
Mert az vir viz nem lesz az természet ellen.
- 75 19. Jdegenek töllem, fül' hedgyel úgy hallom,
Vigasztalásomott ezért nem várhatom,
Sött, bánatim miatt talán el kell fogynom,
Ez küs írásban is en tsak azt siratom.
- 80 20. Ugyan is mi lehatt nagyob szü fájdalom,
A melly az emberre terhesseb bút hozzon,
Eg alat valaki bár tsak egyet mondgyon,
Mert regen fáradok, hogy elmém talállyon.
21. Mint midön az ember valamelly ügyében,
Kivált kippen penig árva életiben,
Arvasaga felet vagyon üldözisben,
Attyafiánál is vagyon gyüölösigben.
- 85 22. Dávidnak mi esett leg keservessebben,
Midön kesergene nagy számkivetisben,
Jsmerei előtt vólna gyüölösigben,
Nem ezé, hogy fia üldöze szertelen?
- 90 23. De én szent írásra ezekrül nem megyek,
Mivel azon kül is eleg peldátt lelek,
Hogy penig üdöm nints, arrul sem beszillek,
Hanem az en magam sorsom felé terek.
- 95 24. En vagyok ám bizony mostani üdőben
Az, ki már ennyi bün mind által eveztem.
Most üldözőimnek czélül kititettem,
Atyámfiái is kesergetik lelkem.
- 100 25. Nem szabom ezeket az egyik bátyámra,
Mert kegyes erköltsel Jsten megáldotta,
Fel nem fuvalkodott, s' nem tör az árvákra,
Szomoru fiszkekben inkább vigasztallya.
26. Kiert az Ur Jsten kegelmes szemeitt
Eö reá fordittsa meg nyitván egeitt,
Aldásival lássa, s' hozszabbittsa eltitt,
Keserves bánattúl oltalmazza szüvett.

- 105 27. Minden javaimtól, mellyek atyám után
Engem neznek vala, attul meg foztatám,
De mind ezekett is könnyen el halgatnám,
Talán az Ur Jsten mást ád még ezután.
28. Fel támoztya az Ur öröm hozó szelít,
110 Ki által el üzi bánatom fellegett,
El vészi meg rollam ostorozó kezitt,
Konyebben botsáttya terhemnek szekeritt.
29. Non si modò malè olim sic erit,
Apollo is niha el alutt musáitt
115 Kegyesen fel költi, pengetvén lantyaitt,
Nem húzza mindenkör haragos kezijitt.
30. Szám kivetett sorsom mikor meg gondolom,
Szivem fájdalmával ügyömött számlálom,
Neha gondolkozván majd el tibolyodom,
120 Vigasztalásomott suhunnan nem várom.
31. Könyebbedik ezzel nagy bánatom terhe,
Bátyáim hogy vadnak, sokszor jút eszembe,
Kiknek én az előtt vóltam szerelmekben,
De nem jútok töbször talám soha erre.
- 125 32. Nem tudom en immár soha, mitt remillyünk,
Mert a hól biznánk is, hogy örömött lölünk,
Ott is meg tsalatunk s' tsak bánatot nerünk,
Az edes mizbül is mü mirget merittünk.
33. Kegyelmednek azert lelkem, bátyám uram,
130 Ez küs irásomban mitt mondgyak, nem tudom,
Vagyon kegyelmedhez keserves panaszom,
Az mellyrül hogy irjak, rigen vólt szandékom.
34. Nem ez volna bizony az atyafi tizti,
Joért nem kellene ollyannal fizetni,
135 Senkit hólta után nem illik gyalázni,
Jámbor hiritt, nevelt rutság rágalmazni.
35. Fel kellene venni az árváknak ügyétt,
Nem jó kesergetni özvegyek eletitt,
Szep vólna követni Jsten rendelisitt,
140 Nagy ajándék venni sok Jsten fizessitt.

36. Ha valaki szóll is az árvák kipiben,
Szánakodván rajtok, menti insigekben,
Azt is, ha lehetne, kerittenők törben,
Hallom, hogy úgy buzgunk az nagy kegyességben.
- 145 37. Szep volna embernek errül gondolkozni,
Mi volt, mitsoda most, mi fogja követni,
Jeles dolog volna magát meg alázni,
Jo szerentseiben fel nem fuvalkodni.
- 150 38. Mert termiszett szerint az magossab fákát,
Nagyob szélvész éri, mint az apróbbakat,
Igen tart az menkü, nagy erős halmokott
Nagyob romlás eri az magos tornyokott.
- 155 39. Kegyelmednek is lám, gyermeki seregett
Adott az Ur Jsten szívinek örömett,
Az kik is, szegenyek, az keserüsigg
Még nem kostoltak meg az árva kinyerett.
- 160 40. Továbbá is az Ur ökött videlmezze,
Az ö filelmében kegyesen nevellye,
Nyomoruság ellen kezivel fedezze,
Kegyelmed örömit általok terjessze.
41. Nekik is köz lehatt az árvaság útya,
Kitöl az Ur Jsten ökött oltalmazza,
Jlly siralmas napra soha ne virrassza,
Ez búk hajójában ne ültesse soha.
- 165 42. Nem tudgya azt senki, mitt hoz az esztendő,
Az ki hamar el fút, mint valami szellő.
Szepnek látzik az ág, mikor még zöldellő,
De gyazban öltözik hirtelen az erdő.
- 170 43. Siralmas mindenben ez világnak sorsa,
Csak jaj szoval foly el, nints állandosága,
Jveghez hasonló minden gazdagsága,
Uraságra emel, s' hajitt ismét porban.
- 175 44. Vajki közönsiges lött immár az a szó,
Mellyett nagy eszesen mondott volt bölts Cató,
Accidit in puncto, quod non speratur in anno,
Perditur in puncto, quod non reparatur in anno.

- 180 45. Olly dolog törtinik egy szem pillantásban,
Mellyet nem remiltünk esztendő folytában,
Olyat veszthetünk el egy fertály órában,
Mellyett nem lölünk meg életünk napjában.
46. Példa lehetnek én errül mindeneknek,
Kik hosszú örömett szívüknek igrinek,
Ha jól meg gondolom rendit eletemnek,
Ki szerzője vagyok ez nihány verseknek.
- 185 47. Mert neha örültem keves vigasságnak,
Most magamot adtam keserves bánatnak,
Fizkive löttem már sok nyomoruságnak,
Mindenfelöl az búk ugyan rám áradnak.
- 190 48. Hazám tagjainak soha nem vitettem,
Sött bizony mindennek betsülletett töttem,
Egynek is karara soha nem kiszültem,
Még az küssebnek is jóval igyekeztem.
- 195 49. De hallom, az kinek voltam töb javára,
Az most kegyetlenül eletem szomjozza,
A hül nem járok is fene farkas modra,
Utánnam lesködik, hogy ha meg kaphatna.
- 200 50. Az joert fizetnek ilyen miltatlanúl,
Azt tudgyak hogy velem az Jobbágy igábúl
Magokat ki mentik, szolnak nagy alnokúl,
Tudom neveket is, de nem szollok arrúl.
51. Azert kegyelmed is legyen gondolkozva,
Ezt az en sorsomott bár példávül tartsa,
Maga min ment által, azt kegyelmed tudgya,
Jsten tudgya, mi lesz gyermeke jútalma.
- 205 52. De ezekrül szólni en immár meg szünöm,
Noha meg szólhatnak, de azt tsak el türöm,
Lesz talám az után ahoz is meg üdöm,
Ha az Ur kedvelven, meg nyújtya esztendőm.
- 210 53. En mind ezekre is nem mondok egyebett,
Hanem az Jstenert kirem kegyelmedett,
Ne temessük még el az atyafi nevet,
Gyakorollyuk tovább meg az szeretetett.

- 215 54. Lelkem, édes bátyám, kirlek szeretettel,
Ez küs irásomert ne légy nehéz szível,
Mert nem azért irtam, hogy vedd nehezsíggel,
Engem, atyádfiát níznel harag szemmel.
- 220 55. De mint az száraz föld kíványa az esött,
En is ugy ohajtom bizony azt az üdött,
Ha hozna az Jsten valaha olly szellött,
Ki fel gyulaztana közöttünk az csöpüt.
- 225 56. Ez irásom által en nem azt keresem,
Hogy atyafiságnak gyükerit kitipjem,
Ha nem hogy ha meg hült, még fel melegitsem,
Es szeretetünkött szüvünk melle tegyem.
57. Jsten oltalmában kegyelmed maradgyon,
Az Jstenert kirem, hogy meg ne utállyon,
Ha miben vitettem, arrul meg botsásson,
Ha szegeny vagyok is, egy öttsinek tartson.
- 230 58. Hetven ötödikben ezer hatszáz után,
Nagy nyomoruságal böjt-elöben jútván,
Ez küs levelemett panasszal megrakván,
Az Collegiumben, Fejérváratt irám.
- 235 59. En most az nevemett itt nem jelentem ki,
Noha illyen herre szoktak ugyan irni,
Az eszes olvasó ne restellye nízni,
Az versek fejeben meg fogja találni.

Ad lectorem

Rogaris amice, lector benevole,
De his iudicium non forte sinistrè.
Non enim his lusi nunc oratoricè,
Hestereos annos vale salutare.

P. H. S. D.

Post haec sit gloria Deo,
Eiusque soli filio,
Cum spiritu paracleto,
Et nunc et in perpetuo.

KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGY

[CZEGLÉDI ISTVÁN SION VÁRA CÍMŰ MUNKÁJÁNAK
MEGÉKESÍTÉSÉRE]

Az bódog emlekezetű, nagy hirű nevű Néhai CZEGLÉDI ISTVAN Uramnak, idejében, a' Cassai Szent Gyülekezet hűséges és tudós lelki Pásztorának, holta után ki-jövő SION VARA nevű dicsiretes munkájának tisztességes meg-ékesíté-
sére

1. Mint ki, könnyen törő homlokával törni,
A' nem könnyen törő köszálat rontani,
Akarja, nem fogja mit akar, él-érni,
Hanem agyát vérben kezdi bé keverni.
- 5 2. Igy ki törekedik erős SION VARAT
Istennek Christuson épült szép udvarát,
El-törni, meg-töri bizonnyal az orrát,
Vesztettül, mint veszett hiddel vallya kárát.
- 10 3. Féjén tölt ez nyilván Sáskák seregének,
Kik mélység kuttyának füstiből jövének,
Mert SION VARARA, hogy rutul törének,
Veszének alatta, s-rutul töretének.
- 15 4. Meg-ládd ezt e' könyvben mint aczél tükörben,
Kit Czeglédi István irt volt életében,
Tanitván Cassai szent Gyülekezetben,
Mellyért méltó légyen neve dicsiretben.

KERESZTURI S. BÁLINT

NUNCUPATUM HONORI τῶ μακαρίτω STEPHANI CZEGLÉDI THE-
OLOGII EXIMII ET TESTIS DOMINI FIDELIS

1. Az Ur Istennek titkos bölcsesége,
Titkának mérsékelhetetlensége,*
Itiletinek csuda nagy mélysége,
Melynek senki nem megyen végére.

* Rom. II. v. 33.

- 5 2. Hogy mélységből fel-jöt rut Bestiának,
 Meg engettetett az Antichristusnak,
 Kúttya füstiből támat Sáskáinak*
 S-Titkos névvel nagy Babylonnak**
- 10 3. Hogy a' Jesus Christus hü Tanujának
 Fekete ruhában Prophetálonak
 Végezetin Tanubizonyságinak
 Eltét ki-kinozzák Martyrnak.
- 15 4. Hogy örüllyenek annak halálának***
 Ki-gyötröje volt lelki Sodomának,
 Ellene mondója Tudományinak
 Czáfoloja az Aegyptusnak:
- 20 5. De nem engettetett hogy igaz ügyét
 El-olthassák hü bizonyság tételét,
 Semmivé tegyék igaz követségét
 Es el-törölhessék jo hírét.****
6. Mert harmad és fél napnak utánna
 Az életnek lelke adatik abba
 Hogy az ártatlan ügy állyon lábára
 S-Félelem essék Babylonra.
- 25 7. Mint ártatlan Abel holta után szol*****
 Martyrok lelke kiált oltár alol†
 Christus Tanuja Munkáiban imhol,
 Holta után-is él s-tanit jol.

* Apoc. 9.2.3. ** Apoc. 17.5. *** Apoc. II. v. 3,7,8,10.: 1. **** Psal. 112. v. 6. ***** Hebr. II. v. 4.
 Apoc. 6. 10.

MARTONFALVI GYÖRGY

[CZEGLÉDI ISTVÁN DICSÉRETÉRE]

Amaz bódog emlekezetü CZEGLÉDI ISTVÁN, Nevezetes Martyr, minap
Cassai Reformata Ecclesia ritka példájú lelki Pásztora dicsiretíre

I. Sam. 17. és 18.

1. Nevezetes dolog szent Írásban vagyon,
Hogy a' kiseded Dávid a' nagy Goliathon,
Erőt vévén, az Izraelt ilyen modon,
Minden szidalombul meg-menté edgy napon:
- 5 2. Igy Czeplédi, István minden szidalmiból,
Nagy Goliátoknak kárhoztatásiból,
Mellyek a' Pápának folynak kutaiból,
A' Keresztyéneket meg-menté bajnokul.
- 10 3. Dávid kövecskével a' nagy Goliáthot,
Hintette a' földre mint oly szidalmazot:
Czeplédi István-is sok Jesuitákat,
Szent írással győzöt nagy káromkodókat.
- 15 4. Dávid Goliáthnak a' maga fegyverét,
Vetette, nyakára, ekképpen a' fejét,
Derekátul el-szakasztá, az ő testét
Veté a' vadaknak mint kedves csemegét:
- 20 5. Igy Czeplédi István magok írásival,
A' magok Könyvében le-tétetet szokkal
Czáfolta-meg őket, experimentummal,
Könyveinek tudhad, ha éltél azokkal.
6. Saul és egyebek Dávidot esmérni
Kévánták, ki-fia, s-honnat fogot jöni:
Igy Czeplédi Istvánt sokaknak seregi
Kévánták esmérni, vagy penig csak látni.
- 25 7. A' mint hogy Dávidot, Jonathán szerette,
Hogy Izrael népét éppen meg-mentette,
Es ajándékokkal őtet meg-tisztelte,
Köntössel s-fegyverrel fel-ékesítette:

- 30 8. Igy Czeplédi Istvánt hűséges barátí,
E' Magyar hazának Keresztýén Urai,
Az Isten nyájának jó lelkü Pásztori,
E' jeles csatáért készek mind szeretni.
- 35 9. Eörülvén éneklé Aszszonyok serege:
Meg-gyözöt tiz ezret Dávid erőssége:
Igy e' máí napon keresztýének nyelve
Kíáltya: nagy a' Czeplédi vitézsége.
- 40 10. Saul a' Dávidra haragut gyomorbul,
Hogy az a' dicsíret sokaknak szájából,
Hallanék: Igy István igen méltatlanul
Irigyek szelitöl hányattatik mordul.
11. Saul a' Dáviddal akar edgyüt lakni,
Hogy igr veszedelmet Dávidnak koholni
Könnyebben lehetne: Igy nagy sok irigyi,
Czeplédi Istvánnal kívántanak jární.
- 45 12. Dávid csak éltében gyözte-meg bajnokját;
De Czeplédi István Páplisták fortélyát
Éltében, s-holtában; mert e' szép írását
Fen hadta, és ezzel nyert nagy Victoriát.
- 50 13. A' Martyromoknak praerogatívájok,
Hogy ö halálokkal minden ö bajnokjok
Ugy meg-gyözettetnek, hogy szomorúságok
Igen nevedgyék, s-légyen gyalázattyok.
- 55 14. A' ki e' szép munkát szivessen olvassa,
Meg ne szünnék soha Istent áldania,
Hogy illy nagy vitézzel földünket áldotta,
Es hogy ez után-is illyekkel meg-áldgya.
- 60 15. Meg-gyözte Czeplédi az ö tiz ezerít,
Nem szánta Christusért fel-venni keresztít,
Meg-szégyenítette Básánnak bikáit,
Erössen viselte az Urnak hadait.
16. Ez hasznos írással hívt Olvaso ugy éllý,
Lelki Bajnokiddal, és ugy vitézkegyél,
Bajnokid meg-gyözöd csak Istenben remély,
Szemben szállý ö vélek, töllök semmit ne féllý.

- 65 17. Adgyad Uram Isten, hogy ez hasznos irás,
Légyen a' Pápának hirtelen bodulás,
Eö Katonáinak szörnyü szégyen vallás,
Hogy így felségednek légyen magasztalás.
- 70 18. Seregeknek Ura szent Jéhova Isten,
Könyörüly immáron a' te népeiden,
Allyad-meg boszszudat te ellenségiden,
Kérünk öncs örömet népeid szivekben.

99.

MARTONFALVI GYÖRGY

[DIÓSZEGI ISTVÁN HASZNOS MUNKÁJA DICSÉRETIRE]

Tiszteletes DIÓSZEGI ISTVÁN URAM, Szent Irás Doctora, Diószegi Ecclesia
hűséges Lelki Pásztor, régi kedves Collegam, kedves Komám Vram, hasznos
munkájának dicsiretire

I.

A' Keresztyének közt, hírek van azoknac,
A' nagy Istentül-is sok jók adattatnac,
A' mint meg-igirte meg-koronáztatnac,
Valacic tanúltac s' másokat tanitnac.

II.

5 Öket e' világból bár ki hijja Isten,
De mind-azon-által szép hírek fenn lészen,
Mind addig meg-marad jó emlékezetben,
A' míg a' csjllagoc fénlenec az égen.

III.

10 E' szép könyvetskédet hogy te-is csináltad,
Sok fegyverec között világra bocsáttad,
Az Istennec népét irással oktattad,
Te hired neved-is öröcké fenn marad.

IV.

Kedveltesse Isten hasznos irásodat,
Nagy fáradságoddal készített munkádat,

15 Engedgye az Isten csinálhas másokat,
Edgyenlőket ehez s' ennél nagyobbakat.

V.

Tiszteletes Férfi a' ki ezt alkuttad,
A' Christustúl ingyen nagy jutalmad várhad,
Hogy az embereket meg-térésre hittad,
20 Nékiez az egeknek ajtaját meg-nyittad.

VI.

Olvasó az Authort áldgyad e' munkáért,
Hadd vegyen jót tüled e' kegyes Irásért,
Teged az Ur Isten kedvesen lát ezért,
Azt cselekszi, te-is vehes jót a' jóért.

100.

CZEGLÉDI PÁL

EDES ATTYÁT KESERGŐ FIU

1. Vajha az én fejem változhatnék vizzé,
Es az En szemeim ki-folyó kút fővé,
Hogy éjjel, és nappal, sirással öntözné,
Az el-mult dolgokat, és meg-könyvezhetné.
- 5 2. Vajha az Hajnalnak szárnyaival birnék,
Az üldözök közzül már meszsze repülnék,
Az Szülő Aszszonnyal pusztában lappangnék,
Miglen En fejemnek csendességet lenék.
- 10 3. Mihelt Edes Atyám sorsát meg-visgálom,
Menyi szenvedési, voltak meg-gondolom,
Ottan Nyoszolyámat sirással ásztatom,
Sok jajjaim után bokrosul bánatom.
- 15 4. Mert mint a' Liliom mellyet a' tövissek,
Sanyarú sebekkel gyakran sértegetnek,
Es nagy sürűséggel noha környül vesznek,
Még-is illatozó leveli meg-nőnek.
5. Igy az En Attyámat Básánnak bikái,
Az Anti-christusnak kevély katonái,

- 20 Voltak minden napon készek ökleldezni,
Es hazug szájokat ellene tátani.
6. De mind-azon-által e' Christus Vitéze,
Sokakat közzülök fegyver által győze,
Mind éjjel és nappal kezében fegyvere,
Mellyel ő szarvokat vitézül le-törte.
- 25 7. Gyakorta hozzája járultak sereggel,
Mint Pharisaeusok ólcsó kérdésekkel,
Azt vélik hogy törben ejthetik ezekkel,
De tölle meg-tértek mindenkor szégyennel.
- 30 8. Ez az Urnak Nyájját hiven legettette,
Semmi fáratságát töllök nem kimilte,
A' sok Farkasok közt úgy meg-védelmelte,
Hogy Christus Nyájjának hija egy se lenne.
- 35 9. Ezt látván hogy nyelvel, sem penig irással,
Nem lehetne víni ez eröss Dáviddal,
Mert meg-gyözné őket az Isten szavával,
Reá támadának álnok Practikával.
- 40 10. Mint Pétert tömlöczre: kénszeríték menni,
Es csak önnön magát kezdék ott tartani,
Holott beteg ágyban kelle le-szállani,
Onnét az házához betegen vitetni.
11. De még sem nyughaték a' nagy kegyetlenség,
Noha Edes Atyám téged a' betegség,
Keservessen gyötör; nem fog semmi mencség,
Szüntelen czitálnak: Oh iszszonyu inség!
- 45 12. Azon beteg ágyban mint Saul Dávidot,
El-kivánák töllem szerelmes Atyámat,
De meg-szabadítád Isten hü szolgádat,
Nem hagyád meg-látni néki szánt kinokat.
- 50 13. Oh tehát Cassai hajlékok sirjatok,
Ti Pásztorotokért könyvet hullassatok,
Es ti magatokra setét gyászt vonnyatok,
Mért el le-enyészet edgyik csillagotok.

14. E' vólt bizonyára Te lelked Dajkája,
Es a' lelkiekben elő mozdítója,
55 Még-hólta után-is annak táplálója,
Kit meg-bizonyíthat most a' SION VARA.

15. Mivel Nemes harcztát gyakran meg-harczolta,
Idvezítő hitit hiven meg-tartotta,
60 Es az ő pályáját serényen futotta,
Adatott ő néki Mennyei korona.

101.

IFJ. KÖLESÉRI SÁMUEL

SION VÁRÁT EKESITŐ MAGYAR RYTHMUSOK

1. Hadd énis mutassam Fiui szerelmem,
Idvezült Atyámhoz igaz kegyességem,
Szomorú Linean folyon gyenge versem,
Igy adosságomat hadd én-is fizessem.
- 5 2. Christus Táborában ki jól vitézkedik,
Kinek minden felől baj-vivását nézik,
A' ki mind halálíg ellenséggel vivik,
Mondhattuk nagy bizvást menyben ez vitetik.
- 10 3. Szenvedő lelkeket biztató Pál szava,
Lehet ilyenekrül halál előtt mondva,
Már én nemes Harczom meg-vagyom harczolva,
Hittem el-végezve és Pályám meg-futva.
- 15 4. Czeglédi Istvánnak élete vitézség
Vala, csak merődön merő nagy epesség,
Mellyre nem vólt elég emberi tehetség,
Hanem jött mennyégből mennyei segítség.
- 20 5. Már idvezült Uram el-futott czéllýáig
A' sok ellenséggel csatázott mind vérig,
Hitit meg-tartotta éppen mind a' végig,
Fárattsági után örvendez mind éltig.
6. Dicsösséges Munka a' Sionnak Vára,
Mert minket igazgat a' hitnek Utára,

17 el-futotta czéllýát [A rím miatt jav.]

Es az idvességnek igyenes útára,
Azért méltó minden szert tegyen hát arra.

102.

BELLEVÁRI DÁVIDNAK MAGHÁN WICZMANDY MIHÁLY
LAKADALMÁBAN ESET SORSÁRÚL UYOBBAN JOB FORMABAN
IRATTATOT RITHMUSSY

1. Ut auceps solet madarakat foghny,
Gracili avena lép veszöre hinny,
Modulis *Sirenis* embereket csalny,
In profundum maris meriteny s eölny,
- 5 2. Jgy Viczmandy Sándor mecum faciebat,
Ki szép mézes szókat nuper mihi dabat,
Ad nuptias fratris hogy mennyek, rogabat,
Nem tudtam, in herba quod angvis latebat.
- 10 3. Sub specie pulchri engemet el hiva,
Credidi, siquidem nem vólt nalam tudva,
Quod in talem picem akadgyak romolva,
Sed alio modo legyek megh trefálva.
- 15 4. Elég h asz, hogy nekem non erat amicus,
Titkon és nem nyilván fuit inimicus,
Noha megh trefálni intendebat secus,
Játikossan rajtam hogy esnék dedecus
- 20 5. Quantum ipse tamen többet én vétettem,
Nam non propter ipsum rea maghamat vettem,
Ad nuptias illas hogy örömet mentem,
Sed quod binas damas ott lenni értettem.
6. Kedvekért mellyeknek laetissimus ibam,
Placide ott vélek mulatok, putabam,
Fejemet eölekben flectere volebam,
Avellere Vénust véghre jntendebam.

2 II vesszőket hány 3 I Modulus Cyrenes II Modulus serenis III Modulus syrenes IV sirenis 6 III szok < k > al [A szóvégző / áthúzza t-nek.] 7 II–III mennék 9 II–IV pulchra 10 II nálam nem volt III nála 13 III Elég h hogy énnékem nem uolt eö 14 III és nyuán 15 III Noha most megh 16 II esék 17 II ipse summum 14–56 IV [Hiányzik.] 18 II Quia propter ipsum magamat rávöttem III magamat rá 22 III mulatnék 23 II ölökre 24 II Elevare femur III Avellere femur

- 25 7. Carnis aut canis kívánságh hogy bántot,
Ad illuc eundem feől csak az indítot,
Nam Cupido in me olly tüzet lobantot,
Propter quem vix morbus caducus nem bántot.
- 30 8. Elöttem, személyek quia fuit rarum,
Szerelmek szivemben sed maxime charum,
De essék én rajtam damnum summe durum,
Csiczerben az mely vólt locus nuptiarum.
- 35 9. Hospites vocati oda hogy gyülenek,
In termino loco mind oda gyüvének,
Tunc me talem qualem nasznagynak tevének,
In ordinem primum kösztök emelének.
- 40 10. Wiczmandy Mihaly vocátus est sponsus,
Volt neve vöfelnek Borsi Ladislaus,
Eöröm attya neve Csiczeri Franciscus,
És à feö gazdái Orosz Ladislaus.
11. Perfectis omnibus ülénk az asztalhoz,
Qui prompti eramus ad vigan lakáshoz,
Sed cor meum strictum volt két damaimhoz,
Ad choreas és az ostrom próbáláshoz.
- 45 12. Az musika zeng peng, fuimusque laeti,
Nem vólt mi közölünk senki vultu tristi,
Veö legény, meny aszony candide ornati,
Damak nézésével szemeim repleti.
- 50 13. Labijsque palmam gyengedén csókoltam,
Illis ostendendo tölek mását vártam,
Corde pictis tortis nekik gazdalkodtam,
Ardendo in corde sokat fohaszkodtam.
14. Kiknek hogy jelencsem cordis mei votum,
Értek egy sellyeg bort exhausti totum,

25 II Carnis avagy III canis Cupido 26 II csak az fel 27 II Lám; olyan tüzet gyujtot 28 III Propter quod 29 III Eleötteök személyek quia fuit vanum 31 III summum [!] 33 II hogy oda 34 II hogy oda gyülenek 35 III Hunc me 36 II ordinum [!] 37 II Mihálynak vocabant est sponsus 40 II gazdája III A feö gazda pedigh 41 III eülnék 42 II az vigan 44 II Ad corias 46 II–III közöttünk 47 II candidi 49 II Labiis quem 50 II ostendi 51 II Corde pietatis neki III Szibeöl putis 52 II–III corde gyakran 53 II mei vultum 54 II exhaurivi III edgy eöveg

- 55 Szévekre fügesztvén oculorum nutum,
Melyekreis sörön adhibui tactum,
15. Et cum jam essemus minnyáian vighabban,
Funderentes vinum immár szaporabban,
Adest novus rumor, kin minden meghobban,
60 Clamor, velut ignis, hamarsággal lobban.
16. Bakos Mihály itt van, dicens, sunt praesentes,
Sok kuruczok vele contra nos frementes,
Immar mit csinalljunk, lassuk mi, timentes,
Ha veszünké avagy erimus pugnantes.
- 65 17. Stupefacti omnes keszteünk mi futosni,
Hinc et inde passim hirtelen buykodny,
Quilibet secreta maghának keresny,
Coacti sunt quidam kerten kurta menny.
- 70 18. Ascenderam quidem én az kemenczére,
Tanqvam ad secretum jeles buvo helyre,
Non curando hogy por raghad köntösemre,
Sed etiam illic kerülék kezekre.
- 75 19. Mert mikoron immár, sicut mus in pice,
Fülelék s-gondolnam, sum in forti arce,
Eb utollyom pattog, cui dixi: tace,
Hogy ha akarsz itten maradni in pace.
- 80 20. Contrahebam valde az Balás iszakját,
Quo fortius possem eöszue vonn száját,
Sed inflatus malus megh tagétuán zárját,
Non potui bene kapcsolhatny száját.
21. Es az darabant ház plosiones dabat,
Akaratam ellen saepius sonabat,

55 II Szemeket fügesztvén oculorum totum II oculorum notum [!] 56 I, III Melyekre II Mellökre [Elöbb: melyekre.] 58 II Funderebam III–IV Funderetur 59 IV Adest nobis 60 I harmossággal II–III hamarsággal IV hamarjában 61 II, IV dicunt 62 II ferentes III eö velle contra nos furentes 63 IV csinálunk lássuk metuentes 64 II potentes III Ha fussunke avogy <legyünk> [Föleírva:] erimus pugnantes IV Ha leszünk-é 65 II kezdénk mi futkosni III futtozny IV kezdének futkozni 66 II Huc et illuc; bujdosni III buykálny IV bujdosni 68 II kertre IV Coacta sunt enim; futni 69 II quidam 70 I fuvo II IV buvo III buyo 71 II currendo 72 II illinc III etiam igyis IV illinc etiam kezekbe 73 IV mikor ott 74 III Feülelnék IV gondolván 75 II En; cui dico III utollyan [!] 76 II itten akarsz III Ha akarsz ittennek [!] 78 I Balus II–III Balas IV az <Balás> Gáspár 79 II száját IV malos megtagítja partját 80 II bekapcsolni III lyukyát IV lyukát 81 II pulsionem III–IV drabant házis

Néha mint *a* kégyó tantum sibillabat,
Es az rosz szél magnum foetorem edebat.

- 85 22. Per strepitum ventris eszekben vévének,
Per odorem venti hamar fel lelének,
Inde, velut canem, enghem le üzének,
Funiculo forti jól megh kötözének.
- 90 23. A kuruczok vóltak alte u/ulantes,
Véghak és jó kedvük, super nos ridentes,
Foghakot némellyek ellenünk stridentes,
Be eötették nekünk valoba à lentest.
- 95 24. Singuli illorum kész inások lönek,
Ex vestibus prompti le vetköztetének,
Nemine cogente szolgálátot tönek,
Quo facto apud nos kedvét nem lelének.
- 100 25. Ekként lakodalmunk fuit perturbatum,
Noha nem nékik volt convivium structum,
Köztünk les búvó helyt non invenit aptum,
Erzek hátón, vállán gravissimum ictum.
26. Egregie post haec rendre allattanak,
Ex omnibus bonis hamar ki fosztanak,
Venaticos tanquam pórázra foghának,
Labancz, eördögh lelkő titulust adának.
- 105 27. Némellyék közölünk sunt captive ducti,
Kuruczoknak sarcsot pendere coacti,
Nemellyek csak ingyen cito liberati,
Quorum inter ipsos voltanak barati.

83 I ha II [84. sorként] mint *a*; sisillabat III Noha IV az kigyó <tandem> tantum 84 II [83. sorként:] Nem tarthattam veszteg tantum strepitabat IV De 86 I ventus II ventris III flatus ottan feől IV venti hamar fel lökének [!] 87 IV ki üzének 88 IV [A sor után új strófaként:] Balteisque fortis meg egyenetének // Ex cipata coma sokat ki tépének // In dorsonem peniglen számosan ütének

Cum disgustu akkor jól meg döfölének. – A vsz. 2–3. sorai fölött a következő föléírások olvashatók: Kondor üstökömben sokat ki tépének // <veréssel ölének>; a 4. sor utolsó szava alatt pedig: <engem penig>] 89 I ujulantes II ejulantes III ululantes IV valde ululantes 90 II kedvük semper IV kedvük 91 II Fogait nemelyek contra nos III elleneünk nemellyek IV Némelyek fogakat ellenünk 92 II Be üttetek IV lentest 93 I ivások II–IV inások IV lésznek 94 II promptis IV prompte 98 II Noha nem nézik volt convivium stratum III nekyek 99 II, IV ki buvo III Keözteünk buyo helt 100 I hatom II Erzet hatán; gravissimum utum [!] III Erzett hátom vállom grauissimum factum IV Eset <hatvan> hátán 101 II reank találának 104 IV <Labancz ördögglekő> Ördög és ebatta 105 II közöttünk III keözötteünk sunt captivi IV captivi 106 II saczokat 107 II csak könnyen 108 III Quia IV Quidam

28. Sponsus globo laesus, fizet eötven tallért,
 110 Csiczeri Franciscus eörom attyasáért
 Dat taleros centum, én megh nasznagysáért
 Persolvam bis mille a kis végh lakásért.
29. Valakik ott vóltunk nemine excepto,
 Arma, eqvos, vestes amisisimus certo,
 115 De *sok* nyavalyankat hoc unico scripto
 Nem irhatom mind le realiter – certo.
30. Foemineus sexus könnyü eöltezetben
 Mansit, vulgo dicto, egy egy tatár inghben;
 Stabant lachrymantes, mint à ludak rendben,
 120 De az jó, kár nem lött az kezépsö resben.
31. Keseredet szivel tristis eram valde,
 Sok fohazkodással gemendo in corde,
 Az en damaimért, stabant nudo pede,
 Egy inghben sirának iajgatvan abunde.
- 125 32. Tristior sed eram, hogy amit feltettem
 Qua ratione illuc nagy örömmel mentem,
 Damis in qvem finem szaz forintot vittem,
 Mei cum contento véghben nem vihettem.
33. El mûla én tölem chorearum saltus,
 130 Kegyes damaimmal való kedves potus,
 Szandékomban feöl tett venerosus actus,
 Mellyre nézue szállot in cor meum luctus.
34. Que si perfecissem, rabsághra esésem,
 Non esset tam graue nagy vas viselésem,
 135 Eördön mezön szerrel sok kin szenvedésem,
 Szúnyogh, tetö, muska marása türésem.

112 II, IV ez kis IV Persolvi 113–116 I, III–IV [31. versszakként.] 113 II nemini IV voltak 114 III [A fõszöveggel egyezõ sor fölé írva:] Lovat fegyvert köntöst IV Pirma [!] 115 I De nyavalyankat II in unico scripto 116 III realiter factó IV <röviden> hirtelen profecto 117 II secus [!] 118 IV Másként; hosszu ingben 120 I lesben II résben III rendben IV Sok károkat valván gyemántban és gyöngyben 121–124 I, III–IV [29. versszakként.] 123 II stabam III damáimis IV damáim mert 124 II–IV Egy egy ingben sirnak III jmeghben sirnak 126 III ratione oda 127 II Me cum in IV Már is; <forintot> aranyat 128 II Sed me cum contentust mégis nem tehettem 129–132 II [Hiányzik.] 129 III a choralis 133 II Quam si percepissem rabságra is essem III rabsagghan esetem IV Quod; rabságban 134 Nem 135 II szeljel nagy III–IV széllyel III [A fõszöveggel egyezõ sor fölé írva:] Nemoribus et sylvis 136 II, IV marását III [A szöveg fölé írva:] Muscarum cimicum

35. A két ezer tallért libentius darem,
Es sok kar vallasom ita non *gravarem*,
Szivemet bánattal jam non onerarem,
140 Csendeseb elmével haec omnia ferrem.
36. Sed haec mihi graue, héyában keöl türny,
Nihil assecutus nagy vasat viselny,
Absque omni lucro ily sarcot fizetny,
Miel mente capti szoktanak így járnny.
- 145 37. Rajtam esset példa apud quosqvis rarum,
Mert megh essék nekem az amor damarum,
Keseröre fordúlt saltus chorearum,
Számba szege izi certe, nuptiarum.
- 150 38. Nam contigit rursum uy dologh én rajtam,
In captivitate minap hogy aluttam,
Pedites invadunt, olyan álmot lattam,
Valdé pavefactus, maghamat el szártam.
- 155 39. Mert iszakom akkor ki szakadt valóban,
Ajton aló nem volt az darabant házban,
Vigyázot sem hattam vala az pitvarban,
Mind ki omlot à kit raktam volt az sakban.
- 160 40. Neuem az előtt volt nékem Bellevári,
De az utan lészen, tudom, Szarosvari,
Böcsületit fejem, nem tudom, ha éri,
Post scriptum miatt mert pirul orczám bőri.
41. Ezer hat száz hetven eött esztendő számban,
Nyavályam irtam megh egy kiseded hajóban,
Kedveskedő pünkösd huaa folyásában,
Tisza Eörmény nevö falu határában.

137–140 IV [Hiányzik.] 138 I <Sem> Es; [A sor utolsó szava javítgatva; az eredetiből kivehető a *gra* szótag, a ráírás valószínűleg: *daberem*.] II Sem sok költségemet ita non *gravarem* III Sem sok kárvallással; *gravarent* 139 III már nem onerálnam 140 II *hae* [!] III hát omnia 141 II, IV Sed hoc III teürneöm 142 III viselnem 143 II sacskot [?] III oly sarczat feüzetnem IV omni lucto <nagy> sarcot is 144 IV úgy 145 III quovis 146 II meg eset IV esett nékem a saltus damarum 147 II salus choriarum 148 II Meg emlegethetem tempus III szegett 149 IV contingit 151 IV evadunt 152 IV el nem szaladhattam 153 III [A főszóveggel egyező sor fölé írva:] Bissaca nam tandem ki 154 II sem volt III azon drabant [Az egyébként a főszóveggel egyező sor fölé írva:] Custos portae 155 III [A főszóveggel egyező sor fölé írva:] Vigiliam non sini 156 I ragtam II–IV raktam II omlott a mit III omlott vala kit [A sor fölé írva:] Diffusum per totum IV az mit 157 II IV ez előtt 158 II–III ez után III tudom lészen 159 IV Becsületes 160 II Mert post scriptum miatt pirult III Mert post scriptám miatt IV Post scriptusom 161 IV <ötven> hetvenöt számban 162 II házban III Nyavalyámat irtam egy kiseded <házban> házamban 164 III Tisza Ormán IV <Tisza-Örmény nevü falu határában> Örben az Ung mellett melancholiamban

A' NEHAI TĚKINTETES ĚS NAGYSĀGOS KEMĚNY SIMON URNAK
TEMETĚSE FELETT ĚNEK SZĖVAL MONDOTT BUCSŰZTATĖ
VERSEK

Ad melodiam: Cur mundus militat

1. Ez változásokkal elegyes bús élet,
Mint kevésé-tettző tavaszi ki-kelet,
Tündöklő napunkra fujtat futo szelet,
Nyarat sem érhetünk, hoz szomorú telet.
- 5 2. Mihelyt ez világra ember születtetik,
Sok keresztet alá leg-ottan vettetik,
Elete rabotás munkával gyötretik,
Sok fájdalomi után csak ki-végeztetik.
- 10 3. Maradandó szállás nincsen ez világban,
Minden szem pillantás vagyton változásban,
Ha ma uralkodol felső méltóságban,
Holnap koldus lehettz vagy szalhatsz a' sirban.
- 15 4. Ez világnak dolgát csak úgy vedd eszedben,
Mint Halcyon madárt az hideg tengerben,
Latod minden felöl magadat szel-vészben,
Nincsen egy orácskad igaz csendességben.
- 20 5. Edgyik keserűség a' masikat üzi,
Setet gyász-viselést bokrossan rád füzi,
Terhes szű-fajdalom örömed meg-gyözi,
A' sok nyomoruság lelked ugyan főzi.
6. En-is valék minap nemzetem világa,
A' Kemeny-i haznak edgyik terjett ágha,
De halál kaszaja törökömre hága,
'S feleim jajjára szertelen ki-vága.
- 25 7. Legy magadnak világh, már tölled meg-valtam,
Edes Christusomnak lelkeket meg-adtam,
A' minden előknek utára indultam,
Vegső bucsut-venni most elő-allottam.

Urunktól eő nagysághától

- 30 8. Erdely orszaganak hiv gubernatora,
Magyar-országgh nemelly részeinek ura,
Nagy Apafi Mihaly, szekelyek jspánnya,
En kegyelmes uram 's eletem tútora!
- 35 9. Nagyságodnak, élvén, hiven örvendeztem,
Csekély szolgálatom a' miben tehettem,
Ha nagyságod ellen valamit vétettem,
Kérem, bocsasson-meg kegyelmessen nékem.
- 40 10. A' fejedelmeknek dicső fejedelme
Légyen nagyságodnak örök hiedelme,
Fejedelmi székinék erős segedelme,
Ellenségi ellen hatalmas védelme.
11. Meszsze ki-terjeszse nagyságod országát,
Jgasság 's kegyesség vezerlye palczáját,
Birja soká szentül erdelyi hazáját,
'S ugy vegye-el menyben le-tett koronáját.

Aszszonyunktól ö nagysághatól

- 45 12. Kegyelmes aszszonyom, Bornemisza Anna,
Vajha Isten nekem most élő szót adna,
Mondanam, Jstentől legy sok jókkal áldva,
Az Ur templomában élyly, mint a' Szent Anna.
- 50 13. Nagyságodtól-is én mai nap meg-váltam,
Ki meltatlan hive nagyságtoknak vóltam,
Ha nagyságod ellen valamiben jártam,
Engedelmet kérek, mellyet regen vártam.

Kemény Janosné fejedelem aszszonytól mint mostoha annyától

- 55 14. Hol vagy édes atyám maradott arvája,
Erdelynek néhai fejdelem aszszónya,
Jó mostoha anyám, nagy Lónyai Anna,
Legyen Jsten hozzád, eletem gyamola.
15. Fizessen-meg az Ur hüséges-voltodért,
Környülettem való forgolodasodért,

60 Sok irgalmasságot cselekedgyék azért,
Aldgyon nyugodalmat 's mennyi országi nagj bért!

Az orságh statusitól

16. Erdely országának minden fő-rendei,
Eszes, okos elmék tizenket tanácsi,
Megh-annyi támaszok, hü Tábla fiai,
Felső, közép 's alsó, nagy 's kicsény tagjai.
- 65 17. Kedvezzen nagyságtok 's kegyelmetek nékem,
Ha vólt ellenetek valaha olly vétkem,
Tartson-meg az Isten edgyes szeretetben,
Örvendetes jókkal aldgyon ez életben.

Feleségétől

- 70 18. Hü tarsom, nagyságos Prinyi Katharina,
Ki valal eltemnek ragyogo villáma,
Én gyönyörüségem 's titkaimnak társa,
Isten legyen hozzád, eitem istápja!
- 75 19. Ha én gyarloságból valamit vétettem,
Nem teczhető dolgot kedved ellen tettem,
Megh-bocsáss ennékem, 's elly Jstennek itten,
Legyen az Ur veled, meg-valtál én töllem.
- 80 20. Legjen az arvaknak Jstene tutorod,
Helyettem a' Jesus Christus jegyes-társod,
Nincs fogyatkozásod, csak erre hadd bajod,
Nézi árvaságod, 's lészen vidámságod.

Gyermekitől

21. Édes öt magzatim, hazam szép oszlopi,
Eitem örömi 's búm vigasztaloi,
Oh már mire juttok, atyatok arvái,
Jsten leszz atyatok, éllyetek ő néki!
- 85 22. Tellyes eltetekben Jstent szolgallyatok,
Az igaz tudományt mind vegigh vallyátok,
A' szentek hitiért vérigh harczollyatok,
E' szom 's ez mondasom: Jsten már hozzátok!

Bethlen Ferenczné aszszonyomtól

- 90 23. Bethlen Ferencz uram meg-maradt arvája,
Nemes Kemény Kata, Isten elted birja!
Arva kenyerednek légyen meg-aldója,
Végre meny-orszagnak gazdag meg-adója.

Bethlen 's Kemény aghbol álló atyafiak

- 95 24. Bethlen 's Kemény agban ur-i atyafiak,
Fejenként kik vagytok, az Urnak ajánlak,
Bocsanatot kérek, ha meg-bántottalak,
Éllyetek, ellyetek, de én már el-hagjlak.

Prényi és Kallai aghon lévő atyafi, sogor, szomszed

- 100 25. Prényi es Kallai jeles atyafisagh,
Sogorim, szomszédim, nemesi rokonságh,
Jstennek ajánlak, engem vár boldogságh,
Ezentül fejemben dicső korona hagh.

Udvar-népétől

26. Udvaromban velem kik edgyütt vóltatok,
Szolgak es szolgálók, ti szegeny jobbágyok,
Kik most jelen vagytok, kicsenyek es nagjok,
Ennekem fejenként mind meg-bocsassatok!

In communi mindenektől

- 105 27. Vegre mindnyájan, kik halotti pompámon
Tisztességet tésttek vepső válásomon,
Ez faradsagtokert rátok áldás szállyon,
'S nekem minden vepső-bocsanatot adgjon.

Clausula

- 110 28. Jovel Uram Jesus, dicső fényességben,
Hadd mennyen-be lelkem Ura örömében,
Fogjatok testemet, 's tegyétek a' földben,
Nyugodgyék csendessen tamadasigh – amen.

108 [Ötödik sorként:] Vegre fejetekben szent corona hagian

ODA FUNEBRIS SUPER PIO SPECTABILIS AC MAGNIFICI
 QUONDAM DOMINI DOMINI SJMONJS KEMÉNY E VIVIS
 EXCESSU AD PHERETRUM DECANTATA

Symbolum: Mindeneket ganéjnak alitok lenni, hogy a' Christust meg-nyerjem.
 Phil. 3. f. 8.

1. Kereszt-viselesim czéllyat im, el-értem,
 Földi-satoromból éppen ki-költöztem,*
 Már siromban,
 Setétes boltomban
 5 Be-szallottam nyugvo hajlekomban.
2. Ez végső határa ember életének,
 Jtt vész nyoma vilagh gyönyörűsegenek,**
 Jde romlik,
 Valahol mi fenlik,
 10 Ennél tovab senki nem léphetik.
3. Magas kö-palotak illy boltá változnak,
 Koronák kapakkal edgyüve-rontatnak,
 Nincs olly szépségh
 Egh alatt olly épsegh,
 15 Kit valaha ne erjen senyvettsegh.
4. Eiletem mint virág s' töredékeny kristály,
 El-hervada s' romlék, napom fogá homály,
 Felly, oh virág,
 Meg süt a' nap-világ,
 20 Eles kasza majdan tövedre hág.
5. Nyerj időt hát ember, s' a' vég-czélra vigyázz,
 Térj-meg, készüly, s' reményly, hitben ne tetovázz,***
 Legy hü végig,
 Harczolly mind a' ver-ig,
 25 Koronával tiszteltesel éghig.
6. Sátorban vagyon itt az Jsten ládája,
 Bujdosik s' csatazik a' Christusnak nyájjá,****
 Te tobzódó,
 Világ javán kapó
 30 Nem lehettz így a' Christushoz méltó.

* 2. Tim. 7., 2. Cor. 5. 1. 4., 2. Pet. 1.13., Psal. 4.9. et 143.3., Esa 54.2; ** Job 24.5.; *** Apoc. 2.10., Heb. 12.4. **** Sam. 11. 11.

7. Jffjak s' nemes urak, ma jöhet rátok sor,
Pávák s' kendös orczák, testetek lesz csak por,
Szép udvartok
Holnap lehet sirtok,
35 Nevetek vész s' el oszlik joszagtok.
8. Maradandó házat szerzett az Ur nékem,
Élet-csomójában be-kötötte lelkem,*
Mert eö hadát
Viseltem igáját,
40 S' már aklaban vötte tevet juhat.
9. Oszlattatásomon ne sirjon hát senki,
Christusaval lenni csak kívánnyon ki-ki,
Mert az leg-jobb,**
Azt keresni méltóbb,
45 Minden kincsnél dragáb s-maradandóbb.
10. Nem késem, mert tudom, az én meg-váltóm él,
Rothadandó testem még a' földbol fel-kél,
Dicso-képpen
Meg-latom ez testben,
50 Melyben nyugszom tamadasigh Amen.

105.

RHYTMI VALEDICATORIJ AD TUMULUM GENEROSI DOMINI
GEORGIJ RADAJ
decantati in Pokafalva Anno 1675.

1. Mikor ember jö világra,
Mint madar léppel vont ágra,
Akkor lépik sok kinokra,
Halál horgára.
- 5 2. Egymást érö bokros jajjok,
Todúlnak búk és banatok,
Sellyeben takaró napok,
Futnak, mint habok.
- 10 3. A' mit mutogat ez világ,
Ollyan, mint mezei virág,
Mellyet ha majd kasza le-vág,
Hervadasra hag.

* Sam. 25. 28. 29., Matt. 11. 29.; ** Phil. I. 23.

- 15 4. Siralommal születtetünk,
Kinos bajos itt életünk,
Vegre csak ki-vegeztetünk,
Sirban tetetünk.
- 20 5. Nincs itt ki-rekesztetett sor,
Naggyal 's kicsennyel köz a' tor,
Zavarral egyeletett bor,
Majd torkunkra forr.
- 25 6. Cirust, mint Irust le-vagja,
Bölcsek tanacsát nem várja,
Szépet rúttal el takarja
Halál rút karja.
- 30 7. Nincsen maradandó szállás,
De kinél fészket vér Pallás,
Leszsz ott eörökké meg-allas,
Menyben országglas.
- 35 8. Ez világ mint fene pardútz,
Ki előtt hogy ha el-nem futtz,
Jstenhez meg-terni nem tudttz,
Czelodra sem juttz.
- 40 9. Edgyik jaji masikat üzi,
A' gyászt bokrossan rád füzi,
Siras örömed meg-gyözi,
'S lelked gond fözi.
- 45 10. Jdö meg emészt mint a' moly,
Az ora-is, mint viz, el-foly,
Koporsodtúl nem vagy távoly,
El-húll a' sámoly.
11. Rádai Gyorgy uram teste,
Kinek illy szomorú este,
Sok fejeket gyaszszal feste,
Nagy példa erre.
12. Mert nem éré Mind szent havát,
El-hagyá ez földnek sarát,
Választá mennyeknek javát,
Hallyátok szavát!

Feleségétül

- 50 13. Fodor Anna, hites-társom,
En hűséges fele-másom,
Betegségemben orvosom,
Szives titkosom.
14. Hozzám való jó-voltodért,
Hűséges szolgatodért,
55 Fizessen-meg Isten ezért,
Mennyei nagy bért.
15. Ha mit eltemben vetettem,
Kedved ellen cselekedtem,
Szived' meg-keseréttetem,
60 Meg-bocsás nékem.
16. Jsten legyen te gyamolod,
Arvasagodban paisod,
Ne felly, csak erre hadd bajod,
Leszsz-jó tutorod.
- 65 17. Kezedet csak szádra tegyed,
Isten veszeit fel-vegyed,
Szived' fájdalmát meg-fedgyed,
'S-az Istent fellyed.
18. Ne bankodgyál ezen nagyon,
70 Mert lelkem Istennél vagyok,
Kérem, téged' el-ne hadgyon,
'S-orszagot adgyon.

Veitől 's-léányátúl

- 75 19. Edes vöm, Barcsai Abrám,
'S leanyom, Rádai Klarám,
En már meg-futottam pallyám,
'S-kesz a' Coronám.
20. Jsten legyen ti hozzátok,
Kettsegben ezt ne hozzátok,
'S-ugy léssen menyben hazatok,
80 Meg-bocsássatok!
21. Ellyetek kegyes eletett,
'S-ugy ald meg az Ur titeket,

Meg-adgya örömtöket
'S-idvessegeteket.

Testvér atyafiaitól

- 85 22. Hol vagy testvér atyamfia,
Rádai Sigmond es Sophia,
Felvinczi János hü tarsa
'S-elete mássa?
- 90 23. Titeket sem felejtlek-el,
Mert szivemre irtalak-fel
Maradgyatok az Istennel,
'S-jarjatok ezzel!
- 95 24. Atyafi-szeretetekért,
Hozzam való kedvetekért
Isten néktek adgyon sok bért,
Mennyei kenyért!
- 100 25. Bocsanatot kérek arrul,
Ha meg-bantottalak mord-úl,
Ne nezzetek most komorúl,
Mert lelkem vidúl.

Öttsétül, Török Sigmondtól

26. Kedves eöcsém, Török Sigmond,
Neked-is nyelvem bucsút mond,
Christus igáját hiven vond,
Ne erjen sok gond!
- 105 27. Magzatodat igaz hitben,
Az Ur maga felelmeben
Nevellye, s-jó reménségben
Elly ez életben!

Sógorságítól

- 110 28. Oh en édes sógorságim,
Szép nemesi rokonságim,
Kikkel voltak nyajasságim,
Szép mulattságim,

97 kérék [Értelemszerűleg jav.]

115 29. Tudom, könyveztek környülem,
Hogy így maradtok-el tülem,
De néktek mennyegben velem
Kész a' kegyelem.

120 30. Kedves jó sógorom aszszony,
Nemes Fodor Klara aszszony,
Jsten neked sok jót adgyon,
Soha ne hadgyon!

31. Negi szép jeles magzatiddal,
Barcsai familiával
Legjetez vég-bocsanattal,
Ha voltam búval!

Mindektül

125 32. Mindentül már búcsút vészek,
Mert majd Christusommal leszek,
Mennyei ruháim készek,
Csak aldást tészek.

Clausula

130 33. Jövel Jesus, 's-országodban
Vidd-bé lelkemet aklodban,
Testemet tegyék a' sirban,
Nyugodgyék abban.

106.

ECSEDI MIHÁLY

IN GRATIAM ORNATI AC LIBERATI JUVENIS GABRIELIS NANASI, FRATRIS SINGULARITER DILECTI

1. Nem az hitetlenség vétkes gödölyéknek
Szerző oka örök, meg-vettetéseknek
Hanem akarattya, s' tetszése Istennek
Mellyről semmiképpen, semmit nem tehetnek.
- 5 2. A' meg-vettettetés, nagy büntetéseknek
Csak meg-előzője, ő veszedelmeknek
Szent irásban le-tett, Isten beszédének
Ha kell hinni: A' bün szerző oka ennek.

- 10 3. Az ellenkezőknek ő vétkes értelmek
Itt fel fedeztetik, az ő rút szemérmek
Fel-is bonczoltatik, sokaknak érdemek
Mellyel Isten, s' ember előtt dicsekednek.
- 15 4. Meg-csalattatik itt Pelágus lány jus
Eö tőle származott, serege ugy mint puss
Isten kedves nyájja, e' rosz Atyától fuss,
Hogy légyen tenéked mennyégben örök juss.

107.

KÖRTVÉLYESI GYÖRGY

ADMONITIO AD LECTOREM

1. Isteni rendelés felöl, lett háborgás,
Lelked isméretin, fekvő tusakodás,
Ha vagyon te benned, kétséges hányodás
Adatik ez könyvben, tenéked tanítás.
- 5 2. A' melly meg-mutattya, néked el-választás
Eörök veszettségben való meg-hagyatás
Mi légyen, és kiké örök bóldogulás,
Embernek vétkétől, esett el-kárhozás.
- 10 3. Szüntelen azért ezt, hasznossan olvassad,
Ennek természetit, hogy jól meg-tudhassad,
Kétséges gondoktul, magad meg-óhassad,
Tévelygő két útban, hogy igazithassad.

108.

MEZEI ANDRÁS

CONGRATULATIO

1. Legy te meg-tartója e' szent igasságnak
Ez igaz értelmü Orthodoxiának,
Az ellenkezői Paradoxiónak
Vesztője, s' rontója festett hamisságnak.
- 5 2. Hogy nagy szeretettel a' szent Jehovánál
Kedves légy: kedvesen jó akaróidnál

Nálunk-is kedves légy atyádfiainál
Igaz értelműnek intuláltassál.

109.

VÁRALLYAI GY PÉTER

SOCIALE PARAPETASMA

1. Amaz álnok kigyó, meg-kerülvén Evát^a
Eva az Istentől adattetott társát,
Meg-ronták Istennek, bölts parancsolattját,
S' Rútúl meg-mocskolák fejek koronáját.
- 5 2. Honnan rút vétéknek útálatos doha
A' lelki vakságnak homályt tartó moha^b
Ezek után terhes, halálnak fájdalma
Egyenlő mértékben, mérgessen ránk omla.
- 10 3. De a' nagy Ur Isten irgalmasságából
Sokakat meg-szánván: s' így nagy haragjából
Nem veszté, vete-meg, mind akarattjából^c
Hanem fel-vön minket bün állapotjából.
- 15 4. Ez sáros fertöböl Isten némellyeket^d
Irgalmasságának edényivé szentelt
Nagy békességessen kiket el-szenvedett
Búsúlt haragjának edényivé rendelt.
- 20 5. Jákób szereteti, kegyessen ki-tetszék,^e
Isten kegyelmére, mert fel-vétettetek,^f
El-választás által, fel-magasztaltaték,
A' meg-vettetésben Esau hagyaték.
6. Ez kis irásomnak bővebben értelmét
Vehedd ez munkából. Olvasd: nagy mélységét
Melly az El-választás, s' meg-vetés erejét
Meg-tanittya néked okait és végét.

^a Gen.3.v.4,5,6. ^b Rom. 5,12. ^c Rom. 9,16. ^d és v. 22, 23. ^e Mal. 1, 2,3. ^f Rom. 4. vers. 13.

NAD-SIP AZ AZ A' NÁDNAK DITSIRETÉRE IROTT
VERSEK

Notája: Szentek seregében Vigyázo Szent Pásztor

1. Sokan sok dolgokról ez előtt irtanak,
De még ditsiretét nem láttam a' nádnak,
Azért ki-botsátom méltóságát ànnak,
'S ajánlom újságul a' Könyv – nyomtatóknak.
- 5 2. Ne tréfalj a' náddal, ne tarts azt semminek,
,Mert a' tengeren tul sokak a'kik mennek,
Nád páltzát szerzenek, 's haza avval jönnek,
Mellyet osztán itthon nagy kedven viselnek.
- 10 3. A' nagy méltóságos Ur Király Kristusnak
Kezében, Királyi páltzának adának,
Nem valamelly nemét à' sok féle fáknak,
Hanem nádat, ha hiszsz Evangyélistáknak.
- 15 4. Esaiás mondja, ama' nagy Prófétád,
Sovány száraz helyen hogy nem terem a' nád,
Vizes helyet szeret, mint a' jó termő fád,
Melly jó idejében néked gyümölsöt ad.
- 20 5. Jó a' nád, mert aval árthatsz ellenségnek,
A' Kristus fejéhez Sidók nádat vernek,
A' melly hadak egyszer Dávidra jövének,
Nyillyok, 's Kopiájók, mind nád volt ezeknek.
6. Hogy akarmelly gyenge szél előtt hanyatlik,
Abból a' Nád ugyan erőtlennek látszik
De valaki igen reá nehezédik,
Ne kételkedj benne, bizony megrontatik.
- 25 7. Igen kemény teste van az Oroszlánnak
De még-is a' nád nyil halált szerez annak,
Ebben én szavaim semmit nem hibáznak,
Iraši közt nézd-meg az Ausoniusnak,

23 nehezédék [A rím miatt jav.]

- 30 8. Virgilius így ír: Aeneidos Quarto,
Hogy haeret lateri lethalis arundo,
Az is azt teszi hogy a' nád igen ártó,
Ázért, meg-böcsülni a' nádat méltó.
- 35 9. Ha rövid vagy, naddal magodat meg-toldhadd,
'S méreggel, etcettel meg-töltött spongiád,
Alkalmas magosra nád-szállon feladhadd,
Hogy nem hasznos a' nád, tehát még sem mondhadd.
- 40 10. A' mennyei Várost falát, és Kapuját
Mérsékelvén, hogy még tudná szélit hosszát,
Az Angyal, ragadá ő aranyos nádját,
'S Azzal vivé véghez abban való dolgát.
11. Tudom Tityrus-is mikor a' Musával
Almodott, sipolván a' zab szálma szállal,
Elezgetvén magát bikfa árnyékával,
Inkább sipolt volna, ha lett volna, náddal.
- 45 12. Mikor tanította Isten az Izraelt,
Ki kemény nyaku volt, 's az-Istentül nem félt,
Valaha a' nádról vett példával-is élt,
Urunk is a' nádról huzta ide a' czélt.
- 50 13. A' Libánus hegyén termő Cedrus fákat,
Őszve törí az Úr, szolván kemény szókot,
De a' meg-törődött nádnak türni szokott,
Fald bé-hát a' nyelved, ne gyalázd a' nádot.
- 55 14. Négyen vagyunk egyek testvér atyafiak:
Nád, Sas, gyékén, és a' mit kákának hinak,
Sok szép eszközököt ők fel-álithatnak,
Mellyeken inkább, mint a' fa miven, kapnak.
- 60 15. A' gyékénből kötött Kosár szakasztani,
A' süto aszszonyok meg-tudják mondani,
Jobb a' fa tálnal, mert nem fog el-hasadni,
Ha szintén magosról talál-is le esni.
16. Koporsót Szülei a' gyermek Moysesnek
Nem köből, sem pedig nem fából szerzetek,
Hanem, böcsületet adván nád nemzetnek,
Ládátskát nékie gyékénből készítnek.

35 magosta 52 gyaláld 60 magosra [Értelemszerűleg jav.] 62 szerettek '

- 65 17. Egy igen jó eszközt neveznek Gyékénnek,
Mert mellyéke, 's béli, mind tsak gyékén ennek,
Hatvan pénzen egyet, mikor szük, meg vésznek
Sok hasznával néki az emberek élnek.
- 70 18. Gyékén buritikjok a' sós szekereknek,
Szekeres Kudosok Gyékén alatt ülnek;
Kalmár szekerekre Gyéként teritenek,
Ernyön felül Gyéként Vajdák-is viselnek.
- 75 19. Más eszköz-is vagyon, kit Szatyornak hinak,
Kit merődön merő tsak gyékénből fonnak,
Aszszony népek azzal sok hulmit hordanak,
Itt a' Gyékén Szátyor, hát sorban álhatnak.
- 80 20. Hars-fának hajával sok szőlőjü Vinczlér,
Ugy vettem eszemben, igen sokat nem ér.
Nád familiából, de ha sást sokat kér,
Arra nem kél annyi pénz, 's azon többet nyér.
- 85 21. Mondhatsza-meg nékem, mit mivelsz te fából,
A' mellyet én fel nem épitek a' Nádból?
Épitek én ollyat a' gyenge nád szálból
A' mellyet te soha nem tsinálsz a' fából.
- 90 22. Házat, kertet, olat épitek én nádból,
Még pedig könnyebben hogy sem mint te fából,
Mert furó, bárd, fűrész, léhet tölem távol,
Szép egyennes a' nád Ats fát úgy nem bárdol.
- 95 23. Nosza furó nélkül tsinálj sipot fából,
Fából mondom, meg-érts, nem fűszfa hajából,
En pedig a' sipot meg-készitem nádból,
Ha furu nem leszsz-is e' világon sehol.
- 100 24. Bordához, és csöhöz nehézséggel jutna
A' Takáts, el-hiddjed, hogy ha nád nem volna,
Fából borda fogat nehezen faragna,
Még botzfából-is csöt későre lyuggatna.
25. Méze-is a' nádnak jobb a' más félénél,
Fából, kösziklából, szedett szép szín méznél:
Tiz süveg nád méztül úgy el-nem kenődnl,
Mint egy kis hig méztül, kit köpüből vennél.

26. Hallottadé hirét à nádi-bikának
 Kit a'Németek-is a' nádtúl úgy hinak,
 A' Deákok pedig mondják árdéának,
 Azért, mert felette repül sok madárnak.
- 105 27. Nints sohul több madár, ki úgy tudna szólni,
 A' bikát szollásban úgy tudná követni,
 Ez a' Zápor essöt meg-jövendölheti,
 A' kemény telet-is nád közt könnyen türi.
- 110 28. Nem vagyok én méltó a' fel-akasztásra,
 De, ha szintén méltó volnék-is én arra,
 Ha menne a' dolog köztök választásra
 Nádra választanám akadni, nem fára.
- 115 29. Még-is jó a' nád, mert, ha meg-ijesztenek,
 Ellenségid téged hogy majd meg-keritnek,
 Ha mondják: Nád a' kert, szaladj, illa berék,
 Lábaid a' nád közt menedéket lelnek.
- 120 30. Ki szól hát a' nádra? Vonnyák le-sietve,
 Nád palczával igen verjék-meg érette,
 Miért hogy a' nádat meg nem böcsülötte?
 Nád ditsiretinek itt vagyon már VEGE.
31. Ha valaki lenne czáfolóm érette,
 Hogy így lett én tölem a' nád meg-ditsirve,
 'S ha mondja hogy némelly oknak nintsen helye,
 A' mik következnek, kérem, jól megértse.
- 125 32. Nem irtam a' Nádról, fák gyalázatjára
 Söt, mig nád közt lakom, ohajtok tsak fára,
 De, nem egy, két, három, gyalázatos fákra,
 Hanem, a' sok erdök közt való Szás-fára.
- 130 33. Nem arrol ditsirtem, oda fel a' nádot,
 Hogy fejben ütötték véle meg-Váltonkót,
 Hanem, hogy a' Sidó ártalmasabb kardot,
 A' fegyverek közzül nadnál nem kaphatott.
- 135 34. Nem-is arról mondtam a' nádat hasznosnak,
 Hogy etzetet adtak rajta fel Urunknak,
 Hanem hogy olly fentre ő véle nyulhattak,
 A' hová más képen nem ágaskodhattak.

35. A' sütő-aszszonynál à Kenyér-szakasztó,
Kit gyékénből szöttek, mint hogy-igen tartó,
Mint hogy ő nem hamar, 's nem könnyen hasadó,
140 Tsak arról ditsirtem hogy igen jó.
36. Mert Föld, 's fa tálakot ha földre ejtenél,
Onnét talám egyet épen fel nem vennél:
Gyékénből szött Kósárt ám bár köhöz ütnél,
De még-is ő rajta hasadást nem lelnél.
- 145 37. Nem tartom magamat olly igen bolondnak,
Hogy a' sást mindenben elől tenném hársnak,
Hanem tsak allatom lenni a' bursának,
Sással kötöztetni szölöt, szaporabnak.
- 150 38. Nem-is szintén olly rozsasz sással szölöt kötni,
Mint ha el-szakadna, mihelt nagy szél éri,
Szölő fáit néha a' szél le-tördeli,
Kárátul a' jó sást, de el-nem veheti.
- 155 39. Azt mondod: ki házát állítja tsak nádbúl,
Annak oszlopaít nem tsinálja fábúl,
Folyó gerendáít, szaru fáít, Nádbúl,
Ha epiti, szélvész el-rontja azontul.
40. Mondjad már azt is, hogy, tsak nádból volt rakva,
Az a' ház, melly a' Job gyermekire romla,
Azért, hogy a' szélvész nyakokba rontotta,
160 'S Nézd osztán ha jóé a' Consequentia?
41. A' nád kertet sem kell erőteníteni,
Mert a' ki-sövényét nádból jól keríti,
Se szél, se a' barom, könnyen le nem dőjti,
Másként, se Kertet-is láthatsz le-romlani.
- 165 42. Ezt-is mondod: Sipot ha tsinállok nádból,
Tsak hamar el-romol, 's oda leszsz azontul,
De, ha azt tsinálom erős bodza fábúl,
Sipolhatok vele sokáig vigságbúl.
- 170 43. Erre én azt mondom: nints bizony olly bodtz fa,
Furás helyet béli, ha, ki nem lesz tolva,
Hogy jó sip telhessen belöle valaha,
En pedig ugy kérlek a' sip tsinálásra.

- 175 44. Ne mond a' Kába bot, hogy semmire való,
Mert a' kis gyermeknél többet ér, mint egy ló;
Pelyhe a' rúhádót nem leszs el-motskoló,
Hogy hátadra vessek, tsak ne légy okoló.
- 180 45. A' nád felöl, ezt-is irom, végezetre,
Hogy ö semmiképen gyalázatot érte,
Nem érdemel azért, hogy Urunkat véle,
Valamelly rossz ember agyba főbe verte.
46. Azzal-is nem vétett semmit a' szegény nad,
Hogy valaki-rajta mérges etzetet ád
Urunknak, kiben meg juhazòtt te hozzád,
Reád büneidért meg-haragutt attyád.
- 185 47. Hogy ha ez okon kell a' nádat gyalázni,
Hogy a' Sidó véle Urunkot meg-üti,
Kérlek! hol marad-meg a' fák ditsireti?
Mert fa, és nem nád volt a' Kristus Kereszti.
- 190 48. Hová leszs te töled szegény Szent Martoni,
Ki régen meg-holtál, a' vas ditsireti?
Hogy ha a' Vasat-is aval kezdjük szólni,
Hogy Kristust Kereszthez a' Vas-szeg szezezi.
- 195 49. Nints a' fának abban egy mák szemni vétke,
Sido hogy öt Kristus Keresztéve tette;
A' Vasnak-is nintsen abban semmi bünte,
Hogy ö véle Kristust szegezték Keresztre.
- 200 50. A' nád felöl-is én ezenképen értek,
Hogy nintsen ö benne onnét semmi véték,
Hogy ö véle Kristust fejbe meg ötötték,
Es rajta a' mérget Ur szájához vitték.
51. Nem kívánom töled, a' fát-is hogy alázd,
De meg nem engedem hogy a' nadat gyalázd,
Az én velem való baj-vivást ne halázd,
Meg-haragszom érte, a' nádamat ne rázd.
- 205 52. Minek-utánna meg-lett a' nád ditsirve,
Talám meg-feleltem az ellen vetésre,
Elég egy huzomban sipolni ennyire,
A' nád sipot azért most egyszer tegyük-le.

- 210 53. Meg irtam oda fel, mi leszsz a' Notája,
Ha azt nem szereted, vagy nem tudsz hozzája,
Más több notáját-is nem restellem írnya,
Hogy a' sok közt egyre el-tudd dudolnia.
- 215 54. Nád sip ez a' sipot sok módon fuhatjuk,
Igy, meg-lehet, hogy ezt más notán-is mondjuk,
No azért másodszor amazon próbáljuk:
Bűnnek az ő soldja a' halál jól tudjuk.
- 220 55. De ha e' két nota sem tetszik, Uraim!
A' harmadikra-is ki mennek Verseim,
Azt-is fel-jedzeni im készek uijaim:
Kristushoz Készülök Szerelmes Szüleim:
56. Negyedik szép diszes notája e' lehet:
Mikor Senákerib a' Jerusalemet,
Az Argirusét-is próbáld ötödiket.
Hatodikat, meg-tért Magdolna Enekét.
- 225 57. A' két végső rendet mond tsak egy formára,
Ki fog menni, próbáld hetedszer amarra:
Delus Szigetiből a' minap Diána.
Jöve Nyir földére rongyoson, s' fáradva.
- 230 58. Mondok még-is egyet, azt se tedd bár félre,
Szép nota valóba! Nosza sipolj erre:
Siess nagy Ur ISTEN én segítségemre.
Több notát keresni bizom az elmédre.
- 235 59. Készült ez a' Nád sip két Karátson között.
Mikor ránk virradni várnánk már jobb üdöt:
Az ezer, és hatszáz hetven öt esztendőt,
Nints helye, sem neve, hol? és ki által? lött.

111.

Ó
CANTIO

1. Oh szegien Erdely országa,
Idegeny népnek sákmánnya,
Te vagy vendeg fogadoja,
Mindeneknek bö prédája.

223 próbált 228 furadva
4ből [?]

- 5 2. Mint ut felen zöldellő fat,
 Kit uton járo vagton vág,
 Vegre meg hirvad az zöld ág,
 Senkinek árnyékot nem ad.
- 10 3. Mint az borsot az ut félen,
 Csak tép, szaggat teged minden,
 Nincs, ki rajtad könyörüljen,
 Fogát feni reád minden.
- 15 4. Oh, mi lehet annak oka?
 Az Bánfi Denes halála,
 Ártatlan ver kiontása,
 Erdély reszesüljön abban.
- 20 5. Az mely bűnben bekeveréd,
 Magad szinten abban elytéd,
 Szálkát ő szemében nézed,
 Gerendát meg nem tekintéd.
6. *Inter duos litigantes,*
 Beldi Pál és Banfi Denes,
 Tertius gaudes, hires
 Teleki Mihály lön nyertes.
- 25 7. Mely csuda az Jsten dolga,
 Hogy mindennek vissza agya,
 Az kinek mint szolgáláttya,
 Baráttyához indulattya.
- 30 8. Tudgyátok *Barcsai* dolgát,
 El adá az edes urát,
 Rakoczi Györgyöt ő attyát,
 Meg fizete ennek solgyát.
- 35 9. Kemény Janosis el vesze,
 Temetöhelyet sem lele,
 Mert verrel volt teli keze,
 Ilyen Jsten itelete.
10. Az nagyra vagydás miat
 Nyerénk ilj nagy gyalázatot,

11 könyörüljön 21 Jtem [!] 29–30 az Barcsai dolgát el adá edes 31 Györgyis [Értelem szerint jav.]
37 vagodás

- 40 Országunkban rut szidalmot,
Keserves nyomoruságot.
11. Mert hizlalad gyeneralist,
Nemességnek kapitányit,
Penzesittél officzerit,
Minden ő kapitányit.
- 45 12. Erted eszt jól szegény ország,
Kinek nyakán van az rabság,
Az nagy szükség és drágaság,
El vettetet *az* szabadság.
- 50 13. Regi híres vár megyének,
Abban lakozó rendeknek,
Kapu számú szegényeknek,
Mire juta ugyan ennek!
- 55 14. Eszt jól tudgya Udvarhelyszék,
Csik, Gyergyó, közép Harom szék,
Maros szék és Aranyas szék,
Mind itt lakozó szegénység.
- 60 15. El jöve az csere bogár,
Török legyen az tatárság,
Kurucsaggal az oláság,
Mint pusztítá szegény hazánk.
16. Az mi tölle el marada,
Az sáska mingyárt *rá* szálla,
Teged jobban el pusztitta,
Mindenedből ki predála.
- 65 17. Nem türhetem, hogy hazámot,
Egy két szóval falusimot,
Ne ohajtsam szállásomot,
Mert látom bujdosásomot.

48 az az 51 Kapa 62 reá [A szótagszám miatt jav.]

MÁS MAGYAR ORSZÁGRUL

1. Hey, magyar világhnak réghi kirallyai,
Ellenségghet gyözö vitéz kapitányi,
Vajha lathatnátok nemzetünk veszélyit,
Ki rajta nem sirna, nem álhatna senky!
- 5 2. Hol vagy Mattyás király magyari eröddel,
Es Bocskaj Jstván emlekezetteddel,
Hol vagy Bethlen Gábor vitezi hireddel,
Kik illy ígért mezöt festettek vérrel?
- 10 3. Jdössöbбек szoktak vala mondanía,
Hogy az Magyar országgh német koporsója,
Jme penigh mostan mint el hatalmaza,
Mert német el birta, magyar ennek oka.
- 15 4. Sirassad maghadat, sirassad károdát,
Sirassad magyarsággh, szép szabadságghodat,
Sirathatod dicsö erös varaidat,
Bizony, sirathatod romlot országghodat.
- 20 5. Méltó megh könyvezned laktad szép füldedet,
Molto megh könyvezned lako szép helyedet,
Meltó, bizony méltó, hiredet s-nevedet,
Mellyet el nyom majdon dühes német nemzet.
6. Jsten haragszik tovább az nemzetre,
A vagy szemed előtt előződ véghtére,
És persecutio megyené meszére,
Elégöld megh, Uram, már szintén ideje.
- 25 7. Babiloniából nepedet ki hozzád,
Aegiptombul sidó néped szabaditád,
Teged tisztelőket Mojsessel megh tartad,
Azon te kegyelmed, hiszem, mostis fön ál.
- 30 8. Uram, cseleked ezt az mi nemzetünkel,
Hogy lehessunk edgyütt az eö elméjekkel,
Agy fegyvert és eröt szép gyüzedelemmel,
Lakhasunk földünket csendes békességghel!

3 veszélyi [Értelemszerűleg jav.] 15 sirhatod [Értelemszerűleg és a szótagszám miatt jav.] 28 kegyelmet

AD HUNGAROS LABANCZIDES

1. Mit érdemlesz, magyar, ki szabadságodnak,
Mit érdemlesz, az ki nemzeted javának
Ellene tamadtal te szép országhodnak,
Az ki vérét iszod attyád fiainak?
- 5 2. Gondold meg, magyar, azt, mire igyekezel,
A vagy az dologhban miket tettél te fel,
Szándékod csak azé, egy portan némettel
Lakial inkább, mint nem édes nemzeteddel?
- 10 3. Tudodé, mely nagy jó*d* vesztetted azzal el,
Gondol téz esztendött, a vagy többet eöttel,
Akkor mit fogh érný, nem hiszed te azt el,
Ha németnek jármát most nem keröled el.
- 15 4. Hallottadé Morva országhnak igáját,
Hol szabadon fuja az német notáját?
Kemencse s-ablaknak megh kéri adáját,
Tyúk, lud s-pókaknakis megh veszi taxaiát.
- 20 5. Jgy lesz, ha nem ibrülsz, az mint el véghezitik,
Kassán egy szer nemét urak beszellették,
Jdötis vettenek az mikor el kezdgyik,
De még*h* mi miattunk vég*h*ben nem vihették.
6. Azt tudgyatok ti, kik velek edgyütt vadtok
Hogy velek örökké, mint most, megh alkudtok?
Ne félne csak attul, hogy rebellálnátok,
Mely jó akarótok, akkor megh látnátok.
- 25 7. Most arra hatalma nincs, az mit akarna,
Mert az kevés kurucz naponként gátóllya,
Az repartitio és az nagy accisa
Rettenetes raitad s-több accidentia.
- 30 8. Ne légyen csak kitül félni országhodban,
Mit nem küvet raitad, gondóld megh maghadban,
Jó izö falato*t* nem eszel házadban,
Nem maradsz megh, hidgyed, szép szabadságodban.

9 jót 17 véghezitik [Az *i* javitásként ráírva.] 31 falatod

- 35 9. Aly boszut, Ur Isten; ki akadályunkra
Szabadsagha ellen reank kardot vona,
Jgyekezetekben az ki megh gátollya,
Magyarságha ellen nemzetet fogyattya.
- 40 10. Hey, sok szép magyarrúl mégh számot kell adnod!
Lelki isméreted hogy megh nem birhatod,
Hogy nem esik szived, nemzeted mint rontod,
Szép szabadsaghaban továbis gátolod.
11. Oh, hogy te maghadat eszedben nem veszed,
Szabadságodat és hitedet eöldözöd!
Ennyire nem szánod te édes nemzeted,
Honnan vetted ilyen fene természeted?
- 45 12. Bizony sok eözvegyek ellened kiálnak,
Arvákka kit tettél, átkot read kívánnak,
Jot soha felöled ingyen sem gondolnak,
Seöt természetedben pogánynak mondanak.
- 50 13. Azt gondolod, talán véggégh abban mégy el?
De megh csalod maghad, ha mi nem veszük el!
Nem tudodé, hogy az mi Istenünkis él,
Ki szabadságunkat csak hamar hozza el?
- 55 14. Azt gondolod talám, sokaigh mégy azzal,
Mert megh békéltetik eröss franciaval,
Szövetségheg tesztek hires gallussokkal,
S-rajtunk triumpháltok plundrás tokosokkal?
- 60 15. Mikor gyüzetettek, azt hiresetetek,
Hogy ellenséghegben triumphust vettetek,
Azzal gyenge elmet gyakran el hitettek,
Noha megh páscoltuk, sirni sem engedtek.
16. Francia mostanis két izben gyüzet megh,
Mi marad közöttök, könnyen szamlálhad megh,
Erös várodatis nem réghen vette megh,
Nosza, mondhatsza azt, te verted eöket megh!
- 65 17. Megh adgya mégh Jsten csak hamar ezt érnünk,
Kezünkben jönnetek, de mi nem eresztünk,
Azokkal lakjatok, kikkel mi ellenünk
Ti hadakoztatok s-eöldeztetek bennünk.

- 70 18. Látom, mi Judásink, kik hozzátok mentek,
Nem mernek, eörömest de vissza jönnének,
Kiknek nem kel nálunk erejek, személylek,
Nemis kapunk rajtok, nem derék emberek.
- 75 19. Nem kétlem, közzülek szóval hogy biztattnak,
Mi nem mind eördögh az, az kit falra irnak,
Mit hazudnak azok, kik hozzád pártolnak,
Kedvességhez, mint hogy roszak, azzal kapnak.
- 80 20. Mi penigh az élő Jstenre esküszünk,
Még háróm s-negy magyar megh marad közölünk,
Szandékunkban hátra semmitis nem hagyunk,
Hasznalunk hazanknak, a vagy mind el vészünk.
21. Jsten bizonyásghunk, igyünk méltó vagyon,
Meltó, hogy az Magyar érette megh hallyon,
Szép szabadságáért verében ki oncson,
Méltó, hogy az ügyben végég megh maradgyon.
- 85 22. Azért vitézséghez héresült magyarok,
Nemes házátokért kik velünk buydostok,
Az hadakozásban véghég maradgyatok,
Leszen azért néktek méltó jutalmotok.
- 90 23. Labancz, még valaha mit adot az tokos,
Kivel hivséghezdet tartod, mint nem okos?
Maghadra neveled, de még megh döff az kos,
Juvendö kényered, hidgyed, lészen átkos.
- 95 24. Mostis állapotod nem érne valamit,
Hát még böcsületed annal inkább semmit,
Szegény kuruc, kardal az mikor nyér hol mit,
Baratival külti, neveli jó hérét.
- 100 25. Biztatod maghadat, tudom, illy okokkal,
Maghunk haza megyunk jó akaratunkal,
Gloriát magadnak szerzenél azokkal,
El vár, mert el megyünk, de akkor nem várnál.
26. Egy kis kérdést tesztek, felelhetcze erre?
Ha mi fegyver nélkül mennink azon földre,

73 biztattunk [Értelemszerűleg és a rím miatt jav.] 83 szabadságért [A szótagszám miatt jav.] 84
végék 87 véghek

Simplex gratiára mennink előtekben,
Enny bujdosásink mit használna véghre?

- 105 27. Néktek nem használna, s-minékünk ártana,
Simplex gratiára hogy ha mennink haza,
De Jsten hirével igyekezünk arra,
Hogy jobbra fordicsuk, ki vólt eddigh balra.
- 110 28. Avagy inkább igyünk nem jovadra vanné,
Egész magyarsághnak nem de nem hasznalé?
Ha értelmed vagyon, megh erted elégghé,
Hogy az ruttat igyekezünk tenny szépé.
- 115 29. Jsrahel az pusztan ha sokat bujdosot,
Népével éhségghet, szomjusághot látot,
Arra az pusztára magyaris el jutot,
És bujdosásiban sok károkat vallot.
- 120 30. Mikor Jerusalem az Senacheribtül
Környül fogattaték rettenetes néptül,
Bizik erejében, nem vár az Jstentül,
Azt tudgya, az várost megh veszi ezentül.
31. Az nagy Antiochust, Siria kirallyát,
Az Jerusalemnek gyönyörü templomát,
Tudodé mint veszti el ékes varosát,
Széllyel hanyattata annak szép lakosát.
- 125 32. Magyar Jerusalem nem de nem igy jára?
Sok falu és város pusztaul marada,
El rontatot nagy sok szép ékes temploma,
Oh Jsten, mely nehéz azoknak látása.
- 130 33. Égéd hirdetői bujdosóva löttek,
Sokan azok közül gallyakra vetettek,
Nemellyek mostanis tömlöczben hevernek,
Az pervata tisztitással terhelhetnek.
- 135 34. Prophetaid közzül ugyanis kik vóltak,
Kik illyetin módon valaha nem jártak?
Sőt megh öletének nemével halalnak,
Martiriumsághokért menyországghban vadnak.

- 140 35. Nem ugy vané dolgha ez kis magyarsághnak,
Ebben vitézkedő hü Ezekiasnak?
Környül foghta népe az Antikristusnak,
De biznak Istenben, mégh megh szabadulnak.
36. Jollehet Moysesink sokat késnek ugyan,
Hogy tölünk távoztak, negyven napia vagyon,
Tudgyuk, hogy Istentül jó valaszunk vagyon,
Balvány nélkül vagyunk az magyar táboron.
- 145 37. Jsten ha próbálta valaha eő népét
Sinai hegy alat az Moyses seregét,
Megh próbált minketis mint saját örökét,
De nem tisztelhetünk arany borju képét.
- 150 38. Labancz, gondolodé, enny kar vallásunk,
Ez ideigh való széllal bujdosásunk
Hogy héjában lenne mi nyomorusághunk?
Ne gondold, héjában mostis nem nyomorgunk.
- 155 39. Azon csudálkoztok, hogy pogányhoz estünk,
Kinek sóvány kényerén ez napighis elünk,
Ne csudald, bolondúl mert nem cselekedtunk,
Hiddel, jóra vagyon mi igyekezetünk.
- 160 40. Többet már nem irok, csak időtül várok,
Pennámot le teszem, az fegyverhez foghok,
Minden egyéb dolgot az Istenre bizok,
Ki megh segét, Isten, edgyet olljat tudok.
41. Ezer felet hat szaz hetven hat esztendő
Folyt, hogy eztet irtam, számlaltam így elő,
Vitt erre nem egyéb, hanem az rosz idő,
Ki ha megh nem jobúl, csak semmire kelő.

114.

A SZEGÉNY KEVÉLY ASSZONYOKRÚL ÉS UDVARI PIPPES LEÁNYOKRÚL

1. Keményétett ingü kevély asszonyember,
Kinek sebes tüze megégetett egyszer,

141 sokan 148 borja

1 Keménylett [Erdélyinél:] Keményétett

Nem akarok hozzád közel ülni többször,
Hogy melléd ültem volt, megbántam ezerszer.

- 5 2. Az keményétett ing meleg szokott lenni,
Ha közel ülsz hozzá, meg fog az égetni,
Ha fejednek nem volt addig elég gözi,
Elhidgyed, az után lesz elég füstí.
- 10 3. Kinek a kása megégeti száját,
Távul is megfujja másszor az tarlóját,
A mely köben egyszer megüti az lábát,
Másszor elkerüli, ne lássa fájdalmát.
- 15 4. Keményetett ing kevélységnek jele,
Szivek nagy gyötrelme, ha nincsen értéke,
Szükség, hogy kenyerét keresse sok eke,
Sok lisztet is hajtson az malom kereke.
- 20 5. A keményetett ing sok peszleket kíván,
Ezüst- arany prémet szoknyája alján s vállán,
Három renddel legyen az kláris az nyakán,
Egy, két, három szakács nem elég az konyhán.
6. Az vágókést sokszor meg kell perditeni,
Nagy velős konczokat konderokkal főzni,
Az apró csuprokat az falhoz kell verni,
Öreg kondérokot jobb az tüzhöz rakni.
- 25 7. Sok szolgál, szolgáló kell az ilyen inghez,
Hintó, hat ló, kocsis kívántatik ehhez,
Nem ül az asztalhoz csak egy tál ételhez,
Borral töltött pohárt kíván az kezéhez.
- 30 8. Sok ezüst pohárral rakodott pohárszék
Szükség, tele pincze, tele lisztes szuszék,
Az aranyos kannát ha meg nem tölthetnék,
Az kemény ing alatt az szü szomorkodnék.
- 35 9. Kivántatik ehez nyusztos, nyesztes palást,
Mindennap megvárja kétszer a jólakást,
Az palástnak alja kíván tisztogatást,
Ha te azt restelled, talál ő arra mást.

10. Hegedüs, virginás, dudás és trombitás
A ki nélkül nem lehet semmi vig lakás,
Ezek is ott lesznek, leszen sok tánczolás,
Ez ilyen bolondság csak isten boszontás.
- 40
11. Szalonnával, sajttal, vajjal tölt kamarát
Kiván háza táján mindenféle marhát,
Pál és Péter birót, jobbágyinak sokaságát,
Kik véghez vihessék mezei munkáját.
12. Az keményetett ing nem szokta az munkát,
Adj eleget enni, s vesd meg jól az ágyát,
Kiben kialhassa az Bánfihajnalát,
Mig az mánus mutat az falon tiz órát.
- 45
13. Az paraszti munkát az igen restelli,
Guzsalyinak, orsónak büzit nehezteli,
Az szövést, fonást nem igen kedvelli,
Az álmot s tánczot fölöttébb szereti.
- 50
14. Nem jó mocskos kézzel ilyen kézhez nyulni,
Mindenféle szenytül igen kell féltetni,
Mert ha ártalmas zsir rá talál cseppenni,
Még sok szappannal is nehéz ezt kimosni.
- 55
15. Az keményetett ing az búzának mollya,
Az szuszék fenekét hamar általrágja,
Az búzás kasokat csak üresen hagyja,
Hadd koplaljon gyomra, csak lehessen cséza.
- 60
16. Azért ha nincs módod néked mindezekben,
Istentül várj, s ne járj keményetett ingben,
Az gondviseléshez nyulj inkább serényen,
Hogy legyen mit enned, ne feküdj le éhen.
17. Az czifraság nem hoz semmit az konyhára,
Ha az igaz munkát az kezed utálja,
Az keményitett ing alatt megehülsz gyakorta,
Sokszor többet ennél, ha valaki adna.
- 65
18. Ezeket én irám nektek, szegény rendek,
Kik az kenyérben is nehezen ehettek,
- 70

53 kézzel [Lapalji jegyzetben: kézhez helyett] 67 [A *gyakorta* szó utolsó betűjét a közlő zárójelben adta, valószínűleg hiányzott az eredetiből.]

Mégis keményetett ingeket viseltek,
Haszontalanságra lisztet vesztegettek.

75 19. Csodálkozom, hogy ily bolondok lehetek,
Hogy az büntetéstül semmit nem félhettek,
Az Isten áldását meg nem becsüliték,
Jobb volna, ha abból kenyeret sütnének.

80 20. Nem szóllok rólatok udvari leányok,
Hogy czifrán járjatok, kénytelenek vagytok,
De ha az udvartúl végre eltávoztok,
Az keményetett ing lekopik rólatok.

21. Kérlek, hogy én reám ne haragudjatok,
Hogy igazat mondok, ne rágalmazzatok,
Bár énnékem soha térdet ne hajtsatok,
Látom, hogy nehezen hajol az inatok.

85 22. Valaki azért engemet megrágalmaz,
Igaz mondásomért hogyha megszidalmaz,
Nem ragad én reám afféle hitván gaz,
Elfujja az jó szél, s ő magára tér az.

90 23. Tudom, nem kedvesek ez versek ti néktek,
Kiért még rágalmaz engem ti nyelvetek,
Kivánom, udvarnál sokáig éljeteK,
Keményetett inget sokat viseljeteK.

95 24. Nektek ajánlottam ezt az mulatságot,
Déli álom ellen egy kis orvosságot,
Mikor megúnjátok az ti varrótokat,
Ezzel mulassátok néha magatokat.

100 25. Ezeknek értelmét hogyha ti tudnátok,
Az jó gondviselést ti megtanulhatnátok,
Én szegény fejemre nem zugolódnátok,
Sőt inkább énnékem sok jót kívánnátok.

26. Adassék ez levél nem az nagy rendeknek,
Hanem az alacson szegény kevélyeknek,
Az kik az testeknél felyebb igyekeznek,
Ki miatt végtére meg is szegényednek.

CANTIO SPECIALIS

1. Nem régen vala nékem vigáságom,
Vigadván gyakorta valo mulatságom,
Mulátságom után kevés busulásom,
Busulok mast immár, mert van sok aggságom
- 5 2. Aggodván el mulik tülem jffiúságom,
Jffiúság idejét folynyia mert látom,
Látván ellenségem én ártotlátságom,
Ártalmasnak mégis kiálytyák világom.
- 10 3. Világomat élem világon, virágom,
Viragoznék midön kedves jffiúságom,
Jffiúságom utát gátollya fogságom,
Fogságomat mikor *űzi* szabadságom.
- 15 4. Eletem panaszban, éltem is semmiben,
Jgasságtolanul hiremben nevemben
Motskolván magokhoz hasomlithassanak,
Hasomlításokkal rágalmazhassanak.
- 20 5. Illyen mind ez világ fia átolyában,
Aki torkig merül az nagy álnokságban,
Másra kenyi vétkét, gyors az vádolásban,
Tsak lehessen mentség az maga dolgában.
6. Oh fölséges Jsten, ohajtásom értsed,
Értvén bus szívemet, sakkal ne késérsed,
Késérteted inkább fejemről terítsed,
Hogy irgalmas voltod hozám meg jelentsed.
- 25 7. Melyemet szagattya, erőmet fogyasztja,
Fogyátván busulás verőmet szárosztja,
Szároztván szívemet éppen el hervasztja,
Hervasztván testemet sirban bé szállítja.
- 30 8. Oh fonnyat virág száll, ki mi nap virágzáll,
Virágos kertemben kedvem szerent jádszál,
Jáczodozvan de mast szároz ágra szálláll,
Mi lehet az oka, hogy így nyavalyodáll.

3 után <való> 4 akságom 9 világom 12 uri [Értelem szerint jav.] 15 Motskolod motskolván magokhoz hogy ők is 16 Hasomlithassanak hasomlításokkal rágalmazhassanak 25 fogsztja

- 35 9. Nem egyéb: irigyim rám fordult méreguel,
Szivemben bé hatott mérges kéz ivével,
Reám hazug nyelvel költött beszédével,
De meg veri Jsten, fogván üstökénél.
- 40 10. No többet nem szollok, el hagyván sok panaszt,
Panaszom, mert látom, senkit nem hervaszthat,
Meg hervadot szemem inkább könnyvet áraszt,
Vegyenek irigyim Jstentül bőv választ.
11. Ezer hat száz hetven és hat esztendőben,
Mikor már gabona sárgudnék mezőben,
Szent Jakab havának elsődik hetiben,
Ezeket ugy irám bus szivel versekben.

116.

HAVATTÖVI ISTVÁN

MESE

1. Istennek kertében fel nőt Liliom szál
A tövisek között te szépen virágzál
Ki-jövéél közzülök tövissé változtál
S' tövisseken termet gyümölcsöket hozál.
- 5 2. Már vig szivel mondgya törsóköd két ága
Szerelmes szép Fiam a' te Anyád Ura
Tenéked nagy Apád, Anyádnak-is Apja
Te penig énnkem néki-is vagy Fia.

117.

SERÉDI GÁSPÁR

MESE MESE

1. Musáknak tárháza ámbár gazdag légyen,
De ha három óltsó dolog ott nem lészén,
Vagy ez hármok közzül bár csak edgyik éppen,
Ne légyen, mindgyárást Musa szegény lészén.

33 méreg < g > uel [Az u ráírva a g-re.] 40 választ [A rím miatt jav.]

[EPIGRAMMÁK]

I. SZENT ISTVAN KIRALY

Enis nem kevesset hasznaltam ez népnek,
 Menjeknek kapuiat niytottam nekiek,
 Isten ismeretit hirdetvén lelkeknek,
 Tanitvan, hadgjanak békét téveljgesnek.

II. HUNYADI MATYAS KIRALY

En vitez hireket az egigh neveltem,
 Dichiretes nevet magjarnak szerzettem,
 Harom tengert haitot meg s chehet fegiverem,
 Lengiel, morva, németh s török uralt engem.

III. MASODIK LAJÓS KIRALY

En vesztettem szinet szép Magyar Országnak,
 Festvén meg vérekkal mezeit Mohachnak,
 Adtam chufsagara németnek s poganjnak,
 Engedtem mert vrak vissza vonásának.

IV. ELSŐ FERDINAND ÉS SZAPOLYAI JANOS KIRALJOK

Mi addigh kapdostunk az magyar coronan,
 Török fel osztozot hatarival s meltán,
 Maradekink minket atkozhatnak, Száván
 Mert török paranchol Tiszán, Dunán, Dravan.

V. MASODIK RAKOCZI GYORGY FEIEDELEM

En kesztem volt poganjt kardommal sérteni,
 De az keresztjenseg kész lén chak halgatni,
 Nem szantam véremet hasamért ontani,
 Gyalu s Fenes völjjét pirossan festenj.

IV. 3 Maradekink V. 4 Gyula

MOSTANI KEGYELMES URUNK UDVARA NEPENEK
MINDENEKNEK KÜLÖN KÜLÖN NEVEKRE IRT VERSEK

Jstvanok

Szep joszagban, Babolnaban vigh Nalaczi Jstvan,
 Vasat veret, sok penzt gyüttet Toroszkai Jstvan,
 Sokat szantat, asztagokat rakat Miko Jstvan,
 Puskassa leott, sok rokat leött Kereszturi Jstvan,
 5 Az aytonal nem sokat all, latom, Tisza Jstvan,
 Fegyvert hordoz, nem kalandoz az uczan Nagy Jstvan,
 Sokat nyargal, szégyent nem vall kacziba Nagy Jstvan,
 Jol ihatik, de nem hizik megh Karolyi Jstvan,
 Cziak jól lakott, megis hizott jmmar Radicz Jstvan,
 10 Szankazni volt, hideggel holt Verebelyi Jstvan,
 Keves penzel, reszegh eszszel jar Turanczki Jstvan,
 Az hol nem kell, ott jar eyjel Fogarasi Jstvan,
 Most érkezett, megh ehezett, nem eot Radi Jstvan,
 Beoven borsolt, mar ki kopott az penzbeol Bors Jstvan,
 15 Cziak bankodik, nem lakhatik jól Szegedi Jstvan,
 Otthon lakot, nem vandorlott szellel Arpas Jstvan,
 Sokat hevert, vaját kevert otthon Henter Jstvan,
 Sarban esett, keveredett volt Sarosi Jstvan,
 Szalonnat eott, nem ehezett megh Matoczi Jstvan,
 20 Sok penzt keolteott, nem keresett semmit Baksa Jstvan,
 Szallas oszto, tallert varo Cziernatoni Jstvan,
 Az utan jar, nagy tisztet var most Tordai Jstvan,
 Kavet iut, igen hurut attol Kadar Jstvan,
 Lassan ballagh, sokat farag Komaromi Jstvan,
 25 Gondolkozott, haza ugrott Szodovai Jstvan,
 Jo termettel, elegh eszszel vagyon Kovacz Jstvan,
 Komor kedvű, halál színű sarga Kadar Jstvan.

Matek

Hopmesternek illendeonek laczik Balogh Mate,
 Eles levet, szep etkeket borsol Sala Mate.

Janosok

30 Nem beoyteölhet, kappant süttet Kereszturi Janos,
 Paxametát, galliardat jart Redei Janos,
 Lassan lepik, nem ugordik Klubuzoczki Janos,
 Beleoll keoheogh, gyakorta nyeogh mar Czierei Janos,
 Cziak megh unta s oda hatta Mohat Farkas Janos,

35 Igen keskeny, kerkedekeny legeny Lajos Janos,
Szep notakat, toot tanczokat huz Medveczki Janos,
Az cziakannyal, vasas bottal forgodik Nagy Janos,
Megh hazasult, szakalban but mar Enyedi Janos,
40 Cassat eorzi, ott jol leoni tud Pattantus Janos,
Ora ronto, nap szamlalo most Kúrteosi Janos,
Nemesseget, kedvesseget talalt Boer Janos,
Cziak bujdosik, nem lakhatik otthon Biro Janos,
Nem patkolhat, roszszul futhat immar Kovacz Janos,
50 Imitt amott haydu tanczot jar most Haydu Janos,
45 Hogy megh neoszeott, rutul veszett kis Galfalvi Janos,
Patko szeget, agar eorvet arul Kovacz Janos,
Esmeretlen, cziak kelletlen jtt Mirkoczi Janos,
Mint a' feczke ki keletre el megyen Racz Janos,
Feo lovakhoz, paripához lath Silagyi Janos,
50 Feoz sok jrat, rúheos lovat gyógyit Farkas Janos,
Fekelyeket, ver ereket vag Tunyogi Janos.

Gyeorgyeok

Jo bort szeret, mikor lehet, aszt iszik Jarmi Gyeorgy,
Jgen felti, megis eorzi konczat Czierei Gyeorgy,
El hullatta, nem kaphatta az mit várt Boer Gyeorgy,
55 A puczokbol, az pad aloll fel neot Szaczvai Gyeorgy,
Alatt maratt, nemis haghath fellyeb Tunyogi Gyeorgy,
Az műhelybeöl, szurkos szenbeol most jeot ki Kovacz Gyeorgy,
Az peoreollyel, vas vereovel megh ütkeozeött Vas Gyeorgy,
Puskazással, vadászással el elhet Panta Gyeorgy,
60 Teoserseggel, czierelessel ellyen Maladicz Gyeorgy,
Nem buczuzott, el sunnyogott, megj jeott Daroczi Gyeorgy,
Az jo tűzre, az etekre vigyaz Keczei Gyeorgy,
Nem valogat, az mit kaphat, eszik Kaposi Gyeorgy,
Sok lent vettet, olayt süttet otthon Rosnyai Gyeorgy,
65 Az ereös bort s az szep aszszont szereti Torma Gyeorgy,
Portara jart, nem vallott kart abbol Turzai Gyeorgy,
Grazdalkodik, nem lakhatik Mohaban Farkas Gyeorgy,
Abrazattya azt mutattya, hogy jambor Villi Gyeorgy,
Az sik feoldeon, siros veolgeon szant Debreczeni Gyeorgy,
70 El vagyodik, nem nyughatik jtt Dioszegi Gyeorgy,
Az szüzeknel, menyeczkeknel kedves Nikodi Gyeorgy,
Urasagot, meltosagot kivant Vasadi Gyeorgy,
Okoson jar, szerencziet var jmmar Jnczedi Gyeorgy.

49 pariphoz 50 sok <lovat> [jrat föléírva.]

Ferenczek

75 Jo hirt nevet, bezúletett vár Reszeczki Ferencz,
Jgen jambor volt mindenkor Belenyesi Ferencz,
Uy etekkel, cziemegevel el Pieni Ferencz,
Tanczot jarni, kepet irni tud Szegedi Ferencz,
Cziak bankodik s el vagyodik mar Mihoczi Ferencz,
80 Utra készül, vesztegh nem ül jtt Apati Ferencz,
Hegedűlni, bort teolteni jól tud Horvat Ferencz,
Bor kostolo, nem tekozlo hű Maxai Ferencz,
Sok beszédvel, a'mikor kell, el tart Boër Ferencz,
Ha bort iszik, grazdalkodik akkor Vincze Ferencz,
Eoreokseget, nemesseget kivan Rieni Ferencz.

Palok

85 Sokat feőzet, vendégeket hivat Kendefi Pal,
Leany színű, felenk szívű jffiu Barczai Pal,
Ravaszsgal, alnoksaggal el Roszlaviczi Pal,
Nem hordozhat ezüst talat mindenkor Veres Pal,
Az folnagyra, rossz gazdara ra talalt volt Nagy Pal,
90 Az scholaban nem hejaban lakott Inczedi Pal,
Az faydokkal s az foglyokkal meg viut Jeddi Pal,
Az eleven, szep kepeken igen kapdos Koncz Pal.

Peterek

Tordara ment, egy leant veott ott Inczedi Peter,
Roka szívű, hamis nyelvet hordoz Henter Peter,
95 Kerek gyarto, cziatlo tarto volt Kerekes Peter,
Cziendesseget, bekeseget var Sombori Peter.

Laszlok

Tiszta vizzel, jozan feovel mulat Szekel Laszlo,
Hogy mohon iut, megh cziemerlett volt Teleki Laszlo,
Talam tootfi, roszzsul eyti az szot Bayczi Laszlo,
100 Ravasz haját, roka maját eot volt Buza Laszlo,
Somfa szennel, kiczin tűznel feoz Somodi Laszlo.

Mihalyok

Tiz orara szaporittya az etket Pap Mihaly,
Fel adattya, s tekozollya azt Jaszai Mihaly,
Sok szekerrel, leoszerekkel kész Raskai Mihaly,
105 Menlovakkal, sok czikokkal baylodik Toot Mihaly,
Igen modos, nemis poros Kereszturi Mihaly,
Jól safarlot, nem adhatott számot Safar Mihaly,
Kalapalni, vasat verni nem tud Kovacz Mihaly.

Gaborok

110 Mintegy faklyat, szep cornetat hordoz Hedri Gabor,
Olah lehet, magyar nyelvet koczint[?] Laczu Gabor,
Mi nem parazt, othon hárázt Kereken Nagy Gabor,
Jo termettel, nemes eszszel ekes Baczo Gabor,
Szep uysaggal, rut szitokkal jeö Gulaczi Gabor,

115 Egy ugrasban, szep papuczban hagott Horvat Andras,
Emberseget, beczületet ert Semsei Andras,
Sebesben volt, megh banta volt azt Cassai Andras,
Szelidseggel, jo erkeölczel szep Tolnai Andras,
Cziak együgyü nyari kesztyü kis Elekes Andras,
120 Kenszeredett, sok hideget túrt Bihari Andras,
Czak egyedül, tarsanelkül el Beszprenyi Andras,
Teprenkedik, sopankodik, mikor nincz jo lakas.

Abraham es Adam

Igaz mondo, nem cziacziogo Barcziai Abraham,
Sokat alutt, igen vajutt Sambokreti Adam,
Hogy Varadon teoreok vagyon, bannya Gargocz Adam,
125 Kupa veolgyen, bor mezejen vadasz Horvat Adam,
Eorvendez mar, toot tanczot jar Korlatfalvi Adam,
Rosz agarat szeornyen biztat Czionokosi Balint.

Miklosok

Alattomban az szomszedban jar Kendefi Miklos,
Emberseges, beczületes ember Boer Miklos,
130 Nagy haragu, sereny poru jffiu Boer Miklos,
Cziak mosolyog, nem haborogh jambor Gyurma Miklos,
Cziak cantort var, nem lakik mar tovab Henter Miklos.

Sigmondok

Cziapot facziar, mikor akar, iszik Villi Sigmond,
Sok hariskat, keöles kasat eot Szetei[?] Sigmond,
135 Kaprat eorzeott, sok turot eott Belenyesi Sigmond,
Bottal üzi, cziak kergeti az nyulat Bott Sigmond.

Elegyes nevek

Kiczin cziupor, hamar fel for Szigeti Samuel,
Sikamodik, sokat botlik Toroszkai Mattyas,
Sik polczon ül, az kerten kül jar Janoki Gaspar,
140 Fel gyuladot, cziak nem langot vet Teleki Gaspar,
Pattantyus volt, leoni tanolt akkor Nemet Jakab,

Egereszni, czinczereszni ment Maczesdi Illyes,
Udvar¹⁴⁵ unta s oda hatta aszt kopasz Maurer,
Eczer maszszor, cziak nehanykor szolgal Szekel Marton,
Sokat iut, borral viutt vitez Vayna Orban,
Zab kenyeret, kevant jo sert Apati Samuel,
Halaztatott, sok cziukakot fogh Matoczi Balas,
Az Tizsan tul dinnyet arul Keoncziei Samuel,
El eldegel, nem vendegel senkit Boytos Joseph,
150 Nyalanksagot, rantot phankot kivant Balo Joseph,
Falernumot, finum jo bort teolt Janko Boldisar,
Feneketlen, telhetetlen kast teolt Nagy Sebestyen,
... magot, gazdagsagot keres Balo Imreh,
Mint a' maczka, ugy kivannya az tejet kis Keczikes,
155 Jo erkeolcziel, szep elmevel keszült Lazar Imreh,
Cziak izetlen, embertelen bolond Sorban vayda,
Borsot teoret, sok szep etket feozet Lukacz Balas.

120.

MAZAR KRISTÓF

1. Hires Magyar Nemzet, volt eleitől fogva,
Pallossal, Pallással minden Országokba.
Noha Szabatságért, voltak nagy énségben;
De Győzték azokat, bizván az Istenben.
- 5 2. Frissen Te-is Frissen ékes Földi Uram,
Ötkezzél Cathedran, mint Magyaroc mostan
Igy eleid felől irott Historia,
Hazadnak, magadnak leszen nagy hasznára.

121.

MAZAR KRISTÓF

1. Hova lött az idő, mellyben eő NAGYSAGA
THURZO Magyaroknac Palatinus vala,
Az ki Püspekekket, kegyelmes CSASZAR-TOL
Nyert Luthranusoknac Isten kegyelmétől.

143 Udvar 153 [A kézirat kiszakadva.]

2 mindem 7 irod

4 kegyelemtől

- 5 2. De Kanocz hordozok, ki özték ok nélkül
Azokat, mint Pöspök LIPPMANN példajabúl
Ki jelic. Te tehat, az Istenben bizvan!
Légy jó reménségben, praedicalsz még CASSAN.
- 10 3. Es meg romlott MAGYAR, az utan, békével
Fog Istent dicsírni hala adó szével.

122.

ZSEDÉNYI ISTVÁN

Diczéretes dolog az testi vitesség,
Ura és hazája mellet valo hűség.
De sokkal böcsösseb a' le/ki viadal,
Melyben végég ha ki valójában meg áll.
5 Ura s hiti mellet batran viaskodik,
Igassaga mellet élete végződik.
Nem leszen kárára; söt nyereségére
Mert lélkét meg tártya ö idvösségére.
Illyen lélki vitez Mazar Daniel is,
10 Hűségét es hitit Ura mellet ö is,
Alhatatoságban élte èl folytaban
Kegyessen meg tarta; bizvan ö Uraban.
Kinek jo példáját s nemes viadallyát,
Kövesse minden hü Lélek ö nyomdokat.
15 Tegyed penig nemes erkölczü jo Iffiu,
Idegen nemzet közt Virtusért bujdoso,
Mazar Christoph Uram, Attyádnak halala
Sok keresztii utan, el nyert boldog sorsa,
Meg ne szomorétzon; inkab vigasztallyon.
20 Azon utat nyomni teged föl indéchon.

5 hordozo 9 romlod
3 léki

KÁJONI JÁNOS

SIRALMAS VERSEK

1. Árnyékhoz hasonló világ dicsőssége,
Oh mely hamar mulik ennek ékessége,
Nem volt soha eddig oly gyönyörűsége,
Melynek nem lett volna siralommal vége.
- 5 2. A halál kaszája semmi rendre nem néz,
Gyors repülő nyila megvont íjában kész,
Midőn szemed világ ékességére néz,
E miatt örömed csak hirtelen elvész.
- 10 3. Mint jára ama nagy fényes Cleopatra,
Egyiptus kevély királyné asszonya,
Tompasága után arra vive búja,
Hogy aspis kigyóval elulójt [!] marassa.
- 15 4. Pater János uram, szerelmes sogorom,
Erdelyben kitül függ ket nagy szep kalastrom,
Kajoni Judittal edes egy vagy, tudom,
Tölledis azért most e'keppen bucsuzom.
- 20 5. Sokaig az Isten eltessen, kivanom,
Mert jmmar szep szodot többször nem halhatom,
Istennek uttyara vittel, azt meg vallom,
Kiert a' menybeli nagy Ur megis aldgyon.
6. Szallyon rad mindenkor Istennek aldasa,
Mennyei vizeknek az ö bö forrása
Lelked nedvesicse, hogy szemed meg lassa,
Istennek varosat, kinek nincsen massa.
- 25 7. Meg bocsas ennekem, hogy ha mit vetettem,
Mivel gyarlosaggal tellyes volt eletem,

Aruasagra jutot szep hugod elöttem,
Viseld gondgyat, kerlek. Szomat igy vegeztem.

124.

VILAG GYÖNYÖRÜSEGENEK MEG UTALASAROL VALO ENEK
Versek Pataki Annanak kesergö elmelkedese, az ö rövid es mulando vilaghi
eleteröl.

1. Porrá válo, jaj, el mulo eletem,
Koporsoban mikent sirban tetetem,
Szomoruán setet boltban vitetem,
Gondolode, hogy maid elvegesztetem?
- 5 2. Az te czelod es halalod mely közel,
Ha azt tudnad, fel fogadnad ezennel,
Isten ellen hogy soha sem vetkezel,
Azert erröl job ha most ertekezel.
- 10 3. Tudod, idöm csak olyan lön, mint pára
Mert repüllö sas keselyü modgyara
Tülem válek, csak keveset sem vára,
Örömömnek hogy juthatnek javara.
- 15 4. Az hanyatlot, s' alkonyodot arnyekhoz,
Vagy tengeri sebes vizi hajohoz,
Hasonlatos amaz kis buborekhoz,
Szegeny fejem, hát mit bizhatol ahoz?
- 20 5. Keserü jaj, halalos baj ez ora,
Mellyen neked nem von szived a' jora,
Ama követ, ha erkeznék akkorra,
Oh mint vesznek s' jutnék örök siróra.
6. Ily veletlen es kedvetlen törtenet,
Szü dobbanto, a' élet ronto izenet
Hogy ne erjen, lelkem, keszüly el innet,
Földiektöl illik butsudat vened.
- 25 7. Alhatatlan s' bizontalan ez vilag,
Mint erdőben töredeken aszszu-ág,

Adomanya veszendő mint a' virag,
Ritka az, ki ő reá jó kedvet hágy.

- 30 8. Neked itten es ha miben kedvezet,
Tetzsedre kent inyedre raj-mézet,
Azt ne vélyyed, hogy ebben jodra nezet,
Mert vegtere bizony mereggel fizet.
- 35 9. Nem mondhatod, hogy sok búdat még eddig
Halasztotta s' tartoztatta mind-eltig,
Tudod, sokszor foldre rontot farattig,
Meg fosztani igyekezet halalig.
- 40 10. Az eles tör mert legtöbbször szivedet
Altal jarta, s' kár nyitotta füledet,
Sűrű könyvek aztatták ket szemedet,
Neha alig remelted eleteredet.
11. Nagy retteges es törödes emesztet,
Az gyötrelem oly szertelen epesztet,
Rettenetes veszedelem ijesztet,
Mely gyakorta alig hogy el nem vesztet.
- 45 12. A banattul orczom rutul hervadot,
Mert szerencse veszelyemre hirt adot,
Mikor tölem el vonta az mit adot,
Gondolatom belölem ki irtatot.
- 50 13. Kerhedd meltan, sirankozvan hová lön
Regi kedvem, melyben reszem kevés lön,
Kit Istenem előlem az földben tön,
Szemeimnek kivansaga mert az lön.
- 55 14. Kedvelt jokkal, vigassaggal mult idő
Kin örvendék, vagy negyed fél esztendő
Ohajtással csak immar említendő
Siralmas gyasz volt utamra jövendő.
- 60 15. Ez mig tarta, vigasztalta eltedet,
Nem fogyatta, söt taplalta erödet,
Gonosz ellen oltalmazta igyedet,
Még a fuvo szeltöl is vedelmezet.
16. Semmi gondod es banatod nem vala,
Szövetneked fejed felet ég vala,

Oszlopodnak de elete fonala
Elmetzetett: s' dolgod rosra fordula.

- 65 17. Ez nagy palcza a' miolta meg üte,
Nagy serelmem mind addig sem enyhüle,
Remesegem helyeböl kifeszüle,
Mint allo fa gyükeriböl ki düle.
- 70 18. Rajtam szinten, lam mindben az esék,
Regtöl fogva kitül tartva rettegék,
Mert szep napon le mene, s'el enyeszék,
Mint a' szedet szölö csak ugy maradék.
- 75 19. Gyakor siras es jajgatas faraszta,
Keserüseg mint a hőseg szárazta,
Bus szivemet sok fájdalom kinozta,
Mikor jomtul világ hamar meg foszta.
- 80 20. Örömösben es könnyebben ne talam
Fö le hajtva, türtem volna nyavalyam,
Csak sok irigy ne tamad vala ream,
Titkon a' kik vermet ásának alám.
21. Ezt ök pedig, ha ideig mivelnék,
Szomorkodva ne annyira busulnék,
De jól látom, mostis mikent örülnék,
Ha esetem botrankozva történnék.
- 85 22. Lesben vannak, s' olálkodnak szüntelen,
Ha jot halnak, ragalmaznak büntelen,
Merges nyelvek oly iszonyu keptelen
Hogy mondom masnak szörnyü ektelen.
- 90 23. Meltatlanul gonoszt mastol ha vennék,
Idegentöl s' ellensegtöl szenvednék,
Arrul nyilván keveseb panaszt tennék,
Csak veremtöl lelkem ne busitatnek.
- 95 24. Ez mit jelent, mire serkent eletem?
Hogy mar senki nem tamad ki mellettem,
Csak az Isten viaskodik erettem,
Ream a' ki menyböl vigyaz felettem.
25. Latod, mennyi sebessegi vizeknek,
Nagy zugassal rajtam öszve ütköznek,

- 100 Haboruim ottan ottan érkeznek,
Egy mas utan nagy sűrűn következnek.
26. Kietlenben puszta földön lakoznom,
Ha lehetne innét meszsze tauoznom,
Kö sziklak közt job volna mulatoznom,
Mint sem ennyi terhet buval hordoznom.
- 105 27. Ez szél vésszel, sok vezellyel tölt világ
Rut oktalan, szerte modon hogy így rág,
Szertelenül, veletlenül mecz es vág,
Jelenti, hogy benne vagyok Leany-ág.
- 110 28. Darabosul, mert jauából ki tagad,
Ram azt mondgya, hogy joszaga nem marad,
De helyettem hozza oly fiat fogad,
Ki Istentől ő erette el szakad.
- 115 29. Ez ő neki mindenkori dagallya,
Hogy a jokot, mint juhokot utallya,
Mert valaki Isten fia, s' leanya,
Az ő neki mind addig mostohaja.
- 120 30. Szomoruan miért mostan szamlalom,
Ennyi bajos, es sok kinos faidalmom,
Mert fő-jomot földön fel nem talalom,
Holot majd meg-oszlat testi halalom.
- 125 31. Ennek az ő elől menő követi
Haborgato, s' ram czataro seregi,
Mit akarnak, hanem csak ki vegezni,
Ez az oka, hogy nem szűnnek üldözni.
32. Azert lelkem, kerlek innét ohajcs-fel,
Istenedhez, segítődhez kialcz-fel,
Mondvan: Uram, az insegben ne hagy-el,
Mert egyedül te tarthacz meg kezeddél.
- 130 33. Zöld füvecske mint mőzöbe most vagyok,
Nyavalyaim, kesertetim oly nagyok,
Mint megbusult felemelkedet habok,
Ha te elhadz, ezentúl majd elfogyok.

- 135 34. **Örizője, s' megvédője fejemnek,**
Legy gyamola, szent Jehova igyemnek,
Nevetsegül ne adgy ellensegemnek,
Kik örülnek az en veszedelmeknek.
- 140 35. **Remenséggel, igaz hittel ekesicz,**
Josagokkal, hamarsággal felépicz,
A' probakban ne gyűlöly, de fenyesiecz,
Mint aranyat a' tűz által meg szepicz.
36. **Özön vizre, mely ösvenyre ha jutok,**
Ejjel nappal hozdad szommal kialtok,
Ne had rajtam hogy fogjon gonosz átok,
Te általad mert meg szabadulhatok.
- 145 37. **Végy fel engem, en Istenem, kö-szálra,**
Hozz ujulast, szem-latomast orczamra,
Irigyimnek tarcz meg boszusagokra,
En szívemnek nagy vigasztalására.
- 150 38. **Irgalmadtól, jó voltodtól meg ne foszsz,**
De sok aldat, szabadítást nekem oszsz,
Ad tuttomra, hogy mikorron ostoroszsz,
En lelkemnek akkor idvesseget hoszsz.
- 155 39. **Dolgaimban minden jobban vezérel,**
Kegyelmedből mindenestől meg szentely,
Törvényednek szerelmehez engesztely,
Vetkeimert mindeltig ne neheztely.
- 160 40. **Ez világon, míg bujdosom, velem járj,**
Oltalmadban mint kö várban el-bezárj.
Teresemre időt engedgy es úgy várj,
Soha engem örökke meg ne utaly.
41. **Szent Fiadnak, meg Valtomnak ő vére,**
Had öntessek szegény fejem sebére,
Kitől végyen gyógyulást életire,
Kerlek ezen az ő aldot nevere.
- 165 42. **Melto vallást s' nem tagadást tehetek,**
Mert gyakorta sok gonoszra sietek,
Szörnyű rutul, Atyám, ellened vetek,
Szívem hasad, hogy jót mivelhetek.

- 170 43. Utaidat azért adgyad követnem,
Az o embert, mint ros z fe gyvert le vetnem,
Draga keped ujjcz meg hamar bennem,
S' ugy lehessen orszagodba be mennem.
- 175 44. Lelked birja, s' igazgassa elmemet,
Lagyitza meg kemenyedet szivemet:
Szüllye újjá szetetült értelmemet,
Vegezhessem szentül el eletemet.
- 180 45. Az le vagot, regen aggot élöfa,
Ha törtenik, hogy le esik dél-tájba,
Avagy ha döl igyenesen északra:
Ot marad az, s' nem kél többé fel soha.
46. Nem sokara engemis ha le vagnak,
Engedgy oda mennem, hova felhagnak
Sok szenteid, kik nem elnek vilagnak,
Ne rothadgyak fenekén az pokolnak.
- 185 47. De az miglen illyen keppen el megyek,
Honnet vissza többbe soha nem terek,
Még pihenest, Uram, te tölled kerek,
Adgy igaz meg térést, mig hozzad érek.
- 190 48. Old meg nyelvem, hogy dicsirjen tegedet,
Szám had vallja, s' magasztallya nevedet,
Testem, lelkem algya szent felsegedet,
Emlegetven sok jó tetemenyidet.
- 195 49. Vég-oramra, s' halalomra keszicz-el,
Engedd, elyek te előtted bölcs szivel,
Hogy mikoron hirtelen el erkezel,
Találtassam jo lelkiismerettel.
- 200 50. Innet osztan holtom utan mennyekben,
Amaz fényes es szepseges Egekben
Vigy fel Uram az örök dicsőségben,
Fiad által halgas-meg mind ezekben.
51. Lelkem, neked jeles tisztet addiglan,
Eletedet hogy ugy rendeld azonban,
Teremtödöt szolgálhasd mentöl jobban,
Emlekezzel erre iffjusagodban.

- 205 52. Az mig amaz sovány száraz esztendők
El érkeznek, s' jelen lesznek az idők,
Kikkel, mondok, nekem ezek nem kellők,
Nyavalyakkal mert csak gyötrelem szerzők.
- 210 53. Gyaszlo szinnel, majd ezennel napodat
Homaly fogja, s' köny ásztattya orczadat,
Sötét felhők borittyak csillagodat,
Nem lathatom kivant szép világodat.
- 215 54. Hajlekodnak majd elhadnak örzői,
Be szakadnak derekadnak oszlopi,
Az etelnek meg allanak örlői,
Homalyoznak szemeidnek fenyei.
- 220 55. Idő mulva elkél sava etkednek,
Gyönyörködni nem hagy semmit kedvednek;
Nyughatatlan étszakaid terhelnek,
Szép eneklest füleid nem kedvelnek.
56. Elmed omol, s' tauol oszol az erő,
Nem lesz benned, majd el hidgyed, nyers velő,
Ekes tauasz, legyen bár szép zöldellő,
Az is nekem banattal fordul elő.
- 225 57. Lásd eleted, hogy ez igyed erkezik,
Mert nyak szegve, csak görbedve vesződik,
Amaz ezüst kötel mikor meg szegik,
Ez az arany palaczkoczka meg török.
- 230 58. Ereidnek, bő verednek gyors vedre,
Mellyet elted, belső reszed kutfeje,
Annak megint futo lanczos kereke
Eltöretnek
- 235 59. Tagaidnak szakadoznak inai,
Kik reszketnek, s' vegre kezdnek ájulni,
Kemény terhet, dolgot, mikor megunták tenni,
Hidegülnek, es megfognak alunni.
60. Ez

232 [Forrásunkban csak ennyi van.] 237 [Ezzel a szöveg megszakad.]

MIKLÓS DEÁK

MAGYAR SONNET

1. Mi szegény MAGYAROK bujdosunk csufúlnak
Balvany Nép, Poganyok kergetnek lam benünket.
Ah Jsten arvakat ne hagy el, szany meg minket!
Mint Te szent hatalmat, mütattal PILARIKNAK
- 5 2. A' kinek am Pallas sok hires múnkaért
Magisteriomi, addot nemes tisztetet [!].
Bizd meg az Jstenben, eö meg szegét tégedet
Es viszsza ad nekünk Égigét [!], neveért.

ZÁKÁNY ISTVÁN

Nota: Vitézek, mi lehet etc.

1. Szentellyen, megh áldgyon, előmentet adgyon Jsten fel tett utadban,
Segítséggel menybül, tenéked az eghbül légyen minden dolgodban,
Angyali sereget, illy nagy erősséget küldgyön veled az hadban!
- 5 2. Tégyen hatalmassa, olly diadalmassa, mint Gedeont régenten,
Akként védelmezzen, téged ugy örizzen, mint Davidot az Jsten,
Mikor az barlangban voltak bujdoszában, Saul kiralylyal ketten.
3. Eletedet nyuítsa, veszélytul megh tartsa, viselyen kebelyében,
Kérem szibül erre, ellenségh gyűzésre jus Samsoni erőben,
Mindenkoron victor, lehes magyar Hector az mi seregeinkben.
- 10 4. Probát mikor tészesz, ütközetben lészesz, kezeidet tanítsa,
Es az hova elér kardod mely felé tér, az Jsten boldogítsa,
Söt csak hiredtülis, neved szelétülis ellenségid bodicsa!
- 15 5. Hired nevededgyen, neved öregbedgyen, fia lehes hogy Marsnak,
Tanult hive lévén, fegyverét viselvén had vezérlő Pallasnak,
Visselhessed tisztit, nyerhesd becsületit jo Hunyadi Jánosnak!

6. Az Nagy Sándor miként, kívánom, hogy akként légy szerencsés
az hadban,
Bátori Istvánnak, az lengyel királynak miként Lengyel Országhban,
Mind örökkön éllyen, halálban ne kellyen hired az mi hazánkban.
7. Ne nézzen hatadban ellenség futtodban, szintén mint Zrin'
Miklosnak,
20 Ellent ne vethessen, hogy el térithessen senkiis ugy szablyádnak,
Hanem megh rémullyen, földre essen, düllyön, fegyverid ha
villognak.
8. Ugy szégyenüllyen megh, veszszén, romollyon megh ellenséged
tábora,
Mint Senacheribnek, ez nagy maga hitnek minden hada, sátora,
Omollyon előtted két felöl melletted földigh a' Báál oltára.
- 25 9. Saul vert ezeret, David tiz ezeret az Philisteusokban,
Illy szerencsés légyen, illyen csapást tégyen te kezedis az harczban,
Lesz Moises oszlopa, az bölcsek csillagya kalaúzod útodban.
10. Zászló emelésed, hadra ki kellésed légyen az Ur nevében,
Öis erejével, aldot segidével légyen veled mindenben,
30 Parducz gyorsaságu, tigris bátorságu légy az ütközetekben!
11. Az vad oroszlántul, mint az éh farkastul félvén, juhok szélednek,
Ellenségid éppen, szintén azonképpen előtted széledgyenek,
Miként a' Sisera mádián tábora, szerte szerrel mennyenek.
12. Kajanlo irégyid, ha vannak mirigyid, azok ollyak légyenek,
35 Mint szél elöt polyva, tűz hely pora s-hamva, néked ne vétessenek,
Söt hirtelenséggel, engedelmességgel lábaidhoz essenek.
13. Abraham, Jsááknak Jstene Jakobnak tégedet védelmezzen,
Jártodban, költedben, ültödben, fektedben mint két szemét őrizzen,
Minden magyaroknak, kik regulta várnak, nyugszik szivek megh
ezen.
- 40 14. Ne késél, csak induly, utaidra mozduly, lás a' fel tött munkához,
Az Ur ki vállasztot, erre fel inditot, néked erőt ad ahoz,
Csak benne biz, reménly, senkitülis ne fély, bátran nyulj már
kardodhoz.

22 Igy [A versfők miatt jav.] 31 és az [Értelemszerűleg jav.]

- 45 15. Jrtam én ezt szivbül, kívánván az éghbül melléd Jsten táborát,
Kéremis, megh tartsa, sok időkre nyuitsa eletednek határát,
Hogy helyre állathasd, szépen fel vonathasd az Jstennek sátorát.
16. Ezt kültem Vramnak, Teleki Mihálynak en, egygyügyü szolgája,
Jsten áldássának kérvén irgalmának bü forrását reája,
Járjon szerencsésen és gyözedelmessen minden koron szablyája.

127.

GENEALOGIA ZINGARORUM

1. Az el mult dolgokrol veötek eredetet,
Az historicusok szep emlekezetet,
Kikrol az poetak töttek sok szerzement,
Elmejeket hanyvan irtak szep verseket.
- 5 2. De az illyen dologh nem szenved bibliat,
Mert nem irtak bele illyen profetiatt,
Ki hattak belülle sok genellogiatt,
Versekkel ekesült sok szep comediatt.
- 10 3. Egy nemzetcsigh felöl pennamat inditom,
Kikrol verseimis mind ezekhez szabom,
Illyent nem hallottál, magamban alitom,
El titkolt dologh volt, majd nap fenyre hozom.
- 15 4. Az cigannyok kitöl szármoztak, tudode,
Recreatióban erröl olvastale?
Nosza, könyveidet mostan horgyad ele;
Hallottal illy dolgot, jelent hozok belé.
- 20 5. Vala Farahonak két hires hadnagya,
Mindenik iffiu: Kanaki, Fancsika.
Ez kettötül függöt feketebbik hada,
Attya mind kettőnek Amoreus vala.
6. Kegyetlen Farahó az Jzrael ellen
Mindent el követe ezer fele keppen,
Elmejet allattya ellenek sok rendben,
Hogy megh nyomoricsa Egyptom földében.

45 adathasd [Értelemszerűleg jav.]
Cím: Genelogia

- 25 7. Vegre az vr Jsten Jzrael meg szaná,
Farahot peniglen nagy szegenben hozá,
Jgy Veres tengerben hadastul borita,
Jzrael sirasat erössen megh torla.
- 30 8. Abban az üdőben olyan szokás vala,
Ha ki taborozni mikor megyen vala,
Velle felesege mindenkor ott vala,
Mellyet mostis követ az nimetek hada.
- 35 9. Faraho esete igen derek nyarban
Lött, az mint olvasom, az caniculaban,
Nemely ö közüllök az sok gyaloglasban
Jgen megh badgyadvan, el marat az utban.
- 40 10. Jmmar az faraho mind egész hadastul
Az tengerben veszet, szekere lovastul.
Egy vén amorita gyalogh, szörnyen hatul
Siet, hogy el marat szerelmes uratul.
11. Tekinte az tengert, hat igen öszsze ment,
Szerelmes urais hat igen ell veszett,
Oda vagyon már az, kiben eö remellet,
Szegeny arva feje maid ketcsegben eset.
- 45 12. Az Veres tengernek parttyara le üle,
Ket fele tekenget, senki nincs körülle,
Nins, szomorusagat ki kerdezze tülle,
Nem lát senkit sohul, ki beszellyen velle.
- 50 13. Mint ha nagy mély almot latna busultaban,
Egy embert feleje lata szép ballagva,
Kinek nagy hirtelen lön hozzaja szava,
Oka mi lehessen, kerdi, miért sirna.
- 55 14. Az aszszony mindgyarast fejet fel emele,
Mint ha megh holt társat szemeivel nézne,
Szemelyehez kepest ferjének ismere,
Ki miat ü magat majd halni ereszte.
- 60 15. Pluto attyafia ez, Cerberus fia,
Emberi formaban vala el valtozva.
Gyenge edenyhez fogh, tudgya, megh csalhattya,
Aszszonj allathoz lön ekkepen szava:

16. „Nagy gorombaság ez, mit töröd magadat?
Hitvan urad után fonyasztod orczadatt,
Annak bekét hagyvan, élyyed világodat,
Jm egy dolgot mondok, hallyad tanácsomat!
- 65 17. Faraho kiralynak en postaja voltam,
Mind ejjel es nappal nagy sokat nyargaltam,
Udvaraban tülle sokatis tanultam,
Melyet sok emberben megis mutogattam.
- 70 18. De most az szerencse valoban megh csala.
Engem meszsze küldvén, más útra randula,
Jme csak egyedül marattam nagy bura,
Hogy minden nemzetem az tengerben fula.
- 75 19. Csak keten maradtunk, remellem magamban,
Nallunknal ember nincs már töb ez vilagban.
Szallyunk keten edgyütt mi az koporsoban,
Ellen tarto se legy én akaratomban.
- 80 20. Jme en tegedet feleségül veszek,
Mellyet megh fogadvan, vissza ne vony, kérlek,
Tied leszek, hidgyed, addig miglen elek,
Altalad uy magot emberek keszt teszek.”
21. Halvan mind ezekre aszszony igy felele:
„Ha igy akarja eszt Isten ü felsege,
Szep iffiusagodnak leszen hozzam kedve,
Kegyelmednek leszek en ma felesége.”
- 85 22. Menten öszsze futa mind kettőnek szive,
Szelemben aszszony aliara fel düle,
Az ördögh szertelen velle közösüle,
Ki miat az aszszony menten terhesüle.
- 90 23. Eszeben ez dolgot az ördögh hogy veve,
Aszszony feleségét ket dologra inte:
Ha magzat születik, az Jordanban vinne,
Vajda fianak azt ott megh keresztelne.
- 95 24. Ez szot mondvan, tölle az ördögh tavozék,
Elebbj helyere, pokalban be lepék.
Tiz holnapot varj, csak ha mar el telnek,
Jsmet az aszszonynak ismét megh jelennék.

25. Jgen erős tokban az magzat születek,
Az edes *annyatul* Jordánhoz vitetik,
Hogy vajda fianak megh kereszteltetnék,
100 De szerencsetlensegh hirtelen érkezék.
26. Mert az Jordán vize mind be allot vala,
Nincs, ki szelin jegét nekie be váгна,
Mezetlab vetkezek, sarkával roncsollya,
Artatlan magzattyat hogy megh mosogassa.
- 105 27. Valami nehezen az jeget be rontá,
Kicsin magzattyanak az fel labát foga,
Ecer bele mártvan, hirtelen ki rántá,
Meg ketczer kellene, szükségeh ezt kivaná.
- 110 28. Maszszor bele martvan monda: Amoriskott
„Kereszteld megh, Jordán, ez iffiu magzatot!”
Mihelt ki ereszte az szajabul az szott,
Jegh ala szalaszta az fiu magzatot.
- 115 29. Nagy keserüseggel sirattya magzattyatt,
Sok buval epeszti rutt fonyat orcájatt,
Ferje sincsen velle, hogy mongya panaszszátt,
Buvaban így kezde keserves siralmat:
- 120 30. „Jaj szerelmes fiam, edes küs Kanaki!
Szoszke szép szorgyelész, fejemen anny háy,
Menyeszer siratlak, szivem ereted fáj,
Hogy ha uram megh jü, reszem leszen csak jaj.
31. Lész vala eltemnek, remellem jstapja,
Kit gonosz szerencse most töllem el kapa.
Emberi nemzetcsigh ettől tamadhatna,
Ez világh se lenne, fen alva, pusztulva.
- 125 32. Jaj már szegeny fejem egyedül marattam,
Minden nemzetemtül immar el szakattam,
Az fene vadaknak etelül adattam,
Mert az sem jö hozzam, az kit eddigh vartam.”
- 130 33. Születet Kanaki hogy vizben holt vala,
Harmadfél holnapot immar teszen vala,
Az jegetis az viz mind el vitte vala,
Viz parton jár vala az annya nagy sirva.

98 attyatul 103 < tap > roncsollya 127 vadak < tol > nak

34. Tekente ket fele az Jordán menteben,
Szerelmes magzattya akada szemebe.
135 Hat az sebes ar viz iszap közze vitte,
De megh nem veszet így kicsin testecskeje.
35. Ki veve mingyarast jól megh mosogató.
Mint anyja gyermekét megis csokolgató,
140 Hitván ruhájában jól be takargató,
Egy kűs vermecskeben temetni akaró.
36. Azonban az ördög hirtelen érkezék,
Az siralmasnakis szive megh enyhödék,
De hamar az ördög jól megh fuvalkodik,
Az kicsin gyermeknek az orrában fingék.
- 145 37. Mindgyarast a' gyermek szemeit fel nyitja,
Az anyja lattára kezeit ki nyitja.
Azonban az anyja mindgyarast megh szóptata,
Apja mestersege im életre hozta.
- 150 38. Mindgyarast szent vízben anyja megh fureszte,
Fekete posztóban igen jól be kötö,
Arnyék alá tevé, hogy nap fény ne sütné,
Tejes testecskejét meleg szél ne érne.
- 155 39. Űdök forgasiban *fel is* nevedék,
Minden országokban igen szaporodék,
Mert ez nemzetcséggel sok országba be telek,
De bizonyos helyek meg eddigh nem lelék.
- 160 40. Sok mező városban gyűlés vagyon kösztök,
Hogy szűle attyokrol battyoke ördögök,
Legh bővebben vadnak kösztök ördögösök,
Ezt szerzette nekik Cerberus, az ösök.
41. Külömben peniglen hidegben termettek,
Mert nincs olly derek tél, sem csizmajok, ingek;
Gyolcs ingét akkoron legh inkább viselnek,
Mikor víz keresztkor az vasarba mennek.
- 165 42. Ez két természetet megh sem tagadhattyak,
Mint genológiát felöllök mutattyák,
Sok régi írások ezt megh bizonyittyák,
Kik nem restelletek, tudom, hogy megh irták.

- 170 43. Az ezer hat százban és az hetven nyolczban,
Küs aszszony havanak tizedik napiában
Gondolám, hogy jutnék ciganyok kedveben,
Iram ez verseket ugyan az oraban.

128.

ORATIO RYTHMICA JN OBJTUM GENEROSI
DOMINI PAULI NEMETHI

1. Felsőges királyom, ki alatt éltemben
Voltam hűségemet mutatván mindenben,
Arrais czeloztam jötömben, mentemben,
Tessem felségednek cselekedetemben,
- 5 2. Mint hogy az felséged napi sugár fénye
Emelt fel, hogy lennek mint magas jegenye,
Jsten után kiben volt szivem reménye,
Jgyekeztem lenni hűséges edénye.
- 10 3. Sokszori kegyelmes paracsolatiban,
Szépen fejet hajtván, hűséggel el jártam,
Hátra nem állottam semmi dolgaimban,
Tiszttem cselekedtem minden pontyaiban.
- 15 4. De mint hogy gyarłoság alá rekesztetvén,
Romlott természetben valék férkesztetvén,
Ha néha az kívül voltam rekesztetvén,
Kegyelmes hagyását alá s-fel eresztvén,
- 20 5. Légyen most felséged bocsánat adásra
Hajlando, s-nem vétkül tulajdonításra,
Tettessék nevemis méltonak áldásra,
Hivej számában az fen maradásra.
6. Felsőgedet az Ur sokáig éltesse,
Országj határát ugy meg bővithesse,
Annak ellenségit hogy ki rekeszthesse,
Kezdetit s-közepit hogy fel nevelhesse.
- 25 7. Hogy David lehessen királyj voltában,
Salamont hagyhasson szekire holtában,

170 hava < ban > nak
13 rekesztet < t > vén

Ki uralkodhassek helyette folytában,
Amen, azt mondhasa ki ki mondásában.

- 30 8. Méltóságos ország birája tisztémnek,
Forgacs Adam uram, nemes vármegyének
Fő jspánnya s-feje én tisztességemnek,
Nagysagod hallya meg rendit beszédimnek.
- 35 9. Nagyságod tisztelt fel vice jspánsággal,
Candidálván arra uri méltosággal,
Rajtam meg nyugodván, titkát bátorsággal
Meg mondta, meg vallom mostis igassággal.
- 40 10. Vice jspánságom kívül is nyilamra
Reszese bár volnék érdemetlen arra,
Kész voltam de aztis vállalnj magamra,
Az mi férkezhetet egyedül voltomra.
11. Mind ezekbül immár az halal ki vágott,
Minden élő gyükért testembül ki rázott,
Hogy üzhessen rajtam világj csufságot,
Jaj, fejem feliben mely igen fel hagot!
- 45 12. Jm irasban hagyom az jot nemzetemnek,
Mellyek ő általok akkor felejtetnek,
Midön az szarvasok szárnyon repülhetnek,
Arra, az mig élnek, rá emlékezhhetnek.
- 50 13. Nagyságod életét az Ur hoszszabbitsa,
Szerelmesi napját ezerre forditcsa,
Ez haza épségét benne fel állitsa,
Bocsánátra szavat tüled meg ne tiltsa.
- 55 14. Tekintetes nemes vármegyék tagjaj,
De hogy kiválképpen Nograd unokaj,
Kikre maradtanak már terhes bajjai,
Jdömben fel zudult háború habjaj.
- 60 15. Miként érdemlettem el választatásom,
Vice jspánságra fel állitátásom,
Ez tisztben végiglen én meg tartatásom,
Kilencz esztendőig confirmáltatásom.

56 haborum [Értelem szerint jav.]

16. Kilencz esztendőket tisztemben töltöttem,
Már tizedikben is szintén el bé léptem,
Hogy azt el ne tölcsem meg sem reménlettem,
Noha határt ebben soha nem vetettem.
- 65 17. Ugy van, én vontatva léptem be tisztemben,
Magam mentegetvén vármegyén létemben,
Ugyan meg érzettem, csorba lészek ebben,
Esztendőt nem töltök ott le tött hitemben.
- 70 18. Egy törvénnyel élő nemesi szabadság,
Nograd vármegyei uri szép sokaság,
Arvák s-özvegyekbül allo egy társaság,
Kik részérül rajtam vala az biroság,
- 75 19. Tökéletességben mivel itt nem voltam,
Egy aránt mindenkor hát nem szolgálhattam,
Kíért hátam megé megis szollattattam,
Az kiknek nem tetczet száján foroghattam.
- 80 20. Nosza azért mostan minden ö magára
Térjen, osztan hozzám szives bocsánatra,
Bocsánat, bocsánat, mondassék ez hatra,
Had mennek csendessen az sirom partyára.
21. Tisztbelj tarsaim, négy szolga biroság,
Kikhez köttetted az notariusság,
Mostani és régj terh hordo társaság,
Ha tüllem származott valaha boszszuság,
- 85 22. Az Jstenért nékem bocsánat adassék,
Holtom után soha elő se hozassék,
Jgaz szeretettel söt el fedeztessék,
Hogy sem semmi, vagy jó, inkább beszéltessek.
- 90 23. Nagyságos nemzetes kapitany uraim,
Kikre hogy forditsam utolso szavaim,
Ugyan ösztökölnék én belső tagaim,
Nogatnak szertelen vélötlen csontaim.
- 95 24. Fő magistratusa elsöben ez helynek,
Kire bizattatot gondgya sok személynek,
Büntetés vétele vagy tüle némelynek,
Hogy szabad szakára csupan ne éllyenek.

70 [Elöbb: *szabadság*, erre ráírva: *sokaság*]

25. Jsten nagyságodnak erőt ez vég helyben
Adgyon, hogy lehessen az sereg jó rendben,
Vagy ha ellenséggel mégyen szemtül szemben,
100 Ne térjen hát megé iszszonyu szégyenben.
26. Nemzetes vitézlő hü vice kapitány,
Tudom, halálomon busul és igen szán,
Valamit sziveben az Jstentül kíván,
Adgya meg az Jsten, kit soha meg nem bán.
- 105 27. Füleki vitézlő egész katonaság,
Kikben sokszor forog az igaz magyarság,
Kivánom, hogy mikor rád jün az pogányság,
Hét uton szaladgyon vissza nagy sokaság.
- 110 28. Libercsej árva Ersebeth, szerelmem,
Jaj, jaj, nevedik már rajtad sérelmem,
Edes házas társom, csak ez volt félelmem,
Hogy meg vonattatik tülled segedlmem.
- 115 29. Húsz esztendők folytak el társaságunkban,
Minden mi napunkban éltünk nyájasságban,
Az mit kívánhattunk Jstentül dolgunkban,
Nem volt fogyatkozás jó kívánságunkban.
- 120 30. Be áldot házasság, kihez illy sok jó fér, t,
Ennyj esztendőkben öszülvén meg is tért,
Be áldot házasság, ki sok áldásban élt,
Jsten jó voltábul kiknek bőséget mért.
31. Viragzottis szépen az mi házasságunk,
Mert hét szép bimboval ki fakadot águnk,
De mihelt ki nyilék Christophka virágunk,
Száradásra juta ekes rosa szálunk.
- 125 32. Kilencz esztendeig vala remenségünk,
Nemethi Ferenczis, szerelmes gyermekünk,
De az irigy halál ez kis ekességünk
Addig lesé, hogy be rutitá szépségunk.
- 130 33. Noha szép gyermeked halála sirasra
Juttatot keserves jajok mondására,
Rokonid közöttis panaszolkodásra,
Csak nem utat nyitot az sirban szállásra;

99 [Előbb:] szemtül szemben mégyen

- 135 34. Végre sirásodat csak meg tartoztattad,
Mert szivedet benned úgy meg határozta,
Hogy ha őket néha elől fordítottad,
Csak Némethi Pállal magad vigasztaltad.
- 140 35. Régen fente rámis fogait az halál,
Mondván, hogy ha titkon valahol rám talál,
Orvosság helyében csak méreggel táplál,
Oh te irigy halál, mely igen meg csalál!
36. Régen érlelgeti bennem az kelevént,
Es hogy meg fokaszsa, rám tötte az törvént,
Meg fokasztá, velem szenvedtete sok kint,
Hogy tovább ne nézném az világos nap fényt.
- 145 37. Mint hogy nyavalyámban mellettem forgottál,
Jstenhez érettem szivbül foháskodtál,
Mellettem forgokkal éjt álni kívántál,
Fizesse meg Jsten, jo gyámolom voltál.
- 150 38. Ne fáraszzad, kérlek, magadat jaj szokkal,
Egy uton nem jarhatz hogy Nemethi Pállal,
Tanuld meg ez dolgot az Dávid királlyal,
Vélek vagyon Jsten az igaz árvákkal.
- 155 39. Légyen te veledis, mig ez világon élsz,
Aldgyon meg mindenütt, valaholot jársz s-kélsz,
Végre vigyen menyben, hol senkitül nem félsz,
Amen, már nem szollok, miglen hozzám nem érsz.
- 160 40. Testvér atyámfia, oh Nemethi Kata,
Az halál egy véred imé, hova zárta,
Lelkét az testébül ugy ki szakasztotta,
Hogy kevésseis ithon nem hagyhatta.
41. Jsten légyen hozzád árva gyermekiddel,
Aldgyon meg fiaid s-minden kedvesiddel,
Terjessze napjaid kevés cselediddel,
Meg adgya, ezt hidgyed, csak erős hiteddel.
- 165 42. Libercsej ágbul valo rokonságim,
Kikkel voltak gyakran ekes nyájasságim,
Mind két részrül valo hüséges vérségim,
Tudom, tudhatyatok erőtelenségim,

133 tartozta < d > ttad 164 Me < ny > g

- 170 43. Hogy ha bocsánatot nyertem egyebektül,
Már ne illetessem többé illy sebektül,
Mivel tiszta lelkem minden rut szennyektül,
Emisztessenek testem bátor az férgektül.
- 175 44. Hűséggel szolgáló szerelmes cselédim,
Rátok jobbágyimmal fordítom beszédim,
Jsten hozzátokis, ha cselekedetim
Tetczettek, legyetek nékem követőim.
- 180 45. Végtére mindnyájan valakik itt vadtok,
En rajtam most példát nyilván tanulhattok,
Testemmel siromig már el indulhattok,
Nyugovo helyemben beis bocsáthattok.

129.

TISZAÚJHELYI PÁL

TEKINTETES NEMZETES OSZTOPÁNYI PERNYESZI SIGMOND KEDVES ŐCSÉM URAMNAK

1. Pernyeszi Nemzetből, régi öss gyökérből, Nevekedet fiatal,
Ki fel-nevekedvén, Istenes erkölcsben, Szépen meg-virágoztál,
Továb kegyességben, Elvén Istenesen, Szép gyümölcsöket hozál,
2. Az te nagy eleid, Ki terjett nemzetid; Külső politiában,
Nagyra nevedetek, s' Meszsze ki-terjedtek; Világi állapotban,
Nagy tiszteket birtak, Sokaknak szolgáltak, Ez földi méltóságban.
3. Uri állapottyok, Földi Uraságok, De nem lévén állandó,
Multanak fogytanak, Végre szállottanak, (Dolgok lévén változó)
Csak magános számra; Edgyes állapotra; s' Nagy Atyád volt utolsó.
4. Látható Exemplom, Mert az volt (ugy tudom) Nemzedetben utolsó.
Nagy tiszteken forgott, Kivel sokat jádzott, Szerencse mely
változo;
Végre csak egy fiat; Hagyott árvát; s' ollyat, Ki hamar volt el-mulo;
5. Ugy itilt majd minden, Hogy nemzeted ebben Fogy-el emlékezetből,
De az nagy Istennek, Ki Ura mindennek, Más lön rendeléséből,
Mert tégedet ada Világra; s' választá Magának, kegyelméből.

6. Szerelmes Fiának, Oly hiv szolgájának; Ki nem ez földiekben;
Terjesszed híredet, Fogyott nemzetedet, Ugy hozd emlékezetben;
Hanem szent munkádban, a' azok virágában Maradgy
emlekezetben.

20 7. Drága: (hogy emlitem) Amaz munkád nékem; s' El hittem
másoknak is,
Az mely sok lelkeknek, Választot hiveknek Idvösségekre pais;
Ördög, világ ellen, Bün, test, s' más veszélyben Erős oltalom az-is.

8. Ez penig az, mellyet Most elméd szült, nevelt, Más szentek
munkájából,
Magyarul tanitot, s' Az gyengéknek, adott Világra, szent
munkádból;
Valaki olvassa, s' Jozanon, fontollya, Kegyes indulattyából.

25 9. Tettetés szín nélkül, Nem hizelkedésből, Nagy javának
mondhattya,
Egész életének, Cselekedetinek; Vezérének tarthattya,
Mely után ha mégyen, Senkitül ne félljen, Mert boldog lészen uttya.

30 10. Itt, az lelki vitéz, Olly lelki Doctort néz, s' talál lelki harczában:
Hogy nem tévelyeghet; Veszélytől nem félhet Lelki csatázásában,
De baj-vivásában Nyertes lévén, osztán Er lelki hazájában.

AZ OLVASÓHOZ, VAGY LELKI VITÉZHEZ

11. Szemléld kérlek azért, Olvasd az Istenért, Ely ez nagy lelki joddal,
Készítsed lelkedet, Fényesits elmédet, Ez Doctor tanácsával;
Meg-látod mint hizik, Eppül, gyarapodik; Lelked ez tudománnyal.

35 12. Az erő az harcban, Vagy az viadalmban Valamint kívántatik,
Igy ott a' bölcseség, Nem utolso szükség; Nem kevésbé kelletik.
Mind lelki, s' mind testi, Földi, s' más világi Jo, töllünk meg
mémentik.

13. Ugy jodtol nem maradcz, Veszélyben sem juthatz, Egész élted
rendiben,
Ha ez tanáccsal élsz, Lelki tudománt vész, Okoson bé szivedben,
Melyre hogy segéllyen, Olvasó, az Isten, s' vezérlyen, légyen Amen.

- 40 14. Istened kedvében, Buzgo szerelmében, Egő, munkás kegyes szü,
Tés méltán vigadhatsz, hog' oly jodra juthatsz Melyből nagy jód ki
nő s' jü.
Tudniillik, hogy benned Régi szép nemzeted Uj emlékezetben jü.
15. Hiszem; ez sem semmi De tovább kel nézni Te hasznos munkáidban,
Mert nem csak mulando, Hamar változóndo Hirt mérsz s' hatcz ez
világban,
45 Hanem az menyégben, Szentek seregében Iratol boldogságban.
16. Lehet hát vig szived, Méltán dicsirheted Azt a' kegyes Uradat,
Ki erre jutatta, s' Homályban nem hadta Majd utolsó ágadot;
Hanem lelki jokkal, Boldog hir hagyással, Aldgya ki mulásodat.
17. Iram ezt joszivből, Nem hízkeledésből, Mint édesb Atyádfia,
Az hatvan harmadik Esztendő hogy lépik, Világban bujdostomra.
50 Nevem meg-láthatod, Ha tudni akarod, Ritmusim folyásiban.

130.

1679. mense januar. NEMZETES DEÁK PALL FŐ BIROSÁGÁBAN
HOLMI UITÉZEKRÜL VALO JEDZÉS

1. Tizen harmad napon Jbrahim agával
Jönek a szü bassak sok uitez gyalogvall,
Nyólczad nap it léven, sok daru tallakval
El ménven Pest fele harmincz negy kocsivall.

23. Januarij

- 5 2. Csongradi, szarvasi törökök most jönek,
Huszon öten léven, le telepedének,
Estve Szöke Janossal veszekedének,
Reggel Csongrad fele tiz szánon ménenek.
- 10 3. Bas aga, Csutora az látó agával
Szent Páll fordulásán jönek egy zászloval,
Mennek Izsak fele szép daru tollakval
Bass aga és látó az két két tallervall.

- 15 4. Ugyan azon napon kuruczok jövének,
Ökis, szokás szerint, nemis ehezenek,
Azomban egymás köszt it öszve veszének,
Egyiknek kezébül pecsenyét ejtenek.

28. jan.

- 20 5. Dobval és zaszloval kuruczok jövének,
Étellel, abrakval megh elegendenek,
Az birora borért sokat üvöltének,
Nagy száraz gegevel Körösre menenek.

Februarius

6. Estve Farkas Ali jöve nagy haragval,
Hogy megh rakodhassek az szep juh sajtokval,
Zaklattyak az birot, nem gondolnak azzall,
Hogy ök innen mennek üres tarisznyaval.

8. februarij

- 25 7. Nem késik Körösön uitéz Kara Haszán,
Siet Kecskemethre, hogy jo bor az torkán
Folyna, nem gondollya, hogy véghtére osztán
Zörgene csobolyo szegénynek az hátán.

- 30 8. Öszve vesze itten a szegény birovall,
De Kozicza foga pártját egy gyaloghvall,
Ugy megh üté Haszánt egy nagy csobolyóval,
Hogy reggel Kecskére mene nagy haragvall.

- 35 9. Nem tudom, mi okon kis Ali serége
Jde az városra majj nap kerenge,
Nyolcsad egész napigh épen it tekerge,
Varos kanaszais vélek Peste méne.

13. Febr.

- 40 10. Az varost Csutora nem igen tagittya,
Körös utzán maga sereget szállittya,
Az kanta korsokat mind rendben alittya,
Szöke Janos előtt valóban a/ittyá.

24 ök <Keczkemetrüll> mennek <gyalázattal> 32 me <gyen> ne [A ne föléírva. A sor után a lapszélen 30 (?) 20 (?) Jan. etc. Feb. 5 (?) 3 (?) megjegyzés áll; a számok olvasata a javítgatás miatt bizonytalan.] 36 <Az> Varos 40 Janos <Janos> [Az utolsó szó olvasata bizonytalan: asittyá ? alittyá? Hornyik az *ásittyá* alakot nyomtatta le.]

Eodem die

11. Jzzad az homloka a' szegény birónak,
Mért rossz kévdre vagyón az sok manosaghnak,
Bezzegh volt kelete abrak, mezne, vajnak;
Ezek Csutoranak bort nem juttatanak.

45 12. Szöke Janos uram szegeny kis birakval
Valoban protestall füstös lisztes hazzall,
Füstölögh, gözölögh, de az manosaghvall
Nem méne ő szemben a szanta lábavall.

Eodem dje

50 13. Nyolcz szánnal Budáruł gyalogok jövének
Felö, Kecskemetre bút ne kergetnenek,
Az jó lakas után Csongradra menenek,
Hogy tolvaj rászokban Budara vinnenek.

16. Febr.

55 14. Hires nevezetes urunk csanadi bék
Jöve nagy sereggel mint egy jjesztö kép,
Az köntöse néki bezzegh valóban szép,
Deli Haszán pedigh az borért igen tép.

18. febr.

60 15. Az nyolcz szán gyalogok Budára menének,
Az tolvaj rászokban elis emelének,
Az sok tracta után Budan békellének,
Az szegény birakis csak haza jövének.

19. febr.

16. Vad ludak jövének az hideg tél után,
De csak kávyoghna szegenyek az uczan,
Nagy sereget gyűjtven, léven ötén csupán,
Mennek az Nyir fele az jó lakás után.

23.

65 17. Meghis az pesthiek bennünk latogatnak,
Léven harmincz ötén, csak ide randúlnak,

Az vásár biróval valoban tractalnak,
Véghre it az pinczen csak megh zajdulanak.

- 70 18. Az vásár disznaját konyára metellik,
Az vásár birótis talán annak véljik,
Job fület el vága Durak, mint beszéllik,
Az vásár jégýére szegent megh belleghzik.

Nagyságos Deak Páll ur fő biróságaban

- 75 19. Minden esztendönként változ az uraságh,
Mint az csiganyok közt az tisztos vajdaságh,
Kovácz Andrasrais rá száll az jspanyságh,
Dé felő, hogy rajta ne történnyen birságh.

- 80 20. Az urat illeti bünért esett birságh,
Ambár az ispáné legyen az bitanghságh,
Gondolom, le kopik rola az uraságh,
Véghre imít, amot hever az jspanságh.

21. Megh böcsüllli magát fel emelt tisztiben,
Audentia nélkül nem mégy elejben,
Ráis tartya magat az feir mentében,
Mert az vont 8 tallér forogh elméjében.

- 85 22. Véghet vetek immár csekely ryttmusimban,
Megh alazom magam gyenge verseimben,
Ispán uramrúlis nem szóllok mérgemben,
Concludálom ezzel, légyen egéssegghben.

Marty

- 90 23. Vass Rostha serege jöve nagy csuportvall,
A Körös úcsára méne sok roszzszakvall,
De meghis az Rostha bánik az abrakvall,
Megrakodék, mégyen nagy merő sakokvall.

8.

- 95 24. Most az Kovác Bencze Tóth György uram hazát
Csak heted magával megh szállá uczeját,
Az bor ivás közben ajánlya ő magát,
Kiért el emelé szegénynek két sákját.

70 is <ugyan> [A talán fölé írva.] 71 fület <et> 78 <Jspanyságh> bitanghságh 92 [A lap szélén olvasható:] 8

25. Szabadka, szegedi nagy fekete dandár
Jöve nagy séreghvel mint egy falka madár,
Mind az eggyes fákat kipusztittyák jmmár,
100 Nyólczvan fertály arpát el visznek, hidgyed bár.

26. Héj, ha ládtad volna szintén esthe felé,
Az fa vágatóra miként jönnek elé,
Vághják, törik az fát, mindenik emelé,
Tiz szekér kaár fáját az biráknak tévé.

105 27. Jankój es Paxi Pajazit agaval
Jünek nagy csoportal három nagy szaszloval,
Jol megh rakodának zabbal es árpával,
De jól nem lakának az váras borával.

Aprilis

110 28. Erkeze nagy hiré az Horvath Gérgelynek,
Mondgyák, hogy két százan együve gyülenek,
Azonban csak hamar jde bé jövének,
Borval és abrakval torkig megh telének.

115 29. El maradot fele az két száz lovasnak,
De izzad homloka az Szöke Janosnak,
Nem teczszik az uczán modgya setálásnak,
Az ürés érszennyel csak haza haitanak.

120 30. Holmi practika szót ő rea fogának,
De artatlan léven nemis búsúlanak,
Kivansagok szerint hitre fordúlának,
Igaz lévén, rajta semmit vonhatanak.

31. Nagy fekete seregh jöve nap keletrüll,
Gyaloghval, lovasval foga környös körül,
Akár hova forduly, de csak reank kerül,
Város háza előtt seregestül térül.

125 32. Jadzik az szerencze, forogh az hamarián,
Sok io vitézeknek pendül az kantarián,
Gallo takácznakis Szent kiraly határan
Foghsaga megh esik, búsul az kalafan.

130 33. Jnségh és koplalas az ió lakas után,
Az kedves vigh öröm keserüségh fogytán,

105 Paxi <az> 126 pendül <e>

Ezek viragoznak az szerencze bottján,
Igy fizet az idő kinek kinek osztán.

- 135 34. Nagy hirrel érkeznek egész remüléssel
Az uy vári passa hol mi gyüleveszvel,
Az sok manóságknak rettentő képével
Bé szalla mi hozzánk udvara népével.
- 140 35. Az egész biráknak változik az színe,
Hanyván zöld karikat minden szeme fénye,
Ugy megh vonná magát ki ki az enyhére,
Szöke János uram nem mén az melegre.
36. Ispán uramrais nem hogy tekétnének,
De hamar ő véle szamotis vetének,
Egy darab som palczát határa tevének,
Kakulya Janosnakis ezel *fizetnek*.
- 145 37. Ki kasznár, ki santha merő felelmeben,
Rekedez nemelynek torka félelmében,
Laszló deaknakis halavány képében
Nem vala abrazat az lével nézésben.
- 150 38. Körös Janos uram megh futá pályáját,
Igen futamodá az kerteknek *útját*,
Nemis tudakoza az városnak házat,
Hol imit, hol amot kullyoghtatá magát.
- 155 39. Vidác Matyásnakis nagy hirü voltárul
Bövennis szolhatnék megh ijetségérül,
Elis feletkezek az sovány sérdekrül,
Feir spanyor viasz csepege orrarül.

5. Majj.

- 160 40. Három zászló alat seregek jönének,
Negy katonát hamar csak megh kötözenek,
Az biró határa rossz köppölt vetének,
Jgy az birosághtul búcsúitis vevének.

140 Melegére [A szótagszám miatt jav.] 144 fizetének [A szótagszám miatt jav.] 146 Rekedez < az torka > 150 kertek kutyáját [Értelem szerint jav.] 157 <Három> Három 158 katonát < itten > 159 < ak > határa

131.

ALVINCI PÉTER

Áldott az Úr, kinek ajándéka sálem
Propheták kit s az szent apostolok rendi
Áldani hirdetnek s tisztelettni, mert óh
Fő boldogságunk az; s lelkünk nyugalmárA
5 Igazgat, ne ártson földi tenger s homáLy.

Boldog ez Méltóság, kit azon Úr karja
ORszágolni rendelt, s visel is szárnyaiN
Nagyságos dolgait folytatja szEMélyiN
10 ISZSZonyítja s gonosz akaróit rontja
Áldott legyen az Úr, mondjuk allélujaH.

132.

FRANCK BÁLINT

[A „HECATOMBE SENTENTIARUM OVIDIANARUM”
MAGYAR VERSEI]

a)

Non solet ingeniis summa nocere quies.

Der Todt raubt alles weg (doch bleibet unser Ehr)
Die so uns von der Kunst sehr reichlich kommet her.

Ungaricè

Ez a gyarlo testünk rothat és megh aszik,
De az tudományunk örökké zöldellik.

b)

Faelix -----
Cui sua non feci dicere amica potest.

Glückselig ist derselbe Mann
Auff diesem Erden Plan
Zu dem die Liebste sagen kann:
Ich hab es nicht gethan.

Ungaricè

Boldog ember bizonnal
Kit az Társa meg nem csál,

Kinek az ő Agyassa,
Nem próbáltam, mondhassa.

c)

Eximia est virtus praestare silentia rebus,
Et contra gravis est culpa tacenda loqui.

Der selv' ist billig lobenswert der was verschweigen kan
Hingegen steht ein Plaudermaul dem Menschen schändlich an.

Hungar.

Igen jeles dologh titkot el halgatni,
Ellenben nagy véték mindent ki fecsegni.

d)

Fallitur augurio spes bona saepe suo.

Die Hoffnung hat mich oft
Sehr freudlich angelacht
Biss sie mich unverhofft
Zum Narren hat gemacht.

Hungar.

Bolond ki magat el hiszi,
Es gorombaul élteti
Batorsagos reménseggel
Es jövendő nyeresseggel:
Mert az hol nem gondolhattya
Vakot hoz az álnok koczka.

e)

Casus ubique valet semper tibi pendeat hamus.
Quo minime credis gurgite piscis erit.

Courage frisch gewagt! lass nur den Angel hangen
Wo du auch nicht vermeinst da wirstu Fische fangen

Hung.

Szerencsének gyermeke ved magadat próbára,
A' hol nem-is gondolnád akad hal az horgodra.

f)

Si rota defuerit tu pede carpe viam.

Wer nicht zu reiten hat noch sich kan lassan führen
Muss wenn er wandern will fein sacht zu Fuss marchieren.

Hung.

Alkalmatosságtól minden ember várjon,
Es az kinek nincsen lova, gyalog járjon.

133.

MÁS

1. Oh keserves gyázban öltözött szép hazam,
Lenne már éretted koporso en hazam,
Tsak mi jót tehetnék veled egyetemben, kedves édes hazam.
- 5 2. Jay, soha nem hittem, hogy ez időt érjem,
Szomorúságunknak epedéset nézzem,
Lelki rabságomnak hütért üldözését nem hittem, hogy lassam.
3. Bézeg, jól jarának, a kik meg halának,
Az dög halál miatt el ragadtatanak,
Lelki tsendességben és igaz vallásban mert ök ki mulának.
- 10 4. De jai lészen nekünk, jai maradékinknak,
Mert vagy engednünk kell az balványozoknak,
Vagy halált szenvednünk, ez lészen jutalma igaz vallásunknak.
- 15 5. Csudaltam már régen az idő forgását,
Mert soha nem lattam illy szomorúságát,
Az mint mostan latom, hogy mind az egész föld maid sirattya
[magat.
6. Az hold megh epedett keserőségében,
Sirnak az csillagok buydosván folyhökben,
Ohayt az szegény nap, az köd és megh döglött keserőségében.
- 20 7. Az megh vidamitó nap is, jai, hova lött?
Bizony az is sirván már gyázban öltözött,
Orcza le burulván folyhökben buydosik, mert öröme elkölt.
8. Homalyban jár az nap, vagyon nagy sötétség,
Mert maid következik az lelki sötétség,
Isten igéjének lampása el-alszik, lesz szörnyü sötétség.

15 mint 24 aluszik [A szótagszám miatt jav.]

- 25 9. Füge fa megh zöldol, vagyon közel az nyár,
Az mellyet hiveknek serege igen vár,
Kevés idő vann már, az is nagy hirtelen hidgyed, hogy maid el-jár.
10. Sokszor az fényes nap lappang az ködökben,
Sirnak az tsillagok, buidosván felyhökben,
30 Föld van zöndülésben, az holdnak vilaga sűrő sötétségben.
11. Megh zöndölt a tenger habok zugásával,
Emberek epednek hadak varásával,
Ez jele bizonynyal, hogy Christus itélni el-jön hamársággal.
12. Ez léssen az idő, kirül Christus mondgya,
35 Hogy mikoron el-jön étélet napjára,
Olly nagy vakságh léssen, hogy hütet ez földön nem fogh talalnia.
13. Rettenetes léssen az eo jövetele,
Az hitetleneknek lesz remülésére,
Hiveknek öröme, trombitak zengésé, menybe menetele.
- 40 14. Sebessen fel-gerjett tűz jár eö előtte,
Fölyhő és tündöklő köd lésszén környüle,
Igasság, itélet kiralyi székének ö nagy kedvessége.
15. Az eö villamlási vilagon fénlének,
Mint a viasz, ugy el-olvadnak az hegyek,
45 Még az földis retteg, Urnak szine előtt mindenek meg égnék.
16. Rövidits megh azért, Isten, az napokat,
A vallásztottakért mutasd ki zászlódat,
Ne essünk kétségbe, jövel hamar, jövel, lassuk jó voltodat.
- 50 17. Tarts megh igaz hitben gyarló fiaidat,
Oltalmazd veszélyben gyenge juhaidat,
Uram Jesus Christus, hivséges pásztorunk, legy vezérünk.

EL FORDULT VILÁGH SORSA

Az nagy szombati purgerek ellen

1. Visza iár az ideö, ez világh el fordult,
Az égh mindenesteül à feöld alá szorult,
Tenger az egeknek mind hegijben borult,
Méggh ilyen nagy csoda nem hallatott sohult.
- 5 2. Csillagok az feöldeön, vadak égen járnak,
Halak az erdeökben fák alatt sétálnak,
Keö sziklák vizeknek hegyette uszkálnak,
Az levegeö eghben gályák hayoszkálnak.
- 10 3. Vert viszen veretlent, vak ép szemet vezet,
Sánta futhat iobban, ép láb mankón mehet,
Rák jo lovat ki fut, balha várat vehet,
Ha már por és paraszt nemessel feöl tehet.
- 15 4. Egér macskákat fogh, galamb eölyveöt kerget,
Fogh eürge rokákat, czinege sast melleszt,
Kappan gerént eszik, bárány farkast emeszt,
Szunyogh zugássátul szenved bika kelést.
- 20 5. Keövi hal vidrát rágh, legyek fognak feöcskét,
Tyukfi kányát el kap, méhe praedál medvét,
Kigyo golyáual él, betegh doctort gyogyijt,
Az rongyos cziffrán jár, kopasz fésli feyét.

1 II az világ VI–VII fel fordult 2 VI alá fordult VII ég alá 3 II, V–VII egeknek homályában III hegyeknek tetejekben IV egeknek felhőlyében 4 III nem láttatott VI olyan 5 II járnak < halak az erdőben fa > VII az < egen > erdön s vadak 6 II, IV erdőben V erdőön VI–VII erdőben a fákon ugrálnak 7 II, IV, VII vizeken kedvekre III vizeknek habjain V A levegő égen kompok -s- gályák usznak VI vizekben kedvekre 8 III Gályák az mezőknek szárazán IV égen gályák s hajókáznak V Az apro madarkák vizekbenn uszkálnak VI égen gályákban hajóznak VII égen gáján hajókáznak 9 II, VI szemöt III, VII szemest IV [A 9–12. sorok hiányoznak.] 10 III Futhat sánta; bankon mehet [!] VI futhat inkább ép lábú nem mehet 11 II, IV–V, VII bolha vaját gyölthet VI Kik jó lovat ki gyöz bolha vaját gyűjthet VII ki gyöz 12 VI–VII már a német is magyarral ki köthet 13–16 V [Hiányzik.] 13–32 VI–VII [Hiányzik.] 13 II, IV vadmacskát 14 II, IV Ürge fog rákokat 15 IV farkast megöl 16 II, IV teve szenved nyögést III Szunyog rugásátul 18 II, IV–V kap beteg doctort gyogyit III kap [A sor többi része hiányzik.] 19 II él méh prédál nagy medvét III orvost IV golyá < ra > val méh medvét megeszik V az méh praedál medvét 20 III fősti haját IV haját fésli [Előbb: fésli haját] V füsül fejét

6. Az poros utakon kompok hayoszkálnak,
Az habos vizeken fa taligán járnak,
Békot penget lába à szép szabadsághnak,
Az rabságh ott sétál, hol tetczik maganak.
- 25 7. Az tenger porrá égh, Aethnán megh fagy az teüz,
Hayo maga után az Dunán csapást feüz,
Fa kard sisakot ront, à phreütseök darást eüz,
Balzammunál keduesb ama rut varga beüz.
- 30 8. Az szabo teörvént szab, timár armálist ir,
Bocskort patkol eötveös, serhais voxal bir,
Mint az pudli farka, szintén olly nemess vér,
Mind à ketteö, hidgyed, edgy io bakot nem ér.
- 35 9. Varga varr tanácsot, à szeücs megh csáuállya,
Az országh teörüenyinyét takács magyarázza,
Gombkeöteö és borbely ezt deliberallya,
Kurva az annya asztot valaki megh állya.
- 40 10. Csiszár, csizmazia à Tripartitumot
Talp beörrel foltozza à nagy decretumot,
Bárdal faraghya álcs az priuilegiumot,
Ki beöcseüllye tehát az illy collegiumot.
11. Az pór itt eleöbb eül az uri rendeknél,
Az ultimus status felseöbb az elseönél,
Jobbágy birságot vet urára ezeknél,
Amaz feüz fa polgár exequál nemesnél.

21 II kompon III uczákon IV kompon hajók usznak V sajkán s gállján járnak 22 II Hajósok vizeken III É habos [!] IV A sebes vizeken 23 II Békó penget az szép [!] IV Béklyó penget lábat [!] V Csengö pengö vassal szabadságban járnak 24 V Az rab penig sétál s fenn tettzik magának 25–28 V [Hiányzik.] 25 III itt már meg fagy a tüz IV porrá lesz hatán 26 II–III Hajós maga után Dunán nagy csapást üz IV után Dunán nagy csapást tesz 27 II Ha kard; ront ptrücsök darázst elüz III uz IV ront ptrücsök darást elvisz 28 III Balzammal 29–32 III [Az e sorokból álló 8. strófa a 33–36. sorokat tartalmazó 9. strófával felcserélve.] 30 II IV [31. sorként:] Kováts bocskort tsinál ötves nagy vasat vér V [31. sorként:] Béres botskort patkol ötves nagy voxal bir 31 II [30. sorként:] farka olyan az nemes III Mind a kettő higyed egy jo babot nem ér V [30. sorként.] IV <a> pudlija [Más kéz javítása!] 32 II, IV batkát III [Hiányzik.] V Vedd jo neven azért ámbár legy nemes vér 33 II, III meg csinállya VI varrt; megcsáválta 34 III törvényit VI–VII szakács 35 II, IV–VII azt II az [!] 36 II, IV–V, VII Bolond ember azért III Kurucz az annya ezént valaki VI Bolond ember azért a ki ezt 37 II tripartitumot < talpbörrel > VI csizmadiával 38 II < ezeknél > Talp V foltozza avagy [!] 39 II áts privilegiumot III Réffel mére kalmár a IV farogja le az V faragja ki privilegiumot VI ács faragja a VII ács faragja privilegiumot 40 II Hát ki becsülje meg az illy statutumot III böcsüllí tehát ez IV Hát ki becsülje meg az új statutumot VI Hát ki becsülí meg ugy a statusokot VII Hát ki betsüllí meg így a statutumot 41–44 III [Hiányzik.] 41–48 VI–VII [Hiányzik.] 41 IV itt < alább > elébb áll az 42 II fellyeb IV feljebb az elsőknél 44 II kedveseb < ezeknél > nemesnél

- 45 12. Mennij lat bátorsagh kalmárok szíuében,
Hány reöff okosság van purgerek feyében,
Mennij igaz garas prokátor sebében,
Annij igasságh van ezek teöruennyében.
- 50 13. Mint eke hat eökreöt, hinto hat louat huz,
Nyul mint agarat eüz, szaruas s' eöz vadászt nyuz,
S' mint à márvány keöbeöl lehet io tekert guz,
Ugy érti az dolgot az utolso status.
- 55 14. Disznonak à moslék, nem à finum gyeömbér,
Agh ebet sem illet festett hinto szekér,
Szamárnak hátán sem villogh bársony nyeregh,
Ném szollok most teöbbit, légyen ma ez elégh.

134/VIII.

SALUTATIO

1. Hogy ha meg halgatnál, ujságot mondanék,
Ha igazat nemis, valamit hazudnék,
Még vénségem felöl hozzám is illenék,
Azután a' fagyon majd eléb ballagnék.
- 5 (1) 2. Viszsa jár az idő, ez világ el fordult,
Az ég telyességgel a' föld alá szorult,
Tenger az egeknek homályában borult,
Még ilyen nagy csuda nem hallatot sohot.

45–48 V [Az ezekből a sorokból álló strofa felcserélve a 49–52. sorokból állóval.] 45 II batorság van polgarok IV latorság van V Annyi igasság van kalmárok fejében [!] 46 II réf okosság polgarok III, IV van polgarok V Hány réf barátság van polgarok szívében 47 IV prókátor <ok> 48 III törvényiben IV Mennij [Ráírva:] Annyi V van az eö törvényekben 49 II Mint ökör hat okret hintó IV lovat von VI Mivel eke 50 II szarvas vadászt VI, VII ugy vadászt III szarvas mészárost IV szarvas mint vadat V Nyul agarat kerget szarvas is vadászt VI Nyul mind 51 II, IV Vagy mint marvány köbel lehet fekete tyuk III kibül V A márvány köbölis lehet tekerni gust VI–VII Vagy miként a kalács kemenczében bécsusz 52 II, IV–V az ultimus V Így VI a legelső status VII érti dolgot 53 III é moslék V moslék hanem sáfrány s gyömbér 54 III illet a fölnyitott szekér IV Rosz ebet nem V Az ebet illeti VI Egyebet; hintós VII Ugy ebet nem 55 II, IV, VII A számár hátára arany nyereg sem fér III Szamáron nem villog ama bárson V A számár hátára arany nyereg rá tér VI–VII A számár hátára bársony nyereg nem fér 56 II, IV Ved jó néven eztet a ki vagy nemes vér III legyen imár V Tudom okos ember eszszel ezt mind fel ér VI–VII Vedd jó néven azert a ki vagy nemes vér

- 10 (2) 3. Föld hord tsillagokat, a' kék égen szántnak,
A poros utakon kompon hajokáznak,
Bekjo tseneg lábán a' szép szabatságnak,
A' rabság ott sétál, hol tetszik magának.
- 15 (3) 4. Vert viszen veretlent, vak ép szemüt vezet,
Sánta futhat jobban, ép láb mankon mehet,
Rák jo lovat ki fut, bolha vaját gyűjthet,
Hamis por és cigány nagy urral feltehet.
- 20 (14) 5. Disznonak nem moslék, hanem sáfrány, gyömbér,
Az ebet illeti festet hinto szekér,
A szamár hátára bársony nyereg felfér,
Tudom, nemes elme ilyet eszszel felér.
- (13) 6. Mint szekér hat ökrött, hinto hat lovat huz,
Nyúl agarat kerget, a' szarvas vadaszt nyuz,
Az márvány köbül is tekertethetik gus,
Igy érti ezt nálunk az ultimus status.
- 25 7. Vasbul arany lántzot mesterseg csinálni,
Fülemüle szora bagjot tanítani,
Hegyetlen kopjával sisakot öklelni,
Barbély kaszakövön nem tud eret vágni.
- 30 8. A medve nehezen tanulja a' tántzot,
Tövel a' kösziklán nem szedhetni rántzot,
Vár vivo legények mikor ásnak sáncot,
Agyu helyett hoznak ara velös kontzot.

135.

1. Evilág tsufollya igazak példáját,
Mivel nem követi azoknak jó njomját,
Gjülöli, kergeti, szereti hazugját,
Dolgát fedezhesse, szedi pók hálóját.
- 5 2. Majom doctort gjógit, a' szöts ki fesziti,
Fótos hitván bőrét párdutznak festeti,
Prókátor a' törvényt négy njüstbe téteti,
Piatzon Delivel várát meg véteti.

9 hor 13 veretlent <kék égen szántnak >

- 10 3. Tizenkét esztendőös gyermek szab tanátsot,
Njoltz hetü dámais járja jól a' tántzot,
Bolondok szájába adják a' kalátsot,
Kovátsok kezéből vesznek kalapátsot.

136.

ROZGONYI MIHÁLY

MAGYAR STROPHAK

Nota: Iffiuságom vétke gyakran jut esz.

1. Az Isten áldása szálljon Ti reátok
Zilah Várossának lakosi kik vadtok
Kik csendes nyugovást énnékem adtatok
Semináriumot nékem csináltatok.
- 5 2. Melyben fiaimra hol gondot viseltek,
Isten áldásából eledelt rendelték,
Az Urnak kegyelme légyen ti veletek
Örző szárnyaival fedgyen-bé tikteket.
- 10 3. Kegyességgel fénlő Nemes Pátronusim
Isten dicsösségét szerető dajkáim
Minden dolgaimban kedves Promotorim
Fogyatkozásimban hüséges Tutorim.
- 15 4. Az Sionnak hegyét a'kik szeretitek
Istent hol én velem Ti-is dicsirjétek
A' szent Angyaloknak seregét nézitek
Terheltetett Pálmák szépen zöldelletek.
- 20 5. Az sok inség között noha régen nyögtök
Az keserüségben ugyan torkig ültök
Az sok inségekben ugyan meg ütköztök
De ti hüségtekben soha meg nem hültök.
6. Az Urnak két keze most-is istápotok,
Jóbb keze ti néktek hü vigasztalótok
Bal keze peniglen erős gyámolotok,
Böséges kegyelme légyen Doctorotok.
- 25 7. Sok szél-veszek között a' hajók forognak
Tengeri háborúk mikor meg-indulnak

Hajós mestert gyakran sirásra inditnak
Kis vasmacska által mind meg-tartattatnak.

- 30 8. Az tiszta arany-is tűzben bé-vettetik,
Próba kövel az-is gyakran próbáltatik,
De tisztaságában az meg nem változik
Söt valóságában éppen meg-tartatik.
- 35 9. Az égen lévő nap homályban bé-borul,
A' sűrű felhőknek terhe ha rá tódul,
Csillagoknak fénye meg-szűnik azontul
Mig az napnak fénye ismétlen fel-ujjul.
- 40 10. A' szép Pálma fa-is kövel terheltetik
Ki-terjedett ága föld felé nyomatik,
A' szép rósás kert-is hóval bé-fedetik,
A' kedvetlen téltül szagátul fosztatik.
11. Igy vagyon Te dolgoz óh Zilah Várossa!
Bokros bánatoknak mert te vagy portusa
A' sok huzás vonás óldaladat mossa
Hervadni kezdettél mint télben szép rósa.
- 45 12. Az sok szél veszeknek szelétől hányatol,
Sok ellenségidtül Te ostromoltatol,
Mellyben csüggedezni te néha láttatol
Irigyid kezétől annyira nyomatol.
- 50 13. De ne fély mert vagyon fő vigasztalásod
Gileádból való balsamum olajod
Lelkedre vigyázó hűséges sáfárod,
Isten ki hűséggel kormányozza dolgozod.
- 55 14. Ki néha tégedet mint Atya szomorit,
Hűséges kezéhez azzal Téged tanit,
Bokros bánatokkal mikoron bé-borít,
Drága lelke által Tégedet vidámit.
- 60 15. Athénás Várossa tudományért jeles
A' Lacaedemon-is bölcseséggel tellyes
Hitván Stagyra-is ó melly nevezetes,
Aristotelesért vólt az kellemetes.
16. Halhatatlan hírek ezeknek fenn maradt,
A' szép tudományért nevek el nem apadt,

Söt nagy Tisztességek világra ki áradt
Dicsősséggel napjok ezeknek fel-virradt.

- 65 17. A' jó cselekedet halál után fénlík
Az Istennek képe azokra tündöklík
Az jó bölcseséget a'kik itt szeretík
Minden tehetséggel azt elő segítík
- 70 18. Kegyes halgatóink kik hozzánk jöttetek
Szoross udvarunkra kik most bé-léptetek
Mi gyengeségünket Ti fel-emeltétek,
Edgyűgységünkben hogy Ti nem néztetek.
- 75 19. En Philosophia Ti nektek kívánom
Az Urnak óltalmát Tinéktek ajánlom,
Mennyei kegyelmét néktek Commendálom
Kedves fiaimmal én most azt kiáltom
- 80 20. Valakik ez Scholát nagyra becsültétek
Ennek ő fiait elő segéllítek,
Isten áldásából ti ezt építétek
Az Urnak kegyelme légyen vezéretek.
21. Szép fényes Corona tudom Tikteket vár,
Szenteknek készített romolhatatlan vár
Melyben le/kezteket mint veszedelmes kár
Nem éri s' nem bántya bünbéli mérges ár
- 85 22. A' Christus készített ott szép lelki Scholát
Dicsősségbül álló szép fényes palotát
Örökséget adó drágalátos Mannát
A' kik tudománynak ott láttyák nagy vóltát.
- 90 23. Angyali serege most ott jelen léssen,
A' Szentek tábora Coronát le-vészen
Alkalmatosságot dicsősségre vészen,
Öröm és vigasság ott végnélkül léssen.
- 95 24. Kegyes halgatóink tikteket követünk
Meg-engedni nékünk mi tikteket kérünk
Ha mi fogyatkozás esett most mi töllünk,
Hozta azt minékünk hitván gyengeségünk.

25. Ha az nagy Ur az mi életünket nyújtja
Eletünknek napját tovább hosszabbította
A' Ti élteteket mi velünk meg-tartya
100 Háládatosságát ez Schola mutattya.
26. Tinéktek mind kiket az Ur arra hívott
Schola csinálásra tikteket indított
Az Ur kegyelmével kiket bölcsített,
Gyámolul tikteket ez Scholának adott.
- 105 27. A' szent buzgóságot öncse ti belétek
Kegyesség és hűség légyen ti nevetek,
Szeretet és jószág légyen czimeretek,
Ez Reformált Schola minden ékességtek.
- 110 28. Abdiási lelket ti belétek adgyon
Anna Aszszonyokat köztetek támaszszon,
Buzgó Máriákban könyveket áraszszon,
Az kegyes Lydia nállatok maradgyon.
- 115 29. Az jeles Prophéták az Cármeilus hegyét,
Scholák meg-tartsák minden ékességét
Az Eliseusok Gilgálnak erejét
Köztetek hirdessék lelkek idvességét.
- 120 30. Buzgó Záchéusok itt el ne fodgyanak,
Az Zorobábelek inkább áradgyanak,
Az Isten házára a'kik vigyázzanak
Prophéták fiait a'kik táplállyanak.
31. Az bölcsen vigyázó Thábiták élyyenek,
Az nagy hitü Szüzek itt ékeskedgyenek,
Az örök életre fiakat szüllyenek,
Kegyesség dolgában kiket segéllyenek.
- 125 32. Jó példák az embert nagy dologra viszik
Istenes dolgokban erőssen segéllik
Tündöklő lámpások csak azoknak fénlük
A' hit és szeretet kikben uralkodik.
- 130 33. Itéletre el-jö a' lelki Scholárcha,
Idvesség dolgában ki csak Pátriárcha
A' Királyok között ez nagyobb Monárcha,
Ez lelki Noëtul csináltatott bárka

135 34. Melyben csak azokat viszi-bé az Isten
Az ördög országát világban kik hivenn
Rontyák, bé-vitetnek örök dicsőségben,
Bóldogult lelkeknek gyülekezetekben.

140 35. Holott mi Scholánknak hüséges Dajkáit,
Az Istent szerető buzgó Promotorit,
Szeretettel, hittel fénlő Fautorit,
Isten előtt élni láttyuk Pátronusit.

137.

ZOVÁNYI SÁMUEL

BUJDOSÁSÁNAK FÖLDÉBEN, AZ URBAN TSENDESEN
S-BÓLDOGUL KI MULT IFJU KOVASZNAI PETERNEK
MEGKESEREDETT ÉDES ANNYÁHOZ ETC. VALÓ SZÓ

1. Mit gondolsz Hazánkban Eözvegy édes Anya,
Immár három uttal árván maradt Arva,
Jó PUTNOKI JUDITH! ki vagy kegyes Anna,
Vallyon s-nem mint Ráchel jajgacz két fiadra.
- 5 2. Pohárodban Isten ürmöt gyakran facsart,
Keserü itallal itatni úgy akart,
Gyász ruhát fejedre immár sokszor takart,
Port, hamvat tetédre elegendeg vakart.
- 10 3. Tudom melly sürüven sértett szomorú hir,
Melly miatt testedben tsak hültön hült a vér,
Vgy hogy már majd szintén készen várjon a sír,
De ez Istennél van, a ki mindennel bir.
- 15 4. Nem rég bocsátád el amaz lelki Atyát
KOVASZNAI PETERT mint Illyés Prophétát,
Evangeliumnak hüséges Sáfárát,
Magyar Nemzetünknek ragyogó fáklyáját.
- 20 5. Minap Országunkban hogy Isten haragja
Szertelen lobogván, a Pestis grassálna,
Három Szép Fiadnak edgyike elhala,
Mind tsak jaj s-bánat ez néked édes Anya.

6. Bujdosni bocsátad más ifju fiadat,
Édes Attya nevét viselő rajodat,
KOVASZNAI PETERT hogy ez Országokat
Hasznossan meg járván, hozná fel Napodat.
- 25 7. Lenne hasznos edény az Isten Házában,
Edgy felöll edgy Oszlop az Ecclesiában,
Hü Szolga s-jó Pasztor a Christus aklában,
Eletében kegyes, s-jó tudományában.
- 30 8. Nem tudtad, mint állott Isten decretuma,
Es mint vólt ez aránt ö szent akarattya;
Eö szegény tsak halni juta Belgiumba,
Jaj! melly keserves hir meg bádgyadott Anya.
- 35 9. Hertelen betegvék hires Lugdunumban,
Szép Hollándiának jeles Várossában,
Csömör s-hideglelés nyomá le ágyában,
Ezekre több jüvénn kimulék az Vrban.
- 40 10. Ki látott Ifjuban ilyen bátorságot,
Nyelvében, eszében illy állandoságot,
Semmiben mind hóltig meg nem botránkozott,
Minden ki ezt látta, rajta tsudálkozott.
11. Kezeit Istenhez gyakran fel emelte,
Büneit ismervén, azokrul kérlelte,
Szent Szövetségérül meg emlékeztette,
Magát mint szép sengét Istennek szentelte.
- 45 12. Mikor megérzené utólsó óráját
Immár jelen lenni, meg-Váltó Christusát
Sok szép beszedekkel szólitá mint Vrást,
Az utánn illy rendben tévé boltsuzását:
- 50 13. Az árvák Istene légyen oltalmazód
Arva édes Anyám ki vólt eddig tartód,
Sok bujdosásidban kegyelmes táplálód,
Légyen szent Lelkével most is vigasztalód.
- 55 14. Azt tudtam örömöd nyilnék még én bennem,
Ha édes Hazámban lenne meg térésem,
Istennek hol teczczett, ott lött el esésem
Onnan amaz naponn léssen fel kelésem.

- 60 15. Samuel légy erőss a jó tudományban,
Mellyet vész naponként a Collegiumban,
Légy hü s-álhatatos az igaz Vallásban
Járásodat intézd Atyánk nyomdokában.
16. Velem nevelkedett Tanulo-Társaim,
Kikkel társalkodtam Szerelmes Barátim,
Most engedgyetek meg, ha fogyatkozásim
Vóltanak; én immár vegeztem Cursusim.
- 65 17. Sáros-Pataki István, Tanító-Mesterem!
Ritka tudományu bölts Gamalielem!
Kinék lábainál mint Pál nevelkedtem
Engedelmes fiad tovább nem lehettem.
- 70 18. Nem rakhaték többet nállad gyűjtött mézre,
Noha szállottam vólt virágos mezöre,
Lelkem mindazáltal majdann jut olly helyre,
Hol Böltseségnek van tökéletessége.
- 75 19. KOVASZNAI PETER resolutioban
Lévén mind halálíg igen szépen s-jóban,
Lelkét ki bocsátá, hit bizodalomban,
Testét el temettük Péter Templomában.

A meg hólthoz:

- 80 20. Isten ki lelkedbenn már meg bóldogított,
Testednek a földben adgyon nyugodalmot,
Az utólsó naponn fel kelést bóldogot,
Ditső Christusoddal végetlen országot.
21. Köztünk tudományért már többé nem izzacz,
Olly Oskolában vagy melyben által láthacz
Mindent munka nélkül, s-könnyenn kitanulhacz,
Mélységes titkoknak értelmére juthacz.

Edes Annyához:

- 85 22. Ne sirj árva Mara! hogy ha gondolkozol
Honnan lött e dolog, nem panaszkodol,
Tekénts fel az Egre, így meg ujjítódol,
Fogasd a Szent Irást meg vigasztalódol.

- 90 23. Mondgyad: Meg némulok, számat meg nem nyitom,
Mert te tselekedtel Vram ezt jól tudom,
Mindenben magamat Felségedre bizom,
Sűrű próbáimban kegyelmedet várom.

138.

DÉZSI MÁRTON

1. Sokak sokat irtak a' mély Bölcseségről,
Elme felett járó el rejtetett kincsről,
Erre-is rá mentek a' Pogányok közzül,
Ismérd-meg magadat, hogy e' volna jelöl.
- 5 2. De mi légyen magát embernek ismérni,
Hogy abból ki-telnék a' Bölcsesség, s' tudni
Hol kellyen ő erét ezekben keresni:
Ezt már csak Istentől kellett meg-kérdeni.
- 10 3. Ugy vagyon embernek ez ő Bölcsésége
Hogy ismérje magát s' minden eszessége:
Mert ekkor tündöklik Istennek Felsége,
Mikoron embernek láczik semmisége.
- 15 4. Ugy peniglen tudni embernek ő magát,
Hogy lássa magában Isten magátságát,
Magának peniglen alázatos vóltát,
Ez amaz Bölcsesség melyben láttya javát.
- 20 5. Ugyan-is az Isten egyedül csak minden
Ennélkül, s' nem ebben minden azon nincsen
A' ki ő magában alittyta hogy légyen
Már ő magán kívül magát nézi menten
6. E' minden bunösnek meg-veszett tanácsa
Melly a' bölcsességre soha nem bocsáttya
Javától peniglen iszonyán gátollya
S' a' veszedelemre hanyat homlok hányta.
- 25 7. Semmit már e' miá, a' mint kell nem itél,
Vagy öröm vagy bánat fogja szivét száll s' kél
Mert jova mi légyen nem tudgya: azért fél
Bóldogsága felől semmit jól nem reméll.

- 30 8. Mi ez? hanem tüzzel s' kénkövel égő tó,
Hitván kivánsággal s' reménységgel folyó,
Szégyen vallásokkal orczát piritó koh,
Bánatos gyötrelem s' fogva tartó háló.
- 35 9. A' harag bánatod neveli halommá,
Noha ha küllátnád tehetnéd olyanná,
Mint alma, vagy inkább el-morsált morsává
Vagy a' széllel jádzó s' repülő tolluvá.
- 40 10. Azért boszszu állás állya te szivedet,
Mintha igen nagy kár találna tégedet,
Holott semmi bántás részedén nem eshet
A' ki bölcsességből tészesz itiletet.
11. E' Bölcsesség titkát e' könyvben fel-leled,
Minden meseivel éppen ki-fejtheted
Mert meg-tanit arra, hogy Istened féllyed
Melyben van el-rejtve minden bölcseséged.
- 45 12. Te indulatidnak kezében kormányát
Isten kegyelméből adgya hogy hatalmát
Meg-birjad s' semmivé tegyed ő dagállját
Mert itt meg-tanólhadd lelkednek Fő javát.

139.

KOLOZSVÁRI ISTVÁN

1. A' Föld kerekségén
Nincsen olly nép a' mélyen
A' nap ne tündöklene,
Sem Ország nincs olyan
5 Ha mi másutt meg-van
Mássát hogy ne termené,
Söt idegen jókkal
Kereskedés által
Magát ne bővitené,
- 10 2. Így bizonyosságával
Isten, mint világgal,
A' népek köszt ki fénlék
A' honnan idővel
A' népek gyümölcset
15 Magokat ékesíték

Sok szép tudománnyal
A' bujdosás által
Edgyik a' mást el-tölték.

20 3. Így van ma-is: munkás
Bujdosás tanulás
Ujjit, jobbit, és bővit
E' Könyv fordítója
Magyar haza fija
A' mint erről bizonyit.
25 Midőn Franciából
Költ könyvet magától
Magyar haszonra fordit.

30 4. A' könyv békességről
Es gyönyörüségről
Melly van az elmében, ir.
Mellyet, békessege
Világnak, s' jó kedve,
Sem sok kincse fel nem ér
E' világ midőn yész,
35 Vagy háborog; ez leszsz
Kö-szál, kit romlás nem ér.

40 5. O melly semmik vagyunk
Ha látnók, s' Istenünk
Melly nagy dicsőségben
A' lelek munkáit
A' testnek mozgásit
Ha vennök külömbségben
A' jót ki bennünk van
Közölhetnök bátran,
45 Másokkal ez életben.

50 6. Isteni békesség
Lelki gyönyörőség
Így születnek mindennek
Így lenne szép hire
E' könyvnek, s' becsüje
Meszsze ki-terjesztetnék
A' tudomány nöne
S' Békesség terjedne
A' szentek így értenek.

HEGYFALUI ASBÓT JÁNOS

Mi végre hadta-el Kegyelmed hazáját,
 Nem szükség, hogy kérdgyem: Látom föl-tett czéllját
 El érte boldogúl; ez IRAS bizonyság;
 Az Jövevényeknek szép uti társaság.

[THÖKÖLY HADITANÁCSA]

1. Linczből hogy érkezék jo Sebestyén uram,
 Gyenerálisomnak mit hozott, hallottam,
 Tábor eleiben hogy atta, ott voltam,
 Kihez ki mit szollott, im rendben föl irtam.

Gyeneralis Tököli (Jmre) uram voxa

- 5 2. Vitez kapitányim, hadnagim, vajdáim,
 Szablyával övezet katona barátim,
 Jót, gonoszt egy-aránt szenvedő társaim,
 Hazánk -s- nemzetünkért vitézlo magyarim!
- 10 3. Minket német czászár mint hüv hüségére,
 Mint kíván viszontag *lépni* törvennyünkre,
 Kégyelmet mely hiven küldött fegyverünkre,
 Jol emlekezhettek, vitézek, ezekre.
- 15 4. Mindennek jóságát kész vissza adatni,
 Kész régi házánkat helyben állittatni,
 Országghos tisztöket kész lész választani,
 Ország gyülésétis kész meg szolgáltatni.
- 20 5. Szokatlan hallatlan contributioját
 S-ennek az fattyait, terhes accisáját,
 Hazankbol ki viszi nemetök quartérját,
 Ki viszi -s- ki küldi a' gubernátorját.

1 II érkezet Sebestini 2 II halyhattam 4 II voxolt im rendre [A sor utáni címből *Jmre* hiányzik.]
 6 II eöltezet katona 10 I Mit kíván viszontak hiv mi II Mint kíván viszontag *lépni* 11 II sörön 12
 II emlekezetek 14 II végh házainkat helybe állitany 18 II sérvist accisáját 19 quatérját

6. Eczedön és Szakmárt, Kassán és Patakon,
Dios-Györt, Putnokon, Szendrön és Onadon
Kivánnya, hogy némöt gyeneral maradjon,
Szükséges, végekre nemet had oszollyon.
- 25 7. De ezt, á mint írja, csak azért kivánnya,
Törökre hazánknak töb oltalmazója
Léhesen, -s- ha föllyül taláztatik hada,
Külső országokban quártélyát osztattya.
- 30 8. Vallásban -s- hitiben senkit nem háborgat,
Végbéli szolgáját szabad hitben hagiát,
Székes városokban templomért helyt adat,
Lötki szabadczágban töb határt nem mutat.
- 35 9. Ha penig még volna mind ezeken kívül,
Mellyek még fükhetnek a' íó rendeléstül,
Csak czendes elmével vályunk fegiverüinktül,
Atyai választot ígér kegyelméből.
- 40 10. Nékem nem keueset ígért ő fölsége,
Joszágom fölöttis jár hozzám elméje,
Most vagion elöttünk fegyvere -s- kegelme,
Elöttünk vesztünknek -s- éltünknek ideje.
11. Engem ajánlással nemet nem szelidit,
Lépes beszedevel horogra nem kerit,
Szenvetten szenvedek továbis töb joert,
Veletek, vitezek, harczolok hazámért.
- 45 12. Mostan azért ki ki mondgia meg teczését,
Égy legien vagi halál vagy élet *hitünkért*.
Nyullyunk boszú-áló fegiverhez hazánkért,
Vagy térjünk hazankban ígért jovainkért?

Seregek voxá

- 50 13. Mint az égh szakadás halmot, hegiét, völgiét,
Rettentő szélzugás zavar es hat földet,
Kegietlen táboris nem vár semmi rendet,
Minden, ki kiálthat, kiált: fegyvert, fegyvert!

30 I hagiá II szolghait; hagiát 31 II Sziles városokon; mutat 33 I nem II migh volna mind aszokon
34 II fügtenek 37 II Nékem is nem kicsint íghér 40 II nyertünknek 43 II Szenvedtem; köz joért
46 I bérünkért II élet vagy halál hitünkért 47 II Nyulunk 48 II [A sor utáni címben:] Seregh 49 II
szakadás buriét 50 II zavar eghet

14. Fegiverrel, fegiverrel köl boszút állani,
Magiarnak fegiverrel köl veszni vagi nyerni,
55 Hittel czalattattunk, nem köl azért hinni,
Fegiver fog közöttünk igasságot tenni!
15. Nem kemélli az groph lágy, kemény szárait,
Kivánnya, minden tiszt czendesicze népét,
60 Véhesse rend-szerint tiszteteknek elméjét,
Elsöben Szepesi így kezdé beszédét.

Szepesi Pál voxá

16. Czudáalom, az német ollyat ígér visza,
Mellyet megh állani hitiis tartotta,
Ezek törvényünkben vannak bé nyomtatva,
Posonban ezekre eczer hitit attá.
- 65 17. Mint hihessem tehát, hogy szabadczágunkat
Szeresse köüetni mi igasságunkat,
Ki véres marokkal rontotta hazánkat,
Ki fegivere alá tötte diplománkat.
- 70 18. Ha minket az előtt keduellet és szeretött,
Közzülünk valaki hogy ha néki vétet,
Miért törüenyünköl útát -s- modot nem vött,
Ha nem minnyájunkat fegiver alá vetet?
- 75 19. Akkor nem keduellet, most minket szeretne?
Ha mind föl kötöttük szablyánkat ellene,
Husz ezer németis földünkön heuerne,
Inkáb nincz most oka, hogy minket bevenne.
- 80 20. Romai pápátúl nem azért hozatott
Hit oldozo eszkösz, oly dispensátiót,
Hogy minémö hitet magyaroknak adott,
Attól tellyességel lehessen föl oldott.
21. Mert, úgy mond, hazánkban lakik Luther, Kálvin,
Kiket meg tériczén mostan vagion kezén,
Azért keménkedik mind két fél hiuein,
Ezzel oldoztatta hazánkat elein.

60 I beszédit II kezdé beszédét 62 II nem tartya 63 II vannak ki 65 I hihessen II Mit hihessem
73 II nem szeretet 74 I mint II Ha paissal töttünk 75 II németét földünkön vesztette 76 II minket
szeretne 78 I Két áldozo II Hit oldozo 81 I Miért II Mert 82 II térézésin 84 I áldoztatta II oldoztatta

- 85 22. Ezeket, mint mondám, nem készíté oly végre,
El vött szabadczágunk térhessen örömré,
A' mit mostan ígér, van inkább vesztünkre,
Nyujtja hozzánk kezét, hogi vihessen tüzre.
- 90 23. Az nemet hadait ajánlya ki vinni,
De nemet gyenerált akar viszont hadni
Kassán -s- vég-helyeken nemetet osztani,
Mert azzal bennünket akar oltalmazni.
- 95 24. Réligiobanis lölt olyan hályogot
Szemünkre, né lassuk az meg vetet horgot,
Vonszon az szánkonis oly mézes madzagot,
Méz-gyanánt nyellyük el a' keserő magot.
- 100 25. Ezeket *szényezi* az magyar tisztökkel,
Mázollya keményen ígért rend vetésel,
Ugy hogi táborostul előb oszollyunk el,
Közben járót lénni nem kiuán fegiverrel.
26. Az az: országunkban ő hadát el osztya,
De közülünk ki ki szablyáját le oldgia,
Mely álnok szándékját karunk határozza,
Judás czokjaival kesércze -s- akaszsa.
- 105 27. Oltalmát ajánlya, senki né kérjeis,
Ki *alatt* nemzetünk czak aligh nyögh mais,
Megh felelünk mostan, ha ki bánt, magunkis,
Non est defensio, que dátur in-vitis.
- 110 28. El vött templomunkért helyt ígér mutatni,
Hiszem az posonyit igy nyerte vala ki,
Rá fogák, árúlok az templom falai,
El vévé, többiuel birják czincziusi.
- 115 29. Országhoz tisztöket osztán -s- bár czinállyon,
Olyat véssen elő, ki nemetizállyon;
Ki lösz az feléjért, a' ki ellen allyon,
Ki lösz mi közülünk, a' ki megh szollallion?

85 II kezdet 87 II A mint; éghért 88 II vehessen vizre 91 II oszlanj 92 II kiván oltalmazny 93 II kött olyan 94 II lássunk 96 II nyelünk 97 I szemléli II szényezzi 98 II rendelissel 102 II el oldgya 104 II kiszitve akasztya 106 I Ki által [Előbb: Ki alat] II Ki alat; nyoghnaiss 109 II templominkért íghér helyt 110 II mérte valakj 111 II Rea foghva 112 II El vivék 113 I [Előbb: oszon] II oszon 114 II viszen elő ki minket zaghlasson 115 II feléért ki ellene 116 II ki

30. Ellenek olyankor alá -s- föl oszolua,
Nemetnek szelitül idestova hanyva,
Praécibus ármátis meg volnánk nyomtatva,
A' nemet hadaktúl körül volnánk szalva.
- 120
31. Azonban hazánkban oltalom színével
Váraink meg léuén rakva fegvérevel,
Im még harmadczoris czalatra hitivel
Es el oszlattatva idestova széllyel,
- 125
32. Ugyan azon szinnel többis tudulhatna,
Utánnok hazánkban töb masis el hatna,
Ezekkel mind adig oly színeket adna,
Miglen országostul el nem birna -s- nyomna.
- 130
33. Es így, a' mit haddal és addig fegiverrel
Vékhez nem vihetet fartellyal, erővel,
Szép könnyen el nyelne barátságos szinnel,
Baraczágh, szeretet, jó akarat képéuel.
- 135
34. Minapis azt mondá gyenerál Kaprála,
Hogy az föl földiek hívek -s- az az oka,
Mindenüt czászárnak vagion német hada,
Az föl tamadasban nincz hatalma -s- mogja.
- 140
35. Ha ő minket azért kiuán oltalmazni,
Közinkben nemetét akarja osztani,
Hogy törüenytelenül ha mit kezd mivelnj,
Ne legien érette kinek föl támadni.
- 145
36. Nincz azért nemetben baraczágh -s- igasságh,
Nincz igaz szeretet, nincz alhatatosságh,
Minden baraczága csak merő alnokságh,
Hiti -s- parolája hazugságh -s- czalárdczágh.
37. Mostan szükségebol tösz ajánlásokat,
Mert érez más-unnan szorongatásokat,
Érzi neutrális imperialistákat,
Érzi, megh békéltett holland, spanyolokat.

117 II Ellenünk 119 II nyomtatva 120 I < vonva > szalva II [Hiányzik.] 123 II Mi pedig harmadszor
125 II többis dobolhatna 126 II töb Martyr olhatna 127 II Ezeknek; szényeket hadna 129 II eddigh
és 130 II fortelyos 131 I batorsághos II el érne baratsághos 132 II Ravasságh szeretet más korra 133
II Kaprára 134 I az oka II asz az oka 137 II Hát minketis 141 II igazságh barátság 143 II Nincsen
barátságha 146 I erős II érez 147–148 II [Fordított sorrendben.] 148 II békélték; spaniollal

- 150 38. Lattya maga előtt az hatalmas gallust,
Lattya az meg szértöt, sárban hagiót dánust,
Lattya keseredett vitéz brandenburgust,
Lattya boszu álló fegiverben az svecust.
- 155 39. Viszont országában lát támadásokat,
Maga kerül penigh nem talál hadakat,
Nem lát udvarában igaz tanácsokat,
Nem lát országában kinczes kamarákat.
- 160 40. Ez azért az oka nagy baraczájának,
Hogy időt nyerhessen maga szándékanak.
Nem láttya fortélyát most czalarczágának,
Fordittyá pokrocztát mérges munkájának.
41. Mellyet idő mulva, hogy iobban kezdhessen,
Nemet hadaival kínál szép szinessen,
Nincz semmi kéczége, akkor se kerhessen
Égy dispensátiót, okot sé lölhessen.
- 165 42. Kárunkon tanultunk bujdosva, szenvedve,
Kárunkon né légyünk tovább meg nevetve,
Bolond, ki czalatik harmadczor nem vélve,
Ab amico reconciliato cávé.
- 170 43. Nemettel hazánkban hogy tovább harczolliunk,
Vagy itt országostul nekie holdollyunk,
Ellenzem, hogy égyik mellet se maradgiunk,
Ebben securrittás, másokban nincz hasznunk.
- 175 44. Török, német között vagiunk el epedve,
Égik házi köröszt, másik merő fene,
Ezzel mint kigyoval van kebelünk tele,
Másik vérünk szopo, telhetetlen medve.
- 180 45. Török kegielméből van oltalmunk -s- éltünk,
Nemet ajánlásbul van -s- volt minden vesztünk,
Töb száz esztendönél fegiverben nemzetünk,
Töröknek sincz Béczért áldozattya vérünk.
46. Ha azért bennünket czak praedának tartott,
Kinczünkéből, pénzünkéből arany sanczot adot,

153 II országhiban 156 I kamarája II országhiban kincses kamarákat 160 II mérghes poharanak
164 II oko <d> t se lehessen 171 II eddigh melleteis 173 II telepedve 174 II hajj lopo 179 II fegyvere
németnek 180 II Lincz [!] 182 II vérünkbul anni sarcsot

Eh ebnek bennünket hánt vetet mint czontot,
Továb oltalmában mint várhatunk modot.

- 185 47. Hogy ha holdolnunk kel, jób hatalmassabnak,
Ha szolgálunk kölis, jobnak tartom annak.
Job magunk magunkért holdollyunk pogannak,
Hogi nem nemet velünk kedvezzen magának.
- 190 48. Kinek erejéből valaszunk égy királyt,
Ezzel nem csinálunk első históriát,
Hijuk ki magunkhoz nemzetünknek fiát,
Tamaszuk föl regi magyar Mátyás királt.
- 195 49. Hazánkbol vigyük ki ezt az sok czép népet,
Érczünk az lengiellel mindenekben égiét,
Slésia felölis ő sokat segithet,
Mink csinállyunk Bécsnél hadakozo széket.
- 200 50. Jtt égi olyan kérdés fordulhatna elő,
Hogi most városinkban van nemet nagi erő,
De legien csak miénk föld nepe -s- az mező,
Nemet bisztatása bolonczag csak merő.
51. Mert magok közöttis sok az visa vonás,
Sürő szoldát kösztis az éhség, koplalás,
Hánszor volt közöttök villongás, tamadas,
Tudom, vagion mostis közöttök sibongás.
- 205 52. Lássuk csak, van népünk, urunk, fejedelmünk,
Más országban hatott hadunk, hirünk, nevünk,
Hadnak job eszköze, légien elég pénzünk,
Fejet fog hajtani az az német nékünk.
- 210 53. Pénzel penigh bisztat minket francziais,
Tudom, hogi magával hozni fog királyis,
Meg holdul az ezüst és arany bányais,
Fog nékünk adózni Morva, Slésiais.
54. Jgy pénzünk tart nékünk, hadunk elég léuén,
Fenyes portátúlis bizodalmat vévén,

185 II szolgálunk 186 II hódulunk 188 II velünk német 189 II erejével 190 II csinállyuk mi első 192 II régi Mátyás 193 II vegyük ki; szép 194 II Ercsük 195 II Silesia felül az 196 I hakoza [!] II Mi csinalljuk Bécsnél hadakozó 197 I elől II Jtt olyan kérdés kerülhetne elő <1> 198 II várainkban 202 II közöt az 206 II hagyot hadunk 207 II Hadaknak özköze 208 II a nemetis 210 II Tudom fogh maghátul hozni a 212 II Sylesiais 213 II pinzünk párt foghunk

215 Más felől indítván táborát a' delphin,
Könnyen halászhatunk az zavaros vizen.

55. Azonban *több* szóval az vitézek rendit
Továb nem terhelem, látok én még többet,
220 Ki meg haladhattya azokban elmémet,
Mint tuttam, ugy attam kiczin értelmemet.

Kende Gábor uram voxa

56. Megh vallom, miulta ezeket halgatom,
Nemet ajánlást miulta olvasom,
Elömben támasztott kérdéseket hallom,
Nincz ilyen országhos dolgokba tanácsm.

225 57. Mert hogy ha a' régi baráttját meg vetni
Embernek az újert nem illik el hadni,
Inkáb illetlennek látom én ezt lénni,
Ha ki fejedelmet akar választani.

230 58. Kiválcéppen hogy ha törvének szegését,
Meg kezdi az király érzeni sérelmét,
Miért hijuk pogány vagy más segídséget,
Ha magunk téhettyük hazánk czendeseget.

235 59. Javallanám azért, né hirtelenkedgiünk,
Körösztén világtul meg ne ítéltesünk,
Bizonyos választért még égy postát külgünk,
Fejért vagy feketét most utólsót kérjünk.

240 60. Ha mostis csak szines szokkal fog tartani,
Ha vészük eszünkbe, hoga csak időt nyerni
Kiván, -s- az utánis akarna meg czalni,
Mérge poharátul könnyen el állani.

61. Jgy az *köröszténség* nem szolhat meg minket,
Hoga ha oltalmunkra láttya fegeverünket,
Lássa, támadásbul nem tésszük ezeket,
Hanem oltalmazuk hitünk -s- törvényünket.

216 II vízben 217 I föl szóval az II vitézleő rendet 218 II még én 220 II [A sor utáni címben az *uram* szó nincs meg.] 221 II hallgattam 224 I országhoz II Országhos dolghokban 225 II hogy a' réghi 227 II azt 230 I czerelmet II sérelmét 232 II tehetünk 236 II utólszor kérjük 238 II Ha veszünk 240 II könnyü 241 I–II köröszténségis II sem 243 II tamadástul nem tesszünk 244 II oltalmazunk

245 62. Jgy osztán két rózsz köszt válaszunk kissebbet,
És két hatalmasb köszt urallyunk erősbet,
Hamaréb adózzék igy magiarnak német,
Hit-ségessel tovább nem réfolmal hitet.

Keczer Menyhárt uram voxa

250 63. Világi dolgokban nincz erős példánál,
Job tanác sz sem léhet régen lött dolgoknál,
Azért böczültetnek régiek jffiaknál,
Ézért olvastatnak könyvek monárchaknál.

255 64. Minkis né keressünk tanác szot magunknál,
Lölyünk oktattatás atyáink házánál,
Kezdetünk romlani első Ferdinándnál,
Köl végzödnünkis utolsó Leopoldnál.

260 65. Az kiket uralni kívántak eleink
Azért, hogy körösztény, szomszédisz; nemzetink
Kívántak pogánnal harczolni atyáink,
Hajtottak ezekhez fejeket magiarink.

66. De az ki olvassa régi könyveinket,
Föl talállya, német mint szeretet minket.
Szerette Rudolfus az erdélieket?
Igy szeret mostanis a' német bennünket.

265 67. Voltak diplomái akkoris királynak,
Öis adott hitet magiar koronának,
Ö miatta köllött Erdely orszagának
Fegyverét le ténni török hatalmának.

270 68. A' mit akkor mivelte Erdélyben a' Basta,
Azt mivelé nálunk magiarok köszt Wolkra,
Colonicz, Strásáló, Spanko, Kop, Kaprála,
Gyeneráld Smitt, Virba, Spork és az Karafa.

69. Erdély insegének ha van rajtunk mássa,
Boszszu állásbanis légiünk néki társa,

246 II Két hatalmas között Urallyuk 247 II Hamaráb adózik úgy 248 II reformál 249 I [A sor előtti címben: *Kecz <h> kér*; a *vox*a szó hiányzik. Más tintával föléírva: *Lipoczi Keczer Menyhert vox*a.] 249 II dologhban 250 II dologhban 252 II Azért 253 II magunkban 254 II Lelönk jó oktatás atyáé károkban 256 II Véghezönk és fogyunk első 258 I nemzeliünk II szomszédos nemzetink 259 II pogánnal 268 II Fegyverrel 269 I Basa II Basta 270 II mivelte nálunk hajszer, Leszle, Volkra 271 II Sztrazoldo, Spunko, Kop Kaprára 272 II Denevald, Schmidt, Vérben 273 II társa 274 II mása

275 Fön van német előtt Betlehen járasa,
Boczkaj, Rákocj morvaj rablása.

70. Erdély mig nemetöt uralt és imádott,
Addig némettül csak praedára tartattott,
De mihelt töröknek fejet -s- fegivert hajtot,
280 Az ulta Erdelyben nem üt töb dobokot.

71. *Azolta van Erdély csendes urasághban,
Vólna megh ennélis nagyob hatalmaban,
Ha fejek nem föne álnok baratsághban,
Egyességh, szeretet vólna udvarokban.*

Harsányi György uram voxa

285 72. Könyv, históriákbol semmit nem szolhatok,
Magamnál hordozom, mivel szolni tudok,
Az előtt törökkel, most nemettel vivok,
Hitit hoga meg szekte, ellene harczolok.

290 73. Mert Rakoczi Ferencz hoga hadat hirdetett,
Külde Heister által a' császár levelét,
Közülünk valaki le téski az fegyvert,
Löl nála azonnal királj kegielmet.

295 74. Maga Rakóczinak ígért jországokat,
Nékünk, hadainak, bizonyos soldokat,
Vármegienknek penigh nagi ajándekokat,
Veszi első uttal rendben panaszokat.

300 75. Valóban rendbenis vévék panaszokat,
Mert mihelt oszlani látták hadainkat,
Fogták, aréstáltak, vitték urainkat,
Minket üldösztenek, mint az árúlokat.

76. Holott hitelünket ha eczer hadában
Nem vetettük volna, mellyet táborunkban
Hozott az császárnak nevével Tokajban,
Égy nap raktuk volna Kop, Hajszttert halomban.

305 77. Nem hiszek én azért az ördög fiának,
Hiti czavarito kutya lobonczának,

276 I Boczkaj < járasa > 278 II Mint mi 280 II nem sziv töb tobákot 281–284 I [Hiányzik.] II [Lásd a főszovegben!] 285 II sem 286 II mihez 290 I Kéczer II Hajszter 292 II Löl annal 293 II országokat 294 II hadainak 295 II vármegyiknek 297 II vévi panaszinkat 298 II látta 301 II Hajszter 304 I raknak vala Kop Hegiestör II [Lásd a főszovegben.]

Mi haszon, ám hidgyünk császár szavainak,
Ezer az hazugság nyelvén szolgainak.

Petneházy Dávid voxa

- 310 78. Bár ördöggé legyen, a'ki gondollyais,
Közzülünk hogy vissza menne egikünkis,
Ám valoban fizet a' végekben mostis;
Hát oly gyalázattal éllyünk kösztök minkis?
- 315 79. Ha nyér az töröktül, tömlöczben vettetik,
Ha husz vonsz másoktul, kerékbe töretik,
Kérje fizetését, pártosnak mondatik,
Czászár szolgálainak ujal czufoltatik.
- 320 80. Vitezség, harcz, proba – nékünk ez életünk,
Ebben helyhesztetett minden böszületünk,
Ezzel terjedett el vitéz hirünk nevünk,
Ezzel végezödgyék katona kényerünk.
81. Tellyes Szent háromság, az egy élő Isten
Minden próbáimban engem ugy segéllyen,
Nem lakom némettel sohais egy helyben,
Inkáb társaimmal maradok fegyverben.
- 325 82. Magyar végh házunkban magyar kivántatik,
Czatázo törököt ezek üzik -s- érik,
Hazánknak fiai eztet jobban értik,
Czak egi pántlikánis nemet mennyit késik.
- 330 83. Jo nemet uraknak ha köl az bekesség,
Mennyen ki hazánkbul, ha köl a' békeség,
Mindent tériczön megh, meg lösz az egesség,
Igy lehet közöttünk továbrul bekesseg.

Szücz János voxa

- 335 84. Ki vitéz embernek tartya lénni magát,
Dolgot visel végig maga előtt harmat,
Jsten után nézi országunknak hasznát,
Osztán böczületit, utolszor jútalmát.

307 II haszna 308 I [A sor utáni címben:] Peten-házi II David uram 310 II Most közölünk vissza
311 II végheken 312 II élünk 314 II kerébe 316 II ugyan 317 II az 320 II vighezödik 321 II háromság
egy 323 II látom némettel sokaigh 325 II házokban 327 II ezeket 328 II menit kötik 329 II urnak
330 II hazunkbul; az egesség 331 II tércse 332 II távurul pruderség [A sor utáni címben:] uram
335 II országának javát 336 I böczületnek II Beöcsületit

85. Már tiz esztendeje harczolunk hazánkért,
 Hamissan le czöpült régi szabadczágért,
 Ugy tekinczünk mostan dolgainkba azért,
 Kárt, czufot ne nyeriünk szines ajánlásért.
- 340
86. Lássuk, miként térül hazánk szabadczága,
 Miként dobolhat ki a' nemet tábora,
 Így méhetünk miis rendesebben haza,
 Így vér ontásunknak ott láttyuk, *volt haszna*.
- 345
87. De addig valaki szót tészzen felöle,
 Hogy az mi táborunk annélkül meg térne,
 Magunk magunk között ki ki meg kövezzé,
 Tudgiuk, egy más közöt kinek mit tart hite.

Farkas Fábian voxa

88. Hogi nem a' végében törjük szablyánk élit,
 Ha eddigh szenvedtünk, váriuk meg a' többit,
 El végzi az török hamar békességit,
 Némettel föl bontya husz esztendös frigit.
- 350
89. Lész boszú állásban akkor elég nézőnk,
 Lész más nemzettülis elég segiczégünk,
 Szükséges, holdollyon, mint Erdély, nemzetünk,
 Így harczol szivessen a' török mellettünk.
- 355
90. *Mostan az urakot hogy hozzánk állyanak,
 Arra kénszeritsük, tartom bolondsághnak,
 Egy személlyel kicsint hasznallyunk maghunknak,
 Artsunk pedigh sokat azok jószágghinak.*
- 360
91. Elég, ha hogy mostan mikor nem bántanak,
 Ellenünk némettel fegyvert ha nem fognak.
 Lássák *csak* erönket, tudom föl támadnak,
 Idejen töröknek inkab be holdulnak.
- 365
92. A' ki penigh velünk égiét nem értene,
 Vér árulojanak tartani köllene,

338 II le csipett 339 II dolghainkra 340 II nyerjük 344 I meg hasznát II omlásunkba megh láttyuk
 vólt haszna 345 II tézsis 347 II [Hiányzik.] 348 II [A sor utáni címben:] uram 350 II várjuk el 353
 II állásnak; mezünk 354 I nemzeczegtülis II nemzettülis 355 I [A *holdollyon* javítva a *holdollyonk-*
ból.] 357–360 I [Hiányzik.] II [Lásd a főszövegben!] 357 II urához [Értelemszerűleg jav.] 358 II
 kénszeritessuk [Értelemszerűleg és a szótagszám miatt jav.] 360 II Artyúk [Értelemszerűleg jav.] 361
 II hogy ha mostan minket 363 I Lássák erönket II Lássák csak erönket 365 I érteni II értene 366
 I kölleni II köllene

Maga fegiver által pokolban ám ménne,
Kinek jóságais praedára had kelne.

Jspán Ferencz *uram* voxá

- 370 93. Mostani kérdésnek igen fris példája,
Nádasdinak nyakán függő grátiaja,
Lupkovicz, Zréninek adott perolája,
Tersáskinak küldött czalogato szava.
- 375 94. Ezekbe mindenütt forgott czászár neve,
Mely mindenek előtt illet légien helye,
De azzal csak hamar fordultak vesztekre,
Mihelyt Rákóczinak el oszlott fegyvere.
- 380 95. Ha azért tanaczi szovával czaszárnak
Czak időhöz szabván ily modon jádzanak,
Ha illy urakatis ily nyilván meg czalnak,
Miképen hiessünk mijs ajánlasnak?
- 385 96. Mink, hoga ha nem nyerünk, vagi ha nem fizetnek,
Lészünk táborostul mind ehetetlenek,
Most magok, szolgálai fizetetlen élnek,
Hol lenne élése ennek sok vitéznek?
- 390 97. Jósága peniglen kinek foglaltatott,
Kezéhez visza tér, ugy ha haza szállott,
Zreni és Nádasdi, masutté hol lakott,
Mert ilyen arváknak jószagot nem adott?
- 395 98. Jóságát ígérj, ki ellene harczol,
Ki vár kégielmétül, annak kincze oszol,
Szégeny árvák jóván kárará tékozol,
Ki ellene harczolt, czelekedhetik iol?
- 395 99. Am Barkóczi Jstván ellenünk támada,
Nemetnek földünkön nagi eszköze vala,
Szükön jött leuele, czászár grátiaja,
Kit attakis néki, nem birhattya léánnya.

367 II pokolra had menne 368 II Kinekis jósággha 369 I [A sor előtti címből hiányzik az *uram* szó.] 371 I [A *Zréninek* javításként az olvashatatlan eredetin.] II Lubkovicz Imrénének 374 II Melynek minden 377 II szavain 378 I szolván II idihez szabván ily nyulvan 379 II urakkalis ily modon jádzanak 381 II Mint hoga ha nem nyerjünk 382 II Lássuk; el élhetnének 383 II Most mások 386 II Kihez 387 II Nadasdy Csáky s-más ott lakók 388 II Miért 389 II Jóságghot 390 II Kévánt kegyelmétül 391 II javát kamara 392 II czelekedet hát jól 395 II járt levelén 396 II adotis nekj

100. Ezek az szép szohoz mind illendő példák,
 Adgion, ne ígérjen, ha mi jot akarnak,
 Tudgia, hol kezdette bántását hazánkna,
 400 Végie eleihez végét ez dolognak.
101. Jgi miis hazánkban bizvást meg térhetünk,
 Másként szándékunktul egi nyomma sem lépünk,
 Két szék köszt a' földre vala hogy ne essünk,

Veseleni Pál *uram voxa*

- 405 102. Ezekhez én elmém mint mondhasson többet?
 Peldát magok kárán láttunk igy eleget,
 Ha mind meg téríti a' nemet, *mit* el vétt,
 Igi mi fegyverünkis hazánkba meg térhet.
- 410 103. Másként, mivel török segéczége nélkül
 Eröt nem véhetünk magunk fegyverébül,
 Mostan el ne vályunk nyujtott kezejtül,
 Czinálljunk magunknak paist erejébül.
- 415 104. Hasznot igy szerezünk igaz országunkra,
 Igy bizvást vihetjük hadait hazánkra,
 Igi terjed fegiverünk harmadik országra,
 Igi néz német szeme sirván országunkra.
- 420 105. Nékünk halál, élet igy legien hazánkért,
 Fegiverrel köl nyernünk, *mert* nem szóval ezért,
 Sangvine fundátum est hoc regnum, ságvine crévit,
 Sangvine succrévit, sangvine finis érit.

142.

1. Csinom Palko, Csinom Janko, csontos kalaberom,
 Szep sejlmes lodingom, dali par pistajom.
2. Nosza rajta, jo katonak, igyunk egessegel,
 Menyén tanczba ki ki köztünk az ő jegesevel.

397 II szokhoz mind ellendő Soldok 400 I eleitis II Tegye eleihez vehét a 401–403 II [Hiányzik.]
 404 I–II [Hiányzik.] 405 I [A sor utáni címben az *uram* szó nincs meg.]; mondhassunk II mondhasson
 406 II mások kárán láttak már 407 I a' mit II mit 410 I fegyveréből [A rím miatt jav.] II. fegyverébül
 411 II kezeibül 412 I erejéből [A rím miatt jav.] II ereibül 413 II Atnamet sereghunk egész 414 II
 vehetjük hadainkat haza 416 II [Hiányzik.] 417 II egy 418 I miért II nem szóval mert azért

- 5 3. Ne bankodgyek senki köztünk, menyünk az all földre,
Meg rontatik kezünk által az laboncz ereje.
4. Szabad nekünk, jo katonak, Tisza Duna közi,
Labonczsagnak mert nincs sohult ottan semi közi.
- 10 5. Daru labu, szarka orru nyomorult *nemetcseg*,
Fut előttünk, retteg tölünk nyomorult *nemzetcseg*.
6. Görbe hátu, mert le nyomta füstös moskotera,
El farasztott, el bagyasztott díó verő pozna.
7. Tüzes madzag, apro csollong, lombos az gagyaja,
Tatva nitva mindeneknek nagy ehel holt szaja.
- 15 8. Toldott foldott tetves reves mjnden portekaja,
Kalapjanak nedvessege le füg kalimája.
9. Rendel alván nagy sokaknak meg gyözik az tarsat,
Ebről ebre hadgyak beka sütő nyarsat.
- 20 10. Elig nyilik fel az szaja berdo kialtasra,
Korog morog üres hasa, siet jo lakasra.
11. Rendeletlen öltözeti, csufos *patlikaja*,
Nem érne egy aba *dolmant* mjnden portekaja.
12. Lapos gutta meg ütötte bornyu bőr izakjat,
Kebeleben legelteni sok ezer marhaját.
- 25 13. Mely marhanak tetü neve, tarcsa ő maganak,
Nyuza rendre, jo lez bőre bornyu bőr izaknak.
14. Mert ő igen gyenge nemzet, szokott efelire,
Orzagaban eleget kap, menyen hat helyire.
- 30 15. Mit vitézkedünk ezért jo kurucz vitezek,
Mert ezeknek dragab keñcset en soha *nem* lelek.
16. De gyülölöm, mert nyomoru, meg is kevelsegre,
Lad, majd fel döl, megis indul magyarok vesztire.
17. Ki czirazot eb agyara az magyar *czipora*,
De meg vaslik foga bele, lezen meg oly ora.

7 tizta 9 *nemzetcseg* 10 *rettek* 21 *patlikaja* 22 *dolomant* mjnt 24 *legelteni* 29 [Az *ezért* szó a sor fölé írva.] 30 [A *nem* szó hiányzik.] 33 Ki *cziracot*; *magary*

- 35 18. Sok tokosnak mentél te mar *el*tenek vegere,
Szabadoson öszve mentel ütközetből vele.
19. Sok szerencset probaltal te velünk nemet ellen,
Holott soha nem voltal te szerencsetlenséggel.
- 40 20. Sok cifornyas nemet urat rabsagra hajtottunk,
Sok kalapott mezőségen
21. Nosza most is üzük, vagiuk mind ellensegünköt,
Mutassuk meg nemzetünknek jo vitezsegünkött.
22. Fut az tokos, tüzes *mazdag* ki hul az keziből,
Őszi keserü gombaja ki döl az fejből.
- 45 23. Utan kurucz, utan! Tied az puskaja,
Enjm pedig az kanczaja, tied az lodingja.
24. Rajta Miska, rajta az tüzes labanczon!
Mienk lezen az nyereseg mind az derek harczon.
- 50 25. De mjnd ezek fegyverekel nem ernek egy penzt is,
Had el, ved el az szabjajat, üsd el az fejet is!
26. Az nagy szaju horvatnak is fekete csizmaja,
Hoszu nyaku, kurta farku görcsös paripaja.
27. Egy rosz, rosdas kalaberja, eletlen szabjaja,
Csipas szemü kanczajaval együt van *kovarteja*.
- 55 28. Noha ehel csak meg nem *hal*, nincs ben takarmanya,
Sokzor szaznak sincs közöttök egy pipa dohanya.
29. Az vitez kuruczna van szabott *dolmanya*,
Sarkantjus csizmaja, futo paripaja.
- 60 30. Az gyalog kuruczna van frissen jarasa,
Mint Pelagus lonak, van sebes futasa.
31. Vitez karja, labajban karmasin csizmaja,
Gyöngyel *fűzött* az bocskora, ezüstös kapczaja.

35 eletenek 40 [A sor második fele hiányzik.] 41 Noha 43 mazdag 51 csizmaza 54 kovarteja 55 [A *hal* szó hiányzik.] 57 dolomanya 62 fut gyözt

32. Hatan czifra farkas bőre, kurta kis dolmánya,
Nyakaban fűg gyöngel fűzött csontos kalabera.
- 65 33. Fenyesegeel mind be rakva aranyas szabjaja,
Nyuztal bellet az süvege, csilagos forgoja.
34. Patyolat az kurucz, gyöng az felesege,
Hetes vaszon az labonczsag, köd az felesege.
- 70 35. Szegyen kurucz el veszet, mert sokzor egest isznak,
Pohart csazar eletiert egy masra hanyitnak.
36. Nosza te hat hadnagy uram, duljuk fel joszagat,
Mint ellensegünknek hajcsuk el marhaját!
37. Ha rad tamad az penziert, vagd be az ajtajat,
Furd meg az hordajat, id meg mind az borat!
- 75 38. Az parazt embernek fogd meg az szakalat,
Hajcsdel az marhaját, verd pofon ő magát!
39. Az labonczsag takarodgyek nemes orszagunkbol,
Hogy vegtire szalag szijat ne vagjunk hatakbol.

143.

CZIGLER MÁRTON

UNGARISCHES SONNET

Vallaki job részét életinek adgya
Tudományak, annak tudos Pallas hadgya
Coronát, -s- rendeli munkáért gyümölcsset,
Mivel hogy követte jószágos erkölcsset.
5 Példát ennek meszsze nem szükség keresni,
Imé Michaëlis helyessen fogz esni,
Tenéked az Musák tudomány -s- dolgodért,
Fizetnek Laurussal: Boldog vagy csak azért.
Hadgy dicsekedgyék más nagy gazdagságában,
10 Táplályon más magát szép vig formájában,
Magad ez tisztvedben dicsekedgyél -s- örül,
Neved halál után meg virágzik ettül.

64 fudzött 71 hadnjad 72 Mind 73 vag 75 fog 78 fagjunk
2 Tudományak

DOBOLLYI GÁBOR

KÖSZÖNTÉS SOMBORI REBEKA ASZSZONY, TEKINTETES
DOBOLLYI DÁNIEL ÉLETE KEDVES PÁRJÁNAK KERESZTSÉG
NEVE NAPJÁRA ÍROTT VERSEK,

Melleyekben: Neve tiszteltetik, töllem ditsértetik és magasztaltatik.

1. Nem kétlem s. vélem,
Mái nap, aztot ugy itélem,
Hogy ez örömben merült,
Haltzionadra derült.
- 5 2. Én közél esmérem
Nevedet, van benne szemérem.
Rebekaj nevezet
Bölts kamarára vezet.
- 10 3. Keresztségi neved
Légyen mindenkor életed,
Ugy énis, amig élek,
Áldást Istentől kérek.
- 15 4. Áldjon is meg az Isten,
Neved napjával tiszteljen
Tiszteletes férjed,
Hogy Istent vélle féljed!
- 20 5. Nem külömben szüléid
Halják füleid örömét;
Minthogy őket félted,
Légyen Istentől élted!

DOBOLLYI GÁBOR

[SOMBORI REBEKA NEVE NAPJÁRA]

1. Értelmes poéták Parnassus tetején,
Hélikonnak kies virágos mezején,
Czipriának saját cziprusas erdején
Virágokat szedő társatok voltam én.

- 5 2. Liliom, tulipánt, rosa, harang virág,
Nártzibus és puszpáng, pésma, rosmarin ág,
Még a narants szín is az én házomra hág,
Szegfűm is elég van, ide más ki is vág.
- 10 3. Ezekből formálják tzifra bokrétákat,
Kikért meg ditsérik gyakran a' nimfákat,
Majd énis aptálok egy néhány pennákat,
Virágozni kezdem a' matériákat.
- 15 4. Matériám lészen tisztos felesége,
Kedves testvéremnek minden ékessége,
Sombori Rebeka, kinek diszessége
Fénnyék, és ragyagjon nagyon ő szépsége!
- 20 5. Villag is, tündöklük, mint világ lámpása,
Öltözete, szine .s. magának sints mássa,
Ezt bátor akárki meg tekintse .s. lássa,
Ugy mond, beszédemnek nintszen hibázása.
6. Szemében hajnalnak villag ragyogványa,
Bársanyal öltezik szeme szivárvánnya,
Diszes, kellemetes teste alkatmánnya,
Ujjul párja szive, szemét réá hánnya.
- 25 7. Tiszta ambrosia fajdagal szájából,
Hiblai édes méz csepeg ajakából,
Szivet gyógyító ir származik szájából,
Bánatot oszlato orvasság szavából.
- 30 8. Mellynek írására pennám elégséges
Nem volna, kezem is talám olly bövséges;
Nem is gondolám azt, hogy légyen szükségos
Haszszason vitatni, a' mely nem kétséges.
- 35 9. Már pennám fordítom annak írására,
Szájom is mozdítom bőven áldására,
A' kinek az Isten juttatott napjára,
Somborj Rebeka kívánt orájára.
- 40 10. Edes atya ·s· anya tündöklő fényére
Viraszsa többszöris fénylő idejére,
Neve napját sokszor számlálja kedvére
Kedves szüléinek nem kis öröme!

11. Mások is mondhassák: Isten kedvelette,
Engedelmességgel kieszen éltette,
Szüléi kedvére nagyon fel léptette,
Minthogy őket Isten ez edgyel szeretete.
- 45 12. Szerette is Isten, mert neve napjával
Im, fel ékesíté fénylő sugárával,
Tiszteletes férfi élete párjával
Eltig hogy tündöklyék ő koronájával.
- 50 13. A' kék égnek midön egei vidulnak,
Tsudálatos rendel tsillagi ujjulnak,
Napnak lovaiis modasan indulnak,
Szépséggel sugári mindent megis dulnak.
- 55 14. Az hajnal is jokor szép színben öltözöt,
Fejér holdrol homállly másuvá költozöt,
Szivis, mellyet bánat eddig meg kötözöt,
Már meg indult, bünnek vize kit öntözöt.
- 60 15. Mert Rebeka napja szépen fel viradat,
Fel viradván szivnek öröme áradat,
Meg áradván senki buban nem maradat,
Söt az öröm miat sok sziv meg fáradat.
16. Ély, Rebeka, ·s· napad terjedjen sokára,
Rád jövendő joknak nelégyen határa,
Mászór is ez a' nap örömed napjára
Fel derülljön szived tiszta ablakára!
- 65 17. A' drága joságos tselekedet halma
Rajtad tündököljék mint szép arany alma,
Kivánom, irigyid mint tűzben a szalma
Veszszenek, ·s· nyelveknek ez légyen jutalma!
- 70 18. Vigasság, nyájasság veled edjüt járjon,
Az ékes kegyesség tégedet meg várjon,
A nagy Isten hiven szárnya alá zárjon,
Es a' jo egészég melleted strásálljon!
- 75 19. Dél színben tündöklő fényesség kövesse,
Eltét Rebekának az Isten szeresse,
A bunak, bánatnak sohais részesse
Ne légy, söt virado hajnal ékesgesse!

20. Mint a' Lybánusnak illatos pálmája
Virágozzon éted mint kláris rosája,
Távul járjon tölled az halál kaszája,
80 Ezt szívből kíványa vers ironak szája.
21. Söt, edgyik örömré más örömet tégyen,
Pálja futásodnak uttya amíg mégyen,
A' kegyelem nálad böv mértékben légyen,
Hogy minden dolgában vigastalást végyen!
- 85 22. Légyen meg halgatva minden kiáltásod
Az Urtól, és szálljon mennyei áldásod
Te réád, hogy soha semmi változásod
Ne légyen, söt inkább épen maradásod!
- 90 23. A' szép békességgel kössön szövetséget,
Hogy soha ne lássan szomorú inséget,
Hanem mindenkben a jó egészséget
Birja, míg ér végre Nestori vénséget!
- 95 24. Örizze az Urnak bölts gondviselése,
Hogy úgy boldog légyen járása kelése,
Boldog légyen estve ágyában fekvése
Es onnan szerentsés reggelre jövése.
25. Az Isten napadat sok száz ezer jokkal
Szeresse ·s· visellye ujakkal és sokkal,
Eltedet kedvellye nagy sok áldásokkal,
100 Ne hullasson szemed könyvet a 'sirokkal!
26. Hanem légyen kedves, virágzó életed,
Mellyet nyujtson fellyül mennyei Istened,
Te kedves szüléid éllyenek te veled,
Az halál hargára neis esék tested!
- 105 27. Serkeny fel tündöklő Fébus vidámságal,
Clio, fujad notád most szép mulatsággal,
Caliope, teis készüly hamarsággal,
Orphéus, köszöntsöd Rebekát vigsággal.
- 110 28. Hogy fel viradását illy jó aszszonyomnak
Az Isten meg adta örömmel angyomnak,
Lészen még itt helye mostan áldásomnak,
Nem kevésbé végre egy, két, három szomnak.

- 115 29. Mondok én még áldást Rebeka nevére,
Mellyet tiszteletes párjával el ére,
Aldást kívánással fordítván, el tére
Pennám, illy köszöntést téssen örömére.
- 120 30. Aldja meg az Isten edgyes szeretettel,
Jo páradhoz valo kegyes szentelettel,
Eljetez mind ketten páros tisztelettel,
Házotak rakodjék ékes dítsérettel!
31. Az igaz szeretett uttyát itt kövesse,
Békesség és áldás ez házat szeresse,
A' szükség és inség helyét ne lelhesse,
Bu, bánat, kesergés ágyát megne vesse!
- 125 32. Aldás életedre mint harmat tsepegjen,
Az jo hirrel s nével ez ház el terjedgyen,
És ellenségein diadalmat végyen,
Mind lelki és testi jokban része légyen!
- 130 33. Életed terjedjen sok számos időkre,
Viradj fel nevednek sokaknál többökre,
Kedves feleidnek kívánt örömökre,
Egy drága kintsednek mint illik a' főkre!
- 135 34. Nestori napakra napjait számlalja,
Kedves feleidnek kívánt örömökre,
Angyali sereggel Jéssusa strásálja,
Vig kedvének késön légyen akadálja!
- 140 35. Oráji folyyanak arany fővenyekkel,
Ládái tellyenek mind arany pénzekkel,
Aldja meg az Isten Krésusi kintsekkel,
Birjon mint Dárius számos ezerekkel!
36. Mikor ujjaimmal az eget el érem,
Vagy Erdély országát magamnak el mérem,
Vagy pedig Európán tsászárság lesz bérem,
Rebekát is akkor fanyaszsa szemérem!
- 145 37. Elljen, ellyen, elljen, vigan mulatozzék,
Mint nartzisus virág böven illatozzék,
Sok virágok közöt kieszen lakazzék,
Egész életében frissen virágozzék!

- 150 38. Ely hoszszu időkre, ritka szín kettős pár,
Hired, neved, élted ne érje semi kár,
Aldott légy mindenütt, valahol lábad jár,
Fénjék ti rajtatok vigasság napja már!
- 155 39. Akkor bánkodgyatok, mikor a' viz lesz tűz,
Akkor busuly, mikor férfinélkül a' szüz
Szül; nyavalyás mikor a' bárány farkast üz,
Hibla hegyén mikor tavaszal nem leszsz büz.
- 160 40. Mikor nyul agárral egy helyben beszélget,
Vagy bárány farkassal egy akolban béget,
Mikor a' Nap Holdal nem járja az eget,
Vagy az Etna hegye nem botsát meletget.
41. Mikor fényes égen nem lesz többé tsillag,
Mikor Göntzöl szekér közöttök nem villag,
S nyárban a' nap után nem ballag,
Nagy vadon erdőben egy vad is nem kullag.
- 165 42. Akkor busuly és sirj akkor [?] örömedre,
Bánat szállyan, addig [?] vigan élyl kedvedre,
Szent Ur Isten ötet [?] ved fel kegyelmedre,
Idvesség helyére botsássad be végre!
- 170 43. Ezer hat száz nyoltzvan egyben hogy el ére
Kis aszszony havának napjai végére,
Sombori Rebeka neve idejére
Tétetett, s el érte, légyen ez kedvére!
- 175 44. Bé végezi immár. Nevének mondása,
Dobollyi Gábornak véget vet írása,
Kinek verseiben nevét ki ki lássa,
Ezeket kívánnya szive és szollasa.
- 180 45. Eddig tett írásom talán nem hibázott,
Kevésbé ditsére, de meg sem gyalázott,
Elmém poésissal tsak ritkán tsatázott,
Nem tsuda, ha néhol megis botorkázott.

155 nyavalyát 163 165 173 175–176 [A szavak annyira elmosódtak, hogy alig vagy egyáltalán nem lehetett őket kibetűzni.]

CANTIO ALIA DE MILITARJ DUCE

1. Kine panaszkodnék illy vitéz emberen,
Ki e^lenségével forgot sok fegyveren,
Hiréjért nevéjért ment az pogány ellen,
Örök nagy rabságban eset nagy hertelen.
- 5 2. Jgy vagyon mindenüt vitéz ember dolga,
Bár hazánál sokszor barátyját jol tartsa,
Tisztit, bötsületit ha hadⁿⁱ nem hadgya,
Szegénynek foghságban valo sziv fájdalma.
- 10 3. Sok io vitézeknek volt tanáts adoia,
Mezőben, varosban erős kü oszlopa,
Hamis pogányoknak sokszor meg rontoia,
Kegyelmes urunknak igaz hü szolgália.
- 15 4. Farkas bőr és vörös pánczér az nakában,
Pallosa kezében forgodik tsatában,
Biztattya ő népét, első ustromlásban,
Szerentsétlenségben esék nagy rabsagban.
- 20 5. Aly meg és nefus el, kiáltván seregnek,
Pattanásat hallák sok puska lövisnek,
Szaladnyi kezd vala népe Rába köznek,
Igy az pogányságis örüle ezeknek.
6. Loval hogy el essék, rá rohant pogányság,
El álván mellöle az égész magyarságh,
Koplya, pallas miát essék rajta foghság,
Ötet, vitéz embert nyomoritta rabságh.
- 25 7. Ugyan is igy vagyon mastan ember dolga,
Bár házánál sokszor barátyját iol tartsa,
Töröknek kezében pallosát ha láttya,
Meg ijed, el szalad, társát ottan hadgya.
- 30 8. De mihelt az török Esztergam kapuián,
Szegény magyarságra vörös zászlót hozván,
Az ki tsikorgattya fogait lohátán,
Igy felele hadnagy, hogy asztot meg látván.

1 panaszkodnék [A szótagszám miatt jav.] 2 enlenségével 7 hade [?]

- 35 9. Jézus segild meg mast az szegény keresztént,
Ez szava után is biztattya egyenként,
Hírünkért, nevünkért ha szenvedünk is kint,
Az pogány kezében essék ü ez szerént.
- 40 10. Láttjátok-é mastan rabságban esését?
Vassal és belintsel kinózzák az testét,
Nem fogadátok megh az ö io intését,
Kevélységték miát rontjátok életét.
11. Arvaul el hagyta szerelmes gyermekit,
Nagy szomorúságban kedves feleségét,
Attya fiainak szomorittá szivét,
El vitte magával hirét s vitézségét.
- 45 12. Sok io vitézeknek volt ez tanáts ado,
Vitézségben is volt mindenkor forgodo,
Csátákon, harczokon hirt és nevet kapo,
Nagy urak közöt is kedves mint az ráro.
- 50 13. Légyen tehát vége rola irt verseknek,
Adgyunk mastan halát menybeli Jstennek,
Kezében nem adot minket ellenségnek,
Töb szerentsét Jsten adgyon vitézeknek.
- 55 14. Okos vitéz ember vala sok hadakban,
Az szerentsétlenség hozá mast rabságban,
Honnéd alig hiszem, hogy iöhes hazában,
Talam mind örökön maratz az rabságban.
- 60 15. Nemzetes vitézlö Kis faludi Lászlö,
Ki természeteben valál mint az ráro,
Györj vitézeknek gyémánt kü hordozo,
Sok katona mellett mindenkor part fogo.
16. Az ezerhatt százban nyoltzvan egyben jutván,
Kis Aszszony havának harmincz egyed napián,
Irám ez verseket igen szomorkodván,
Az vitéz embernek esetit hogy halván.

A' VARADI SIRALMAS TÖMLÖTZNEK FENEKÉN NYOMORGO
MAGYAR RABOKNAK KESERVES RABSÁGOKAT EGY
KERESZTYÉN IGY SIRATTYA E' VERSEKBEN

Ad Notam: Mikor Senachérib az Jerusa.

I.

Regen O Törvényben az Izrael népe,
Ammon pogany népnek hogy esék kezébe,
Sűrű ohaitással fohászokodék menybe
Meg-halगतád Uram őket az Egekbe.

II.

5 Szomorún ült régen Babiloniaba,
Istennek sok néppel tellyes szent városa,
Özvegységre mikor juta Sion Lyánya,
Meg-szánád mikoron földön ült a' porba.

III.

10 Utat nyítál nékik a' szabadulásra,
Midön meg-törödött volna Jákób háza,
Nem hagyád el-veszni sulyos rabságába,
Bé-vivéd ismétlen őket hazájokba.

IV.

15 Sokszor meg-probáltad nyomorúság által,
Sokat Sidók közzül meg-ölél halállal,
De midön megtértek hozzád könyhullással,
Hozzájok fordúltál irgalmas orczáddal.

V.

20 Oh menybéli nagy Ur igy fizetél nekünk
Mert nem félénk teged mar azért sir lelkünk,
Noha Profétaid feddöztek ellenünk,
Nem fogadok szódat mert kemény volt szívünk.

VI.

Már mostan érezzük fenyegetésedet,
Váradí tömlöczben büntecz ezért minket,
Pénz nélkül adád el rabsagra népedet,
Meg nem öregbitéd az ő becsujöket.

VII.

25 Már csak fohászokodunk mint foglyok tömlöczben,
Miként Jérémiás a' sáros veremben,
Várjuk azt az órát a melly által végre,
Bóldogul múltánk ki s' jutnánk az Egekbe.

VIII.

30 Sem éjjel sem nappal nincsen nyugodalmunk,
Hogy Istent szolgálók nincsen Vasárnapunk,
Nem zengedez köztünk Evangéliomunk,
Hanem mint a' barmok Törvény nélkül vagyunk.

IX.

35 Ha nappalra jutunk dolgozra hajtának,
Ha északát érünk kalodában zárnak,
Hogy ha reménkedünk csufolván katzagnak,
Mikor könyörgünk-is rajtunk hahotálnak.

X.

40 Sirván jut eszünkben születésünk földé,
E' mellet peniglen édes házunk népe,
Mellyért badgyad lelkünk tömlöcz közepette,
Vigy haza Ur Isten még minket közikbe.

XI.

Váradai tömlöczben siránkozó Rabság,
Kik csak ohajtozunk miképpen Sidóság,
Aegyiptom földében kit bántot nagy fogság
Vigy-ki ez inségből menybéli Uraság.

XII.

45 Vidd vissza Ur Isten még a' Jákób házát,
Ne pusztits el bennünk miképpen Gomorát:
Tarts-meg Sodomában mint Loth Pátriárkát,
Engedgy hamar időn látnunk szabadulást.

XIII.

50 Mert e' nagy rabságban szintén el-bádgyadtunk,
Jaj szóval sirással tellyes a' mi napunk,
Miképpen a' Darvak szintén ugy kiáltunk,
Jóseffel tömlöcznek fenekén csak sirunk.

XIV.

Oh menyébéli Isten mig hagyod Lelkünket,
Sodoma vétkével gyötreni szívünket,
55 Ideje fenyíts-meg téged nem félöket,
Ne káromlya tovább szentséges nevedet.

XV.

Ne sies oh Uram végső romlásunkra,
Ne nevesse rajtunk lelkünk fajdalmára,
60 Vigy haza még minket földünk határra,
Melyrül el-hozatánk hóltig való gyászra.

XVI.

Már sokat közzülünk tengeri gallyákra,
Le-vit az hatalmas idegen országra,
Születések földét kik nem látták soha,
Mellyet keservessen sirathat sok anya.

XVII.

65 Minket-is peniglen azzal fenyegetnek,
Hogy ha sanczot értünk rövid nap nem küldnek,
Le-adnak földökre a' Szerecseneknek,
A' kik határiban laknak napkeletnek.

XVIII.

70 Nem gondolnak azzal hogy sebekben fekszünk,
Nem tekintnek arra mint galambok nyögünk,
Ha sirunk előttök nevet ellenségünk,
Azt mondgyák el-hagyott s' nincs nekünk Istenünk.

XIX.

Oh seregek Ura ki formálál minket,
Te teremtéd Uram az halló füleket,
75 Hald-meg e' rabságban mi könyörgésünket
Tellyesíts-bé hamar a' mi kérésünket.

XX.

A' Sion kö fala egyedül téged vár,
Készülly óltalmunkra seregek Ura már,
80 Mert lelkünkön vagyon Egyiptomi vas zár,
Neved ne hadd tovább gyalázni mert nagy kár.

XXI.

Azért fordúly hozzánk mi kegyes Istenünk,
Meg-vallyuk már végre hogy néked vétkeztünk,
A' szent Izraellel bocsánatot kérünk,
Térits-meg tehozzád téged had kövessünk.

XXII.

85 Vigy-ki e' tömlöcznek setet fenekérül,
Isópoddal tisztíts undok vétkeinkbul,
Engedgy szabadulást minékünk menyégbul,
Vigy haza földünkben had dicsérjünk szentül.

XXIII.

90 Igy sira szivében a' Váradi Rabság,
Kiket most tömlöczöz kemény hatalmasság,
Szabadits-meg minket menybéli Uraság,
Téged imádni fog azért a' Magyarság.

XXIV.

95 Ezer hat száz nyólczvan és edgy esztendőben,
Szent Mihály havának utolsó hetiben,
Nemzetem rabságát látván a' tömlöczben
Ugy szerzém ezeket Váradon létemben.

148.

AFFLICTIS NON EST SUPERADDENDA AFFLICTIO

1. Oh meg nyomorodott hazánk fogyatékja,
Édes eleinknek hagyott szakadekja,
Régi Pannóniánk megh romlott hajlékja,
Mit akar már veled a' pogány szándékja?
- 5 2. Oh kívánatos föld, az kit Europa szült,
Téjjel, mézzel folyó javad de miré gyült?
Pogány ellenséged hogy nyakadra került,
Csak nem coronádis már fejedbül ki-dült.
- 10 3. Ezé jó szerentséd, boldogh állapotod?
Ezé szabadságod, ezé diadalmod?
Ezé ellenséged rettentő hatalmad?
Ezé, kinek szerzett csufja vagy te magad?

12 Szerzett ezé kinek

- 15 4. Valahány országban magyar uralkottál,
Mind annyi darabra mainap föl osztattál,
Kéz, láb és fő nélkül való test hagyattál,
Ártotlan véredben temetve marattál.
- 20 5. Meg éred már véle, fülig uszól benne,
Nincs oly órvosság, mely gyógyulásod lenne,
Ez igaz ügyödben tégedet fel venne,
Vagy ha nem segítne, ám csak kárt ne tenne.
- 25 6. Még is fejedben van az egyenetlenség,
Magyar magyar ellen halálos ellenség,
Vére ellen kardot köt ez a' nemzetség,
Attya, fia, bátyo közt nints most bekesség.
7. Egyik a' másiknak éltét szomjuhozza,
Fia az attyáét mint prédáját huzza,
Szomszedgya barattyát mind egyéránt nyuzza,
Töröknek ellened mágyar kalauzza.
- 30 8. Föl támad az Föl-föld, fegyverben öltözik,
Sok hamar az Tiszán *áltolis* költözik,
Német praedajával hogymaidan töltözik,
Egy sem marad benne, fosztatik, üldözik.
- 35 9. Az jó hirért, névért s' a' szép szabadsagért
Egy szivvel harczoljunk, nem egyébért, másért,
Tudgyatok, hazánkban mennyi kárvállas fért.
Az ki oka, raita, allunk *bószut azért*.
- 40 10. Készül az katona, fegyvert köszörültet,
Loboknak az szazlók, hadakat is gyűjtet,
Cáplánt, perdicatort egyéránt föl ültet,
Szamos népeivel Tiszan által léptet.
11. Neveti az pogány, örülyi vesztünket,
Magunk nemzetünkel fogyasztat bennünket,
Segétségeket ad, biztat mindeneket,
Mert ezzel reméllyi utolsó végünket.
- 45 12. Quartért ad az török, fizet az francia,
Csak fegyvert visellen továbbis, azt mőndgya,

15 nélkül <már> 20 [Előbb:] nem ha 21 egyetlenség 30 áltolis is 31 töltözzék [A rím miatt jav.]
36 azért bószut [A rím miatt jav.]

Fő vasas seregét segítségül adgya,
Bárattyó a' török, eő is el nem hadgya.

- 50 13. Az prédikátorok tanácscsal segítik,
Az császár népeit maidan meg-verhetik,
Az templomokatis mind vissza vehetik,
Csak a' jesovitákat s a' papokat üldözzék.
- 55 14. Patens leveleket elöttök bocsáttják,
Valakik nemzetünk előmentét várják,
Mellejek állanak, igen parancsolnak,
Mert a' szabadságot haszukban kivannyák.
- 60 15. De nézd, szabadságok alatt it mi fekszik,
Gonoszszal palástolt szándékjók hol teczik,
Az előmencségnek mert inkább el meczik
Uttyát, s' – hallad végre, ez nép mit cselekszik.
16. Nagy haddal készülnek, zázlokat emelnek,
Generalist, vaidát, kapitánt is tesznek,
Azt tudnád, hogy máidan országokat vesznek,
De fő nélkül valo gaz nép, magok vesznek.
- 65 17. Szabad városokra, vármegyékre irnak:
Mind hogy szabadságunk, mellyert fáradoznak,
Az mellert mind élnyi s' halnyis kívánnak,
Az uj hadnak azért adokat adgyanak.
- 70 18. Mi lészen belüle, lásd ki menetelit,
Mind hogy királyára forditgya fegyverit,
Isten nem segéti továbbro erejit,
Gonosz szándekjaknak itt vészi eleit.
- 75 19. Hogy nagyobb püsztulást hazájában tégyen,
Maga hazájukból tovább ki-nem megyen,
Szándékja, hogy fálut, várost, várt végyen,
Ez maga maganak kész hohéra légyen.
- 80 20. Az mint hogy ugyis van, mást sem cselekesznek,
Tisz esztendeje mult, hogy igy tekergének,
Az szabadság mellett sok gonoszt követnek,
Nemzetünk fottával nagy károkat tesznek.

59 előmencségének [A szótagszám miatt jav.] 60 cselekszik 66 mellyet 67 mellet

21. Enni üdök alatt mi hasznot haitottak,
Mondgyák meg, hazánknak mire valo voltak,
Egy emlékezetes dolgot ha próbáltak,
Irjuk fel, ugy látom, keveset diktálnak.
- 85 22. Ezé a' szabadság, a' midön hazadot
Pusztitod és igaz ügyében rongárod,
Szomszed borátodnak javát föl predárod,
Igaz attyát-fiát mint pogánt le vágod?
- 90 23. Ezé a' szabadság, midön így kborlasz,
Megromlot házadan te magad tolvailasz,
Praedálsz mindeneket, husz, vonsz, ölsz vagy fosztasz,
Magad nemzetedre sók inséget ósztasz?
- 95 24. Ezé a' szabadság, hogy a' törökhez hodulsz,
Eönéki hogy fizes, ártatlanul koldulsz,
S'- ha nem ád, fegyverrel mindeneket föl dulsz?
S'- magad vagy oka, hogy nemzeteddel pusztulsz.
- 100 25. Ezé a' szabadság, a' midön így igecsz,
Rontasz és pusztéttasz, valamihez férhecsh,
Töröknél, tatárnál nagyob gonoszt kövecsh,
Senkin nem könyörülsz, szép szot, intést még-vecsh?
26. Ezé a' szabadság prerogativájó,
Nemtelen a' nemest hogy mostan le vágjó,
Egyik a' másiknak maid szemét ki-vajó,
Porácson hurczolván szarczullyon, kivanó?
- 105 27. Ezé a' szabadság, midön a' pogannak
Adgyátok kotelét a' szép szabadságnak?
Oh eretnek népség, szándéktok mely álnok,
Miáttatok ennyi inségek ránk szálnok!
- 110 28. Pro Deo et Patria, mondod, kardot vontál,
Nem pro hanem contra, kit eddig próbáltál.
Pro Deo, s' azomban hány templomot rontál?
Pro Patria, s'- pedig mennyi nemest vágtaal?
29. Így kölli harcrolni a' szép szabadságért,
Kit maid el cserélsz békó s- tömlöczökért?

83 próbálotok [Értelemszerűleg és a szótagszám miatt jav.] 86 is igaz ugy ebben 92 inséged 96 vágy nemzeted oka hogy el 108 inség [Értelemszerűleg jav.] 114 tömlöczökön [A rim miatt jav.]

- 115 Szabad gonoszt kövecz a' szabad praedaért,
Meg vér Isten, hidd el, ezért, ha nem masért.
30. Ti vagytok az oka, hogy édes hazánkban
Idegen ellenség lakik szájótokban,
Ti vagytok az oka, hogy ily nagy rabságban
120 Kől elnünk, és nem már a' szép szabadságban.
31. Hazánk pusztitói, jóságink fosztóji,
Nemzetünk el fajult tolvay kóborloy,
Artatlansagunknak gyilkos vér szopoi
És szabadsagunknak tik vagytok rontoi!
- 125 32. Ha ellenséged van, meny ellenségeden,
Idegenyért ne ály boszud nemzeteden.
Injuriát kitöl? Ki az istentelen?
Te magad magadat ne roncs ily hirtelen.
- 130 33. Négy obstaculomot látok dolgotokban,
Az kik ellent vetnek gonosz szandéktokban,
Még megh nem olyátok eztet magatokban,
Nem segíthet Isten föl vett utatokban.
- 135 34. Első ez, hogy édes hazánkat rontyátok,
Második, eretnek hütségést kívántok,
Harmadik, rendetlen s' fejetlenek vattok,
Negyedik, hogy bennünk töröknek el attok.
- 140 35. Ez a négy ok, kikért Isten benneteket
Nem segít, s' gátollya ügyekezetteket,
Mind addig, higyétek, *nem* értek végeket,
Valamigh el nem hadgyátok ezeket.
36. Nem, a' szabadság nem vit titeket erre,
De a szabad gonosz, mely eretnekségre
Vezet és tántorét bennetek veszelyre,
Ez hazánkban való egyenetlenségre.
- 145 37. Ez tesz dolgainkban gonosz vissza vonyást,
Ez maradékinkra hoz utolsó romlást,
Ez szaporit koztünk ennyi sirast, rivást,
E miát magunkat pusztéttyuk és nem mást.

115 gonosz 139 higyétek értek [Értelemszerűleg jav.] 144 egyetlenségre

- 150 38. Ez hozta fegyverrel régen ki Rákoczit,
Ez Bethlen Gábort, Bocskay hádait,
Es forgatta volt *föl az Isten* templomit.
Ki hánto oltárit, üldöztö papjait.
- 155 39. Hazánk szabadságát *ez egyben* rontotta,
Sok öröksegtől e rutul meg foszta,
Es ennyi inséget nemzetünkre oszta,
Régi épségünket pusztulasra hozta.
- 160 40. Ez zavará igy föl a decretumokat,
E formált ellenünk articulosokat,
Ez erősétette némely diplomákat,
Kikkel lövöldöznek mostan minnyajunkat.
41. Hány ország gyűlése nem mehete véghez,
Ez a' vizálkodás sugott mindenékhez,
Ez avval tartott, az hanyatlott ehhez,
Sokra lépénk, s' – már most orvosólnyi nehéz.
- 165 42. Légyen példa ez a' móstani gyűlésünk,
Melyben királyunktul ennyi jokat veszünk,
De a' religiok miát, jai mit tészünk,
Idegen nemzetnek maid csufjává leszünk.
- 170 43. Számos esztendőktől a' mit ohaitottunk,
Meg atta jo urunk; már arra jutottunk:
Az mint a dolghóz ugyan jól is fogtunk,
De a' religiok meg gátolák dolgunk.
- 175 44. Az sok religio leszen veszedelmünk,
Csonkán marad dolgunk, s' kevésset végezünk,
Felö, nagyobb buban s' – galibaban esünk,
Ki miát naponként szemlatomast veszünk.
- 180 45. E miát az dolgok csak rák lábán masznak,
A szabadság mellet mert tavúl horgaznak,
Nézd, mely palastolva alánk vermet asnak,
Magok nyakok szakad béli és nem másnak.
46. Augustana kiált, szol a' helvetica,
Peroraly, mert tudgya, mit tész a' practica,

151 Isten föl az 153 és egyébben [Értelemszerűleg jav.] 165 gyűlésnek 168 csukjával észünk [Értelem-
szerűleg jav.]

Többet szol eö másnál, de ha csak kronica,
Egyet ért mást a' Luthero Kalvinica.

- 185 47. Két szakadomány ez, de most mind együtt tart,
Két nagy ellénkező vallást egy földben *varrt*,
Kivel nagy elmeket sokszor egyben zavart,
Halálos sebekkel sokakat is meg mart.
- 190 48. Boldog haza, kiben ez a' nagy malum nincs,
Nincs az egességnél világban nagyobb kincs,
De hová szakada hazánk ettül, tekéncsd,
Miulta a' régi hüt maga benne nincs.
- 195 49. Oh a' régiektül el fayzott nemzetség,
Nemzetünk fottáró támot eretnakség,
Miulta köztünk nintsen az egyenlőség,
Ily rutul bennünket praedal az ellenség.
- 200 50. Az meddig egy hüttel fogtál, magyar, fegyvert,
Volté oly nemzetség, a ki *téged* megvert?
Kardod minden ellen gyözödelmet eö nyert,
Sok praeda s- nyereség labod alat hevert.
51. Hol a' szép hir s- név, hol sok ado s- nyereség,
Kit elődben rakott sok hódult nemzetseg,
Vagy harczokon adot a' *gyözett ellenség?*
Mind el praedálta azt az egyenetlenség.
- 205 52. Szük most ez a' joság, s' – vagyon csak kevésben,
Félre rugó erkölcs szorult furt fejekben,
Az egyenetlenség vert fészket szivekben,
Mint hold folta s- töltő változó mindenben.
- 210 53. Nem tudcze tanulni a' nem régi példán,
Magad nemzetével történt tragoedian,
Mely nagy magnatesek hohérok teátrumán
Ezért pallos által mentek egymás után?
- 215 54. Ez osztotta így fel nemzeted hazáját,
Ez adta idegen kézre tartományját,
Homalossá tette fényes korónáját,
Kövel haigálta atya koporsoját.
55. Tedd férre, nemzetem, ezt a' ditsöséget,
Mint régen, kövessed az egyenlőséget,

186 várt 198 tégedet 203 gyözettelenség 204 egytelenség

220 Ne fogyazd magadat, találsz ellenséget,
Ki maid ránt nyakadban siralmas inséget.

56. Szál magadban azért, tekéncs meg dolgodat,
Mely szerentsétlenség követte nyomodat,
El hiszem, ha mas nem, te magad magadat
225 Meg szanod, esmérvén sok kár vallyásodat.

57. Megh szánom, nem nyuitom tovább panaszomat,
Mi haszna, ohaitnom ennyi faidalmimat?
Evvel fejezem bé utolsó szovamat:
Szánd meg, Isten, kérlek, meg romlot hazámat.

149.

SZENCZI PÁL

EMLEKEZETNEK OSZLOPA

1. Izraël Jordánon mikór által menne,
Hogy Canahán földén örökséget venne,
Jordan köveiből oszlopot emele,
Melly tanu-bizonyosag maradéknál lenne.
- 5 2. Hogy öket szárazon Isten által vitte,
A' fel-tornyozódott vizet meg-feddette,
Es elburittatni attul nem engedte:
Söt minden kár nélkül altal vezérlette.
- 10 3. Majd hasonló dolgot vehetünk eszünkben,
Tiszteletes, Tudós Martonfalvi Györgyben,
Elmélkedünk erről ha ugyan serényen,
E' példa rá illik Urunkra nagy szépen.
- 15 4. Mert a' Tiszteletes Szent Irás Doctora,
A' Szent Bibliának hiv Enodatora,
Nagy Amésiusnak igaz Professora,
Orthodoxianak hatalmas Tútora:
- 20 5. Miglen e' világnak zavaros Jordánnyán,
Altal evedzeni, kevélykedő habján,
A' nyúgvó helyt látná annak tulso partyán,
Hol részül adatik a' lelki Canahán.

6. Emlekezetinek adamás oszlopát,
Fel-emelé éppen, adván sok munkáját
Világra, mellyekkel tisztelé hazáját,
Mellyeknek nehezen adhatni-meg árrát.
- 25 7. Ezek bizonsági sok fáradságának,
Világi éltének izzadozásinak,
Szentek körül serény forgolódásinak,
Kikkel ékesíté rendit spartájának,
- 30 8. De leg utólyára Szép Historiáját,
Mikor el-végezné csak hamar pályáját,
Nem sokkal ez után utolsó óráját
El-érvén, irt, hagyván elméje fajzását.

150.

SZENCZI PÁL

HÜSÉGESSEN KERESKEDŐNEK KORONÁJA

1. Az kinek szivében gerjed mennyei tűz,
Restséget magátul, az igen meszsze üz,
Gondos fáratságát vállaira fel füz,
Hogy néki ne árcson, az pokolbéli büz.
- 5 2. Ezeknek nyomdokát ez könyvnek Authora
Követte, vigyáztván közönséges jora,
Nem maradott nála, amaz lelki gira
Rejtekbén, ki adta másoknak hasznára.
- 10 3. Holtig élő nyelvel, az után irással
Hasznossan izzadván tanit, az szent Pállal,
Christusban plántál, öntöz Apolloval,
Istennek utára igazgat Dáviddal.
- 15 4. Készszen azért néki Koronája menyben,
Mint az csillagoknac fenye jövendőben
Fenlik, s' ez mondatik amaz ítéletben:
Atyámnak áldotta meny bé az örömben.

KÖRMENDI PÉTER

TISZTELETES PALANKI JANOS URAMNAC TISZTESSEGERE, ES
SZEP HASZNOS MUNKAJANAC COMMENDALASARA IROTT
MAGYAR RHITHMUSOC,
ex cap. Luc. 10. v. 42.

1. Szükséges dolog egy, Christus Urunc mondgya,
Többi közzül mellyet választa Mária,
Christus lábainál az ígét halgattya:
Mert tutta töle el nem vétetik soha:
- 5 2. E' szükséges dolgot e' könyvben láthatod,
Ha ezt szüntelenül jozanon olvasod;
Mert arra tenéked igaz kalauzod,
Mélto bizonyára ezt jól meg tanulnod:
- 10 3. Idvességnek Lácza titulussa ennek;
Mert velejét ebben a' Catechesisnek,
Palánki szép rendel ki atta mindennek,
Es meg mutogatta Praxissát életnek.
- 15 4. Valaki kívánod lelked idvességét,
Teis Máriával tanullyad az ígét,
Meg ne vesd lelkednek mennyei kenyerét,
Igy nyered meg, hidgyed menyország örömet.
- 20 5. Tenéked peniglen Istennek szolgája,
Palánki Christusnak vagy kedves Jánosa,
Urad ez szép munkád hogy meg jutalmazza.
Kivánnjuk, menyégben lelked Koronazza!

DEBRECENI DORMÁNY ISTVÁN

AZ TISZTELETES FERFIUNAC PALANKI JANOS URAMNAK
 PRAEDICATIONOKBAN FOGLALT ES EZ KÖNYVBEN KI BOCSÁTOTT
 CATECHESICA SZENT ELMÉLKEDESENEK ÉKESSITESERE
 SZERETETTEL IRÁM EZ NEHÁNY RHYTMUSKÁKAT

Anno 1682. 14. Januarij.

1. Isten ihleseből származott mesterseg,
 Hogy Ferfiu szülyön igen nagy bölcsesség,
 Testre Lelki formát adni szép erősség,
 Romlott természetet változtatni szentcség.
- 5 2. De ez idvességes munkára tanitott
 Christus Urunc; mellyet Mennyégből le hozott,
 Szent Pális az égben erre tanittatott,
 Kitis bösegesen az után gyakorlott.
- 10 3. Szült ő bösegesen Istennek fiakat*
 Christus formájára ki ábrázoltakat,**
 Mennyei szencseggel ékes ferfiakat,
 Minden ágban lévő aprokat nagyokat.
- 15 4. Ez munkában látta lenni hivatalát,
 Jonak így tartotta futni meg pályáját,
 Hogy illy munka után vehessen Coronát,
 Es birhassa hittel boldogsága jussát.
- 20 5. Ezt cselekszi itten, ez Könyvnek Autora,
 Hogy juthasson éppen, Szent Pálnak nyomára;
 Az bünösök pedig Christus formájára,
 Természet szennyéből változzanak arra.
6. Ne nehezteld Lelek ez Könyvet olvasni
 Nemző Atyádértis Istened imádni,
 Folyó tanítását szivedre ráházni;
 Sőt itt nyert hasznodat, másokkal közleni.

* I Cor. 4. 15. ** Gal. 4. 19.

RYTHMJ FUNEBRES JN PERSONA GENEROSI DOMINI CASPARI
SZUHAIJ

Obijt in Fekete Ardo anno 1681. die Martij, aetatis suae 75.

1. Jaj, csalárd világnak bizonytalansága,
Gyors kereknél forgobb, sebesb el mulása,
Pompás jóságának földre fordulása,
Jaj, uri szekeknek porra változása.
- 5 2. Mint mezej virág, mely reggel tündöklik,
Kedves illattáival szépen szágoskodik,
Mihelyt az nap éri, szépsége el mulik,
Töve el ki szárad, többé nemis látszik.
- 10 3. Jaj, urak, nagy rendek, császárj méltóság,
Csak fustben menendő hitván mulandoság,
Arany, ezüst, gyöngyök el rothadandoság,
El múlo világban nincs álhatatosság.
- 15 4. Oh, miért hiszen hát ember szerencsének?
Miért hiszen mindgyárt egy kis dicsőségnek,
Mint ha halál azzal kedvezne éltenek,
Hol nincs külömsége gazdagnak s-szegénynek.
- 20 5. Jgy néha embernek világ jo szerencsét
Ajánl, szép jffiaknak mutattya szépségét,
Jeles férfiaknak adgya tisztességét,
Kecsegetvén embert, nézeti ő fényét.
6. De egy szempillantás fordittya kerekét,
Hamar változtattya, járja dicsőségét,
Halalban borittya ember szinességét,
Ne hidgye hát senki ő hizelkedését.
- 25 7. Oh emberi nemnek nagy változo sorsa,
Mert mint az liliom el hervad ő napja,
El mulik nagy hamar, mint Jonás árnyéka,
Reggel nyilik, estve szál az koporsóban.
- 30 8. Hol van Artaxerxes, királyok királlya,
Hol van Hollophernes ezereknek ura?
Hol van gyözhetetlen Cyrusnak job karja,
Ellenség verivel meg festet zaszloja?

29 Antaxerxes

- 35 9. Bár az régieket most elő ne szedgyük,
Az régi példákat bár meg ne említsük,
Csak az mi hazánknak pusztulását nézzük,
Meg gyászolhatatlan romlását szemléljük.
- 40 10. Erogen virágzó jeles férfiakat,
Le kaszála halál magyar királyokat,
Erős győzhetetlen nagy hadi urakat,
Életből ki metcze erős Joabokat.
11. Szomoru minékünk ezeknek halálok,
Mikor meg gondollyuk vitezi jobb karjok,
Mert im nemzetünkben az fényes csillagok
El enyésznek s-fognak az erős gyamolok.
- 45 12. Ezt meg bizonyította ez szomoru pompa,
Nagy atyafiaknak zokogo sirása,
Kik keserven néznek gyászos koporsora,
Mert szegény hazánknak le dült egy oszlopa.
- 50 13. Amaz tekintetes Szuhai Gáspáre,
Az kinek mint gyémánt tündöklik friss neve,
Ki minap, nem régen köztünk kedvén éle,
Kit immár közzülünk az halál el vive.
- 55 14. Oh, keserű halál, hogy ennyj romláson,
Sok jó vitezeknek az ő halálok
Hogy már meg nem szünöl fogyatkozásinkon,
Sok urak s-vitézek sirban hányásokon!
- 60 15. Urunknak halálán méltó szomorkodnunk,
Ez halotti pompán sirással zokognunk,
Mert egy oszlopátul fosztaték országunk,
Le romlék mellettünk egy erős gyámolunk.
16. Vala mi hazánknak szives ör álloja,
Vala vallásának hü oltalmazója,
Sok jó vitézeknek gyors elől jároja,
Sok jeles jffiaknak fő tanács adoja.
- 65 17. Jffiuságátul fogva vitezségét
Tanulta, végezte kegyessen életét,
Kereste mindennek kedves elő mentét,
Alatta valoknak boldog szerencsését.

40 Joabokat [Javításként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

- 70 18. Ebben dicsiretes volt az forgolodás,
Mellyért ő nevéül valo laus mondás
Meg marad, valamig fen lészen az aetas,
Fejünk felett penig tündöklük az lámpás.
- 75 19. Azért már bucsuzik tülletek, hallyatok,
Jgy szol, végre szomat most el fogadgyatok,
Minden isméröim, valakik hol vadtok,
Avagy kik én velem atyafiai vadtok,
- 80 20. Leg előszsör penig ez utolso szokra
Halgasson Tökölj groff ur ő nagysága,
Kinek tekinteti s-uri méltosága
Termet és beszede méltán uraságra.
21. Ha volt fogyatkozás tisztemben én bennem,
Arrul meg bocsásson nagyságod énnékem,
Tisztemet hüséggel ha elő nem vittem,
Bocsánat adassek immáron énnékem.
- 85 22. Tekintetes nemes igaz haza fia,
Nagy Veselenyj Pál, vallásunk hü tagja,
Bujdosó hadaknak fő generálissa,
Nagyságod, én szivem, éllyen, azt kívánnya.
- 90 23. Mert bujdosásimban voltál nagy hasznomra,
Mellyért, mint uramnak, ő boldogságára
Vigyáztam, míg éltem, mint Abner Dávidra,
De immár akadtam halálnak horgára.
- 95 24. Hogy meg élemedet vén állapotomban
Nagyságod énnékem sok jót ez hazában
Közlött volt és táplált sok bujdosásimban,
Részesüllyön ezért nagyságod sok jokban.
- 100 25. Meg bocsáss mind a fő fő kapitányokkal,
Vitézlő s-vigyázo erős hadnagyokkal,
Harczon forgolodo vitéz katonakkal,
Minden magyarokkal, egész ez országgal.
26. Hogy ha én meg estem forgolodasimban,
Avagy restes voltam az én dolgaimban,
Es veletek edgyütt lévő harczaimban,
Nállatok legyenek ezek bocsánatban.

- 105 27. Nemes Dolhaj György, edgyütt az hugommal,
Meg bocsáss Szuhaj Ersébeth aszszonnyál,
Áldgyon meg az Jsten bennetek sok jokkal,
Kivánom, élyetek sok áldomásival.
- 110 28. Nekedis Jstentül minden jot kívánok
Szuha Pál fiam, többet nem szolhatok,
Szuha Gáspárne, kivánom, boldogok
Legyetek mind ketten Jstenben gazdagok.
- 115 29. Mind az atyafiak, öcseiim s-egyebek,
Már meg bocsássatok, ha vétettem, kérlek,
Mind közönségessen vitéz uri rendek,
Kik tisztességemre ez helyre gyültetek.
- 120 30. Nincs már egyéb hátra, mint tijs láttyátok,
Csak badgyat testemet immaron fogjatok,
Jo reménség alatt, hogy még fel tamadok,
Setétes gyomrában foldnek takarjatok.

154.

THURY ÁDÁM

1. Ember életedben nyomoruságokat
Ha lelkedben szenvedz bokros bánatokat
Bizzál, kétségessé ne tegyed dolgodat
Mert hamar meg-látod szabadulásodat.
- 5 2. Hogy ha Istenednek engesztelésére
Kétséges hitednek éleszgetésére
Lelki probáidnak tsöndesítésére
Olvasod ez irást, fel-serkentésére.
- 10 3. Miképpen régenten az Israel népe
Hajtotta Istenét, könyörülésére
Josue Vezérnek adván eröt erre
Meg-szorúlt népének hogy lenne segéde.
- 15 4. Szállj magadban kérlek s-figyelmezzél erre
Vesd lelki szemedet mostani időre
Tizenkét esztendő, melly sárba kevere
Kikben te lelkednek el-fogya kenyere.

- 20 5. De az szent Ur Isten, meg-szánván lelkedet
Ki fogságban adá kevesse erejét*
Es az ellenségnek az ő ditsőségét,
Fegyver alá vetvén téged, örökségét
6. Viszont az nagy Isten irgalmaságából
Mint egy kis Dávidot az Juhok áklából
El-voná, mint báránt szoptatós juh mellől
Tevé Israelnek erős oszlopájul.
- 25 7. Hazánk Fejedelmét NAGY THÖKÖLI IMRÉT
Hogy ez által immár legeltesse népét
Im meg-is mutatá általa erejét
Ki tudván Hazánkból Jebusaeus népét.
- 30 8. Ez Praedikatio im ezt bizonyította
Kit Lippóci Miklós tön az Nagy Templomban
Sok Számu népeknek fülök hallatára
Nemes Szabad Király Cassa Várasába.

155.

JÖVENDŐLES

mely lett és mutattatott meg egy angliai papnak ugyan Angliában

1681. esztendőre

5 Németh-országban, oh mely tsuda dolgok léznek,
Háboruságh és sok gonoszok következnek,
Fegyvert s-bárdot részül sokan vesznek.
Argentorum, tegédis el vesznek,
Föld indulással némely helyek reszketnek,
Egy nagy cométával lesz vége ez esztendőnek.

1682. esztendőre

Nemeth-orzágra siet az franczia,
A' pestisis egy helyre magát nem zárja,
Grassál imit amot nagy Nemeth-orzagba,

* Psal. 78. v. ult. et penult.

10 Talám uy chiászáris kivankozik oda.
Az két nagy planéták conjunctiojára
Őszszél magát üstökos-chillagh mutattya,
Az mely ok s-jelenés nagy változására.

1683. esztendőre

15 A' török hadaival indul táborba,
Sok nepet Nemeth-országbol viszen rabságba,
A' nagy Tökölit meg koronázza.

1684. esztendőre

Anglia buydosik, szorongattatik.
Olasz-országba az török erkezik,
Sicilia s-Malta sziget el vétetik,
20 Az ellenség Romáigh érködik.
Pápa, menczed néped, mert megh eolik,
Az kulczért kezedben job ha a' kard fénlík,
A' protestans papokis azt szenvedik,
Hogy Németh-országban öket üldözik.
25 Ez esztendőben nagy három farku cometa láczatik,
Mely sok gonosz jelenséginek tetetik.

1685. esztendőre

Az égen rettentő tsudák tamadnak,
Föld indulás s-tüzes gyulások láczatnak,
Az pestis meg árt Franziának s-Angliának,
30 Az fonnyászto éhség nagy Német-orzágnak
Az török s-franz Europa felet nyilat vonnak.

1686. esztendőre

Ez esztendön az angliai papok
Le vetik a cápát, léznek buydosok s-gyalogok,
Vélcenzé, megh vétetel, urad lesz' az török,
35 Feyeteket vérezitek muscha s-lengyel szomszedok,
Lészen Saturnus s-Venusnak conjunctiojok,
Melyre következnek sok paráznaságok,
Széles e' világon tisztátalanságok.

1687. esztendőre

40 El-hal az angliai király,
Ottan az francia király helyében áll,

Halász, de roszra talál a' portugall,
E' világ természet felet lévo dolgokrol uy hirt hall.

1688. esztendőre

Három eszaki országh egy kiralyt üsmér,
A' ki a' francia ellen zászlot emelni mér,
45 Egy nagy cometes Németh-országnak eorömet ígér.

1689. esztendőre

Paris s, Constantinapol', nem leszen szerentséd,
Mint Sedom' s-Hamorahnak ugy lesz' szülyyedésed,
Olosz-országh, egészen török kézre munka nélkül kel kelned,
Mint ezt Roma, Neapol' s-Mediolanum megh érzed,
50 Ket nap s, ket császár lészen ekkor, jegyezd megh.

1690. esztendőre

Praeparatoria lészen nagy változásra,
Az persais most Asiat el birja,
Huszonhatodik napon, mikor vagy pünkeosd havában,
Az napot egészen seotetséghe be fogja,
55 Az mely rettentö lesz', s, iszonyu látásra;
Ez utan az egböl a' földön lakokra
Olly mérges fellégh száll, a' melynek miatta
Mint az légy ugy hulnak mindenek le halva,
Ekkor Németh-országh megh oszlik két pártra.

1691.

Közél a' végh; a' szelek zugásokkal,
60 Az tengeris hallatlan haborukkal,
Az nap s-a' Hold 12 oráigh tarto sötét gyászszal
Ketten egyszer s-mind el feketednek, s-azzal
E világh végére mutatnak bizonyyal.
65 Sok ezer tartomány el sülyéd azonnal.
Minden szív el telik nagy tsudálkozással,
E' világh mégh sem tér megh, de fegyverrel, tüzzel, vassal
Varya rettenetes véget gonossággal,

62 <ország> oráigh

70

Most az Isten nagy hátalommal
 El végezi e' világot érös karral.
 Szolgályátok azért eotet tisztasággal,
 Hogy fizessen akkor eoreok boldogsággal.

156.

CANTIO DE GREGORIO KAKUK

1. Jaj szo, siralommal kezdém születesemet,
 Minden oran ohajtással bus életemét,
 Jaj szot kialt az sok árva, fojtya szivemet,
 Szép hazámért koporsomban tészem testémet.
- 5 2. Két szemembül ki foly érted könyveim árja,
 Mert szivemnek érted zokog nagj buzgosága,
 Mint az szarvas miként siet az szép forrásra,
 Igj lelkemnek szép hazámért árad bánatja.
- 10 3. Az Anteor, érös Hector az nagj Trojában,
 Achillesnek hire, neve Görög országban,
 El pusztula az nagj Troja, csalvan példában,
 Az két vitéz mostan fekszik az föld gjomrában.
- 15 4. Kesereghecz, magyar nemzet, mert vagj romlásban,
 Erted az szép nap be borult sürü homályban.
 Vitéz Kakuk Gergelj, hol vagj? Az föld gjomrában,
 Jgaz hitért, meljért szenvedz az koporsoban.
- 20 5. Szép harcaid gjakran estek töb vitézidel,
 Még allottad az viadalt szép seregéddel,
 Pátriádban méntél gjakran szép seregéddel,
 Még ütköztel három, 4 szaz, 5 szaz törökkel.
6. El érkéztét életednek végső orája,
 Vérednek lön vég Fülekben ki csordulása,
 Halálotat egész kösség szivessen szánnya,
 Vitez életeknek ez *már* el bucsuzása.

24 [Az első szó vége elmosódott a levél sarkon, a második szó:] keleteknek; imár [A szótagszám miatt jav.]

- 25 7. „Ha valaha nagjsagodnak vetettem volna,
Mikor kardom oldalamon föl kötve vala,
Házánk mellett el titkolva bizony nem vala,
Miglen engem jancsar puska az földbe nyoma.
8. Jsten hozzád, nemét császár, kedves patronám,
30 Elebenben sok javaddal voltál en hozzám,
Vég Fülekhéz hivsegemet ezzel még tartám,
Halalomat fölsegedert bizony nem szánám.
9. Kaisza Istvánj, édes társom, néked ajánlom,
Árvaul marat kis nyajom te read bizom,
35 Mikent latod romlásomat, most arra juttam.
Sári Balás, hol vági régi kedves pajtasom?
10. Mind fejénként tülétekis, régi vitézek,
Oláh János, sövényhazi, füleki hivek,
Hazátokert kardotokat kik föl kötitek,
40 Halálomat kik szánnjatok, Jsten veletek.
11. Egjül egyig tületék is, vitéz hadnagiok,
Nagj Urbán, Bérczeli János, elől jarojok,
Bujdosoknak kik voltatok gond viselői,
Ti réátok is gyakran néztek szemem fénjei.
- 45 12. Te töledis, édes fiam, Pazmandi Andris,
Emlékézel még felölem halálokkoris,
Ellenségre ménj kardoddal, né félj semit is,
Ha hazádert ki foly véréd, szenved el aztis.
13. Mert Szent Pétér siralmával njerte jutalmát,
50 A tolvaj is égj szavával nyerte irgalmát,
Vég Fülekkben njertem én is vérém foljását,
Sok özvegjért es árváért testém romlását.
14. Ti néktek is példát hagiok, magyar vitézék,
Ellenségre bátor szivel gjakran mennjetek,
55 Soha török bárátotok né légjén nekték,
Teljes hirel, vitézséggel folyon neveték.
15. Nem szolhatok, sebés testém az földben szálla,
Jgaz hitém mellet történt vérem foljása,

35 látom romlásodat [Értelem szerint jav.] 56 [A sor után a 65. sor következik, de **-gal utalt a másoló az idetartozó folytatásra.]

- 60 Ellenségnek nem voltam én soha barátja,
Sött inkább azt szomjuhoztam, hogj légjén kárja.”
16. Nem szenvedtél királjságért vagj méltóságért,
Két labodon csörgött az vas igaz hitedert,
Az Christus is szenvedet volt az igazakért,
Még tart minket még az Jsten az igazokert.
- 65 17. Nem mondhatlak arulonak, huzo, fosztonak,
Hanem jnkáb vég Füleekben erős bastjának,
Ellenségre ki jött *karddal* mint Anteornak,
Méltán tegéd hát mondhatunk igj oltalomnak.
- 70 18. Nem szolhatok, könjvem árja orczamrul indult,
Vitézségnek nagj romlásán elmém még bodult,
Séginj Magjar ország szine homályban borult,
Mert vitéz Kakuk Gérgeljnek szémei bé hunt.
- 75 19. Kélj fel régi vitézéknek bátoritoja,
Atylla, Szent Istvánj király erős paissa,
Mátjás király, az ki valál égjik oltalma,
Vesd fel bé hunt szémeidet té árvaidra.
- 80 20. Siralmassan ez verséket szédém égj rendben,
Mert látom siralmas hazánk elvesztét éppen,
Tekincs réank magas menjbül, irgalmas Jsten,
Büntetésed továb rajtunk hogj né terjegjén!
21. Ezt igj jrám keservessen égj le ültömben,
Az clastromnak vize mellet irtam szivemben,
Ezer 6 száz 82dik esztendőben,
Vas vezérnek hazánk mellet föl készültiben.

157.

MEMORIA EMLÉKÉZET

1. Mert nem eggjezhete török körösztenel,
Fülek vára övé hogj lenne mindennel,
Császár hiti szérint az benne lévőkkal,
Vezér nem engede basákkal, békékkal.

71 [A sor negyedik szaván tintapaca van, csak két betűje olvasható.]

- 5 2. Jancsárok telének bé minden szépséggel,
Vég Fülel várának gjönjörüséggel,
Mert nem adattatott szekér, hogy terhével
Hozhatnák ki onnét jóságok békével.
- 10 3. Az munitiokat Apafi Mihaljnak
Erdélj országának kegjes királyának
Adák, hogj bé vinné Erdély országának,
Hogj jutalma lenne ö fáradtságának.
- 15 4. Méltóságos, nemes, vitézi jo rendek
Mert szám ki vetésre jutottak mindének.
Vadak, rokák lakják immáron heljeték,
Fejéket csoválják, ézt látván mindének.
- 20 5. Az erős Jstennek az ö jtéleti
Jgazak mindénben ez ö büntetési,
Még hiveibenis az ö dorgálási,
Mert jora fordulnak ö látogatási.
- 25 6. Az Manassés királj rabságra viteték,
Erös vas lancesokkal ö még kötöztetek,
De rabsága által hogj még aláztaték,
Jstenhéz még tére, s heljre állattaték.
- 30 7. Ezen képpen Juda s Béniáminnak népe
Babyloniában viteték serége,
Rabságra hajtaték Jerusálém végre,
Hetven esztendöket Caldéában tölte.
- 35 8. De hogj az Jstenhéz ök ott még térének,
Világi hivságnak ott véget vetének,
Az ö bünökrülis hogj vallást tévének,
Christus királj által haza küldetének.
- 40 9. Esdrás még éppité Jerusálem falát,
Zorobábel ismét az Jsten templomát,
Az hü Nehemiás az Urnak szombatyát
Hagjá, hogj még tarcsák ö parancsolattját.
10. Ezenképpen tiis, számkivetett népség,
Fülel vég házabul el oszlott némesség,
Térj még az Jstenhez, ki nélkül veszétség,
Nem térhecz még vissza, erötelen köszég.

11. De ha még térésed az Jsten meg láttja,
Számkivetésedet azontul még szánnja,
Viszsa viszén tegéd, minden szem még láttja,
Ez légjén Jstennek kedves akarattja.
- 45 12. Czyrusokat támaszt az Jsten ténékéd,
Az kik szabadságod meg engedik nékéd,
Hogj épülljön heljed, el pusztult örököd,
Heljre állittassék mindén dicsőséged.
- 50 13. Agja Jsten, heljed még körösztenj lakja,
Réggi szépségédet heljre is állassa,
Az Alföldnek léhes törvény tévő háza,
Még épülésédet mindénikünk hallja.
- 55 14. Zorobabeleket háza eppítésére
Küldgjön Jsten néked té segicségédre,
Nehemiásokat szombat örzésére,
Az szombat töröknek meg büntetésére.
- 60 15. Jgj épülsz s álhocz meg, romladozot Syon,
Jóshel ha té sirsz szörnju romlásodon,
Még téré lélekkal lész minden orádon,
Ménjben viszén Jsten té végső napodon.
16. Elsöbenis *mingjárt* az török rabokat
Kérék ki Fülekbül szám szerint azokat,
Hogj adnák ki menten az török foglyokat,
Töltenék magyarok ö kivánságokat.
- 65 17. De erre nem hajla fülekiek szive,
Hogy török rabokat várbul ki ereszsze,
Hanem nagj sereggel az tömlöczben üzte,
Hol az hévség miat szivék el epede.
- 70 18. Ennek nagjob része az tömlöczben vesze,
Az nagj hévség miat életék el ese,
Egjjetis közzülök fejjver nem emészte,
Még fultak testétül tömlöcz még büszöde.
- 75 19. Ezek közzül hetven öt hogj még marada,
Kiket az tömlöcznek doha még nem fojta,
Elsöbenis öket Fülek ki bocsátta,
Budaj vezérnek eleiben állatta.

61 mingjarast 62 A szám szerint a sor alá írva.

20. Erreis nem hajla vezérnek ő szive,
Alitván: raboknak fejk el szedetve,
Hetven öt rabokat mig nem ki ereszte,
Vég Füléknek vara mig nem ada kézre.
21. Voltanak mind egjig abban még ötelve,
Vár szállástul fogva testek el szenvedve,
Negyed fél száz rabnak tésték ott heverve,
Mélyen az vezérnek szive meg pösdüle.

158.

CANCIO DE STEPHANO RABJ

1. Oh, hamar el mulo világnak öröme,
Oh, változás alá vetetet szerelme,
Rolam példát vehet az emberi elme,
Az io szerentsének melly rövid élete.
2. Mint az szép liliom ugy virágzom vala,
Mint az ékes páva, ugy sétálok vala,
Ugy éltem kedvemre, mint fő ember fia,
Szivemet fonnyasztó bánotom nem vala.
3. De imé, iai, mire iuta állopotom,
Szivemnek bánottyát már ki nem mondhatom,
Káromat illy igen meg nem sirathatom,
Oh szomorú ora, iászbán merült napom.
4. Nemzetes vitézlő nagy Rabi Jstvánnak,
Io hirrel tündöklő szerelmes atyámnak,
Iai, árváia löttem, el folyt élte annak,
Az kit Jsten után tarték gyamololmnak.
5. Egyik árvóságom sár vári rabságom,
Az másik peniglen atyámtul válásom,
Keserüségemet ezek után várom,
Igy kettős bánotban ujul megh fáidalmom.
6. Sár vár rabia voltam testem sebeivel,
Három esztendeig sulyos vas pöngéssel,
Lendvai kü fal is tovább esztendővel,
Bizonyságom errül erős tömlöczevel.

20 fájdalman [A rím miatt jav.]

- 25 7. Már minden barátom iol meg fontolhattya,
Uraság mint szállot nagy erős rabságra,
Mert még az nap fény is orczámot nem látta,
Igy voltam világnak csufia és játékia.
- 30 8. Keserü volt nékem az én le fekvésem,
Keserü viszontak az én föll kelésem,
Bu bánot járásom, fáidolom ülésem,
Bár ne történt volna inkább születésem.
- 35 9. Annál keservesebb penig állopotom,
Azért mint lesz dolgom, azt előb jól látom,
Szerelmes barátim, ez az nagy fáidolom;
Rövid idő mulva tüetek meg válom.
- 40 10. Egy felöl siratom sulyos rabságomat,
Más felöl kedvemre föll tartot atyamat,
Meddig Uram Jsten ásztotod orczámat,
Hozd el énnékem is utolso orámat.
11. Azonban ur székit hirdetnek Sár várot,
Fölséges császár is nagy parantsolatot
Ország birájának, Dráskovisnak ádot,
Oh mely nagy bánatot szivemben inditot.
- 45 12. Mindgyárt Tulok Györgyöt száz lovassal értem
Küldötték, vonnyon ki kü fal közül engem,
Hozzon föll tsak hamar hogy Sár várot nékem
Fogyon el életem és emlekezetem.
- 50 13. Ki gondolta volna, hogy illy időt érjek,
Atyámnák holtáig, holtomig itt légyek,
Szomorú éltentül hogy itt butsut vegyek,
Rabi nemzetsegnek hogy itt véget vessek.
- 55 14. Ha atyámnak élte tovább hallat volna,
Talám még valaha kedvet löltem volna,
Szabadulásomra utat nyitot volna,
Egyetlen egy fiát még meg szánta volna.
- 60 15. De nem használ nékem immár nagy elméje,
Nem néznek bizonyyal senki személyére,
Nintsen is tekéntet az fő emberségre,
Mert törvény egyaránt szolgál minden rendre.

16. Vegyetek itt példát minden rendbéliek,
De leg kiválkeppen amaz iffiu népek,
Éltekben atyokat miképpen bötsüllek,
Ártotlan vérben is kezek ne förtözék.
- 65 17. Jsten így akarta, hogy meg büntetödgyem,
Mert edes atyámat meg nem bötsüllöttem,
Tsak szabad zablára magam eresztettem,
Ártotlan vérben is kezem förtöztetem.
- 70 18. Már nem vala nékem sohul maradásom,
Erdödi Sándorhoz volt folyamodásom,
Holot az atyámnak attam kéz irásom,
Az volt énnékem is legh nagyob romlásom.
- 75 19. Szánakozoimnak Jsten legy iutalma,
Vitézlä rendeknek jelen valo száma,
Hogy reád is szállyon az Urnak irgalma,
Temesd el testemet, vétkeimet is ma.
- 80 20. Minden io barátim, véreim, rokonyim,
Also, fölsö renden tündöklö feléim,
Jstennek ajánlok, szerelmes uraim,
Rajtam szánokodo sok io akaraim.
21. Jstenem, áldot légy, hogy meg váltál engem,
Fogad bé lölkömet az ki hozád mégyen,
Nem bizik az ö io tselekedetiben,
Hanem tsak egyedül az te érdemedben.
- 85 22. Nem szolhatok többet, köny hullásim foinak,
Mert hohér látásim rettegést inditnak,
Feiem is már várta éles pallosának
Adassék például világ fiainak.
- 90 23. Az ezer hat százban és nyoltzvan kettöben,
Mikor busult lölköm szomorü testében,
El epedet volna nagy keserüsegben,
Íram ez verseket sár vári tömlötzben.

DEBRECENI FÓRIS ISTVÁN

[AZ „ISTEN SZENT SATORANAK BECSÜLLETBEN VALÓ TARTASA
ES TARTATTATASA” VERSES BETÉTJE]

Istennek nagy itileti tisztességessen el nem temettetni, mint Jezabel példája mutattya. 2. Reg. 9. 10. 33–37. Kinek Epitaphiumja ilyen lehetett nagy méltán:

Minden gonoszsággal oh hires Jezabel!
Kinek kedves vala egy ehető réz Bél
Izrael árkánál töled ki-foly a' bél,
Ebek meleg gyomra néked rendelt Quartély;
5 Mert kit boszszontottál a' mennyégben még él.

DEBRECENI FÓRIS ISTVÁN

EPILOGUS CONCIONIS

1. Csonka Templomidat, Uram szánd s' epics meg.
Mit mivelte ellenség azokkal, jól nézd meg.
Töllök szélyvel oszlott Szolgaidat hozd meg.
Puszta Faluidat emberekkel tölcs meg.
- 5 2. Örűly oh mi Urunk a' te munkaidban,
Lakozzál Magyarok közt, szent Sionodban,
Hadd lakjunk békével még édes hazánkban.
Holtunk után pedig a te országodban.

PATHAI BARACSI JÁNOS

TÁNCZ JAVALLÓJÁNAK ISTEN ELLEN VALÓ CSELEKEDETIÉRTT
MEG-PIRONGATTATÁSA

Ad notam: Meg ne fedgy engemett Uram fel-gerjedett haragodnak tüzében etc.

1. Sir bennem à lélek, éppen el-epedek éretted, Christus nyájja,
Mert Esaiással, Ámosnak fiával mondgya minden dajkája,
Lelkednek è napon, oh jay, honnan vagyon haszontalan munkája.

1 III érted 2 II Esaiásnál Amósnak fiánál; dajkáká[!]

- 5 2. Mitt kellene többet veled még egyebett leked javára tennünk?
Mi az oka még-is, hogy számosságban nincs, ki kezett adna nekünk,
À meg-jobbulásra, vétkek irtására lenne oszlop mellettünk?
3. Oh gonosz nemzetség, hitván *nemtelenység*, hamissággal terhelt nép!
Te vagy, ki el-hagytad, fel-háborítottad, à kitt tisztel minden nép,
Keresztyeni sereg, gyermek, jffjú s-eőreg, csak te vagy meg-veszett
kép.
- 10 4. Nem látok semmi jótt, hallok sok gonosz szótt, s-ocsmány
feslecségekett,
Fertelmességekre, buja természetre jndító szerzetekett,
Maga az hiveknek futni mintt szenteknek kellene è félékett.
5. À több rucság között edgy ugyan meg-rögzött ez engedetlen
népben,
Mellynek undokságátt, kárhoyatos vóltátt meg-mondom ez
enekben,
- 15 À táncz peniglen ez, melly è rühes néphez közel jár jtal közben.
6. Gyönyörködnek ebben, mint jeles köntösben à nyaladék roszt jffiak,
Kik nagy orozatlanul, gyakorta bolondúl errül lám, igyen szólnak,
Tor az nem vendégség, ugy-mond, disztelenység, à mellyben nem
tánczolnak.
- 20 7. Gyalázatt mondani, csak meg-is gondolni, hogy ez heje hújjával
Vólna szép à népség avagy à vendégség, még penig à rútt tánczal,
Ellenkezik nyilván, nézd el ám bár méltán az egész szent jrással.
8. È cselekeszi azt, hogy gyakorta panasztt tegyenek à tanitok,
Mert sok kevélységett, rútt ekteleniségett szereznek à tánczolóok,
À rútt bujaságra, rusnya kévánságra ezek tágas útt nyitok.
- 25 9. À tánczból irigység, sok ocsmány veszecség vallyon s-nem
származiké?
Sok tenyér vakarás, éktelen csiklandas fel nem találtatiké,
Oktalan állathoz, nem Christus nyájjához à táncz nem illéndöbbé?

6 I Le < sz > nne IV jobbitásra 7 I, III-IV nőtelenység II nemtelenység 9 II Keresztyén szent sereg 10 IV fecsegéseket 11 II Buja természetre fertelmes életre III buja tekintetre 12 II Maga mint hiveknek Jsten seregenek futni kell III tudni mint 13 II ez ugyan 16 III sok ifjak 17 II sőt igen bolondúl errül is így szóllanak III így szóllanak IV errül ekképpen 18 II vendégség és rútt; a' mellyen 19 II hogy a' 20 II vendégség az illy rut buja 26 II buja csiklandozás vallyon s ki nem telike IV csiklandás <vallyon nem származiké> 27 II e dolog nem illöbbe 27-45 II-IV [Hiányzik.]

- 30 10. Nem tiszta emberek, sött rutt fertelmesek, kik más feleségével
Avagy leányzokkal tanczott járnak roppal, eörülnek Luciperrel,
Eördögnek áldozván, Jstent meg-útálván élnek illy veszeccséggel.
11. Azt kérdem te töled, ha lelked szereted, à te józanságodban
Azt mivellenédé, s-nem szégyenlenédé nem bor-itas-korodban?
Bizony útállanád, s-véteknek tartanád à kegyes társaságban.
- 35 12. Mertt ugyan-is akkor, midön embertt à bor hogy még fel nem
gyúllaszná,
Ha ki feleségétt s-leánya személyétt à férfi tapogatná,
Aszszonyom ferjével, mintt edgy Cain szemmel, el-hiszem, hogy
pillogná.
13. De mikor ellenben à táncz kelletiben hogy à bor fel indéttya,
Ha nincs tapogatás, ott aszszonyom dúrczás, sött jó kedvnek sem
tarttya,
De hunyorgatással s-ölell-kapcsolással kedves tánczátt ő járja.
- 40 14. Itt lészen post visum, következik risum éktelen bújaságban,
Post risum, ismétlem, turpe tactum lészen föl-s-alá forgatásban,
Honnan nagyobb pestis, nám, in actum tendis, lészen az
secretumban.
- 45 15. À melly táncz testedett, maid szegény lelkedett mindenestöl meg-öli,
Eörök kárhozatra, oldhatatlan kinra te fejedett be-ejti,
Tanully à példákbul, mi jött ki à tánczból, melly mesterség eördögi.
16. Vallyon s-mi jött szerze rútt cselekedete edgy úndok leányzónak,
Midön szépnék lácznék es igen teczenék à Herodes királynak?
À táncz kedvellése vérrel fizettete Keresztelő Jánosnak.
- 50 17. Az Izrael népe tánczolást kedvelle régenten à púsztában,
De à Tánczolásértt, mintt bolond rúcságért essék Jsten átkában,
Mertt három ezeren sajátt fegyvereken veszének à táborban.
18. Szent Ágostontt kérd-meg, felellyen néked megh, kellene-é
tánczolni,
Ki erőssen hagyja, gyakran parancsollya à tanczott meg-tiltani;
Fajtalan játéknak, haszontalanságnak à tánczott ő nevezi.

46 II buja leánzonak 48 II vérrel fejét festé 50 II rut esztelenségért esék 51 I táborban (seu à púsztában) II é romlásban III–IV a púsztában 52 III neked felellyen

- 55 19. Fő-képpen jnnepe-nap, jelesben vásár-nap olly nagy véteknek
mondgya,
Hogy akkor à szántást avagy à kapálást olyan nagynek nem
tarttya,
Maga Jsten éppen ezt az jnnepeken erőssen meg-tiltotta.
20. Chrisostomus doctor à tánczolást sokszor eördög művének
mondgya,
Sött nagy valósággal, jlendő okokkal azt ő meg-bizonyittya,
60 Hogy à tanczolokkal à sátán-is tánczol, à táncznak szerző attya.
21. Túdták azt régenten okos végezésben à nagy conciliomok,
À szerintt meg-hagyták, s-igen parancsolták, hogy à szent
lakodalmok
Táncz nélkül legyenek, mert à keresztyenek nem valami pogányok.
22. Pogány vólt Ciceró es ama nagy Plátó, de még ezek-is pökték,
65 Mert à tánczolókrúl, mintt jeles bakokrúl jrásokban jegyzték,
Tudatlan bolondnak, oktalan állatnak à tánczolótt itélték.
23. Nem eszes s-nem okos, rúsnya s-útálatos, azt kiálttya Ciceró,
Jgen meg-bolondútt, esztül el-fordútt, tisztaságottt útáló,
À ki vendégségkor avagy akár mikor tánczott jární kévánó.
70
24. Ámbrosiús mondgya, Romában állattya, tisztessége veszett-vólt,
Semmi becsülleti, sem jó hire néki, mert senki előtt nem vólt,
À ki vendégségben avagy egyéb helyben láttatott, hogy tánczolt
vóltt.
25. Pirúilly-meg keresztyén, à tánczon illy serény, tanúilly à pogányok-
túl,
Ha à tanitoktól vagy az Ur Jesústól nem függesz, mint atyatúl,
75 Ezek pirongatnak, jhol mintt orczáznak, el-tíltanak à rútt táncztúl.
26. Domiciánúsnak nézd dolgát, Romának jmperátora vala,
Es minden vétkekre s-minden festleczczésre noha hajlandó vala,
Sött olly roszúl éle, hogy illy jeles tisztre soha méltó nem vala,

57 IV jnnepekben 58 IV ördög munkájának 59 II ezt IV minden okokkal 60 II az ördög is tánczol; szerző oka attya 61 II–III ezt 62 II Akképpen IV és meg parancsolták 63 II nem pogány hitelenek 64 II azok is 65 II mint büdös; jegyzték 67 II ezt 68 II Esztül el fordult jgen meg bolondult tisztességet 70 II Ambrus doctor II–III veszett IV állittya 71 II sem jó 72 II tánczolni láttatott vólt 73 III illy törvény 74 I tanitokt < u > ol; fügysz II ur Jstentül nem függesz mint atyádtul III függesz IV Ha az ur jstentül a' te teremtődttül nem függesz 75 II el tiltanak a' táncztul III imhol mind IV jmé mint gyaláznak a' tisztátalan táncztul 76–84 IV [Hiányzik.] 77 II–III Ez minden

- 80 27. De még-is à tánczrúl, mintt rútt gonoszságrúl jllyen értelme vala,
Hogy az tisztességes avagy emberséges személy nyilván nem vólna,
À kinek kész vóltátt vagy hajlandóságátt látni à tánczolásra.
28. *Coecilius* Rúfúst, jgen fő románúst midön meg-látta-vólna,
Hogy à tánczolásban akkoron Romában ennek mássa nem vólna,
Az egy tánczolásértt à tanácsból eötett el-kivettette vala.
- 85 29. Tyberius császár, (vólna most-is úgy bár) mind-ki üzte Romából,
Valakitt valaki bé-vádolt önéki akkor à tánczolásról,
Vgyan azontt írják, sokann bizonyittyák az hires Alphonsúsról.
- 90 30. À Friderichusról, harmadik császárról jrják, mondotta-vólna,
Hogy ő hideg-lelest, nagy betegeskedést készebben fel-vállalna,
Hogy sem tánczolásra, mintt rútt bújaságra valamikor hajlana.
31. Jóbb-is bizonyára, esni beteg ágyra, hogy sem tánczott követni,
Mert à betegedett mintt erőtlenekeket szokták mindenek szánni,
De à tánczolókat mint ocsmány majmokatt, csufoknak szokták
hivni.
- 95 32. Nem júté eszedben, hogy tégedett Jsten teremté épp emberré?
He eötet szereted, magad miért tészed úgráló vad-kecskévé?
Csúffá miért léssesz, midön ember lehecz, kérlek, nem szégyenledé?
33. Gondold-meg, honnan vett első eredetett à táncz béli bolondság,
Bizony az eördögtöl mint fertelmes dögtöl jöve-bé ez az rúcság,
Eö lön à köz köpü, hogy è *mételyes* rüh lenne köztünk nyájjaságh.
- 100 34. È vete arra lest, hogy elsőben-is eztt az hetriabéliek
Magoknak szerették, az után bé vették à nagy-romabéliek,
À romaiaktól, mintt el-fajúltaktól egyéb pogány nemzetek.
- 105 35. Már à pogányoktól, látod, mikent borúl a keresztyének közé.
Vallyon, keresztyének, à ti Jstenteknek è dolog nem nehezé?
À pogánt, à sátántt, nem az egek Vrátt jnkább kedvelliteké?

80 II Hogy olly 82 I Coetiliust II–III Coecilius 84 II ott ki vettette 85 II most is úgy vólna 86 II Valaki valakit 90 IV mint sem tánczolásra és nagy bújaságra 91 II tánczot járni 92 II mindenek szokták III erőtlenekeket meg szokták látogatni 93 IV csufoknak mondgyák lenni 96 IV Gondolod 99 I métely és II a' métely és III mételyes IV Első eszköz ő lön hogy e mételyes 100 I hethmabéliek II amaz hethmabéliek Delphisbéliek III Hetriia-béliek IV Az ő mesterségi és cselekedeti hogy minden pogány népek 101 IV szeretnék azután bé tennék 102 IV mint fajtalanoktul egyéb országh 103 II pogányoktul jdegen fiaktul jött IV borult 105 IV Pogánt és a sátánt mint az egek

36. À tánczolás oka, hogy vere ki-omla Keresztelő Jánosnak,
À Jesus Christusnak, ártatlan báránynak kedves tanítványának,
Jay, ki hitte volna, hogy è még-valaha adatnék hohéroknek!
- 110 37. Ha nem tett volna-is kártt ennél többet-is az áttkozott tánczolás,
Még-is az hiveknek, mintt keresztyeneknek szemek előtt útálás
Lehetne à rosdás, haszontalan, porhás, kárhozatos úgrálás.
38. Csak nevezeti-is à táncznak mintt pestis, bizony, dögleletes ez!
Mint Augustinusból es Chrysostomusból, hallád, mitt mondék
ehez,
De még-is edgy szóval ezen doctorokkal szóllýunk à tánczos
néphez.
- 115 39. Merö vétek à táncz, nem ékes arany láncz, vgy mond à Szent
Ágoston;
Hivság à, nem jószág, hazúgság és gázság, azt írja ugyan azon,
Bolond vigasságnak, nem jámbor szokásnak nevezi minden módon.
40. Chrysostomúst ércsed, kitöl hogy ha kerded, à rongyos táncz
micsoda,
120 Meg-felel, azt mondgya, hogy eördög játékja, jó erkölcsök hohéra,
Sátánnak múnkája, lobogó zászlója, hazúg népek gyilkossa.
41. Leleknek békója, álnokság taplója, Luciper ajándékja,
Eördög táborának, à tágas pokolnak feneketlen barlangja,
Kúrvák pohárának, kedves falattyának Áristotéles mondgya.
42. Rúsnya disznoságnak, szeles bolondságnak, boszorkány
korsolyának,
125 Merö bolondságnak, latrok játékának, bakok czimborájának
Nevezi Cicero, Salustius, Plátó, ehez többet-is mondnak.

106 IV A' tánczolás miatt hogy vére ki omlott 107 II kedves hir mondójának 108 II a' hohérnak IV hogy ő 109 II a' tánczbéli bolondság 110 II hiveknek jó; ez hivság 111 II pirulás utálatos purhás 112 II dögleletesség 113 II Mind Augustinustul s mind Chrysostomustul tudd meg hogy ez veszettség IV Mint szent Ágostontul 114 II Mi légyen s mit tégyen es mire vezessen s ugy követ az idvesség IV mondak ezek 115 II mondgya 116 II hazugság bújaság III ez 117 II Nem jámbor szokásnak bolond vigasságnak 118 I micsoda < s > II kitül ha meg kérded IV Chrisostomust kérd meg felellyen néked meg 119 II, IV jó lelkeknek 120 II népnek IV [A kéziratban ez az utolsó sor, a többi hiányzik.] 121 II Léleknek 124 I konsolyájának II–III kortsolyának 125 II Merö kábaságnak; kurvák czimborájának III [Hiányzik. A sor helyett a 126. következik.] 126 II Sallustinus III [125. sorként.]

43. Nem Jsten-fiának s- *nem* Christus tagjának, hanem ördög társának,
É világ latrának, sátan barátjának, kárhozatnak rabjának
Mondanád az olyant, à táncz kívánságátt ki nem tartaná rútnak.
- 130 44. Hiszem, úndokság ez, jlly sok nevet kihez ennyi bölcsek
ragasztanak,
Még penig olly nevelt, égh alatt à mellyett mindenek rútnak
mondnak,
Valakik éltekben, mind edgy-s-mind más képpen tiszta orczátt
hordoznak.
45. *Jlletlen tekintés, fajtalan illetés, mind a' kettő tilalmas,
Disztelen kerengés, esztelen tévelygés a' léleknek ártalmas,
Mert józan életre, nem is fertelemre, ember, vagy hivatalos.*
- 135 46. Tekincs-meg à tánczost, mintt kellemés majmott, meg-latod jól,
micsodás,
Derekátt logattya, fejétt s-nyakátt rázza, mintt rosz lovú talyigás,
Süvegétt konyára à fülére vonnya, mint puskátt töltő vadász.
47. *Kezeit övére, hánya csipejére, tekergeti a' nyakát,
Homloka izzadoz, veritékkel haboz, mint ha evezne sajkát,
Mint csordán a' bika, üzi s hajdogállya talám régi mátkáját.*
- 140 48. Mintt fáradtt lo zúg eő, hogy már azzal szép ő, à mellyett
ki-kapcsollja,
Szemei villognak, mintt vízben hólt lónak, à szájátt tátogattya,
Neha hajja hujjátt kiált ő hophajjátt, mint ha csak maga vólna.
- 145 49. Úgrik s-igen topog, azt tudgya, hogy ő kong, mások néki örülnek,
Csuszkal s-hánya lábátt, mintt ha tolyna gállýátt, (ebben légyen
rész ennek),
Eszében sem vészi, hogy sok felöl néki, mintt bolondnak, üvöltnek.
50. Karjaítt csóvállya, pajkos ő múnkája, mint rongyos fársángosnak,
Kezei csattognak, vesztég nem álhatnak, mintt posonyi hohérnak,
Eötett sok rosz nézi, kacznakis néki, mintt edgy bécsi bolondnak.
- 150

127 I s-Christus II fiának nem; ördög rabjának III [126. sorként:] fiának nem 128 II kárhozatnak fiának III [127. sorként:] kárhozatnak napjának 129 II Mondanám; a ki az illy tánczot jaj nem III [128. sorként:] kívánását 130 III [129. sorként.] 131 III [130. sorként.] 132 II hordoztak III [131. sorként:] mid így [A 132. sor:] A földig aláznak pokolig kárhozatnak mindenképpen rutálnak 133–135 I, III [Hiányzik.] II [L. a főszövegben!] 136 II tánczot 137 II–III mint poklot töltő III vonza 139–141 I, III [Hiányzik.] II [L. a főszövegben!] 142 II Ugy zúg mint fáradt lo hogy III Zúgal mint fáradt lo hogy 144 II–III heje hujját 145 II Ugranak mint bakok topognak mint ludak mások rajta 147 II más felöl néki üvöltnek mint veszetnek 148 I csóbállya II–III csóvállya 150 II Öt sok ember nézi

51. Hiszem rútt személy ez! Vallyon à medvéhez szintén nem hasonlóé?
 À majmott rútabbnak, ennél csufosabbnak vallyon kiálthatnádé?
 Azért è dologban, szálly bár jól magadban, ezekett nem látodé?
- 155 52. *Ezeknek törvénye, gyakorlott ösvénye, hogy ifjak leányokkal
 Gyakran ölelkezve, szivben gerjedezve férfiak aszszonyokkal
 Ugy verjék a' lantot, hogy járnak a' tánczot ki ki másnak párjával.*
53. Nosza már tánczosok ez ellen mitt szóltok, ezek nem így vannaké?
 Tiszta szent jrásnak, *ennyi* bizonságnak hinni nem akartoké?
 Az ördög tezésétt, mintt Jsten intésétt jnkább fogadgyátoké?
- 160 54. Bátor semmi rútság es semmi kábáság à tánczban nem vólnais,
 De az ördög tójta, az Ur Jsten bannya, pökni kellene még-is,
 Jay, mi lehet jó ott, melly ördögtől fajzott, holott rosz ö maga-is.
- 165 55. Pirúlly-meg hát pofa, mintt babonás kofa, ki à tánczolt állapot
 Csak vigság tevőnek, *ím, mely* ékteleennek, holott ezekből hallod,
 Botránkosztatónak, éktelen latornak, ki ebből el-láthatod.
56. Orczáttalan rúsnák valakik azt mondgyák, hogy ételért s-jtalértt
 Lakodalmas házhoz nem mennek *egymáshoz*, mintt à pajkos rútt
 tánczértt,
 Nezed-meg magadatt, bolond mondásodatt, kérlek à nagy Jstenétt.
- 170 57. Föllyebb ne becsüllyed eördögi rútt tánczod az ételnél s-jtálnál!
 Ha az étel s-ital Jsten áldásával nem jobbé *hát* à táncznál?
 Bizony annyival jobb, mivel kívánatosbb Jsten à *rút* sátánnál.
58. Szépé à kevélység, jrigység s-kérkedcség, benne à fajtalanásg,
 À gonosz kívánásg, eördögi trágárságh, részség, paráznság?
 À ki ezt tagadgya, nem igazán mondgya, hogy à táncz nem
 ocsmányságh.

151 III személy ez 154-156 I, III [Hiányzik.] II [L. a főszövegben!] 157 III Nosza már tánczolók ezekre mit mondtok 158 I semmi II ennyi bizonságnak 161 II De hogy 162 II mi jó lehet III mi tehet jót ott melly ördögnek 163 II tánczot javallod 164 némelly II hívság tévőnek jm melly égteleennek III nem olly 165 II Botránkosztatónak el kárhozatatonak holott ezekből látod 166 III Orczáttalan rusnyának 167 I-II ugy mashoz III edgymáshoz 168 II-III Vedd eszedben szódat 169 II betsüllyed a tánczot ne vélyed 170 I tehát II-III áldásban áll nem jobbé hátt 171 à sátánnál II angyal a' rútt III Jsten a rútt 172 II es buja fajtalanásg 173 II Rútt gonosz

- 175 59. Próbáld-meg hátt immár, te tánczos, mert nagy kár nyavalyádban
el-veszned,
Rühes métellyedett, meg-veszett lelkedett orvoslanám tenéked,
Csak akarnád venni, bünöd meg-ismérni, gyógyulást venne lelked.
- 180 60. Szánom nyavalyádatt, nyájjam, romlásodatt keserülöm tenéked,
É néhány versekett, orvosló jgékett nyújtom, hogy rútt mételyed
Gyógyulásra térjen, életed frissellyen, epüllyön lelki sebed.
61. Maradgyon átokban ez útann, ki tánczban keresztyének közzül
menn',
Eörök áldás szállyon s-ellenben maradgyon azon, *ki* tánczos fején
Tüzett gyúitt è főken mert jútálma lészen. Mondgya minden szentt:
amen.

162.

PATHAI BARACSI JÁNOS

TRISTIS SUBNECTIT

Radamantus itéletü Furiák,
Tisiphone természetü Megerák,
Actaeontúl fel-tartott hamis Kuttyák,
Siralminknak fákláját ma-is gyujtyák.

163.

NÉHAY NEMZETES KECZER MENYHART TETEME FELET

1683. die 8. martij.

Versus funebres. Persona 1.

1. Szomorú szolasra nyelvem hogy fakadgyon,
Jelen való sorson szívem meg indullyon,
Ki ki legyen tőrő ez kis szolasomon,
Nem lesz unodalom mostani szolasom.

175 II tánczos nép mert kár 176 I lelkedett (elmedett) orvoslonanám II veszni tért lelkedet orvoslanám III megveszett létedet orvoslanod tenéked 177 II benned (!) meg ismérni 180 II tisztullyon lelki 181 II keresztyén közzül mégyen 182 I ki à II De légyen áldásban reszesülyllyön jókba a ki tánczosok fején 183 I lészen (s ezen) II e földön es örökké élylen mondgya

Cím: Tette felet

- 5 2. Nemes és nemzeti vitézlő személyek,
Nemes varmegyekben tündöklő fő rendek,
Minden szerzetbéli tekintetes népek,
Az mit most beszélek, jól észbe vegyétek.
- 10 3. Tudgyátok, hogy meg kel valaha halnotok,
Ezen sorsra szükség bizonytal jutnotok,
Halálnak szokását hát meg tanuljátok,
Hogy jó készüllettel ötöt várhatátok.
- 15 4. Gyermekek voltam, midőn ezt jól meg tanultam,
Poeták írásait mikor forgattam,
Több szép írások közt ez versre találtam,
Csak el szomorodtam, mikor olvastam:
- 20 5. „Est communis mors, mors nulli parcat honori;
Nobilis et civis veniunt ad funera mortis.”
Az halál nem kedvez semmi féle rendnek,
Az föméltóságok mind kedveznek ennek,
Nemes és nemtelen egyiránt elesnek,
Halálnak törébe együvé kerülnek.
- 25 6. Ha soha világra anyánktól nem lennénk,
Halál nyilaitól soha nem rettegnénk,
Valamennyin első atyánktól eredünk,
Halállal az bűnért ottan meg szerződünk.
- 30 7. Angyali formában, testünk terhe nélkül
Ha jönnénk világra csont, hús és tag nélkül,
Volnánk bizonyára halandóság kevével,
Halál el is veszne emlékezetünkből.
8. Teremtett állatnak ez tulajdonsága,
Hogy az honned vagy első mozdulása,
Oda siet megint, nincs állandósága,
Tudgya, hogy ott leszen néki maradása.
- 35 9. Vizek is tengerből az mint ki szakadnak,
El terjedt föld színén mind addiglan folynak,
Míglen hazájokhoz el vissza nem jutnak,
Előbbi helyekhez bé nem takarodnak.
- 40 10. Világban bujdosó embernek is része
Eredet az földből, oda is lesz térte,

Föld fölöt nem lehet maradando helye,
Földbül löt és földé kel ismét lenie.

- 45 11. Az lelke peniglen Istenhez egyedül
Vágyódik, az kinek ő lehelletéből
Férkezet az testben ő bölcs tetszésébül,
Hogy lenne, mig élne, képe csak egyedül.
- 50 12. Pogány volt Cicero, de itt igazmondó,
Tutta, hogy az élet csak ideig tartó,
Berben meg szegődöt halálhoz hasonló,
Nem penig örökes jószághoz igyenlő.
13. Mellyben ugy kell élned, mint holnap meg halnal,
Ha halni nem akarsz, elni nem kívannal,
Meg találod ez szep szokot Senecanal,
Hogy bizonyosb semmi sincsen az halalnál.
- 55 14. Irja Plutarchus is, Aegyptom orszagban,
Hogy midön vendégek vadnak vigasagban,
Meg holt fü koponyat fugesztnek hazokban,
Jelentvén, hogy ökis jutnak azon sorsban.
- 60 15. Justinus csaszaris meg hatta, hogy ágyát
Porral meg hintenék gyenge nyoszolyáját,
Emlétem azzal teste rothadását,
Rövid idő alat porra változását.
- 65 16. Severus királyrul olvasom bizonyal,
Hogy szép szövetsége volt néki halallal,
Élte fogyta elöt vétetett az által
Magahoz illendő koporsót *házánál*.
- 70 17. Mellyben igen gyakran belé fekszik vala,
Könyve kicsordulván im ezt mondgya vala,
Im kit orszag alig birhat vala,
Rövid nap fekszik ezen kis hajlékba.
- 75 18. Juta most eszemben egy bölcs ember dolga
Az midön koros életére juta,
Kérdezik, ha hamar történik halála,
Lenne jél az neki szomorúságára.

52 kivantal [A rím miatt jav.] 66 husanal [Értelemszerűleg jav.]

- 75 19. Monda, hogy ez portay (?) megunt rosz hajlékkal
Semmit ne gondolna, inkább igassággal
Ő meg változtatna élettét halállal,
Nyughatatlanságot csendes nyugalommal.
- 80 20. Igy ezis, nemzetes Keczer Menyhart urunk,
Kit ez koporsóban halva téve látunk,
Nemes szabadságban igen régi águnk
Juta, hogy nyeresseg az halal minékünk.
- 85 21. Genealogiája fel mene sokara,
Fel vihetnök nevezetes nagy vrakra,
De az halal mind ezt el szakasztotta,
Hallyatok mint fenlik keresztényi volta.
- 90 22. Kicsinységtül fogvast elte vegeiglen
Alhatatoskepen meg marat az hitben,
Az attyafiui buzgó szeretetben,
A szegény rendelis élt igen kedgyessen.
23. Mind nagynak, kicsinnek sok helyeken szolgált,
A szegény arvakat, gyamoltalanokat
Mindenkor oktata, forgata dolgokat,
Nem szanta senkitül jambor szolgálattyat.
- 95 24. Böcsületes, kegyes, eszes, okos, csendes,
Dolgaiba rendes, igaz tökéletes,
Hazaja szerető, mindenben istenes,
Volt lelki dolgokban buzgó s igen szives.
- 100 25. De mivel, hallatok, nincsen valogatás,
Halaltul nincs senkin semminemő szánás,
Hogy ezt el ragata, vagyon csak nagy sirás,
Társa s gyermekitül keserves ohajtás.
- 105 26. Vgy van, bűnnek soldgya az halal fulangja,
Im erős mérgével eztis altal járta,
De ha koporsobul mostan fel alhatna,
Intene kegyesen mindent halgatasra,
- 110 27. Nagy csendessen, szépen s igen keservessen,
Szavát fel emelné, életinek végen
Fohaszkodnék szibül Istenhez, könyvezvén,
Vig bucsuvételhez fogna illyenkeppen.

Persona 2.

28. Életemnek részét jobbára el élvén,
Annak minden napját búval egyelétvén,
Kisdet kortul fogvast vilagon tengödvén,
Kész vagyok bucsuzni, már az halal révén.
- 115 29. Igen kedves dolog világtul meg valnom,
Az kibe életem vala mint egy álom,
Fáradság, nagy munka, igazán meg vallom,
Egész napjaimban nem volt nyugalom.
- 120 30. Jártam, keltem, mentem, szüntelen forgottam,
Földi lakosok közt mint hangya bolygottam,
Romlando tagomnak de nem talalhattam
Illendőbb hajlokot, mint kiben most hagtam.
- 125 31. Ez utolsó sorsom nyerességnek tartom,
Az kire menendő minden test, úgy latom,
Nem volna eszesség előtte bujdosnom,
Holt nyilván tudom, ez volt az én célom.
- 130 32. Tettető világnak fényes dicsősége,
Nem gazol meg engem hamis fényessége,
Az jövődjönak jónak nagyobb ő hitele,
Holt nincs lelkeknek semmi rövítsége.
33. Vagy eléb vagy utób reá kelet kelnem,
Halálnak színétől nem reteget testem,
Ezt hozta magával az én születésem,
Hogy lenne valaha koporsóba tértem.
- 135 34. Odais gyomraban földnek mint anyamnak,
Csendes kebelébe jutot minden tagnak,
Ez lesz kamaraja miglen halatoknak,
Angyali trombiták meg nem fuvalkodnak.
- 140 35. Dobogjon már rajtam lovasok sereghe,
Roppant országoknak indullyon meg népe,
Dobnak, trombitának halassék zengése,
De Keczer Menyhartnak nem leszen félelme.
- 145 36. Szaladgyon bár az nép kö fallos kastélyban,
Ellensége elöt záródgyék várában,
De Keczer Menyhartnak az ő hajlékában,
Leszen maradása csak ez kis ládában.

37. Ne véld tehát hogy én vissza vonó szivel,
Mennék halálnak sebes követével,
Minek meg kel lenni, legyen meg izivel,
Isten hozad világ, leszek majd Istennel.

150

Conversio ad Deum.

38. Örök mindenható felséges Vr Isten,
Nagy alázatossan borulok elődben,
Ne nézd sok vétkemet, kit tetem éltemben,
Szegény bűnös szolgad szavat ved füledben.

155

39. Gyarlóságtul eset gonosz büneimet
Ne nézed, Vr Isten, cselekedetimet,
Inkább közeled velem te szent érdemidet,
Lám én éretem is ontotad véredet.

160

40. Én végső napomon fogadgy be kedvedben,
Es helyheztes engem Abraham keblében,
Te job kezed felől legyek ítéletben,
Hogy dicsérhesselek szentek seregében.

165

41. Istenemnek várván nagy irgalmasságát,
Fordétom hozzátok már szivemnek szavát,
Jelen való népség, nyelvemnek mondását,
Ereszd koporsombul végző bucsuzását.

(Méltóságos fejedelemtül búcsúzik.)

170

42. Leg elsőbe hozdad fordul az én elmém,
Méltóságal fénlő kegelmes fejedelmem,
Kinek jó voltabul bujdosásban éltem,
Baratsagat bőven mindenkoron vettem.

43. Kiért az Vr Isten gazdagon meg algyon,
Mindenkor állandó birodalmat adgyon,
Hogy meg romlot házánk általad vigagyon,
Boldog emlékezet utánad maradgyon.

175

44. Tovabba szolgadnak ezis kívánsága,
Hazánkat környül vet elenség soksága,
Általad rontasék fene vrasága,
Meg térjen országok régi szabadsága.

(Hazas tarsatul bucsuzik.)

180 45. Fordulok már hozad, kedves hazas tarsom,
Mariassi Eörsebet, kivel edgy test voltam,
Szamos esztendökig veled együtt laktam,
Huszony negy esztendöt kedvessen mulattam.

185 46. Ennyi idök alat velem tet sok jökért,
Az szent házasságban való hüségedért,
Bujdosó életben velem türesédért
Él~~te~~dben, holto~~o~~dban légy áldásba azért.

190 47. Tudom, hogy siralmas tüled el menésem,
Mivel nem lesz többé hozdad meg térésem,
Hogy ha valamiben ellened vétetem,
Most végző óramon meg bocsássad nékem.

195 48. Had el sirásodat, ne szagatd magadat,
Törüld el orcádról könyv hulatásodat,
Ne sirasd mod nélkül az én halalomat,
Hadgyad az Istenre minden dolgaidat.

49. Él az igazaknak a leg főb tutora,
Minden özvegyeknek és árváknak attya,
Ki téged sem hagy el, vagyon reád gondgya,
Arvaiddal edgyütt bizzál csak ő hozzá.

(Fiaitul és leányitul bucsuzik.)

200 50. Alyatok már elő tiis csemetéim,
Miklós, Imre, Sandor, szerelmes fiaim,
Katicza, Sophia, édes két leányim,
Halyatok utolsó bucsuzu beszédim.

205 51. Benetek el hadlak, ratok már nem nézek,
Attyaj tisztambul mai nap ki lépek,
Gondviselésteket az mennybül kérjétek,
Édes anyatokat szépen böcsüllýétek.

(Keczer András bátyátul.)

52. Nemzetes, vitézlő Keczer Andras battyam,
Az kivel vér szerint egy test és vér voltam,

210 Attyafiúsagodat büven sokszor láttam,
Kiváltképen mikor nagy igyben forgottam.

53. Hozzam meg mutator attyafiusagodat,
Fizessen meg Isten, adgyon minden jókat,
Mint öreg batyoknak szegény arvaimat,
Tenedek ajánlom gyámoltalanokat.

(Keczer Anna nénitül.)

215 54. Nemzetes lipóczi Keczer Anna néném,
Légyen te hozzad is utolsó beszédem,
Tudom, hogy keserves tüled el menesem,
De ezt így akarta kegyelmes Istenem.

(Keczer Klára nénéitül.)

220 55. Néhaj nemzetes Szinyey Miklósnek
Keserves özvegye, most Keczer Menyhartnak,
Kedves néném asszony, füled egy szavamnak
Legyen nyitva kérlek végh bucsúzásának.

225 56. Sok jó téteményid vettem életemben,
Hogy meg halalhatnam azt tudtam itélvén,
De nyila keserves halálnak érkezvén,
Mit fizetek imár, nem tudom, holt lévén.

230 57. Ez vilagon még élsz, fizessen meg ingyen
Jó akaratodat néked az Vr Isten,
Mellyel voltál hozzám ez gyarló életben,
Légy velem, kívánom, örök dicsőségben.

(Keczer, Székely és Szirmay attyafiaitül.)

58. Nemes és nemzetes töb attyámfiaim,
Keczer, Székely, Szirmay ágon kik öcséim,
Bátyatok utolsó bucsuzó beszédim,
Ah meg bocsássatok, ha voltak vétkeim.

235 59. Ti vattok az nemes s nemzetes két ágnek,
Keczer és Szirmay nagy familiának,
Szép virágzó és ki terjet agamnak
Gyámolói, s legyetek terjesztői annak.

211 mutatod 214 Teneket 224 mig [Értelemszerűleg jav.] 231 attyámfiak [A rím miatt jav.]

(Rövid szóval mind rokonaitul, jó akaróitul és
szomszszéditul bucsuzik.)

240 60. Végre hozzatok is szerelmes rokonim,
Fordulok s bucsuzok sok jó akaróim,
Hugaim, menyeim és kedves sogorim,
Isten már hozzatok, minden jó szomszédim.

245 61. Egy szóval itt jelen lévő minden rendek,
Kik temetésemre ez helyre gyűltetek,
Kereszténységtetek ezzel jelentsétek,
Isten fizesse meg jó téteménytetek.

164.

LESSUS FUNEBRIS IN EXEQUIIS SPECTABILIS AC MAGNIFICI
DOMINI CASPARI KORNIS LIBERI BARONIS DE RUSZKA ET
SZENT BENEDEK, DEFUNCTI ANNO 1683 DIE 7. IUNII

1. Egy hires templomot a római népek
Janus isteneknek régen építének
Két ajtót rendelvén, s egyet szentelének
Az hadakozásnak s a mást békességnek.
- 5 2. Békesség ajtaját akkoron bezárták,
Az hadakozását a mikor felnyiták,
Azt pedig mindaddig megnyitva tartották,
Az hadakozásnak míg végét szakaszták.
- 10 3. A másik ellenben békesség ajtaja
Vala, a ki midőn megnyitva állana,
Akkor békességben volt az egész Róma,
És nagy csendességben volt az egész Róma.
- 15 4. De hiresb templomot épített az Isten,
Kinek az emberhez jóvolta végetlen,
És gondviselése ő hozzá szüntelen,
Melyben méltóztatik maga lenni jelen.
- 20 5. E templom az ember, kit Isten teremtett,
S a maga képére alkotott s épített,
És paradicsomban akkor helyzetetett,
S mennyei szépséggel fel is ékesített.

6. E templomnak Isten két ajtót rendele;
Egyike hogy lenne életünknek vége,
A más ajtó pedig életünk kezdete,
Az hadakozásnak tudniillik ideje.
- 25 7. Ugyanis az ember mihelyt lesz világra,
Ottan sok inségek áradnak nyakára;
Fájdalom és sok bú szive fojtására
Végnélkül tolyódnak elbágyasztására.
8. Sőt, még ő maga is sokszor ostromolja
30 Magát, és a teste szivét elbágyasztja;
A pokollal penig eleiben hányja
Tórét, és a világ sok gonoszra vonja.
9. Eztet általlátta Szent Jób is magában,
Midőn nagy fenszóval lelki óhajtásban
35 Felkiáltott volna buzgó sirásában,
Vizsgálván az embert minden dolgaiban.
10. Így szól az embernek világra létérül
Szent Jób és életre eljövételérül,
Ez árnyék világon való lételérül,
40 Dolgairúl így szól és születésérül:
11. „Vitézlő e földön az ember élete,
Bajvívás nem egyéb járása s kelése;
Mindenütt ellenség utánna s előtte
Jár, ki őtet vinné végtére veremre.”
- 45 12. Méltán is mondotta Szent Jób vitézségnek
Az ember életét, mert példája ennek
Mindnyájan voltak, kik már az életnek
Végső bucsút adtak s e földi lételnek.
13. Én is e dologban jeles példa voltam,
50 Negyvenkét esztendő köztetek számláltam,
Inségek s nyavalyák közt sokat forgottam,
Szent Pállal e földön jó harcot harcoltam.
14. De immár a kegyes Isten a harczoknak
Ajtaját bészárta; sok bajvívásoknak
55 Megszüntek félelmi, s próbák ott multanak,
S békesség ajtai néktek megnyiltanak.

60 15. Édes Istenemnek házában kivántam,
Teremtőmnek színe előtt megállottam,
Mennyei seregek számában jutottam,
S dicső koronával megkoronáztattam.

16. Ti is ez életben úgy vitézkedjétek,
Az hadakozásnak ajtaja még néktek
Nyitva áll, s békesség ajtaját vegyétek
Ez után, örömmel azon bémenjétek.

In loco sepulturae.

65 17. Pályafutásomat immár elvégeztem,
És bajvivásomat immár végbevittem,
Világi életemnek végére érkeztem,
És örök életnek ajtajához értem.

70 18. Azért végbucsúmat veszem már tőletek,
Megnyitott nekem csendes békességnek
Ajtaja, a kin én örömmel bemegyek;
Halljátok végszómat, többel nem terhellek.

75 19. Kegyelmes és kegyes uram s fejedelmem,
Ki mint atyám voltál e földön én nekem,
Sok kegyelmességét Nagyságodnak vettem,
Mégváláltam volna, terjedvén életem.

80 20. Nagyságod én hozzám kegyelmes jó voltát
Isten megfizesse és atyai gondját,
Boldog állapotban birodalmad botját
Terjessze tovább is s fénylő uraságát.

21. Árvául maradott apró gyermekimet
Nagyságodnak szárnya alá cselédimet
Ajánlom, s mutassa hozzájuk kegyelmét,
S ügye fogyottyakor nyujtsa segítségét.

85 22. Bornemisza Anna, kegyelmes asszonyom!
Apró árváimat nagyságodnak hagyom.
Kegyes oltalmában, nagyságodhoz bízom,
Azért oltalmadba őket is ajánlom.

77 voltál [Értelemszerűleg és a rímek miatt jav.]

- 90 23. Kiért nagyságodra Isten ez világban
Sok javát árassza csendes békecséjben,
És örökösire bőv áldást terjesszen,
És az élet után juttassa mennyégben!
24. Nagyságos kis uram, országnak javára
Kit Isten választott vigasztalására,
95 Kis Apafi Mihály, terjessze nagyobbra
Isten szerencsédet, s veled hosszabbítsa!
25. Isten áldásokkal áldja meg ez házat,
Birodalmad alatt öntse rá áldását,
Tölled meg ne vonja szentséges malasztját,
100 Sőt reád árassza véghetetlen javát!
26. Kegyelmes nénémre, Lónyai Annára
Szálljon az Istennek bővkezü áldása,
Legyen mind szüntelen rajtad vigyázása,
Ez Kornis Gáspárnak végső bucsúzása!
- 105 27. Méltóságos grófné, Mindszenti Christina,
Édes nénémasszony, íme, atyádfia,
Kornis Gáspár téged csakhamar elhagya,
Az élők számából holtak közé juta.
28. Legyen az egeknek teremő Istene,
110 Hozzám jóvöltodnak véghetetlen bére,
Ha talám életben voltam megsértője
Tetszésednek, kérlek, légy megengedője!
29. Méltóságos gróf uratyám, Csáki István!
Kornis Gáspár fiad bocsánatot kíván,
115 Hogyha megbántódtál, Istentől óhajtván,
Áldásodat kéri végső bucsúzásán.
30. Istennek kegyelme e földön áradjon
Reád, és végnélkül rólad el ne fogyjon,
Minden kedvesiddel te reád vigyázzon,
120 És ez élet után hozzám mennybe hozzon!
31. Ki nagy fájdalmakat érez az én szívem,
Csáki Máriáról midőn emlékezem,
Szomorú hív társam gyötrelmét ha nézem,
Könyhullással folyó orczáját tekintem.

106 atyámfia [Értelem szerint jav.]

- 125 32. Nyolcz esztendeiglen Isten hagyásábúl
Éltem együtt veled szent akaratjából,
Hogyha megsértődtél tőlem gyarlóságból,
Mebocsáss, töröld le szivednek titkából.
- 130 33. Hozzám jóvoltodért boldogulást adjon,
Hív társaságodért az Isten megáldjon,
És az élet után mennyégben juttasson,
Az hol velem együtt lelked vigadhasson!
- 135 34. Árvául maradott édes gyermekimet
Mint édes anyának hagyom kisedimemet,
Felnevelvén őket, hogy itt Isteneket
Áldják, s magasztalják szent teremőjeket!
- 140 35. Kiseded korotokban elmaradt árváim:
Kis Zsigmond és Istók szerelmes fiaim,
Az árvák Istene, keserves magzatim,
Neveljen titeket, kiseded csemetéim!
36. Titeket is az Úr, az árváknak atyja
Neveljen leányim: Christina és Anna;
Veletek egyetemben reád is Margitta,
Az Istennek legyen mindeneben gondja!
- 145 37. Tekintetes úrnak, Teleki Mihálynak,
Mebizott uramnak, kedves sógoromnak
Tudom szomorú volt hire halálomnak,
S ily nagy véletlenül lött elválásomnak.
- 150 38. Kedves sógor uram! Hozzám jóvoltodat
Isten megfizesse s jóakarodat,
Isten elvégezvén pályafutásodat,
Kivánom, mennyégben elvedd koronádat.
- 155 39. Szárnyad alá bizom árva gyermekimet,
Jóvoltoddal tápláld s oltalmazd őket,
Hogy hálálhassák meg gondviselésedet,
Meg ne vonjad tőlők atyai kezedet.
- 160 40. Tölled is, Nagyságos Haller János uram,
Búcsúzom; hogy ha most véteni találtam,
Bocsánatot várok, én már elnyugodtam,
S lelkemet Istennek kezeiben adtam.

41. Isten igazgassa e földön útadat,
Mindenben boldoggá tegye szándékosodat,
Boldogul végezd itt pályafutásodat,
Azután mennyégben lássad szent Atyádat!
- 165 42. Kisded gyermekimet mint atyámfiára
Ugy bizom te reád, kedves sógoromra,
Kérlek fogd pártjokat, ne jussanak kárba,
Még is ne jussanak nagyobb árvaságra.
- 170 43. Tekintetes s nemes úr, Mikes Kelemen,
Tudom szomorkodtál az én esetemen,
De így rendelte volt már meg eleinten
Életünknek ura, a kegyelmes Isten.
- 175 44. Kedves sógor uram, ajánlak Istennek,
Ha megbántottalak éltemben, követlek;
E földön többé már téged nem szemlélek,
Bizodalمام lévén hozzád, arra kérlek,
- 180 45. Ne szánd gyermekimtől jóakaratosodat,
És hozzájuk elvárt való jóvöltosodat,
Mégfizeti Isten forgolódásodat,
És meg boldogítja menyben útaidat.
46. Nagyságos tanácsúr, Haller Pál, bucsúszom
Tőlled is, Istentől sok jókat kívánom
Ez utolsó órán; ha zarándokságom
Megbántott, megbocsáss, ez én óhajtásom.
- 185 47. Tekintetes uram, Istennek áldása
Szálljon rád, Rhédei Ferencz! Vigasztalja
Mindenben szivedet, néked azt kívánja
Utolsó óráján Kornis Gáspár szava.
- 190 48. Tekintetes úrnak, Naláczi Istvánnak
Sok jókat kívánok mint jóakarórnak;
Istentől ő reá mennyégből szálljanak
Bövséges áldások és reá folyjanak!
- 195 49. Tőlled is mint tanácsúrtól elbucsúszom,
Tekintetes Bethlen Gergely, mert elválnom
Kellitek tölleték íme, a mint látom,
Istennek áldását te reád kívánom.

- 200 50. Legyen az Istennek rajtad is áldása
Tekintetes Bethlen Elek! Azt óhajtja
Tőlled elbucszó Kornis Gáspár szava,
Hogy Isten mindenben szived vigasztalja.
51. Méltó te tőlled is végbucsumat vennem
Tekintetes Székely László, mert elmennem
Kelletik immáron, im ládd, én Istenem
Magához szólított, mennyégben lesz bérem.
- 205 52. Nagyságos Gyulaffi László, ez világon
Néked hosszú éltet, kívánom, hogy adjon
Az Isten, s mindenben hogy megboldogítson,
S hosszú élet után hozzám mennybe hozzon.
- 210 53. Kornis Kata néném keserves sirásit
Hallom, én érettem szörnyű zokogásit,
És látom orcáján sűrű könnyhullásit,
S értem, a kit szenved, szivének fájdalmat.
- 215 54. Édes nénémasszony, Istennek ajánlak,
Bocsánatot várok, ha megbántottalak;
E földön már többször én téged nem látlak,
Hanem mennyországban ezután felvállak.
- 220 55. Kornis Anna hugom, tőlled bucsút veszek,
S minden esetimről bocsánatot kérek;
Ím, ládd, végútamra immár elsietek,
Ez után légy társa mennyben a szenteknek.
56. Édes hugomasszony, téged is Istennek
Ajánlak, Kornis Christina, teremtőmnek,
Gondviselőd légyen ura az egeknek:
Ez után légy társa mennyben a szenteknek.
- 225 57. Két nagyságos nemből való Haller István,
Kedves öcsém uram, tőlled is bucsúzván,
Áldását az Urnak te reád kívánván,
Tőlled im elvállak, Istennek ajánlak.
- 230 58. Kis Haller Józsefnek kívánok az Urtúl
Minden jót öcsémnek mennyei atyámtúl;
Itt szentül hogy éljen, s megváltván világtúl,
Jusson az egekben, s ott éljen boldogul.

- 235 59. Legyen rajtatok is Istennek áldása
Szerelmes hugaim, Christina és Éva,
Haller-ágból való kedves húgom, Anna,
Ez ti bátyátoknak legutolsó szava.
- 240 60. Nagyságos Prinyiek neméből kik vagytok,
Miklós, Gábor, Imre, Ferencz, szóm halljátok,
Én édes öcsém, ime, ti bátyátok
Bucsúzó töltek, már többé nem láttok.
- 245 61. Tekintetes nemes kedves sógor uram,
Petki János, hozzád hogyha talám voltam
Valami bántással, megbocsáss, megbántam,
Én is gyarló ember, tudd, e földön voltam.
- 250 62. Áldása Istennek áradjon házadra,
És végnélkül folyjon minden javaidra;
És ez élet után mennyben koronára
Vigyen fel s örökké fénylő boldogságra.
- 255 63. Tekintetes s nemes Teleki Mihályné,
Vér Judit asszonyom, áldása szálljon le
Az Urnak te reád mennyből, és soha ne
Építse bús szived, hanem mennyben juss te!
- 260 64. Tekintetes nemes régi Vér-nemzetből,
A kik még e földön éltek e főnemből,
Áldástokat kérem mennyből, az Istentől
Mindenben jótokat kegyes teremtmőtől.
- 265 65. Mindszenti Erzsébet maradott árvái,
Kapi Gábor uram sógorom gyermeki!
E földön éljete jó atyámfiái
Boldogul, éljete Isten örökösi.
- 270 66. Tekintetes ágból, a kik még fenn vagytok,
Bánffi Zsuzsannától e világban úsztok
Tengereim, énnekem megbocsássatok,
Hogy ti is mennyégben az Úrhoz jussatok.
- 275 67. Nemes Marosszékből vitézlő főrendek,
Látjátok töltek hosszú útra megyek,
Azért bocsánatot mindenektől kérek,
Elindulván, jókat kívánok ti néktek.

- 270 68. Igaz és hiv szolgák! Isten áldásában
Éljetek mindnyájan ő szent malasztjában,
Hogy ti is végtére boldogul az Úrban
Kimulván, jussatok örök boldogságban!
- 275 69. Jámbor jobbágyimat ajánlom Istennek,
Kik hiven szolgáltak, kegyes teremtőmnek;
E földön szolgálván édes gyermekimnek,
Legyetek azután lakósi egeknek!
- 280 70. Mindnyájan, valakik e sötét pompámra
Fő és alsó rendben lévők végszavamra
Jöttetek, kérjétek ti is Istent arra,
Hogy már megnyugodtszon örök boldogságban.
71. Ti is úgy járhattok Isten eleiben,
Hogyha jól harcoltok ebben az életben;
Az hadak kapuját ha béteszitek itten,
Békesség kapuja megnyiljék az égben.
- 285 72. Mivel azért immár az hadak kapuja
Bététett nékem, s békesség ajtaja
Felnyilt, már nem szóllok; elszítek arra,
Kit Isten készített, örök boldogságra.

165.

UTOLSO VÉGÉHEZ KÖZELITŐ ISTENES FÉRJNEK UTOLSO
SZAVAI KIVÁNATOS ÉLETE TÁRSÁHOZ

1. Szép idők folytában kedves hites Társom,
Sulyos kinaimban állandó Istápom,
Keservesnek tetszik töled el-válásom,
Ez életből valo jajos ki-mulásom.
- 5 2. Mivel ez életben veled meg maradni,
Sátorom bomlása tovább nem engedi,
Tetszik vég butsumat irántad ki-adni,
Az Ur tárházából sok jokat kívánni.
- 10 3. Az Arvak Istene légyen te Tutorod,
Gyászban maratt Márám hüseges Ductorod,
Világon éltedben kegyes Kalauzod,
Erőtlenségedben állandó tamaszod.

15 4. Voltál életemben velem báno Dajka,
Sűrű jajjaimban lelkem vigassága,
Sajlodot testemnek hiv Apolgatoja
Meg-gyógyulásomnak szives ohajtoja.

20 5. Hogyha életemben erőtlenségembül
Ellened vétettem, arrul tellyes szivbül
Bocsánatot kérek tőled mindenekrül,
Tekintsen reád Isten kiért a' Menyégbül.

Az Urban ki-mulandonak meg-keseredet Házás-Társának feleleti

6. Jaj mi esék rajtam! méltó panaszimat,
Es ritka példájú bokros jajjaimat
Csontaimban rekett nagy tűz fájdalmitat
Titkolni nem hadgya, nyomorult sorsomat.

25 7. Idegen Országban bujdosó Josephnek
Vallyon láthatomé első szülöttemnek
Személyét? ki régen Isten te népednek
Számára izzadozz, nézd-meg igyét ennek!

30 8. Hol van Benjaminom? szivem vigassága,
Kebelemben hajdan nevelt virágotska,
Kit amaz siralmas esztendő meg főjta,
Szép virág-szálamat föld gyomrában zárta.

35 9. Ezek felet valo szerelmes Jákóbbom
Miért távozol-el hüseges Tutorom?
Majd el-hadcz engemet oktató Aronom,
Eretted bizonynal gyászos minden sorsom.

40 10. Nyilván van Istennél hozzám valo szived
El-felejthetetlen tülem szereteted,
Emlekezetben vann a'te nagy hüseged,
Es Mosesi hozzám valo szelidséged.

11. Kebelünkben gyengén nevelt Magzatidra,
Távúl s' közel való édes Rajjaidra,
Koporsom zártáig, hidgyed, mind azokra
Szemeimet vetem, az storge ezt hozta.

45 12. Mivel az Ur Lelked majd meg-boldogittya;
Lelked házának-is nyugodalmát adgya

A' fel-támadáskor azont fel-támaszsa
Ohajtom, szent színét veled meg-láttassa.

- 50 13. Itten meg-némúlok szájamat bé-zárom;
Mert te cselekedted Attya ezt meg-vallom,
Egyedül magamat Felsegedre bizom,
Jajjos próbáimban irgalmadat várom.

Meg-oszlattatását fundamentomos reménsséggel váró edes Attyá-
nak utólsó szavai idegen Országban bújdosó szerelmes Fiához.

- 55 14. Noha kinaim közt meg-bádgyadot szivem,
Rollad még is fiam el nem feletkezem
Samuel, nagy hozzád Atyai szerelmem,
Vajha meg-halhatnád utólsó beszédem!

- 60 15. Meszszére bujdosni idegen Országban
Azért bocsátalak hires Belgiumban,
Hogy lehetnél bölcseb az Úr munkájában,
Es osztán meg-térnél Atyádnak Házában.

16. O mennyit búsitám buzgo kérésemmel
Éretted az Urat sok könyörgésemmel!
Hogy meg láthatnálak ez testben szememmel
S-vigasztaltatnám-meg jelen leteleddel.

- 65 17. Kivántalak téged az Urnak házában
Hiv Pásztorra tenni Christusnak Aklában,
Latni dolgaidat boldog folyásában,
Hallani elmédet az szent irásokban.

- 70 18. De nem érhetem-el mindenben ez végét,
Majd meg-oszlattatom nem látlak tégedet,
Nem lehet hallanom ékes beszédedet,
Tanításban való Elmélkedésidet.

- 75 19. Hólt hiremet hallod; de jusson eszedben
Szerelmetes Fiam, meg kicsinségedben
Istennek adtalak, hogy végre helyemben
Pásztorra tennélek Christus seregében.

- 80 20. Mivel azért vetted Istennek kegyelmét,
Gerjezd fel magadban dragalátos kincset
Ha nékie tetczik forgasd az ő igyét,
Helyemben hadtalak legeltessed népét.

21. Míg az Urnak tetszet voltam édes Attyád
Atyai szemekkel vigyáztam te reád
Vidd végben intésem, mellyet tészek hozzád
Isten kinek hadlak, légyen kegyes Attyád.

85 22. Ezt meg-cselekedgyed hogy szülő Anyádat
Kegyes indulattal lásd édes Dajkádát,
Gyámolítás nélkül ne hadd Arváimat
Istenre s-te read biztám már azokat.

Meg-keseredet bujdoso Fiúnak válasz-tétele meg-oszlattatásának
oráján-is rolla meg-emlekező édes Attyának, szavaira s' intésére.

90 23. Bujdosásim után midön hazám felöl
Gondolkodnám szintén az Tengerek mellöl,
Egy szomoru követ véssen engem elöl
Kinek hir tétele meg háborit belöl.

95 24. Tudakozom tüle Attyám állapottyát
Keservessen értem Urban ki-múlását
Jaj! melly szomorú hir életem gyámolát
El-esetnec hallom szivem vigasságát.

100 25. O szomorú órák mellyekben fájdalmom
Bokrosodik, s-nincsen kivánt nyugodalmom,
Minap jó Eöcsémnek halálán bánkodom:
Most édes Attyámnak meg-hólt hirét hallom.

26. Miért nem lehete Atyámot meg-látnom?
Jelen lételemmel ötet vigasztalnom,
Kegyes indulattyat hozzám meg-hálálnom!
Tetczék Teremtőnek tölle meg-fosztatnom.

105 27. Atyám édes Atyám ha remensegedet
Bé tölthettem volna irántam kedvedet:
Boldog lészek vala bu látott fejedet
Ha láthattam volna hidegült testedet.

110 28. Aldott légy az Urtúl ki velem jól tettél,
Kinaid között-is rólam emlekeztél,
Kegyes intésiddel jóra serkengettél,
Isten meg-nyúgosson a' kinek szenteltél.

115 29. Ha az Isten velem lejed dolgaimban,
S-meg őriz engemet terhes útaimban,
Békeségben enged meg-terni Hazámban,
S-bé állat Házának szent szolgáltyában.

120 30. Azon igyekezem, hogy azt építhessem
Christusom számára önként készítgessem,
Miként vékony erőm engedi ennékem,
Atyám nyomdokában járásom intézem.

31. Eözvegységre jutott szerelmes Anyámnak,
Ertem el-epedet keserves Máraának
Intésitül függök mint kegyes Dajkámnak,
Gyámola-is lések éddes Húgaimnak.

Expiraturus ad Generum;

125 32. Vitézeknek háza hires Veszprim vára,
Ki sok Abnereket nevelsz fel az harcra,
Kik bátran rohannak kopia rontásra
Had fordicsam szomat Lelki Pastorodra.

130 33. Kedves Leányommal fogadot jó Fiam
Hodosi Samuel, hozzád hogy formállyam
Vegsö beszédemet hozzád hogy ki adgyam
Sajlodásim között, ingyen sem gondoltam.

135 34. Hozzád szerkeztetett edes Magzatomra
Viselly szoros gondot az Urnak utára
Oktassad, meg-maradt édes Arvaimra
Jó szivel néz kérlek Leányom Párjára.

140 35. Reátok adgyarkodo Oroszlán fegyverét
Keresztyéni vérrel festet éles törét
Az Ur tördellye-ell, és adgyón nekik bért:
Szörnyü haragjának zavaros seprejét.

Reponit Gener.

36. Edes Attyám helyen valo kedves Attyám,
Oh mely nagy hirtelen tüled én meg-válám!
Halál te általad mint szomorittatám,
Hogy kedves Uramtul így el-hagyattatám.

114 engmet 115 Békesiégben 131 adhyam 133 serkeztetett

- 145 37. Köteles gondomat parancsolatidra
Igérem, gondom lesz kedves Mariádra,
Ki terjed hűségem kised Arvádra,
Es meg-szomorodott Márának Fiára.
- 150 38. Oh mely nagy kárával az Ur Sionának,
Gyászos romlásával az Aron házának
Tavozál el tülünk: oh Ur haragjának
Bizonyos jelei! fel-lobbant langjának.
- 155 39. Mindazáltal immár csendesen nyugodgyál;
Mert sok faidalmidnak vég bucsút mondottál;
Mivel munkád által olly quártélyra szállál,
Hol rendet az halál tábora nem kaszál.
- Ad Filiam.
- 160 40. Hazamban fel-nevelt Mária Leányom,
Szendrő vég várában Istentül vett Rajom,
Kised csemeteddel szined nem láthatom;
Mert az Urban mindgyárt töltek meg válom.
41. Te-is emlekezzél meg-szülő Anyadrol,
El ne feletkezzél Atyadfiairól;
Emlekezzél gyakrann árvai sorsokrol:
Igy emlekezel meg Atyai voltomrol.
- 165 42. Szivem szerént tovább világban éltemet
Az Urtul kívántam, hogy szerelmesimet
Edgyütt bár csak egyszer láthassam, mind negyet,
S' így akartam osztán be-hunyni szememet.

Filia ad Patrem

- 170 43. Szerelmetes Attyám hogy nem lãthatálak,
Jajjaid közt nem is apolgathatálak,
Jaj! szülő Anyámmal nem virraszthatálak,
Hogy bokros siralnim könnyebben mulnának.
- 175 44. Attyám édes Attyám fel-nevelésédért,
A' jo erkölcsökben szép oktatásódért,
Hãlãdatossãgot mutatni a' jóért
Kész leszek, el-maratt kedves feleidért.

Pater ad Bigam Filiarum domesticarum.

- 180 45. Hat neked mit szollyak Ohajtozo Sara?
Hideg tetemen kesergő Susanna,
Vallyon hogy távozzam töletek más útra?
Mire maradtok-el tölem árvaságra.
46. Oh mire nem érem kedves Leányimnak,
Örömöknek napját! Sàrat Abrahàmnak;
Susànnàt peniglen kegyes Joachimnak
Nem házasithatàm-el: hü Tutoroknak.
- 185 47. Világi Tutorok kívül hát Istenre
Bizlak Szerelmesim, nézzetek csak erre,
Mert ràjok néz hiven àrvák seregere,
Résztt oszt az Selophàd àrva szüzeire.

Filiae ad Patrem

- 190 48. Hovà távozol-el tölünk édes Attyànk!
Àrvák számok közzé ime irattatànk?
Gyamoltalansàgra jaj! Anyankal jutànk,
Attyànk személyétöl mihelt meg-fosztatànk.
- 195 49. Mire nem kedvezél nekünk sàrga halál?
Hogy így gyàs ruhakat derekunkra adnál
Szerelmes Attyànkto! be hamar meg-fosztàl,
Minket-is ö vèlle mire el nem hordàl.
- 200 50. Téged édes Attyànk nyugosson meg Isten,
A'ki gondot tartàl reànk hüségessen,
Meg-bocsáss ha jàrtunk akaràtod ellen,
Dajkalkodàsodért légyen béred menyben.

166.

THEATRUM SCENICUM PERICLITANTIS IMPERII

Buda loqvens.

1. Én az szabadsághnak hajdán vóltam fészke,
Honnan el repétet reghen ez à feczke,
Az német halcijon frigyos tengerére,
Most héja tajtékhöz ragasztott fészkére.

- 5 2. Negyven napot ugyan, ugy hallom, hogy égér,
De az madár nem költ, ha az időtül fél,
Ez nehezen szölő annya töb napot kér,
Masként az szabadságh idétlen szül s-nem él.
- 10 3. Szállyon magyar nemzet réghi szabadsághban,
Mint az szelek szárnyán gyenge vetet ágyban,
Felő, ez halcijon az habok gyomraban
Meriti fiait bolond egy orában.

Status Regni Hungariae.

- 15 4. Az idöis el tült, az pinzünkis el kült,
Megh ürült erszényünk, követ uris üvölt,
De az terhes idő méghis idétlen szült,
Az regnicolaknak daykasággha ben sült.
- 20 5. Szabadsághunk halált megh most polajában
Intéz, de nem hiszik, dajkasághnak abban
Keressenek száraz daykanis azomban,
Szabadsághunk inye kivet, szarad jobban.

Buda ad Regnicolas.

6. Én Buda, az réghi szabadsághnak fészke,
Azt kerdem töletek, kiket az sas körme
Illy sziven szoritot, jutoké eszében,
Hogy én koronámat rabbul tartya Béczben.
- 25 7. Küldek sok ezerbül álló keövetségghet
Koronamért, mivel az legh drágab követ
El lopta, s- helyire töt paraszt üveghet,
Fenyek koronámbül üzvéen nevétségghet.

Turris Budensis ad Turrim Sancti Stephani.

- 30 8. Enis, csonka torony, köszöntlek eöcsimet,
Akarom, mindenben küvessed nénnédet,
Megh kívántad tölem férhez menésemet,
Szulymannak réghi, ki adtam, kezemet.
9. Ki voltál Szent István hajadon leánya,
Látom, hogy török konyt feküt homlokodra,

35 Ezzel jedzettünk el Mehemet számára,
Haza viszunk, soghor aszony, nem sokára.

Turris Sancti Stephani.

10. Hogy ha Mehemetnek viselyemis konytyát,
Az bécsi kincs tartó megh atta az árrat,
Hiszem, hogy Mehemet megh üti az szarat,
40 Jegyes mátkájának most feől vette árrat.

Turris Budensis.

11. Erre, édes eöcsem, azt felelé nénnéd,
Fejed váltságára pinzed ne kültenéd,
Ezzel jegy ruhadot ne ékessétenéd,
Mienk az ajándék, téjed az szüvetség.

Summus Vezirius.

45 12. Minekünk testamentom szerint hagyot mátkánk,
Kíért lesz olly fársángh, megh indul mégh szánkánk,
Közöl lesz francia nyoszoló aszonkánk,
Az kit kar latoba, örömet el hinnánk.

50 13. Az Imperiumis, mivel ighen majmos,
Az musikaláshoz léssen alkalmas,
Az tegnapi bortul Austria kotioghos,
Ki alutta maghát, a magyar a' gonosz.

55 14. Az lengyel királyis léssen énekesem,
Francia nótákat dudolghat ékessen,
A Republicais tanczot kezdi készen,
De hogy ne botollyék, maghunk foghjuk kézen.

60 15. Teöb királyis léssen, de csak ugy mint vendég,
Azoktul sem felek, hogy lehessen vétség,
Mert vendéghez illet az szemérmesség,
Ugy böcsüly maghát megh az ideghenség.

Caesar Turcarum.

16. Enis, az ki lakom az két tenger partyán,
Fejér és fekete vizen almodozvan,

51 [A *katioghos* szóban javítgatás van.] 57 vendigh 60 migh

Ha nagy ásással azon gondolkoznam,
Hogy az bécsi mezőtt szighetben foghlalnam.

65 17. Magyarral annéra vetetem az árkot,
Hogy maid megh kerüly munkám az nagy partot,
Ha minden katonám merit egy por markot,
Az *Bhosphorus* follya az bécsi bástyákat.

70 18. Mondgyák, megh edgyeznek akkor az némettel,
Kiket az romay papa vizez szentel,
De az nem álmidot soha Mehemettel,
Az ki éles kardal hamaráb keresztel.

75 19. El érte hatalmom már az emberi czélt,
Isteni szerencse mert vont kardomnak élt,
Megh haragut tenger gyomraban visel szélt,
Isten tiltya, hogy ne gyöze az fortélt.

Palyologus Graecorum ultimus imperator.

80 20. Legh utólsó császár, en Palyologus,
Az birodalomban vóltam epylogus,
Félek, egy küvet vét velem Leopoldus,
Az Imperiomban, mint én, eö is koldus.

21. Legh roszab s- legh hiresb császár én ki vóltam,
Egy birodalomra az ki ajtót vontam,
Had szóllyak, Leopold, noha már megh hóltam,
Mert testamentumot éltemben nem hadtam.

85 22. Ne bánd, mert egyenlő szerencsében látlak,
Hogy az Imperium koldusának mondlak,
Midön te most koldulsz, bár eszedben jussak,
Ki enghem nem szántál, ha téged nem szánnak.

90 23. Az romay csaszár, ugy tudom, te vóltal.
Vóltal? Bánom, velem, mégv vóltál, nem szóltál,
Az Péter székitül, honnan ki szorultál,
Mint en, meghis rolam kár, hogy nem tanúltál.

24. Azon énis kértem az romay annyát,
Hogy *Constantinapolt* segetcse sajattyát,

68 Phosphorus; bástyákat 83 szólljuk 94 Constinapolt

- 95 De az részegh aszony gyöngyel rakot kontyát,
Vetette záloghban feje koronáját.
25. Aszonyom már késön töri maghát azon,
Romay havasok közt, hogy ut bocsasson,
Köszvény verte haját nem raka csinossan
100 Francia főssöly, de ighen iajossan.
26. Görögh birodalmunk azért fekszik sirban,
Orvost nem tanáltam, keresvén Romában.
Te sem vivéd maghad eszedben goromban,
Romay kelevént érzék agyikodban.
- 105 27. Tud megh, az clerus, ez az fekete mérég,
Birodalmod szive körül ighen irégy,
Kitöl halálössan dagad az magyar igy,
Ha erét ki vághnád, legh könnyeb vólna igy.
- 110 28. Hagyomis azt neked az testamentumban,
Mert nem fato imelt[!] láttam agyikodban,
Az megh irt terjékre szertis tégy azomban,
Hogy én tetemimnek kívány iót maghadban.
- 115 29. Másként aranyidhoz csak héyaba bizol,
Az kivel ideghen Istennek áldozol,
Mert ajándekodban, felek, hogy esik moly,
Mehemet oldalán megh telvén az tarsoly.
- 120 30. Enis császár vóltam, az miképpen te is,
Fejem váltságghában mindent attam énis,
Ennek birodalom köllöt, nem pinz meghis,
Csudálom, eszedben nem jut már csak az is.
31. Az keresztény világh füleit kérheted,
Törökkel bälletnek az magyart nevezted,
Te penighlen ezüst mecsettel tisztelted,
S- az romay vallás képében mivelted.
- 125 32. Azért azt javallom, ebben az mecsetben
Idején mond misét ez jövő husvétben,
Mely birodalmodnak a' lelkiért légyen,
Kinek az magyarok harangoznak régen.

PETTYÉNI BORBÉLY MÁRTON

[ÖNMAGÁRÓL]

1. Miko gondolkodnam serenyen magamban
Az ezer 6 százban 8-van 3-dikban
Experientiam ne legien hijjaban.
Istentül inditvan ne legien hijjaban.
- 5 2. Sok bujdosasbeli Conceptioimat
Irtam le Brassoban szep Receptaimat,
Corpusbannis vettem Colosvart azokat,
Mellyekert mulattam sokszor jo almomat.
- 10 3. Azért a ki túlem csalardul elveszti,
Istennek nagy Atkat s nem Aldasat veszi.
Avagi hitetlenül magaeva teszi
Allapottya rövid Idejüve teszi.
- 15 4. Genelogiamat ha akarod tudni,
Örömmel jelentem en vagiok Gyöngiösi.
Ezer 6 száz 56-ban lettem mai,
Nevem sem titkolom vagiok en Pettyeni.

MAGYAR CRONICA

à mellyben megh-irattatik a' török nemzetnek origója és annak
hirtelenséggel-való el-tenyészése es a' Magyar országnak-is sok izben è miatt
lett púsztulása

Ad notam: Oh keserves gyászban öltözött etc.

1. Imé, jó nagy Isten, melly nagy jayra jútánk,
Keserüségunkben bé-fogódék a szánk,
Mert oda mi hazánk,
Árvaságra jutánk,
5 Ha nem jösz my hozzánk.*

* Psal. 39. 10.

4 I Bizony lészünk árvák II [L. a főszövegben!] 5 I my [Föleírva: mi] II Uram térj

2. Okait tsudállyük, miért hogy így romlánk,
Talám ennek oka amaz Adám atyánk?
S-ezért lön nyavalyánk;
Pogányt hozál reánk,
10 Oh, mi kegyes dajkánk.*
3. Almélkodik ezen egész keresztyénség,
Hatalmatt vett rajtunk à csunya nemzecség.
Hogy van ez, nagy felség?
Le-vetközött szencség,
15 Nem lehet itt mencségh.
4. E' nagy duhösségben vallyon-s-mikor lesz veg?
Szerelmes szép hazánk hogy minden felől égh,
Reszkett ezen az égh;
Emberi remenség
20 Sikamló, mintt à jég.
5. E' szomorú sorsban vallyon s-téged ki szánn,
Könyvező orcájú, oh, kevés magyar-szám?
Ostorum rádd hozám,
Így szól isteni szám,
25 Mert nem tértél hozzám.
6. Külső ellenséged néked török s-tatár,
Vann nyilván belsöis, oh Vram, melly nagy kár!
Oda vagyunk immár,
Jsten ha be nem zár,
30 Lelked csak keszicsd bár.
7. Bátoritlak, csak vedd pogány ellen téged.
Eredetitt ércsedd, elő-méntétt nézzedd,
Könyvezve szemléllyed,
Vértül im mint élledd,
35 Vallásátt de ne tedd.
8. Sem, Chám, Jáphétt voltak fiai Nóénak.
Mizraim vratok, ti török pogányok,
A' Cham ennek apjok.
Gomor ti társatok,
40 Oh, szegény magyarok!

* Gen. 3 : 6.

12 II e' csunya 14 II El-veszet a' 21 II sorsban nézd senki nem szán lám 36 II Atyáttokkal edgyütt van rajtatok átok 37 II Gonosz Miczraimtól származott 38 II Cham ennek rosz 39 II Jáphet 40 II Könyvező

9. Sarracénusoknak mondgyátok magatok,
Mintt ha Sára vólna ty nemes anyatok.
De ti fattyak vagytok,
Oh ti pogány latrok,
45 Ágárhoz tarcsatok.*
10. Ird-fel ezt elmédben: a' törvénytelen ágy
Jó szerencsésekett è világon meg hágy;
Ágári ágy hogy lágy,
Azért akar ki vagy,
50 Ebben nékem ne adgy.
11. Bóldisár királynak éltében Daniël
Szörnyü almott láta, kinn-is csak nem dül-el,
De hamar még kéll-fel,
Vagyon dolga ejjel
55 Oroszlan' s-medvével.
12. Oroszlán' az edgyik igen erös állat,
Mellyél de kicsoda, a ki szemben szálhatt,
Vagy ellene álhatt?
Chaldiai falatt
60 Nagy vala egh alatt.
13. Medve kölyök lészen à látásban másik,
Három óldal-tetem foga között láczik,
Darius az edgyik,
Artaxerxes téczik,
65 Cyrus az harmadik.
14. Az után ihon jönn edgy tarka szép párdúc,
Melly szörnyü kegyetlen, hogy előtte nem fúcz,
Czelódra miglen júcz.
Nagy Sándor vala ez,
70 Kitt ezeken meg-túcz.
15. Negyediknél vagyon igen erös vas fog,
Rettenetes fene, nem valami ág bog,
Valamitt eö meg-fog,

* Gen 16 : 2.

45 II Hágárhoz bizzatok 46 II tisztátalan ágy 47 II világban 49 II De szívem rá nem vágy 50 I ne [Beszúrva.] II Ámbán mint fereg rágy 56 II az első 61 II Erös Medve kölyök vala a' Második 64 II Artaxerxes másik 66 II szép tarka 67 II Nézd-meg mely kegyetlen mint pusztában a' Strucz 68 II Mért előtte nem futcz 69 II Nagy Sándorról ha tucz 70 Mig rév partra nem jutcz

- 75 Nála minden ropog,
Nyeldekli, hogy kákogh.
16. Bellygöl van nála edgy-tettetes szarú,
Többi között magas, fenn áll mint a darú,
Nem árt néki a szú,
80 *Ideje nagy s' hosszú,*
S-vann lábán vas sarú.
17. Ezzel tapodtatik régtül fogva sok szent,
Török soldgya ám ez, fegyvere verrel kentt,
Elessen-is meg-fennt,
Sokszor hazádra mentt,
85 *Mahumet így jelent.*
18. Ezer kétt száz eötven esztendőben éppen
Hogy Jnnocencius uralkodnék székben,
Lön è terjedésben,
Mert vala csak kesken,
90 Mint Duna kezdetbenn.
19. Hamar hatalmazék, mintt testen fene-seb,
Melly az embert rágja, miként dühödött eb,
Kárt-tévö, mint véreb,
Emésztö molly neked,
95 Csak rongál az ag-eb.*
20. Megh-vevé elsöben nagy Constántzi-Nápolyt,
A görög tudomány mellyben ékessen folyt,
Hinte ott nagy konkolyt,
Lába alá sámolyt
100 Ott tön a véren-folyt.**
21. Hetven iga-barom voná edgy álgjújált,
Mellyel meg-löveté Bizántium falát,
Sok görög ott fogált,
El-hagyá zászlójált,
105 Halni hagyá magált.***
22. Negy száz ezer ember vala Mahúmettel,
De ez-is elegyes sok féle nemzettel,

* Hos. 12 : 15. ** Anno 1.4.53 [1453] *** Eodem anno.

75 II Nyeldeklik s' ugy 79 I Mert sokáig tartó II [L. a fösözövegben!] 82 II Török adója ez 85 I Hogy kele Mahúmetth II [L. a fösözövegben!] 93 I-II veréb 95 II rongál mint agg 97 II a'hol hivessen

- 110 Végre néki mi kel,
Meg-vevé fegyverrel,
Csaszárt sikkasztá-el.
23. *Ez eseten tanully, romlott Magyar Nép,
Görög ország régen vala fris, fényes s' szép,
Minden részében ép,
De Pogánytúl hánt lép*
115 *Meg fogá, s' már csak kép.*
24. Szájátt osztán tátá szép Pannoniára,
Fel-köté à kardgyátt magyarok kárára,
Hunyadi Jánosra,
Ki éllenek harcra
120 Húszonnegyszer jára.
25. Oh, szegény magyarok, hol van a' régi jó?
Búdátt, hazatokatt birja az áruló,
Keresztyén-vért-ontó.
Nem lön, ki el-bontó,
125 Mert Jsten à rontó.
26. Magyarok Istene, nagy hatalmas felség,
À kitt be nem foghatt ama nagy kerék égh,
Semminémü mélység,
Haragod miért ég?
130 Jay, szány-meg edgyszer mégh!
27. Wilági korona bizony te-tüled függh,
Kinek tetejében sok véres fegyver csügh,
Oh, ki soknak csak nyüg,
Írásban ugy nezzük,
135 Te adod, azt erttyük.*
28. À my nemzetünknek te rendeltél határtt,
Fénlő gyertyádnakis bizonyos erős zárt,
Ha nem teczünk, mindgyárt
Még a' szúnyogis ártt,
140 Mert my tettünk nagy kárt.**
29. Kétt ezer-szer való száz ezer à török,
Ez csak azt kiálttya, senkinek nem türök,

* Dan 4: 12. ** Act. 17: 16. Tit. 4 5.

111–115 I [Hiányzik.] II [Lásd a főszövegben!] 131 II korona vagy birtokodba 132 II Melynek tetejére füg sokaknak kardgya 133 II A' Királyi Pálcza 134 II Töled vagy adva 135 II Írás ugy mutattya 139 I Még <-is> 142 II Ez-is

- 145 Mindent oszve török;
Keserü, mintt bürök,
Ki kezében örök.
30. Im, nem érnek immár fiaink ember kort,
Isten jtéleti menten hozza à tort,
Eönti à veres bort,
Etett velünk húnyort,
150 Végre kostolunk port.
31. Nandor fejér várnak meg-vétele méreg,
Oh, igaz magyar vér, s-el-vettetett fereg,
Mondgyad, hogy kesereg
Ez à kicsiny sereg,
155 Mert országa üregh.*
32. À ki ezt meg-szállá, harmad-fél száz ezer,
Kis Magyar országban nagy kárt tehett edgyszer,
Szulimani fegyver,
Nyilvan rajtad à szer,
160 Ez à magyari *per*.
33. À Mohács mezején veré meg à Lajost,
Mert húszon negy ezer embere van csak most,
Azert szabadon foszt,
Kegyetlenségett oszt,
165 Nem buzátt, csak vad-rost.**
34. Grátiát nyér hogy már szegény edgyügyü Pécs,
Kiknek meg esküszik, de hitt felöl így ércs,
Azt mondgya, hogy meg-sércs,
Eröddel meg késércs,
170 S-az után bár ne félcs.
35. Ettöl lön meg-szálva amaz erős Szigetth,
Kinek környékében tábora csak égett,
Zrenyi Miklós löttett,
Harmad fel száz ezret
175 Törökben kárt-tétett***
36. Végre rontá à várt sebessen égő tűz,
Melly sok vitéz-ségett csak edgymás mellé füz,

* Anno Domini 1,5,21. [1521] ** Anno Domini 1526. *** Anno Domini 1566.

147 II mindgyárt hozza 160 I vér II per 162 I húszon <ött> 169 I Te porozló cökett II [L. a főszövegben!] 174 I ezer II ezret 175 II el-hintet

- 180 S-à várbúl ugy ki-üz
Rútt szörnyü dögös büz,
Hogy vitezekett sücz.
- 185 37. Eger várát rontá harmadik Mahumetth,
Mondgyad, szegény magyar, ki vájad szememett,
Ki vüd à szivemett,
Hogy jajra ügyemett
Jútatád földemett.
- 190 38. Miért miveled ezt, oh, mennyei nagy Ur,
Hogy è csunya nemzett hazánkbul így ki túr?
Lábával tapod s-gyúr,
Szivünkben ugyan fúr,
Mint hitetlen Assur!
- 195 39. Nyilván edgyik oka az, hogy mi *szivünk* rest
Az imádkozásban, csak ugyan azon test,
Tikkatság minkett fest,
Sokszor próbáltuk ezt,
Mikor ittunk edgyest.*
- 200 40. Hátt te hol vagy mostan istenes szent Szombatt,
Melly napnál mi szivünk tartott még nagyobbath?
Szenteltünk-is jóbbat,
Addig jártunk útatt,
Jm à tűz fel lobbant.**
- 205 41. À sok praedikállás vólt előttünk tréfa,
Süvölte à biró, s-el-jüve *Musztafa*;
Ránk düle à nagy fa,
Ezt az Jsten mondgya,
Piruly hátt-meg popha.***
- 210 42. À világosságban vakoskodtünk mint vak,
Be-húntuk szemünkett, s-ugy tapogadtunk csak,
Vóltunk néma alak,
Nem mozgott az ajak
Jóra, kiért harag.****

* Exod. 37:11 ** Lev. 26:34. 35. *** Gen. 19:14. Esa. 5:26,27. Matt. 3:10. **** Joh. 3:19. Hos. 7:9.

185 I Jútatád (ugyemett) földemett 190 I Sok javainkban csak fúr II [L. a főszövegben!] 191 I kezünk II szivünk 193 I Ritkaság II Tikkatság 198 II Szemléltünk 200 II Hogy 202 I Múszla-Fa II Musztafa 207 II tapogatunk 210 II Jóra s' lönk rosz salak

43. Uram, jó nagy Isten, my országúnk melly ösz,
Sok keserü mérgett ez ellen nem edgy főz,
Jajjal sürü, mint göz,
Bizonyal majd meg gyöz,
215 Ha te hozzánk nem jösz.
44. Sorsúnk arra juta, mint el-vetett peljva,
Nevett Edom fia, csak meg vagyúnk halva,
Mint kis gyermek fülva,
Vgyan talpon-álva
220 Lészúnk majd ki-múlva.*
45. Ennek nagyob oka, hogy à sok sziv nem edgy,
Minden vallást mozgat, ezen megh-csendeszedgy,
S-érette meg ne fedgy,
Vagyon sok mérges begy,
225 Illyett szivedben szedgy.
46. Noha természeti ellenség à pogány,
Mind nékem s-mind néked, legyen è tudomány.
Illyen dolgott meg-hány!
Minkett osztán meg-szány,
230 S effélékett meg-bány.
47. Nemzeted romlásátt nevetni nagy vétek,
Noha ez előtted minden-nap fris étek,
El-jö még à péntek,
Fenn à nap, hidgyétek,
235 Ti kaczagó lelkek.**
48. Esautt – Jácóbott nevelé edgy atya,
De meg neveté ezt jstentelen bátyta,
Esaú rajzattya.
Azért Jsten bottya
240 Reá lön bocsátva.***
49. Jeremiásnál van most à mérges pohár,
Te reád köszönte, te-is igyál immár!
Osztan okádgyál bár,
Füledett nyittya kár,
245 Ha el-jön à tatár.

* Lam. 3:44. Hos. 13:13. ** Psal. 137:1. *** Gen. 25.

214 I Romlásúnkban kérünk II [L. a főszövegben!] 215 I Hogy minkett meg előzz II [L. a főszövegben!] 227 II néked s' mind nékem 229 II Minketis osztán szány 239 II Kiért 242 I [A sor után:] Seu: Jd meg teis immar II idd-meg teis

- 250 50. Mi nem nez eő vallást, bizonyossan-meg hid,
Rabbal tellik ő meg, azt mondgya à Dávid;
Ezt jól szivedben ird,
Hogy tudgyák gyermekid,
Mitt mondtak elejd.*
- 255 51. Bár közted, s-közötte lenne vetett ugy frigy,
Bátrán hogy így szólnál, bizony léssen így s-igy,
Mégis néki ne hidgy,
Meg-tréfál eő emigy,
Ambar aranyatt vigy.
- 260 52. Az aszszú-fa mellett láttam, éget à nyers,
Nalad van próbálva ez à keserves vers;
Ur Jsten, ha meg-versz,
Leszené osztán ez,
Mellytül csak most féltecz?
- 265 53. À Jésus vérevel keresett magyar vér,
À keresztyeni név, tudom, hozzátok fér,
Ugyé, hogy igen sér
À mennyei kenyér
Mocskolása, mig ér!
- 270 54. Túddé, melly becstelen pogánynál à Christús?
Bizony, nincsen ennél ő hozzá igazi jús,
Bátor ettül el-fúss,
Ne legyen szived búss;
Vagy lelkeken nagy gús.
- 275 55. À ki ezt nem tudgya, atyátt à nem ismér,
Nem léssen ám annál menyországi nagy bér,
Csak kárhozatra tér,
Eördögök közt el fér,
Kegyelmetis nem nyér.
- 280 56. Ki oltalmazná ezt keresztyenek közzül,
Ennek szerelmehez s-vallyon ki lelke fül?
Hald-meg ezt magyar füll:
Meleg vér így meg-hül
Nemzeteden kívül.

* Psal. 44:13.

251 II nagy vetett frigy 252 I hogy szólnál II hogy így szólnál 254 II tréfál mert irigy 260 II más
féltesz 263 II igen vér 266 II Tudod 271 II Atyát e' 272 II amannál

- 285 57. Vajki sokszor van ez, oh, hatalmas Jsten!
A' lelki jsmérett nagy bizonyság itten,
Ketten, hárman s-négyen
Tanácskozunk ezen,
Romlásunk hogy légyen.
- 290 58. Mennyen-ki, így szólunk, közzülünk è tanács:
Veszszén-el è nemzett, s-nosza csak rajta száncs!
Kevés mondgya, ne báncs.
Minden javátúl háncs,
S-rabságtúl meg ne ráncs.
- 295 59. Edgyütt vagyon Edöm s-à gonosz Ismaël,
Moab, Agarénús, Gébálita, nézd-el,*
Tirúsbéliekkel,
Az ártatlan Abel,
Eöletik ezekkel.
- 300 60. Ezek mellett vagyon à meg-csaló Assúr,
Csak nagy alattomban magátt adta társúl,
Haragjában dúl, füll,
Bánnya, mind el nem húll
À szegény magyar túll.
- 305 61. Ám lássad te dolgod, ha Istentül nem félsz,
Miért vann az, hogy te az egre fel nem nész?
Sok praktikákatt tész,
Teis még porrá lész,
Mert föld el nyelni kész.
- 310 62. Megh-vakit az Jsten, ne banthasd à Lótotth,
Csak semmire becsül, mint el-vetett Tótott,
Vagy edgy rongyos fóltott,
Mert csúfolod Jóbbot,
Hógy eddig kinlódott.**
- 315 63. Hogy többbe Dávidott ne kergessen Saul,
Módott talál Jsten ama palotábúl,
Magas szép házábúl;
Rabsachétt azontúl,
Fogja zabolástúl.***

* Psal. 83: 6, 7, 8. ** Gen. 19. Job. 42:2. *** I Sam. 23:26,27,28. Esa. 37:29.

281 II Jaj ki 290 II Rabságból ki ne 292 I Gébilata [Javításként az olvashatatlan eredetire írva.] II Gébálita 306 II Ezeknek mellette 307 II drótot 311 II kergesse

- 320 64. Azt mivel veled, hogy te nehéz kő légy,
Ellenséged meg-roncsd, valamely-felé mégy,
Pusztitást nagyott tégy,
Nagy becsületett végy,
Mondgya ezt nem csak négy.*
- 325 65. Semmi tanács nem fogh à nagy Jsten ellen,
Ám tellyes elmédett bocsásd-is meg mélylen,
Nincs tüle ki félylen,
Elötte fel-kellyen:
Mert üll magas helyen.**
- 330 66. Csak meg-nevett téged, mikor te jgátt vonsz,
Christús ártására nagy sokszor is megh gyonsz,
Szörnyü tüzett rád vonsz,
El esik tüled koncz,
Bár haragod ki oncs.***
- 335 67. Lelkedett hátt kérem, à magyart ne gyüld,
Mert téged is bé-fog még három singni föld,
Piros orczád lesz zöld,
El-hágy è földi vöd,
Mert nincs tartó-eröd.
- 340 68. Atok alá rekett ama régi Méroz,
Hogy fegyvert nem fogott sidok mellett, vólt rosz,
Más harczol, s-ö boroz,
Felelmes, mint orosz
Ugy fút, ugyan poroz.****
- 345 69. Ne bánnyad, had szólyyak edgyett, jó magyar vér,
Szívét kiért adta à christusi nagy bér,
Mert lelkem igen sér,
Hogy pogányra nem tér
Kardod, im urad kér.
- 350 70. Lassad, ha te halgacz! De el-jö az jdö,
À szabadulásra szép kedves esztendö,
Másunnan jön-be eö,
Akkor esik rád kö,
Mert Jsten átka bö.*****

* Zach. 13:3. ** Prov. 21:30. *** Psal. 2,3,4. **** Jud. 5:23. ***** Esth. 4:14. Matt. 21:44.

317 II Ellenséget meg ronts 320 II egy 322 II bocsássad-is mélylen 323 I tüled II Nincs kitöl ö 324 I Elötted II Elötte 327 II sokszor megis 333 II Bátor mint tört kerüld 334 II [Helyette a 333. sor áll.] 336–340 II [Hiányzik.] 347 II mind lácz csak

- 355 71. Magyar keresztyénnek nem kell nézni vallást,
Mert világ végeig lácZ csak mind hasonlást,
Ne nézd rútol edgymást,
Az ellen kard fogást,
Tilt Jsten sok fosztást.*
- 360 72. Lelki-isméreten ne uralkodgy, ember,
Mert ugy meg-bántatik jsteni igaz per;
Végre rád jútt à szer,
Ostora sok ezer,
S-meg vér teged edgyszer.**
- 365 73. Nem használ à néked: compelle intrare,
Mert értelme annak: verbum praedicare.
Ezt azért jól cave,
Mert kinod lesz grave,
S-örökkén való vae.***
- 370 74. Szent Jacabbal kérlek, vakjában ne búzogj,
Kik veled nincsenek, ellenek ne lobogj,
Rájok gonoszt ne fogj,
Alattomban ne súgj,
Jgazságott ne dúgj.****
- 375 75. Kettőért kell néked ki vonnod à fegyvert:
Nemzeted az edgyik, melly pogánytul megvert,
S-rutol vérben kevert,
Csak visel hevedert,
Mint ló, ki meg-hevert.*****
- 380 76. Másik ok: indincson[!] az el-púasztult ország!
Édes lakta-földed, oh fellyeb mikor hág;
Kitt sok ezer sujt s-rág,
Ebben mindent csak vág,
À tatár pogányságh.
- 385 77. Ennek neve annyi, mintt nagy mélységes hely,
Hol lelkek kinlodnak, pokolbéli nagy kely!
Mencségett bár itt lelj,
Büneidbül fel-kely;
Mert è szörnyü métely.

* 1 Cor. 11:4. v. 11. Matth. 13:29. ** 2 Cor. 1:24; 2:4. *** Matt. 22:5. Maldon. in Matth 22.2. Pag. 459. **** Rom. 1:18. ***** 2 Sám. 10:12.

361 II néked a' 364 I [A lesz utólag beszúrva.] 366 II Kérlek Szent Jakabbal 372 II edgyik ki 374 II viselt 377 II ő fellyeb 378 I [A rág r-je ráírva v-re.] II szú rág 385 I metély II métely

- 390 78. Wönek eredetett hideg Scythiábúl,
 Ki jövének végre è pogány országbúl,
 Magyarságot rabúl,
 Már birja jobbágyúl,
 Ki miatt húlton húll.
- 395 79. Földének határa a nagy Tanais viz,
 Melly à magyar szájnak nem igen frisses iz,
 Rabja nem husz s-nem tiz,
 E' jó szemmel nem néz,
 De korbácsolni kész.*
- 400 80. Jrják, hogy fenn-álva sóha nem vizellik,
 Es igy keresztyéntül ebbenis ki válik,
 Hitekett meg-szegik,
 Hogy ezt el-hid, illik,
 Mert közötted láczik.**
- 405 81. Szörnyü csudálatos köztök az házasság,
 Csak az anyyok, húgok tülök tilalmasság,
 Adatott szabadság
 Leányokon kívül,
 Mindennél társaság.
- 410 82. Három esztendeig edgy Batthás névü chám
 Rontá ez országott nem kevés tatár szám,
 Hid-el à mitt mond szám,
 Teis érzed ezt lám,
 Jment-is mutatám.***
- 415 83. Csak emberi füllel tellék-meg három kád,
 Kit Braszló vidéke è vad ebnek bé-ádd,
 Itt magad mutatád,
 Vitez hogy vagy, mondád,
 Világra bocsátád.
- 420 84. Magius chám vala második poroszló,
 Eött szaz ezer néppel magyart el praedáló,
 Sokatt duló s-fosztó,
 S-à praedátt el-osztó,
 Rabokatt fonnyasztó.****

* Herecl. lib. 4. ** Munster: de Reb. Turc. Pag. 1060. *** Anno Gratiae 1173. **** Anno Domini 1253.

388 II rabol 391 I [A nagy besúrva.] 403 II Mindennél 404 II Bujálkodni hivság 405 II Tiltva csak Leányság 412 II évad 416–420 II [411–415. sorként.] 416 II Második Chám pedig Magius

85. Tudgya Táamberdámes, melly felé vagyon Húsz,
 Véren fútó tolvaj, neki nem kell csak nyúsz,
 Kitt hol ér, mind meg-foszt,
 Fertelmességett oszt
 425 Magyarországban most.*
86. Ezer hat száz fölött de te nyolcz és ötven
 Hogy jövé elömben, mintt egy leány régen
 Attya elejben,
 Ne öilly-meg szivemben,
 430 Ha lehet végiglen.**
87. À púsztában mégyek, vallyon s-ki hiv viszsa,
 Csak magamnak ülök könyvem foly mintt Tisza,
 Még à föld sem iszsa,
 Ha à tatár nyúzza,
 435 Ez à magyar gyászsa.***
88. Addig mondá Isten: Rád jön az ellenség,
 Hazúdni mert nem tud, è mennyei felség,
 Rettenetes szükség,
 Vallyon s-több vané még,
 440 Haragszik ránk az égh.****
89. El-jöve à tatár mint à röpülő sas,
 Mert az Jsten ellen vala sok meg-tölt has,
 Búzával tellyes kas,
 Jgája mint à vas,
 445 Nem lön, hogy meg-álhass.*****
90. Nem becsüllé hiszem à tiszteletes vént,
 Maga sirva nézték egen laczó nap fényt,
 Tekozló fiuként.
 Köti magyart, szegént,
 450 Mint csomóban kömént.
91. Oh melly kegyetlenül meg-rontaték sok szüz,
 Fel-lobbant haragod, Uram neked, mert tűz
 Országunkból kiüsz.
 Vóltúnk csak mint rut büz,
 455 Pogány-is azért füz. †

* Anno 1594. ** Jud. 11:35. *** Jer. 9:2. Jer. 13:17. **** Lev. 28:48, 49, 50. ***** IBid. 47. † Lam. 5:11.

421 II Tabernaes 422 II nem kell néki 423 II mindent foszt 426 I-II öt I te nyolczvan és ötven II de te nyólcz és ötven 434 II Házam 439 II s vané töb még 447 II nézted 450 II Csomóban mint 455 II Tatáris

92. Oh melly keservessen sira nagy sok Ráchel!
Tatárt kéri szörnyen, jó uram, ne vid el,
Ez edgyemett vérrel
460 Ne fogyasd el éhvel,
Nyillal s-tellyes kézel.*
93. De megh-dühött tatár semmire meg nem szánn,
A sok csöcsömökett veri által à fán,
Haragszik mint Hámán,
465 Nyilátt által hasán
Lövi fertelmes chám.**
94. Néhol gyermekekett mind edgyüvé gyűjti,
À rutt békás tóban sereggel bé-veri,
Táborátt rá üzi.
470 Magyar, ki ezt nézi,
Csak à mellyét veri.
95. Igy szól: Jaj, jaj Uram, el-jött már à-végünk,
Bizony, homály fogta bé szép fényes egünk,
Ezennel meg égünk,
475 Hogy tatár rabja lönk,
Mert im, nagy vétkett tönk.***
96. Nosza, állyatok-meg mellettünk, lássátok,
Oh ne légyen néktek, à kik ezt hallyátok,
Vané már olly átok,
480 Melly szálla reátok,
Sirva csudálljátok.****
97. Az ezer hatt százban s-nyolczvan harmadikban
Nagy változás ismétt len Magyar országban,
Alsó Styriában,
485 Becs tartományában,
Az jmperiúmban.
98. Mert el-fel jöve ránk sok török és tatár
Szulimani házbúl, mint röpülő madár,
Melly miátt szörnyü kár
490 Esék magyarban már,
Hid el bizonyal bár.

* Matt. 1:18. ** Esth. *** Lam. 4:18. **** Lam. 1:12, 13.

459 II Ne veszed 462 II veti 466 II kisdedeket 467 I veri II veti 471 II Mondvan jaj jaj 476 II Oh ne légyen nehéz a'kik ezt hallyátok 477 II [Azonos a 476. sorral.] 478 II Vané még töb 481-535 II [Hiányzik.]

99. Sok ezer magyarink rabságra vitettek,
Nemelyek közülünk *fegyverrel veszének*,
Meg-szeplössittettek
Sok szép gyenge szüzek,
495 Végre megh-ölettek.
100. Azon föllyül ismét szörnyü égetéssel
My lakó-helyeink nagy földön mind tüzzel,
Tatári szél-vézszel,
Rút kegyetlenséggel
500 Földig rontattak ell.
101. Melly pusztulás miatt Jstennek nyájjai
El-széllyettek meszsze eö kedves júhai,
Lelki-tanítóí:
A' föld púsztán üli,
505 Jnnepit szenteli.
102. Ennek mi lön oka? À nagy kegyetlenség,
Edgymás között való sok egyenetlenség,
Üldözés s-jrigység,
Melly miatt veszteség
510 Következék jnség.
103. Nem türhette tovább, hidgyed el, az Isten
À sok ártatlan vért, melly történt sok izben,
Hivek seregében
Szörnyü üldözésben,
515 Melly juthatt eszedben.
104. Ha ezzel nem jobbúlsz, többet várj ez után,
Mert vagyon több korbács Jstennek hatalmán,
Ha indul Szúlimán,
Kit Jsten hoz méltan,
520 Láss dolgodhoz osztánn.
105. Javallom azt néktek, magyar keresztyének,
Böjtöléssel hamar Jstenhez térjetek,
Csak eöttet féllyétek,
Lesz eörzö vezértek,
525 Ha jön ellenségtek.

106. Azért minden ember magát meg-jobbicsa,
 À mi kevés van még, Jstenét szolgállya,
 Hogy Jsten ostora
 Ne szálljon réája
 S-romlott hazájára.
 530
107. Hidgyétek, kegyelmes léssen eő felsége,
 Mindnyájjan tinéktek – s-ellenség vesztére –
 Erőtt s-fegyvert
 Kézben, didalmatt végre
 Add néktek mindenben.
 535
108. Im, tüzett bocsáta az Ur csontaimra,
 Jutata engemet rettenetes búra,
 Már csak jaygatásra;
 Békótt lábaimra
 Vete az égh ura.
 540
109. Csak púsztán üll immár à nyomorúlt Syon,
 Baráti útállják, szivek töle el-vónn,
 Mert magyar vér nincs honn,
 Tüzön, vizen, vámon
 Vitetik pórázon.
 545
110. Oh vajha még edgyszer kedvet találnának
 Tatár fogságában à szegény magyarok,
 Ne rongálná urok!
 Elmemben è forog,
 Fordúlna meg sorsok.*
 550
111. Oh ha meg szünnék már à nagy Isten keze,
 À sok méreg után jöne édes méze!
 Vallyon s-mikor lesz e’?
 De látom, e’ meszsze,
 Mert kinek van esze?***
 555
112. Szánlak, bizony szánlak, magyar szövetnek,
 Jó kegyelmes Uram, hogy így meg ejtenek!
 Frigy ellen mitt tőnek,
 Vérünkön nőtt ebek,
 Rontóink mint lönek!***
 560

* 2 Cronic: 30:9. ** Esa. 5:35. Tör. 32:19. 2 Sam. 21:17. *** 2 Sam. 21. 17. Tör. 32:19.

541 II Im **544** I vászon II vámon **547** II Tatári fogságban **549** II [Helyette az 550. sor áll.] **550** II Enyhülvén sirások **553–554** II [A sorok rendje felcserélve.] **557** II Oh kegyelmes Isten **560** II Rontóid

113. Hogy sötétedék-meg, oh Jstenem, à Nap,
Mintt öldgya az övett amaz igaz fő-pap,
Vraknak törvényt szabb,
È mikor arczúl csap,
565 Lesz minden olly, mint rab.
114. Tedd szádra kezedet, mert lelked jól vagyon,
Mivelte ezt ezért: téged el ne hadgyon,
Más országott adgyon,
Bár ezt ne bánd nagyon,
570 Szived ne sohajcson.
115. Eleg az, hogy Jsten legitime fel-kent,
Nyilván nem tudhatom, hogy lehecz ettül mentt,
El-hidgye minden szent,
Nincs itt olly foga fentt,
575 Ki ne tudná ezent.
116. Tanullyon itt minden, töröknek ne hidgyen,
Mintt Jstent ugy tarttya, olly mondás ne légyen,
Efféle – rútt szégyen!
Bizodalma méllyen
580 Az Jstenben légyen.
117. È romlás okának ki ki magadatt tudd,
Keserves eneked az után osztán fújd,
Talám meg-szünik búd,
Ellened hozott rúd,
585 Megh-hal emésztö szúd.
118. Szokása Jstennek, hogy mindgyárt ki nem tép,
Ha hozzája meg-tér az hálá-adatlan nép,
Hald beszédett, melly szép:
Le-száll fel-húzott csép,
590 Élledgy-meg hátt bús lép.
119. Oh melly jól jár Vram, à ki mostan megh-hal,
Szörnyü káromkodást pogánytul mert nem hall,
Edgy jdvözitött vall,
Nem sir ejjel nappal,
595 Véle à jó angyal.

564 I mikor <törvényt>. 567 II azt azért 571 II Isten hogy 576 II pogánynak 577 II illy 578 II Efféle veszélyben 579 II Bizodal munk 587 II Hogy; háládatlan 592 II meg nem 593–594 II [A sorok rendje felcserélve.] 595 II Melly soha meg nem csal

120. Most ha szemed húnyik, ám bator azt ne bánd,
 Feleségedetis gyermekiddel ne szánd,
 Panasziddat ne hánd,
 Isten rád vigyázánd,
 600 Ha à földnek adánd.
121. Mert nyukszik ott nyilván à keserves fogoly.
 Vigan hátt halálnak te-is csak meg hodoly,
 Mert itt tartó sámoly
 Jay, bizony nincsen olly,
 605 Semmit hát ne napoly.
122. À kikett te kedvelsz, oh Uram, hozzád vedd,
 Tél előtt gyümölcsöd à fájárúl le-szedd,
 Rejtekedben bé-tedd!
 Ugy osztán nem szenved
 610 Tatár között néped.
123. Sodomábúl vigy-kj, angyal fogja kezem,
 Vtólsó romlásátt hazámnak ne nezzem,
 Ot meg-nyugodcz, hiszem;
 Fohászkodva tészem
 615 Ezekett, Jstenem.*
124. Mig töb *búnk jöne*-el, temesd el Jósiást,
 Kösziklában rejts el Mojseset és Abdiást,
 Ne láthassak rablást,
 Nemzetünkben még mást,
 620 Jajjos, keserves gyászt.**
125. Űldözést hitemnek, kérlek, hogy ne engedgy,
 Hánkodó habokatt tieidért meg-fedgy,
 Velem jól cselekedgy,
 Lám irgalmad, mint hegy,
 625 Óltalommal elegy.***
126. Pogány birtokában, hidgyed, hamar lesz vég,
 Nem tart addig ám ez, miglen à kerek égh,
 Mágog meg-romol még,
 Magyar osztán nem *nyég*,
 630 S-több egyéb nemzecség.

* Gen. 19:16. ** 2. Reg. 22,26. Exod. 33:22 *** Psal. 26:17. Mat. 8:26.

597 II gyermekeddel 598 I Panasziddal II Panaszidat 601 II Meg nyugszik 603 II Nints itt 604 II Élet mint árnyék olly 608 II Rejtekében 611 II végy-ki 616 I bününk jön-el [Az *el* beszúrva.] II búnk el jöne 619 II Nemzetemben 626 II Pogányi birtokban 627 I tart < att > II amaz addig 629 I még Seu: nem ég II nyég

127. Jdeig s-idökig s-még félig bocsátta,
Reánk a nagy Jsten è rútt népet adta,
Verni magyart hadgyta,
De mivel sajáttya,
635 Még végre meg-szánnya.*
128. È romlástúl, Wram, szent karod fel-végeyen!
Kiért hálá-adást my ajakúnk tégyen,
Neved áldott légyen!
Minkett illet szégyen,
640 Téged jóság, amen.

169.

1. Hallottadd-e hirét az uj kiralynak,
Jstentül el szakat hazánk fiának,
Ismered-é, el hiszed-é, hogy az pogánynak
Kalauza, mert rád hozta, tzak tart prédának?
- 5 2. Királlya ellen az, ki fegyvért vont,
Törökkel, tátárral békességet bont,
Nemzetébül s kereszténybül ártotlan vért ont,
Templomokat, oltárokat éget, pusztit s ront.
- 10 3. Az fényes vezérnek Bétset igéri,
Ha török császárnak ereje éri,
Megh veheti, mert el futnak tüle németi;
Ö azonban mégyen Posonban, ottan föll kéri.
- 15 4. Az török erővel mindent fenyeget,
Hogy egész vármégyét bizony föll éget,
Nolle velle maga mellé czitál s hiteget,
Ha nem mennek, föll nem ülnek, tűz benne éget.
- 20 5. Barkoczi Ferenczet küldi Dunantul,
Hogi az All föld is mindgyárt azontul
Egyet ertsen, ne is féllyen, sött az pógánytul,
Egyet értsen, ne is féllyen, tartson dévánttull.

* Dan. 7:25.

632 I népet <hadgy> II a' rútt 636 II E' romlásbul
4 prédának

6. Harsányit külde, Morvát égesse,
Császár hiveit mindenüt lesse,
Királyoktul és uroktul éppen el messe,
Az pogánynak hatalmának torkában vesse.
- 25 7. Maga Tökölly Posonyhoz menven,
Dispositiot hogy ottan tégyen,
Fejedelem s engedelem mindentül légyen,
El végezte, szándékának eleget tégyen.
- 30 8. De nézzed dolgának illy menetelet,
Mint hogy az királyra fogta fegyverét,
Nem segített s meg büntete Jsten erejét,
Szándékának, hatalmának ott veté végét.
- 35 9. Mert mikor nem vélné hirtelenséggel,
Az Tringyiaj vitéz herczeggel,
El kergeté s meg vereté Jsten szégyennel,
Futva szalad, alig marad török ebekkel.
- 40 10. Mit mivelsz tehát szegény Tökölly,
El szalat az török, valahol löli,
Német, lengyel pallos hegyel magyar is öli,
Somfa pálcza, akászto fa már fejét füzi.
11. Nem sokáig tarta árnyék hatalmad,
Valamint kívánád, meg lesz jutalmad,
Ha az Jsten meg nem adgya nagy diadalmad,
Mast tenéked minden láttya szolma coronád.
- 45 12. Az pünkösdi király lád-e, mint jádzik,
Mondgyák, hogy az tök is estve virágzik,
Reggel atták, estve kapták, mely szépnek látzik,
Voldod[!] rakva, lád, nem hatta, az koczka jáczik.
- 50 13. Tudod, Jstentül van minden hatalom,
Hogy légyen ez földön az birodalom,
De te loptad, mástul vontad az diadalmat,
Királyt illet, tied nem lehet, magad is tudod.
- 55 14. Körmötlen matskának nehéz fát hágnyi,
Sánta ebnek Bétsét nehez meg járnyni,
Körmötlenül, helytelenül keztel ur lenyi,
Bánnya im már szegény Tökölly, mert nints mit tenni.

24 korbában 32 ve <g> té 53 matsának [A k fölírva.]

15. Kilátot illy puszta sött fejedelmet,
 Disznot bársony nyereg mert nem is illet,
 Hazánk fia, lád, mint vágya igaz igyünket,
 60 Hid el, Tökölli, hogy török öli meg az fejedet.
16. Törökkel bélet te nyuzo, foszto,
 Párt ütő, prédáló, látor kobollo,
 Ország bonto és vér onto, bekesseg bonto,
 Te Tökölli, pap herélő, házank pusztitto.
- 65 17. Maga hit, esztelen és jstentelen,
 Kardot vont az maga nemzete ellen,
 Királyt üldöz, pogant küldöz, maga is jelen,
 Vélek mégyen, hogy kárt tegyen ez az kegyetlen.
- 70 18. Posony városa téged emleget,
 Tökölli, Szombat el nem felejthet,
 Mely bünödért és vétkédert az Jsten megh vert,
 Pennám talám, ugy gondolnám, eleget tehet.

170.

DISTICON NATALE ET AENIGMA HONORIFICUM QUIBUS A. O.
 HONORAT REVERENDI DOMINI J. K. M. ACCESSIONEM DIEI SUI
 NATALIS QUI EST DIES 21 DECEMBRIS ANNI REPARATAE
 SALUTIS 1683...

1. Talaltam edgy varat, nints massa ég alaT,
 Hol draga kövekből lattam hat bastyakat,
 Jaspis es saphir keő első bastya latzik,
 Itt fiak attyoknak nevet öregbitik.
- 5 2. Ha kerded, mi legyen a' masodik bastyaA?
 Chalcedoniuszal es smaragddal rakva,
 Ezen kirallyuknak orszogat terjesztik[?],
 Ellensegnek foldet vitezek szükitik.
- 10 3. Az harmadik bastya ket draga köből alL,
 Sardonix, sardius nemes toronya [?] all,
 Jtt hivek kialtyak, urunknak szandeka,
 Legyen akarattya, senki meg ne rontsa.

3 bastya <latad> 7 kirallyuknak <erössegei>

- 15 4. Minden jól meg tudgya, a negyedik bastya
 Chrysolitusból és Beryllusból vala,
 Ezen sok gyülevesz nepek nagy sereggel
 Hartzal, nemelly részek[?]s. ki megyen szegyenell.
- 20 5. Az ötödik bastya szép drága kövekből,
 Topaziusból áll és chrysoprasusból,
 Ezen sok igazak, többen hypocriták,
 Hívek, hitetlenek egyemben állanak.
6. Sy eszedenek utolsó bastyat lásD,
 amethytuson asd,
 . bastyan hartzal,
 ellenség meg hodol.

171.

RYTHMI FUNEBRES SUPER EXEQUIAS GENEROSAE HEDRIANAE
 BENEDICTI RELICTAE

Anno 1683, mense Decembrj.

1. Oh Jsten melto haragja
 Hazankat sulyosan nyomja,
 Mindennap köztük példaja
 Laczik s igaja.
- 5 2. Fel húzott veres ostora,
 Napunkat fordította bura,
 Del szinet ködös homalyra,
 Eltünknek s. gjaszra.
- 10 3. Rettegtet bokros csapasa,
 De eltünk megh jobbulasa
 Ritka, mert bününk bokrossá
 Tesszük számossá.
- 15 4. Azert meltan nagy haragjat
 Közöttünk s. sententiajat
 Gyakorlya, mert hagiományat
 Nem halljuk szavat.

21–24 [A sorok eleje csonkult.]
 6 fordította <jora>

- 20 5. Sokak ma siralmas gjaszszal
Mutattyak ezt bokros jaiial,
Mert halal hazok iszoppal
Megh hanta zaiial.
6. Jllen valtozando sorsunk,
Kik ha ma eppen maradunk,
Gyaszzsal jö ei utan napunk,
Jgy el aluszunk.
- 25 7. Ezt természeti romlacsagh
Hozta, hogj mit ad ez vilagh,
Mind legjen csak mulandosagh,
Hibas mulacsagh.
- 30 8. Ne keressünk allando jott
Itt, de testi satorunkot
Le vetven, nyerjünk jozzagot
S allando sorsot.
- 35 9. Mely joban resze hogy legjen,
Nemes Deli Kata megjen
Mas hazaban, illyen vege
Most ladd sellyeben.
- 40 10. Kinek ha rut halal merge
Engedne, badgjatt teteme
Uj erött vehetne nyelve,
Bucsut igj venne.
- 45 11. Miolta ez vilagh haborus tengerin
Hankodom fel indult temerdekek habjain,
Hajo törest mely es örvenyes helyein
Gyakorta szenvedtem szelveszes idejin.
12. Mert ez alhatatlan vilagh alapottya
Bizontalan voltat ebben mutogattya,
Hogj ha ma mit adott, holnap gjaszoltattya,
Hamar bokros jaiial megis jaigattattya.
- 50 13. Engemis, mivel hogj cserep edeny voltam,
Gyakran birtokaban hajtott, s. nyugodalmam
Nem volt, ö miatta nem volt csendes oram,
Mellyen kis javaert but nem hozott ream.

42 temerdekek <helyein> 43 törest <gyakran> [mely es beszürva.]

14. De hogy ez romlando satorr le vetkeztem,
Es szüntelen valo harctol menekedtem,
55 Banat s nyavalyaim, kiktöl kesertettem,
Örömrre valtoztak, s. csendes partra ertem.

15. Christus veren szerzet ruhaban öltöztem,
Pallya futasomnak jutalmat el vöttem,
Az menyei jokban immar resztis nyertem,
60 Bucsuzo szom ez lesz, hallyatok megh nekem.

A celsissimo Transsilvaniae principe

16. Erdely orszaganak kegyelmes vezere,
Szelveszes habjai le csendesitöje,
Kinek csak egyedül vallain all terhe,
Ez romlott hazanak ki vagj csendessege,

65 17. Jsten orszagodat sokaigh fen tarcsa,
Ellensegeidet eretted megh roncsa,
Elted idejehez napok szamat toldgja,
Napjait eltednek bekesseggel aldgja.

70 18. Kedves Jsten előtt mint hü Ezechias
Legy, igj tapasztallya minden, hogj az aldas
Kegjes eletedert adatott, pusztulas
Igj nem követ minkét veszedelmes romlas.

75 19. Salamon elmejet nagysagodnak adgya,
Mojstes es Aronnak lelkevel megh aldgja
Kegjes eletedet s. sokaigh megh hadgja,
Vegre igazaknak boldogicson soldgja.

A celsissima Transsilvaniae principissa

80 20. Kegjelmes Aszszonyom, Bornemiszsza Anna,
Erdely orszaganak feidelem aszszonya,
Bucsuzik Nagysagod megh holt szolgálója,
Mert sarga halalnak sebhét rut fulakja.

21. En arvasagomnak kegyelmes dajkaja,
Ugje fogjattaknak kegyes edes Annya,
Elted koronazza az Ur adomanya
Csendes bekesseggel, en nyelvem kivannya.

85 22. Jsten vallaira vegje gondaidat,
Szomorusagos bu fejdelmi hazadat
Ne tanallya, erhesd csendes napjaidat,
Es vegre el nyerhesd le tött Coronadat.

A generoso Samuele Keresztési

90 23. Keresztési Samuel, kedves atyamfia,
Hü szeretetednek hozzam igaz volta
Nagy volt, bus eiletem megis tapasztalta,
Mert mind holtomigh volt annak gyakorlása.

95 24. Eletedet Jsten hazának javara
Maraszsa megh, hazad ne fordicsa bura,
Utadnak mindenben legjen calauzza,
Holtod utan lelked boldogsagban hozza.

A generoso Francisco Gyulai

100 25. Versegemnek jele, Gyulai Ferenczem,
Ez leszen te hozzad, mert im farat nyelvem
Bucsuzik tölledis, mint Atyafi engem
Mert teis szeretettel, jutalmad lesz berem.

26. Az Jsten aldasa te rajtad maradgjon,
Az menyből mint köver harmat read szallyon,
Maradekod legjen nyomos ez vilagon,
Utannad hirt, nevet elted szepet hadgjon.

A generosa Eva Gyulai

105 27. Kedves öcsem aszszony, jo Gyulai Eva,
Kinek hozzam nagy volt hiv Atyafisaga,
Panaszos erettem nem volt faracsaga,
Sött gjakran vigasztalt engem mulacsaga.

110 28. Jo voltodert adgjon Jsten kivantad jot,
Ne hozzon hazadra rut szomorusagot
Elted remenyével örvendetes napot
Eri sokat, holt nened kivannya ez jokot.

107 erettem < nagy > [A nem beszúrva.]

A generosa Anna Gyulai

115 29. Ugyan azon verből valo atyamfia,
Kedves öcsem, hald szom, jo Gyulai Anna,
Ez tölled nenednek most bucsuzo szava,
Bocsanatot s. jot ker, noha fekszik halva.

120 30. Egesseges elted sokara terjedgjen,
Hazadnal az aldas bö mertekben legjen,
Eltetek viragzek csendes bekesegeben,
Holtod utan menyben az örök eletben.

A generoso Balthasaro Macskasi

31. Tekentetes nemes Macskasi Boldisar,
Faratt nyelvem szava fordul te read mar,
Atyafisagos ver mert olyan draga arr,
Mely minden hibakat el fedez es takar.

125 32. Jsten napjaidhoz napokat szamlallyon,
Kettös aldasival tegedet megh aldgjon,
Az magos menyegből bövön gazdagicsón,
Az haza javara eletben megh tarcson.

A generoso Stephano Szalanczi

130 33. Szalanczi Jstvanom, teis atyamfia,
Elted noha sok gyasz mar szomoritotta,
De leszen eltednek megh csendes portusa,
Kivanom, Jsten mar fejed hogj nyugossa.

A generoso Johanne Tordai

135 34. Tordai Janos, hald nyelvem kivansagat,
Terjeszsze az Ur rad mennyei aldasat,
Ügjedben segellyen, s. fejed terhes gondgjat
Raitad könnyebicse, s. adgja szent malasztyat.

A generosa Sara Bulcsesti

140 35. Kedves atyamfia, jo Bulcsesti Sara,
Tekentetes Szekel Laszlo uram tarsa,
Kinek hozzam valo nagj hü indulattya
Hiba nélkül megh volt ream vigjazasa,

36. Az menybeli Urnak aldasa fejedre
Szallyon, s. eletedet szamos esztendőkre
Terjessze, gondodat ő maga kezere
Vegye, szüntelenül vigjazzon eltedre.

A generoso Francisco Lugosi

145 37. Azon verből s. agból valo nemes személy,
Lugosi Ferenczem, te is mostan szemely,
Mert szam teneked szoll: de halálos veszely
Bagjasztotta nyelvem, melytől bar te is fely.

150 38. Szomoru változas ne erje hazadat,
Hanem mint reggeli harmat, udvarodat
Ujjicsa Jstennek java, futasodat
El vegezven, ved el le tött coronadat.

A generoso Stephano Katona

155 39. Szereteted hozzam, Katona Istvan
Gyakran mutogattad, arvasagom latvan,
Legjen azert reszed amaz jutalomban,
Hogj az elet utan nyughassal az Urban.

Ab affinibus, a generoso Abrahamo Barcsai

160 40. Barcsai Abraham, kedves sogor uram,
Ki voltal eltemben edgiik jo gjamolom,
Haborgatoimtol gjakran oltalmazom,
Hozzam josagodert ez lesz kivansagom:

41. Jo voltodrol Jsten el ne feletkezzek,
Mint manna az egből aldas rad szarmazzek,
Sok fele gjümölcsel hazad csemetezzek,
Kedves gjermekiddel szepen viragozzek.

A generoso Johanne Felvinczi

165 42. Fel Vinczi Janosom, ki sok joval voltal,
Hazadnal mindenkor tiszta szivel lattal,
Hatra maradnia dolgomban nem hattal,
De jo indulatot mindenben mutattal.

170 43. Ez jovoltodert vegj bert egből het annyit,
Raitad szelesicse az Ur ö kegjelmít,
Ne vonnya megh tölled semmiben aldasit,
Elted utan birjad szentek öröksegit.

A generosis Clara Radai et Sophia

175 44. Radai Clara es Radai Sophia,
Mind kettő eltemben kedves atyamfia,
Banatos szivemnek megh vigasztaloja,
Mostan penigh hidegh testem siratoja.

180 45. Ti szereteteknek sokfele jeleit
Tapasztaltam s. lattam annak bizonsagit,
Megh nem szolgálhatom, hivek kedves kencsit,
Kivanom, birjatok egeknek egeit.

A generoso Gabriele Jekelfalusi

46. Jdvezült uramnak testver attyafia,
Jekelfalsi Gabor, megh holt angjod szava
Kivannya, eltednek maradando java
Legjen ez vilagban s. reszed menyorzszagban.

A generoso Laurentio Pekri

185 47. Hol vagj, Pekri Lorincz, kedves vöm es fiam,
Kihez eletemben valojoban biztam,
Terhes gondaimtol megh mentetted vallam,
Mellyet eletemben megh nem szolgálhattam.

190 48. Megh bocsas, ha voltam fel ingerlesedre,
Cserep edeny voltam, vitt engem ezekre,
Mely bün ereitől származott emberre,
Kit gjakran testemben erzettem vesztetre.

195 49. Jsten oltalmaban ajanlom eltedet,
Veled egjetemben minden kedvesidet,
Szüntelen örizzen, sok jokkal tegedet
Gazdagacson, aldgja jartodat, költödöt.

170 kegjelmet [A rím miatt jav.] 178 Tapasztaltattam [A szótagszám miatt jav.]

Ab uxore Petroczi Katharina Szidonia

200 50. Jdvezult leanyom helyet valo leanyom,
Petroczi Kata aszszony, mindenben tanacsom,
Hogj engedelmesen követted, aldasom
Vegjed mint anyadtol, noha megh hült tagom.

51. Jstene te read az mennyei jonak
Vigjazzon, aldasat bővön tarhazanak
Terjeszsze fejedre, ő szent szarnyainak
Oltalmaban vegjen erőss karjainak.

A cognatis et a generoso Sigismundo Radai

205 52. Egi verböl en velem valo atyamfia,
Jo Radai Sigmond, ki voltal jstapja
Arva eletemnek es vigasztaloja,
Jm, szomoru halal eletem el zarja.

210 53. Megh bocsass, eltemben az gjarlosagh miatt,
Ha en hibas voltam, inditott haragot,
Romlott természetnek maradeka ez volt,
Kinek fizetteti soldgjait az halal most.

215 54. Jstennek szemei read vigjazzanak,
Orczaja sugari fejedre hassanak,
Hogj tudoja lehess jo Jsten utanak,
Az utan reszese az fő boldogsagnak.

A Sigismundo Török

220 55. Török Sigmond öcsem, megh holt nened szavat
Hallyad, eletednek ugj intezd folyasat,
Hogj nyomos vilagban lehess, es vigh napjat
Jgj erhed eltednek, s. vesz Jsten aldasat.

A Francisco Csokasi

56. Hald szomat, en kedves Csokasi Ferenczem,
Kit kicsinsegetöl hazamban neveltem,
Elteben mindenre jo gondot viseltem,
De elölled halal immar el vont engem.

- 225 57. Jsten arvasagodnak immar tutora,
Legjen mindenekben ugj igazgatoja,
Hogj jozan eletben juthass ember korra,
Melto legj mindenkor jsteni aldasra.

A nuru Drusiana Banfi

- 230 58. Kedves menyem aszszony, Bethlen Drusiana,
Ki eltemnek voltal gjakran vigassaga,
Szomorusagimnak csendes mulatoja,
Banatos szivemnek hü megh nyugotoja.
- 235 59. Jsten az en hozzam valo jo voltodert,
Örök meny orszagban adgjon jutalmas bert,
Kedvezzen fejednek sokaigh fiaert,
Aldgjon javaival kedves eletedert.

A Barbara Radai

- 240 60. Hol vagj sok kinaim között konnyebitö,
Te jelenvoltoddal nyavalyam enyhitö,
Jo öcsem, Radai Borbala, mind vegsö
Oramigh mellettem ertem faradozo?
61. Jai, mit mondgiak neked sok faradsagodert?
Viragozzal szepen hü szeretetedert,
Sok joval melettem forgolodasodert,
Az Jsten aldgjon megh teged mind ezekert.
- 245 62. Az mint ez vilagban sok nyavalyaimban,
Engem vigasztaltal halalos harczomban,
Ugj ez elet utan Jsten orszagaban,
Velem edgjütt vigadgj fenyes menyorszagban.

Radai Sigmond fiai Peter es Ferencztöl

- 250 63. Ezek tölletekis en vegsö beszedim,
Radai Peter s. Ferencz, en kedves ocseim,
Nevellyen az Jsten bennetek, kisdedim,
Az szep szeretetben, ezek kivansagim.

Ugron Palkotol

64. Neveletlen öcsem, Ugron Pal, eltedet
Az felseges Jsten terjeszsze s. tegedet

225 [Eredetileg:] arvasagnak [A go beszúrva.]

255 Mint az palma agat, kire tereh esett,
Nevellyen, s. kedvellye jo egessegedet.

Sogorsagitol, attyafisagitol közonsegesen

65. Mindenek ver szerent, kik köteleztettek
En hozzam, bucsumat, mely vegsö, vegjetek,
260 Kik töllem bantodast gjakorta vöttetek,
Kerlek, elmetekből mind azt ki vessetek.

66. Az menyei nagj Ur reatok vigjazzon,
Szarnyai alatt hogj maradgjakok batron,
Siralmas változast rollatok fordicson,
Vegre mikor tetczik, megis boldogicson.

Faluban valo joakaroitol

265 67. Egj helyben en velem kiknek lakastok volt,
Tolletek el rejtett engemet mar ez bolt,
Kikhez regen kedves beszélgetesem folyt,
Bocsanat keresert szom hozzatok hajlott.

270 68. Gyakran beszedimben ha fogjatkozasim,
Nehezsegtekre voltanak gjarlosagim,
Megh ne emlicsetek, en hü szomszedcsagim,
Jsten boldogicson mindenben segedim.

Az cseleditöl

275 69. Vegre udvaromnal kik voltatok hivek,
Hiven szolgaltatok, kedvem kerestetek,
Az nagj Jsten joval aldgjon benneteket,
Az ti hüsegtekert adgjon mennyei bert.

A circumstantibus

280 70. Ide gyülekezett feles keresztenysegh,
Ez ti benneteket[!] bizony nagj kegyessegh,
Hogy megh holt tagomnak adasek tisztessegh,
El jottetek, aldgjon megh mennyei felsegh.

71. Az halal fajdalmi mar el badgjasztottak,
El zarta ez boltis hangjat szollasomnak,

270 voltak [Ez javítás *voltanak*-ból; az eredetit a szótagszám miatt állítottuk vissza.]

Azert adassek hely en hült tagaimnak,
Adgjatok megh, varja, az földnek annyának.

172.

KISZTEI PÉTER

[AJÁNLÓVERS SOMOSI P. JÁNOS PRÉDIKÁCIÓJÁHOZ]

1. Csuda mint irtózik minden a' Pokoltul,
Mint leg-keservesseb bóldogtalanságtul
Nincs a' ki ellenben futna Menyországtul
És attól irtóznék mint főb Boldogságtul.
- 5 2. De oh Emberi Nem veszett állapottya!
Ki a' bünt mint vizet naponként úgy iszsza,
Kevés a' ki vétkét meg-sirassa s' bánnya,
Méltó siratásra illy meg-romlott sorsa!
- 10 3. Dicsősségességét fényes Menyországnac,
S' Rettenetességét Pokol Kinnyainac,
Véghetetlenységét e' két Allapatnac,
Melly halálon túl leszs, kevesen gondollyák.
- 15 4. Testi bátorságban minden ember borúlt,
(Oh veszett természet!) s' Istentül el-fordúlt
Bűnnek özön-vize ugyan reá tódúlt,
Csuda hogy mind edyig már régen meg nem fült.
- 20 5. Ember! Menyországot ki nyerni akarod!
S' Poklot el-kerülni szivesen kívánod,
Hóltod után; Itt vân két fő Orvosságod!
Mellyel ha élsz, büntül magad tartóztatod.
- 25 6. Gondolkodgyál, kérlek, Fényes Menyországról!
S' Pokólban kinlódók siralmas sorsárol;
El ne feletkezzél e' két Állapatrol:
Örök Boldogságról, s' a' kinos Pokolról.
7. Fényes Menyországban azok részesülnek,
A' kik e' világon bünökbül meg-térnek,
S' testi bátorságnak álmából fel-kelek,
Szentül, és kegyesen, s' Isten szerint élnek.

- 30 8. Ellenben Pokolban azok vettettetnek,
Kik meg-téretlenül a' bűnben hevernek,
A' szép Intéseknek semmit nem engednek,
S' így bűnben meg-halván, Világból ki-mennek.
- 35 9. Azért Pokol Kinnyát hogy el-kerülhessed,
Fényes Menyországot és hogy meg-nyerhessed,
Kérlek e' Szép Könyvel lelked legeltessed,
Hogy a' Boldogságban részedet vehessed.
- 40 10. Gondold Menyországban Hivek Boldogságát!
S' Pokolban kinlódók boldogtalanságát,
Hajat fel-borzasztó fogok csikorgását,
S' mind Két Allapatnac örök tartóságát.
11. Így, hiszem, fel-serkensz; s' a' bűnből fel-kelni
Inkább igyekezel, s' jól és szentül élni:
Hogy Isten előtt járj, azt fogod akarni,
S' nem gyönyörködsz tudva, s' szándékból vétkezni.
- 45 12. Ezt hogy cselekedhesd szüntelen éltedben,
Olvassad e' Könyvet, és rejts-el szivedben;
Ugy nem vettettetel örök setétségben,
Sőt részeltettetel Fényes Dicsőségben.

173.

THÖKÖLY MÁRIA

1. Igaz vér úgy hozná a vérnek címerét,
Hogy ily boldog napon életének vérét,
Mediánt bocsátván mint mély szív tengerét
Folnyi s nem halgatni hadnám kincse erét.
- 5 2. Méltóságos *uram*, én is a dologhoz
Tudnék úgy szólani s nem kapni árnyékhoz,
Sőt, Sámson-erővel hajulni oszlophoz,
Ha az sors engedni, nem lépnék én mászhoz.
- 10 3. Érti, tudom, az bölcs, hogy hová célozzak,
Kevésből hogy sokat gyorsan szaporítsak,
Nem lehet koldusból én Cresust állítsak,
Selemszállal megént hogy oroszlánt fojtsak.

5 jó uram [A szótagszám miatt jav.]

- 15 4. Én, kegyelmes uram, megvallom igazán,
Nincs szívemben oly ér, véle fejem hajtván,
Melyet e dicső nap nagyságodért *nyitván*,
Ki nem adnék, piros vért most is kiontván.
- 20 5. Úgy van, a nagyoknak nagygyal kedveskedni
Köllene s illendő ajándékot adni,
Bársony- de nem szűrben előttük állani,
Kedvet, nem haragot nekik mutatni.
6. De mivel szerencse ügyömet így hozta,
Bujdosásra szívem fejemet is adta,
Semmi, mert azon sors még visszaadhatja,
Nagyságod által szívem *vígasztalhatja*.
- 25 7. Azért ez áldott nap tiszta sziből nyújtott
Vegye kegyelmesen ez kis ajándékot,
Kevés ő magában, abban nagy záratott:
A szív igaz víre, melytől adattatott.
- 30 8. Ugyanazon hív szív, (melnél tagjaimban
Nincs kedvesb és ékesb), kívány dolgaiban
Boldog szerencsákat minden útaiban
S erőt, győzedelmet sok irigy ellen.
- 35 9. Igaz atyjafia én is nagyságodnak
Maradok mind holtig *szolgálója annak*,
Viselje kegyessen gondját árvájának,
A mellett az édes Jézus adjon egy szép fiat is nagyságodnak.

174.

MAROSI ISTVÁN

A'ki jót ir, nem mind jól ir,
A'ki jól ir, nem mind jót ir.

15 kinyitván [A szótagszám miatt jav.] 24 megvígasztalhatja [A szótagszám miatt jav.] 34 hú
szolgálója nagyságodnak [A szótagszám miatt jav.]

MAROSI ISTVÁN

BREVIS DESCRIPTIO TELLURIS SYLVANICAE

sive rhythmj breviter in laudem telluris Sylvanicae compositj et honori partialis ecclesiae accomodatj, interdum latino stylo exaratj, tum hungario idiomate mixtim delineatj, in synodo vero partiali declamatj anno natalj 1684. XII. majj 1684...

Exordium. A salutatione. Ecclesia.

1. Salve Sylvanica Ecclesia, salve!
Vive veneranda fraternitas, pie!
Sancta societas virtutibus, splende,
A' nunc in aeternum permane in pace!
- 5 2. A magos egeknek jo szent conditora,
Föld kerekisinek erös fundatora,
Az szeles tengernek első authora,
Angyalok s emberek bolcsen formaloja.
- 10 3. Teneked, sjlagj sancta [?] societas,
Adgyon csendessiget az Sancta Trinitas,
Sok jokkal szeressen az vera deitas,
Veletek maradgyon ipsa aeternitas!

Propositio

4. Mit hozot ennekem az szorgalmatosság,
Fel indított erre az alkalmatosság,
15 Meg mondom, minemü legyen az Szilagság,
Es lakosi között ez a' szent társaság.
5. Ennek nevezetit eloszször le írom,
Summatim breviter aszt delinealom,
20 Osztan az Sylagyot részekre el osztom,
Minden adjunctumit rendel meg mutatom.
6. Róvideden szomat azután fordítom,
Az ecclesiara rite apicalom,

Cím: [A dátum után a szöveg elmosódása miatt 3 szó olvashatatlan.] 9 [A papír behajtása és a nedvesség okozta elmosódás miatt a sor 3. szavának olvasata bizonytalan.]

Ez néhány rhytmussal ugj cohonestalom,
Vigre beszidemet pie concludalom.

Captatio benevolentiae

- 25 7. Jgen kerem azert az szent ecclesiat,
Figyelmetes füllel halgassa meg szomat,
Es vegje kedvesen declamatiomat,
Mellyre Jsten menybül bocsássá aldasat.

A denomjnatione

- 30 8. A' Szilagj mondatik deakul az Sylva,
Deak nyelven esik Sylagi – Sylvania,
A' Szilagjnak feje lehetet az Zila,
Jnnet immar Erdely est Transilvania.
- 35 9. Azert hijjak Erdelyt Transilvanianak,
Mert valakik innet Erdelyre be jarnak,
A' Meszes erdelyet azok transcendallyak,
(Hivták azt maskeppen (rigen) Dátiának).

Partes

- 40 10. Ebben az Sylagyban vagyon ket varmege,
Krasznanak mondatik ezeknek edgike,
Közep Szonok pedig az masiknak neve,
Szep kies helyekkel mind az kettő tele.
11. Kraszna varmegenek Somlyo az szekhelye,
Somlyaj kapitany mindeniknek felye,
A partiumoknak Somlyo az vig helye,
A nemes orsagnak edgjik szeme fenyé.
- 45 12. De Közep Szolnoknak vice az comesse,
Ennek vagyon edgyüt járo ket pecsettyie,
Sjgjllum Comitatus egyiknek czimere,
Medjocrjs vagion masikra fel meczue.

Ab adjunctis montibus circum jacentibus

- 50 13. Ollyan ez az Szilagj, mint az Edeny kertye,
Nagy erős hegyekkel Jsten környült vötte,

26 Figyelmetel 36 Hiv [Értelemszerűleg jav.] 47 egyiknek <fel ma >

A' Rezzel, Meszessel meg erossittette,
A Zanokkal es Bikkkel körül rekesztette.

A fluvijs

- 55 14. Ket nagy folyo vizek Szilagybul kj folynak,
Az edgjiket delre hijjak Barattyunak,
Masikat közeppen nevezik Krasznanak,
A Rezbül, Meszesbül ezek kj csordulnak.

Fluvij congreidentes

- 60 15. A' Jaz patakaval Gjumolcsenyese vize,
Halmas patakaval s Kasznacseval egybe
A jo Barattyuba mindenik kerül be,
Kiknek mindenike az Rezrül esöngle.
16. A Palicska vize, Szerdenka, Kolicska
Horvatrul s Keczelrül folynak az Karaszna,
A Ludvannyal edgjüt az Márom pataka
Raton felyul pedig le foly az Martocza.
- 65 17. Közep Szolnokbannis ket patak foly ala,
Egj felöl kj kerül az Zilah pataka,
Ebbe szakad bele az Micze pataka,
Mellyek tobbel edgjüt folynak az Kraszna.
- 70 18. Mas felöl az mely foly, mondatik Szilagynak,
Szilagj fü Keresztur s Görccson feje annak,
Ebbennis sok apro patakok szakadnak,
Az mellyek mind edgyüt az Szamosba folynak.

A piscinis

- 75 19. Vadnak az Szilagnak nagy jo halas toj,
Az edgyik Somlyoj, az másik Erkedj,
Harmadik csikokkal hires, az Cziganyj,
Negyedik halasto az Egres patakj.
- 80 20. Az Somlyoit birta nehaj Bathorj,
Az Erkedit birja vitez Vessellenyi,
A Cziganyit tiltya nadságos Seredj,
Az Egres patakit földes ur Gyeröffj.

A causa efficiente

21. Álatta vala eszt rigen Praepost varj,
Akj vala hajdan fű kapitanj egrj,
A' török rabokkal hanyatta vala kj,
Kiket fogtak vala az vitezek nekj.
- 85 22. Vajha szabad volna eszt nekem halasznj,
Az ecclesianak tudnek kedveskednj,
De nem kivannek en most bele ugranj,
Ha aszt ayandekon adnais valakj.
- 90 23. Az Szilagj közepin az tetes hegj kettő,
Az edgjik Kusaj, nagj rayta az erdő,
Az másik Somlyaj, ezen terem szőlő,
Melynek edes bora fejeket szeditő.

Ab adjunctis montibus, promontorijs, ...asis agris, ruribus, hortis, collibus, vallis, jugis, arboribus fructiferis, sylvis, jumentis, feris, avibus et habi ...entis.

- 95 24. Vadnak az Szilagban ékes szőlő heggyek,
Külömb külömb fele gyümölcs termő kertek,
Retek, szanto földek, kies lako helyek,
Erdők, hegyek, volgjek, sok mezok es berczek.
- 100 25. Büvölködik ez föld sok szelid halmokkal,
Erdőkön, mezőkön sok fele vadakkal,
Ekes hangicsalo egj madarakkal,
Zengenek az erdők filemile szokkal.

A comparatis et disparatis

26. Tejjel mezzel folyo Kanahan földihez
Ez a' fold hasonlo az siros Gosenhez,
A' Kunsag es az Nyir nem hasonlo ehez,
Nem szokot it ember zab kenyerhez, serhez.
- 105 27. Magam sem szeretem az Kunsagon laknj,
Mert naddal kenyeret nem tudok süttetnj,
Szalma tüznel telben nem szoktam fütöznj,
Sem szaraz ganejjal nem szeretek foznj.

92 [A sort követő címben az ötödik és a két utolsó szó csonkulás miatt nem olvasható el.] 102 az a [A szótaszám miatt jav.]

Natura

- 110 28. Ennek az Szilagynak ilyen természetj,
Az igen sok esőt el nem szenvedhetj,
Sokara az földet sovanyais teszi,
Ha az vetéseket az arviz el lepj.

Terminae

- 115 29. A Szilagj hatara eszak felöl Szivagj,
Nap keletre fekszik Zilah es Dobasag,
Nap nyugotra nyugszik Zanak es Lapsag,
Delre vagyon Valko es az nagj olahsag.

A lateribus

- 120 30. Az edgyik oldalat az Szamos le folya,
Az masikat vegig az Barattyu mossa,
Az Szamosnak arja Szatthmart meg zudittya,
De a' Barattyunak szint jobra tert uttya.

A vicinis

31. Szomszedgya job felöl az Küvar videke,
Bal felöl mellette az Körös mellyike,
Belöl, hata meget Doboka varmege,
Kürül Külső Szonak es Bihar varmege.

Ab itineribus

- 125 32. Utak collimalnak nyolcz felöl Somlyora,
Varad es Debreczen, Szattmar es Nagj Banya,
Kövar, Dées, Kolosvar, Hunyad tartomanya,
Mindeniken marat labamnakis nyoma.

A viatoribus

- 130 33. Varadrul Somlyora jar sok handa handa,
Debreczenbül sóra be jar az soo gazda,
Szattmarnak s Banyanak labanczos az uttya,
Kövar s Kolosvarnak ez confiniumja.

115 Lapsag [A p ráírva a k-ra.]

Ab utilj

- 135 34. Jt vagyon egj felöl az sonak portusa,
Zilarul, Siborul horgjak Margitara,
Debreczentül Györig liber az passusa,
Ha Becsig vontatik, egj arany az ara.

A possessoribus et incolis

- 140 35. Verus possessorj es lakosi ennek
Nadcsagos nemzetes nemes urj rendek,
Szolgak, szabadosok es szanto emberek,
(Azok kozot vadnak kezmüves legenyek).

36. Az edgik possessor groff urfi Tökolyj,
Masik meltosagos urfj Veszellenyj,
Nadsagos Seredj, tekintetes Banffj,
Es az tekintetes nemzetes Rhedaj.

- 145 37. Az töb nemeseket ha elő szamlalnam,
Neveken neveznj magamis el unnam,
Es ha az titulust nekik mind fel adnam,
Rendiben le irnj megis sokallanam.

Sequitur cohonestatio ecclesiae

- 150 38. De mind ezek felet az szent ecclesia,
Kinek Helvethica az confessioja,
Jgen ekes, rendes ennek az ordoja,
Mert sana et pura theologiaja.

- 155 39. Ennek commembrumj kegyesek, tudosok,
Vadnakis közöttok sok virtusok,
Nemellyek közzüllök nagy melly tanacsosok,
Nemellyek prudentes igen expertusok.

- 160 40. Ez ecclesianak vadnak szep oszlopj,
De minap közzülok, jaj, kettö düle kj,
Kiknek el dülesen melto szomorkodnj,
Isten haragyanak nem kicsin jelej.

41. Maraszsa meg Jsten tovab az elöket,
Sokaig eltesse mind ü kigjelmeket,
Az el dültek helyet allasson többeket,
Tarcsa meg közöttünk az meg öszült füket.

165 42. Az mennyj folyo viz szivarog Szilagbul,
Meg annyj szep virtus az ecclesiabul,
Mellyek le szallanak fenyes menyorszagbul,
A Szent haromsagnak nagj ajjandikabul.

Virtutes generales, speciales et communes

170 43. Az leg főb virtusok: fides, spes, charitas;
A' közonsigesek: bonitas, pietas;
Kivalkippen valok: puritas, castitas,
A magnanimitas es a veracitas.

175 44. Ezekbül szivarog a tollerantia,
Es a humillitas s. a patientia,
Misericordia es temperantia
Et ad finem usque perseverantia.

180 45. Ezek az virtusok legjenek bennetek,
O szent ecclesia, kivanom tinektek,
E' virtusok szerint sokaig ellyetek,
A Christus szerelme maradgyon veletek!

46. Quaeque mihi tullit tenuis Fortuna,
Libenter vobiscum sunt communicanda,
Sed si aliquando erunt pingviora
Et ego praestabo tunc lautiora.

185 47. Comedite ergo, virj, ex oblatis,
Quae sunt tenuiter opposita mensis,
Decocta sunt liba lisztibus ex albis.
Intenta szaporanbar habaraletis [!].

190 48. Bibite, gustate vina ex poculis,
Nempe ex ligneis vel ex testaceis,
Sed si cujpiam non fuerit satis,
Tenuj Fortunae hoc attribuistis.

195 49. Sum ex humo sumptus, marritus humilis,
Offero, promisco, quae possum, hilaris,
Non possum, quae volo, quaeso vos, credatis,
Sed quae mihi tullit sors mea senioris.

50. Enis sokat öttem az egresben immar,
Gygek gigjelmetek, az leveben ambar,

192 attribustis 193 homo 198 levaban

Magamis mondom mar, forogjon az pohar,
Serencse fejében, nem banom, ha eljar.

51. Megis aszt kivanom, longius vivite,
Vivite et dies multos attingite,
Interne, externe maneat in pace,
Vale Sylvanica Ecclesia, vale.

176.

1. Halljad Somoria kis mezővárosnak
Az elmúlt időben forgott dolgainak
Szerencse-kerekét s megmaradásának
E kis munka léssen bizonyysága annak.
- 5 2. Győr felől a pogány iszonyu táborát
Bécs fel indítván s rettentő ostorát,
Nagyszombatnál vonja kuruc ő sátorát,
Tatár is megszállja Járendorf határát.
- 10 3. Mindenütt a szörnyü tüzláng gyulladása,
Rémité e kis helyt a tatár rablása,
Ugy a kurucnak is irgalmatlan vasa,
Főhajtásra késztet hódító talpasa.
- 15 4. Kinytelen vagy tehát így már meghódulnod,
Utolsó fótodig adózóvá jutnod,
Hogysem ellenállván por s hamuvá válnod,
Mások példáira pogány kézre szállnod.
- 20 5. Bécs alól azonban, a török hatalma
Megveretvén, szállott ránk isten irgalma,
Királyunknak juta ő szent diadalma
S Mars győzedelmének kívánt szép jutalma.
- 25 6. Legottan sokezer, öfelsége hada,
Mintegy sűrű felleg hirtelen árada,
Csallóközön alól az mind takaroda,
Kik által töröktől [megszabadult] Buda.
7. Akkor Csallóköznek nem kis kárvallása,
Mezővárosaink s faluk pusztulása,
Hogy Somoriának kifogyattatása,
Elviselhetetlen súlyos volt ő sorsa.

- 30 8. A sok provízió, forspont s porcióknak
Terhe volt inségre a kis városoknak,
Mégis mind helyt álla ily nagy adózásnak,
Mert igaz hive volt az ő királyának.
- 35 9. E hely volt hajléka a sok futott népnek,
Éltető tárháza sok éhetetlennek,
E volt táplálója egész Csallóköznek
S terhviselő tagja nemes vármegyének.
- 40 10. Legyen azért hála menybéli Atyánknak,
Örökös dicsőség fölkent királyunknak,
Tekintet s méltóság főispány urunknak,
Böcsület s tisztesség ugy kis városunknak.

177.

KUNSZABADSZÁLLÁSI MIHÁLY

SZOMORV ESETI AZ VÁRASNAK EL PUSZTULASARUL IGY IRATIK LE ANNO 1684-BEN

1. Keserü rabságra noha nem jutottál;
Rácز kevi szegénység; de mint sanyargottál;
Rend szerént meg irnám, csak rea halgatnál;
Ha kedvet találnék az jo olvasonál.
- 5 2. Vgyanis keserü .s. majd mint:egy fél halál;
Szep lakó földetül ha valaki meg vállal;
Varatlan szomorú eset szivére száll;
Elötte s. utanna csak keserüseg áll.
- 10 3. Nem de nem igy volte dolgod, jo Racз kevi;
Mert rajtad fordult meg mind hidege s. hevi;
Edes keresmenyed mint lent minden növi,
Minden joszagodat tekozollya s. lövi.
- 15 4. Söt hogy elől hozsam Buda meg szállását,
Az Duna mellyeke egész pusztulását,
Es ide Keviben való futamasát;
Meltó: mert mutatya az dolog folyasat.
5. Zavaros itallal kinaltak bennünket,
Fegyverrel keresték soknak életünket;

- 20 Siralommal őttük korpas kenyerünket,
 Illy időre hozta volt Jsten igyűnket.
6. Az lengyel leg első és nagyob rablást tön;
Mert minden joszagot kezűnk közzül ki vön;
Hogy ki vedelmezzen bennünk senki nem lön,
Meg atyank fiais csak csufságul köszön.
- 25 7. Bekesseg okaért salagvardat kértünk,
 Hogy kedvét keressük, véle ittunk s. őttünk;
 Észre semmit tőle olly dolgot nem vettünk;
 A mely miat már most koldusokká lettünk.
8. Az parancsolat; mely ki adaték tőle,
30 Ezen az szegénység igen meg őrüle;
 Nem tudtuk hogy őrdög az szivére üle,
 Mellyel nyavalyánk semmit nem enyhüle.
9. De lásd alnokságát az gonosz leleknek,
Hogy joszágát hordgya, (kialtya mindennek:)
35 Egy helyben mert magát ugy elégségesnek,
 Gondollya (:s. felel;) hogy semmi kárt nem tésznek.
10. Sietseggel mingyárt az Parochiában,
Minden ruhajokat horgyák az Ládákban
Némely csak kin hadgya pedig az Udvarban,
40 Minden joszagokat be takartak abban
11. Zokogo sirásra de fordula igyűnk,
Mert sohajtást hallunk valamerre megyűnk
Mivel az Nemetek: fegyveressen medgyűnk!
Vegsö pusztulásra sietnek ellenunk
- 45 12. Az magunk szekerét őkreinkel egyben;
 Udvarunk elejben álitótták eppen,
 Tetevze meg rakták, nem volt ez külömben,
 Kimélést nem tőttek semminemű rendben.
- 50 13. Lelkűnk meg csűggedett földi remenysegtül;
 Mert igaz biztatást nem vettünk senkitül,
 Minden féle nemzet ránk tőr szőntelenül;
 Segicseget Várunk az egy teremttől.

- 55 14. Liliom. tóvis közt miképpen sértetik,
Sok féle nemzettül javunk Praedaltatik,
Végső romlasunkon jaj! nem szanakozik;
Sőt valamit gondol arra igyekezik.
- 60 15. Alazatosan ha könyörgöttünk néki;
Ez lett eő nekije leg magassab széki,
Ha szollottunk hozza; egy szavunk sem erti
Meg maratt joszágunk de mindenik sérti.
16. Siralmas sohajtás szomorú sorsunkón,
Esék minyajunkra edes joszágunkon;
Eleinktül maratt draga ruhainkon,
Meg sem volt száno sziv: edgyik az masikon.
- 65 17. Jtt az Ecclesia ugy meg pusztittatott,
Kánna Pohár tányer mind el praedáltatott;
Asztali ekesseg csak lora rakatott;
Szemeink láttára tölünk el hórdatott.
- 70 18. Mindön levélbéli igassagunk penig;
Az Pusztitok miatt fel koboroltatik,
Erdön, reten, mezön, Szellyel el hányatik,
Kegyetlensegek itt abban is lattatik.
- 75 19. Jgy probaltatánk meg az mi bűneinkért,
Az elő Jstentül az nagy irigységért;
Erre tetettünk ki, mint tárgy az lövésért,
Az Ur Jsten azért reánk ennyi bút mért.
- 80 20. Hogy az rablas utan mesztelen hagyattunk,
Az Angyalinoi Szigetben szalattunk
Magunk s. cselédűnkre volt lég nagyob gondunk
Minden házi eszközt az Varoson hattunk.
21. Az nagy Ehség mingyárt ott meg környekéze,
Mert némely közzülünk két hétig sem főze,
Szomorodott szivel javain könyveze,
Az Dúnán ala .s. fel sirással eveze.
- 85 22. Le telepedének ugyan az fák között;
De sok busult szivre ismet más ütközött;
Mert akár mely kis hir olly sulyosnak teczett,
Hogy kenyereben is reszketéssel meczett.

- 90 23. Jtt töltenk az nyarat mind az hideg őszig,
De semmi eledelt nem takartunk addig,
Kezünk között ha volt, el költöttük fottig,
Ott sem maradhatánk az téltül sokaig.
24. Somorú beszéddel panaszunk egymasnak,
Nyujtyuk mivel készületit az Tábornak
95 Hallyuk Buda alól: Jaj! szegény hazánknek
Félvén hogy rabjai leszünk Pogányságnak.
25. Zengedez közöttünk az siras nyögéssel,
Hogy haza szallanánk volnánk készülessel
De az Pogánysagot az sok fizetessel;
100 Szolgallattal égyben nem győzhetennejök el.
26. Őrül az Poganyság, hogy Budát ott hatták,
Azért az biraknak mingyárt parancsollyák,
A mi eddég el mult hogy mingyart be adgyak
Mert restantiara csak nyakokba tudgyák
- 105 27. Röttőgesünkben itt meg nem maradhattunk,
Hanem könnyebségért Becsére szalattunk,
Az becseikkel edgyütt nyomorgottunk,
Szolgallatot s adót vélek edgyütt attunk
28. Zenebona akkor nem vala egy idén
110 Azért meg maradást reménylettünk itten
De: Jaj! következék kit nem váránk szinten
Mely hirt hogy hallottunk majd el holtunk mentén.
29. Örömünk tavul lett, mert ismet az Tábor
Meg szállotta Budat mint az sűrű zápor;
115 A löves meg nem szűnt éjjel nappal, mert pór,
Nagy bővséggel meg volt mind pecsenye s. mind bor.
30. Tőlönk itt ujjobban el maratt mindenünk,
Mert az Somolyoban egy imegben mentünk,
Kenyér szűk voltaért sokat el temettünk,
120 Jlly nyomoruságot sokáig szenyvettünk.
31. Tizen hét Faluval szorultunk volt egyben
A két Duna között az Somlyo szigethben;
Torkig tele voltunk az sulyos inségben,
De nem volt ki száno minket illy igyünkben.

106 könnyebségét 110 [Az itten utólag beszúrva.]

- 125 32. Egész hideg őszig mind ott nyomorgottunk,
Tizen het Falukbul a kik edgyütt voltunk,
A nagy éhség miatt csak mar meg nem holtunk,
Osztán hideg ősszel ide be szállottunk.
- 130 33. Mingyárt Fehir varbúl kezdek parancsolni,
Hogy ha nem akarunk nekiek adozni,
Mind kicsint .s. mind nagyot el fognak rabolni,
Osztán az gallyákra oda alá adni.
- 135 34. Azért ezt hogy ertenk mind egy akarattal,
Keriteni kezdenk az Várost árokkal,
Meg erőssitetük sánczal sarampókkal,
Ezek felett penig vigyazó strásákkal.
- 140 35. Boszszonkodik rajta az Pogány hogy érté;
Azert sietseggel seregét ránk küldé;
Ket izben; porázra hogy cseledünk fűzne;
Előtte mint barmot Fehir-varra üzne.
36. Az kegyelmes Jsten meg szána bennünket,
Meg lagyita hozzank eő kemény szivőket,
Meg Hadtak minket, mint adó fizetőket,
De el vitték málé s árpa kenyérünket.
- 145 37. Jtt vala az czirok olly nagy dragasagban;
Hogy szeleletlen egy kilát ket forintban
Meg vettük az kőlest ismét két annyiban
Csak kaphattunk penzen ez nyomoruságban.
- 150 38. Az buza kenyerrül csak ugy emlékeztünk,
Hogy az előtt regen mely kedvessen éltünk!
Só darálon árpát és kőlest ölettünk,
Tiszta korpabulis kenyeret süttettünk.
- 155 39. Sok kőzzülünk az Eb es az Macska hussal;
Ugy élt (:ha kaphatta:) mint gyenge malacsal;
Meg töltötte gyomrát Tölymak Pogácsával
Gyékény tövet rágott szive fájdalmával
- 160 40. Ez meg lett dolog volt, nem kell ketelkedni,
De sőt Jstenünkhöz szükseg fohászcodni;
Szanyon meg bennünket s. praedara ki adni
Keserüllyön; miis had tudgyunk meg térni.

BAXAI TEXTOR GYÖRGY

EÖRVENDEZŐ MAGYAR STRÓFÁK

1. **T**-itok Tanácsossa: À Mennyei Királ-**J**;
Az Atya Istennek: Ama Szelid Bárány!
Az Aldott Úr Christús (Kitt minden nép-imádgj),
Születteték értünk, Eőtt áldgja minden Száj.
- 5 2. **H**-atalmas erejétt imé megh-mútat-**Á**
Szent Születésével à Poklott meg-rontá;
Hiveitt à kinbúl ingyen Szabaditá,
Herodeseknek-is Szívét háboritá.
- 10 3. **A**-Régi Szent Atyák az ő Idéjekbe-**N**,
À Szent Prophétákkal jóvendölésekben
Ennit Szóllottanak: Hogy már Jóvendőben;
À Jstennek Fia Szabaditónk léssen.
- 15 4. **B**-izonyos Jelekkel sok rendben mutat-**O**
Dolgok; S-Példázatok Hoc in Praeterito
Múttatták minékünk. Quòd Tempore suo
Edgy Fiu adatnék, Sed Sine Peccato.
- 20 5. **A**-zértt Ez nem más lön; hanem à Messiá-**S**,
Kiról régen szóllott à Szent Esaiás:
Hogy Ez által lenne Lelki szabadulás,
Pokolbeli kinbúl Jdvösségre hozás.
- 25 6. Ez rontá-meg Fejétt az álnok Kigyónak,
Ki mérgett ada-bé-az Adám Atyánknak
Kárhozott hozza eő Maradékinnak
Kiért már születni kellett à Christusnak.
7. Ez amaz Bálámnak Tündöklő **CSILLAGA**.
Kitt à Prophétáknak régen várt soksága,
Aron Veszzejének Gyönyörű Virágja,
Kinek Hideg Széltúl nincs semmi bántása.
- 30 8. Ez Amaz, Jácobnak magas Lajtorjája;
Kinek az Égh felé van tizen kétt foga

5 erejétt [A sor fölé beszúrva.] 21 Fejétt <ugyan-is> az [Az *álnok* szó betoldás.]

Hogy valaki Hittel Ezt jól meg-foghattya;
Annak bizony Lészen Eőrök Boldogsága.

- 35 9. Ez, továbbá, Amaz Királyok Királya,
Kinek az Angyalok mondgyák: Alléluja,
Égben azt éneklik: Hogy Eő à Gloria,
Ki ellen Plútonak csak füst Praktikája.
- 40 10. Ebben való Hitértt à Regi Szentek-is
Sokatt Szenvedtenek, et in Exiliis
Forgottanak sokszor; Kostoltak Halált-is,
Többi közt Szent István; Kerésztlő János-is
11. De, nézd-meg, Nékiek végre à Mennyékben,
Ez Dicső királytúl Koronájok szépen
Fejekben rakattak Fénlő Dicsősségben,
Mellyett Bóldogságban viselnek őrókkén.
- 45 12. Én-is, kedves Uram, ez Áldott Királynak
Bővséges áldásátt È Mennyei Vrnak,
Kevánom Kegyednek mint Christús Tagjának,
Mindez ajándékatt Kincses Táár-Házának.
- 50 13. À Ránk virradandó Jeles Innepekre,
Virraszsa Kegyedett több Vy-Esztendőkre,
Szent Istvánn, Szent János Napi Innepekre
Minden Kedvessivel mászzor-is kedvellye.
- 55 14. Ez Aldott CSEMETE kegyélmed KEDVESSIT,
Éltesse sokáigh Gyenge CSEMETÉIT,
Kikett ugy tart kegyed mint edgy edgy Karjajtt,
Kikhez támoszkodik: szerelmes Magzatit.
- 60 15. Kedvessével edgyütt tarcsa-meg sokáigh
Csendes Békességben Szerencsésbb Napokigh;
Terjessze kegyednek éltétt sok órákigh;
Mintt à Szent Atyákatt: őrizze haláligh.
16. Adgya Eő Feőlsége Sok féle ostoritt,
Hogy nagy Békességgel szenvedgyük Sújtásit:
Sött Jó-Kedvel végyük eő Látogatásitt,
À mellyekkel tanit mintt kegyes Hiveit.

36 praktikája [Mellette a lapszálon: s:praktikája.] 40 közt [A sor fölé besúrvva.] 50 [Előbb:] uij

- 65 17. A mikoron osztán néki fogh-teczeni,
Minden Jnségünkől kész Eő ki-menteni,
È Gyárló Világból országába vinni,
Dicső Koronával minkett koronázni.
- 70 18. Az holott kévánok kégyednek is HELYET,
Kedvessivel edgyütt adgyon őőrkségett,
Mellyben részeltessen mindnyájjan bennünkett;
Eővé à Gloria, mondgyünk erre AMENTT!

179.

KOLTHI ISTVÁN

[MARÓTHI FERENC BÚCSÚZTATÓJA]

1. De hogy beszédemet fordítsam reátok,
Keserves rajzatok, az kik siránkoztok,
Atyátok halálán keserven zokogtok,
El hiszem, hogy nehéz tülle el válástok.
- 5 2. Mert mikor el szalaszt ember egy madarkát,
Busul és érette buval gyötri magát,
Hát ki el szalasztya edgyetlen egy attyát,
Vallyon ohattyaé könyvektül orczáját?
- 10 3. Ti peniglen mostan el szalasztottatok,
Marothi Ferenczet távul bocsattatok,
Kedves atyátokat, kit ugy tartottatok,
Hogy fő virtusokban lött légyen példátok.
- 15 4. Ezért én nem kétlem, az ő el válása,
Hogy szomoru néktek végső bucsuzása,
Kedves atyátoknak meszsze távozása,
De ne sirassátok, mert jól eset sorsa.
- 20 5. Nem volt ez ő néki örökös szállása,
Oda kellett menni, hol vagyon ő társa,
Az Christussal ezért ez lesz maradása,
Az hol színrül színre Jstenét láthattya.
6. Szomoru boltyában, ha meg indithatná
Frissen szollo nyelvét frissen folytathatná,

69 kéváno < m > k [Az is beszúrva.]

Sok jó voltotokat elő számlalhatná,
Es rendre azokat mind meg hálálhatná.

- 25 7. Az jó akaratot, kit vele töltetek,
Nyomoruságiban hogy véle lőttemek,
Es kívánságinak eleget töltetek,
Ekképpen köszönné, el hiszem, meg néktek.
- 30 8. Marothi Mihályom, szerelmetes fiam,
Kihez mint lélekhez, testhez kötve voltam,
Szükségben egyedül hozzád folyamodtam,
Dolgomban általad szegyet nem vallottam,
- 35 9. Mert az Jsten után te voltál oltalma,
Erőtlen éltémnek eros bizodalma,
Világj javamnak hasznos promotora,
Utolso órámön szenvedesem társa.
- 40 10. Ebbül folyo erek, igasság, kegyesség,
Mindenekkel valo jsteni edgyesség,
Jndulatban lévő szent mértékletesség,
Ebben maradásra végig valo készség.
11. Tülled el ne vályyon amaz hü szeretet,
Melynek arany láncza oda fel veretet,
Hit ékességével mennyégbül nyeretet
Szivedben már részént Jstentül illetet.
- 45 12. Elet nehézsége noha gyakran próbált,
Erdemes hüséged de tüllem el nem vált,
Marothi Jstvánom, meg gyöztem az halált,
Ne fély, baj vivásod Urnál kedvet talált.
- 50 13. Nem lehet ellened soha olly terhes vád,
Miért szeget kedvem bánatot mérne rád,
Távuly létedbenis söt lészek hives fád,
Jsten jobb kezeis errül illy hitet ád.
- 55 14. Kettő között példa vagy, Marothi Anna,
Ur arany vedrében el rejtetet manna,
Kit emlekezetben gyenge elmém hadna,
Erőtlenység ebben nyugalmat ha adna.

15. Gyötrelmes testemből ki folyt veritékkel
Nyert meg vött leányom, erdemled kedveddel,
60 Hogy földön lakásod legyen vig örömmel,
Ne fély, leszsz segitod Jsten jobb kezével.
16. Fiam után lévő leányom, Borbála,
Marothi Mihálynak egyedül vigsága,
Jajos kinaimnak ki valál jstápja,
Légyen életednek Jsten hü tutora.
- 65 17. Mivel mind ezekben nem utolso valál,
Szakonyj Ilona, mikor szörnyü halál
Engem környekezne, kedvességet talál,
Lelked Jsten előtt jobbdrais így ál.
- 70 18. Tinéktek peniglen, kedves unokaim.
Nevendékeny apro kívánatos rajjim,
Gyenge olaj agak, virázo rosaim,
Sűrű jajim között szép vigasztaloim.
- 75 19. Dávid, ismét Ferencz, Marothi Maria,
Fodor János és Pál, szerelmetes Eva,
Nevellyen fel Jsten, hogy mint szép palma fa,
Legyetek házában gyümölcs hozo palma.
- 80 20. Mellettem hűséggel szolgáló jobbágyim,
Örömmel forgodo több egyéb szolgálaim,
Bocsánatot kérek tülletek, segedim,
Aldás szállyon rátok Jstentül, hiveim.
21. Nincs már egyéb hátra, valamint láttyátok,
Hanem vég órámon az kik jelen vadtok,
Meg hidegült testem, tetemim fogjátok,
Homályos gyomraban földnek takarjátok.
- 85 22. Jde gyülekezet uri nagy méltóság,
Közép s-also rendbül állo nagy sokaság,
Ez fáradságtokért örök irgalmasság
Mennyégbül adassék lelki meg ujjultság.

KORNIS GÁSPÁR EPITAPHIUMJA

1. Kornis nemzetségből e világra hoza
Engem, Kornis Gáspárt, vitézek hadnagya,
Én nemzetségemnek szép virágzó ága,
Immáron én bennem éppen elszáradá.
- 5 2. Ország hadnagyának, nagy Kornis Zsigmondnak
Szalontai földön vitézlő karjának
Áldozatot mutat kardja haragjának,
Thraciai tenger tisztelvén urának.
- 10 3. Rákóczi György mikor atyámnak halálát
Meghallotta volna az földbe szállását,
Kornis Ferencz urban ismerte nagy kárát,
Mondotta is érte sok keserves szavát.
- 15 4. Nem is kevesebbet én is eleimnél
Próbálgattam sokszor az ő erejeknél;
Hidd el, végbenvittem a sok végmezőknél,
De immár elestem e szomorú helynél.
- 20 5. Jeles életemnek ha tovább az idő
Még csak egy kevéssé lett volna kedvező,
Töllem ékesített bizony sok esztendő
Ékes életemmel lett volna tisztelő.
6. Szép vitézi erőm e két fejdelemtől:
Kemény János, osztán Apafi Mihálytól,
Én hadi hűségem bizony mindeniktől
Nagy dicséretet nyert vitézi rendektől.
- 25 7. Gyors elmémet urunk kitanulván nekem
Tanácsurassággal ő kinála engem,
De az gratiáját tőle én nem kértem,
Hanem régi tisztben én mindvégig ültem.
- 30 8. Az Nagyságos úr név nekem kevélységet
Nem adott, az bizony inkább szelidséget,
Hanem szép virtusim én nekem nagy nevet
Adtanak, dicsértek Marstól adott szivet.

- 35 9. Székely Marosszékben kapitányságomban
Az meddig virágzám Erdély országában,
Hadnagy vitézeknél nagyobb méltóságban
Nem volt, mert én éltem alázatosságban.
- 40 10. Parancsolatommal rendes vitézimnek
Osztottam szép rendet vitézlő rendimnek;
Tettem, ha lehetett igazat mindennek,
Igy szolgáltak hiven velem fejedelmeknek.
11. A szép Olaszország külömb külömb helyét
Feljártam, megláttam az ő ékességét,
Még ifju koromban Adria tengerét,
Feljártam, tanultam Magyarország színét.
- 45 12. Régi okossággal, kit e két országból
Hoztam s kitanultam sok jeles városból,
Kis országunk gyakran szép hasznót elmémből
Vett, és sokat újult én szolgálatomból.
- 50 13. Engem is, mikoron a felső tisztekre,
És érdemem szerént való becsületre
Felvitt, becsült volna országunk fejedelme;
Akkoron szívemre szállt halálnak mérge.
- 55 14. Legottan mikoron éltem frissében áll,
Virágzott mindenkor, mint a szép virágszál;
Hát ime, akkoron a nyomorú halál
Ő nagy erejével én rendemen kaszál.
- 60 15. Tehát életemnek legszebb virágjában
Éltemet végeztem Erdélyországában,
Mikor legfrissebben éltem e világban,
Bebotlám hirtelen halál kaszájában.
16. Ezt ezer és hatszáz nyolczvanöt időben
Egy nagy vitéz úrról csináltam elmémben,
A ki ezt olvasod sokáig e földön,
Élj, és holtad után juss örök életben.
- 65 17. Hogyha oly szép rendben ez egynehány versem
Nem foly, megbocsásson nagyságod én nekem;
Alázatossággal nagyságodat kérem,
Mert még ily versekben nem főtt az én fejem.

RÉNYES ISTVÁN

MAGYARÁZATTYA A' TEKINTETES ÉS NEMZETES HOLLO
SIGMOND URI CZIMERÉNEK,
mellyen Kettős Kereszt, Oroszlany, Sas, Hollo, és Gyürü vagyon irva.

A' ki meg-visgálja Nemes Czimeremet,
Fel találja benne egész életemet.
HOLLOS a' Czimerem; mert Hollók modgyára,
Hoszasz üdöt éltem, hazámnak javára.
5 A' KETTŐS KERESZTEN értsed Keresztimet,
S-Hitemért fel-vállalt sok szenvedésimet.
A' SAS példázója hiv szolgálatimnak,
Mellyekkel szolgáltam Sasos Császárimnak.
A' szép GYÜRŰ jegyi lelkemnek szépségét,
10 S-Isten előtt kedves belső ékességét.
A' mérész OROSZLANY bátorságom képe,
Mellyet sokszor csudált Magyar ország népe:
Bátran meg-szóllaltam, valaholott kellett,
Koronás Királyom, s-igaz hitem mellett.

RÉNYES ISTVÁN

[A HOLLÓ ZSIGMONDOT BÚCSÚZTATÓ BESZÉD ZÁRÓVERSE]

Nyúgodják a' tested bóltos épületben,
Vigadgyon a' lelked az örök életben,
Maradgyon fenn Neved méltó böcsületben,
S-tündököllyék hired szép emlékezetben. Amen.

ALIA

1. Oh, sok siralomra iutot gyaszlo udő,
Ezer hatt szaz nyolczvan otodik esztendő,
Kiben minden fele nyavaliaban forgo,
Cziak egy naps benned, nam, ninczen orülo.

- 5 2. Raiytunk uralkodik betegségnek nagija,
Nemellieknek pedig viz korsagnak arja,
Eletünknek kin, bu, keserüség borsá,
Halodasát vegien . . . nak sorsa.
3. Santa Janosneis ez
10 Egynehan üdöt volt
Edes leanyához hozza ötöt
4. Ket fia
Faradnak mikoron anjokhoz
15 Jámbor Istennek . . . ,
Temetese napiat mara halasztottak.
5. Neze vevsö hazara ennek az halotnak,
Az kit minden ember mond sirban aldotnak,
Kedve kereso volt sirlo szomszedinak,
20 Im, most közte fekszik negj darab deszkanak.
6. Ha most az betegség megh nem rontot volna,
Testemen viszkorság feszket nem vért volna,
Ez dolgohoz nyelvem talam többet szolna,
De el bucuztatom, ha ideje volna.
- 25 7. Orbay nemzetim, valakik it vattok,
Mind ket agul valo, nektek mostan szollok,
Tiztes falusi aszszonjok,
Mind kiczintol nagyig, az mint lehet, szollok,
8. Algion megh az Isten igen kegyelmessen,
30 Fizesse megh nektek nagj düczösegesen,
Hogj engem kusertek vevh tiztesegemen,
Körülem faratok most temetesemen.
9. Engemet kesergö ket hazas fiaim,
 hogj az Isten ,
35 Adgion ezert Isten, szerelmes fiaim,
Ha vetettem

8–15, 27 [Elmosódott, a levél alsó és felső szélén csonkult sorok, olvashatatlan szavak.] 22
Testenen [Értelem szerint jav.] 34–43, 45–48 [Elmosódott, a levél alsó és felső szélén csonkult sorok,
olvashatatlan szavak.]

10.

40

.....
seljenel

11.

szerelmes
szomoru

..... Jakob fiam,
Hazodban fogattal, eszt igen köszöntem.

45

12. Tarczion megh tükteket Isten
Keresztfan kent szenved,
Ki halallal vit bajt igaz vilag
Kozben jaronk leven, nekunk

50

13. Nehezült seliemet az kik hordoztatok,
En bünös lelkemert az kik imatkoztok,
Az Istentol legjen gazdag jutalmatok.
Hogj utolso [?] órán [?] legjen kiraljotok.

55

14. Orbay nemzetim, fenyos familia,
Sokszor nagj örömem cziak bennetek vala,
Attiafiosagtok eltemben nagj vala,
Mastan kozületek buczuizok sohajtva.

184.

ELEGJA HUNGARJCA SUPER OBITU CUJUSDAM JNOPINATO
DEFUNCTI PUERI

1. Jaj, miként meg hüle minden ver testemben,
Jaj, mint el olvadék belső részeimben,
Jaj, mint meg rémülék én gyenge szivemben,
Hogy veres koporsot látok itt helyünkben.

5

2. Mi dolog ez? Talám végső veszedelmét
Jelenti scholanknak fottig le törését,
Virághoz hasonló jffiaknak veszését
Es itten ez helyben való temetését?

52 [A túloldalról való átütés, elmosódottság miatt bizonytalan olvasatú sor.]

- 10 3. Ne csudálkozzál hát, oh kegyes halgato,
Ha könyvező szemmel előtted meg álló
Siralmas versekkel sir, miként Apolló,
Mert társát meg ölte álnokul vér onto.
- 15 4. Nem hittem, hogy illy sors az musák szállását
Erje; ez az ora ezeknek sirását
Jaj, meg sokasitcsa siralom fáklyáját,
Jaj, szomoru eset, kiben van illy bánat!
- 20 5. Oh égben kiálto gonosz cselekedet,
Angyalokat, embert irtoztató vétek!
Kétségben esésre ösztönözöd embert,
Ha ontya társának ártatlanul vérét.
- 25 6. Ah, barlangban állo, meg szélhüt Furiák,
Artatlan vért szopo kegyetlen Megaerák,
Kö sziklátul fajtot rut fene bestiák,
Ez gyenge jffiacsját, oh, miért nem szantak!
- 30 7. Oh ha változhatnék fejem folyo vizzé,
Szemem siralomnak tellyes kut fejéve,
Hogy éjjel és nappal sirhatna nagy nyögve,
Veres koporsóban társunkat epedve.
- 35 8. Oh, szülő anyákat rettentő emberek,
Az természet ellen rüt cselekedetek,
Miért hogy szivetek hogy illy kegyetlenek?
Fel mézárálá hivünk vér onto kezetek.
- 40 9. Jaj, szivünk badgyaszto szerelmes barátunk!
Az szép tudományban szép tanulo társunk,
Jmé, setét boltban tégedet be zárunk,
Ezzel jelenthettyük hozzád effectusunk.
10. Egeknek seregj, vallyon nem sirtoké?
Föld, vérét bé vévő, oh, nem kiáltaszé?
Artatlan vér ontást vallyon el titkolszé,
Az itilet napján ezt ki nem mondodé?
11. Kiált az Jstenhez Zachariás vére,
Mellyet meg emésztet az oltár környéke,
Hogy Jsten le szállyon, s-legyen fizetője,
Az mit cselekedet az emberek keze.

- 45 12. Kiált az Abelnek barázdabul vére,
Mert igaz embernek nagy Jstennél bére;
Az gyilkos Kainnak, ime, átkot mére,
Mert az ilyen ennek bizonyos érdeme.
- 50 13. Szünnyék orczátokon siralomnak vize,
Ez méltatlanságot Jstennek szent keze
Most keresi, hidgyed, az kénköves vizre
Kainnal küldetnek Phlegeton tüzére.
- 55 14. Jaj, csak így maradál, mint gerlicze madár,
Társátul ki meg vált, segítséget nem vár,
Hegyeken, völgyeken, kietlenekben jár,
Holtig szomoruan egyedül lészen már!
- 60 15. Jm reád maradot egyedül mi igyünk,
Az emberek között nincs semmi reményünk,
Hegyeknek, halmoknak hogy ha esedezünk,
Nincs semmi reményünk, azért hozzád esünk.
16. Méltán az Jlyéssel így panaszkodhatunk,
Prophéta fiakkal, jaj, meg ölettetünk,
Az idegen földön el sem temettetünk,
Szent angyalid által, oh vedd hozzád lelkünk.

185.

[A RAJKI ZSIGMOND TEMETÉSEKOR MONDOTT HALOTTI
BESZÉD VERSES BETÉTJEI]

a)

[A halált senki el nem kerülheti] az mint az bölcs Jsten végezése tartya:

1. Meg változhatatlan tanácsbul az ki ment,
Világon nem lehet senki oly igen szent,
Urrá az nemes vér senkit úgy fel nem kent,
Halál hálojátul hogy ő lehetne ment.
- 5 2. Mert mennyej titkos végezésbül vagyon,
Hogy változás nélkül egy test se maradjon,
Söt minden mulando ez széles világon,
Jaj, remélt dolgokis vadnak csak, mint ágon. [40a]

48 illet [Értelemszerűleg jav.]

b)

el ment ti előttetek, maga után vár titeket, azért tijs készüllyetek, végső bucsut így ad néktek, miltó tijs illy példaval magatokat készítcsétek.

1. Nézd el szemeiddel, az emberj nemzet
Mennyj változásnak tárgyul ki tétetett,
Mely sok gyötrelemnek alája vettetett,
Szerencse szárnyára mihelyen ültetett.
- 5 2. Ugy van, teremtőnek ez bölcs végezése,
Halando embertül ez kivánt tetczése,
Földből löttünk, mivel hogy ő teremtése,
Oda viszon lenne világbul menése.
- 10 3. Jtt vagyon az példa, oh mely szomorú hir,
Mely busult sziveket emészt mint fene ir,
Hogy halál pálczája mindenekkel így bir,
Végső szám adásra minden testet be ir.
- 15 4. Kisded Rajki Sigmond példája mutattya,
Elet változását eszünkben juttattya,
Minden test mivé lesz, minden meg tudhattya,
Haláltul vetett czélt által nem futhattya.
- 20 5. Nem lehet ő nálla személy válogatás,
Jdörül időre való hallogatás,
Gazdagon, szegényen semmi válogatás,
Közönséges nálla az sir mutogatás.
- 25 6. Rajkj Sigmondotis ez idő el érte,
Mert az irigy halál életet meg kérte,
Eltető pohárát de Jsten rá mérte,
Bucusu vévő szokra nyelvének ez terte.
- 30 7. Romlott sátoromat mihelyt én le töttem,
Teremtöm házánál várt vendeggé löttem,
Mennyej étellel örök frigyét töttem,
Errül bizonyos jelt az lélektül vöttem.
8. Nemes és nemzetes Rajki János atyám,
Ki mint lélek testhez, úgy voltál én hozzám,

Gondot életemben úgy viseltél reám,
Hogy gyenge nyelvemmel ezt ki nem mondhatnám.

- 35 9. Azért, edes atyám, az fiui hü vér
Hozzád bennem fővén, vég szerelmedre tér,
Teremtőt buzogván esedezéssel kér,
Szállyon reád bőven menybül érdemes bér.
- 40 10. De oh mely kevéssé te gyönyörűséged
Leheték, hogy néked kereshetném kedved,
Gyengeségem szerint vigasztalnám szived,
Mert az irigy halál most el szakaszt tülled.
11. Gondviselésedért teremtőd meg áldgyon,
Lelkedről jó kedve soha el ne álljon,
Mint az Hermon hegyre, harmattya úgy szálljon,
Jó emlékezeted Jsten előtt álljon.
- 45 12. Hát micsoda szokkal en édes anyámra
Fordullyak Ujhelyi Mária asszonyra,
Kj nékem vigyáztál mindenkoron jomra,
Most könyvező szemmel borulsz koporsomra?
- 50 13. Miulta világra te tülled születtem,
Sok fáradságokat szenvedtel mellettem,
Edes álmodatis el hadtad erettem,
Csecsemőségemben ezt mivelted velem.
- 55 14. Azért az jó Jsten kegyelme maradjon
Rajtad, szent áldása mint tenger aradgyon,
Változásid miat leked ne faradgyon,
Hü dajkaságodért Jsten sok jót adgyon.
- 60 15. Ne fáraszszad, kérlek, magadat jaj szokkal,
Egy uton nem járhatz hogy Rajki Sigmonddal,
Mert az teremtőnek végezésében áll,
Azért szived ebben csendességet talál.
16. Kedves néném asszony, Ujhelyj Ersebeth,
Elöttem forgatván igaz vérségedet,
Ujhelyj Borbála kötelességedet,
Azért hozzátokis nyujtom beszédemet.
- 65 17. Mig ez világ zajos tengerén bujdostok,
El rendelt pályáját életnek fussátok,

Avagy szövevényes határán utaztok,
Békességgel lássa Jsten ti házatok.

- 70 18. Egy szóval, valakik ez Ujhelyj háznak
Még élő oszlopi vadatok, s-attyatoknak
Nevét viselitek, az árvák urának
Hü gondviselését kívánom azoknak.
- 75 19. Eltetteknek azért Jsten erőssége,
Homályban bujdosó napok fényessége,
Légyen udvartoknak tetsző ékessége,
Sok bánatotokban fejetekek mentsége.
- 80 20. Ez reám mért pohárt nékem meg kell innom,
Amaz erős bajjal imé, meg kell vinom,
Paxi Judith asszony, de rollad illy kinom
El nem feletkezett, söt hozzádis illy szom:
21. Nemes Paxi háznak fen álló oszlopja,
Paxi Judith asszony vidamito napja,
Aldozatod az Ur néked kedvel kapja,
Eleted kormányyat job kezében fogja.
- 85 22. Bőv kincsivel Jsten házad látogassa,
Udvarod plántáit néked szaporitcsa,
Soha vig napodat homály ne buritcsa,
Számos esztendőkkkel élted hoszszabbitcsa.
- 90 23. Nemzetes Becski György, ki világnak javát
Még kedvedre éled szerencse vig havát,
Ne érezd, kívánom, szomoruság savát,
Söt menyej áldás áraszsa rád tavát.
- 95 24. De mivel ez földön nincs az fő boldogság,
Lelkünket orvoslo s-maradando joság,
Hanem csak gyötrelem s-bokros szomoruság,
Egész életünket rontó nyomoruság,
- 100 25. Teremtődnek vigyázz éltető szavára,
Szerencsédnek így érsz mert vidam havára,
Jgy jut az életnek ki folyo tavára,
Lelked völegénye így vár kész javára.

26. Mindnyájan, kik hozzam viselnek igaz vért,
Az Kálnási házban az kikhez még nem fért,
Halál mérges nyila még bajra ki nem kért,
Bujdosástok után adgyon Jsten jó bért.
- 105 27. Eltetek szépsége hirrel eget érje,
Mivel lelketeknek ott van áldot feje,
Kegyelmes mértékét Jsten rátok mérje,
Az igaz vér indit, hogy nyilván ezt kérje.
- 110 28. Rajki és Pernessi s-Máriási friss ág,
A' kit bunak mérge én halálomért rág,
Keserőség, bánat, jaj, kikre utat vág,
El távozásomon illy szomoru gyasz hág.
- 115 29. Minden dolgaidban paisod az Jsten,
Légyen oltalmazod, vezéred mindenben,
Terjessze áldását reád ez életben,
Es ez élet után vigyen által menyben.
- 120 30. Jde gyülekezett mindenféle rendek,
Gyászos koporsomat kik meg tiszteltétek,
Végső szom hallani nem nehezteltétek,
Bö áldást az Jsten ezért adgyon néktek.
31. Mig ez világ zajos tengerén bujdostok,
Békességgel lássa Jsten ti hazátok,
Ellenség ne lássa soha udvarotok,
Lelki csendességben söt uralkodgyatok.
- 125 32. Az mennyej harmat öntözze lelketek,
Teremtő házában sokáig élytetek,
Lelki s-testi áldást ő tülle nyerjeteK,
Végre ő hozzája fejenkent kellyetek.
- 130 33. Továbbá nem nyujtom hozzátok beszédem,
Szomoru halálnak mert töriben estem,
Hanem fogjátok fel meg hidegült testem,
Világi éltemet mert már el végeztem. [41a–43a]

APÁTI M. MIKLÓS

Aldott a te neved, Szeretet, Hit, fegyveredis most,
 Mind itt, mind magadon, áldozik a te neved.
 A Hit, mellyet azért, szeretettel fenylő Barátom
 Fel vettel szabadon, Tsillagát adja neked.

BÁRKÁNYI JÁNOS

TÖVISSEK KÖZT NYILO SZEPE ROSA, AZ AZ SZÜZ SZENT
 MARTYR JULIANA ELETE,

mely Mágyár ország szép virág szálának kedvéért, most ujjonnan ki
 bocsáttátot, es vérsékré csináltatot, MIDön RákóCI IVLIána VárVán Várná
 Végh VIragzasat háza Ianak. Anno 1685.

Méltóságós két féjédelmi dücsőseges, Rakoci es Zérinyi verbül szarmazot szept
 szüz virag szalnak, meltosagos Rakoci Juliana kegyelmes ki aszszonyom eö
 nagysaganak hoszszu örvendetes boldog eletet kivan edgyik alazatos leg kisseb
 szolgaja K. G.

Első része

Summaja ez első résznek: It kisseb Afrikanak metropolissa, Nicomedia le
 irattatik, kitül epitetet es vet nevezetet, lakossanak kegyetlensege. Szüz szent
 Juliana születese, felnevelese, az igaz Isten ismeretire vagjodo buzgo szive es az
 hazai balvanyoknak meg vetese titkoson elmejeben.

1. Regi birodalmas s nevezetes helyre
 Az nemes ver siet az idegen földre,
 Mint eh madar ahit az fris eledelre,
 Ugy sietnek ökis az szept bölcsesegre.
- ⁵ 2. Az gazdag kincz s ertek elmenk serkengeti,
 Hoszu bujdosasra, türesre gerjeszti,
 Atyafi s hazankat ö el felejteti,
 Biztat minden jokkal, hogj szivünk be tölti.
- ¹⁰ 3. Kegjessegre indit az szentek csudaja,
 Buzgosagos langra martyrok peldaja,
 Felseges szent eltek gjönyörü palmaja
 Ebreszti szivünket meny koronajara.

- 15 4. Oh, melj gjönyörűség az Istenben hinni,
Vele meg edgjezni s kegjelmeben elni,
Ez ily lelek tudgja vilagot meg vetni,
Pompajat semminek álitni s ismerni.
- 20 5. Csalard szem feny vesztő vilag gazdagsagat,
Himes tündér szinnel fenlő urasagat
Csak ganejnak tartja minden boldogsagat,
Urahoz kapcsollya ez mindenkor magat.
- 25 6. Sirene szavanak, pava czifrasagnak,
Hattyu vig szozatnak, mint arnyek jarasnak
Ugj nem hiszen a szü, ki mar szent uranak
Ajanlotta magat fölseg tanaccsanak.
- 30 7. Igyenesen mint nyil, ha szarnyokra kelhet,
Meg vonot kez ijbul egjszer ki röpülhet,
Celoz egek fele, hogj ha utat nyerhet,
Gyonyö
- 35 8. Igy az buzgo lelek foldrul az egekre
Buzgo lang szarnyain siet az fölsegre,
Jutvan jeles czellya, Jesus szerelmere,
Nem kivan le szalni többbe az föld színre.
- 40 9. Ver, szepseg, gyengeseg, se draga nemesseg
Le nem von menyekbül hatalom s erősseg,
It pediglen uttyat dühöt kegyetlenség
Meg nem gatolhattja fegjver avagj inseg.
- 45 10. Langos szarnyon repül, nem tart az veszeltül,
Batorsagot veszen temerdek szelvesztül,
Az buzgo szeretet ment az felelemtül,
Noha üldöztetik irigjseg mergetül.
11. Jjeszsze az fegjver bator az halalra,
Rettencse az harag, nem hajt tüzes langra,
Tüz, viz, tömlöczözes, bilincs, kalodara
Kesz, nem hajt vilagnak mezes madzagara.
12. Az atkot aldasnak, aldast pegj atoknak,
Tartya az elestört zöldellő laurusnak,
Az tövist gjöngy termő arany veszszö szalnak,
Az rut gjalazatot hir nev, urasagnak.

28 [A sor többi része hiányzik, a másoló a helyét üresen hagyta.]

- 50 13. Nem hajt az buzgo szü attya se annyaval,
Ver attyafiai bü köny hullasival,
Kinnyan szanakozo sokak siralmival,
Hitnek szent kormannyat de tartya karjával.
- 55 14. Az kit mint zöld palmat szive rejtekebü
Ki nem vehet senki Samsoni kezebü,
Mely adatot neki Isten kegjelmebü,
Szent hitert sokat tür buzgo szerelmebü.
- 60 15. Eletett örömmel ezert ö le teszi,
Mert mint phenix madar viszontag fel veszi,
Holta utan eltet s nevet nagjra viszi,
Az ki it az Istent tellyes szibül hiszi.
16. Lasd, ne tekincz itten Remus, Romulusra,
Azoktul rakatot Roma varosara,
Melyben sok hü lelek jutot palma agra,
Hitekert draga szep aranj koronara.
- 65 17. Igj Alexandria hires Nagy Sandortul,
Epittetet regen mint fö meltosagtul,
De hiresb len szentek igaz vallasoktul,
Kik benne hitekert meg váltak vilagtul.
- 70 18. Jllendö Istenert mindenünk el hagyni,
Vilagot kincsevel meg vetni s utalni,
Edes gjonyörüseg hitünkert szenyedni,
Egj cseppig verünket testünkübül ki ontni.
- 75 19. Sötetes homalybul szep vilagossagra
Vezere bennünket mint egj csillagzasra,
Szent hitünk vezere dicsö meltosagra,
Vegterre meny beli arany koronara.
- 80 20. Tündöklö es fenlö draga sok gjöngjökkel,
Furcza nagj *elméjü* tudos fü bölczekekkel,
Aranj, gjemant, ezüst sok bator szivekkel
Nagj Nicomedia hires volt kinczekekkel.
21. Ennek első követ fundamentumaban
Nicomedes kiraly tetette arkaban,
Piros marvanj vala minden utczajiban,
Szögletes nagy kövek voltak falaiban.

- 85 22. Neverül ez szép helt az király hivattya
Nicomedianak mindennel mondattya,
Halhatatlanságra ő reá ragasztya,
Nevet nepe között örökken fen tartya.
- 90 23. Nemes híres nevet, kinczes diadalmat
Alkotojátul ve ez város hatalmat,
Híres len, minden nép felte diadalmat,
Kereste arnyeka alatt nyugodalmat.
- 95 24. Ennek Constantinus császár birtokában
Kivánt részes lenni, elven javaiban;
Holta után nyúkszik temető sírjában,
Jgj részesítettet Nicomediában.
- 100 25. Köz rend is sietet ennek lakasára,
Vagy batrabban mongjam, inkább csudajára;
Császárok, s királyok vagjtak birtokára,
Mert ebben találtak minden mulatságra.
26. Rendel folyt világban fölseges nagy híre,
Sok bölcs, eszes elme szép dicsőretire
Gerjet, es sietet nemes nezesere,
Noha ritkan talált it az szent életre.
- 105 27. Ez metropolissa volt Kis Asianak,
Lako helye pedig fene pogányságnak,
Tisztelője nepe ördög- s balványoknak,
Nem hajlot meg terdek az mindenhatónak.
- 110 28. Gyűlöltek, ki szibül szolgált az Istennek,
Mény, föld, szeles tenger fő teremtojenek,
Nem is szenyvedhettek, az ki szent ignek
Terdet, fejet hajtot drága szent nevenek.
- 115 29. Iesust meg valtonak valaki vallotta,
Es Isten fiának egjczersmind tartotta,
Annak az pogányság veret szomjuhozta,
Nadaly modon cseppig mergesen ki szitta.
- 120 30. Sőt, ki mondhatatlan iszanyu kinokkal,
Ki beszélhetetlen nagy csigazásokkal
Azon inczelkedtek, miken az jokkal
Istent el hagjassak az hü jamborokkal.

31. Zörgölödest tevet az nep, ha hallotta,
Ha ki Szüz szent fiat Istennek vallotta,
Azont az tanacznak hamar an be atta,
Valaki hitirül egj illyet halhata.
- 125 32. Emellet szabad volt nemcsak be vadolni
Ez illyet, de mingyart meg kellett fogni,
Bírák eleiben gyalazattal huzni,
Vere s jova ellen hamar fejjvert kötni.
- 130 33. Nem volt böcsülletek Istenben hívöknek,
Hanem mindenektül ok üldöztettének,
Viragzo ifjaknak meg nem engedtenek,
Szüzeketis ezert tüzre itiltenek.
- 135 34. Tisztos meltosagu nagj uri rendekre
A gasz nep ra tamot fő fő személyekre,
Ha meg sajditottak, ki hajlot szent hitre,
Tüzet, fejjvert kaptak azon vesztésere.
- 140 35. Hires volt sok város ily kegyetlenséggel,
Kikben üldöztetett fene dühöséggel,
Az jó hitű ember mergetes gyűlöléssel,
De Nicomedia első fenéséggel.
36. Illik elő hoznom fene dühösseget,
Mint emlitem fellyeb régi dicsőséget,
Ki homalyosita maga fenyesseget,
Kegyetlenséggel moczkolta szépséget.
- 145 37. Terjed miként híre föld kereksegeben,
Ha első volt régi városok rendiben,
Új vevő nem akart lenni fenéségeben,
Ki magára tüzet gerjeztet mergeben.
- 150 38. Éles fejjvert szerzet, de nem ellenségre,
Hanem saját vére bő ki öntésere,
Kardot rantot, merget forralt híveire,
Valakiket ismert terni az szent hitre.
- 155 39. Dühödöt pogányság dicsőségnek vette,
Ha az Isten nepet batran üldözhetette,
Kimilletlen vérek mint vizet önthette,
Testekkel vadoknak gjomrokat tölthette.

- 160 40. Nezd, Nicomedia tulajdon magzatit
Mikent hoherollya mehenek rajzatit,
El felejtven edes kegyes szeretetit,
Vérit az ver ellen kezdi ütközetit.
41. Eltek it el fogjot sok Isten hivenek,
Meg nem kegyelmezet senki gyermekeknek,
Nös, szüzek és ifjak, szép, rutak lettenek,
De verrel fizetet, ha szolgalt Istennek.
- 165 42. Kegjetlen vadaknal inkab kegyetlenbet,
Tigris, parduczoknal feneb s dühösebbet,
Nicomediaban mint lathacz kinczesbet,
Ot lacz emberek közt istentelenebbet.
- 170 43. Vesse minden szemet nagy Aphricanusra,
Ez hires varosnak egy fű lakossara,
Tülle születtetet szep virag szalara,
Amaz tisztasagos szüz Julianara.
- 44. Isten Aphricanust ily nemes magzattal
Meg alda szepseges gjönyörü rajzattal,
175 Kit valamely szem lat, egig felmagasztal,
Diczirven szepseget buzgo indulattal.
- 180 45. Regeni kinczenel dragab Juliana,
Kinek sok gazdagsag egjedül tartatna,
Vigad attya, látván, maradekja volna,
Kitül vigasztalást gond, buiban varna.
46. Az édes attyai szü forog örömben,
Midön kicziny dedet lattya bölczöjeben
Szepen mosolyogni s lenni röpdosesben,
Csudallya szepseget ily kicsinysegeben.
- 185 47. Gyenge Juliana Nicomediaban
Születven, tartatot rejtekes szobaban,
Nevedeket szepen mint gjöngj csiga hajban,
Kinczeinel attya öt örzötte jobban.
- 190 48. Okosan szülei kit rejtve tartottak,
Artalmas szeltül is igen oltalmaztak,
Igezö szem elöt feltven dugogattak,
Nap fenyre nem sokszor boltbul ki hozattak.

158 [Előbb: meheknek] 160 Verit 189 kid

49. Zar, lakat, pleh alat mikor nevedkedne,
Juliana szepeu es naj frissen nõne,
195 Midõn nema nyelve rebegni kezdene,
Kõkeny szemeivel szepeu nezdegelne,
50. Szõlei indulkak leg ottan õrõmre,
Csacsogo szollasan kacsago vig kedvre,
Az naj szeretettõl kegesseges kõnvre,
200 Edes csok szal gjakran az kicziny ded szõzre.
51. Zendõl, mikent virag az szep kikeletben,
Hajnali harmattul gyenge nõvesiben
Erõt veszen, kinyel nap sõtõ fenyeben,
Gyõnyõrkõdik ugj szõz annya kebeleben.
- 205 52. Üdõvel nõtõn nõ, s bõlczen okoskodik,
Szõz testeczkejeben az mint nevedkedik,
Ugj fris elmejeben ujjul s õregbedik,
Egjrõlis, mårul is mar is kerdezkedik.
- 210 53. Leg elsõbenis õ piros hajnal modra
Mint vål az ej naptul, jutunk mi vilagra,
Ugj derõl Julia eltenek sugara,
Kivan verekedni deli nap vilagra.
- 215 54. Edes az szep napnak tündõklõ vilaga,
Kedves derõlesen mindennek vigsaga,
Latszík, hogj mar elmult rut homalyossaga,
Alomban levõknek tavozík vaksaga.
- 220 55. Derõlven Julia, mint nap tamattaban,
Tündõklõt szepseggel leanyok hazában,
Cseloszvan az egre Isten malasztjaban,
Mint lehetne reszes szent hit vilagaban.
- 225 56. Neki nem tetszet se kincz, se gaszdagsag,
Se szepseg, hires nev, tekintet, meltosag,
Tavul jart szivetõl az puha tunyasag,
Menjre gerjedezet, leven szep tisztasag.
57. Ez kiczinjedsegben mingjárt indult jora;
Testenek szepseget lelki buzgosagra
Serkenti elmejet meny kivansagara,
Kivant jutni az egj Isten imadasra.

193 <midõn> [Fõlõirva: mikor] 207 õregbedig 219 Cselõszvan

- 230 58. Konyvei mint gjöngjök ezert hullottanak,
Alkulcsos komraban naponkent folytanak,
Titkon ohajtasi szarnyokon jartanak,
Menyben madar modra szalvan jutottanak.
- 235 59. Szive idegenült attya balvannyitul,
Irtozot kepektül, mint az alorcaktul,
Szemlelven, poganysag semmitis jobjoktul
Nem vehet, nem varhat genge hatalmoktul.
- 240 60. Ertekezet sokszor, öt ki teremtette,
Ily draga szepseggel ki dicsöitette,
Ezt nem ezüst es rez balvanj cselekedte,
Mond leany, hanem az, ki mennyet szerzette.
61. Dicsö szent egeknek az ö formaloja,
Föld kerekseginek az ki alkutoja,
Az, mond Juliana, eltem oltalomja,
Az leszen Istenem, lelkem meg valtoja.
- 245 62. Ezen ö tovabis szüs sz elmejet hannya,
Balvant hogy imadna szüleje, azt bannya,
Nemzetet pokolra menni szibül szannya,
Attya pegj nem tudgja, mit gondol leanya.
- 250 63. Szorgalmatos erte, kinczet böven gyüjti,
Mert szep Julianat szivebul szereti,
Isten aszszony szamban gondolvan teteti,
Nymphaknak rendiben, mongja, öt ülteti.
- 255 64. Nem tudvan peniglen, szüs gondolattyaban
Mi forgana gjakran szives szandekaban,
Elmeje hol jarna titkos komrajaban,
Mire czeloszna ö rejtekes hajlekbán.
- 260 65. Eszeben sem vette, hogj szive mennyekre
Vagjodna buzgovan, sijetne az egre,
Mint madar tollain, röpül az fölsegre,
Ugj szent Juliana vagj Isten szinere.
66. Melysegessen terdet titok helt meg hajtya,
Egek ura elöt bü könyveit ontya,
Szeme zaporaval orczait asztattya,
Juliana szinet gjakran igj hervasztya.

249 [Elöbb:] Szorgalmatos [Az *r* ráírva az *l*-re.] 264 [A *gjakran* szóban javítgatás van, a *ran* fölé írva.]

- 265 67. Zengő ohajtással egeket zörgeti,
Sebes tüzes szárnyon szivet fel ereszti
Menyre, úgy ö vele Istent kerdezteti,
Ki legyen, mert ez egj szivet kesereti.
- 270 68. „Elmem meg nem nyukhat, monda Juliana,
Hogj ez balvany igaz s valo Isten volna,
Kit Nicomedia borulvan imadna,
Es igaz Istennek, nem masnak tartana.
- 275 69. Terdet hat en hajczak ezüst es aranyinak,
Kik banyak meljerül földbül asattattak;
Avagi azt imadgjam, kit kifaragtanak,
Emberek kö s fabul vassal formaltanak?
- 280 70. Ezeknek se lelkek, se elevensegek
Jngjen sem ismerszik velünk tet szentsegek,
Noha környül veszik mulo fenyessegek,
Ebbül ki nem tetszik semmi istensegek.
71. Dicsirjek bar öket dob s trombita szoval,
Algjak, magasztallyak minden musikaval,
Latvan, egj sem segit isteni jobjaval,
Eördög ez ily isten minden hatalmaval.
- 285 72. Nekik szajok vagjon, nemak, nem szolhatnak,
Fulök semmi sugast, rikoltast nem halnak,
Labokon nem latom, hogj ezek jarnanak,
Mi segedelminkben ingjen sem faradnak.
- 290 73. Esztelenseg tehat ezeknek szolgálni,
Elöttök feyünköt, terdünk meg hajtani,
Bolondság kegjelmet tülök varni, kerni,
Annal veszedelmesb isteneknek hinni.
- 295 74. Karhozat es atok az ily istenekre,
Szallyon tüzes zapor ördögös fejekre,
Czeloz az en szivem annak szerelmere,
Az, ki minden koron kesz segedelmemre.”

Masodik resze

Ezen resz summaja. Az mire kivankozik az elme, azon mind addig törödik, meg fel tet szandekara nem verekedhetik. Juliana elmeje it azon aggodik, mint juthasson Istene kegjelmere, iten elis sargulvan gondolati miat. Ezen szüleje busul, sirankozik, de a szep szüz banatit le teven, annya tülle meg vigasztaltatik. Hogj feltet szandekaban jobban elő mennyen, tülle titkos rejtek solicialtatik. Kerese meg engedtetik, hol sirvan gjakran imadkozik. Örökös jegyesül tülle az edes Jesus matkasagra valasztatik. Igirete az Istennek tetszik, ujjab kegjelmmel menybül latogattatik. Martyrok sorsan könjvez es örül, magat tarsul kivannya. Leany tarsai latogattyak, istenes beszedit örömmel hallyak. Attya gondollya, hogy mar ferhez menjen, idő volna. Az titkos kamrabel szemekeleiben ki hijja, melynek engedelmeskedik Juliana.

- 300 75. Nyukhatatlan, tudgyuk, az emberi elme,
Gondos dolgaiban ha nincz segedelm,
Aggodik magaban, csak nő töredelm,
Farad, ujjul, arad orankint gyötrelm.
76. Eped az szü belöl, kin test fonyasztatik,
Az szep szin, fris orcza butul hervasztatik,
Mikepen haboktul gallya csapdostatik,
A ként busulastul elmenk farasztatik.
- 305 77. Kemeny ostromlasok ha az szüben vinak,
Hol piros, hol sarga szineken jartatnak,
Minket el badgyoztnak, neha fel lobbantnak,
Siras s mosolygasra titkosson inditnak.
- 310 78. Elmenk meg nem nyukszik, hanem mind torödik,
Szüntelen ö arrul beszel s gondolkodik,
Ugj ejjel, mint nappal csak azon gjörödik,
Fel töt szandekara mint jut s verekedik.
- 315 79. Most Juliananak szive szakadasat
Lathattya szinerül buzgo vagyodasat,
De okat nem tudgja, ambar valtozasat
Akar mint szemlellye szine hervadasat.
- 320 80. Igezet fogtae, vagj ötet mi lelte,
Rut szintelensegben vallyon ki ejtette,
Annya leanyatul gjakran kerdezgette,
Nem tudvan, min busul edes szep szülötte.

81. Szívenek keservet mond leány anyyanak,
Örömrre vezeti Isten, csak hadgyanak
Beket most nekie, mert titkait masnak
Ki nem mongja annya, sem pedig attyanak.
- 325 82. Kedvezven szulei Juliana szüznek,
Anyna nem szol neki, de buji nőttenek,
Mint terhes fellegbül vizek ha erednek,
Ugj anyai szemek it könyvel csepegnek.
- 330 83. Jjetteben aszonj nem tud, mihez kapjon,
Segedelmet ebben nincz most kitül varjon,
Leany nyavayajan töprong, doctort hijjon
Neki, vagj pediglen betegségen sirjon.
- 335 84. Czendesite leany anyyanak siralmat,
Latvan nagj aszonyan az bunak hatalmat,
Ö mint öregbitne szübeli fajdalmat,
Frissen eleiben alla
- 340 85. Szep szinet meg latván annya nagy örömrre
Indul vigasságos nyajjas szep beszedre,
Leanyat biztattya, magat betegsegre
Ne eresztne hamar oly szintelensagre.
86. Iuliana indul ezen mosolygasra,
Mond nagj alazattal: „Nyavaljam karomra
Nem lesz, aszonj anyam, velem, halalomra,
Söt indit rövid nap engem vigassagra.”
- 345 87. Neki ket szep szeme planetak modgjara
Fenlenek tündöklö csillag formajara,
Hervadot orczaja jutvan pirossagra,
Szine indit mindent nagj almelkodasra.
- 350 88. Dicsoiti otet nem az mulo szepseg,
Az ki csak veszendö s tünderes szinesseg,
Az joszagos erkolcz nala gjönyörüseg,
De leg dragab a szep angyali szüzesseg.
- 355 89. Ezt mint főb nagj kinczet valaszta maganak,
Tudvan, hogj tarsa lesz igj menyi kiralynak,
Dertül az viragok mind oltalmaztatnak,
Ugj oltalmazoja szüz tisztasaganak.

328 szemik 336 [A sor csonka, a kéziratban üres hely van a folytatásra hagyva.]

- 360 90. „Dicsiretes, mongja, maganossan elni,
Szüzesseg praedalo szemeket kerülni,
Kik gonoszra szoktak szívunk gerjeztetni,
Gyalazat, pokolra vegterre vezetni.
91. Ha gjemant gjürüben, mint arany ladaban
Tetetik s tartatik gyenge villamjaban,
Ugj mond, az szüzesseg titkos rejtek hazban
Oltalmaztatik meg, nem az kin jarasban.
- 365 92. Jeles szüz eletet Dina meg moczkolta,
Midön setalasnak önnön magat atta,
Fefira szemeit mihelt fordította,
Azont tisztasagat moczokban rantotta.
- 370 93. Veszedelmes ölyvel lenni kis galambnak,
Nem tanaczos vaddal a szelid baranyanak
Együt lakni s lenni, mert artnak egjmasnak,
Hus verektül masok, tudom, hizlaltatnak.”
- 375 94. Ezzel szent szüz celoz, hogj ö egj rejteknek
Lakossa lehessen czendes titkos helynek,
Hol ismeresere jobban az Istennek
Juthat nyajjossagra mennyei felsegnek.
- 380 95. De ezen szandekat egjik sem tudhattya,
Ö szülei közzül meg sem gondolhatta,
Azert nagy hamaran szabadon hagjatta,
Aszt valaszsa, melynek lakasat kivanta.
96. Szinten felsö resznek negjedik rendiben
Uri lako hely volt edgyik szögeletiben,
Juliana oda siet örömeben,
Hogj foglalna magat szüntlen könyörgesben.
- 385 97. Titkos ez palota, ablaki nyilanak
Rend fő uczajira Nicomedianak,
Fel s ala jaroj hol s mit csinaltanak,
Az szep szüz leanytul rendel ki latcsanak.
- 390 98. Iuliana itten szemeit az egre
Gyakorta fordittya menynek Istenere,
Keri, figjelmezzen bü segedelmere,
Vezereallye ötet meg ismeresere.

99. Sötét ejt fenyesre es vilagossagra
Eö fordithat homalt tündoklö sugarra.
395 „Az rut poganysagbul keresztyen vallasra,
Te vezethecz engem kivant szandekomra.
100. Zokogo siralmim, bü könyhullasimot
Hald meg, menynek ura, sok zokogasimot,
Ved kedvesen tüllem hü aldozatomot,
400 Neked adom, szivem, örökken magamot.
101. Teremtö szent Isten, kinek, hallom, fija
Le szallot ez földre, s lön vilag valtoja,
Legyen szivemnekis meg vigasztaloja,
Arvasagos eltem gyamol s partfogyja.
- 405 102. Elmem kis koratul te hozzad vagjodot,
Hogj en eszre ertem, azon gondolkodot,
Elmem ejjel nappal szüntelen faradot,
Magamnak matkajul mint nyernem fijadot,
- 410 103. Legördült, orczamon könyven folt szemembül,
Ohajtasom omlot, mint arviz fellyegbül,
Hozzad kivankoztam langal egö szibül,
Esdeztem, kis hived segitcsed meg menybül.
- 415 104. Örök veghetetlen felseges Istenseg,
Kit diczir es tisztel meny s földi kerekseg,
Ald szüz szent fiaddal az angjali szepseg,
Enis teged aldlak, oh menybeli felseg.
- 420 105. Dicsö szined elöt terdim meg hajtottam,
Csekely könyörgesim elődben boczattam,
Atyamnak balvanyit, tudod, nem imadtam,
Le borulasommal nekik nem aldoztam.
- 425 106. Nem vont soha szivem az ö kegjelmekhez,
Nem kapcsoltam magam bü segedelmekhez,
Hanem biztam benned, mint fo remenyemhez,
Szivemet lanczoltam hozzad, Istenemhez.
107. Eretted kesz vagjok verem ki öntenem,
Lelkemet hit altal mai nap le tennem,
Öregbiczd szerelmem, hited neveld bennem,
Oh en boldogitom, szivem, en Istenem!

- 430 108. Könyves kereseznek legjen foganattya,
Hogj te legj eltemnek szerető szent attya,
Szüz tiszta lelkemet szivem be mutattya,
Örökös jegyessül neked zalogittya.”
- 435 109. Annaira meg tetszet ez az nagj Istennek,
Hogj Julia szivet edes szülöttenek
Szentele szivessen szü szeretőjenek,
Hogj ada matkajul fiat az szent szüznek.
- 440 110. Oh draga szentseges szepseges szüzesseg,
O, Jesus – Julia közt levő edgjesseg,
O, mely szep az tisztan fenlő gjönyörüseg,
Kit jegyessül veszen az isteni felseg!
- 445 111. Tiszta szivet szeret langallo szivebül,
Kihez le hajlani szokot magas menybül,
Szüz szüzeket kedvel szüzi kegjelmebül,
Jegyessül is veszi szüzeket ez földbül.
- 450 112. Ah, ki mondhatna meg, szive Julianak
Mikepen nem langolt, hogj szivet uranak
Atta örökössen az Isten fianak,
Szü szeretőjenek, edes matkajanak!
- 455 113. Ki szent szüznek szivet büweb kegyelmével
Latogatni kezde tüzes szerelmével,
Kitül gerjedezven földnek szepsegével
Nem gondol kinnyaval, se pedig kinczevel.
- 460 114. Titkos sugarlasit edes jegyessenek
Naponkint hogj erze, buzgobban Istennek
Kezde ő szolgálni, ki mennek es földnek
Paranczolna tenger s az magos egeknek.
- 460 115. El ajult gyakorta rejtek szobajaban,
Hogy foglalta magat az nagj buzgosagban,
Teste földön leven, de fen meny orszagban
Setalt, s nyajaskodot szentek hajlekaban.
116. Gyenge jegjessenek sokszoron öleben
Szüznek tetcset, fejet hogj hajtya kebleben,
Apolgatast erzet el szenderedesben,
Edes nyajassagot gjakran elmejeben.

432 < zalagul > jegyessül 451 szepsegivel

- 465 117. Kihez kepest vilag meze mar meregnek,
Szep gyönjörüsege keserü epenek,
Kedvet töltő szépség latszot undok szenynek,
Vigsagos öröme siralmas jaj könyvnek.
- 470 118. Nem vagjot semmit ő az külső pompara,
Nem celozot ingjen kincs, aszonjsagara,
De ohajtot szokszor magas meny orszagra,
Kivant repülleni edesse jobjara.
- 475 119. Kegjes könyve neha buzgon szemeibül
Mint gjöngjök hullottak, fakadvan szivebül,
Ha fel költ nemelykor terdeplő helebül,
De Jesus el nem tünt tiszta elmejebül.
- 480 120. Jt meg tapasztalta szüz szent Juliana,
Mely gjönyörüses es szent elet volna,
Az ki hü s igazan Istennek szolgálna,
Ennel szenteb elet it nem talaltatna.
121. Mint tövis közt rosa, ugj szüz ez rejtekben
Nevedet tesztan Isten kegjelmeben,
Nöt serelem nélkül viragzo testeben,
Erössödöt az egj üdvesseses hitben.
- 485 122. Neha gengen lepven palata ablakra,
Menten ki tekintet varos utczaira,
Latvan szemeivel, Isten szolgaira
Ugj rohan poganysag, mint vad az baranyra.
- 490 123. Csudalta es szanta azoknak sorsokat,
Könyvezte buzgoan szörnyü kinzasokat,
De gondolvan, ezert vesznek draga jokat,
Magais ahita szent tarsasagokat.
- 495 124. Gyulladot oly langra neha elmejeben,
Hogj ő magat adgja hoherok kezeben,
Dicső martyroknak egj legjen rendekben,
Kesz volt szent hitiert meg halni testeben.
- 500 125. De szivet szerető Isten nem engedte,
Menne az halalra, nemis eresztette,
Oztan szive langjat hamar enyhitette,
Nagjob viadalra mert ötet rendelte.

468 vigsag <a> os 474 hullot <d> tak 488 min <d> t

126. Nemes fü leanzok otet latogattyak,
Mint egj szep Diannat szepsegeben lattyak,
Csudallyak, nem masnak szep Juliat tartyak,
Ekes szollo nyelvet örömmel halgattyak.
- 505 127. Üdejet Afrikan latvan leanyanak
Hogj mar elerkezet, s hozza hasonlonak
Adathatik ferjül egj nemes ferfinak,
Parossan előtte hogj viragoznanak,
- 510 128. Mint kertesz az rosat kertbül palotara
Szokta vinni felseg vagj uri asztalra,
Ugj szep Julianat atya rejtek boltra
Nem bizza, ki hijja sok szem latasara.
- 515 129. Engedelmeskedik leanya attyanak,
Gengessen terdei szavara hajlanak,
Mint rosa szellötül ugj meg ingadoznak,
Parancsolattyara fülei halgatnak.
- 520 130. Mint folt tovab elte szep szüz Julianak,
Hallatlan szepsegen masok mint kaptanak,
Szüz szep dolgairul tovab versim folynak,
Csak kedvet szerezzen az hü olvasonak.

Harmadik resze

Summaja ezen resznek: Agak s terjedések természet es Isten rendelesébül kivanvan, kivannyak az atyak. Kiért is Africanus szorgalmatossan törödik, hogj leanyat adhassa hasonlonak. Minden ekessen szollo nyelvnel szepsege Julianat tette dicsiretesse, ki mely kedves volt az regieknel, le iratik. Eleusius, Maximianus csaszar tisztartojatul meg kedveltetik, szerettetik, s kerettetik, es neki adat-tatik. Kin busul Juliana, de atya akarattyának engedelmeskedven, Isten fianak igiretirul halgat. De titkossan imadsagiban Istenenek panaszkodik, es el jedzésen sirankozik. Ujjobban magat halalra adgja, hogj nem egyszer töt fogadasat meg masollya. Kiben jegyesse semmit nem tudvan, készül az lakadalomra, melyben minden lakosát Nicomedianak hivattata.

131. Bölcz, az nagj Istennek szep rendelesébül
Es az természetnek rendes kegjelmébül
Magzatok szarmazvan szüleknek verekbül,
Attyak örvendenek nekik tellyes szibül.

508 viragoz <z> nanak 521 [A *Summa* utolsó sorában: lakosa.]

- 525 132. Az atyak magvokban terjednek es elnek,
Halhatatlansagot ezek által nyernek,
Fő kepen nyomokon ha által nem lepnek,
Szülek rajzattyokban szépen diczirtetnek.
- 530 133. Regi köz mondas ez: az alma fajatul
Nem eshetik meszsze szep termő agatul,
Fiok, se leanyok szülejek s attyoktul
Tavul ne jarjanak szokot virtusoktul
- 535 134. Könnyü, kincz, joszagban fiaknak maradni,
Nagy birodalmokban attyoktul hagyatni,
De nehez az virtus garadiczan jarni,
Halmozot fölsegen mindvegig meg alni.
- 540 135. Azert is az atyak ejjet nappa tesznek,
Temerdek törödest szünetlen viselnek,
Mikepen magokhoz hasonlot szüllyenek,
Avagj jo erköczben parost nevellyenek.
136. Nemes nemzeteknek, kivannyak, örzöji
Legjenek jo hirrel nevek terjesztöi,
Dicső nemessegek hü öregbitöji,
Czimeres peczettyek fel magasztaloi.
- 545 137. Iuliana leven African magzattya,
Az kinek szepseget midön attya lattya,
Mennyiszer szemeit ő rea fordittya,
Annyiszor örömet neveli s ujjittya.
- 550 138. Joszagos erkölczök vinak leanyaban,
Mint egj szep Pandora, oly meltosagaban,
Azt gondolnad, menybül szallot ez vilagban,
Diczirtetik minden nyelvtül szep voltaban.
- 555 139. Az gyümölcz it saját tiszta eletevel
Meg előzte attyat draga erkölczevel,
Poganjsagat dulta kereszténysegevel,
Fene természetit szelid szentsegevel.
- 560 140. Nem tutta ezt attya. Azert leanyarul
Gondolkozni kezde ferhez adasarul,
Ki volna hasonlo hozza nemes agrul,
Annak adna, ki jüt ambator tavulrul.

526 nyern <y> ek 531 atty <u> oktul 534 birodalmo <d> kban

141. Oh, s ki leszen tarsa szep Julianamnak,
Kivel öröömre elven magzatomnak
Tarthassam en vömöt leanyert fiamnak,
Minden kincz, ertekem reajok igj szalnak?
- 565 142. Szünnyön törödesed, oh jo Africane,
Mert bú s nagj gratiak vadnak az Istene,
De nem balvanyidnak faragot kepidne,
Hanem az menybeli kegyelmes fölsegne.
- 570 143. Nemesi szepsege, kegjes tekintete,
Piros rosa szine, draga szüz elete
Julianat immar el hiresitette,
Nemes ifjakkal mar meg is kedveltette.
- 575 144. Az kinek szepsege minden ekes nyelvnel
Jobban komendallya szüzet mindeneknel,
Szepseg fő orator, hirt tet nagj rendeknel,
Hogj ket Africaban nincs szebb gjermekednel.
- 580 145. Kedvesb tud az szepseg Midas aranyanal,
Dragab az gyöngy termö tengeri csiganal,
Fellyeb böcsültetik Sandor hatalmanal,
Polycrates hires nagj boldogsaganal.
146. Jeles ekes szavat az bölcz Ciceronak
Meg szokta előzni, nem enged musaknak,
Demostenes eszes, elmes szollasanak,
Az palmat Dianna nem engedi masnak.
- 585 147. Okossan kit Paris az szep deliseget
Rendele öneki, nem bölcsesegeert,
Se pediglen kinczes draga ertekeert,
Mert tompul tudomany, vesz a kincs szepsegert.
- 590 148. Szepseg, hid, oly erős, fris természetiben,
Hogj minden hatalom csak könnyen öleben
Hajtya magat, fejet adgja is kezében,
Könnyen igizeti fog emberi szüben.
- 595 149. Zazlot emel szepseg, ö az palmat tartya,
Kincz es szep bölczeseg ezt szibül ohajtya,
Samsonnak erejet ö vasban jartattya,
Diadalmat vilag elöt mutogattya.

566 bü 567 balvanyidna 576 szep [Értelem szerint jav.] 588 kin <y> cs 592 igi <r> zeti

150. Europa keszeb volt vadak körmeire
 Vettetni tigrisek kegyetlensegekre,
 Hogj nem az istenek mocskot szepsegere
 600 Kentek volna szeplöt genge, ep testere.
151. Rendes draga szepseg szüz Julianara
 Adatot Istentül, az mely tarsasagra
 Eöt el komendallya fő s nagj matkasagra,
 Ezent el jegzeti, jut fris meltosagra.
- 605 152. Ekes, bölcsen szollo a szepseg magaban,
 Szivet lopogato titkos hatalmaban,
 Vert nem ont, de hodit mindent birtokaban,
 Elsö az menybeli lelkeknek szamaban.
- 610 153. Neman bar halgasson, semmitis ne szollyon,
 Az szüz szemeremtül neha el pirullyon,
 Vagi mint Ester aszonj, ajulvan sargullyon,
 Minden terd elötte, illik, udvarollyon.
- 615 154. Czegert az jo bornak, se az szep leanynak
 Nem kel gyertyat gjujtni a deli vilagnak,
 Mert maga jo volta öt ajanlya masnak,
 Es cegerezteti az szep iffijaknak.
- 620 155. Szemermetes elte leszen ki adoja,
 Szüzi szep erkölcze kufar s aruloja,
 Kincz, ertek, hatalom könyen tanaloja,
 Maris Julianat sok kivannya s varja.
156. Eleusius celoz gyenge rosaczkadra,
 Ki Maximianus csaszar joszagara
 Vigyaz nagj szemessen fő birodalmara,
 Ennek szive gerjet töb közt magzatodra.
- 625 157. Ielen legy, jo Hymen, ket arany gjürüre,
 Vigyaz ket fo nemes noszendö személyre,
 Ket szivet tegy egye, s gerjesz szeretetre,
 Vezereleven ökök edgyes ertelemre!
- 630 158. Eleusius felti, hogy kesön ne jarna,
 Nalanal hamareb mas ne udvarlana,
 Gondolta, szep szüzzel követ által szolna,
 Vagi maga hozzaja pompason setalna.

627 <Ket szivet tegy egye s edgyes ertelemre> 629 jar<jo> na

159. Rendellyene ő mast az szüz keresere,
 635 Ifjat avagj venet meg jelentesere,
 Avagj maga mennyen titkos kimlesere,
 Szüz szep Julianak jusson szerelmere?
160. Elmes es bölcz ifjat nem illik küldeni,
 640 Mert maga, s nem masnak ez tud szeredgetni.
 Ha ven lesz nasznagjom, hamar meg csalhatni,
 Arany s ajandekert könnyen kezd gyalazni.
161. Talam job lesz, ha en megyek szüz atyahoz,
 Mint egj mulatcsagul nagj Africanushoz,
 Leany is othon lesz, tudvan udvarlashoz,
 Elő jü, s szolhatok szep Julianamhoz.
- 645 162. Azomban mi legjen titkos szandekomban,
 Ha csak neki mondom, maradhat titokban,
 Jgj nem reszeltetek mast gondolatimban,
 Meg sem gyalazodom uri dolgaimban.
- 650 163. Remensegem taplal, könnyen Juliankat
 Magameva teszem, ha szivemnek titkat
 Ki jelentem neki szim rejtet szandekat,
 Hitvesül elnyerem mint fris ivolaczkat.
- 655 164. Csalardsag sziveket most igen el fogta,
 Földi embereknek majd el borította,
 Titkomat ha tudnak, mint nemely ki monta,
 Gyalazatra jutnek
- 660 165. Szörnyü titkos meg hit ember ily dologra
 Kivantatik, az ki mint saját magara
 Ugy vigjazzon uri boldogulasomra,
 Feczegő ne legjen, mert hozna csufsagra.
166. Ojja ember magat most ravasz rokaktul,
 Baranj bürben jaro s maro farkasoktul,
 Ha *kivan* ment lenni bu es galyibatul,
 Rejtve tarcza titkat szoszatyar tanacztul.
- 665 167. Nagy pompaval indul tisztarto setalni,
 Nem is tudgja senki, hova czeloz menni,

649 < taplal > taplal 652 [Az *elnyerem* szóban az *r* javitgatásként ráírva az olvashatatlan eredetire.]
 656 [A sor csonka, a másoló üres helyet hagyott számára.] 663 ki van 664 Rejve

Egyszeren csak lattyak Africához terni,
Magat hitves tarsat kezdi köszönteni.

- 670 168. Mongjak, ez gratia tülle honnat volna;
Felel, ő elmeje most ide vagjodna.
Szivessen ha tüllök szemelye lattatna,
Másüve, se mashoz soha sem hajlana.
- 675 169. Ezen szokbul veszik szandekat eszekben,
Örömmel fogadjak, belső rejtekekben
Be vizik, azomban mi vagjon sziveben,
Ki jelenti magat titkos beszedeben.
- 680 170. Genge Juliana előtte forgodik,
De Eleusiusrul nem is gondolkodik,
Hogj matkaja lenne, azon nem törödik,
Mert mar szüz elete mashoz kapcsolodik.
171. Attya Julianat örök hazassagra
Iffijunak adgia. Mond, nem is vagj masra;
Halgat Juliana attya szavaira
Mint nema, de szive ahit mas matkara.
- 685 172. Zöldseg mint el hervad nap sütő sugartul,
Harmat ha nem eri, rosa pirossagtul
Meg fosztatik, ugj most Juliana butul
El hervat szübeli belső fajdalmoktul.
- 690 173. Jszanju változast mutat ket orczoja,
Nötön nő szivenek fonyaszto nagj buja,
Nevededik mint egy habos tenger arja,
Nem tudgja, szüz elte magat mihez szabja.
- 695 174. Szemeremnek velik szüznek hervadasat,
Nem vehetik kisseb szin s mosolyodasat,
Elmejeben hannya ő nagj fogadasat,
Igireti szerzi ezen badgjadassat.
- 700 175. Tüntet az szent Isten illyet elmejeben,
Vidulast is gerjezt szüznek bus sziveben,
Hogj hajcsa meg magat attyanak mindenben,
De ki ne jelencse, mi for elmejeben.

672 Mas üve 673 aszekben

176. Eleg üdö lesz meg az ki jelentésre,
Csak neman halgasson atya beszederre,
Isten maga vigyaz tiszta jegjessere,
Kesz minden üdöben szüz segedelmere.
- 705 177. Nemes uri vernek it el jegjeztetet,
Juliana tarsul hiven igertetet,
Nagy öröm es vigsag melybül gerjesztetet,
Haza vitelenek napja rendeltetet.
- 710 178. Haboru elmejet szent szüz Istenehez
Azomban emele draga jegjesséhez,
Rejtekeben menven igj kezd könyörgeshez,
Buzgosagos szivel kit bocsat felséghez:
- 715 179. „Atyam, en szerelmem, hald esedezesem,
Bocsasd füleidben csekely könjöregesem,
Figyelmez szavamra, szivem, en edesem,
Segicz gengesegem, Jesusom, jegyesem!
- 720 180. Zudult az banatnak arja most szivemre,
Mint egj tenger habja tamat jegyesedre,
Egj praedalo tolvaj gerjet szüz eltemre,
Es fel fegjverkezet, s celoz veszelyemre.
181. Az en szüz eltemet neked mar szenteltem,
Szent fiadon kívül mast, tud, nem szerettem,
Vilagi nyalkakot soha sem kedveltem,
Szememet reajok ingjen sem vetettem.
- 725 182. Nagy engedelemmel, igaz, en atyamnak
Tartozom; nagjobbal neked, szent Uramnak,
Tudod, mit igittem aldot szüz fiadnak,
Eleget is tesztek azon fogadasnak.
- 730 183. Kerem szent felseged, batoricz meg engem,
Mikepen most halal törít nem rettegem,
Oly bator lehessek, ha utolso vegem
El erkezik oram, tarcz meg szüzesegem.
- 735 184. Öröllye bar öszve atyam csontaimat,
Törje apro porra izresz porczogomat,
Eles pallos ala vitesse nyakamat,
Nem szanom eretted verem s halalomat.

185. Remenyem csak te vagj, bizom kegjelmedben,
Batorito erös szent segedelmedben,
740 Meg halok eretted, igj szent örömödben
Reszelteted lelkem szep dicsösegedben.
186. Örömmel fizeted ot sok siralmimat,
Le törlöd orczamrul gjakor banatimat,
Kezedben palmamat s tarczad koronamat,
Sajatodnak tarczal, szivem, en magamat!”
- 745 187. Midön a szüz gjakran szives imadsagat
Ekent ujjitana tüzes kivansagat,
Menyben setaltatna, szarnyon buzgosagat
Batorita szent szüz viadalra magat.
- 750 188. Jegyesse, matkaja semmit nem tud ebben,
Hanem készül az nagj vendegseg szerzesben,
Menyegző hirdetik; senki azonközben
Ki nem rekesztetik, *de reszes* lesz ebben.
189. Rend szerint fö rendi Nicomedianak
755 Nagj lakodalmara Eleusiusnak
Es az tekintetes szep Juliananak
Hivatik mindenik, örül jo lakasnak.
190. Ekesiti magat lyansag menyegzőre,
Aszonjsag is készül pompason ez heljre,
760 Egjedül Julia az magos mennjekre
Keszitgeti szivet Jesus szerelmere.

NEGYEDIK RESZE

Summaja ezen következendo resznek. Az hirtelen törtent eset nemekint hol szanakodas, hol boszusagra indittyta az emberi szivet. Igj azert szüz szent Juliana ekoraig el titkolt hitinek (midön Eleusiusat követ által hazahoz keretnek) ki jelentese. Midön atya intene, szivessen mint viselne magat az szent frigyben, atya nyukhatatlanasagaval valo törödese elő szamlaltatik es ferje szüleitül neki komendaltatik. Mely szokra mint szemermetes es engedelmes leanzo terdeit meg hajtya, jo voltat köszöni, de meg vallya, hogj magat örökösön annak szentelne, az ki menyet es az földet teremtette; kinek egjszer tet igiretit nem lehet meg masolni. Az igaz hit jo voltat javallya attyanak, es vilagi jegjessenek követit üressen bocsattya. Kin tigris modgjara African meg haragudvan, ordit, jajgat, ruhajat szaggattya az szüznek, erőssen vereti, veret önti, es nem hogj enyhülne,

752 deresztes

de haragját neveli. Az szapora veresben az szent szüz imadkozik, es erössitöb malasztot ker az tova**b** valo szenjvedesre. Attya hazatul ki czapja, Eleusius hazához küldi, es inti, hogj ugj bannyon vele, mint el szant kedves akarattya. Kin el remül az tisztarto, es busul, mondvan, miatta gjalazatra jutot volna.

191. Halhatatlan dolgok köszöttünk ha esnek,
Veletlen főkepen ha azok törtennek,
Hol öröm, vigsagra minket serkentenek,
Hol szomorusagra s bura gerjesztenek.
- 765 192. Ohajtasra indul minden, nagj csudara,
Ha az törtent dolog melto siralomra,
Mely indit hamarán szü szanakodasra,
Nemelyt pedig fene vad tyrannussagra.
- 770 193. Gyazt borit egj eset ma sok kegyes szüre,
Nemellyeket indit fene kemenysegre,
Az öröm it fordul bu s keserüsegre,
Midön Julianat kerik menyegzőre.
- 775 194. Jaj, ki remenlene, hogj gjazban öltözne
Az nap, midön jegjes matkajahoz menne,
Eörökös egj frigyre egjben köttettetne,
Szomoru siralmat senki ot nem velne.
- 780 195. Ah, figjelmezzel ma szep Julianara!
Mint csillag mikoron jut sürü homalyra,
Ugj ö vilag elöt adatik csufsagra,
Szent hitert toszittyak tömlöcz, bilincz, lanczra.
196. Lathad, ezert attya rut kegyetlensgre
Lobbant, mint tüz zapor, ha kaphat kenköre,
Merget fuj, atkot szor edes gjernekere,
Öröme it fordult szomoru gjaz könyvre.
- 785 197. Tisztarto matkajat, Juliant kereti
Edes szüleitül, mert szibül szereti;
Ha ötet hazaban ez nap be veheti,
Szepsegevel szivet örömmel betölti.
- 790 198. African követnek mond: el keszítette
Leanyat, mert tudgja, veji el jegizette,
De kergjük, leanynak mi igjekezete,
Es halljuk, mi legjen szives felelete.

766 si<1> ralomra 785 [Julianat volt előbb.]

199. Leanyat, Juliat gyorsan be hivattya,
Atyahoz be lepven, követet ot tartya,
795 El pirul leanyzo, mi paracsolattya,
Attyatul azt kerdi, es mi akarattya.
200. Attya mond: „Istennek bölcz rendelesebül
Vettel eredetet az mi vereinkbül,
800 Teged fel neveltünk szülei kedvünk bül,
Ki attunk, de reszed el nem vesz kinczünk bül.
201. Dicsöseges ferjed Eleusius leszen,
Követet küldötte, hogj hozza vitessen,
Tudom, szibül szeret, kincze közze viszen,
Gazdag lakadalmat ma te erted teszen.
- 805 202. Jusson, szep leanyom, gjakran te eszedben,
Mint neveltettel te tüllem jo erkölczben,
Tiszta szüz erkölczben, szemermettesegben,
Kivanom abban legy, mig lelked lesz testben.
203. Unalmat nem szerzesz, *tudom jol*, ferjednek,
810 Remenlem, but nem hosz uri szemelyenek,
Meg tanultad, mikent tessel szeretödnek,
Hü orvos *leszel, mint* saját szivednek.
204. Szorgalmatos gondod volt nallam mindenre,
815 Szemessen vigjazvan minden ertekemre,
Ot is gondod leszen hazi cselededre,
De leg inkab urad edes szerelmere.
205. Szo fogado leszel es kedvet keresö,
Kinczes szerelmeben nem vegsö, de első,
820 Az menyei aldas szal ratok mint essö,
Külsö, belsök közöt tik lesztek az első.
206. Oh edes leanyom, szivemnek job fele,
Gyönyörü rajzatom nyugodalmas szele,
Ez legjen atyai szeretetem jele,
– Itten meg csokolvan, leanyara düle, –
- 825 207. Nemzetem viraga, Juliam, szerelmem,
Hozzad igj mutatom szü beli kegjelmem,

805 e <|> szedben 808 [A *legy* ráírva az olvashatatlan eredetire.] 809 tudomjöl 812 leszelmint 820 [Elöbb:] első

Nagj volt te eretted mindenkor gjötrelmem,
Nevedeket eji s nappali serelmem.

- 830 208. Az kincz gjujteseben azert faradoztam,
Gondos bumban magam erted aggasztottam,
Hogj en szepegedet nagira menni lattam,
Kiert törödesem en nem igen szantam.
- 835 209. Szorgalmatos voltam abban, hogj tudhassam,
Ki leszen par tarsod, szememmel lathassam,
Örömdnek napjan vele vigadhassam,
Erted mindenemet ö neki hagjhassam.
- 840 210. Zenebonas gondtul mar meg szabadultam,
Mert sziv szeretödöt, Eleusiust lattam,
Kinek Juliamot örökössön attam,
Minden kinczem erted birtokara biztam.
211. Elmegy szeretödhöz, de soha szivembül
Ki nem rekesztelek atyai elmembül,
Aldast ti vegjetez Istennek kedvebül,
Egjezö szerelmet Charites kezekbül”.
- 845 212. Pirosson szemerem Julia orczajan
Ugj al, mint czeppent ver genge ket ajakan,
Ki ütöt rosasan, beszede jü szajan,
Könyvei mint gyöngjök alnak szeme hejan.
- 850 213. „Boldog legj, jo atyam”, szol igy Juliana,
Azt velik, közöttök hogy angjal szolana,
Szajabul lepes mez, nem beszede szarmazna,
Harmat, mint foly rosan, ugj szept szava folna.
- 855 214. „Engedelmesseget edes leanyodnak
Eddig tapasztaltad mint hü szolgálnak,
Mostis kész buzgoan szivem szandekodnak
Engedni azokban, kik karban nem hoznak.
- 860 215. Könyen terdeimet parancsolatodra
Mostanis meg hajtom, de en mas matkara
Nem vagjok s ohajtok szept avagy gazdagra,
Fö kepen mulando es nyalka ifjura.
216. Eletemet en mar, tudgjad, el igrtem,
Gyemantos gyüröit, kegjelmetis vettem,

Annak attam magam, kitül teremtetem,
Meg sem masolhatom neki adot hitem.

- 865 217. Szerelme mindenkor annak langol bennem,
Kitül nemis lehet el idegenednem,
Világ, kincz, hüsegert nem illik meg vetnem,
Kész vagjok erette hitemet le tennem.
- 870 218. Igeret adomant szokot, tudjuk, varni,
Nem jo az Istennel nekünk ingerkedni,
Jadzani s csufsagul ötet tarsul venni,
Mit igirünk, tüllünk meg szokta kivanni.
- 875 219. Gyalazatos volna, ha en mas jegyesre
Vagynek egj dus gazdag iffiju legendyre;
Eörökös, szep es jo, kinek szerelmere
Szenteltem magamat edgies ertelemre.
- 880 220. Rendel ennek nap, hold, tud, atyam, szolgálnak,
Czillagok, angyalok neki udvarlanak,
Minden urasagok terdet, fejet hajtnak,
Eőszeve törri fejek pogany balvanyoknak.
221. Ennek az szentsegnek, menybeli felsegnek
En szenteltem lelkem edgietlen egjemnek,
Ennek attam szivem, kegies jegyessemnek,
Eleusius, tudgjad, nem tetszik szivemnek.
- 885 222. Regeni szandekat forditcsa bar masra,
Ne celozzon ream, te szüz magzatodra,
Job, ha az szent hitnek ter ö vallasara,
Az menybeli Isten igaz imadasra.
- 890 223. Ettül szepsegünköt, kincz es ertekünket
Vettük s nem atyanktul az mi letelünket,
Ö onta testünkbe bölcz, eszes lelkünket,
Meg valtata fia verevel bennünket.
- 895 224. Gyönyörü, jo atyam, az Istenben hinni
Urasag s kiralysag ö neki szolgálni,
Ennek kel mindenüt engedelmeskedni,
Jnkab mint atyanknak szavanak helt adni.
225. Iarjon Eleusius követe bekevel,
Mert nem tel Julia kivant szerelmevel,

- 900 Veszen el, vagj terjen Istenhez nepevel,
Nem kel maskint nekem tünder kincseivel!”
226. Kölykeit ha tigris ballangos fészkeből
Erzi el vitetni, langot fuj sziveből,
Alló fakat szaggat, ki tep melj tövekből,
Ugj most Africanus merget ont szemeből.
- 905 227. Jajgat, ordit, rikolt szüz Julianara,
Kerdi, mint atta ö magat szent vallasra,
Csono tövisseket hozat kinzasora,
Genge leanjzonak nyuzas, taglasara.
- 910 228. Vallarul ruhajat azont le huzattya,
Mezitelen testet vereti s csapattya,
Pirossollo veret szaporan ontattya,
Mint fene vad tigris szüzet szaggattattya.
- 915 229. Aztattja az földet artatlan verevel,
Kimilletlen önti, mert nem bir mergevel,
Nem hajt Juliana szörnyü gjötrelmevel,
Atkozza leanyat szentseges hitivel.
- 920 230. Nehez volt előtte, hogj szep Juliana
Bizonyos egj Istent s *ne* balvant imadna,
Söt, hazai istent hogj szibül atkozna,
Azon keservesen sziveből bankodna.
231. Töröd s atkozodik fel s ala setalvan
Mint egj meg busult kan, szemet villagtatvan,
Fel lobbant haragjat lyanyara okadvan,
Villogo szemebül tüz szikrakot ontvan.
- 925 232. Borzad, izzad, valtoz African magaban,
Ket eles tör forog szive hajlekaban,
Szeretet, gjülölseg vadnak baj vivasban,
Emesztödven szive iszanyu bajaban.
- 930 233. Oh kemeny, kegyetlen, nem atya, hohera
Vagj te leanyodnak, kinek halalara
Most fel fegjverkeztel ez szep virag szalra!
Igj szöl az szeretet intven irgalomra:

918 s balvant_[Szótagszám és értelmi okokból jav.]

234. Leheté siralmit s csapasit hallani,
Edes magzatodnak hoherlasat nezni?
935 Attya vagj, szivednek meg kel rajta esni,
Hanem ha marvannya neha szoktal valni.
235. De meg az marvanyis Aryon könyvere
Meg lagjult siralmas, panaszos versire,
940 Vele könyvet öntöt, sit, rit beszedere,
Meg felelt banattal sokszori könyvere.
236. Oh, künel kemenyeb fene kegyetlenseg,
Hogj nem lagjithat meg ez leanyi szepseg?
Eltavozot tülled szülei kegyesseg,
Nincs, latom, szivedben szelid kegyelmeseg!
- 945 237. Gyalazatos ferfi, kit haragnak langja
El birt! Puj, szegjenseg, forro mereg habja,
Nincz benned elesztö szeretet szikraja,
Szived irigisegnek s boszszunak hajlekja.
238. Nem de az vadakis kölykök siralmara
950 Könyvök ontyak, fejek hajtyak bu banatra,
Tulajdon vesztekkal szabadulasokra
Ha siralmok hallyak, futnak valtsagokra!
239. Ah, feneb African most tigris, parducznal,
Aspis kigiok mellyet szopo sarkanyoknal!
955 Egiebet ö benne nem lacz tüzes langnal,
Mezentiust gjözö rut tirannussagnal.
240. Gyalazat szal read, mint egj mustohara,
Halal majdan lepik puffadot torkodra,
Sillyezti fejedet Aetna barlangjara,
960 Meg sem hajtasz szüzek esdesö szavara.
241. Imadkozik szent szüz az kin szenvedesben,
Reped genge büre az kemeny veresben,
Fejirseges teste öltöz veres színben,
El pirossult mint Nap, ha van ecclypsiben.
- 965 242. Dicsö szent szüz mongja: „Jesusom, jegyesem,
Ezt szivel szenyvedem erted, szerelmesem,
Aly mellem, el nehagj, batorics, edesem,
Hogj bekesegeesen kinim szenyvedhessem.

- 970 243. Üdvözítöm, szívem, figyelmezz bajomra,
Nez kegyelmes szemmel sűrű csapasimra,
Segícsd gjengesegem, hogj feltet palmamra
Jussak boldogsagos szined latasara.
- 975 244. Csorduly mint egj zapor; verem, foly testembül,
Egj cseppig omoly ki genge erejimbül,
Mert Jesust szeretem tökelletes szibül,
Erte adom eltem tellyes szeretetbül.
- 980 245. Sebek valamennyin nyilnak szüz testemen,
Vagj menyiszer örül atyam veszelyemen,
Annyi aldas legjen rollad en nyelvemen,
Hogj kapdos, mint erzem, genge szerelmemen.
- 985 246. Örvendek szivemben az tövis veszzöknek,
Helt adok testemen az kemeny veresnek,
Bö ki omlot verem titkos szerelmemnek
Bizonyos czegere langallo szivemnek.
- 990 247. Szivem, szep szerelmem, mennyei jegjessem,
Legy velem serinyen, nezd kinszenyvedesem,
Szerelmedert eltem örömmel leteszem,
Hogj hamareb berem, szived el nyerhessem.
- 995 248. It az tövis veszzök gjorsasaggal jarnak
Hatan az szent szüznek, kik jeleket hadnak,
Testeben az tövis veszzök hagjattatnak,
Zöld, kek, veres szintül mondhad szivarvannak.
- 1000 249. Gyilkos ven attyanak meg nem enyhül *szíve*,
Hanem töb kinzasra gyullad merges kedve,
Kicsapja hazatul, veihez igj verve
Küldi gjalazattal gjermeket meg vetve.
- 1000 250. Izeni: vejire bizza, s leanyaval
Ugj bannyon mint atya- s hiti tagadoval,
Edes matkajanak meg utalojaval,
Szabad legjen *vele*, elte, halalaval.
251. Remült Eleusius, hogj ez hirt hallotta,
Minden csep ver benne posdult s izzaztotta,

969 figyelmezz <szavamra> 992–993 [A fényképen a szövégek olvashatatlanok.] 1000 vere [Értelem szerint jav.]

Atok s szörnyü bura ötet inditotta,
Mert az Christus hitin levoket utalta.

- 1005 252. Elmejeben busul, szüz Julianara
Haragszik, miatta, mongja, jutot bura,
Vilag elöt csuf es szörnyü gjalazatra;
Hald, ez fő aranyat mint veszi probara.

Eötödik resze

Rövidsege ezen felyeb olvasando resznek. Tündöklö leven az arany, tüzben probaltatik. Dicso szent Juliana matkajatul hizelkedö szokkal probaltatik, maga ajanlasaval, erte valo halalanak bizonyos kesz voltaval az igaz hittül idegenittetik. De az menyei jegyes hatalmaval ellenek al. Azert elöttök az eg igaz Istent algja, kinek magat örökösen atta, kiert kesz ö minden kin s halalra. A veneket dorgallya, hogj kezek munkajat minden bolondul imadgja. Kivannya meg tereseket, Eleusiust miért szeretne, Jesust erte meg nem veti. A tanacz fel tamod az szüz ellen, es Eleusiustis halalra gerjeszti; szidalmazza, es haragra lobbantvan földre taszittya. Negj erős ferfiaktul kimilletlenül veretik, hajan fogvast fel akasztattya. It tanulhatnak az hajok fodorito gögösök. Hat oraig füg az maga hajan. Ottan sebessen az földre eresztetik, majd minden csontjai romladozni kezdenek. On fürdőben bocsattatik, kinek forroja lagj melegge tetetik csudalatossan, mellyen az pogany sag almelkodik; ki büil ki vetetven, lanczra vettetik, es sötet mely tömlöczre az szent szüz taszittatik. Az szörnyü homalyos tömlöczben foglalvan önnön magat az mennyei szep elmelkedesben, feny es angjal abrazatban az satany neki meg jelenik; mongja, hogj Christus követe volna. De alnok tanaczat halvan, buzgon terden imadgja Istenet az szent szüz, kerven, hogj jelencze meg jegyesse, ha ezt ö küldötte e hozzaja. Hal ily szozatot, hogj kapja meg, es ki legyen, vallassa meg magaval. Kit is szüz meg kapvan, siralommal Belial ördögnek vallya magat, ki attyatul, Belzebubtul pokolbul taborossan ki küldettenek ez vilagra el csabitasara az embereknek, kik ha nyeresegtelen vissza ternek, kemennyen pokolban meg büntettetnek. Eö mi nemü hatalmokat meg gjözöt mostis, azert jüt, hogj szüz Julianan vegjen gjözedelmet, kitül lanczra vettetet es meg verettetet. Aldast mond az gjözedelemert az Istennek.

- 1010 253. Finom fü aranyon rosda, tüz, kö, proba
Nem fog, ted bar ötet emesztö tüz langba,
Vessed labod ala por, iszapos saarba,
Eg feny e, szep szine, marad jo voltaba.

- 1015 254. Az tüz fenyessiti, ekesebbe teszi,
Böcs, erdemet tüle langal el nem veszi,
Ha vetik sar, porban, onnet ki keresi
Az, ki az aranynak dragasagat hiszi.

255. Regeni mondasa ez az szent irasnak,
Hogy tüz es kemencze probaja aranyrak,
Nyomorusag pedig probaja magunknak,
1020 Mint lattyuk kinnyain it Juliananak.
256. Arany leven, melto, hogj az proba küre
Vettessen Julia gyakor veszelyekre,
De rosdát s olvadást senki szent eltere
Nem ragaszt es nem ken szüz szep szemelyere.
- 1025 257. *Dragalatos* leven ö abrazattyaban,
Bolcz, eszes es elmes ekes szollasaban,
Hires az szepsegben Nicomediaban,
Nemis vala massa kisseb Africaban.
- 1030 258. Szanta Eleusius kinok ala fogni,
Ily szep gjengeseget kanyakkal tepetni
Hoher kezeitül nem hadgja illetni,
Szep nyajasan kezdé hozzaja szollani.
- 1035 259. „Angyali szepsegü edes Julianam,
Mit hallok felöled? Ha igaz, en bannam.
Edesem, en rollad, hid, azt nem gondolnam,
Fogas ha peniglen igaz, en azt bannam.
- 1040 260. Gyalazatos hitre, mondgyak, hogy hajlottal,
Amito Christusert engem meg tagadtal,
Kihez is, két kezzel, hallom, ragaszkodtal,
Isteninkre atkot es szidalmat szortal.
261. Oh, szivemnek fele, ily rut tevelygesre
Mi vit, s ki vezetet ez csufsagos hitre,
Ki miatis jutal taglas es veresre,
Mellyel nagj but hoztal edesed fejere?
- 1045 262. Mongj ellene, kerlek, szivem, e vallasnak,
Anyatul születet egj Isten fianak,
Valy engemet szibül szerető parodnak,
Aszonya igj leszesz kinczes jóságomnak.
- 1050 263. Bizvast vált meg szivem, mint legjek szivedben,
Ha szerez, tegedet rejtelek lelkemben,
Nem hogj ellenseged lennek eletemben,
De meg halok hozzád valo szerelmemben.

- 1055 264. Erted ontom verem es ki adom lelkem,
Read nez mindenem, nagj draga ertekem,
Vagj ha te nem szerez, aztis vald meg nekem,
Okat ad, had tudgjam ellened töt vetkem.”
- 1060 265. Rendel az fü rendek Julianat intik,
Hizelkedven neki, fü heljre ültetik,
Felelyen előttök, ha szavat vehetik,
Azont tüllök neki jo tanacz adatik.
266. Eledet is szive, s gerjet szerelemre,
Edes Jesusanak vagjvan szemelyere,
Tudvan, hogj figyelmez rea, jegjessere,
Celoz mindenekben veg segedelmere.
- 1065 267. Tudgja, hogj jegyesse kesz szolni heljette,
Ki az kisdedeknek nyelvek bölcze tette,
Altalok sokakot szokszor szegjenite,
Beszedet azomban szent szüz igj kezdette.
- 1070 268. „Aldot legjen menynek, földnek alkutoja,
Aldasson ez vilag igaz megvaltoja,
Az Ur Jesus Christus, szivemnek matkaja,
Ki vilagnak ura, leven Isten fia.
- 1075 269. Kinek enmagamat örökke szenteltem,
Az kitül letelem es aldasom vettem,
Ennek kegyelmeben remenyem vetettem,
Kitül el nem tavoroz soha en eletem.
- 1080 270. Kesz, tudgjatok, szivem erte minden kinra,
Tüz, vásra, pallosra, akarmi halalra,
Nem csak ily veszszözes es korbacsolasra,
Hanem minden kinok es gjalazatokra.
271. Okos, nagj bölc s elmek, kik engem probaltok,
Elmeteket, kerlek, oh ne faraszszatok,
Hogj engemet tülle ti mar el huzzatok,
Kin s fegjverrel tülle elnem szakasztotok.
- 1085 272. Regi meg ert elmek, tudom, bölcsek vattok,
Mongjatok meg nekem, ti most kit imadtok,
Ki elöt terd s fejet bokrossan hajtotok,
Balvanyok, ördögök elöt meg horgattok.

1060 nekik [Értelem szerint jav.] 1061 [Az *eledet* szó javításként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

- 1090 273. Oh szivem fadjalma, oh sűrű sötetseg,
Mint fogta elmetek ily istentelenség!
Mert nem ismeritek, mi az igaz felseg,
Kitül alkuttatot meny s földi kerekseg?
274. Nem föld szint, meljsegeben, hanem az egekben
Lakik az szent Isten, az ki mindenekben
1095 Segiti hiveit igjekezetekben,
Batorit, gyamolit jo s bal szerencsenkben.
275. Bolond balgatagsag ollyaknak szolgálni,
Kit ket kezünk formalt, es tanult önteni,
Veszedelmes nekik tiszteletet tenni,
1100 Tisztelői velek szoktak el karhozni.
276. Ördögök altalok, bizony, nektek szolnak,
Es nem magok nyelven feleletet adnak,
Jaj, mely sok sziveket ök pokolban rantnak,
Satanyok nyügiben kik balvant imadnak
- 1105 277. Veszely, jaj romlasban ti nagjban forgotok,
Halal arnyekaban bizonyosan vattok,
Melyben ha vegiglen batran meg marattok,
Boldogulastokat soha se varjatok.
- 1110 278. Jaj, szanyon meg Isten, kerem, benneteket,
Szent hit vilagara hozza elmeteket,
Velem imadgyatok Jesust, Istenteket,
Ki meg boldogitna vegre lelketeket.
- 1115 279. Teged en pediglen, Eleusius, kerlek,
Ha benned hozzam van igazsagos lelek,
Kincs, draga joszagert, el hid, nem szeretlek,
Ha Istenhez nem tersz, soha sem kedvellek.
280. Jdegent Jesustul nem illik szeretni,
Pogant sok kinczejert mi haszon boczülni?
Nem lehet ennekem aztot kedvelleni,
1120 Ki szent hitem szokta mergessen üldözni.
281. Maragy te magadnak vilagi kinczeddel,
Nem kellesz en nekem himes szerelmedel,
Neis kisircsd szivem hizelkedeseddel,
Meg nem tantoritasz edes beszediddel.

- 1125 282. Illetlen előttem, valami Istennek
Nem tetszik tündöklő fenyves szemeinek,
Legj te ismerője az en szent hitemnek,
Aldasat igj nyerhed s vehed jegyessednek.”
- 1130 283. Dörgenek, mikenen egek fen csattognak,
Midön hideg, meleg egjmassal bajt vinak,
Kemeny csattogas közt menyköveket fujnak,
Kiknek csapasokra sokan meg is hálnak.
- 1135 284. Öregek es ifjak it Julianara
Rikoltnak, orditnak, mint vadak baranyra,
Meltonak itilik sokan öt tüz langra,
Szoros bilincz vasra, Brontes bekojara.
- 1140 285. „Nekünk istenünköt, mongjak, karhoztattya,
Kiertmar kemennyen meg verette atya,
Ordögöknek mongja, lelkünk karhoztattya,
Atkakit fejünkre szaporanis ontya.
286. Kezedben, Eleusi, Julianat atta,
Sanyargassad ötet, mar te read bizta,
Mivel ö gjürüdet meg vette s utalta,
Nagj jambor ven attyat meg szomorította.
- 1145 287. Iarj te halalara, ne vagj szerelmere,
Ne hajcs semmit külsö deli szepsegere,
Peldat tegj, vettessed szörnyü gjötrelemre,
Es mingyart toszittasd egy sötet tömlöczre!”
- 1150 288. Szidalmat tisztarto szor Julianara,
Atkozza, hogj vette szemet orczajara,
Mint egj merges sarkany, ha tanal praedara,
Ugj fuj Eleusius merget szüz leanyra.
- 1155 289. Idegen mar szive, nem tud kegyesseghez,
Vadda let bujaban, mongja, jegjesehez
Nyullyanak szolgálai, mint egj idegenhez,
Nyujtoztassak földre, fogjanak vereshez.
- 1160 290. Ragadgyak szent szüzet, taszittyak az földre,
Mint egj por, nem melto az szonyeges szekre,
Negj erős ifjakat rendel veresere,
Kik keszeket rendel vetik az szent szüze.

1128 Jegyessemnek [Értelem szerint jav.] 1133 Jujianara 1136 Brotes 1137 Mon < d > gjak

291. Akkoron elő al első hoherlasra,
Tövies veszzöt hany szaporan hatara,
Fene, mint egj tigris, a köver praedara,
Siet testet tepni, kesz el szaggatasra.
- 1165 292. Szorgalmatos masod, gyors mestersegiben,
Csapdossa Juliat fel lobbant mergeben,
Förtözteti kezet könyökig vereben,
El lankad vegterre kamasz erejeben.
- 1170 293. Oh rut kegyetlenség, fene dühöt vadsag,
Poganytul mit szenyved most az artatlansag,
Juliana mostan ta/pig mind pirossag;
Szenvegj nagj bekevel, tied az menj orszag.
- 1175 294. Mint az elefantok, ha ontot vert latnak,
Viadálnak annal inkab batorodnak,
Ugj hoherok vertül kinzasra gyuladnak,
Midön pirossagat nezik az rosanak.
- 1180 295. Patak modon veret akarjak foltatni,
Negjen egimas utam kezdik leant verni,
Latnad veret földön tocsaval allani,
Harpiak nem gjözik mind fottig ki szini.
296. Restülnek, faradnak hoherok kinzasban,
Pihenest vevenek mind negyen; azomban
Eleus reszeg volt mergetül bujaban,
Hoherokat szidgja tüzes haragjaban.
- 1185 297. Eg ö elmejeben szent szüz halalara
Ujjab kint gondola veg csigazasara,
Hajan kötteti fel öt az törveny fara,
Hat oraig tartya ot sokak lattara.
- 1190 298. Sanyaru valoban szüz Julia kinnya,
Czifra gjenge haját most kötelnek fonnya,
Mellyen öt felkötö hohera, nem szannya,
Csufsagat se atya, se anyja nem bannya.
- 1195 299. Ah, scorpio tejen hizot rut poganyzag,
Viperak fajzati, ordogi gonoszszag,
Mit vetet Julia, ez az szep tisztasag,
Hogj most fan füg hajan, o rut tirannussag?

1171 tappig 1179 Ladnad

- 1200 300. Latrok bünteteket szüz nem érdemlette,
Mert senkinek kinczet lopva el nem vette,
Sot, világ jóságát ganejnek itilte,
Labával tapodván másoknak engedte.
301. Apsolon egjedül hajan az cser fara
Akadot, mert vagjot arany koronara,
Tamadvan attyara, ven David kiralyra,
Kiert mint egj tolvaj, melto volt az fara.
- 1205 302. Vagj hogj arany színü haja kevelysegre
Jnditotta ötet es vitte veszelyre,
Mint celozot velek sok szivek nyeresre,
Ugj igazan jutot ezen büntetesre.
- 1210 303. Esz szep leanyzo senkinek karara
Nem celozot masok lelkek artalmara,
Nem fodoritotta ö azt csifrasagra,
Hogj ne keritene mast veszely s romlasra.
- 1215 304. Tünder mestersegre, fodorito vasra
Nem vagjot balsamum, hintegetö porra,
Simito füsüre, gyengelteto lugra,
Hajat sem szepite masok csalasara.
- 1220 305. Tutta, a szep színles sokakat elrontot,
Az pantlikazot haj pokolra taszitot,
Szüzbül ostobakot ez egj változtatott,
Czegeres bünökre hanyat homlok huzot.
306. Ej, mely sokan mostan az haj simitasert,
Gyakorta czifrazot fel fodoritasert,
Hallosan le csüggö gjöngjözöt hivsagert
Kenkü tüzben egnek haj buburitasert.
- 1225 307. Tanuld hajad gjengen s keveszen nevelni,
Orczadon boczasd le, sziveket tucz fogni,
Mint vetet halloban hamar kerithetni,
Judit Hollofernest ugj tutta meg csalni.
- 1230 308. Iajt hoza ez hajszal ez fejedelemnek,
Nyügöt, bekot szerzet bilincset kezének,
Lengedező szeltül noha lebegtenek,
De jaj, mert gjözöji lenek ily felsegnek.

1207 nyeres <e> re 1211 azt <at> 1229 <a> ez hajszal <a> ez

- 1235 309. Villogo arany szín szép haja Samsonnak
Nem de romlast hozot erős hatalmanak,
Dalilla kit el nyert es így tette csufnak,
Nyomorult fogolynak, vegre vak kudasnak.
- 1240 310. Ieles szép hajain Nisust kiralt bura
Scylla fris leánya hozá akkor jajra,
Midőn lopva gerjet haja nyirasára,
Mellyel veszelt hozot atya s orszagara.
- 1245 311. Leányok, lassatok, pompas hajatokkal
Ti meddig mehettek pantlikazastokkal,
En nem ijesztelek, de mint vas lanczokkal
Huzattok pokolra fodoritastokkal.
- 1250 312. Artatlan Julia hajan keservessen
Hat oraiglan füg fen nagy gjötrelmesen,
Feje büri el vált csontul majd tövessen,
Ki szakad szép haja, földön van fürtössen.
- 1255 313. Gyillkossa nem szannya, farul le veteti,
Fel holtan az földre gyorsan ereszteti,
Le esven, csontyait majd öszve töreti,
Kinnyait ujjitva, ezent öregbiti.
- 1260 314. Resz kadban ont hanyat, tetet sebes tüzre,
Olvaztvan forraltat leány szüz fejere,
Ontattya, midőn for, Julia testere,
Hogj így hamarabban járhatna vesztere.
- 1265 315. Az forro ont hoher mikor szüzre onta,
Hevseget jegjesse hamar változtata,
Genge csendes harmat vizeve fordita,
Ki szüzet nem banta, sőt, kinban ujjita.
- 1270 316. Szörnyü forrosaga neki artalmara
Nem löt, söt, inkább volt gjogjito hasznara,
Rosa viztül beteg mint jut ujjulasra,
Ugj elet Julia ontul viadalra.
- 1275 317. Zendulest poganysag leg ottan inditot,
Egj mas közt kialtyak, ki ki csudat latott,
Szüznek az buzgo on hogj semmit nem artot,
Soktul artatlannak szent szuz kialtatot.

1256 hamar <bb> abban 1261 Sz<a>ör<a>nyü 1266, 1276 [A sor utolsó három betűje a fényképen nem olvasható a behajtás miatt.]

- 1270 318. Űldözöje latvan, Isten oltalmara
Vigjaz Juliana szabaditasara,
Azont mint egj tolvajt vetteti vas lanczra,
Es le taszittattya tömlöcz barlangjara.
- 1275 319. Zörgö vas lanczival бүdös sötet helyben
Rekesztetet mint egj oroszlany veremben,
Hol szep jegyesse jut szaporan eszeben,
Kinek kivan reszes lenni szerelmeben.
- 1280 320. Elmejet midön szüz menyekben jartatna,
Örömmel halalra erte magat adna,
Buzgo ohajtasit satany hogj hallana,
Celoza ö azon, mikent meg csalhatna.
321. Leg ottan oltözek egj tündöklö fenyben,
Azt velned, szent angyal fris természetiben,
Meg jelenik szüznek az sötet tömlöczben,
Ereszkedik velle egj ilyen beszedben.
- 1285 322. „Tündöklö ez szinben, im, hozzad küldettem,
Menybül Christusodtul követsegem vettem,
Nem masert, Julia, hid, hozzad küldettem,
Hanem akarattyat hald meg, ki jelentem.
- 1290 323. Ekes rosa szala te vagj szüleidnek,
Örom s vigassaga dücsö nemzetednek,
Gyalazatot ne tegy, kivannya ezeknek,
Fogad akarattyok, aldoz isteneknek.
- 1295 324. Teremtö Istennek ez parancsolattja,
Szivebül titkossan izent akarattya,
Nem kivannya, hogj legj neki aldozattya,
Tudvan, hogj hitedet kin meg valtoztattya.”
- 1300 325. Halvan ezt követet, mint revesz szelvezsben,
Sokat gondolkodik, neessen veszelben,
A szerint Julia ezen üzenetben
Hannya szüz elmejet, van nagj törödesben.
326. Angyali igaz hü szolga ha ez volna,
Elmelkedik ekint szep szüz Juliana,
Nekem ily dolgokat ö nem tanaczolna,
Hogj el fogjna hitem, hanem batoritna.

- 1305 327. Könnyü ördögnekis nap fenyben öltözni,
Angjali szépségben nekem meg jelenni,
De hogj isteneknek én kezgjek aldozni,
Azt senkinek nem kel felölem gondolni.
- 1310 328. Juliana esek gengen terdeire,
Ket szeme indula siralmas sos könyre,
Nyelve, szive gerjet illyen könyörgesre,
Jelentne meg, kitül jüt ez követsegre.
- 1315 329. Ered illyen szozat hozza magas menybül,
Kapja meg, s ki legjen, mind addig kezébül
Öt ki ne-bocsassa, meddig beszedeüb
Meg erti, ki legjen es minemü heljbül.
- 1320 330. Rendesen Julia követhöz jarulni
Kezde *nagj* szeliden hozza közelitni,
Mintha tiszteletet lattatnek ő tenni
Nekie, kezehez kivanna bekelni.
331. Eleiben lepven az tündér angjalhoz,
Batorsaggal nyula Belial jobjahoz,
Kitis meg szoritvan, huza ő magahoz,
Kérdi, ki legy s kitül jüt Julianához.
- 1325 332. Szörnyü orditassal magat Belialnak
Vallya, pokolbeli satany s nem angyalnak,
Hires *nagj* Belzebub kedves magzattyanak,
Vesztere küldetet eö Juliananak.
- 1330 333. Zörgö, majd menydörgö siralmas jaj soval
Belial kialtya, attya ostorával
Mint kinoztatnak ök tüzes korbacsakkal,
Ha ki nem bir Christus leany vagj fiaval.
- 1335 334. Temerdek kinokaj, mond satany, fejekre
Ont Belzebub azon ördögök tisztire,
Ki kereszteny embert nem vihet veszelyre,
Azont taszittatnak tülle *nagj*ob tüzre.
335. „Enis, jo Julia, hozzad hogj most jüttem,
Elhidgjed, atyamtul nem masert küldettem,

1312 Jele<t>ntne meg<ne>kitül 1318 magj 1323 [A *Kitis* aláírva a javítgatott eredeti szó alá, melyből a *Ki* és a föléírt *tis* olvasható el.] 1331 k<é>inoztatnak

- 1340 Ha nem veszelyedre, melyre igjekeztem,
Gyözedelmem rajtad, bizony, remenlettem.
336. Taborosan küldöt atyam ki vilagra,
Hogj csalardsagunkal Istennek nyajjara
Tamadgjunk, siessünk veszely s artalmara,
Es nyertessen szallyunk praedankal pokolra.
- 1345 337. Iaj, mint leszen dolga atkozot fejemnek,
Mert nem arthatek en szüz tisztza eltednek
Gondolvan, praedaja lennel en törömnek,
De jaj, meg gyözöje vagj minden eromnek.
- 1350 338. Iuliana szep szüz, nevedet, szentseged
Ma tetted hioresse poklon erösseged,
Rajtam meg mutatvan gjözedelmességed,
Rettegik ördögök dücsö nemesseged.
- 1355 339. Nekem semmi erő eddig nem arthatot,
Törben, kelepceben senki nem foghatot,
Kereszteny ereje, hid, meg nem birhatot,
Egjedül hatalmad engem most meg *rontott*.
- 1360 340. En Adamot s Evat az paradicsomban
Meg ejtettem s vittem halal hatalmaban,
Reszes voltam Kain rut gjilkosságaban,
Abelt meg öletem artatlansagaban.
341. Veret ki öntettem, Kaint kegyelmetül
El huzam Istennek aldot szent kezetül,
Ketsegben ejtettem, meg fosztam az egtül,
Tüz langra vitetet incselkedesemtül.
- 1365 342. En az sidosaggal bornyut imattattam,
Isten helt előtte terdét meg hajtattam,
Sido ifjakrais tüz langot szorattam,
Az mely kemenczeben öket taszittattam.
- 1370 343. Tüz zaport, mint regen az eg Sodomara
Ontot, ugj okadek en ama varosra,
Hires Jerusalem fris alkottmannyara,
Dicsoseget hozam vegsö gjalazatra.

1353 Neke < d > m 1356 [A *rontott* szöböl a fényképen csak az első két betű olvasható a behajtás miatt.] 1366 terdem [Értelem szerint jav.]

- 1375 344. Ezekhez hasonlo szörnyü romlasokat
En tettem vilagban iszanyu károkát,
Meg tantoritottam erős hatalmakat,
Bün örvenyre vittem sok artatlanokat.
- 1380 345. Zabolat vetettem szajokban sokaknak,
Porazon hordoztam nyakok nagy uraknak,
Sok szep virag szalak gjakran hervadtanak.
Kezem miat aszszu korova valtanak.
346. Zene bona holl volt, ottan jelen voltam,
Gyülölseget sok szü s lelekben forraltam,
Gyilkos boszszusagra en ingerlő voltam,
Vilagot pokolra majd en magam huztam.
- 1385 347. E melj gyalazatra engem Juliana
Gyenge ket kezevel ez mai nap vona,
Nem hittem, ereje hogj erömmel birna,
Altala fejemre ily veszely szallana.”
- 1390 348. Lassan figyelmezet szent szüz mind ezekre,
Halgatvan, nem eset felelem szivere,
Belial szavai nem inditak felszre,
Söt inkab gerjesztek bator mereszsegre.
- 1395 349. Ha liget erdőben vadasz az vad nyomra
Tanal, siet es fut, celoz az praedara,
Ha hajthattya vadat tor avagj hallora,
Meg köti erőssen, veti csörgő lanczra.
- 1400 350. Igj szep Juliana, bizvan szent Uraban,
Belialt meg foga; kezet, labat vasban
Ejte, nagj hamarán siralmas rabsagban
Egj leanyzo hozta gjalazat, csufszagban.
351. Reszket it Belial, nezven Juliara,
Lattya, nem talalt it mi első anyankra,
Kit meg csalt, de ez szüz vete ötet lanczra,
Hatra köte kezet, taglast ven magara.
- 1405 352. Erős az szent hittel, bizot jegjesseben,
Az ki segitette sok kisirtetiben,
Batorita ötet minden gjötrelmeben,
Nem hatta el esni ily gyengesegeben.

- 1410 353. Szörnyő nagj csudara itten indulhatot,
Sátány hogj szüz lanczan kötözve tartatot,
Kemenyen leanytul meg ostoroztatot,
Julia virattig ot könyörgest ontot.
- 1415 354. Imadta Istenet, hogj ily nagj probakban
Eötet el nem hatta kinok fajdalmaban,
Söt, meg segitette veszendő sorsaban,
Batoritottais minden dolgaiban.
- 1420 355. Temerdek sötet ej miglen napvilagtul
Megnem fenyesedet ekes sugaritul,
Mind addig Julia szep imadsagatul
Meg nem szünt az terden allo buzgosagtul.
356. Igj kinok s poganyon gjözedelmes leven,
Az erös satantis lanczal lekötözven,
Batorito lelket tovabrais kerven,
Testet az kinokra azonban keszitven.
- 1425 357. Mikepen löt dolga, s minemü harcokra
Hivattatot szent szüz, jutvan virattara,
Azt mar tovab bizom mas versek formara,
Csak hogj kedved legjen it az olvasasra.

Hatodik resze

Summaja ezen resznek. Az nap serkentetik az hamareb valo fel kelesre, hogj diadalmas batorsagat es triumfussat lassa Juliananak, kinek kinzo ezközöket az piros hajnali hasadaskor keszitenek az poganyok. Az hoherok keszülnek csigazasara. Jo koran parancsollya az praefectus, hogj ki hozasson az szent szüz az tömlöczbül. Az sokasag varja, hogj halalat lassa. Ki jü, de mindenek csudajara es felelmere utanna lanczon huzvan Belialt, kitül az nep el remült iszanyu orditasat halvan az satanynek. Sirvan keredzet, de az szent szüztül elnem eresztetet, hanem tülle az piacra vitetet ki. Eöt ragalmazvan, boszorkanynek Juliána mondatik; az satanj idestova tülle hurczoltatik es lanczal veretik, vegre egj бүдös arnyek szekben vettetik. Ily triumphussa utan az birak eleiben megjen Juliana, holot szemere hanyatik attya hitinek meg utalasa es isteneknek gyalazasa. Intik, hogj aldozatot tegjen az isteneknek. Mongja, hogj örömmel aldozik, de az menjbeli Istennek, kitül semmi nemü kin ötet el nem vohattya, kihez hogj terjenek, inti öket; kinek intesen haragra gerjednek, es egj kereken meg nyujtatyak az szent szüzet, holot szenyved iszanyu kinokat. Halat ad Istennek, ottan tundöklö fenjesseg környül fogja, es Isten minden fajdalmibul meg gjogjitja, kiert buzgon halat ad es konjorög terden alva, hogj nemzetet Isten meg vilagositcsa s terecsce az igaz szent hitre. Foganatos lén imadcsaga, szaz huszan

ternek az világossagra, kiket az poganjsag konczott, es Juliana az martyromsagra batoritot, kikkel halala elöt jegjesenek aldozot, es 120 az palmara es az hervadatlan boldogsag koronajara elötte el bocsatot, kiktul diadalmas baj vivasa utan varatik Juliana azon szent martyrok tarsasagara.

- 1430 358. Sürü homalyodbul, fekete gjaszodbul, Phebus, juj mar vilagra,
Temerdek sötetbül, surü felyegedbül derüly fel bizonysagra,
Terjesszed fenyedet, mutasd meg szinedet, kerünk, ohajtasunkra.
359. Csudat ma szem lelhecz, ket szemeddel nezhecz, utald meg
homalyodat,
Oncsd ki vilagodat, terjzd sugaridat, had lassuk szep orczadat,
Nez egj baj vivasra, diadalmas harczra, it neveld csudaidat.
- 1435 360. Ha erős aszonyra, meresz es batorra Salamon eleteben
Nem tanalt vitezre, bajnokos erősre, majd meg lad szemtül
szemben,
Mikepen egj szepseg al gjenge deliseg ellenseg elleneben.
- 1440 361. Gyözedelmet veszen, dicsoseges leszen meny es földnek lattara,
Eördögök dandarjat, vilagnak dardajat fordittyta taborara,
El veszti, sillyezti, es meg szegjeniti, nem hajt test hatalmara.
362. Irigjseg tomloczben, duhosseg veremben tetette szüzt rejtekben,
Holot nyugovasa, csendes maradasa nem volt, el hid, semmiben,
Mert Juliat bajra, sarkany hitta harczra merges duhössegeben.
- 1445 363. De ezt meg nem gjözte, földhöz sem verhette Belial dühössege,
Söt öt meg kötözte, lanczara vetette szüz draga vitezsege,
Ki hozza tömlöczbül, kinnyanak vermebül Julianak szentsege.
364. Hogy hajnal hasadni, kezde pirossulni Juliana kinynyara,
Hoherok készülnek, hogj majdan vert öntnek, keszek szuz
halalara,
Erös *korbacsokat*, vas kalapacsokat szerzettek rontasara.
- 1450 365. Alig kezd fenleni, nap sugar terjedni vilagnak negj reszere,
Eleusius buja szorodik szitokja, hadgja, szüz veszelyere
Mind keszen legjenek, kik ö tülle fügnek, kint onczanak szent
szüzre.

1442 nyugovasa <tt> csendes maradasa <tt> 1443 [A *bajra* ráírva az olvashatatlan eredetire.]
Sarany; Me<z>rges 1449 kor ba csokat

366. Közöttök leg jobbnak, az latszik batrabnak, ki jobban
 csufolhattya,
 Szent szüzet karomlya, szivebül utallya, moczkosabban
 szidhattya,
 1455 Keszek veret szini, egj cseppig ki öntni, ki ki vesztet ahjttya.
367. Haraggal tisztarto mongja, tomlöcz tarto lakatoknak kulczait
 Vegjele az szögrül, bizonyos heljerül, az tömlöcznek ajtait
 Nyissa fel zarjait, eros vas rudait, bocsassa fel foglyait.
368. Hamarsaggal mennek, tömlöczhöz sietnek, vitezek környül alnak,
 1460 Kulcsok hogj csörgenek, nepek egyben gjülnek, hogj ujsagot
 lassanak,
 Julia hivatik, elo szollittatik, töb foglyok ben maradnak.
369. Seriny gyorsasaggal es nagj hamarsaggal leany ki jü tömlöczbül,
 Szabadon, nem vasban, mint ment mely barlangban, de az satant
 kezebül
 Eö el nem ereszte, lanczon ki vezete nap fenjre az sötet bül.
- 1465 370. It Juliat lattyak, de meszszeré futtyak, kik meg olni akartak,
 Hogj ki jüt tömlöczbül, latrok *rekeszebül* szabadossan bocsatak,
 Senki kezét szüzre nem vete veresre, rettegve de csudaltak.
371. Futot az ellenseg, hoheri mereszseg allot tülle meszszeré,
 1470 Mindenik irtozot, szent szüztöl tavozot, csak Belial szegenre
 Jutot gyalazatra, indult orditasra, keserves konyvezesre.
372. Belial szep szüzet kerü, bar ra tüzet rakjon, csak el bocsassa,
 Eöt ne nevetesse, ambar kinra vesse, es horogra akaszsa,
 Hogj nem csufsagara, poganyok lattara hurcsollya s csufoltassa.
373. Oroszlany ha ordit, mindent felszre indit, retten ki ki sziveben,
 1475 Haja szala borzad, testeben is izzad, ember valtoz szineben,
 Igj most az poganyosag, dühödöt hohersag reszket minden izeben.
374. Tavulrol szemlelik, Julianat felik, igen meszsze kerulik,
 Senki hozza menni, nem mer it jarulni, kegyetlennek itilik,
 Ez rabot kik lattyak, utallyak es futtyak, tavolrul, hid, szemlelik.
- 1480 375. Az alazatos szüz, melyben nincs gancz es büz, Belialnak siralmat
 Nem hallya semmiben, viszi *nep* köziben; kerü szent szüz irgalmat,
 De beszel siketnek, regi kevelysegnek meg rontya most hatalmat.

1455 [Az *ahjttya* olvasata a javítgatás miatt bizonytalan; eredetileg *ohayttja* lehetett.] 1466 [A *rekeszebül* 3. és 4. betűje a fotón nem látható.] 1481 nem [!]

- 1485 376. Triumphalt sokakon Belial urakon, de itten meg csalatot,
Mert szüz Juliatul, mint meresz bajnoktul, porazon hurczoltatot,
Mint egj nagy komondor, pokolbeli fondor mindenüt csufoltatot.
377. Puffat irigjsege, nőt kinnya es merge halalos szegyenere,
Ment volna pokolra örömmel tűz langra, regi kinzo helyere,
De it nagjob kinban forgot, mint tuz langban, keredzet az
szelveszre.
- 1490 378. Szüz nem eresztette, eressen büntette sok undok büneiért,
Kit cselekedtetet, azokert fizetet: Adam, Eva esteert;
Itten meg fizetet azokert, miket tet, Cain gjlkos vetkeert.
379. Ha ö bunre vette, balvant tiszteltette sidokkal az pusztaban,
Az mostan imadgja szuzet, de nem adgja kereset fajdalmiban,
Massal, mint vetetet, ugj meg büntettet ez mostani fortelyban.
- 1495 380. Piacson fel s ala a nep hogy meg halla, leany satant hordozna,
Nicomedianak minden utczajanak lakosa fel indulna,
Ez csuda latasra, satan csufolasra nagj hamarsaggal futna.
- 1500 381. Itten boszorkanyrak mondatik s nem masnak sokaktul Juliana,
Nemelyektül szentnek, Istennek kedvesnek kialtatik, hogj volna,
Karomlast egj reszrül, aldast kigyesektül vesz Jesus artatlana.
382. Az Isten hiveit, gengen szeretoit vilag hamar meg szollya,
Karomlast fejekre, szent tiszta eltekre szor, élteket utallya,
De az Istent felök, jo erkölczben elök szivek fel magasztallya.
- 1505 383. Karomloknak nyelvek, csalardoknak szivek Juliana meg veti,
Bizik Isteneben, kegjes jegyeseben, hogj tovabis segéti,
Ekes koronajat, vegso szep pallyajat el futtya, s el nem veszti.
384. Pogany sokasagnak, dühöt hamissagnak szemeknek ö lattokra
Belialt hordozza, idestova huzza mindenek csudajara,
Erössen csapdossa, ördög orditasa hallik, indul jaj szora.
- 1510 385. Oh erős leanyzó, szentseggel viragzo, satanyon triumphalo,
Neveld dicsoseged, terjezd erőseged, neked pokol holdolo;
Meny es földön neved terjed, örvend szived, vidam harcztul ujjuło.
- 1515 386. Dicsird Istenedet, edes jegjessedet, ki figyelmez bajodra,
Nez szent szemeivel örvendetes szivel mint edes matkajara,
Neveli hiredet, segiti igjedet, var gjongjös koronara.

1496 indul <a> na 1502 sok

397. Tülle tüz, se fegjver engemet el nem ver, el sem vonnya szivemet,
Veres, korbacsolas, csigazas es taglas sem huza el kedvemet,
En neki aldozom, hid, meg sem valtozom, tisztelven Istenemet.
- 1550 398. Gyönyörü szenyvedni, nyereseg bajt vini, verrel erte aldozni,
Kissebseget türni, mindentül meg valni, dicsoseges meg halni,
Istenert embernek, hitiert mindenek szep lelkünköt ki adni.
399. Ostor s korbacsokat, kerek s pallósokat en arnyeknak alitom,
Testemnek töreset avagj meteleset buzgosaggal ohajtom,
Igaz szent hitemet, edes Istenemet soha el sem haghatom.
- 1555 400. Ream, virag szalra, mint genge rosara öncsd, poganystag,
mergedet,
Szorj bator tüz zaport, tegj alam gyujto port, lobbanczad fel
tüzedet,
De nekem nem arthacz, menytil el sem vohhacz, nevetem
gjötreimidet.
- 1560 401. Iavallanam nektek, kik ide gyültetek, hogj Istenhez ternetek,
Draga kegjelmében, Jesus erdemében reszesek igj lennetek,
Maskint poganystagban es balvanyozasban ti pokolban
silylyedtek.”
402. Sok szep intesere, jeles beszedire az ördögi hamissag
Nem tudvan felelni, szent szüznek mit tenni, fel kialt az sokasag,
Phalaris kinynyara, Ixion dallyara melto az csintalansag.
- 1565 403. Atkozot leanyzo, attyanak but hozo, szüleit szomorito,
Szentsegink atkozo, istenink gjalazo, tüz, meny küre vagy melto,
Nyelves, karomkodo, morgo, szitkozodo, ragadgjon el az p....
404. Birak tanaczkoznak, egj mas közt suttognak, itilik szüzt kerekre,
Hadgjak hoheroknak, kereket hozzanak, gongjok legjen szent
szültre,
Huzzak ny... csak vonyak, csigazzak s ne szannyak, mert tert
idegen hitre
- 1570 405. Furiak pokolban, Megerak tüz langban valamikent futosnak,
Ugh hoheri szüznek minden fele mennek, hogj kereket hozzanak,
Mellyen az szent szüznek mint gonosztevönek tetemi meg
vonatnak.

1558 [Az *ide* beszúrva a sor fölé.] 1566, 1569 [A szóvégek e fényképen a behajtás következtében nem olvashatók el.]

406. Az hoherok masok, fene es gonoszok, mint kopok az ligetben,
Ha nyomra talalnak, futosvan csahorgnak, mig vad nem esik
1575 törben,
Ezekis kereket, kinzo eszkozöket fognak hamar kezekben.
407. Viszik, hempergetik, kereket vezetik tanacz hasz eleiben,
Ottan kinzasahoz, szüz hoherlasahoz kezdnek tüzes mergekben,
Juliat kerekre, taszitat az földre istentelensegekben.
408. Kezeit kötözik, labat öszve füzik gyönyöru Julianak,
1580 Eros istrangokkal, csörgö vas lanczokkal iz reszi rangattatnak,
Rut kimilletlenül es embertelenül a tiszta szüzzel bannak.
409. Mint ban az rosaval, genge violaval szel kemeny csapdosasa,
Tengeri gallyaval vagj üres hajoval az szel vesz tamadasa,
Ugy it csapdostatik Julia huzatik; siralmas nagj kinzása.
410. Kereken füg keze, ropog minden ize, kimiltelen nyujtattyak,
1585 Labai kötözve van le csövekezeve, kinnyait igj ujjittyak,
Iz reszek szakadnak, csontok ki fordulnak, szent szüzt igj
kinoztattyak.
411. Erek, inak nyultak, csontok ki mozdultak szokot szep allasokbul,
Vallai le szegtek, kezei el estek, iz reszszek forgojokbul
1590 Mind kihuzattatnak, s el szakadoztatnak allo fondalasokbul.
412. Porolyel csontyai, tetemi s vallai mind oszve torettetnek,
Gengen nöt karjai, forgo csont szarai kemennyen verettetnek,
Alig porczogoi, könyöki, bokai szellel hogj el nem esnek.
413. Lattak csont vellöit, elrontva terdeit hoherok az kinzasban,
1595 Mind el faradanak, es el lankadanak fene tyrannussagban,
Ök pihenest vesznek, mert veritekeznek szent szüz csigazasaban.
414. Oh fene duhösseg, rut embertelenseg, Julianat ez kinban
Nincsen, az ki szanna es meg szabaditna, biztatna fajdalmiban,
Verszopo nemzetseg, ah, pogany dühösseg, atkot szor ra bujaban.
415. Igj öt öszvetörven, igen ki feszitven hagjak soka kinlodni,
1600 El romlot csontyait, minden kis izeit könnyen meg szamlalhatni,
Most Juliananak, meg kinzot leanynak sebeit szemlelhetni.

1585 [Elöbb:] nyujtattik 1591 csontyai < t > 1598 [Elöbb:] szanynya

- 1605 416. Oh, te viperatul es merges kigjotul fajzatot rut poganysag,
Mít vetet ellened, hogj ezt cselekedned kellet, ez az tisztasag,
Artatlan vereben, szörnÿü keserveben mert gjönÿörködcz,
oh vaksag?
417. Mindenÿi kinnjaert, oh, verontasaert szuz ad szibul halakot,
Edes jegjessenek, szive job felenek szibül ont imadsagot,
Hogj ily gjötrelmiben, szörnÿü kin örvenÿben nem szor masokra
atkot.
- 1610 418. Nagj bekevel türte, rontassat szenyvedte, ohajtvan nez az egre,
Könÿörgöt Istennek, hogj helyet lelkenek engedne, s vinne menyre,
Ha neki tetszene, kerÿ, hozza jüne, sietne vedelmere.
419. Mondvan: „Oh, Jesusom, szereto Christusom, tekincz hü
szolgalodra,
En gyenge testemnek szornÿü sebeimnek figjelmesz fajdalmira,
Ha ertetcz kezeddél, draga kegjelmeddel, fel allithacz meg labra.
- 1615 420.
- 421.
- 1620 422.
- 423.
- 1625 424.

1606 [Elöbb:] halakat 1615–1628 [Ezeket a sorokat nem filmezték le.]

Hala ado szivet buzgo konyveivel Isten dicsiretire.

- 1630 425. Dicsirlek Jesusom, matkam, fő orvosom, minden izresz tagombul,
Aldalak, szerelmem, mennyei kegelmem, hogj az en kinaimbul
Ma fel szabadital, uj eletre hoztal halalnak arnyekabul.
426. Elegtelen nyelvem, igen kicsiny szivem az te dicziretedre,
De kerlek, ez nepbül, poganystag verebül hoz sokat szent hitemre,
1635 Kikkel aldhasalak, magasztalhasalak angjalok örömere.
427. Oh szep vilagosság, hitbeli igassag, fenyed oncsd ki menjekbül,
Mely altal az vaksag lasson az poganystag, terjen sötetsegebül,
Az igaz szent hitre, te ismeretedre jusson teveljgesebül.
428. Tudom, nem kivanod, mert az embert [?] szanod, veszedelmet
senkinek,
1640 Teresek ohajtod, kegelmedet nyujtod hiven hozzad teröknek,
Verem ontasaert es szep szerelmedert nyujczd irgalmad e nepnek.
429. Valakik meg ternek, igaz hitben lesznek, velem dicsirnek szibül,
Teged magasztalnak, egj Istennek valnak minden tehetsgekbül,
Nyucsd hat szent lelkedet nekik kegelmedet, had dicsirjünk
lelkünkübül.”
- 1645 430. Alig onta szivet es bü könjorgeset Julia terdeplesben,
Azont angjaloktul mint seriny szolgaktul vitetet magos menyben,
Akarattyat szüznek *tette* jegjessenek matkaja mindenekben.
431. Egjeles nepeknek, nagjok s kicsinyeknek szivek almelkodasra
Fel indita Isten buzgosagra itten, neznek Julianara,
1650 Mely nagy kin arjabul, halal arnyikabul jutot gjogyulasara.
432. Husz személy szaz felet ot keresztényne let, hiven terven Istenhez,
Pogany isteneket gyalazvan kepeket, kapcsolkodtak szent hithez,
Terenek Istenhez, dicso szent felseghez, közelgetven menjnyekhez.
- 1655 433. Kiknek tereseken, egjgiesült sziveken Juliana öröme
Gerjedet sziveben, hogj könjörgeseben meg halgatot jo vegre,
En le nem irhatom, es ki sem mondhatom, mint ahitot
menynyekre.

1639 [A filmen *az embert* olvasata bizonytalan.] 1647 Te it [?] [Értelem szerint jav.] 1654 tereseken
<kiknek tereseken >

444. Oh drága leanzo, meny, földön viragzo, melto vagj dicsosegre,
Fölseges egekre, Isten szerelmere, gyemantos gjürüire,
Ki az meny orszagot, felső boldogsagot ma inditad örömré.
- 1690 445. Midön ennyi lelket, baj vivo sziveket jutattal az palmara,
Pokoltul meg mentel, menyre gerjesztettel, vezeted boldogsagra,
Ezen örvendettek angjalok örültek, lobbantak aldasokra.
446. Piros vont aranjbán, rosas koszorokban fiáid menyben jarnak,
Hervadatlan palmat, mind szep aranj almat ök kezekben
hordoznak,
1695 De viadalodra, veg baj vivasodra serinyen, hid, vigyaznak.
447. Kivannjak szinedet, kegyessen szivedet latni jobban Istennek,
Hol kiralyi sziked el keszült teneked, jegjesse vagj fölsegnek.
Egbeliek varnak, buzgoan kivannak, mind elődben sietnek.
- 1700 448. FUSD batran pallyadat, nyerd el koronadat, sies, Julia, menyre,
Keszén var jegjessed, Jesus szerelmesed hi is bü örömré,
Kis faradsag utan eleted el fottan viszen dicsosegere.
449. Hohersag el farat, szomjusagtul szarat gegejek az kinzasban,
Hizot szemek, szivek, de el epet nyelvek artatlan ver szivasban,
Az földre dültének, mondnád riszegeknek szapora ver ontasban.
- 1705 450. Julia tovissek, bojtorvanj növesek között al, mint szep rosa,
Pogany hoheroknak, mint veret szivoknak fejekre szal aldasa,
Intven meg teresre öket a szent hitre, szavat nincz, ki halgassa.
- 1710 451. De fog csikorgatas, szörnyü nagj rikoltas szal it Julianara,
Szigjak es atkozzak, veret szomjuhozzak tovab szüz halalara
Mikeppen siettek, vegetis mint vettek szüznek, irom hartyara.

Hetedik része

Ezen rész summája. Az sok szent mátyrok verek ki öntesektül meg reszegült pogányság mintegy elefantok az ver szintül batorodnak; az hoherokis az szüz verenek öntesere. Az kegyetlen praefectus Eleusius on fürdöt forraltat Julianának, ki midön jobban buzogna, akkoron torkig bele taszittattyk.* Isten hivesítő lagj melegge változtattya, es minden serelem nélkül meg oltalmazza. Melybül ki rantatik, de az forro on az pogánysagra ki omlik, es hetven ötnék lelket pokolra akadtattya. Annak** utanna pallosra itilletik. Viszont jelen Belial; az

* taszitt <y> attyk <es minden serelem nélkül> ** Annak <felette>

1705 bojtorvanj <jövesek> 1710 [Előbb:] sietnek; vetnek

szűz ellen panaszolkodik, kire tekintven az szent leanyzo, gyehennara szalad, tartvan, meg ne kapja, es elebbeni csufsagra ne jutassa. Az szep szűz Nicomedia-bul ki vitetik, hoszszu imadsaga utan feje vetetek. Kin siralomra vagj minden örömr gerjedhet, mert menjben dicsoseges örömmel lelke vitettet, az hol vigad jegyesse szerelmeben öröke.

452. Fene bus haragos vad ha az praedara
Fordittyá szemeit avagj az vadaszra,
Körmét köszörüli, siet halalara,
Elvesz szeme fenye gyuladvan haragra.
- 1715 453. Nezzen bar akarki it hoher kölykökre,
Kik szentek verektül juttak reszegsegre,
Gerjedven tüz langra az keresztenyekre,
Körmöt köszörülnek Juliana szűzre,
- 1720 454. Mint az elefantok, ha öntöt vert latnak,
Batrabbak azonnal ök az viadalnak,
Ellensegek közzül sokat eltapodnak,
Veszendö harczotis nyeresegre forditnak.
- 1725 455. Szentek piros veret poganyok hogj lattyak,
Azont boszszu langra sziveket indittyak,
Diribra, darabra csak el nem szaggattyak,
Gyönyörü Juliat tetova taszittyak.
- 1730 456. Eleusius fürdöt keszittet leanjnak,
Hogj keserves halalt szűz Juliananak
Szerezzen szörnyü kint minden tagjainak,
Hamar el hervadast ez szep virag szalnak.
457. Sebes egö tüznel nagj rez fürdo kadban
Olom olvasztatik, for, buzog magaban,
Midön tüzesebben volna forrojaban,
Akkor Julianat taszittyak arjaban.
- 1735 458. Velned, szűznek teste diribrul darabra
Szakadoz fürdőben, ezent jut halalra,
On forro arjait hannya szűz hatara,
Gondolnad, elveszti mindenek lattara.
- 1740 459. De szűz Juliana forro on fördőben
Ugj al, mint rosa szal tovis közepiben,
Hevitül sertetlen marad leveleben,
It Isten Juliat meg tartya epsegben.

1715 [Előbb:] valaki 1741 Hegjitül [!]

- 1745 460. Lagj meleg fürdő vez forro on ot vala,
Melyben Juliana törkeglan fen alla,
Testet mosogatvan majd mint egy setala,
Menybeli kegyelem itten rea szalla.
- 1750 461. Mit sido iffijak az mesz kemenceben
Meg marattak epen sebes langos tűzben,
Ugj szep Juliana mostan on fordöben
Meg oltalmaztatot ily szörnyü veszelben.
462. Kiert midön szibül szent szüz halat adna,
Sidrakkal, Misakkal dicsiretet mondna,
Akkor ki rantatik kadbul Juliana,
Csudallyak, epsegben hogj meg maratt volna.
- 1755 463. Teste most gjengebnek tetszik fejerebnek,
Orcsaja pirosbnak latszik rosa színnek,
Hoheri fürdötül mint egy testesebnek
Ismerszik Julia vigab es frissebnek.
- 1760 464. Gyanusok poganjok; epen maradasat
Ordogsegnek vallyak meg szabadulasat,
Nem mongjak csudanak ez Isten aldasat,
Kiert hetven öten vek felseg csapasat.
- 1765 465. Fürdő kadbul az on ki omlek fejekre,
Az karomkodoknak esek it testekre,
Hetven ötöt külde Aethnanak tűzere,
Kik orokkon juttak tuzes on fürdőre.
- 1770 466. Oh, csudak csudaja Istennek boszszuja,
Ki ennyi pogyanjnak hamar lel rontoja,
Szep Juliananak meg szabaditoja,
Szüksegeben szüznek igaz part foga.
467. Minden kemeny szivet, gondolnad, lagysagra
Inditna ez csuda nagj almelkodasra,
Igaz szent hitünknek vilagossagara,
Julia labahoz valo borulasra.
- 1775 468. De, oh fene vadsag, erre az poganjsag
Nemhajol semmitis az kemeny nyakassag,
Sőt, meg kemenykedik az durczas hamissag,
Szaporodik inkab altala gjilkossag.

1743 [A javítgatott *vez forro on ot* fölé írva:] *vez forro on ot* 1744 törkeglan 1777 Sot

- 1780 469. Gerjed nagy haragra ezen az tisztartó,
Gondola, hogy *ma lesz* szűz le nyakasztató,
Szűz Julianának eltet el fogjato,
Hogj ne lenne tovább szivet szomorító.
- 1785 470. Monda: eles pallos szallyon szűz nyakara,
Mert nem melto ilyen nemzetünk bujara,
Hoher keze által mennyen mas vilagra,
Jusson veg orara, örök gyalazatra.
- 1790 471. Ezen sentenciat mikor ki mondotta
Praefectus, akkoron szűz torkon kapata
Hohertul, ket keze hatra lanczoltata,
Kimilletlen törvény helyre huzattatta.
472. Viszik az plengerhez, ot ki kialtattyak,
Egj gonosz serhaval hamisnak mondatyak,
Minden igassagat ök meg hamissittyak,
Halalra meltonak nagy sokan rikoltyak.
- 1795 473. Nemellyek pediglen szannyak es könyvezik,
Tavulrul zokogva siralommal nezik,
Artatlan halalat fájdalommal erzik,
Keserves kinnyait szivekben fel jedzik.
- 1800 474. Czelozni akartak szabadetasara
Nemelyek, kik szantak vinni az halalra,
De nem mertek szolni, mert önnön magokra
Tamat volna az nep mint szo szollojra.
- 1805 475. Belial jelen len, hogj gyalazattyaert
Szűzön boszszut tenne lanczos taglásaert,
Kialtya mindennek, hogj Julianaert
Senki ne szollana szabadulasaert.
- 1810 476. Melto ez fegjverre, az ki isteneknek
Nem akar aldozni hazai kepeknek,
Gyalazattyara van edes nemzetinek,
Ven attya s anyyanak, kegyes jegyessenek.
477. „Engemis artatlan, mond ördög, nagy kinra
Juliana hozot minap szörnyü bura,

1780 malesz 1783 [A sor után még egyszer:] Monda eles pallos 1784 meltö 1788 [Az utolsó szótag a fényképen nem látszik a behajtás miatt.] 1790 huzattattya [A rím miatt jav.] 1794 [Előbb:] rikolgyak 1807 fegjver <er>re

Midön vetek nélkül vetet volt vas lanczra,
Meg verven gjalazot, melto az pallosra.”

- 1815 478. Kire az szep szent szüz, mihelyen fordita
Szemeit, a satant ottan meg nemita,
Labait futasra Belial indita,
Tartvan, meg ne fogna, igj ött elszalaszta.
- 1820 479. Tartot, hogj szent szüztül nagjob kin s csufsagra
Ne jusson, mint minap kemeny nagj rabsagra,
Kezeit rettegte, azert szaladasra
Hamaran ve dolgat bujkalo futasra.
- 1825 480. Ki viszik Juliat Nicomediabul,
Halalara siet mindenik gjomorbul,
Langot fuj ellene poganjsag haragbul,
Mint egi nyilvánvalot ki czapjak varosbul.
- 1830 481. Hoherok szent szüzet hurczollyak kötözve,
Kit szannak sok szivek, es neznek könyvezve,
Sokasag keseri suttogva, beszélve,
Siet halalara Julia örvendve.
482. Ki szepseget szannya, ki szüzet ohajtja,
Hogj ily gjenge rosat meg nem menti attya,
Hohersaggal ötet majd le szakasztattya,
Artatlant halalra, jaj, miért bocsattya.
- 1835 483. Az szep kegjes szivek ötet meg könyveztek,
Ket szemek harmattyat titkossan öntöttek,
Hoherok pediglen huztak, vontak, vertek,
Csupan csak marvanykö szivek megnevettek.
- 1840 484. Ah, ki ne siratna, ez szep virag szalra
Tekintven az ember, mint genge rosara,
Indul nagj örökre es almelkodasra
Minden, valaki nez szüz Julianara.
- 1845 485. Szep, elmes es okos deli termetiben,
Pallast könnyen gjözi az ekes beszedben,
Venust felül mullya az genge szepsegben,
Csudalatos szentseg elet s erkölczeben.
486. De szepseg, se szentseg öt meg nem mentheti,
Ekes nyelv, okosság meg nem örizheti,

- 1850 Merges atya szüzet halalra itili,
Rosat tövis közzül ezent le metczeti.
487. Rut nagy gjalazattal kiralyi varosbul
Midön Julianat Nicomediabul
Ki hurczoltak volna, azont ruhajabul
Ki vetköztetek öt zöld barsony vallabul.
- 1855 488. Terdeit meg hajtya, le esik az földre,
Tündöklö szemeit vetven kek egekre,
Imadgja Istenet veg segedelmere,
Hija az Ur Jesust elete vegere.
- 1860 489. Kerven, angjalival lenne ö mellette,
Mi kepen poganysag mostan körülvette,
Ugj most környül venne serege szülötte,
Kiben remenseget most is helyhezettete.
- 1865 490. Mondvan: „Oh kegyelmes imadando felseg,
Kitül alkuttatot meny es fold kerekseg,
Fiad vere altal emberi nemzetcseg,
Nyügbül fel szabadult, oh draga kegyesseg,
- 1870 491. Szentseges szerelmed az meg esettekhez
Mutattad jo voltod minden meg terökhez,
Ezaltal engemis vonyal szerelmedhez,
Hit altal kapcsoltal langallo szivedhez.
492. Gyözedelmet attal világ csalardsagan,
Hizelkedö testnek feslet hamis tagan,
Ordögnek hatalman, minden alnoksagan
Te triumphaltattal kinczen s urasagan.
- 1875 493. Eretted szepseget, szerelmet vilagnak
En labbal tapottam, azert poganysagnak
Nem engedtem semmit sirene szavanak,
Se pediglen deli szep ifjusagomnak.
- 1880 494. Kegjelmedbül immar pallyam el futottam,
Tiszta szüz viragom neked meg tartottam,
Az mint koronamra szibül ahitottam,
El nyerem ezennel, az mire vagyodtam.

1855 [Előbb:] le eszik 1862 [Előbb:] helyhetette 1864 nemzetcse <k> g

- 1885 495. Veg oram jelen van. Jesusom mellettem
Legj, kerlek, mert tied tisztasagos eltem,
Tudod, neked lelkem mar regen szenteltem,
Im kezekben adom, szivem, igiretem.
- 1890 496. Szep szüzek kedvellö menybeli jegyesem,
Buzgo szibül teged ahitlak, kegyesem,
Enged csendesseggel inset kimenesem,
Boldogsagodbanis ma en reszeltessem.
497. Lelkem ved kezekben, im, verem ki ontom,
Hoher keze által elödben boczatom,
Tudom, szivem, tülled meg koronaztatom,
Minden siralmimbul meg vigasztaltatom.
- 1895 498. Jesus, Jesus, Jesus, lelkem ved kezekben,
Had lassam szep szined szent dicsösegedben,
Legjek szüzeidnek viragzo kertiben,
Hogj diczirjem neved örökken menyekben.
- 1900 499. Kegjetlen hohernak ket elü pallosa
Fel emelt kezébül lön le bocsatasa,
Csak alig hallatek erös csattanasa,
Azont virag szalnak lön el hervadasa.
- 1905 500. Oh draga leanyzo, szep szüz Juliana,
Ki hitte volna azt, hogj nyakadra szalna
Hohernak fegjvere, s neked halalt hozna,
Rosad gjengesege általa hervadna?
- 1910 501. Rosa es lilium *ha le* szakasztatik
Töverül, azonnal naptul fonnyasztatik,
Juliana feje mihelt le csapatik,
Teste hervat rosa viragnak lattatik.
502. Nicomedianak szüzi most sirjatok,
Ez el hervat rosan szibül bankodgjatok,
Julia halalat meltan banhattyatok,
Kik sirvan holt testet az földön lattyatok.
- 1915 503. Artatlan s meltatlan vala ez pallosra,
Erdemetlen az rut, czegeres halalra,
Jajt huzzatok, szüzek, ha Julianara
Tekintetek piros vere folyamara.

1883 [A *mellettem* az áthúzgált eredeti szó alá írva.] 1907 hale 1908 [Elöb:] fonnyattatik

- 1920 504. Vagj szünnyön szemetek az bü köny hullastul,
Tavozzon minden szü banat, zokogastul,
Mert menyben Julia az szent angjaloktul
Vitetet szerető edes matkajatul.
- 1925 505. Piroslo barsonyban Christus szenteivel
Jüve eleiben martyr seregivel,
Altala teritet szaz husz vitezivel,
Kik köszöntek szüzet buzgo langos szivel.
- 1930 506. Jegjese, szep Jesus be vi örömeben,
Gyemantos koronat maga ten fejeben,
Zöldellő palmatis nyujta jobkezeben,
Mondvan: ely, Julia szentim seregiben.
507. Az hol lelke örvend menyi dicsösegeben,
Neve, hire terjed föld kereksegeben,
Erte dicsirtetik Isten magos mennyben,
Hogj genge Juliat tartja kebeleben.
- 1935 508. Vigad, örvend menyben lelke az szent szüznek,
De hideg tetemi föld szinen hevernek,
Nagj gjalazattyokra az keresztenyeknek
Es kissebsegekre Isten hiveinek.
- 1940 509. Mind az altal annak, az kinek lelkere
Gongja volt Istennek jegyesse testere,
Meltosagos pompas el temetesere,
Kit bizok tovabis irando versimre.

Nyolczadik resze

UgJanezen resznek rövidsege. Kemenj buntetes es füvesztes alat tilalmaztatik az szent szü z testenek el takaritasa, kitül mindenek tartvan, futnak az testtül. A poganj kegjatlenség pirongattatik. Nem engedik koporsoban tenni. Mivel rosa leven, erdemes koporsot nem csinálhatni az rosanak, Sophonia, egj romai tanacz urne az szent testet meg kimelteti, sötet estven az tengerre viteti. Romaban akara el temetni. Szelvesz tamad, es Puteolis, Campanianak egjik fo varosanal szarazra kel hajojok, holot Juliana el temettetik. Ezen helj rövideden le iratik.

- 1945 510. Mint örvend fő vitez nyereseggel harczzrul
Nagj batran meg terven veres viadalrul,
Ugj tombol poganysag szü z lyany halalarul,
Vissza menven gjilkos processiojokrul.

- 1950 511. Kik meg kialtattak varos serhaival,
Hogj Julia testet senkiis pompaval
Elne temettese ceremoniaval,
Maskint fizet elte s minden joszagaval.
512. Had legyen fold szinen, senkiis ne banca,
Fene vad tepestül ingjen meg se tilcsa,
Semmi szinsmod alat el ne takarittcsa,
Mezitelen testet fedel ne buricscsa.
- 1955 513. Mert azkirül ily hir közöttünk hallatik,
Tovabra elete meg nem engedtetik,
Juliana melle holt teste tetetik,
Erteke masokra azont szállittatik.
- 1960 514. Remültek mindenek ez parancsolatra,
Kiknek szandekok volt takaritasara,
Meg valtozvan futtak vissza az varosra,
Hogj ök se jutnanak Julia dalljara.
- 1965 515. Nemesi ifjusag frissen mutogattya,
Paripajan magat mindenik hantattya,
Vigad poganysagis, hogj fris aldozattya,
Juliara most is merget fujja attya.
- 1970 516. Ver szopo, kegyetlen, rut pogany nemzetseg,
Nincz benned, mint latom, szelidseg, emberseg,
Fene vadda valt, s leg kisseb kegyesseg
Hogj nem lakja szived, oh, istentelenseg!
517. Meg az fene vad is parjat meg könyvezi,
Kölykeit ha lattyá holtan, igen örzi,
Kesereg halalan, sziv fájdalmat erzi,
Csufszagra nem teszi, de könyvezve nezi.
- 1975 518. Feneb vagy vadaknal, köljök sarkanyoknal,
Kegietlen hiuz es tigris parduczoknal,
Eg alat mergesseb Nicomedianal
Nincs az benne lako hitlen poganysagnal.
- 1980 519. Veret mint Harpiak, hamar ki szijtatok,
Vagi peniglen földel mind fel itattatok;
Miért hideg testet földben nem astatok,
Hanem gyalazatra föld szinen hattatok?

1973 [Előbb:] kesergi 1976 [A hiuz ráírva az olvashatatlan eredetire.]

- 1985 520. Oh fene atkozot, hitetlen pogany sag,
Mit mivel sz, eszed tül tavozot kabasag?
Czegerezed ezzel bünöd, rut hamissag,
Gyalazod magadot verszopo gjilkossag!
- 1990 521. Rettentni akarod az urnak hiveit,
Ezzel remiteni szent hiten levöit,
Neveled illyekkel leanyit s fiajit,
Bajra batoritod szenteknek sziveit.
- 1995 522. Szep Julia vere gjümölcsözö leszen,
Masokat halalra gerjeszt, szente teszen,
Menyre, mint égj kezen, sokakat fel viszen,
Kikkkel triumphalni fog dicsosegessen.
- 2000 523. Parolgo ki omlot pirossollo vere
Abellel nagj atkot kerhet fejetekre,
Hogj ily gjalazatot hideg tetemere
Hoztatok tiszta szüz rosa szal testere.
- 2005 524. Nem ártal ez szüznek, kit gjöngj koronara
Emelel angjali ekes tarsasagra,
Jutatal palmara, fü kis aszszonjsagra,
Dragalatos Jesus szuz nyajjassagara.
- 2010 525. Mezeitelensege lesz dicsösegere,
Gyalazattya fordul, el hidgjed, felsegre,
Mert gongja nagj vagjon Istennek hivere,
Szuz szent Juliana hervadot testere.
- 2015 526. Könnyü annak ötet hamar környül venni,
Rosa, liliummal testet is be fedni,
Az ki az tövisszet meg viragoztatni
Tudgja leveletlen fakot meg zölditni.
527. Köddel környül veszi, mint napot, el rejti,
Csillag leven, ejji söttettel *fedheti*,
Vagj tündöklö fenyben epen be meriti,
Avagj mint Mojsesnek testet el viteti.
528. Hiaban dühösköcz, verszopo gjilkossag,
Forrald bar mergedet, de hid ezen csufsag,
Nem art az szent testnek sem titkos csalardsag,
Mert nincz Isten ellen tanacs s hatalmassag.

1987 [Elöbb:] rettentni 2012 el fedheti

- 2020 529. Rosa volt Julia, azért koporsoja
Nincz neki ez földön közöttetek sirja,
Mert nincz az rosanak eltakaritoja,
El hervadasanak noha sok banoja.
- 2025 530. Zöld tövisrül rosat *ha mi* leszakasztunk,
Illattya s szineben keveset mulatunk,
Kezünkben, hervadvan, aszu korot latunk,
Elvettyük meszszer, túlünk el haitunk.
- 2030 531. Lab alatt szemlelhed, kit minden kedvellet,
Felseg, nemes es por szep viragok felet
Bocsült, el hervadvan, hogj o korova let,
Földon hever, földben keres es ker helyet.
532. Az rosa viragok nemes kiralyneja
Szep szin, fris haszonnal füveket el birja,
De insett aradhat könyveinknek arja,
Hogj ily szep viragnak nincz sir s koporsoja.
- 2035 533. Tövisrül nemzödven ily felseges szepseg,
Rovid viragzasa merö keserüseg,
Mert tövisrül kezre ha jut az ikesseg,
El hervad, s lab alatt leszen egtelenseg.
- 2040 534. Az rosa Julia czimeres peldaja,
Töve poganysagru nyila ki viragja,
Minden rosa virag Julia duloja
Vala leanyoknak ekesb Diannaja.
- 2045 535. Ez genge rosaczkan sokan, hid, kapdostak,
Gyönyörüsegere ahitozvan vagjtak,
Mas kint szent elettil el sem szakazhattak,
Hanem midon pallost nyakara boczattak.
- 2050 536. Leszakasztottak igj rosat tövisserül,
Ertcse ki bator ezt test nemzetsegerül,
Földre haitottak felsö dicsösegrül,
Le esek, nincz az, ki felemelnye foldrül.
537. Hervatt rosa leven, sirjais meltatlan,
Nem tudvan, szüz lelke neki hervadatlan,
Teste sem maradna betakartatatlan,
Poganszag, mint veli, nem lesz boldogtalan.

2023 hami 2024 keves [Szótagszámhiba.] 2040 [Előbb:] Köves

- 2055 538. Tündöklő rosanak erdemekint sirja
Nem lehet temető boltya s koporsoja,
Ugy Nicomedia illatos rosaja
Fen van, mert nem melto reaja hazaja.
- 2060 539. Mind ily törtent dolgon egj fü tanacz urne
Jelen volt Romabul, ki hogj tavul nezne,
Szent szüz csigazasat s halalat könyvezne,
Tüntet ily sziveben Isten, hogj felvenne.
- 2065 540. Az szent szüznek testet Romaban magaval
Vinne s el temetne illendő pompaval,
Ne gondolna birak tilalmazasaval,
Mert meg szabaditna ötet szent jobjaval.
- 2070 541. Sophonia vala neve az aszonjnak,
Hitves felesége egj romai urnak,
Fő egj tisztelője az mindenhatonak,
Buzgo egj leanya az Christus aklanak.
542. Batorodik aszony titkos el vitelre,
Hannya bölcz elmejet, mint juthasson testre,
Kimet küld, lattattya, annak örzesere
Nem rendelteke az ki vigyazzon szüze.
- 2075 543. Erte követetül, nincz senki mellette,
Minden holt tetemet csak veszni engedte,
Nincz erző fegjveres sohul körülötte,
Se dandar, se jancsar nem alna felette.
- 2080 544. Sugarokkal fenlő nap hogj el enyezni
Kezde sötet ejji sötetseg terjedni,
Akkor Sophonia testhez kezd indulni,
Akarvan fel venni es Romaban vinni.
- 2085 545. Fel veteti földrül hamaraz az testet,
Mellyet az poganysag halallal illetet,
Artatlanul meg olt s gjilkosul el vesztet,
Melyet titkon hajo orraban tetetet.
- 2090 546. Csendessen sötetben kezdnek meg indulni,
Revparttul tavozni, viz közepre menni;
Ellenekben szelek tamadnak, s megvini
Akarnak hajoval viz, habok harczolni.

547. Lattyak, hajójokat szelvez körül fogta,
Haborus dagallyal meg ingadoztatta,
Neptunus vizeit rajuk tamasztotta,
Habjaval hajójok majd el borította.
- 2095 548. Haborgo szelvezben csak nem mind ketsegen
Estek eltek felől szörnyü felelemben,
Sophonia bizot batran Isteneben
Es szüz Juliana draga erdemeben.
- 2100 549. Szep remensegeben meg sem csalattata,
Habos arvizek közt el sem hagjattata,
Noha bokros habok dagalya csapdosta
Hajójok, de mergek fel nem fordithatta.
- 2105 550. Mert fü kormanyossa ez kis hajocskanak
Isten s Julia volt, azért nem artanak
Szelek, habok neki hasznara valanak,
Az kik kis hajoval batran bajt vivanak.
- 2110 551. Az romai utrol hajot meg terite
Isten, nagj sebessen mas fele vezetee,
Szelekkel mind addig üze, kergettete,
Meddig kivanatos helyre nem vitete.
552. Tenger hatan midön temerdekek szelvezben
Forgana mindenik, velven veg veszeljben,
Nem tudvan, hol esnek ök hajo töresben,
Retteg minden revesz, esven nagj ketsegeben.
- 2115 553. Nem tudvan, ez proba Isten akarattya,
.....
Azert öket meszsze sebessen hajattya,
Mert masat, Juliat ö el takarittya.
- 2120 554. Tekergö szelvezben vegre az szarazra
Erenek az tenger revenek partyara,
Ot felelmes szivek az hala adasra
Gerjed, s nyelvek indul dicsiret mondasra.
555. Szep Kampanianak vegsö hataraban
Gallyajok meg allot hiresseb revpartban,

2092 [Elöbb:] ingadoztattya 2109 Szelek [Szótagszámhiba.] 2116 [A sor hiányzik, üres helyet hagyott számára a másoló.] 2119 [A *szarazra* javítgatásként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

- 2125 Nagj Puteolisnal, holot földgyomraban
Akarta Juliat Isten rejtni sirban.
556. Oh, boldog Istennek edes rendelese,
Szerelmessel hogj ő hiresse tehesse,
2130 Julianat földön örökke eltesse,
Akara, ily helyben lenne temetese.
557. Puteolis ez hely, ki nevet kutaktul
Vet hires hasznossan folyo forrasoktul,
De nemesb Julia temető sirjatul,
Mert ez elet vizet nyer nekik Uratul.
- 2135 558. Csak egy mert földnyire, tengertül nem messze,
Len Juliananak szep el temetese,
Campania földön plantalt ültetese,
Az holot viragzik, leven ki kelese.
- 2140 559. Hires ez tartomány világ negj részében,
Nevezetes mezős, viragos kertiben,
Gyönyörködik minden siros büsegeben,
De leg inkább kinczes öt szep helyeiben.
- 2145 560. Capua leg első, feje az többinek,
Kinek sik mezejen más negjek fenlenek,
Neapolis, Cumae neve ketteinek,
Puteolis, Coma negjed s ötödenek.
- 2150 561. Ily viragzó helyben edese tetemet
Akara az Isten temetni szerelmet,
Az hol ő erette ontya bü kegyelmet,
Aldattya föld nepet, kegyes fejedelmet.
562. Oh, szüz Juliana, nyugodgj ez szep földben,
Mint paradicsomi *dragalatos* helyben,
De vigyaz reankis, kik ez gyarló testben
Elünk, erdemedert legyen reszünk menyben. Amen.
- 2155 563. Eleusius más nap halla, hogj el vittek
Testet az szent szüznek Romában emeltek,
Sokan praefectussal ezen hajók teptek,
Sophoniat fegyver s tüzzel fenyegettek.

2134 [Előbb:] nyert 2145 Cumas 2146 [Előbb:] Puteolus 2152 drága látos 2158 Sophoniat [A fegyver szó javítgatásként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

- 2160 564. Mergeben tisztarto megjen az tengerre,
Hozza hasonlokkal siet az reveszre,
Kialt, kerdi, meljre mentek, kik az vizre
Kelték tegnap estve, mehettek menyire.
- 2165 565. Erte, romaiak, es nem masok voltak,
Kik innét indultak, meszsze mar randultak,
Talam mar eddig is czelokra jutottak,
Ha szelvezs haboruk nekik nem arttottak.
- 2170 566. Fel lobbant rut tüzes merge nem enyhüle,
Szikrazo haragja le nem czendesüle,
Be ugrik hajoban, sok fü rend beüle,
Vele sok tyrannus az tengerre kele.
567. Biztattyak magokat, hogj oket el erik,
Sebessen ha mennek, tengeren el verik,
Fegiverek verekben lopoknak keverik,
Tengeri örvenyek melyetis meg merik.
- 2175 568. Nem tudvan, mar teste pompázson tetetet
Az földben, rendesen elis temettetet,
Juliana annya meheben rejtetet,
Meljet Eleusius artatlan el vesztet.
- 2180 569. Megjen szemtelenül vakmerö szivebül,
Hogj ha el erhetne, csufot az szent testbül
Tenne viz hatan is genge tetemebul,
Mint mar tevet sokszor test minden izebül.
- 2185 570. Denem volt ez kemenj szü Ur tanacsaban,
Nem is reszeltetet belső titkaiban,
Nyavaljas, nem tudgja, Isten szandekaban
Mi legjen, el veszti ööt ezen oraban.
- 2190 571. Csufot akart holtal vizen inditani,
Artatlan sziveken kemeny bosszut tenni,
Nem gondola, fogja magat körül venni,
Az szelvezs haboru viz fenekre nyomni.
572. Mint az kemeny nyaku Jonas prophetanak
Az szelvezs, haboruk ellene valanak,
Ugj ezek ellenis kardot rantottanak,
Hajojokkal vinak, szörnyen viaszzkodnak.

2175 pomposan 2186 veszt < t > i

- 2195 573. Zugo szelvesz hajot itten körül fogta,
Arbucz fajat hamar mind öszve rontotta,
Vitorlait teltul minden fele hanta,
Vas macskak lanczait, sinegit szaggatta.
- 2200 574. Vinak az tengeri haboknak arjaval,
Küszkodnek veszelyes sebes dagaljaval,
De hiaban vinak az Isten jobjaval,
Mert nem birnak erős, hatalmas karjaval.
- 2205 575. Evedző s lapattal vizet hajojokbul
Hannyak nagy serinyen, tartvan haborutul,
Ki nem szabadulnak tengerek arjabul,
Hanem mind el vesznek Isten boszszujabul.
- 2210 576. Egj sercs mind kezdenek viz fenekre menni,
Az melj örvenyekre hirtelen silylyedni,
Edgjik sem marat meg rolok hirt mondani,
Ver szopokat tudgja Isten meg büntetni.
577. Jgj vizben farahot akara veszteni,
Mert kis gjermekeket hagjot vizben ölni,
Viz hatara öötis latta nepe kelni,
Egj szercs mind fenekre szemlelek silljedni.
- 2215 578. Isten nem engedi az bünt büntetetlen,
Noha nem bünteti tüstent nagy hirtelen,
De boszszujat allya bünösön veletlen,
Nemelykor kegyelmes, sokszor de kegyetlen.
- 2220 579. Eleusius azert silylyedet melysegre,
Mivel nem masert költ haborgo tengerre,
Ha nem ha tanalna az szent szüz testere,
Azonnal bocsatna tekergő örvenyre.
- 2225 580. Fenekre sülyyettel, vereddel fizetel,
Mi okbul holt testet üztel es kergettel,
Az irant fölsegtül, Eleusi, büntettel,
De jaj, örök veszelt magadnak szerzettel.
581. Szentinek hoherit, gjilkos üldözöit
Isten, hid, el veszti kevely gjülölöit,

2197 [A *hanta* szóban az *n* föléírva az áthúzógált eredeti betűnek.] 2199 [A sor kétszer olvasható a kéziratban.]

- 2230 Ujjíttya test s lelki serelmes kinnyait,
De meg dicsöiti hiven tisztelőit.
582. Eleusiust büne nyoma az melysegre,
Lelke pedig szallot az veg gjötrelemre,
Mergel puffadozo haragja lang tüzre,
Sillyezte örökös siras könyvezesre.
- 2235 583. Julianat penig menyre emeltette,
Szarnyas angjalival pompasan vitette,
Eörökös örömrre mar be helyezettette,
Csendes bekeseggel jobjara ültette.
- 2240 584. Gyilkossit peniglen az ken köves tora
Taszita rut bünok, mert nem tertek jora,
Nyugodalmat az hol nem varhat magara,
Senkiis közzülök, kik jutnak tüz langra.
- 2245 585. Oh, rut vakmerőség, kegyetlensegeddel
Mit vadasz magadnak kü kemeny sziveddel?
Halalt, örök veszelt lelkednek mergeddel
Szerzesz, meg sem gondolsz örök veszelleddel.
- 2250 586. Uldözd Christus nyajjat, veret oncsd tocsaval,
Ne gondoly te semmit szentek halalaval,
Koncsold iz darabra, emezd tör, lancersaval,
De hoher maganak art gjilkosságaval.
587. Martyrt jutat menjre, zöldellö palmara,
Gyöngj, gjemantos, arany draga koronara,
Magat penig veti veghetetlen kinra,
Kegyetlensegeert Aethna barlangjara.
- 2255 588. Mint ez historia peldaja mutattya,
Melyben az ver szopo magat atkozhattya,
Hogj Julianaert bü siralmit ontya
Veg nélkül, de tüzet konjve el nem oltya.
- 2260 589. Juliana szep szüzt kis szenjvedeseert,
Piros *dragalatos* ki ontot vereert
Menyben vitettete buzgo szerelmeert,
Edes Jesusahoz valo hüsegeert.

2231 [Elöbb:] meny egre 2249 Concsold 2259 szüz 2260 draga latos

- 2265 590. Hol az veghetetlen jokban reszeltetet,
Fris rosa koszoro fejere tetetet,
Szüzek tablajahoz menyegben ültetet,
Orszaglani hatta szep jegyesse ötet.
- 2270 591. Az hol színrül színre szüzek szent matkajat
Szemleli szemevel szerelmek villamjat,
Edes nyajjassagal az Attyanak fijat,
Illeti viszontag, veszi edes csokjat.
- 2275 592. Oh, draga orommel boves szep leanyzo,
Kegjes kegjelmekkel rosasan viragzo,
Legy örömmel reank mindenkor vigjazo,
Siralminkra aldast menybül harmatozo!
- 2280 593. Fen lesz Juliana csillag nap modgjara,
Ragjogo sugarod terjezd minnyajunkra,
Menybül tekincz reank, jussunk gratiara,
Szerelmes jegyessed boldogitasara.
- 2285 594. Tekincz kegyes szemmel, kerlek hivedre,
Oh, szent Juliana, te tisztelöidre,
Nem azert vitettel inset magos menyre,
Hogj ne tekintenel siralmas igjünkre.
- 2290 595. Vigyaz hat szemessen egj szü szeretödre,
Ki homalybul elted hozatta nap fenyre,
Szüz nyelvre fordita s csinaltata versre,
Rakoci Julia, van tiszteletedre.
- 2295 596. Ez genge virag szal szüz elted becsülli,
Szent neved, jol tudhad mikepen kedvelli,
Mint draga szep gjöngjöt belyegül viseli,
Erdemed szarnya alat szüz eleted eli.
597. Szive közepiben nevedet rejtette,
Mint gjemantos gjürüt, ugj meg kedveltette,
Homalybul vilagra szent elted vezette,
Vilag hallattara im, ki terjesztette.
- 2295 598. Ved tehat kedvessen ez kis ajandekjat,
Rakoci Julia szivenek szandekjat,
Kiert tarcsd kezedben elte koronajat,
Altalad föld s mennyen nyerje el palmajat.

- 2300 599. Terjezd hat aldasod e Julianara,
Az Rakoci haznak gjenge rosajara,
Tiszta szivet s eltet mint patronajara
Bizta szep Julia szent Julianara.
- 2305 600. Mikent tenger habja testednek barkajat
Szelvesz körül fogta vivő hajoczkajat,
Ugj az keserüseg gjakorta sajkajat
Csapdossa Juliad elete viragjat.
- 2310 601. Temerdek sötetseg csak el nem borittya,
Azt velned, nemeljkor ezent el fordittya,
Irigjseg, ellenseg hajojat ingattya,
Fejdelmi eletet sokszor haborgattya.
602. Az habokis szannyak, noha ostromollyak,
Meltosagan kapnak, mert öt nem utallyak,
Zugo habok között fen alni csudallyak,
Alhatatos meresz szivet meg sem csalljak.
- 2315 603. Szelveszek, haboruk szent tested hasznara
Szolgaltak, vezetven nyugodalmas boltra,
Igj velem, Juliad gyamolitasara
Lesznekis szelveszek boldogitasara.
- 2320 604. Nyugodalmas partra ezen haborubul
Ha csendessegre jut Juliad bujabul,
Dicsiri Istenet altalad szü langbul,
Neved hiresiti kegyes buzgosagbul.
- 2325 605. Sies ez szep rosa virag oltalmara,
Vigyaz, szüz Julia, szüz Julianara,
Az Rakoci haznak fenyes csillagara,
Temerdek homalybul hozd vilagossagra!
- 2330 606. Boldogito aldast menybül szüz fejere
Terjesz, szent szüz, kerlek, ez szep gyengesegre,
Rakoci, Zerinyi fris csemetejekre,
Szentek törsökerül nőt aranj veszsöre!
607. Kerjed jegyessedet szüz nagj erdemedert,
Veszelyünk ne oncsa rank szent szerelmedert,
Tarcsa meg Juliank erted s nemzetünkert,
Hogj ald hassuk ötet ily jo kegyelmeert.

2312 Meltosagat 2318 [A *szelveszek* az olvashatatlan eredetire ráírva javításként.] 2334 kegyel-
me < d > ert

- 2335 608. Engedgje ez altal az szep bekeseget
Mi közinkben szalni azt az edgjesseget,
Minemüt ohajtunk földi dicsoseget,
Rakoci Julia tegyen csendesseget!
- 2340 609. Legyen nemzetünknek meg vigasztaloja,
Arva magyar nevek fel magasztaloja,
Zöld olajfaaggal ekesült galambja,
Regi siralminknak örömrre hozoja.
- 2345 610. Ez nagy meltosaggal akkor dicsiretre
Indul az magjarsag örvendetessegre,
Amikoron Isten kivant bekesegre
Juliana altal hozna edgjessegre.
- 2350 611. Tegedet is akkor, oh, szent Juliana,
Az mi szep Juliank buzgobban aldana,
Szep tiszteletben szivesben forgodna,
S így [?] ennyi gond s bubul most fel szabadulna.
612. Nyerjel vigasztalast tehat ez eletben
Ez szep virag szalnak, kerunk, mindenekben,
Hogj dicsirje Istent Julia szentiben,
Vegre lasson teged Juliad menjekben. Amen.
- Irattatot MVkaCs Varaban az szabaDVLas Utan aUgUstUsban.
- 2355 613. Aldas es dicsoseg az Szent haromsagnak,
Tisztelet adassek az Isten annyanak,
Szent Ferencz padvai dücsö szüz atyanknak,
Mongyunk dicsiretet szent Juliananak!

2350 [A sor eleje nem vehető ki tisztán.]

MUNKACZ VARABAN 1686. 22. MAIJ KESZENTETEK AZ EN EDES
GIERMEKIM SZENT JLONA NAPIAN

Kezde az en edes fiam, Rakoczy Ferenc 9 estendos koraban ezen sokal:

1. Palas, bolczesegnek szep jsten aszonya,
Teged kevetoknek jgaz oktatoia,
Nyelvünk kerekinek, keronk, meg oldoia,
Fel tet szandekinknak legy igazgatoia.
- 5 2. Mert nincz niugadalma my czeke elmenknek,
Faydalmyt nyilai ujityak sziuonknek,
Az hala adasra ez nap estönöznek,
May szent jnepre ugy emlekeztetnek.
- 10 3. Diczö Szent Jllona ünnepenek napia,
Romlot természetnek erős ercz bastiaia,
Meg bagyat elmenknek biztato istapia,
Jsten diczosegit keresok peldaia.
- 15 4. Mert nem szanta kinczit, hogy Jstenek terek,
Szent kerestnek faia csak fel tala/tassek,
Azal eges vilag meg öruendesztetek,
Fold sotöt gyomrabol nap fenre vitesek.
- 20 5. Szent Jlona altal bekeseg szasloia
Ma tanaltattot fel eltonk meg adoia,
Lelkünk öremére szent kerestnek faia,
Adam esetinek életre hozoia.
- 25 6. Gonosz Luczifernek ez volt meg rontoia,
Halal mirigijnek lelky oruosloya,
Vétkekel meg terhelt lelki biztatoia,
Sanyaru insegből meg szabaditoia.
- 30 7. Aldot ez mai nap es szerencses ora,
Aldot boldogsagal tellies Szent Jlona,
Hogy lelkünk általa viradot ily jora,
Szent Jlona altal jutank boldogsagra.
8. De meg dobant sziuem, hogy juta esemben
Kegyelmes aszonionk foroguan elmenkben,

3 Nyelvünk 6 Faydalmy 14 faiat csak fel talahasek

Kiuel mult napokban valank nagi jnsegeben,
Es megis maratunk, vagiunk kegyelmeben.

- 35 9. Ket pellikan fiat szarnyaual fedezte,
Szem pillantas nem volt, szemeivel nezte,
Hogy vagy egiekenek ne legien el este,
Keuesel táuozva azonnal kereste.
- 40 10. Múnkác, Betulija, mit mondas ezekre?
Vitez sok lakosy, szoltok mindenekre?
Hogi Jsten tartota ty szerenczettekre,
Jlona, nem Judit ment az elensegre.
11. Jnseg bilinczeiet kerölo magiarsag,
Egy Munkacz varaban szorult az szabadczag,
Kit egy Zriny szyüo tartot meg aszonysag,
Hol uagy, s- halat nem adcz az egas magiarsag!
- 45 12. De mi kezem mashoz? Tudom, mit miveliek,
En szereto nenem, mert hozad beszelek,
Mondgiunk dicziretett a mi szoloinknak,
En tebet nem szolok, jtleittöl felek.

Most felelt ara az en edes leaynom, Rakoczy Juliana 13 esztendos korában:

- 50 13. En szerető öczem, batran el keuetem,
Keresed, jntesed eben meg nem vetem.
Ambar mint kelenek, vgi nem keuethetem,
De szüüböl czeleksem, mint vigben vihetem.
- 55 14. Oh aldot szeretett fiaknak szölökhez,
Ki mezeket meg gíoz, anniak gyermekihez
Sziue vigadozhat, ki jarulhat ehez,
Mert az altal czeloz az boldog elethez.
- 60 15. Azert kegesegel tellies szabaditunk,
Minden jnsiginkben egiedöl vigiazunk,
Nem tudhatiuk modiat, vagiunk tudatlanok,
Ez nagysagod kegyelmert legionk halaadok.
16. Mindaz altal megis halya szauainkot,
Sziüböl ohaytozo my kiuansaginkot,
Mutatuan ezelis fiuy voltunkot,
Vegyen nagy kedvesen ez aiandekinkot.

33 szarnyaual 47 dicziretett mi [A szótagszám miatt jav.] 54 gyermek <e> ihez 55 jarulhat 60 kegyelmet

- 65 17. Eltenek foliomya, mint tengernek, legien,
Földnek bü ziriaual it az földön légien,
Semi szerenczeye bal vtra ne terien,
Szent patronaiával egben bö rest tegyen.
- 70 18. Szent Jlona napiat szamoson erhesen,
Fiuy keseget soka szemlelhesen,
Jsten szent aldasa mindenben vehesen,
Szep nemzetök hirt egig emelhesen.
- 75 19. Sziue minden buia örömnök ariara
Fordulion, haiolion boldogulasara,
Egy sep fenyt mutason vidamulasara,
Meg elensige is szolgalion jouara.
- 80 20. *Kiuansaginkot* nagyságodnak ayanlunk,
Szent Jlona napian sziubol prezentaliunk,
Giarlo ajándékunk, magunkis meg valionk
De sziu tarhazabul my ezeket adgiunk.
21. Esedezuen azon, hogy szokot kegyelme
Ne szonion meg raitunk ainyaij szerelme,
Czimeres ket szarnya életök vedelme,
Szep Munkacz varanak legien segedelme.
- 85 22. Czekely aiandekert boczanotot keriuunk,
Sziuönk ohaitasit fontolia meg nekönk,
Kinek szerettiben vegzodgiek életök,
Es hogy kegielmeben holtank napig elliunk.
- 90 23. Jsten, halgasd tehat ez kiuansaginkot,
Halgasd az egekből *mi* sohaitasinkot,
Boldogicz e folden mi edes ainyankot,
Labahoz ez szokal haioliunk magunkot!

66 elégien [A szóban javítgatás nyomai látszanak.] 71 aldasa 76 elensigis [A szótagszám miatt jav.]
77 Ez kiuansaginkot [Ugyanazért.] 84 vara [Ugyanazért.] 87 Kiknek szerettiben [Értelemszerűleg
és a szótagszám miatt jav.] 88 napy 90 egekből sohaitasinkot [A szótagszám miatt jav.]

KELTEZETLEN DARABOK

[ACTEON HISTÓRIÁJA]

1. Boldognak halála előtt ne mondassék
Az emberek közül bár ne iteltessek,
Míglen koporsóban s' földben be tetessek,
Senkiis addiglan bár ne iteltessek.
- 5 2. Megh hallod példáiát az Ovidiusnak,
Keserves verseket irván Acteonrol,
Az híres Cadmusnak fő unokaiarol,
Szükség, hōgi giakronnis gondolkodgial arrol.
- 10 3. Az poeta maga megh mente Acteont,
Kit hōgi megh ez világh rut vetekre nem vont,
Tisztan es szentül elt, ez legien igaz font,
Kedves rokonira megis sok sirast vont.
- 15 4. Jai már veletlenül vadászatra menven,
Fáradhatatlanul megh csak iffiu leven,
Kietlen erdőkön vadakot keresven,
Azokban nagy sokat megh sertven s megh ölven.
- 20 5. Erkezek egy kies es giöniörü völgyben,
Feniö es cyprus fák árniekos heliere,
Kinek Gargaphia eo tulaidon neve,
Oh boldogtalansagh, oh irigi szerencze.
6. Csudallatos keppen ez heliet az Isten
Buzgo kut feiekkal szepen ekesitven,
Zöldellö füvekkal kedvesseis teven,
Vadak es szarvasok giakran it legelvén.

7 unokaiara [Értelemszerűleg meg a rím miatt jav.] 24 legelnek [A rím miatt jav.]

- 25 7. Amaz Jsten aszszony Diana ez heliet
Az eo szepsegeert oly igen kedvellet,
Hogy szüzeknek tiszta leany seregevel,
Ide iövéen vellek, giakron feredezet.
- 30 8. Jtt leven akkoris Nymphak seregevel,
Es feresztven mágát tiszta forrás vizzel,
Acteon erkezek, vádaszi sereggel,
Sok országból giüitet hires ebeivel.
- 35 9. Az forráshoz iuta, oh átkozot ora,
Es megh látván ötet amaz nagy Diana,
Az gialázat miat ott feligh el hala,
Felven hogy Actaeon ötet latta volna.
- 40 10. Az Nymphak mindgyárást ötet körniül veszik,
Mezittelenseget iaigatván fedezik,
Kialtással az nagy erdököt el töltik
Diána orczáia de megis ki laczczik.
11. Hertelen keresi nyiat, s' nem tálállia,
Az okaert vizet ket kezevel szoria,
Mint az zapor esöt
Ugy hogy szemeivel semmit nem lathatna.
- 45 12. De ennek felette feniegeti szava,
Mond megh bár Actaeon, hogy tölled Diana,
Ily gialázatoson talaltatot volna,
De azomban szarva nevededik vala.
- 50 13. Es fülei neki mikent az szarvasnak
Hirtelen változnak, kezeis labaknak
Formaiára mindgiárt szörrel borittattnak,
Labai ezekhez igy hasonlittattnak.
- 55 14. Egeszzen eo teste szarvassa változek
Diana vizeitől mert megh öntöztetek,
Maga giorsaságan igen czudálkozok,
Ő nagy bátorsága rettegesse valék.
- 60 15. De mikoron futna tiszta forrás mellet,
Hova veletlenül szeme be tekintet,
Magais mágától, szertelen megh rettent,
Szarvas ábrázattia világon tetset.

43 [A kéziratban a sorból csak ennyi van.] 56 valik

16. Oh veletlen eset, akará mondani,
Oh szigoru ora, de szo nem követi,
Mellien foházkodnak es sirnak szemei,
Nem emberi orrán folynak le könyvei.
- 65 17. De elmeie neki epsegben marada,
Már mit czelekedgiek, sóha nem tudhattia,
Iut eszeben neki kyralyi udvara
Es emberek közöt kies niáiassága.
- 70 18. Hogy erdőben lakiek, retteges gátollia,
Es hogy haza mennien, gialázat nem tudgia,
Iai midön gondolat ekkeppen fárustia,
Ez szörniü retteges eotet igy foggattia.
- 75 19. Azomban ebei rea találkoznak,
Nem tudván hogy urok, ők csak szarvast látnak,
Szörniü dühüsséggel reája rohannak,
Nem ismerven lenni eotet Acteonnak.
- 80 20. Elsöbben Melampus az ö kedves ebe
Es az Ignobais kinek sebessége,
Igen diczirtetik Alce erössege,
Hilactor es többen mind reaiok ere.
21. Erös kö sziklákon szörniü kö szirtokon,
Rettenetes sürü fa s föld omlásokon,
Eo ebei elöt sirván fut Actaeon,
Mellien az elöt iárt most szalad az uton.
- 85 22. Szolgai nem tudgiák, hol legien eo urok,
Kedvetlenis nekik ez az vadászottiok,
Oh nem tudván, hogy ez volna eo gazdáioik,
Es eo nekik mint egy kedves edes attiok.
- 90 23. Melanetés noha kesebben indula,
Ez általon menven de inába juta,
Szörniü dühüsséggel rágia eles foga,
Többenis erkeznék veletlen praedára.
- 95 24. Akará mondani, en vagiok Actaeon,
Tü kedves uratok, de szo ninczen sohul,
Zengh az erdő szörniü kutia ugatásban,
Semmi epsegh ninczen immár Actaeonban.

25. Szolgai szorgattiák uroknak ebeit,
De azomban ki ki niuitia ily szavait,
100 Hol jársz edes urunk? oh hogy most nem vagy itt,
Keservesen hallia, de nem szolhat semmit.
26. Csudálkoznak szarvas maga viselesen,
Eo előttök fekszik, megh eleven leven,
Feiet fel emeli, mint ha esedezven,
Oltalmat kevanna, szolgai nem ertven.
- 105 27. Nagi szorgalmatosságh foggattia sziveket,
Urokat szemlelven iarván az hegieket,
Maga ielen leven viselven sebeket,
Es ottan ki mulek hizlálván ebeket.
- 110 28. Kegietlen Diána, im mar te haragod
Megh czendesedhetik, ihol van ha rágod[!],
Artatlan volt, s' megh lásd, mint leszen te dolgod,
Actaeonnak testet rut ebekre osztod.
- 115 29. Mit akarion ezzel, ercz megh, az poeta,
Legien te szivedben ily allegória,
Elmedet fordiczad hiven ez dologra,
Es hidgied, hogy neked nem lesz igen iodra.
- 120 30. Mikeppen Actaeont az maga ebei,
Kiket frissen hizlalt, megis rut fogai
Urokat mardosván dühüssen fogai
Hasogatvan böret rut eles körmei.
31. Jai az itiletben minden ember ellen
Tulaidon vetkei, kiket ez rut testben
Kedvesen giakorlot, ott állanak szemben
Reaia tamadván eitik eordögh kezben.
- 125 32. Actaeon felöl aszt iria az poëta
Hogy vetkek nélkül volt, csak kiczin hivsága,
Fogiattia eletet szorgalmatossága,
Jstent nem tisztelven iárt csak vadászatra.
- 130 33. De neked mint leszen, megh lásd ember, dolgod,
Az ki csak hivsagban töltöd el világod,
Rut vetkekkel ugyan megh rakodik szived,
Megh lásd hogy ne legien neked lelki károd.

- 135 34. Jmmár beszédemet el vegezem ebben,
De szüksegh hogy minden visellie sziveben
Jsten tisztesseget, adgia megh elteben,
Hogy eo ugy ne iárlion mint Actaeon ezen.

190.

LUGENS CANTIO CUJUSDAM

1. Tengereken uszkaló gallyak,
Gallyasokkal kik az tengert szörnyen hasittyák,
Hasítással gallyajokat előb taszittyák,
Taszitva cséndess partyokat varjak.
- 5 2. Ezen közben szörnyü nyavalya,
Nyavalyaimnak mert soha nem lehet száma,
Szamosodik bu banattya, közel halála,
Halálának végh oráját varja.
- 10 3. Nem reménli menekedését,
Menekedésének mert nem lathattya jelét,
Jeleivel mint biztassa kétséges életét,
Életének mert jól lattya végét.
- 15 4. Gyakran *nékem* igy vagyom dolgom,
Dolgaimban ez világon ugy tusakodom,
Tusakodván ez vilagot gyakran meg unom,
Unás, halálnak jele, jól tudom.
- 20 5. Ez igy lévén, kinaim *nőnek*,
Nevelkedvén, tetemim is ugyan reszketnek,
Reszketéssel halálomra szörnyen készülnék,
Készülvén, el-hult bennem az lélek.
6. Reménségem fonyasztó bánat,
Bánat miatt bus szivemis ugyan el-faradt,
Faradással siralmimon szentén el-hervatt,
Hervat miatt már csak alig szólhat.

3 II elébb mozdittyák 4 II Mozdetvan 6 II Nyavajája sokságának nem lészen 7 I halálnak II halála 8 II Halálának oráját 10 II láttya 11 II biztatni nincsen 12 II mert láttya 13 I nékemis igy II nékem igy 14 II világban tsak 15 II en magamat gyakran 16 II Unásnak halál 17 I nevelkednek II nőnek 18 II tagaim igen 19 II készetnek 20 II Készetnek mert alig mozog 22 II busult szivem szinten 23 II Faradásban gyenge nyelvem <szentén> épen el lankatt 24 II Lankadva mert már

- 25 7. Eletemnek öröme el-mult,
Örömemnek szép csillaga homalyba fordult,
Fordulással ez vilagtul vett szegény, bucsut,
Bucsuzván, halálnak utyára indult.
- 30 8. Zokogással meghis barátytát,
Barattyának mert ugy szannya szomoruságat,
Szomoruságaval mert így sirattya magat,
Barátyának mert nem hajja szavát.
- 35 9. Végh nélkül való keserves kin,
Kinok miatt tagaimban megh szaradt az in,
Kinaim megh haborittak, elmém nincs helyén,
Jaigatok szintén halálnak völgyén.
- 40 10. Így mulik el minden vigasság,
Vigasággal mert mindenkor harczol ez világh,
Ez világban, jól tudgyuk azt, nincs allandoságh,
Allandóság sem maradandoság.
11. Légyen bátor kevesé kedves,
Kedvezésével de bizony sok bukat szerez,
Szerzésével el hidgyed, az hogy halált is nemez,
Nemzésének halojaban evez.
- 45 12. Azért énis megyek utamra,
Utaimat mert senki el-nem hallaszthattya,
Hállasztásával ki engem megh maraszthatna,
Nincsen ez világon soha oly kedves rosa.
- 50 13. Gyenge nyelvem már számban nem peng,
Pengésének citheraja ékessen nem zeng,
Zengedezven meg holt testem noha csak it *teng*,
Menyekben lelkem veled együt zeng.

25–28 I–II [A következő stórfaként.] 26 II Vig kedvemnek szép tsillaga bánatra 27 II vett széntén
28 II halál utára 30 II mivel láttya szomoruságat 31 II Szomoruságban mivel biztassa magát 32
I [Csonka sor:] hogy nem halhattya II [L. a főszövegben.] 35 II Jnaim meg háborottak 36 II Jaj mert
járok halálnak révén 39 II Ez világi harcolásban nincs állandóság 40 II Állandóság mert mulando-
ság 42 II Kedvességgel de bizony sok bánatot szerez 43 II Szerzésével hidd-el végre ez haláltis nemz
44 II Nemzésével halálhoz evez [Ebben a kéziratban ez az utolsó sor.] 51 I [A sor utolsó szavának
a helyét a másoló üresen hagyta.]

A HOSSZÚFALVI LEVELESKÖNYV VERSTÖREDÉKEI

a)

Keserves fáradság nyugodalmat kíván,
A sebes sólyom is nem sítál mind szárnyán,
De az deákoknak kezek áll meg ritkán.

b)

Hat napokat rendelt Isten az munkára,
Hetediket penig az megnyugovásra
Választa magának, hogy haladásra
Indítsa hiveit igaz buzgóságra.

c)

Arany tömlőből is csak szél az ki kijő,
Udvari reménség álom s essős üdö.

1. Vétköztem, Ur Jsten, én te ellenöd,
Kárhozatra szabad volna engöm vetnöd,
Igassagod azt mondgya velem tönnöd,
De kegyelmesseged nem hagy el vesztenöd.
- 5 2. Méltán vallom, Ur Jsten, ez kinokat
Meltán érdömlenek ennél nagyobbakát,
Cselekedtem nagy sok álnokságokat,
Röttenetes undok gonozságokat.
- 10 3. En nem tudom büneimnek sókságát,
Mint tengernek fővényének ő számat,
Ved el rolam haragodnak nagy voltát,
És engyedgyed bünömnek bocsánattyát.
- 15 4. Csudálatos Jstennek kegyessége,
Senkinek ü nem lehet ellensége,
Kinek vagyon csak benne remensége,
Nyilván vallya, hogy csak ő segétsége.
5. Ez világon soha nem volt oly bünös,
Kinek Jsten nem volt volna kegyelmes,

20 Csak ki magát ismérte, hogy förtelmes
És hitte Jstent, hogy lesz engedelmes.

193.

1. Ne mongyad kérlec az Messiás felöl,
Hogy örök időknec előtte Istentöl
Születtetett vólna. Mária méhéböl
Születtetett inkább, meg-engedem szivböl.
- 5 2. Hogy örök Isten légyen az Ur Christus,
Nem mondgya néked sohult semmi locus,
Ugy gondolkodgyál, meg-csal a' discursus.
Az Iráson kívül sikamló az passus.
- 10 3. Az Istennek Fia, az Ur maga mondgya,
Nem örök Isten, mert az Irás tiltya.
Hogy Istenec Fia, azt meg-bizonyittyta,
Örök Istenséget mindenütt tagadgya.
- 15 4. A' Jésus Christus Istenec szent Fia,
Az halhatatlan Isten speculuma,
Másod személyben nem Isten állattya,
Szent Irás ellen mind világ kiáltya.
- 20 5. Vagy ha ugy vagyon lássuk bizonyásod,
Mond-meg lelkedre valahol olvasod.
Hadd tudgyam én-is: miért hogy titkolod.
Fárasztod elmém s' lelkem-is busitod.

194.

1. Midön el kezd a test hajléka bomlani,
Repedezett fala tetova omlani,
A malom zugasa törten meg allani,
mindeg mas helyre kivan ki hullani.
- 5 2. Az ezüst kötelek mihelt meg tagulnak,
Az palaczk forrasnál kerek kutnal
Mihelt járt utai a vernek szorulnak,
Emberek orvoshoz menten el indulnak.

16 Mint [Értelem szerint jav.]

3, 4, 6, 15, 18, 24, 28, 29–32 [Szakadás van, illetőleg olvashatatlan betűk.]

- 10 3. Tehát ha az lelek betegségben esik,
Ha ellensegei halálra keresik,
Veget szomjuhozó irigyei lesik,
Bizony eleteről méltán értekezik.
- 15 4. Mert mennyivel ritkább arany a köveknel,
Kárbunkulus dragabb alavalo reznel,
Safir, smaragd, jaspis, alabastrom *kőnél*,
Annyival a lelek beteseb a téstnel.
- 20 5. Mar pedig a lelek elete csak halál,
Magaban epeget bűn után nem *talál*,
Nyavalyakkal el tölt nyoszolyaban hál,
A kegyelem kívül sikamlo jegen ál.
6. A ki hát foghatja lelke nyavalyajat,
Meg alutnj erzi élete faklyajat,
Mig e földön futya élete palyajat,
E könyvet olvassa s tartza mint fő sz...
- 25 7. Ebből meg tanullya az elet kezdetét,
Ellenben meg lattyá halal eredetet,
A lélek élete okat, modját, jelét,
Mind ketött követő Isten ítéletét.
- 30 8. Ellyen hát sokáig
El hagy hogj
borito
jutalma

195.

Isten nagy gyamola az igaz sziveknek,
Es vigasztaloia eo arva jgyeknek,
Bar ergye probaia gonosz szerencsenek,
Nem busul, mert javat varya Istenenek.

196.

Alhatatlan, bizontalan ez vilag,
Mint erdőben töredéken aszszu ag,
Adománya veszendő, mint az virag,
Ritka bizony, aki rá jo kedvel hag.

197.

Embereknek dolgát Isten igazgattya,
Felőlük mit rendel, által nem hághattya,
Az kinek mit ígért, igazán megadgya,
Az ki benne bizik, sok jókkal megáldgya.

198.

KEGYESSEG GYÖZEDELME

mely amaz maga czimereben a nehai tekintetes Zoltán aszszonyban, nehai boldog emlékezetü tekintetes nemzetes Vai Peter uramnak Jsten szerint valo hosszas özvegységre maradt s-végre az Urban boldogul ki mult házas társában ki rajzoltatott; et decantata per dominum Johannem Szatmár-Nemethi, illustrissimi collegii Szathmariensis civem, nec non sacrae poëseos praeceptorem.

1. Gyöngy szavai között bölcsen mondgya Szent Pál,
Hogy érdemes soldgya az bűnnek az halál,
Jaj, gyászos fizetés, ki illy urra talál,
Jaj, nem várt solda, ki illy zaszlo alá áll.
- 5 2. Például lásd ebben amaz első embert,
Szabad akarattya az kit bűnben kevert,
Teremtője ellen inditván hamis pert,
Lásd, vak szolgálattya mi uraságot nyert.
- 10 3. El vigan, mint angyal, mig uraval marad,
Nehézsége miatt eltenek nem fárad,
Atoknak tüzetül szive nemis szárad,
Kettos öromödnek sos tengere árad.
- 15 4. Gyönyörűség helyén sétál, vigad s-örül,
Örvendező szokkal segede von körül,
Az teremtő hozzá ottan ottan térül,
Ki hinne, illy kedve hogy még bura kerül.
- 20 5. Cselédes gazda ő, ez világ kö vára,
Földnek minden vada meg indul szavára,
Angyali sokaság kész szolgálattyára,
Nincsen késelem parancsolattyára.

6. Jstenével magát itt hamar le teszi,
Nem fél, mert urának akarattját teszi,
Vigyázatlanságnak hogy kenyeret észli,
Jstenis az kormányt itt le hadgya, teszi.
- 25 7. Uraságában itt elmeje meg fordul,
Még ártatlan keze amaz fára ki nyul,
Vélvén, uraságra talam ezzel ujjul,
Boldogsága napja de ottan csak el mul.
8. Fut teremtő előtt, nem vár mulatságot,
30 Erez tagaiban ottan fáradságot,
Nem lél Jstenénél többé barátságot,
Oh, keserven említ el mult uraságot.
9. Angyali épségünk, jaj, itt miként romla,
35 Hirünk arany szárnya, oh jaj, miként bomla,
Dicsőségünk tornya földre im mint omla,
Hogy valék méreggé vigságunk itala!
10. Oh, nem várt, nem kívánt választ hoz e' követ,
Mely lelkünk várában hirt szomorut lövet,
40 Kinok lármájára kétes öröm követ,
Félelmes szívünkre félelmet mert bövet.
11. Kenyes természetünk hogy illy próbát töve,
Magára változást, mint Protheus, vöve,
Minden nyavalyának ki tött tárgya löve,
Czimerül derekán kinos rabság öve.
- 45 12. Jdönek folytátul tanácsot ha kérdek,
Nem lehet szerencse soha oly temérdek,
Hajollyanak bátor előtte sok terdek,
Mulandoság szele kit szörnyen nem érdek.
13. Friss termetet kérszé? Volt ez Absolonnak.
50 Bölcsességben bizol? Ez is volt Solonnak.
Hoszszú uralkodast? Ez volt Salamonnak.
Hallatlan erő kell? Ez is volt Samsonnak.
14. Hanyodé szépséged? Nyerte ezt Niobe.
Magad kedveltetést? Probálta ezt Tisbe.
55 Meltó tekintetet? Eg előtt nyert Hebe,
De halál rut szennye ezeket fogta bé.

15. Csuda mesterséggel, gyöngyel füzött hajak,
Csillaggal vivo szem, hajnalt gyöző ajak,
60 Küszködven ellenek élet ronto bajak,
Orczák dicsösséjé avulnak mint vajak.
16. Ez világ javának illy sikamlo ege,
Fényes napja után jár sotet fellege,
Meg hitt szerencsének igy romol üvege,
Halál heve miatt fel olvad járt jege.
- 65 17. Heliogabalust hir fel magasztalá,
Birodalmas császár mert Romában vala,
Sokaig fen állot szerencséje fala,
Változván hatalma, végre vízben hala.
- 70 18. Szekerén dicsőség Nagy Sandortis vontá,
Dicső királyokat vitézül meg ronta,
Erös seregeket hirtelen meg bonta,
Forro vizet halál ugyan alá onta.
- 75 19. Polycrates felül egy valaki igy irt,
Boldogság várával oly hatalmassan birt,
Ebben az szerencse maga lövetet hirt,
Változása felül nem buskodot, nem sirt.
- 80 20. Dicső állapotrul de juta veszélyre,
Öröme tavászsza vála borzas télre,
Elte vitorlájá ére borzas szélre,
Arany lánczos nyaka akada kötelre.
21. Agatocles király látván ezt, csak el hült,
Gondtul terhes elme benne illy dolgot szült,
Világ tárházához szive többé nem fült,
Kétes szekerére dicsőségnek sem ült.
- 85 22. Aranyát cseréppel meg egyelítette,
Mindenek veszendők, ezzel jelentette,
Senki uraságát meszsze nem vihette,
Törít irigy halál mihelyt meg vetette.
- 90 23. Ezért kívánkozott sátorát le tenni,
Amaz nagy apostol Christusához menni,
Véle örvendezvén egy örömben lenni,
Halhatatlanságnak kenyerét ott enni.

79 [A szélre szóban a sz javításként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

24. Te se kapj hát ezen, mert sziv agodalma,
Nem lehet léleknek ebben nyugodalma,
95 Pállya futásodban változtato álma,
Eletednek honnét nevededik halma.
25. Boldogok, kik világ javában nem biznak,
Test gyönyörüsége ételén nem hiznak,
Söt mint Ur plántái jobban virágoznak,
100 Teremtő kertében kedven illatoznak.
26. Mind kettőre példa aszszony Zoltán Anna,
Ur arany vedrében el rejtendő manna,
Kit emlékezetben gyenge elmém hadna,
Méltóságtok ebben figyelmet ha hadna.
- 105 27. Vilag negedsége előtte nyilván volt,
Nagy sokakra mikor irigységes zajt tolt,
Végre sok lelkekben teremtet évő molyt,
Kinálkodo kedve de órá böven folyt.
- 110 28. Rajta hát ez világ tön nem kis próbálást,
Hogy ő szerelmétül ne kezdne el válást,
Eskütt zaszlojátul ne tenne el állást,
Mételyes mezején söt kérne hü szállást.
- 115 29. De melto javain világnak nem örült,
Mergesült étkében szerencsenek nem ült,
Mégis tengerében nyavalyának merült,
Halál hánt horgára özvegy élte került.
- 120 30. Teremtőnek, oh jaj, ez a' végezése,
Nem várt követének illy el érkezése,
Ezé meg jokhoz is igirt kedvezése,
Jaj, vig napjainknak hamar enyészese!
31. Hiszem az teremtő bizonnal igiri
Földet amaz nagy szél ha dulásra kérj,
Az Jákob házára mérték szerint méri,
Ennek tellyességét im, lad, mikent méri.
- 125 32. Elmém illy dolgokon mikor legeltetem,
Hires gyöngy tornyában hogy fel emeltetem,
Bokrossan ezeket ez személyben leltem,
Enged, koporsodat velek kedveltetnem.

113 [Az *örült* szó első két betűje javításként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

- 130 33. Vonnak idvességre két arany szekerek,
Ezek tengelyében van két gyémánt kerek,
Előtte tétetett arany fás szép berek,
Ebből folydogálnak gyongyol folyo erek.
- 135 34. Halhatatlanságra edgyik vono szekér
Az igaz hit, mellyel világ kincse nem ér,
Bűn s-halál táborán próbálni csak ez mér,
Teremtő jóságán bizott quartélyt ő kér.
- 140 35. Szokta az természet maga ezt kedvelni,
Akadályj között lelkét fel emelni,
Fogyatkozásiban ismét meg nevelni,
Akarja jóságát ilyen moddal telni.
36. Világban és hittel ezis jól el készült,
Ez által az bűnnek testében meg feszült,
Jdvezítőjének kincsében reszesült,
Nemes eleivel menybenis szekerült.
- 145 37. Kemény biro előtt meg álhat merészszen,
Harsogo trombita szavát hallya készen,
Széki előtt álván lelki áldást véssen,
Örök vigasságban Jstenevel léssen.
- 150 38. Jstenj félelem még másíkja ennek,
Mellyen dicsössége közelget mindennek,
Oh mely mondhatatlan jora ezek mennek,
Kik szerzési szerint járnak az Jstennek.
- 155 39. Ezt meg nem rettentik az Jsten szemej,
Jokra, gonoszokra vigyázo kémej,
Kétségre nem hozzák szám vető könyvej,
Kiben irván vadnak számtalan bünej.
- 160 40. Mert tudgya ez ilyen, világban kinek élt,
Jo s-gonosz sorsában ki hatalmatul félt,
Teremtője előtt ha mi kegyelmet vélt,
Pállya futásában el érte az várt célét.
41. Ezis félelemmel Jstenét szolgálta,
Jollehet gyakorta keserven dorgálta,
Szent hűsége mellül még sem lött el válta,
Nem fel, mert meg nyerte, az mi volt kívánta.

149 Jstenj <dicsössége> 155 kétségr <be> e

- 165 42. Arany fával frissült s-virággal tellyes kert
Az tiszta sziv, rutság kit meg *nem* kevert,
Bűnnek fertőjében kedvére nem hevert,
Sem hit szövvényes gyászt öszve nemis vert.
- 170 43. Nem tudom vig havát ki miben reménli,
Ő meg vettettet ki miben nem félj,
Talált arany almát magának mint vélj,
Csak ugyan az szebnek mert Páris itili.
- 175 44. Az nagy teremtöis ezt igen kívánnya,
De nem az ki magát csak az testben hannya,
Söt mely az lélekben draga adománya,
Egbül csak erre szál, s-ettül meg nem szánnya.
- 180 45. Nagy gyakran ez kertben az teremtö be lép,
Szagoskodo myrrhát illatozásra tép,
Ugy tetczik, házában ez mindenkorj kép,
Boldog, boldog szive, kinek szép és ily ép.
46. Ebbül Jdvezitö jol meg ért fügét kér,
Kegyed edgyesihez ha halott közel fér,
Fátyol keszkenövel vig orczájához mér,
Boldog lélek, a' ki illy mulatságra ér.
- 185 47. Innen folyo erek: jgasság s-kegyesség,
Mindenekkel valo jsteni edgyesség,
Jndulatban lévő szent mértékletesseg,
Ebben maradásra végig valo képség.
- 190 48. Ezektül el nem vál amaz hü szeretet,
Melynek arany lánca oda fel veretet,
Hit ékességeül menyinyegbül nyeretet
Embernek szivében Jstentül ihletet.
- 195 49. Csak testi szeretet mely erős lángjával,
Mely mikor meg indul repülő tollával,
Fel költi az szivet sebheto voltával,
Az egek sem birnak ennek hatalmával.
50. Ez szeretet külsö s-hamar gyengittetik,
Gyakor változással meg elegyittetik,

166 meg <barom> [Javitgatásként ráírva valami olvashatatlan szó.] 180 [A szép ráírva az olvashatatlan eredetire.] 188 valo <epség> képség

- 200 Csak egy s-két szótulis oly igen sértetik,
Mézzeel folyo csokja meg mérgesittetik.
51. Az lelki szeretet de erősb még ennél,
Szent multságiban mégyen tovább mennél,
Maradást s-nyugovást téssen Jstenénél,
Kész mindent szenvedni jegyesse kedvenél.
- 205 52. Ezért mondgya Szent Pál, hogy semmi uraság,
Sem angyal, sem sátán, semmi hatalmasság,
Sem fejedelemség, sem félelmes rabság
Ettül el nem szakaszt, sem irgalmatlanság.
- 210 53. Két fél közt ha esik majd néha mordultság,
Vagy kies örömtül haragra indultság,
Tudgya ez jo lélek, ez el nem fordultság,
Erős szeretetre söt szép meg ujjultság.
- 215 54. Ez gyözi meg maga élet nehézségét,
Ebben ki mutatja hiti/ erősségét,
Mint Jákob Jstenen gyözedelmességét,
Veszi, meg próbállya ura erősségét.
- 220 55. Ez élet bujdosás, nyugalmához nem fér,
Azért gyors szeleken országot másut kér,
Ennekis hogy könnyen ha falához nem tér,
Tüzes laptát hány bé, s-várt javára igy ér.
56. Csuda fénnel vadnak im mind ezek benned,
Zoltán Anna aszszony, azért méltó vened
Erdemes koronát, bajt mindent le tenned,
Csillagok száma közt egy vendéggé lened.
- 225 57. Baucis Mercuriust házában fogadta,
Özvegy kenyerét tülle nem tagadta,
Elete egy kincsét számára ragadta,
Méltó tekintetit a' mint ugymeg adta.
- 230 58. Amazis készségét előtte förgatta,
Maga ajánlásit a' mint nekj adta,
Kunyhóját templommá hamar változtatta,
Kegyességét ekkint örök hirben hadta.

210–211 [Eredetileg a sor végén álló szavak fordítva voltak, megszámozták őket.] 214 hitis 219
<f> tér

- 235 59. Tabita felülis amaz lélek így irt,
Kegyessége felül folytat illy dicső hirt,
Kit mikoron halál mérges nyila meg birt,
Szegények soksága rajta bankodot s-sirt.
- 240 60. Bölcs hasonlatosság ezek közt ha lehet,
Jeles itiletet errül ki ki tehet,
Baucis kegyessége itt haragot vehet,
Halhatatlansága it oszlásra mehet.
61. Hol vadtok egeknek érdemes fiai,
Csillagok örömi, szálas szép jffiaj,
Pataki scholának hires deákjaj,
Hol vadtok Phoebusnak eresztet rajjai?
- 245 62. Hozzátok hűségét kéz le nem irhattya,
Ekes szollo nyelv is ezt ki nem mondhattya,
Jó akarattjának számát nem tudhattya,
Jsten az, eléggé ki ezt számlálhattya.
- 250 63. Mert szükségek terhét nekik nem nevelte,
Söt mint kegyes anya, jó modgyát fel lelte,
Rakot tárházait számokra meg kezte,
Saját kenyérétis számokra meg szegte.
- 255 64. Világ csudájára írják az poéták,
Pandorát istenek földre hogy le hozták,
Számos virtusokkal őt ajándékozták
Jnségeketis *ők* véle meg osztották.
- 260 65. Mercurius adta szava ekességét,
Diánna járását, Phoebus mesterségét,
Juno birodalmát, Pállás bölcsességét,
Venus ajánlotta személye szépségét.
66. Természetben ugyan ezek kívánandok,
Nem lehetnek soha de fel maradandok,
Szépségünk virágj hamar hervadandok,
Ajánlott javaj ezeknek mulandok.
- 265 67. Ezzel közöltettek jók, sokkal nemesbek,
Ajándékok vadnak nálla kellemesbek,
Jstentül adatot virtusi jelesbek,
Bölcsesség kincsej lelkeben felesbék.

240 Halhatatlanság <ra> a 254 Phindorat 256 Jnségeket is véle [A szótagszám miatt jav.]

- 270 68. Mert az atya adta maga isméretit,
Benne le rajzolta személye czimerit,
Christusa ajánlya igasság nyert porit,
Az lélek folytattya rá szentsége erit.
- 275 69. Menyországon ez jo erőszakot tehet,
Ez arany ág által Jstenehez mehet,
Szép ékes koronát hűségéért vehet,
Dicsiretre méltó ebben szob mi lehet.
- 280 70. Minden jonak noha vadnak ellenségj,
Erdeklik az lelket test kedvetlenségj,
Kesergenek sátán álnok hitlenségj,
Mind ezekben voltak néki erősségj.
71. Veti ezt az sátán: neked meg kel halni,
Ez felel: jegyesem nem hágy szégyent valni.
Mond amaz: ellened kész vagyok ki szálni,
Felel ez: nem szokott Ur tüllem el álni.
- 285 72. Amaz mond: Oda lesz sok jóságod hirre,
Ez felel: léleknek ez csak vesztő ire.
Mond amaz: hová lesz kegyességed bére,
Felel ez: nem hagy el idvezitöm vére.
- 290 73. Mond amaz: szakadtal te el az felségtül,
Azért meszsze estél reménlt idvességül.
Felel ez: nemis füg emberi szentségtül,
Hanem az jsteni nagy kegyelmességül.
- 295 74. Amaz mond: tudode te mit cselekedtélt,
Felel ez: ezekben mind csak te vétettél.
Mond amaz: a' kertben, hiszem, te vétkeztél,
Ez: mint hamis követ, hozzám te férkeztél.
- 300 75. Amaz mond: meg fizet, vétkezet mely lélek,
Ez felel: fizetet Christusom, nem félek.
Mond amaz: ne biztasd magad azzal, kérlek,
Felel ez: hitem ez, Urammalis élek.
76. Mond amaz: hát mire rajtad ez nyavala,
Felel: gyarlóságom csak ezzel próbállya.
Amaz mond: hát hasznos ennek habzo árja,
Ez felel: ez által hívét hozzá várja.

- 305 77. Álnok sátán, mind ezt az én hitemről ércs,
Kétséges szavaddal lelkem többé ne sércs,
Távazzál, teremtőt képemben ne késércs,
Halálra vált fejem, en Christusom, készécs.
- 310 78. Jaj, micsoda titkos nagy tanácsbul vagyon,
Harsogo trombita mit kiált illy nagyon,
Hogy világ mezein egy test se maradgyon,
Halál miat mind bölcs, mind bolond hervadgyon.
- 315 79. Miért, hogy az ember illy termetes és szép,
Miért friss orczáján vagyon angyali kép?
Halhatatlanságra ezekkel ha nem lép,
Söt mindent az halál férge illy igen tép?
- 320 80. Miért, hogy az égből vét le arany almát?
Leányinak hogy ha neveli siralmát,
Dolgainak miért adgya várt jutalmát,
Ha el nem titkollya esetinek halmát?
81. Ugy vagyon! De végek különböz egymástul,
Az miként Christusis az rut Beliáltul,
Bölcsök menekednek az erös haláltul,
Bolondok rekednek Jsten országátul.
- 325 82. Mert az jokra nézve az halál változás,
Lelki szent állattá valo állatozás,
Eletben ha nyomta kemény fáradozás,
Ettül menekedvén menyben virágozás.
- 330 83. De világ szerelme ha kiben tött tüzet,
Az halál szivere but bokrossan füzet,
Almot szemeirül gyakran elis üzet,
Jgaz hüségéért világ illy bút fizet.
- 335 84. Elet után mint hogy különböző az út,
Mind kettöre ugyan különböző nép fút,
Bértis különbözőt vészen, ha végre jut,
Lészen ö számokra keserü edes kut.
- 340 85. Azért világ utát okossan kel jární,
Lelt arany almáját ennek nem kel szánní,
Mint bölcs Hypomenes ugy kel széllyel hánní,
Csak eget nyerhessed, nem kel ezt meg bánni.

86. Mind ezekben okos maga viselését
Látván szent jegyese benne reménlését,
Jsten szerint való kegyessen élését,
Hallyad Christusának hozzá feleletét.
- 345 87. Gyötrelmes testembül ki folyt szent véremmel
Nyert, meg vött leányom, áldott érdememmel
Elettül válásod légyen nagy örömmel,
Ne fély, én sem hadlak hatalmas kezemmel.
- 350 88. Elet nehézsége noha gyakran próbált,
Erdemes hűséged de túllem el nem vált,
Alhatatos hited meg győzte az halált,
Ne félyly, baj vivásod nállam kedvet talált.
- 355 89. Nem lehet ellened soha olly terhes vád,
Mellyért buzgo kedvem bánatot mérne rád,
Lelkednek kedvére söt lészek hűvös fád,
Jm hol szent job kezem erős hitetis ád.
- 360 90. Néktekis lelketek azért légyen készen,
Aldást teremtotül mert minden igy vészen,
Angyali seregben öröme igy léssen.
Ez gyász koporsora nyelvem illy jót téssen.

A PETROVAY MIKLÓS-ÉNEKESKÖNYV
KELTEZETLEN ÉNEKEI

LAUDATIO REGYONIS MARAMAROS

1. Két tenger közöt Korynthus varossát,
Rodus szigetnek siros és bü voltát,
Diczerték réghen Milenát, Cariát,
Fel magasztalták csak nem mint Kanahánt.
- 5 2. Erdely orszagnak egyik tartományát
El felejtették diczirny hatarát,
Maramarosnak nem tutták mi voltát,
Kirül pennám ir uy kozmagraphiát.
- 10 3. Ennek hatarát Lengyel országgh tartya,
Moldova országgh masodik szomszédgya,
Harmadik pedigh az Erdely országa,
Magyar országis határát hasittyá.
- 15 4. Oly nagy karpiti hegyek it fel nyultak,
Az Fejér hegytül eredetet fognak,
Setet eszakraul dél felé hajolnak,
Szinten Fekete tengerben szakadnak.
- 20 5. Karpatiusnak hires unokayi,
Hidegh Kesmarknak -s- berkeknek havassi,
Szélnek -s- hidegnek taplalo dajkai,
Fene vadaknak kedves lako helyi.
6. Nem hozom elő az formas havassát,
Az tartomanynak egy erős bastyaját,

4 [Az utolsó szó a mikrofilmen nem vehető ki teljesen.]

Viso vizenek sebes ki folyását,
Szomszéd helyeknek iarhatatlan voltát.

25 7. Vánczfalva [?] felöl az Sóo [?] nevö bértzet
Az természetöt töt mint egy erős kertet,
Ehez hasomlot Banyá felöl szerzet,
Kikkel mint fallal bölcsen bé kerített.

30 8. Onnet egy erdő nap nyugot felé tart,
Ki mellet Tisza sok szalfat -s- hajot hajt,
Vizen iaroknak gyakorta szerez bayt,
Sok szamu kü söt el nyel, ha meg aradt.

35 9. Magyar országnak egyik siros vize,
Maramarosbol vagion ki iövése,
De az természet szoros helyre tötte,
Onnét megyen ki az sik szép mezöre.

40 10. Czekeles vizek az Tiszát segítik,
Az egyik Viso, amint ot nevezik,
Mert az Tiszába sebessen ütkezik,
Mélysége mindgyárt nagira nevelkedik.

11. Az másik Iza, lassu viz és tiszta,
Szigeth városnál vagyon el folyása,
Egy felöl Iza, más felöl az Tisza,
Sziget modgyára várost körül fogta.

45 12. Ha sebes vizet valaha hallottál,
Taraszok vizénél immár aligh lattál,
Mosása miatt sok falu pusztán áll,
Tiszában ezis szörnyü zugással száll.

50 13. Ehez nem mesze gyors folio Tolobor,
Ki ha megh árad, által menny labor,
Hogy ha világon volna illy Telibor [!]
Sok országokba búségh lenne akkor.

55 14. Észak felöl iü eötödik: az Nagy Aágh,
Természetiben hasomlo, mint a' Vágh,
Gyakran megh árad, mikor zöldül fán ágh,
Szörnyü haraggal Tiszában ezis hagh.

15. Mindenik pedigh halakkal ighen bö,
Föképpen mikor el iü öszi idő,

25 [A megkérdőjelezett szavak olvasata bizonytalan a mikrofilmen.]

- 60 Az többi közöt legeny hal ighen fő,
Gallotza halis egességet szerző.
16. Mihelleyen azért hegyeket haladnak,
Hogi az szép terre hanyat homlok hatnak,
Kies berkeket nevelnek vadaknak,
Az emberekis sűrűn környüllaknak.
- 65 17. Negy fele nemzet ez tartományt lakia,
Magyar és réghi szászok maradékya,
Olah es orosz masik haza tagya,
De akarattyok egy meg maradásra.
- 70 18. Jt az magyarságh eöt varosban teryet,
Falukra hegyek köze ki nem széllet,
Tisza folytaban lako helet kedvelt,
Telepedésre ennél szebbet nem lelt.
- 75 19. Közönségesen egy törvenyvel élnek,
Noha vallásban sokat különböznek,
Az íó nemessi szabadságnak örülnek,
Egy szivel íóban minnyayan egygyeznek.
- 80 20. Szükséges uton mikoron it iárnál,
Nyájas gazdára s szalásra találnál,
Ki oly íó szivel fogadna házánál,
Egy tartományban nem tudom hol latnál.
21. Az embereknek inkább nagyob része
Munkára termet vagy kereskedésre,
Törvenyet bizta az nemessi rendre,
Az többi vigyaz az munkás életre.
- 85 22. Gazdagságh nyerest feléttib nem *üzik*,
Mit Jsten adot, ki ki megh elegszik,
Íó eleteket igazan keresik,
Latrot büntetnek, az iámbort szeretik.
- 90 23. Nyelvek tudása Jsten ayandéka,
Esztis ezekre igazan osztotta,
Magyar és olah, orosz nyelvet adta,
Deak, száz nyelvet sokaknak mutatta.

62 hatnak [a *h* *g*-re írva.] 85 uzyék [A rímek és az értelem miatt jav.]

24. Vizeken iárny czuda mely bátorok,
 95 Etket többítő vadnak fő halászok,
 Vadaszásrais serenyek és gyorsok,
 Határán kívül mesze tul iárások.
25. De az mi nagyob, Jstennek igeyét
 Nagy beczületnek tartják szent felelmet,
 100 Az őt varosnak fő tudos papyait,
 Devotiobul taplallyák scholait.
26. Az szent békességh, czendeséghis kedves,
 Tüzes tolvajoknak fegyveretül üres,
 Mikoron masut az dologh felelmes,
 Ide fus, hogy czendes almot követhes.
- 105 27. Az egességre ió eget vehetny,
 Maramarosnak mássát nem találny,
 Hev caniculat hüvös tél enyhity,
 Az szunyogokat tavul veri üzi.
- 110 28. Közép termettel [?] az nép [?] hozot szép szint,
 Mert nagy hevséget hegyektül náp sem hint,
 Mikor vagyon az árnyékon megyint,
 Az náp és hegyek vadnak kedvek szerint.
- 115 29. Hogy madarat doctorok diczirnek,
 Az kövy halat nagy egességesnek,
 Máramarosban ollyant sokat észnek,
 Puha vad hussal télen büvön élnek.
- 120 30. Czak szinten hogi bort ez föld nem teremphet,
 De buzát -s- egyeb gabonát eleget,
 Valamit ember ez földben be vethet,
 120 Údö el iüven, nagi bü aldást vehet.
31. Mindazon által ió borokkal élnek,
 Szomszéd helyekrül az melyet bé visznek,
 Büsége vagyon, szabad az mesernek,
 Azis ighen szép áldása Jstennek.
- 125 32. Sok féle barmot nevel ió lovokat,
 Uthoz szoktakat, ió iáro -s- futokat,

113 [A *madarat* szó utolsó betűje javítás, vagy *k*-ből csinált *t*, vagy fordítva; értelmileg *madarakat* elmehetne, szótagszám miatt ez kellene.]; diczirik [A rím miatt jav.] 123 szalad 126 [A második szó a levél sarkán elmosódás (és törlés?) miatt nem vehető ki tisztán.] szoktatokat [?]

Büv soval táplál sok várost, falukat,
Lennek, olayanak bősége meszé hat.

- 130 33. Kedves hazánknek erdemlet virtussát,
Nem tudánk elől számlálny ió voltát,
Nem tagadhatom elmém csekely voltát,
De mégis musa igi pöngeti lantját.

200.

1. Sokkal iób nékünk az eghet szemlelnünk,
Tündöklő czillagival együt néznünk,
Hogy nem ez földi, czifrás szép műveket,
Mesterséggel formált irót képeket,
- 5 2. Mivel minket ugy teremtet az Jsten,
Hogy az éghre nézhessünk egyenessen,
Oda fel tekintsünk tehát szüntelen,
És diczirünk az Jstent szüveinkben.

201.

1. Az szegényeknek minden aitok, utak
Minden féle tisztokra be zárlattak,
De az gazdagoknak nyitvák mindenek,
Tanács házak, nagy udvarak és tisztok.
- 5 2. Ha az szegény bölcznál bölcseb volna is,
Nem beczültetnék csak egi filérre is;
Az kiknek sok kincs vagyon szekrenyében,
Nagy bölcseségh vagion annak feyében.

202.

SALVE A ME QUI TE¹ SINCERE COLIT ET AMATTH

1. Vacsorám végezém -s- időmetth mulatám,
Sietvén érkezék postán levéll hozzám,

¹ quitae

201. 8 [A sor után még:] főképpen az Uraknak

Gondolkodván rajta, feyemre ne talam
Véletlen busulast vagi gondot hoz réam.

- 5 2. Fel niytván peczetit. hát versekkel rakva,
Kikre hogy felellyek, ninczen modom abba,
Mert nem fér elmemhez, olly ighen ostoba,
Nem is egyelitöm magam ez dologba.
- 10 3. Vétkünkön, hoga verset formaltunk,
Miért próbállyuk ollyatt, az mihez nem tudunk,
Pincze ajtajára olly írást ragasztunk,
Mellyért, az mint látunk, ighen szépen jártunk.
- 15 4. Ki mosdom belölle, nem volt én hiremmell,
Hogy illy írást nallam nélkül ragaszszon fell,
Társ ebben nem vagyok, nem is én elmemmell
Tselekedte, hogy aszt bigeszsze ollyan fell.
- 20 5. Ecce tibi, jnquam, kulczár, ne iry ollyatth,
Mellynek mászszor nagyub gyalazattyatt vallyad,
Tudos ember elöt nyelvedet be fallyad,
Vagi hogy verseidetth jobban ki formálljad.
6. Szomot penigh hozzád, ki ez vétkes versett
Szépen ki feytted, mint varro az himet,
Példát hattal, mászor az kit mi nem illett,
Ne tégyen, mert nem jó, orrában pereczet.
- 25 7. Ne szünnyell tudatlant maszszor is oktatny,
Verseiddell minket szepen tanitany,
Az gyonge czöczemöt tanicsad szollany,
Mellyett jövendöben tudgyon megh köszönny.
- 30 8. Legi jo egeességben, musak tudos fia,
Hired nevedegyen mindennek láttára,
Adassék Jstentüll azért egi szép nympa,
Mászor is mozogyon kezéd köszt az penna.
- 35 9. Adassék ez level uram, kegyelmednek,
Vram eö nagysága iámbor szolgálýanak,
Vdvára nepenek egyik fő tagýanak,
Nékemis peniglen kedves baratomnak.

24 orrában <az> pereczet 30 nevedegyed

ALIA CANTIO CANTIO PULCHRA

1. Ideye bünökből, vétkek förtöyéből, hogy fel serkennyen lelkem,
Ki pokoligh nyomot, mint rabót ugy tartot, terhe alol fel kelnem,
Oh Istennek lelke, biztato ereje, elevenicz megh enghem.
- 5 2. Országodra Uram, igassághom, utam, és haylékódban erylak,
Most időm sok iáván, tündöklő tavaszszán engedgyed, hogy megh
térlek,
Ez után láttodra, haragos boszszudra bünt halomra ne mérlek.
3. Világhi életem, im, majd el véghezem, de addigh hagyj Jstenem,
Adgy tiszta életet, lelki isméretet te előtted viselnem,
Az emberek előtt és el ne aludgyék ió hirem, tisztességem.
- 10 4. Vayha csak ifuságh, ki merő bolondságh, vétne te ellened,
Nem vólna wétekre előmenetekre fel huzván kemény karod,
Mindnyáyan vétkeztünk, veszet természetünk, itt iárullyon
kegyelmed.
5. Ember kevés időt ely rövid esztendöt, de iól élsz, sokat élsz,
Ha vétékben borúlsz, tömletziben szórúlsz, és abbul migh ki nem
térksz,
15 Mennyei seregben, nem mehez az egben, diczőséghez is nem férksz.
6. Dolgaim folyanak, kedveden állyanak, boldogicz szándékómat,
Seregeknek Ura és hivek pásztora, igazgasd iárásomat,
Mert néked ayánlom, szárnyad alá bizom éppenséggel maghamat.
- 20 7. Ha el ió az ora, éltem végső napja idővel, segélly -s- bátoricz,
Halállal harczomban, erőtlen voltomban angyaloddal erőssicz,
Pallyamat megh futván, az hitet megh tartván orszagodban
részeszicz.

7 [A mikrofilmen csak *ha* vehető ki.] 13 [Az utolsó előtti szóból csak a *sok* vehető ki.]

AD LIVOREM

Tavozzál el rut irigység,
Haloványon irt regiség,
Erkölczöd aszt kívánván.

Nem a' iókrul szól irásom.
5 Olahokra nem is szabom,
Távozzál el hát innen.

Simonides irásából,
Ki irt görögh aszonyokrul,
Vétetet ez néhány vers.

10 Jri hasomlot igassággal,
Nem artasz senkinek azzal,
Tisztuly halvány jrigység.

A KÖRMENDI-KÓDEX KELTEZETLEN ÉNEKEI

CANTIO ELEGANS AC TRISTISSIMA

1. Bűban úszó, gondban habzó életem,
Kiben *esék*, *bokrozódik* serelmem,
Kéértt öszül s-majd megh-örjül én fejem,
Hogy à bűnnek halmaitt bennem érzem.
- 5 2. Űres képpen, mezitelen maradék,
Hogy ördögnek szavainak engedék,
Lelkem gyötrő veszedelemre júték,
Jay, à bűnnek kötözött rabja levék.
- 10 3. Nékem immár éllenségem az Jsten,
Mert sok gonoszt tettem törvénye ellen,
Kéértt ada az halálnak töriben,
Hogy kinlodnám végetlen gyötrelmemben.
- 15 4. Égben ható, vérben búzgó bűneim,
Kik lettetek kegyetlen poroszlóim,
Dicsösséges élettől meg-fosztóim,
Kárhozatra vezető kívánságim.
- 20 5. Naprol napra búsongásom öregbül,
Jsten haragja ellenem tüzesül,
Döglött testem lelkem ellen fel-készül,
Halált hozó fegyvere meg-élesül.
6. Bajnokom, jaj, ő ellene ki lészen?
Ha egyedül lelkemmel ő nem lészen,

2 I mērgesedik II esék bokrozodik 3 II örül majd meg öszül a 4 II nyilait 5 II éppen 6 II a' kigyo
10 II Felsége ellen 11 II kezében 12 II sembodnek [!] vegetlen gyötrelmemben 13 II verrel 18 II
busulásom 19 II Testem lelkem ellen gyakran 20 II Halál hozó 21 II oh jaj ellene 22 II kedved elől
nem vészen

Nyilaidnak hamis tárgyott nem téssen,
Jay, ezentúl lelkemen sebett téssen.

- 25 7. *Aspis kigyónak-is az ő mérgénél,
Gehennának az ő sebes tüzenél,
Nehezebbek Aéthnának ő hegyénél,
Bűn halmái az halálnak törinél.*
- 30 8. *Nyúgvo helyett, segécségett hol lellyek?
Mindenekett è földön bár el-nézzek,
Tenger vizeiben bár bé merüllyek,
À kösziklák kebeleekben nem véssnek.*
- 35 9. *Koporsomnak setétcsége testemett,
Ha el-rejti-is ő én tetemimett,
Férgek porrá tegyek bár én testemett,
De meg-hozza az jtélett lelkemett.*
- 40 10. *Oh veszeccség, mellyben így én meg-romlék,
Mikéntt szedett szölő csak úgy maradék,
Jsten képe miheltt tülem távozzék,
Sok bünöknek határára én júték.*
11. *De te engem nem veszendő jószágon,
Jsten, nem ezüstön, sem nem aranyon,
Hanem amaz artatlan bárányodon
Váltottál-meg elég tételes árronon.*
- 45 12. *Ohajtásom tehát, kérlek, meg-tekincs,
Jsopoddal lelkemnek sebétt enyhics,
Fajdalmimban jóvóltodértt könnyebics,
Mertt sohol te kívüléd jobb orvos nincs.*
- 50 13. *Lengedező szent lelked fúvásával,
Hivesítő szent jged harmattyával,
Meg-téritő kegyelmed szavaival,
Eöntözzed meg lelkemett szent myrtússal.*

23 II Nyilainak más tárgyat ha 24 II Így az én életemnek vege lészen 25 II kigyó mergenél kegyetlenebb 26 II tüzenél is melegebb 27 II Hegyek halmok terhénél is nehezebb 28 I Bűnek II Bűn ereje halanal is mérgesebb 30 II az földön bar el nyerek 31 II mestekellyek [!] 33–36 II [Hiányzik.] 37 II kiben igen 39 II Isten keze 40 II uttan határa lépek 42 II nem ezüstön sem <Barányon> aranyon 43 II a' te ártatlan 44 II elegendő 45 II Ohajtását hát kegyessen 46 II be hincs 47 II jó voltodbul meg tekincs 48 II Mert kívülled sohol orvosom több 49 II lelkednek 50 II kegyelmed 51 II igidnek 52 II Öntözd lelkem myrtusod olajjával

14. Élő viznek kútt-feje veséimett,
 55 Eleszsze-meg keseredett szivemett,
 Meg-útálván én halálos mérgemett,
 Ejjel nappal hogy sirassam bünemett.
15. Lépes méznél sokkal édesbnek teczik,
 Ha *lelkemtől testem* meg-győzöttetik;
 60 Gonosz bünben kedvére förödhetik,
 Jtéletrül, jay, nem-is gondolkodik.
16. Életemnek ha romlandó sátorátt,
 El-végezem gyenge pálya fútásátt,
 Ki-vetem nyakambul terhes jgájátt,
 Rúházd reám à Christusnak ő jgájátt.
- 65 17. Cherúbim angyaloknak *seregében*,
 Fiad véren szerzett örökségemben
 Vitessem-bé szent szine elejben,
 Hogy áldhassam előtt végnelküll eörömben.

206.

CANTIO ELEGANS

1. Okossan à Dávid mütattja időnkett,
 Eletünkre számlalt hetven esztendőkett,
 À romlott természett mellyben emészt minkett,
 De meg-határozta Jsten életünkett.
- 5 2. Mindennek ideje vagyon életében,
 Születés és halál lesznek idejekben,
 Sirás és nevetés folynak el rendekben,
 Bölcs Salomon mondgya minékünk könyvében.
- 10 3. Ne feletkezzél el ember életedről,
 Gondolkodgyál inkább te esztendeidről,
 Hány hetett s-esztendött múltattál idődről,
 Mert számott kell adnod, hidgyed, mindenekről.

55 II Meg utálván halálos merigyemet 56 I büneimett II bünömet 58 I testemtől lelkem II lelkem
 testedtül 60 I < meg > nem-is II Eleterül jay 61 II Ez életnek 62 II gondos pálya 63 II Nyakambul
 ki vetem nyavalyassagát 64 II Christusnak igasságát 65 I ő seregében II Kerubymok angyalok
 seregében 66 I Sajatt véren II Fiad veren szerzett szep öröksegben 67 II Be jutvan szent szinednek
 68 II Lelkem álgyon vég nélkül az
 2 eletünk < ett > re

- 15 4. Jöttél è világra, tudod, nyavalyával,
Szállottál è földre szokatlan sirással,
Nevelkedett jdöd nagy sok változással,
Mintt Solon jelenti tiz hétt számlálással.
- 20 5. À te életednek első heted része,
Gyenge fogaidatt szádbúl ki-szedette,
Es más uy fogakkal meg-erössittette,
Fejeden hajadatt néked neveltette. (Anni 7)
6. Tanulhac az után akár mitt-is könnyen,
Gyermek másod heted esztendöd el-telvén,
Meg-teczek az után mi lesz jövendőben,
Noha kegyes jntés előtted kelletlen. (Anni 14)
- 25 7. El-érkezik osztán harmad heted, tudgyad,
Ki hamar ki-tellik, csak ingyen sem túhdad,
Ször néked ajakad, pölyhesiti állad,
El-mulván kévánod mintt látott szep álmaid. (Anni 21)
- 30 8. Mikor negyed heted esztendöd érkezik,
Testedben minden rész igen erössödik,
Jffjúságod akkor előtted virágzik,
Jövendő erkölcsöd nálad ki-jelenik. (Anni 28)
- 35 9. Paradicsombéli szörzésétt az Isten,
Tellyeseti nálad eötöd hetedikben,
Hogy szép gyermekidett nevellyed öledben,
Es becsüllettel járj rád-bizott tisztedben. (Anni 35)
- 40 10. Valamihez kezdesz hatod hetedikben,
Hivatalod szerintt lehecz erösségben,
Szándékod és elméd valamire léssen,
Magadnak és másnak szolgálhac nagy könnyen. (Anni 42)
11. Sött heted hetedik igen jó esztendö,
Kész-tanács-adásra ki léssen illendö,
Jffjúság hivságán à léssen bánkodó,
Minden jó dolgokra léssen útt-mútató. (Anni 49)
- 45 12. Ha nyolczad hetedik esztendött el-érhecz,
Régen látott dolgott könnyen meg-itélhecz,
Jffjak, vének között itelhetett tehecz,
Jffjak előtt tükör és jó pelda lehecz. (Anni 56)

13 [Elöbb:] Jöttél nyavalyával è világra tudod 42 [Elöbb:] adásra igen léssen

- 50 13. À kilenczed heted meg-eröttlenedik,
Szód temerdeksége mert meg-vékonyódik,
Karod nehezzedik, lábod sirban lépik,
Mitt régen túdtál vólt, még nálad tündöklik. (Anni 63)
- 55 14. Bölcsesség, erősség meg-szünik è végre,
Mikor esztendönk jútt tized hetedikre,
Ha idönk hosszabúl hetven esztendöre,
Következik osztán à görbe vénségre. (Anni 70)
- 60 15. Eröttlen vénségnek nehéz az ö terhe,
Kinek csak némellyek júttnak örömére,
Sokan kívánkoznak az hosszú vénségre,
De nem igyekeznek bünből ki-térnie.
16. Nyolczvan esztendöre nem minden érkezik,
Az-is némellyektül igen útáltatik,
Másodszor gyermekké ez ilyen tétetik,
Minden dolgaiban igen fogyatkozik.
- 65 17. Tekints-meg, Ur Isten, mi esztendeinkett,
Hogy néked szentellyük minden életünkett,
És szentül érhessük fejr-vénségünkett,
Szemeinkre ne vesd mi sok büneinkett.
- 70 18. Dicsértessél menyben teremtö Ur Isten,
Ki Atya, Fiú vagy az edgy Jstenségben,
Adgyad, hogy járhasúnk tökéletességben,
Mennei koronátt el-vehessünk, Amen.

207.

[KARÁCSONYI ÉNEK]

1. Sion, áldjad vradat, mennyei királyodat,
Kristus édes váltódat, gyógyító orvosodat,
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jésumunknak.
- 5 2. Mert ma Isten *kegyelme*, mélységes bölcsessége,
Emberekhez vig kedve jelenék ditsössége.

2 III Christus Jésumt 5 I vig kedve II-IV kegyelme III már Isten kegyelme 6 II nagy kedve

El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

10 3. Ő a' Nóé galambja, ki olaj ágat hoza,
Ennek drága illatja lön lelkünknek flastroma.
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

15 4. Ő Aronnak veszszeje, meg újult tsemetéje,
Melynek meg ért figéje lön lelkünk éltetője.
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

20 5. Ő amaz hajnal tsillag, ki sugárrival villag,
Ordit pokol és lobog, nekünk idvesség ragyog.
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

6. Ő Moses tsipke bokra, kit tűz meg nem hervaszta,
Ő az életnek fája, paraditsom almája.
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

25 7. Ő Jákób lajtorjája, egeknek geráditsa,
Utunknak meny országra csak ő igazgatója.
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

30 8. Ő amaz tiszta nap fény, kire néz minden szem fény,
Ő a' leg szebb völegény, kiben vagyon minden fény.
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

35 9. Ő a' szentek királlya, dicsőség koronája,
Ő szüz anya virágja, szerelmünk szüz virágja.
El jött már idvességünk, méltó hát örvendeznünk
Szerelmes Jézusunknak.

7–8, 11–12, 15–16, 19–20, 23–24, 27–28, 31–32, 35–36, 39–40 [A refrénnek csak az első két szava van meg a kéziratban.] 9–12 IV [Hiányzik.] 10 II-IV Melynek 13 II ki újjult 14 II értt gyümölcse (fügéje) 17–20 IV [Az ének 6. versszakaként.] 18 II Nekünk idvőség ragyog orditt pokoli lovag III Nekünk idvőség ragyog ordit pokol ig lobog IV Nekünk idvőség ragyog ordit pokol és lobog 21–24 II-IV [Hiányzik.] 25–28 IV [Az ének 5. strófájaként.] 25 II garádicsa III szép gradicsa IV mennyországnak gradittsa 26 IV a mennyországra 29–36 II-IV [Hiányzik.] 34 I szouž [!]

10. Légyen örök dicsőség az atyának, ki felség,
 A' fiának tisztesség, Szent léleknek az hűség.
 El jött már *idvességünk, méltó hát örvendezniünk*
Szerelmes Jézusunknak.

208.

CANTIO NATALIS

1. Dicsőség legyen menyben az Istennek,
 Békesség földön lakó embereknek,
 Kik jó életben itt è földön élnek,
 Már örvendgyenek.
- 5 2. Esaiásnak mert bé-töltt mondása,
 Szüztől születék világ meg-váltója,
 Szegény Adámra ki örömött hozza,
 Kintt à sátánra.
- 10 3. Eörvendeznek most az angyalok menyben,
 À Szuz Maria Josephel szivekben,
 Christús Jéusnak el-jövésén testben,
 Eörvendez minden.
- 15 4. Mi-is ez vrnak mondgyünk dicséretett,
 Születésével ki minkett meg-mentett,
 Pokol torkából életre vezérlett,
 Kedvében be-vett.
- 20 5. Oh áldott Jévs, csak téged dicsérjen,
 A' mi ajakunk allelújátt zöngjen,
 Néked hosánna földön és à menyben
 Mondassék, amen.

37 IV Dicséret és dicsőség 38 II edgy hivseg
 3 Kitt [A k más színű tintával utólag ráírva.]

A HUBAI JÁNOS-KÓDEX KELTEZETLEN
DARABJAI

RHYTHMI FUNEBRES VALEDICTORIJ

1. Tekintetes nemes fényes gyülekezet,
A'kit a' Szent lélek erejével vezet,
Christusod-is neked már meg kegyelmezet,
E' siralmas háznál szived illyet érzett.
- 5 2. Diószeghi haznak el-hervatt pálmaja,
Verhenyös homályban el enyészett napja,
Valakik enyesztét szemlelik ohajtva,
Hozzátok általam beszédet így nyújtja:
- 10 3. Elsőben-is néktek nyitom meg végső szám,
Nagyságos Haller Pál 's-nemzetes Kún István,
Mindenik Küküllő-varmegyi fő-jspán,
Legyetek én túllem az Urnak ajánlván.
- 15 4. Jgazgassa Isten tanácskozástokat,
Mellyel segellitek romlott hazátokat,
Tekencse-meg szives forgolodástokat,
Tegye-le a' menyben szép coronátokat.
- 20 5. Nagy hirrell ki-terjedtt Bethlen familia,
Mellyben jeles hat ágh van meg ma fenn álva,
Noha sok keresztett mert Isten Janos-ra,
De tudgya a' bölcs Ur, kit illet olly iga.
6. Bethlen Gergely, Miklós, Pál es Elek negye,
Ezeket a' nagy Ur kegyelmében vegye,
Ugy-mint szeme fenyét őket vedelmezze,
Végre könyhullásat tömlőjében szedgye.

- 25 7. Bethlen Ferencz uram meg maratt arvája,
Nemes Kemény Kata, Isten élted birja,
Arva kenyerednek legyen meg-aldója,
Vegre meny orszagnak gazdag meg-adója.
- 30 8. Ezen varmegyének ket vice-ispan-i,
Hü notariussa es két fő biraji,
Eskütt assessorok es minden taga-i,
Ellyetek az Urban, Jesus meg-valtotti!
- 35 9. Jstenert-is kérlek, hogy meg-bocsassatok,
Fejenként kik vagytok, s-ha valamit tudtok,
Hogy vetettem volna; nem vagyunk angyalok,
A' nagy Isten légyen mindnyájan hozzatok.
- 40 10. Közelebb jó hirü Horváth familia,
Te neked-is sorsod' a' nagy Isten birja,
Oltalmadra legyen fel húzva szent karja,
Bizony meg-is léssen, csak lelked ezt várja.
11. Egy szoval nevezlek Haranglab-i nemzett,
Oh szep familia, mellyet Isten vezet,
Mig éltem, te neked szivem örvendezett,
De Isten már nékem menyben hazát szerzett.
- 45 12. Edes atyam helyyet való edes atyam,
Jó Morgondai György, nagy volt szived hozzám,
Tártal – mint Isakot ama' nagy Abraham,
Aldott legy, s-kövessen mennyei Canahán.
- 50 13. Kedves atyamfia, Dioszeghi Samuël,
A' kit a' Szent lelek nagy bölcsen vezere,
Kerlek, járd szuntelen, mint Enoch Istennel,
Legy hü ő hozzaja, mint a' kis Samuël.
- 55 14. Pataki scholanak mint szoptad emlőjét,
Isteni tudomány idvesseges tejét,
Abban hatra ne hadgy, tegyed az Ur kedvét,
Hadd, benned-is vigye-vegben ditsőségét.
- 60 15. Szerelmes jegyesem, jó Horvath Christina,
Ki valal eltemnek ragyogo villáma,
En gyönyörüségem, s-titkaimnak társa,
Isten legyen hozzad, eletem istapja!

16. Tizenkét esztendő három hónap hiján,
Veled frissen éltem, Istent magasztalván,
Keservess sorsomon te is sirankozván,
Mikor beteg voltam, kedvonn apogtatvan.
- 65 17. Ha en gyarlosagból valamit vetettem,
'S-nem tettzető dolgot kedved ellen töttem,
Bocsanatot kérni, im elődben jöttem,
Illyent Szent irasból mert eltemben vettem.
- 70 18. Légyen az arvaknak Istene tutorod,
Hellyettem a' Iesus Christus jegyes-társod,
Nincs-fogyatkozásod, csak erre hadd bajod,
Nezi arvasagod, 's leszen vidámsagod.
- 75 19. Már magad maradtál, ély hát csak Istennek,
Meg segéll ez téged', vann ereje ennek,
Kezedet meg nyissad gyakran a' szegénynek,
Mert ezek fogadnak házában az eghnek.
- 80 20. Hol vagy Dioszeghi nemes Borbély Mihal,
Testvér edes öcsém, vepső szomra megály,
Keserü lön nekem ez a' nyari aszály,
Mert en szemeimet fogta veres homály.
21. Legy már az Istennek, meg váltál én tüllem,
Ezt hozta énnekem jobbagyimmel ügyem,
Hogy magok lennének gyilkosim enékem,
De az artatlan vért meg boszszullya Isten.
- 85 22. Egy törökbül velem fel nöt szep csemeték,
Kik most távul vadtok, kikkel mint gelliczék
Egygyet értek vala, de mivel így tették
Edes Istenemnek, satorom el-bomlék.
- 90 23. Tudom, szemeteket mossa könynek arja,
Szivetek' csapdossa fájdalomnak zajja,
De a banat után vigassagnak napja
Tessék fel tinektek ragyogo csillaga.
- 95 24. Oh edes magzatim, házam szép oszlopi,
Eletem örömi, 's-bum vigasztaloi,
Oh már mire juttok, atyatok arvái,
Isten leszsz atyatok, ellyetek eő néki.

25. Edes Horvath Christinam, gyermekim nevellyed,
Janost, Györgyöt, Mariat szarnyad ala vegyed,
100 A' mint Isten hagyta, ő velek azt tegyed,
Mint anya magzatit őket gyakran fedgyed.

26. A' kiket etc.

105 27. Edes anyatok etc.

110 28. Ti eletetek

29. Udvarnak
115

30. Jsten tetek [?]
120

31. Valakik

125 32. Jsten titkainak hüséges safári,
Meg-sebhett lelkenek hü vigasztalói,
Schola mesterek és scholaknak iffjai,
Hogy meg bocsassatok, szívem csak azt kéri.

130 33. Valakik e gyaszos halotti pompámon,
Jelen-letetekkel vepső válásomon
Tiszteltetek, ezért ratok áldás szállyon,

101–124 [Csak a strófakezdő szavak vannak leírva a kéziratban.]

Mig ültök ez ágon, lelketek vigyázzon,
'S-erőszakot tegyetek a' meny orszagon.

- 135 34. Jövel, Uram Jesus, *dicső fenyességben,*
Hadd mennyen-be lelkem Ura örömében,
Fogjatok testemet, 's tegyetek a' földben,
Nyogodgyek csendessen tamadasig, amen.

210.

AZ JSTENBEN BOLDOGUL KI-MULT NEHAI NEMES JSPÁN ANNA
ASZSZONYNAK, NEMZETES HEGYESI JSTVÁN URAMNAK
SZERELMES FELESÉGÉNEK A SIR FELET TÖTT UTÓLSÓ BESZÉDJ

1. Ez világ meg-szorít mint kert,
Mellyben sok inséget tekert
Bününk, az érdekli embert,
Mint szel-vesz tengert.
- 5 2. Nékem-is éltem csak inség,
Ez föld felet volt vitézség,
Mert ellenem sok ellenség
Tamodot mind föld s-eg.
- 10 3. De amaz rajtam könyörült,
Ki értem kinokban hevült,
Reménységem benne nem hült,
Engem ujjá szült.
- 15 4. Jgyem bujdosásra jutott,
Ellenségem ellött futott
Lelkem, az Ur meg-nyugotott,
Nem veltem holott.
- 20 5. Mikor másokat fogságra
Ad keserves szolgaságra,
Engem akkor szabadsagra
Hoz ez országra.
6. Jt lelkem vigsága meg-jött,
Sok károm helyet áldás lött,
Jsten kegyelme környül vött,
Velem sok jot tött.

- 25 7. De mint hogy el-végestetett,
Lelkem folden nem élhetett,
Menyben főb jo készítetett,
Oda sietett.
- 30 8. Nem láthatok töbe senkit,
Kiknek láttam nyajásságit,
En velem dajkálkodásit,
Miglen eltem itt.
- 35 9. Az mi jot közlettek velem,
Nekik meg-nem-fizethettem,
Mert nagyob az en ellöttem,
Nem lehet tölem.
- 40 10. Hat eléb mind világ után,
El-mennék, tollek meg-válván,
Lelkem nekik most s-ez utan
Aldást így kíván.

I. Bucsuzik Kendi Janos uramtól, mostoha attyától

11. Uram, nemes Kendi-János,
Ki vagy immár csak maganos,
Nem volt te kedved hianos,
En hozám káros.
- 45 12. Attyám voltál, nem mostoha,
Hogy-ha gyarloságom doha
Teged boszontott valaha,
Ne emlitsd soha.
- 50 13. Algyon az Ur azért téged,
Munkalodgya üdvességed,
Légyen az egekben neked
Ő velle széked.

II. Zöldi Demeternétől, nényétől, (kivel az anya egy volt) More Susánnától.

- 55 14. Nemes Zöldi Demeterném,
More Susánna, en néném,
Elmem rollad el-nem venném,
Hogy ha tehetném.

30 nyajásság(á)it 48 Ne(m)

- 60 15. Edes anyámmal voltál egy,
Szallyon read áldás, mint hegy,
Lelki jokat szivedben szedgy,
Utanna eredgy.

III. Annyával egy test-vér ötsétül, Tisza Sárától, Alvinci Andrásnetol

16. Test-vér ötsém, Tisza Sára,
Kit egy-méh szült nyavalyára
Velem együt ez világra,
Bün piatzára,
- 65 17. Nemes Alvinczi Andrásod,
Ellyen sokáig hü társod,
Holtig légyen jo tutorod
S-vigasztalásod.
- 70 18. Az Ur forditsa te reád
Szent szemeit, s-vigyázon rád,
Ő légyen ételed s-ruhád,
Mig el-jö hozzád.
- 75 19. Bár csak most jelen volnátok,
Mig ez testben láthatnátok,
Lelkem nyugalmara nagy-ok
Bizony volnátok.
- 80 20. De mivel igy tetset néki,
Kinek az egek eő széki,
Ezért ő velle vanne, ki
Perelyen? Senki.

IV. Balpataki Jánosne aszszonyomtol s-leányitol, egészszen Vincsi s-Borbereki jo embereitől

21. Balpataki uram társa,
Nemes Barati Borbara,
Szallyon reád s-leányidra
Az Ur áldása.
- 85 22. Kikkel kedves nyajasságom
Volt, mig fenlet en vilagom,
Lelketek annak ajánlom,
Az ki válcságom.

90 23. Al-vincz s-Borbereki hivek,
Kiknek jo volt hozzám szivek,
Halgassa-Jsten kéréstek,
Ha lesz szükségték.

95 24. Szent szarnyai arnyekában
Maradgyatok s-oltalmában,
Mind végig igaz vallásban
Allyatok bátran.

V. Cseléditől

100 25. Térek már házam népére,
Kit most keserűség ére,
Tisztitsa lelkét hu bére,
Christusnak vére.

26. Ti, engedelmes szolgálaim,
Beresim es szolgálóim,
Sokokban elő segédim
S-minden cselédim,

105 27. Ha miben keménységem volt,
Vagy nyelvem ellennetek szolt,
El-felejtsetek azt, mint holt,
Ki már meg oszolt.

VI. Hegyesi-Janos uramtól, ferjének egy test vér öttsetül

110 28. Hegyesi-Janos, kit egy méh
Ferjessel szült és tott egyé,
Ha mi volt gyarlosagome,
Ne emlitsd többé.

115 29. Elhes az hatalmas Urnak,
Részed légyen meny-országának,
Javában boldogságának,
Mint en magamnak.

VII. Oregbik Hegyesi-Janosné aszszonyomtól, kedves napatól.

120 30. Az Urra éltedet hagyom,
Mellyet sok jajos kereszt nyom,
Hegyesi-Janosne, tudom,
Edes aszszonyom.

31. Te engemet tanítotál,
Minden jora, mire tudttal,
Nem mind menyedet tartottál,
Hozzám jo voltál.

125 32. Te viseltél, miként anyám,
Annyai gondot en reám,
Mellyet meg-jelentél hozzám,
Ha volt nyavalyám.

130 33. Eleted töllem el-marad,
Bánat read, mind viz, arad,
Szemedről konyv le-nem szarad,
Lelked is farad.

135 34. Az Ur te veled maradgyon,
Kegyelme read áradgyon,
Ha mi jot kérsz, eő meg-adgyon,
Soha ne hadgyon.

VIII. Két kis leányitol, Katotul es Annitskátol

140 35. Kedves leánykaim töllem
Hova maradttok? Kivülem
Ki néz rátok? Ezen nékem
Kesereg szivem.

36. Te Annitska es kis-Kato,
Kikért méhem volt kint látó,
Legyen amaz minden ható
Hozzátok látó.

145 37. Uram-Jesus csak te viseld
Gondgyokat nekik, fel-neveld
Magad számmára, s-meg-szenteld,
Utannam emeld.

IX. Szerelmes ferjetöl, Hegyesi-Jstván uramtól

150 38. Hat te tölled hogy vallyak-el,
Hegyesi-Jstvanom, kivel
Oh csak hat esztendöm tölt-el
Gyönyörüsségel.

39. El-hiszem, éltetnek fele,
Hogy bánnattal szived tele,
155 Nem fu rád vigasság szele,
En vagyok jele.
40. Adtta volna az Jsten bár,
Hogy ez sirban, mely engem vár,
160 Velem együtt fekünnél már,
Ne erne sok kár.
41. Mint sem hogi el vált hirtelen,
Mint madar levegő égben,
Tölled éltet közepiben,
Reménység ellen.
- 165 42. Ne sirj, szemed mar meg töröld,
Ezen magadat ne gyötörd,
Engedgy annak, kit meny s-föld,
Az gonoszt gyüöld.
- 170 43. Eltessen az Ur sokáig,
Mert hü voltál hozam eddig,
Aldássokkal lasson egig,
Elted fogytaig.

X. Végezetre az temetésen lévő kesergő seregtől

44. Utolso tisztességemnek
Tételére ide gyültek,
175 Mindnyájan szollok ti-nektek,
Jgyen vegyétek.
45. Ember voltam én, nem angyal,
Nagy erőtlenségem által
Ha vettem vagy szandékkal,
180 Legyetek joval.
46. Az Ur ti-nektek irgalmas
Légyen, helyetek nyugalmas,
Szent hitetek bizodalmas
Es birodalmas.
- 185 47. Az Ur lelketekre vigyáz,
Hogy legyetek neki szent ház,

161 sem < engem > hogi [A *hogi* fölé írva.] 173 tisztességem < be > nek

Sok inséget rollatok ráz,
Vegre coronaz.

Be-rekesztés

190 48. Nem szollok többet, tudom kész
Ama nekem keszitet rész,
Mellyet nem emeszt moly s-penész,
Töllem el-sem vész.

195 49. Jm-hol mégyek, nem késem már
En jegyesem, mert *engem* vár.
Hitemben nintsen semmi kár,
Visgald meg jól bár.

200 50. Országod kapuját meg-nyisd,
Lelkem jóvadban részesítsd,
Es eörokké meg-ditsöítsd,
Jm mégyek, meg nyisd.

211.

APPLAUSUS PENTECOSTALIS

1. Régen a' szent Noé halando galambja,
Hogy meg-csendesedék viz-özön nagy habja,
Földön nyugovásra tetetvén barkaja,
Zöld ággal tére-meg ura udvarába.
- 5 2. Ma pünkösd innepe ujjonnan vérradtt-fel,
Szent lélek Istennek ujjétó szelével,
Azért nagyságodhoz edgyugyü versemmel
En-is bé-köszönök, mint edgy kis Samuél.
- 10 3. Meg-nyittaték ez nap a' mennyei tárház,
Mellybül a' Szent lélek minden jót ránk ruház,
Oh nyavalyas ember, ne legy te itt csak váz,
Illy drága kegyelmet lelkedről le ne rázz.
4. Adgy helyt ennek, mert ez ama' drága vendégh,
Ki által tövestől bennünk a' bün meg ég,

- 15 Ennél vann a' valtság s-az örök idvösség,
Meg-ne szomoréts, mert kinodban nem lesz vég.
5. Boldog az a' szállás, mellyben e' vendég száll,
Dragalatos az ház, valamelyben ez hál,
Mert angyali sereg ott mindenkor ört áll,
20 Sohais el-nem dül, de örökke fenn-áll.
6. Oh áldott Szent lélek, Istennek bölcs uija,
Badgyatt sziv élesztő vigasság olaija,
Szálly-be sziveinkbe, minden hiv ezt hija,
Mert szegény lelkünket csapdossa bün zaija.
- 25 7. Jsten pecséte vagy, azért kegyelmeddel
A' tellyes váltsággra bennünket gyűrűzz-el,
Tűz vagy, gerjedeztesd szivünket igéddel,
Olts-meg szomjuságot lelkünknek vizeddel.
8. Ennyi bánat után légyen egyszer öröm,
30 Ne jöjjön ujjobban keserető üröm,
Oh edes Jesusom, szivem ezen töröm,
Szand-meg már nepedet, melly kicsény, mint köröm.
9. Neved gyalazattyát ennyire ne szenyvedd,
A fel-nőtt habokat tieidért meg-fedd,
35 Halcyonotskádnek csendességet engedd,
Csak te vagy, ezeket ki jo végre vihedd.
10. Kegyelmes aszszonyom, Bornemisza Anna,
Christus matkájának kegyes edes anyja,
Propheták fiai taplalo dajkája,
40 Keszen vár a' menyben lelked coronaja.
11. Szent Lélek Istentől lelkben ujjulást
Kivanok, s-ez utban boldog pallya futást,
Jesus vallásában vér-ig tusakodást,
Sziv romlása után örök boldogulást.

VOTUM PENTECOSTALE

1. Midön Urunk Jesus ez földett el-hagyá,
Hogy ecclesiaján lenne fő-hadnagygyá,
Attyanak jobjára magát magasztalá,
Tanítványok szivét nagy banat el-fogá.
- 5 2. De szép ígéletitt Urunk nem feledé,
Ama' vigasztalót hozzajok el-küldé,
A tellyes valtsággra őket el-pecsetlé,
Minden igasságra tanitá s-vezérlé.
- 10 3. Ez nap a' bizonyság, kit méltó fel-irni,
Büneink fertelmétt törött szivel sirni,
Amaz elő-vizből Christustól részt kérni,
Ne kellyen védrünket külső vizre vinni.
- 15 4. Oh aldott Szent lelek, latod, szivünk gyarló,
Légy bennünk hathato, ugy mint bölcs ugarlo,
Kövessen lelki jó, s-midön ama' sárló
Földet le-arattya, ne legyünk, mint tarló.
- 20 5. Jövel Uram, kérünk, mert eltünk sanyarú,
Szand-meg már nepedet, melly nem kicsény arrú,
A' kereszték alatt lelkünk csak alig fú,
Vigy-be örömdben, hol nem emészt a' bú.
6. Kivanom, hogy Isten Szent lélek kegyelmét,
Idvezetesenek hatható örömet,
Lelki esmeretnek kívánt csendessegét
Adgya meg ez haznak örök idvössegét.

VOTUM PENTECOSTALE FUSIUS

1. Midön Urunk Jesus ez földet el-hagyá,
Hogy ecclesiaján lenne fő hadnagygyá,
Attyának jobjára magát magasztalá,
Tanétványok szivét nagy bánat találá.

3 magasztal(n)á

- 5 2. De szép ígértitt Urunk nem feledé,
Ama' vigasztalót hozzájok el-küldé,
Felelmes hiveit biztatá s-vezérlé,
A' tellyes valtsággra lelkünket pecsetlé.
- 10 3. Ez nap a' bizónyság, kit meltó fel-irni,
Jstent illy nagy jóéert vig szivel dicsérni,
Amaz elő vizből Christustol részt kérni,
Ne kellyen vedrűnkét külső vizre vinni.
4. En-is, gyenge musa, Istent kérem azon,
Szentseges kegyelmet { az Apafi }
 { ez nagy uri } házon
 { istenes }
15 Az eghig tetézze, hogy végig meg-állyon,
Minden tökéletes áldas réa szallyon.
5. Jtt az hit, reménség s'jsteni szeretet,
Türés jgasságot kegyelemmel türtet,
Jóságot huséggel szeledség bekeltet,
20 Ezekkel szent élet ez hazban vert helyyet.
6. Ez jókkal kivánom, ez haz viragozzék,
Számos esztendőkigh világ előtt fénylék,
Kisded } csemetéje nagyra nevedegyék,
Minden }
Hazank s-vallasunknak javára tündöklék.
- 25 7. Nagyságtok } birtokát erösséttse Isten,
Kegyelméd }
Boldog pallya-futást ez utban engedgyen,
Vér-igh tusakodást a' Jesus hitiben,
Szü-romlása utan oszszon részt az mennyben.

214.

RYTTHMI PENTECOSTALES

1. Az böv kegyelemnek fő kincses ladáját
Christus ma fel-nyitvan, lelkünknek gemyántyát,
Ki-adá Szent lélek drága ajándékát,
Mellyel im gyógyityta lelkünk nyavalyáját.

10 <Szentseges kegyelmet> Istent

- 5 2. No most bünnel terhelt léleknek tárháza,
Nyilly-meg, mert készen van sebednek flastroma,
Tisztúly, ne nyomjon el-nehéz bűnök fontya,
Im az vigasztalás olaját rád ontya.
- 10 3. Mert imé, jö hozzád egy lelki szép vendég,
Kinek bal kezében idvösség tüze ég,
Jobb-kezével mutat, nyitva a' fenyés ég,
Annak, a' ki házát meg szállya ez vendég.
- 15 4. Beh gyönyörűséges lelki kívánt vendég,
Ki által tövöstől a' bűn bennünk meg ég,
De minden örömmel kedvesb ez kedvesség,
Mellyet im, ma küldött hozzánk az istenség.
- 20 5. Oh boldog szép szállás, kiben ez vendég száll,
Oh dragalatos ház, valamellyben ez hál,
Mert angyali sereg ott mindenkor ört-áll,
Soha-is el nem dül, de örökké fen-áll.
6. Jertek azért mostan velem egyetemben,
Hitünknek pálmáját tamaszszuk eliben,
S-kérjük, hogy tégyen részt lelke kegyelmében,
Hogy szegény lelkünk-is véle edgyütt éllyen.
- 25 7. Oh te kívánt vendég, szállly-bé mi szívünkben,
Foglálly csendes szállást bűnös lelkeinkben,
Ne nézd a' senyvett húst sebhét sebeinkben,
De készétts lakó hélyt nekünkis mennyégben.

215.

STROPHAE PENTECOSTALES

1. Mikor az Ur Christus vilagból ki-méne
Olaj-fák hegyéről örök ditsőségbe,
Akkor hiveitől ilyen búcsút véve.
- 5 2. Oh velem bujdosó edes tanétványim,
Már tiktek el hagylak, utólsó szavaim
Azért halljatok meg s-jövendő mondásim.

21 egyeteben

3. A' synagogakból titeket ki vetnek,
Es a' kik meg-ölnek, ök így elmelkednek,
Hogy azzal Jstennek aldozatott téznek.
- 10 4. Oka, mert ez világ nem ismért engemet,
Sem az én atyamat, ki engem szeretett,
Azért míg itt éltem, gyűlölt és kergetett.
5. Helyem annyi nem vólt, hol fejem le hajtsam,
Noha fris palotát soha nem kívántam,
15 Mert világ pompáját arnyeknak tartottam.
6. Mennyi sok szidalmat kellett el-nyelnem,
Mikor igassagról bizonyosagott tettem,
Menny és a' föld arról bár tudományt tégen.
- 20 7. Neha mondottanak engem ördöngösnek,
Neha haboruság, partolást szerzőnek,
Hamis tudományok hitegetőjenek.
8. Hát ti mitt varhattok azért jobbat innét?
Mert tanítvány nintsén eö mestere felett,
Tiktekis gyűlölnék, ha gyűlölték ötett.
- 25 9. De jó remensegtek legyen bennem nektek,
Mert én ez vilagot meg gyöztem, hidgyétek,
Ha árt testeteknek, de nem lelketeknek.
10. Jmmár mostan ülök szent atyamnak jóbján,
Onnet hiveimre szüntelen vigyazván,
30 Nékik szent lelkemet zálag képpen adván.
11. Sok hajlékok vadnak atyam országában,
A' mint hogy nem egyszer néktek meg mondottam,
Nektekis azokban helyet deputaltam.
12. Csak egy kevés idő vagyon immár hátra,
35 Mikor trombitáját archangyal meg-fujja,
El-mulik ez világ s-az ö abrazattya.
13. Akkor a' Christusnak ártatlan júhai
Job kéz felöl néki fognak allatadni,
Es illy örvendetes szozatott hallani:

- 40 14. Oh ti én atyamnak aldotti, jöjjetek
Birni az országot, melly régenten nektek
Már meg készítettet, jöjjetek, jöjjetek.

216.

VOTUM PENTECOSTALE

1. Örülly Ur Jesusnak vallasztott leánnya,
Erdelly orszagának kegyelmes aszszonya,
Isten országának taplalo dajkája,
Ez fel-verratt szent nap meltán ezt kívánnya.
- 5 2. Midön a' szent Mosest szine látására
Isten a' Sinai hegynek oldalára
Fel hivná a' néptől, a' nép busulásra
Juta, nem nezhetvén vezelő urára.
- 10 3. De mihelyt az Isten uji böv kegyelmével
Ő szent akarattyát tanető erővel
Hozzájok le küldte, ottan vig eörömmel
Betöltenek, Istent aldvan ditsérettel.
- 15 4. Jgy midön a' Jesus szent tanitványinak
Lattára közölök jobjára attyának
Fel-vittetet vala, keserves bánatnak
Ő magokat adák fel mentén uroknak.
- 20 5. De mihelyt ez Jesus igért kegyelmével
Le szálla hozzájok az eő Szent lelkével,
Mint sebes szél zugás hatható nyelvekkel,
Be tölté hiveit örvendező szivel.
6. Ez szent ora erről téssen bizonyásgot,
Nagy punkösdnek napjan mennyből ajándekot
Ur Jesus hivekre, mint böv vizet ontott,
Mellyet idvösségnek zalagául adott.
- 25 7. Melto hat bizónnyal ez napon vigadni,
Mélto az hiveket vigságra nogatni,
S-ez nagy kegyelemért az Jstent aldani,
S-ez szent kegyelemből Christustól részt venni.
- 30 8. En is azért mostan, kegyelmes aszszonyom,
Nagysagtok hazara hogy e szent jutalom

Bövségessen szallyon, s uy lelki nyugalom
Szivetekben legyen, szivessen kivanom.

- 35 9. A Szent lélek Isten, idvösség záloga,
Christus érdemének reánk ruhazója,
Hít, szeretett által sok gyakorlására
Nagyságtokat mindenkoron igazgassa.
- 40 10. Aldgya okossaggal országunk jávara,
Az szent szeretettel hiveknek hasznára,
Christusért bujdosok kegyes oltalmára,
Vezérlye nagyságtok minden igasságra.
11. Bekesség itt lakjék, *mikent* Deborával,
Isteni szeretett, mint Anna asszonnyal,
Ragyogjon kegyesség, mint szüz Mariával,
Es töredelmesség, mint Magdalenával.
- 45 12. A' mennyei jókkal ez haz viragozzék,
Szamos esztendőig világ elöt fenlyék,
Kisded csemetéje nagyra neveddgyék,
Hazank es vallasúnk javára tündöklyék.
- 50 13. Mint palma agakkall több szép,
Az Apafi haznak gyönyörűségével,
Az Ur koronazza hosszas bekességgel,
Hogy ez szék regnallyon hazank örömevel.
14. Oh joknak safára, Szent lelek Ur Isten,
Szenteld-meg ez hazát e' romlott életben,
Szentek seregében helyheztesd mennyekben,
Hogy ez elet utan eorvendezzen, amen.

217.

VOTUM PENTECOSTALE

1. Az valtságnak árrát, hivek adosságát Christus le tevén éppen,
Fel méne, mennyegből hogy a' Szent lelekből böv mertekben
reszt tegyen,
Mellynek be-teleset, első el-jövéset tisztellyük ez innepben.

41 minket 49 [Az utolsó szó hiányzik.]

2. Ez lélek kegyelme, isteni szerelme zalog az idvössegre,
 5 Ez, mint víz, lagyéttya, szívünket ujjéttya a' jo cselekedetre,
 Mint a' tűz gerjeszti, lelkünket élleszti az hitre s-remenssegre.
3. Ez a' lelki kenet, a' melly mindeneket tudokra ád hiveknek,
 Ez által kialtyuk: edes atya, s tudgyuk, hogy eö szarva eltünknek,
 Ez elég bizonyság, hogy a' szent fiúság jussa idvössegünknek.
- 10 4. Azért e' Szent lelket, mint lelki kenetet a' nagyságtok házára
 Kévanom terjedni s-bövön ki aradni, hogy minden igasságra
 Legyen igazgató, szentséges oktató az eörök boldogságra.
5. Oh Szent lélek isten, onts ez házra böven kegyelemért kegyelmet,
 15 Ez haz fejeihez s-kis csemetejéhez mutass lelki szerelmet,
 Bekesség, szeretett, igassag, szent élet ez hazban verjen helyet.
6. Hoszzas esztendökre ki terjedgyen hire ez háznak békességben,
 Mint pálma agai, ez haznak magzati szaporodgyanak szépen,
 Végre dicsösségben, boldog reménségben jussanak által, amen.

218.

RHYTMI NATALES

1. Ki mutatá magát ez nap az idvösség,
 Angyalok eörülnek, meg-nyilt a' fényes eg,
 Aldott Isten népe, éledgy-meg egyszer mégh,
 Mert menyben ditsösség, s-ez földön békesség.
- 5 2. Im David hazaból a' meg szabadétó
 El jött, az eördöghnek hatalmát meg-rontó,
 Meg-alélt lelkeknek egésséget hozó,
 Igassagnak napja, Christus, ama' Siló.
- 10 3. Bethlemben született neked szegénységben,
 Teged, lelki szegényt, hogy gazdaggá tégyen,
 Barmoknak jászlában fekvék mint bölcsöben,
 Hogy viszont tegedet helyheztesen menyben.
4. Hideg éttzaka lön terhes születése,
 Hogy teged ne hagyna lelki setettsege,

- 15 Meg gyermek korában lön üldöztetése,
Hogy érette népe keresztett viselne.
5. Oh mindenek felett való nagy kegyelem,
Mérsékelhetetlen isteni szerelem,
Ime, ki szakasztom erted en kebelem,
20 Térj bünös juhodhoz, ha kedvedet lelem.
6. Oh edes Iesusom, Aron mondolája,
Kit ma nekünk terme paradicsom fája,
Meg-térő bünösök, jertek mind hozzája,
Mert készen már néktek lelketek bárkaja.
- 25 7. Tamazskodgyúnk annak épp aldózatyára,
A' ki büneinket vette-fel vállára,
Keszettsen bennünket szent vacsorájára,
Segelly Jesus, jöjj-el holtunk orájára.
- 30 8. Vedd hozzád lelkünket, kitt bennünk tartottál,
Sok szenvedésiddel kit megis váltottál,
Aldott légy, hogy menyből értünk le-szallottál,
S-az hol idvözithettség, meg-oda hatottál.
- 35 9. Szép lakó helyeket keszétesz azoknak,
Kik pásztori szódnak hallásához szoknak,
Es téged tartanak fő-bizodalmoknak,
Adgyad, légyek én-is rendiben számoknak.

219.

APPLAUSUS NATALIS

1. Ma lett bekessége ez haznak, és ege meg-nyilt boldogságának,
Ma a' szüz méhéből szuletett bün nélkül nagy oka váltságának;
Ez artatlan bárányt minden szent egyarányt várta; napja világnak.
- 5 2. Orully, kegyes ház-nép, mert az jsteni kép lelken ma meg-ujjúlt,
Benned a' rút bünnek ere-i meg-szűnnek, a' setét éj-is el-múlt,
Hídeg istalót lelt, kinek nem adhat helyet, föld's meny; ember
elfajúlt.
3. Ez el-jött aldott mag, szép hajnali csillag, ragyogjon szivetekben,
Legyen kedves vendég nallatok ez felség ez jeles jnnepekben,
Adgyatok kész szállást, Iesusnak nyugovást tiszta lelekben, amen.

APPLAUSUS NATALITIUS

1. Örülly kegyes ház nep, mert Istennél vagy szép, kegyelemből
Christusért,
Születtetett Jesus, hiveknek igaz jus, mellyet Isten meg ígért,
Velünk isteni frigy, nem hoz már a' merigy örök halált a' bünért.
2. Kelly-fel hát, bus lélek, bennem, 's mongyad, élek Iesusban, a'kit
kövess,
5 Jgazulasodert 's-bün engesztelésért aldozatott itt keress,
Christus erdemevel eröt ad, a'kivel minden bünt rollad el-vess.
3. Kérem az Istentül, ki született szüztül, ez haznak lakosira
Öncsön minden aldást, 's-adgyon lelki nyugvást keserves
siralminkra,
Sok illy szent napoknak, 's vegre meny országnak juttasson
vigsagira.

RHYTHMI IN FESTO NATIVITATIS

1. Sok nyavalyád, noha réad todúl sűrű veszéllyel,
Bün fegyveri, vétkek töri ütköznek rajtad éllel.
2. Mindazáltal batorsaggal örvendezz ma, kegyes ház,
Ime, uj hirt, lelkednek irt nyujtok, csak ream vigyazz.
3. Ieles nap ez, olyan, mellyhez hasonló nem volt soha,
5 Melly nap sok bünt tisztít, meg-szünt lelkednek merges doha.
4. Ma születet, ki által lett meny országra szabad út,
Szomju szivnek, igaz hivnek italt hozó draga kút.
5. Ez az Iesus, hiveknek jus, Isten szerelmes fia,
10 Boldogsagnak, ö szarvanak a' szent irás ezt hivja.
6. Sok régiek, hogy nekiek születessék, ezt vártak,
A' nagy Urnak utainak ösvenyét ezért nyomtak.
7. Ezt az Adam, szent Abraham ohajtottak szivessen,
David ebből a' kút föbül kívánt-volt nem szinessen.

- 15 8. El-jövését, születését az Aronnak pálczaja
Tiszta szüztől, vétek nélkül jedzette mondolaja.
9. A' sok példák, szent prophétak egyedül csak ezt nézték,
Jrasokat s-mondásokat éppen erre intézték.
- 20 10. Ezek hittel latták 's testvel nem foghatták ez Urat,
De neked már meg-jelent, 's-vár, az egre nyitván útát.
11. Örvendgy tehát, adgy nagy hálát, sok büneidtől nefely,
Vetked' útalđ, lelked' tápláld ígéjevel, ennek ély.
12. Ez az orvos sok bünt el-mos, lelkedet meg éppiti,
Senyvedtt sébét, veszetségét szent lelkivel szépiti.
- 25 13. Holtod után, egek után fel viszen dicsőségben,
Holot csak élsz, Istent szemlélsz örök gyönyörűségben.

222.

RHYTHMI PASCHALES

1. Orüly, kegyes háznép, mert Istennél vagy szép, kegyelemből
Christusért,
Iollehet sok gond 's-bú, szertelen haború szamtalan büneidért
Szivedben szomorít, elmédben tántorit, lelkedben csak nem meg
sért.
2. Mert a'ki fel-tamadtt, halalban nem maradtt, hatalmat
meg-mutatván,
5 Ma lelked melle áll, irgalma réad száll, büneid' irtogatván,
Jgassaga éppen tiéd, mellyel szépén fel ruhazz téged nyilván.
3. Ne-felly, neked az ég már meg nyilt, ez elég, jnnen jö idvösséged,
Ez király veled jár, iutalmad készen vár e' dicső helyben téged',
Hol szuntelen örülsz, banattúl nem serülsz, nem latod soha véged.
- 10 4. Ha ez lesz vezéred, hamar végét éred fene ellenségidnek,
Vilagnak 's-a' testnek, kik tegedet festnek rutsagival vétkidnek,
Nem arthat ez után lelkednek a' sátán, jelét latvan hitednek.

3 [Előbb:] meg nem

- 15 5. Ez Ur read vigyaz, hitedben ki gyaláz, azt meg-rontya hirtelen,
Eletedet nézi, utadat intézi igassag ösvenyében,
Ki ellened készül, hamar meg szegyenül, dolga elő nem mégyen.
6. FUSD-meg hamar pallyad', nem lesz sok nyavalyád, eltedet ha le
tészed,
Mingyart az egekben vitetel, hol Keszen koronadat el-vészed,
Le vetvén vetkedet, draga szép etkedet ott mind örökké észed.

223.

RHYTHMI PASCHALES

1. Sürü siralommal szemeidből hulnak,
El hiszem, könyveid, vigassagid múlnak,
Oh keresztyen ház-nép, hirtelen fordulnak
Örömid napjai napjara bánatnak.
- 5 2. Draga javadban vét ellenseged sákmant,
Örökös helyedből mas helyekre elhányt,
Lelked ellensége rajtad barazdát szánt,
Jgaz vallasodban melly kegyetlenül bánt.
- 10 3. Szükség, nyomorgatás teged sürüen ér,
Mindenfele inség, mint egy célra rad tér,
Gyakor veszedelem lelkedben ugyan mér,
El-faradtt lelkedre ennyi proba hogy fér?
- 15 4. Isten igéjének bölcsen hirdetési
Meg-szüntek, jffiaknak ékes éneklési,
Jeles jnnepeknek vigan szentelési,
El-multak, 's-templomban szép sereg menési.
- 20 5. Ez napon halalbol Christus fel-tamadott,
Szerzett javaiban nagy resz rad aradott,
Szent aldása böven te rajtad maradott,
Mert az Ur eretted elege faradott.
6. Külső vigassaggal jollehet nem tölthedd
Ez napot, örömid mert el-multak töled,
Mindaz által meg van fenyés dicsösseged,
Megis készítettet lelki ékességed.

- 25 7. Örvendgy belsőkeppen, megne csallyon a' test,
'S világ hitvan java, melly mindent bünnel fest,
Nem ladde, utánnad melly szüntelen hány lest,
Bízd ez Urra gondod, tisztedben ne legy rest.
- 30 8. Fel-hozza meg napod, melly homalyban borult,
Megujjettya lelked, mert csak rea szorult,
Fel jedzi könyveben szemedből hany köny hult,
Meg szerzi örömod, melly most töled elmult.
- 35 9. Az edgyszer meg ismért alhatatos hitnek,
Szivedben be plántált élő reménységnek
Jelents erősségét, ne kedvezz a' vernek,
Illy nagy hüsegédért bő aldasok érnek.
- 40 10. Az Ur utaiban szivel gyonyörködgyél,
Serkeny fel almodból, azt a'kit minden fél,
Meg becsüld, el hidjed, hogy te megvaltod él,
Meg fuvallya lelked' ama' mennyei szél.
11. Mar meg készült szépen asztalodis menyben,
Keszzen vár fris étked e' nagj dicsőségben,
Keszüly tehat, nyugtasd bús szived Istenben,
Hamar hozzá vészen kegyelmében, amen.

224.

RHYTHMI IN FESTO PENTECOSTALI

1. Föld kereksegeben nincs semmi vigassag,
Mindenfele jókat követ szomorúság,
Törül vann sokaknak a' fenyos urasag,
Minden javaiban illy csalard ez világ.
- 5 2. De ha ki kencsére Szent Leleknek talál,
Arra az hatalmas Isten áldása szál,
Szivében sok draga jószágokat plántál,
Nemis art lelkinék a' masodik halál.
- 10 3. Ez kincsért sok ember el hadgya jószágát,
Mert erzi sziveben ennek fő jószágát,
Halalrais adni nem szannya ő magát,
Tudgya már, resz szerént éli menyországát.

15 4. Oh, kegyelmes Isten, kérünk, reánk tekénts,
Legyen mi nálunkis e' dragalatos kints,
Lelki harmatoddal lakó helyedből hints,
Tudod, több Istenünk kívüléd nekünk nincs.

20 5. Legyen nálunk e' kincs zaloga lelkednek,
Hogy minket te nem hadz e' gyarló életnek
Sok nyavalyaiban, sőt a' szép egeknek
Lakosivá teszesz, hol lelkeink élnek.

6. Jovel hát Szent Lelek, lelkünknek reménye.
Hogy el ne bórítson sok veszely örvenye,
Legyen utainknak szent iged ösvénye,
Hogy el ne bórítson sok veszely örvenye,

225.

A' SZORONGATÓ KESERŰSEGEK KÖZÖTT NYÖGŐ LELEKNEK ISTENEHEZ VALÓ AHITATOS ESEDEZÉSE

A' XLII. soltar notájára.

1. Minden igaz erös varA,
Veghetetlen szent atyam,
Szegeny lelkem teged vára,
Ha sokasult nyavalyam,
5 Ha keresem hozdad fért,
Űressen viszzá nem tért,
Réa hajla kegyes füled,
Soha el nem üztel tölled.

10 2. A' szorongatás környekeZ
Mostis engem, de téged
Szivből kerlek, te védelmezz
Engemet; nyillyon eged,
Honnan kegyelmed szallyon
15 Lelkemre, mellem allyon
Erös karod, ream fordicsd
Szent szemed', insem enyhitsd.

20 3. Dicsösseged' nagy haborU
Szelveszszel vötte környül,
Lelki Sionod szomoru,
Keserteti mind többül;

A' szent gyülekezet sír,
Nincs lelki gyógyító ír,
Jlly probaban read néz,
Mindent szent igedre intéz.

25 4. Aldot Isten, im hozzad tÉR
Inségben habzó lelkem,
Erős fegyvert csak tölled kér,
Mellyel életem őrizzem,
Iaj, mely sok ellenség vár,
30 Hogy lelkemben légyen kár,
Oh én Uram, engem ne hadgj,
Örvendezésekre se adgy.

5. Rajtad kívül e' vilagoN
Reménsegem nékem nincs,
35 Lelkem váltád nagy valcsagon,
Isopoddal azért hints,
A' menyből védelmet nyújts,
Bennem szeretetet gyujts,
Mellyel szivem úgy meg fogjon,
40 Hogy tőled el ne szakadgyon.

6. A' sok inség engem sohaA
Meg nem emeszt végkeppen,
Mert nem vagy hozzam mostoha,
Uram, meg tartasz eppen,
45 Meg marad dicső neved
Örökke, 's-igereted,
Hogy szent Sionodat vegre
Fel-emeled dicsősségre.

7. Nyomorusag én hitemneK
50 Erősseget proballya,
Mint tiszta arany a' tűznek
Erejet ha meg állya,
Jntezd labom ösvenyét,
Őrizz mint szemed fényét,
55 Szallyon le méltó haragod,
Enyhüllyön meg-búsulasod.

8. Ne hadgy el engem örökkÉ
Ez szel-veszes habokban,
A' méltóság lam, nevedé,
60 Ne hallyak meg azokban,
E' veszélynek eleit

Vedd hamar, rontsd ereit,
Eppits Sion romlot falát,
Hogy néked adhassak hálát.

- 65 9. Az en lelkem szent lelkeddel
Kösd magadhoz, így osztán
Eltesd ötet szent szineddel
Az egben holtom után,
Hogy javaiddal éllyek,
70 Szerzettek nekem mellyek
A' szentek dicsösségében
Örokkön örökke amen.

226.

MÁS

Ad notam: XIII. psalmi. Suspirantis inter afflictiones animae ad tutorem suum ascensio.

1. Minden arvak edes attya,
Szemed szükségimet lattyá,
Nincs inségem tüled rejtve,
Sem nyomorusagim felejtve,
5 Mert ezt ígéreted tartya.
2. A' melysegből hozdad kialt
Busult lelkem, csak read szált
Minden gondgya, soholis immár
Segitseget senkitől nem vár,
10 Nalad oltalomra talált.
3. Dragalatos szined előtt
Szolgalod meg áll, mert el költ
Reghi vigassaga, söt többül
Nyavalyaja, hat kegyelmedből,
15 Kérlek, ingyen halgasd meg öt.
4. A' fogsagban lelkem veted,
Nepedet meg keserítéd,
Öromet sirasra fordítád,
Nagy gyalazatra juttatád,
20 Ekességét földhoz veréd.

- 25 5. **Rettentő haragod tüze**
Enyhüllyon, irgalmad üzze
Insegét meszze, hogy legyen ép
Te kis sereged, kit minden tép,
Öntözze szent lelked vize.
- 30 6. **Erőt venni az embernek**
Ne hadgy rajta, lam nevednek
Eppitted dicsőségére;
Vele frigyét szerzel e' végre,
Hogy veget vettz veszélyének.
- 35 7. **Remensége egyedül vagy,**
Mert isteni hatalmad nagy,
E' vilaghi sok birodalom
Ugy el olvad, mint az ho-halom,
Szent nevedért azért ne hadgy.
- 40 8. **Sok ellensegit gyalazod,**
Erös hittel fel ruhazod,
Nepedet, a'kit meg váltottal,
Fiad erdemivel táplaltal,
Nyavalyait rola rázod.
- 45 9. **Elet ura, enis teged**
Varlak, jöjjon segítséged,
Erössitts lelkeddel engemet,
Vezerld utaidra életemet,
Hogy lassam nagy erősséged.
- 50 10. **Beszededdel engem oktas,**
Elő vizre kútat mutas,
Mellyel lelkem örökke élyen,
Jnség után nyugalmat lellyen,
Jngyen irgalmadban juttas.
- 55 11. **Ez hitvan vilag ha késért,**
Hogy el veszendő javáért
Tegedet meg-tagadgyalak én,
Batorits illy probaban levén,
Ne felejts el szent fiadért.
12. **Tudom, napom melly homályban**
Mostan bórúlt; könyhullásban

60 Szemem ázik. Még ram fel virrad,
Sűrű siralmítol meg szárad,
Mert bizom én mondasidban.

13. Hat serkeny-fel, Istenem már,
Insegünkben legyen határ,
Sionodnak illy romlasát szánd,
65 Ellenségit tölle meszze hányd,
Mert bús lelkünk csak teged vár.

227.

LIBELLUM HUNGARICO IDIOMATE EDITUM NOMINE
BALSAMUM HIS LIBUIT CUIDAM DONARE

1. Súlyos inség, sok ellenség a' Christus kis seregét,
Haborgattya, nem nyugtattya szent arron vött örökét.
2. A' nagy habok, kikben labok az hiveknek szyllyedez,
Nem arthatnak ez bárkának, mert Christus érték evez.
- 5 3. Nem is lészen, hogy kar legyen benne, meg marad végig,
Mert szárnyra kél, ez Urban él, emelkedik az eghig.
4. Sok késértet jajjal értet tegedetis éltedben,
Semmit ne felly, Uradnak elly, mert meg őriz feltedben.
- 10 5. Meg oltalmaz, úgy hogy amaz kigyó neked nem arthat,
Mert meg-törli fejét 's-törli nagy hatalmát, meg-tarthat.
6. E' kis könyv-is erős pais, mellyel tüzes nyilait
Viszza vered, szegenited sok fele practikait.
7. Ha felelmes es serelmes lelked, ez batoritya,
Christus képét, dicsőségét rajtad szepen újjéttya.
- 15 8. Balsamum ez! Ez lelkedhez új orvossaggal járúl,
Melly hivekert, bús szivekert adattatot nagy árrul.
9. Ha probad vann ez nagy hartzban, világ ellen vigasztal,
Szükségidbe könyörgésre meg-tanit, fel magasztal.

2 Haborgattya <mert>

- 20 10. Ely hat ebből tellyes szivből Isten dicsösségére,
Tested gyözd meg, vetked' fojts meg – lelked idvességére.
11. Jgaz hitben, szeretetben mind vegiglen megmaradj,
Vilag javát utald 's dolgát, szepseginek helyt ne adgy.
12. Tudom osztán, elted után vitetel dicsösségben,
Holot csak élsz, semmit nem félsz nyavalyaidtol, amen.

228.

ALIUM ALIJ HIS PLACUIT PRAESENTARE

1. Véren fundaltatot, vérenis aradott Christus ecclesiája,
Vérrel nevelkedést, 's hitben erőssödest vött eö kiseded bárkája,
Verrelis lesz vége, romol ellensege, így vettetik alája.
- 5 2. Sok veszelyi noha voltak, megis soha eröt rajta nem vöttek,
Illy probakban hivek, kiknek Christus szivek, söt erőssökké löttek,
Ötet haborgatók, az Istent útálók, rutul meg szégyenültek.
3. Nekedis reszed van e' nyomoruságban; ne felly, semmit nem tehet,
E' vilagh gonosz test, utannad hany sok lest, de ereje nem lehet,
Teged' tellyességgel Christustol vonnyon-el, ebben elő nem mehet.
- 10 4. Mert tudgya az Isten, kiket szerelmében vött fia erdemeéért,
Edgyis azok közzül el nem vész 's idvözül, mert ezekert óntot vért,
Azokat nem hadgya, praedara sem adgya, légy batorsággal azért!
- 15 5. Ez kis könyvis arra jnt, 's igazit útra, mikeppen viseld magad',
Enyhiti veszelyed', gyógyittyá fekelyed', melly vilagtól rád ragad,
Csak hogy az Urnak állly, töle meszze ne állly, hitedet meg ne tagad!
6. Valamit e' vilag tart, csak olly, mint virág; el-mulik veletlenül,
A'ki ehez bizik, hamar csalatkozik, szandekaban szegyenül,
Jobb hát, Istened' áld, hittel lelked táplald, feld ötet szüntelenül.
- 20 7. Ha szükség meg szórit, lelkedben haborit, nezd meg e' könyv
rejtekit,
Minden szükségidbe buzgo könyörgésre meg-tanit 's-meg-bátorit,
Szep vigasztalással, sok halaadással az egekre utat nyit.

15 Urnak állly

8. Ha hitedben meg-álsz, minden gonoszt útálsz, meg könnyebbül
nyavalyád,
Ugy hogy élted után, utadat meg-futván, készen léssen koronád,
Mellyet az hiveknek, vegig szeretőknek a' Christus fejekben ad.

229.

BŰNEIN KESERGŐ LELEKNEK ISTENHEZ VALO KÖNYÖRGÉSE

A' CII. soltar notájara

1. Vajha az Urnak szemeJ
Ram neznenek, szep egei
Meg nyilnanak, hogy eppen
En kialtasim menyben
5 Fel jutnanak, ha ujjonnan
Kegyelmet lelnek onnan,
Bús lelkem azon örülne,
Banatokkal nem sérülne.

2. En rut vetkeim az eghiG
10 Fel hatottanak, mert vegig
Nem őriztem törvényét.
Gonoszsagnak ösvenyét
Kedvellettem; hitleneknek
Uttyokon jartam, 's ezeknek
15 Tarsok voltam, tanacsokat
Követvén, vetkeztem sokat.

3. Kegyesseg gyakorlasarA
Nem szoktam, Isten szavára
Nem halgattam, söt inkább
20 Bűnökben mentem tovább.
Ugyan szomjuhoztam a' bünt,
Lelkem vetkezni meg nem szünt;
Ezert haragja ellenem,
Büntetése rajtam 's-velem.

- 25 4. Erös Isten, emesztö tüZ,
Sok gonoszsagimért él-üz
Haragod szined elől,
Mert nincs szentsegem belől.

24 Büntetésem [Értelemszerűleg jav.]

30 Alhatatossak dolgaid,
Jgassag, hivség utaid;
Engem méltán meg-büntethetz,
Mindazáltal igaz lehettz.

5. Jrgalmassagnak¹ attya, oH,
Ez lelkemre ragadt bün moh
35 Teged fel ne indettson,
Jteletre ne vonnyon,
Mert soha senki előtted
Meg nem alhat, kire önted
Búsulasodnak arjait,
40 Lövöd haragod nyilait.

6. Fogsagából lelkem vedd kJ,
Ez halál testéből ments ki,
Mert lám, csak te read néz.
Ne legyen, Uram, nehéz
45 Draga kenyered morsajat
Velem közlened, es saját
Juhaid közziben vened,
Nevem elő könyvedben tenned.

7. Engedelmedre szivemeT,
50 Hajtsad minden tetememet
Szent akaratod szerént.
Jntezd jórá, hogy miként
Te neked tettzik és kedvesbb,
Ennekemis idvosségesb,
55 Egész éltemben úgy élyek,
Te szent törvényedtől félyek.

8. Remensegem kívüléd többB
Nekem nincsen, reszem-is főbb
Mennyen, földön csak te vagy,
60 Legyen hát irgalmad nagy
Lelkemhez, ki hozzad kiált,
Töled aldást kerni ki-álltt,
El-sem-bocsat teged addig,
Aldast néki nem adtz meddig.

9. Emlekezz' igeretedrE,
65 Meg esküttel életedre,
Hogy nem hagyod a' vetkest,
Ki hozzad térni nem rest
Gonosz bünében. Söt örülsz

- 70 Hozzád térésén, 's könyörölsz
Rajta, szent szemeid előtt
Jgaz uton vezerled ött.
10. Ne engeddd, hogy világ utánN
Jndullyak, gonoszok után
75 Jarjak; söt, a'leg jobb rész
Jusson nékem. El-nem vész
Ez én tölem, csak az Urat,
Meg-nyerhessem, igaz utat.
Vilaghi jó, melly sétét ejj,
80 Legyen nalam olly, mint ganéj.
11. Tegy engem gyözedelmessE
Jndulatimon, s-eszessé
Dolgaimban, hogy mindent
Tavoztassak, melly nem szent.
85 Ellyek szentül, miglen nem fog
Halál mérge, 's-napom ragyog;
Mikor bomol e' test sátor,
Lelkem lehessen kész, 's bátor.
12. Zarj-el immár hatalmaddaL
90 Sok veszelyink elől; joddal
Naponként minket taplály,
Iobb karoddal mellénk álly.
Cselekedgyed, hogy a' Sion
Örvendgyen benned, ne sirjon,
95 Iőjjon el a' szabadító,
Sérült lelkünk vidamító.

230.

EGY SZEGENY BUJDOSO MESTER LEGENYNEK
PANASZOLKODÁSSAL TELLYES ENEKE

1. Sürü váltózások érdeklík az embert
E' kerek föld felet, mint szélveszek tengert;
E' világ erössen megszorító vas kert,
Mellyben bününk szele sok inséget tekert.
- 5 2. Párához hasonló életem csak inség!
Kezdeti siralom volt és keserőség;
Közepi változó, sikamló, mint a' jég,
Nem tudom, ezekben mikoron lészen vég.

- 10 3. Elmém nincsen helyén, naponkent buban forr,
Allapatom felől elmelkedém sokszor;
Hogy sokaig edgyütt lakhassam, ream sor
Nem jutott, ah nékem éltemben csinált tor!
- 15 4. Serelmem öregbül, banatom is újjúl,
Szivem keseredik, bomol szokatlanúl
Örömem; bús fejem bujdosásra indul,
Nem tudgya, ha érhet nyugalmat ezen-túl.
- 20 5. Madar ö feszkében, melyet egyszer rakot,
Öszre kelve, abban venhedni nem szokott,
Igy szegeny bujdósó legeny talál okot,
Hogy meg változtassa az helyet, hol lakot.
- 25 6. El indul, veszéllyel tellyes utakat nyom,
Felelem ra todúl, mint szeles hangya gyom,
Itt így szoll: Istenem, ha inség engem nyom,
Benned bizik lelkem, ügyem read hagyom.
- 30 7. Az én lelkem, kiket itt laktomban ismért,
Kiknek szivek reám áldást vagy atkot kért,
Ma bocsanatot kér tőlök vétsegimért,
Szallyon menyből aldás reajok ezekert.
- 35 8. Istent felő kegyes, hüséges emberim,
Velem nyajaskodó szerelmes barátim,
Azon mesterséget gyakorló tarsaim,
Talám ma hozzátok utólsó szavaim.
- 40 9. Nagy mértékben szallyon az Urnak áldása
Reatok, kérétek az egeket hassa,
Szükségtek idején szivetek' izgássa
Ióra, vetketeket ingyen meg bocsássa.
10. Dolgait vezerlyed, szent Isten, szolgáltnak,
Az égbül néki küld vigasztalásodnak
Erejét, terjeszd ki sugarit szárnyadnak,
Hadd rejtezzon lelkem arnyekaban annak.
11. Oltalmazd életem, mint szemeid fényét,
Egyenessen vezerld labaim ösvényét,
Ha utamban szegeny lelkem ellened vét,
Ne ally el mellölem, nézd Fiad érdemet.

- 45 12. Melly helyre visz engem, adgy előmenetelt,
Haladó testemnek ruhát eseledelt,
Tartsam szemem előtt ez csalhatatlan jelt,
Nem hadtz el örökke, töled vettem lételt.
13. Jffiúi erőmnek szentellyem virágját
50 Tenéked, hogy görbedtt vensegem koroját
Kedvellyed, ne oltsam délszinben világát
Éltemnek, mert szemed mindeneket jól lát.
14. Ne hadgy csak magamnak, kesértetben ne végy,
Gonosz tarsasagot el kerüllyek, mert így
55 Erkölcsim meg-vesznek, bomol koztünk a' frigy,
Ez léssen pokolra útat nyitó mirigy.
15. Oktas szent igédre, hogy kivüled senkit
Ne-fellyek, míg lelkem testemben lakik itt,
Csak teged, kit eddig idvessegemnek hitt,
60 Ez nékem az egre egyenes utat nyit.
16. Munkajat kezemnek, én Istenem, áld meg,
Gyakorlasarais adgy eröt, szenteld meg;
Igazán elhessek útánna, míg leveg
Világom, és testem el-romol, mint üveg.
- 65 17. En kiralyom, kerlek, cselekedd ezt magad,
Hogy jo vóltod tölem soha el nem szakad,
A' mit meg ígértél, abbúl ki sem tagad,
Mert lelkem egyedül csak tehozzad ragad.
- 70 18. Oda emeld lelkem, ha lesz testem kívül,
Holott az én fejem dicsössegessen ül,
Ha ama' nagy naponn tarsaval edgyesül,
Gyönyörüsegiddel taplallyad vegnélkül.

52 El <e> temnek 69 kiv <ö> ül 72 Gyönyörüseg <e> iddel

EDGY ISTENÉBEN REMÉNYLETT SZEGÉNY BUJDOSONAK
ALÁZÁTOS KÖNYÖRGESE

1. Egek szelességet, föld, tenger melységét formaló hatalmas kéz,
Sok jóktúl üresült, rút bűnökkel sérült lelkem csak te read néz,
Ally-meg, bár csak addig, szegeny szolgád meddig hozzád ily
szókat intéz:
- 5 2. Gyarló testem hogy lött, lételt te tölled vött, melly szent ujjaid sárja,
Ebben élő lelket, lelki bolcsességet adott jószágod árja,
Hogy természetednek lenne rajtam ennek szepen rajzolt formája.
3. Miulta vér póság bennem, 's napom ragyog testi szemeim előtt,
Gondot ram viseltel, javaddal éltettél, szükségben attal erőt,
Hogy veszély ne érné, eltem' el-se nyelné, hiven oltalmaztad öt.
- 10 4. Noha, mint hogy vétkem, mereggel főt étkem, ellened nagy
hegyet vert,
Környül vött insseggel, bé rekesztett ezzel erős karod, mint egy kert,
Mellyet bűnöm szele 's-fergeteges tele szertelen ebben tekert.
- 5 5. Ma-is szamban ez íz, honnan rám mint ár-viz sok szükségem
nötön-nő,
15 Én fel tött szandékom, jokra néző dolgom csak lassan megyen elő,
Jnségem öregbül, nehezedik 's-többül, mint sok gözbül gyült felhö.
6. Elmelkedik sokszor, söt ugyan gondban forr elmém dolgaim felől,
Allapatom mi lesz, mikeppen és hol lesz, kesereg szivem belől,
Uram, noha büntettz, de engem el nem vettz soha szemeid elől.
- 20 7. Ez hely, hol lábamat le töttem, 's talpamat nyugotom faradságtól,
Engem nem vidámit, söt gyakran szomorit, fejem sem menti bútól,
Mert itt szemem nem lát nyugodalmat, kell hát keresnem még
ezentúl.
8. Ez ország hozzám vad, mint egy kegyetlen had, nevetem sem isméri,
Mit keresek én itt, jde mi dolog hitt, honnan jöttem, azt kérdi,
Hogy nem marattam ott, lakasom volt holott, boszuját rám így
méri.

21 tehát [A szótagszám miatt jav.]

- 25 9. Nincs néked, hogy meg állj vagy egy ejjel meg-hály, en fejem,
annyi helyed,
Senki nem vigasztal, sőt gondval aggasztal, minden teged el-feled,
Kihez jobban bíznál, hogy nala maradnal, az te néked mételyed.
10. Jtt minden penzel jár, e' nélkül követ kár, ha lapos leszz a' tarsoly,
Mert nem edes anyád, honnan ha mit-is ád, az te tölled csak el-foly,
30 Barátiddal a' frigy merő fojtó mirigy, ez-is erőtlen sámoly.
11. Oh mig tart ez inség, ha lészen ebben vég, siralom után öröm?
Oltalmamra eszközt nem latok veszely közt, jgy nehezedik pöröm,
Nő-é meg nyavalyám, jöv-é többé réam, magamat ezen töröm.
12. Ezekre erdemes vagyok, mert fertelmes volt életem vilagon,
35 Lelkem meg ma sem szünt vétkézni, a' rútt bünt tselekedte mind
kүн 's hon,
Ezért vann haragod rajtam, busúlasod von barazdat hátamon.
13. De kérlek, rám tekínts, Uram! Kivüled nints reményem nékem
sohól,
Ne verj büneimért, aldgy meg jóvóltodért, melly hivekre ki oszol,
Mert ha velem ugy téssz, büntetést rajtam véssz, gyarló testem
el-romol.
- 40 14. Ez homályos ködöt, melly meg-örökodött napom' vilagos fényén,
Oszlassad el hamar, mert né-talám takar veszélyben eltem felén,
Hadd allapatomnak, tiszta napjat annak láthassam e' föld színén.
15. Menyből alá fordéttsd szemedet, már meg ujjetsd' szolgadon
kegyelmedet,
Dolgaimra vigyázz, sok jókkal koronázz, mig felseged itt éltett,
45 Adgy előmenetelt, ruhát és eledelt, nezvén ígérétedet.
16. Engedd, hogj ez után gonoszságnak után te ellened ne járjak,
A' mi ram hoz gonoszt, szerelmedtől meg foszt, mindent
el-távoztassak,
Törvényed igaz út légyen, mellyen el-jút lelkem oda, hol várnak.
- 50 17. Mint szemeim fényét, őrizzem ösvenyet a' te szent törvényednek,
Kössem újjaimra, jrjam tablájára; belől tévedtt szivemnek
Mondgyam: én hugom vagy, szerelmem hozzád nagy titkos
bölcösségednek.

18. Mig-élek, meg ne vond kedvedet tőlem, mond lelkem áldást
tenéked,
Kezeim munkáin, serény gyakorlásin legyen áldásul szemed,
Testemet táplallyad, egesseggel áldgyad, jelentvén így kegyelmed.

55 19. Ellyek én igazán, kegyessen és tisztán, életem mig fen marad,
Noha a' test és vér harciban véget nem ér, mig a' gyarló test fárad,
Mind az által kész légy, lelkem, így batran mégy, mikor érted
küld Urad.

20. Amaz jókkal bővös, elettel örökös varosba lelkem vid-bé,
Holot semmi sirás, bosszúság, bujdosás nem éri ötöt többé,
60 De mikent minden szent, ki innen oda ment, dicsér teged eörökké.

232.

RHYTHMI IN FESTO NATIVITATIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI
quos Stephanus Thóldi de Szalonta, auspice Deo ita incipit

1. Nemesseggel, tisztességgel hiresült nagy Tholdi ház.
Kit ok nélkül szüntelenül sok ellenséged gyaláz,
De az egből, magos szekbül az Ur szeme rád vigyáz.
2. Aldot légyen, erőt végyen az Istennek szent neve,
5 Hogy eddiglen veszélyinkben el nem hagyot jó kedve,
Söt szent szarnya arnyekába életünk vólt el-fedve.
3. E' szent napnak orainak kezdetire juttatot,
Mellyen szívünk tisztúlt, lelkünk rút bünétől mosatott,
Mert hivekért a' meg ígért mag világra adatott.
- 10 4. Kinek hivek serült szivek zengedezve örülnek,
Sok féle rend hittel örvend, adván hálát Istennek,
Hogy meg jelent, a' kit fel kent az Ur nyajja fejének.
5. Mi tenéked ekességed, nevetlen fiaid,
Thóldi nagy ág, kit lát világ, terjedtt vessző szalaid,
15 Jm itt vagyunk, vigadozunk, kit láthatnak szemeid.
6. Ezt a' Christust, gyermek Iesust, jme vöttuk ölünkben,
Kit-is mostan vig voltunkban neked hoztunk elődben,
Hogy eö magát, sok áldasat praesentállyuk ekeppen:
- 20 7. Valtozás nélkül áll, a' mit Isten ígér,
Minden tanacsaban bizonyos veget ér,

Meg all igassaga, ha kihez gonosz fér,
De ha jót cselekszik, kegyelmesseget nyér.

- 25 8. Ember hogy Istennek kedve szerént nem járt,
Gonosz elmejenek nem vethetet závárt,
Amaz első bünnel maradekinak kárt
Szerzett, melly lelkeknek éltek végéig árt.
- 30 9. Rút bünei ellen az Ur haragos színt
Iollehet mutata, mind azaltal tekint
Irgalmasságára, erős b fegyvert megint
Szerez velle, igaz decretuma szerént.
10. Hogy az ember ehez bizhasson erősben,
Ő szerelmes fiat igéré, hogy testben
El küldi, érette legyen mindenekben
Kezes; szent fiais meg-nyugodott ebben.
- 35 11. Születetet ennek a' reghi szent atyák
Nagy szivek szakadva vartak, kik mar láttyák
Az Isten szent színét, ezent bizonyettyák
Peldák, abrazatok, istenes prophéták.
- 40 12. Jelen letet testben senki azok kozzül
Nem latta, csak hitek vólt ebben eszközü,
Mellyel öt meg fogták, tudvan hitség nélkül,
Hogy nincsen idvesseg sohül nála kívül.
- 45 13. Bizony, aldot vagy hát, oh keresztyén haz nép,
Mert el-jöt te neked kiralyod, kitől ép
Lehet nagy romlásod; lelkedis rutból szép,
Mert meg ujjúl rajtad amaz isteni kép.
- 50 14. Nagy áldasát bővön terjeszze te réad
Ez király, enyhitse valaha nyavalyád,
Minden szüksegidben ételed és ruhád
Légyen, mutassa meg kegyelmetis hozzád.
15. Okos tisztelettel, mellyet töled kíván,
Tisztellyed teis ött, hogy meg tudhasd nyilván
Az eő akarattyát; ne kapj világ hitvan,
De a' meny-orzagnak veghetetlen javan.
- 55 16. Szorgalmatossaggal keresd idvesseged',
Legy hiv mind halálig, mert születet neked;

Ha így téssz, ő veled együtt leszen szemed,
'S-elet csomójában kötve leszen lelked.

Michael Tholdi in hunc modum amphiat:

- 60 17. Ez a' Jacobból tamadt fényes csillag,
Az Abrahamnak ígertetet szent mag,
Igaz híveknek csalhatatlan zálag,
Sok jókkal gazdag.
- 65 18. Mint dicső király, ez napon meg jelent,
A' kit az atya Sionon tisztre kent,
Minden bűnösre, ki bűnetől rettent,
Ez új hír ki ment.
- 70 19. A' pasztorokhoz először ez hír jút,
Hogy Bethlehembben fakadot egy jeles kút,
Mellynek folyási menyországra kész út,
Hova sok szent fút.
20. Hívek köziben alázatossan jött,
A' kevelyeken erős hatalmat vött,
Az anya háznak feje egyedül lött,
Kit erősített.
- 75 21. Nincsen felelme annak, a' kiért ő
Eljött, dolgában csak őtt viszi elő,
Menyből aldása bővseggel reád jő,
Mint hasznos esső.
- 80 22. Sok jókkal aldgya e' nagy Tholdi házat,
Szent igassaga, mint fényes ruházat
Ekessettse őtt, ne erje gyalázat,
Mig tart csillagzat.
- 85 23. Lelki csendesség adassek eő neki,
Az egeben legyen edgyütt veled széki,
Oda siessen közzületek ki-ki,
Hol nem bánt senki.

Georgius Tholdi hoc modo precatur:

24. Oh te egeből szállott király,
Ez nagy Thöldi ház mellé állj,

Alcím: amphiat

90 Igeddel itt mindent taplály,
Töle el-ne állj!

25. Ne hadd ött maganak sokká,
Ellenségit tegyed jókka,
Lakosit aldot fiakká,
Hozzad méltókká!

95 26. E' földi keserves pusztán
Vezérlé igéd' igaz után,
Légyen sok siralmi után
Öröm ez után.

100 27. Szükségében halgasd meg ött,
Mellyel sujtolod, a' veszöt
Vesd a' tűzbe, világ előtt
Erjen sok időt.

105 28. Reszesítsd ötött javadban,
Kit szerzettél hatalmadban,
Egyenes lábbal világban
Iárjon útabban.

110 29. Tisztítsd lelkét büneitől,
Az egekre földiektől
Emeld, hol dicserjen szentül
Teged' vég nélkül.

Ladislaus Tholdi sic continuat:

30. Meny-oroszag kapuja, Isten erős ujja, lelkünk edes reménye,
Engedd, hogy ez ház-nép, legyen előtted épp, mig ragyog napunk
fénye,
Szent lelked téríttse, lelkét ne meríttse undok vetkek örvénye.

115 31. Erössíttsed hitit, enyhíttsd nyavályait, inségét rola rázzad,
Sok jókkal magasztald, lelkeddel vigasztald, ellenségit alázzad,
Mellyet te szeretted, számára el-töttél, dicsösséggel ruházzad.

Franciscus Thöldi ita claudit:

32. Tholdi háznak, kit ruhaznak jgassag, hűséggel szépen,
En-is tagja, kissebb magva, azont kérem e'képpen.

92 Ellenségid [Értelemszerűleg jav.] 108 földiekről [A rím miatt jav.]

Szallyon egből, dicsőségből aldás réa mind végig,
Hírrel 's-névvel, erősséggel emelkedgyék az eghig.

233.

SALUTATIO PASCHALIS

1. Isten személyének es dicsőségének ki rajzolt abrázattya,
Az ígért aldott mag, szep hajnali csillag, örök életnek attya,
Öntse böv kegyelmet ez hazra, 's-vedelmet, mint tartya akarattya.
- 5 2. Mint hogy az halalbúl, setét koporsobúl diadalmassan fel költ,
A' sátánt és a' bünt gyözte, ere meg-szünt, halál ideje el-tölt,
Lelketek' tisztéttsa, bünötöket irtsa, mellyeket eö-is gyülölt.
3. Az ö halálával, fel-tamadásával szerzett jókban részt tégyen,
Reatok menyegből szeme s'-jó kedvéből jótokra nyitva légyen,
Ha mikor halál fog, napotok nem ragyog, menyben magához
végyen.

234.

RHYTHMI PASQUALES

1. Isten frigyeben vétetett kegyes ház,
Miglen nyelvem szöll, kerlek, réam vigyáz,
Lelki dolgokat elotted magyaráz,
'S-jgy read ruház.
- 5 2. Hivek öröme ma halalból fel költ,
Nagy büntetesek idejek már el-tölt,
Sok lelek sértő bünöket el-törölt,
Kiket ö gyülölt.
- 10 3. Isten és ember között nagy békesség
Ma lött, ez által nyitattott meg az eg,
Hol keszítettett hiveknek idvesség,
Nem-is lesz ott vég.
4. Ma szegyenült meg ama gonosz sátán,
Mert a' Iudabol eredet oroslán

10 nyitattott [A szótagszám miatt jav.]

- 15 Meg győzte ötett, erejét el-rontván,
 Nem árt ez-után.
5. Ez a' nagy öröm te veled is, lam, köz,
 Ha lelked földön nem ragad a' földhöz,
20 Mellyet szent lelke te read föl öltöz,
 Iuthass a' föhöz.
6. Az Ur az égből szemeit te réad
 Fordettsa jodra, enyhittse nyavalyád,
 Szent lelkét, mellyet hiveknek ő megád,
 Küldgye te hozzád.
- 25 7. A' ki éltedben tégedet oktasson,
 Az Ur útain hiven igazgasson,
 Erős ereje lelkedre be-hasson,
 Nalad maradgyon.
8. E' jeles napon tehát neki szállást
30 Engedgy szivedben, ez urnak nyugodast;
 A meny országból ugyan szemlatomast
 Hint read aldast.
9. Néki egészen te csak szivedet add,
35 Nem kíván tüled egyebet, ezt megadd,
 Jgy eö kegyelme tölled el nem szakad,
 Meg-latod magad.
10. Nagy felelemmel ő nekie szolgálly,
 Mert mennyen 's földön ő az erős király,
40 Jgaz hitedben mind végiglen meg állly,
 Attol el-ne vályly.
11. Lám ő eretted életét le-tötte,
 A' te kedvedért ugyan ő fel vötte,
 Szerzett javait te veled közlötte,
 Szamodra tötte.
- 45 12. Oh boldog ember, a' ki ez urnak él,
 A' kinek szeme igaz útat szemlél,
 Mert ha ördöggel, bünével szemben kél,
 Semmit ő nem fél.
- 50 13. Ez Ur te rajtad könyorüllyön tehat,
 Mutassa néked kegyelmes orczeját,

Nyomjad hűséggel az életben úttját,
Láthatd jó vóltát.

- 55 14. Mikor ez élet elmulik veletlen,
Ne légyen akkor lelked készületlen,
Hanem készülve 's-várva dicsősségben
Jusson az égben.

235.

PENTECOSTALES

1. Valamit e' világ tart, csak mulandóság, rendelt végére siet,
Jtt test kívánsága, szemek bujasága hizlallyák az életet,
Mellyek, mintegy kések, sértegetni készek, nem nyugtattyák a'
szívet.
2. Tehát eg alatt nincs dragáb 's-allandób kincs, mint Szent lelek
kegyelme,
5 Ennek draga vóltát, hasznalatosságát nem éri fel az elme,
Nem köz ez mindennel, csak a' ki Jstennel jar, 's-előtte féfélme.
3. E' kegyelem kinél vagon, böven ennél lakik Isten szüntelen,
Elegeses eszközt ad ennek veszély közt, hogy ne légyen erőtlen,
Sok siralmi helyet vigassag jö, mellyet az Ur szerez' hirtelen.
- 10 4. Ez áldott Szent lélek, kiben hivek élnek, mindeneknek ád erőt,
Aldgya meg ez házat, ne érje gyalazat az Urnak szeki előtt,
Mutassa jó kedvét hozzaja, 's kegyelmét öntse réa, mint essöt.
- 15 5. E' siralom völgyén, rettegések földén ne hadgya ött magának,
Szemeit szivevel oda emelje-fel, hol ül Ura világnak,
Légyen minden dolog nála, mellyben forog, bóldog 's tettö
Urának.
6. Az Isten sokkaig tartsa 's aldgya veghig kegyelmetek életét,
Illy jeles szent napra többsör-is juttassa, adgya meg egességét,
Es hogy hiv szolgál-ként akarattya szerént tisztelhesse felségét.
- 20 7. Küldgyön vigasztalást ugyan szem látomast kegyelmetek lelkének,
Légyen igasságra, meny-ország utára vezére életének,
Az egben örökké, melly csak az hiveké, vegye jutalmát ennek.

- 25 9. Kinek aldozattya az egeket hattya,
Eörök élet attya ma fel költ, mutattya
E' jeles nap, lattya szem, sok nyelv allattya.
10. Kiknek homalyosúlt világok, könyvek húlt,
Vig örömök el-mult, vólt éltek nyomorúlt,
30 Ma meg vilagosult napjok, lelkek újjúlt.
11. A' bé-zarlatott ég ma nyílt meg, idvösség,
Jtt hiveknek épség, szerzetett örökség,
Jde vár dicsösség szenteket, nincs ott vég.
12. Hát te udvari nep, gyaszszal bórított kép,
35 Nem vigadsz-e, mert tep inség, rongál vás csép,
Örömöd is nem epp, mint megromlot cserép.
13. Ne-keseregi, 's-örüly, bünökben ne merülly,
Tisztedben ne restülly, gonosztul felen üly,
Szeretetben ne hülyly, ez jókban részesülly.
- 40 14. Adgyon igaz hitet, buzgó szeretetett,
Elő remenseget, a' melly jót készített,
Hogy meg-foghasd 's ötett, mint örök életett.
15. Szallyon read áldás menyből 's vigasztalás,
Gyasz helyet vidulas legyen, sok jokat láss,
45 Ki neked vermet as, essék belé, nem mas.
16. Ha mikor halál fog, vilagod nem ragyog,
Légyen minden dolog, mellyben leked forog,
Szent; igy nem tebolyog, menyben lészen bóldogh.

237.

MICHAËL THOLDI DE SZALONTA GENEROSAM MATREM SUAM
CONSOLAT

1. Kik setetseggel voltanak be fedve,
Isten színétől meszze ki rekedve,
Vólt bünök miat reájok gerjedve
Haragos kedve,
- 5 2. Tündöklő napjok azoknak ma köt fel,
Le nyúlt sugarin igasság terjedtt-el,

Mellyel hiveknek bunöket fedé-el
Minden szentséggel.

- 10 3. Ma a' Judaból eredet oroszlan
Az erős ellen ki-jött, diadalmán
Örül minden szent, ki keserget nyilván,
Bünein sirván.
- 15 4. Szerelmes anyánk, Bánffi Drusiana,
Sok gondval tellyes banatnak léánya,
Kivel a' nagy Ur keservessen bána,
Jgen meg hánya.
- 20 5. Siralmas örvény melysegeben lábad
Süllyedez, az Ur, ki mindennel szabad,
Cselekedte ezt; meg némül ajakad,
Csak szived szakad.
6. Noha mindenüt sűrűn követt károd,
Keseru vizzel szinig töltt pohárod,
Ne felly, mert az Ur lesz erős kö-varod,
Ha uttyát járod.
- 25 7. Öntse te reád balsamma olajját,
Szent erdemenek dragalatos hasznát,
A' ma' nagy napon lelkedben maculat
Ne lellyen 's-hibát.
- 30 8. A' szent angyalok dicső seregében
Első-szülöttek' gyülekezetekben
Orvendgyen lelked, lehessen vegkeppen
Eörökös egben!

238.

GEORGIUS THOLDI DE SZALONTA FRATRES SUOS THOLDIOS
ALLOQUITUR

1. Oh gyászban borúlt Tholdiak,
Arvákká maradt ur-fiak,
Atya nélkül-való fiak,
Gyenge vessző szálak.

5 2. Edes

5 Edes [Őrszóként; a szöveg folytatása nincs meg a kéziratban.]

KALENDÁRIUMI VERSEK

[AZ 1675-RE SZÓLÓ LŐCSEI KALENDÁRIUM VERSEI]
 MIKÉPPEN TUDHATNI MEG AZ IDŐNEK MI-VOLTÁT, AZ
 ESZTENDŐNEK NÉGY KÁNTORIBOL MEG ÉRTHEDD.

Telben

- I. Hogy ha a' Tsillagok tündöklök és tiszták,
El hidd hogy ők ezzel hideg deret hoznak.
- II. Hóld újság, s-töltekor, vagy mind két fertálykor,
Setétes udvaru hideget várj akkor,
- 5 III. A' Nap körül levő piros vagy fekete,
Udvar, jelent nekünk hideget felette.

Hónak jelei

- I. Ha Nap keleti szél fú és az homályok
Fejérlnek el hidd hogy ezek havat hozok.
- 10 II. Fekete felleget két nap egy-más után,
Mi Horizonunknak kerületin látván,
Vagy test piros színün, s-Eszaki szél lévén,
El-hidd hogy nagy hideg, és sok ho-is léssen.
- III. Nap, Hold, Tsillagok udvara, és egy kis szél,
A' Planéták sárgák, el hidd hogy hóra kél.

Kikeletkor

Alkalmatlan és szeles időknek jelei

- 15 I. A' Holdnak szarvai ha piros s-temérdek,
Bizonyos jele alkalmatlan időknek.
- II. Ha Nap költe piros, és fú Eszaki szél,
Háborgó időre akkor az a' Nap kél.
- 20 III. Ha az hóld újsága hegyivel fel-fordul,
Az idő el hidgyed akkor szélre szorul.

10 Horizonenknnek

- IV. Ujsággal támadt szél, ha tart harmad napig,
Meg nem áll sokáig, vagy első negyedig.
- V. Ha a' Nap támadtkor egy kitsin köd indul,
Hirtelen utánna nagy szél-vész fel-zudul.

Nyárban
Menydörgő esőnek jelei

- 25 I. Ha Nyárban szokatlan hévség reggel léssen,
Gyakrabban villámást és menydörgést téssen.
- II. Reggeli menydörgést, szokta szél követni:
A' Dél után valót, nagy zápor szeretni.
- 30 III. Nap költekor ha látz Szivárvánt nyúgotra,
Gyenge eső után fordul szép tisztára.
- IV. Ha Nap nyugtakor látz Szivárvánt keletre,
El-hidd hogy az idő fordul menydörgésre.
- V. Fellegben Szivárvány dél-felé ha tetszik,
Tovább-is el-hidgyed sokáig esőzik.

Őszszel
Ködbül, Zuzmarazból és Harmatból valo jövendölés

- 35 I. Tiszta időt várhatz Köd ha szál földre;
Ha fel emelkedik: válik ugy esőre.
- II. Ha estve sűrű köd, éjel eső léssen,
Ejeli zuzmaráz, tiszta időt téssen.
- 40 III. Mikor a' zuzmaráz egbe emelkedik,
Ebből tsak haboru és eső származik.
- IV. A' reggeli harmat ha földre fog esni,
Tehát szép és tiszta időt reménlhetni.

240.

PROGNOSTICA PERPETUA

Januarius

A' Szölő és Vetemény veszedelemben áll,
Mikor a' Föld ez Hoban hó nélkül pusztan áll.
Fényes Vincze Szent Pál fordulásával egybe,
Bor, Buza bővségének szép bizonyos jele.

35 várhazhatz

Februarius

5 A' minémü üszögös Szent Péter nap estén,
Olyan üdö, el hidgyed, negyven napig leszén.
Ha az éjel meg nem fagy, tovább se fély fagytul,
Hasonlót tarts Szent Mátyás estérül s napjárul.

Martius

10 Szölö szakadás előtt Kakuk ha elébb szól,
Jó esztendöt, sok bort várj, ved eszedben ezt jól,
Tiszta Gyümölts Oltó Boldog Aszony reggele,
Ez-is böv esztendőnek egy bizonyos jele.

Aprilis

15 Ha öszi vetemény ki-keletkor olly ritka,
Hogy edgyik tö másikhöz tsak egy arasznyira;
Nem kell azt bántania; Ha tovább arasznál,
Azt bizvást ki-szánthatod, bé-vethedd más Rossal.

Majus

20 Ha Orbán fényeskedö a' Bor nagy bövségö;
Ha penig igen dögös sovány az Esztendö.
Hold töltére virágzó szölö jo ért leszén.
Fogytára jól virágzó tölgy fa, sok vajt téssen.

Junius

Ur napja ha szép tiszta jó esztendöt jelent.
Az minémü Medardus négy het ollyat illet;
Ez után ne fély a' dér ártson a' szölöknek,
Szent Iván nap ha esös negyven napig lesznek

Julius

25 Most ha az Eb Tsillagja a' Nappal támad fel,
Bizony veszedelmesen bánik a' szölökkel;
De ha akkor történnék az Hold az Halakban,
Reménlhetnök a' bornak bövségét újobban.

Augustus

30 Szép és tiszta ha a' Nagy Boldog Aszony napja,
Ez jel jó, mert sok borral a' szüretnek tája.

Az mitsodás üdö van Szent Berthalan napján,
Az ősz-is egészen *lészen* mind tsak olyan.

September

35 Ha meny dörög az Hóban, s. a' Nap Szüzben lépik,
Bár el-hidgyed a' földre hogy sok eső esik.
Hányszor Szent Mihály előtt a' hó harmatozik;
Annyiszor Szent György után ismét földre esik.

October

40 Nehezen hull fa-levél, hoszszú télnek jele,
Fias tyúk le ment után eső tartya vele. NB.
Le-mente előtt valo eső: böv esztendő.
Le mentekor ha esik, el-hidd középszerő.

November

Ha most első hó esik, avagy Septemberben
Nem fagyos, s-nedves a' föld kár a' veteményben,
Kiváltképpen Szent Márton napjának hetében,
Drágaság követi azt sokszor jövendőben.

December

45 Zöld és meleg Karátsont, azt szokták mondani:
Utánna fejr Husvét azt szokta követni.
Ha karátson ejele szep tiszta és tsendesz,
El-hidd hogy esztendőre így sok jó borod lesz.

(NB. Ez honak végén való le menetét értsed és a' következő esztendőre magyarázd.)

241.

[JÖVENDÖLÉS KARÁCSONYRÓL]

Ha vasárnapra esik Karátson napja.

Jó Telet és Tavaszt, száraz Nyarat téssen
Barmod, búzád, mézed, és mindened lészen.

32 majd lészen [A szótagszám miatt jav.]

Ha Hétfőn esik.

Köz Tél, és háborgó Tavasz ezt követi,
Had, Télben dög halál, bő bor ezt szereti.

Kedden.

5 Hoszszú Télt és nedves Tavaszt ez most jelent,
Bü gyümölsöt, sok bort, de halált ez mellett.

Szeredán.

Zuzmarázos a' Tél, szeles Tavasz, jó Nyár,
Mind gabona és bor, elég leszen hidd bár.

Tsötörtökön.

10 Telest, szeles Tavaszt, száraz Nyarat jelent,
A' buza és a' bor leszen közép szerént.

Pentéken.

Zurzavaros a' Tél, jó Tavasz és jó Nyár,
Bor, buza és olaj bővön te reád vár.

Szombaton.

A' Tél most háborgó, és a' Nyár kedvetlen,
Ritkán terem a' Zab, melly kárunkra leszen.

242.

[HÓNAPVERSEK EGY 1675-ÖS KALENDÁRIUMBÓL]

Január

Eltedet hogy uyts, int az esztendő folyása.
Istened úgy kedvel, sok napot így ad evel.

Február

Bacchus ihol közelít, vendéget házadba be szállít,
Az tüzet is szítsad, bort Ihas, ez te szavad.

Március

5 Felted egészed, ne egyed most az hideg étket
Tobzodastol el ály, hogy ne keringjen halál.

Április

Szent Györg zöldséggel, mindent meg uijt ezennel
Szanto vas elesedik az kapa fenyersedik.

Május

10 Flora mezöre hiu, kertben Ceres üzi leányát
Bacchus hasit fakat, hogy csinálhatna karot.

Junius

Bę rekedve Kakuk, Arpának nyelte kalasszát
A hideg im mint lel, mert borizü almát evél.

Július

Hotsza kaszát, sarlot, villát foghy vesd el az álmot.
Dinnyét eszel? meg lásd, bort igyal hogy ne fazzál.

Augusztus

15 Jay mely hideg az viz, mennyünk szölöbe baratzkért
Nesze kalongyád el dölt, hord haza, joè szerüd

Szeptember

Szolga készits boronát, sák buzát vess hamar Gállal
Hordo, kádat, mustal, tölts meg Jacche joval.

Október

20 Jay ki beteg vagyok uy Disznó petsenyét ehetnem,
Forrott mustot adál, kin hasam fájni talál.

November

Szent András ihon jö, fát vághy bövön Intze az tüzre
Miklos jege fagyot, hogy ha patakra jutott.

December

Az suba jo borral tested melegitse s-Agárral
Az Rókat ugy kergesd, hogy te hátadra vehesd.

243.

[AZ 1676. ÉVI LŐCSEI KALENDÁRIUM VERSBETÉTE]

Adgy Ur Isten békeséget,
Országunkban edgyességet,
Kérünk halgass most meg minket,
Hogy ditsirhessünk tégedet.

244.

[AZ 1677-RE SZÓLÓ KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM VERSEI]

PROGNOSTICA PERPETUA

Januarius

A' Szölö s' vetemény veszedelemben áll,
Hogy ha ez holnapban Hó az földre nem száll,
Vincze-is ha fénlík s' mikor meg-fordúl Pál,
Bor, Buza termése akkor böven szolgál.

Februarius

⁵ Uszögös Szent Péter esti az minémö,
A' negyven napi szám mind olyant követö,
Ez éjjel ha nem fagy tovább is nem félö,
Szent Mátyás esti-is majd illy természetö.

Martius

¹⁰ Kakuk szollásával szölö fakadását,
Hogy ha meg-elözi várd Isten áldását,
Gyümölcs óltó Bóldog Aszszony tisztulását,
Ha látod remélhed bőség árradását.

Aprilis

15 Ha őszi vetemény ki-keletkor ritka,
Ugy hogy ha egy mástól ál csak arasznyéra,
Hadgy békét te annak, de ha két annyéra,
Bizvást fel-szánthatod te azt más búzára.

Majus

20 Orban fényeskedő a' Bor nagy bőségő,
Dé ha ő menydörgő, sovány az esztendő,
Hold töltére mikor virágzik a' szőlő,
Meg-érik ő szépen s' örvend a' keverő.

Junius

Ur napja ha tiszta jelent jó esztendőt,
Medárdus minémü olyan hoszszas időt,
Ez után dértől-is ne *féltsed* a' szőlőt,
Szent Iván ha essős várhatz hoszszas essőt.

Julius

25 Az eb Csillag ha most nappal ő fel-támad,
Bizony a' szőlőkre nagy ártalom ragad,
De ha történetből olykor hogy hold hallad
Az halakban, hiddel Borra idő virrad.

Augustus

30 Hogy ha szép és tiszta Bóldog Aszszony napja,
Jó jel mert bő borral a' szüretnek tája,
Mitsodás időt hoz szent Berthalan napja,
Olly idővel az őszt ő utánna várja.

September

35 Ha ez Hóban dörög s' a' nap Szüzben lépik,
Hidd el hogy a' földre sok esső-is esik,
Szent Mihály nap előtt hányszor harmatozik,
Szent György nap után-is annyiszor le-esik.

23 felejts [A későbbi kiadások alapján jav.]

October

40 Mikor nehezen hull fának ö levele,
Hosszas s' kemény Télnek nagy bizonyos jele,
Fias tyuk le-mente ha hoz essöt véle, NB
Hidd-el az esztendő csak fél szerü felé.

November

Ha most esik az hó a' vagy Septemberben,
A' föld ha nem fagyos kár, a' veteményben,
Fő-képpen szent Márton napjának hetiben,
Drágaság követi sokszor jövendőben.

December

45 Zöld s' meleg Karácsont azt szoktak mondani,
Fejér Husvét szokta gyakorta követni,
Ha Karácson éje szépen kezd tisztúlni,
Fogsz az Esztendőben bö Borokkal élni.

(NB. Ez Hónak végén való le-mentét,¹ és a következő Esztendőre magyarázd)

245.

AZ ESZTENDŐNEK MEG KÜLÖMBÖZTETŐ NÉGY RÉSZEINEK ASTRONOMIAI MEG-VISGÁLÁSA

I. Az Telről

Istennek hála már jü az rövideb nap,
Hogy a' szü örvendgyen ezen ma és hólnap,
Mert meg-hosszabodik az napnak világa,
Mihelyen bé-köszön Karácson vigsága.

II. A' Tavaszrol

5 Istennek hála már, nap s' éj meg-edgyezett,
Mindent a' jó Isten meg örvendeztetet,
Már a' nap el rontya a' Télnek ereit,
Ki meg-hozta ismét Tavaszunk ideit.

¹ le-mentéd

III. Az Nyarrol

10 Istennek hála már hogy a' szép nap el-jött,
S' el-jövetelivel ily örömrre fel vött,
Az nap hosszabsága, s' rövidebb étszaka,
Szép nyárnak örömét minékünk meg hozta.

IV. Az Öszről

15 Istennek hála van nap s' éj edgyessége,
Már hamar el-múlik az föld kevélysége,
Minden mi Jovára embernek tartatik,
Munka által néki Istentől adatik.

246.

[AZ 1678-RA SZÓLÓ KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM VERSEI]

Január

Oh Isten rajtunk könyörüly, hozzánk hamar el-jűj
Ald-meg ez esztendöt, s' adgy egésséges időt.

Február

Vony ködmönt derekadra Simon, semmit ne mulass honn
Az szürkét sujtsad, a' cserefát hasogasd.

5 Az udvari, à ki nem tud hizelkedni,
Az Soldát-is, à ki nem tud jól pattogni,
Az Kalmáris, marhát ha nem tud dicsirni,
Ritkán szokott az olly valamire menni.

Március

10 Szán út meg-lottsan, az hó mindenfelé rokkan,
A' ki palántot akar vetnie, hincse hamar.

Április

Meg-repes a' szivem már, hogy erdön nyegve galamb jár,
Kertbe kopálni megyek, téli ruhát le-tészek.

Május

Most feredezni ki jó, rosz vért-is éreszteni mely jó
Mert meg-éppül az erő, meg-melegül az idő.

Június

15 Mely örömet ennéd ha volna kazupba cseresznyéd,
Meg-sendült árpád, metszeni mennyen apád.
A' mennyibe á Számvető-pénz fel-tétetik, annyiban két
Néha sok ezerben, néha csak kevésben, néha semmiben.

Július

20 Bor legyen a' jégben, Inasod vigyen futva kezében,
Almot el-üzz, ne heverj, rétbe kaszához el-menny.

Augusztus

Hozd haza buzádat bővits eleséggel házadat,
Ozd bőven gabonád, mennybe léssen koronád.

Szeptember

Vesd magod a' földben, meny-el garaszolni szőlőben.
Hordót-is készits, must alá kádat épits.

Október

25 Rázza Ferentz fáját, Dienes mellyeszse malattzát,
Ha hogy szomjú vagyok, mustra csipősre vágyok.

November

Mint dedereg Lénárt, gyanitom hogy az hidegen járt.
Im mint fellezik, majd idő hora válik.

December

30 Gömbeczet és kolbászt borsost, májossal az hurkát
Rudra rakok eleget, étket eszem meletet.

247.

[AZ 1679-RE SZÓLÓ KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM HÓNAPVERSEI]

Január

Oh Isten rajtunk könyörüly, hozzánk hamar el-jöj,
Ald-meg ez esztendöt, s'adgy egészséges időt.

Február

Véremet meg-tartom, vad hust borsóval kívánok,
Rosz étel a' sok hal, jobb pulyka récze galamb.

Március

5 Mézes étel, feredő, köppöly, purgatio, jó bor
Hasznosok ez hóban, lud, récze, sárca monyak.

Április

Er vágásra való napokat szolgáljat Aprilis,
Sült malacot várok, s' jó szagú borra vágyok.

Május

10 Az haragot le tészem, s' az büzhött halba nem észem,
Vért vétetek feredem, nyugodalomre mégyek.

Június

Orvost nem keresek, purgálást hátra halasztok,
Bor, Venus ér-vágás, nincs becsületbe nállam.

Augusztus

Tyuk-fiat egressel Szakács ebédemre készítcsen,
Sárdi borom hidegen a' kotyogósba légyen.

Szeptember

15 Fű szerszámos ételt, jó bort ez hóba kívánok,
Kecske tejet szeretek, gyenge gyümölcset élek.

Október

Sültet észem gyakran, szert tészek vadra madarra.
Uj bort nem szeretek, majd feredőbe mégyek.

November

20 Légyen elég gyömbér étkemben, bors, eczet és méz,
Hozzanak ürmös bort, mondolát, s' aszszú figét.

December

Most eret nem vágatok, borsost ebédemre készítetek,
Róka subát szeretek, s' majd meleg ágyba megyek.

248.

[AZ 1679. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM VERSES BETÉTJE]

Adgy békeséget Isten népednek,
Hogy fel-magasztallyanak mindenek,
Az te jóvoltodért Felségednek,
Hálát adván, mondgyanak Szentnek.

249.

[AZ 1679. ÉVI LŐCSEI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSEI]

A' télről

Hála az Istennek! Nap s' Ej edgy arányó,
Az ő futásával Nappal-is hosszabul,
Fordits reánk Uram kegyelmed Sugárját,
Hogy ez Esztendő-is adgya bö áldását.

A' tavaszrul

5 Hála az Istennek! Nap s' Ej edgy arányó,
Melyben az jó Isten mindent vidámitó.
Most az Nap az Télnek erejét el-rontya.
Es nekünk a' Tavaszt ujonnan meg-adgya.

A' nyarrol

10 Hálá az Istennek! Most jár leg-fellyebben,
Az kedves Nap, minden vigságos örömben
Hosszab Nappalt s' rövidebb étszakát azzal,
Hoz ő minékünk az kedves Nyári Nappal.

6 vidémitó

Az őszi

Hála az Istennek! Ismét edgy Ej s' Nappal,
El vétetik Földi diszességünk azzal,
Az mik most minékünk javunkra lehetnek,
Őszszel-is meg-adgya Isten mindeneknek.

250.

[AZ 1680-RA SZÓLÓ NAGYSZOMBATI KALENDÁRIUM VERSEI]

AZ HAZIGAZDASAGRUL, ES MAJORSAGRUL

I.

Bóldog Aszszony Havában

1. Epülletre ha kell ez Hólnapban vágj fát.
A' gyümölcsfáknakis mesd-le száraz ágát.
2. Ganajozd szölödet, s' szántó-földeidet.
Egy helybül másikban most vid méheidet.
- 5 3. A' Parasztok tartják: hogy ha fénlik Vincze,
Azon Esztendőben meg-telik a' pincze.
4. Szent Pál-is ha fénlik, jó Esztendőt várnak:
Ha ködös; marháknak nagy dögitöl tartnak.
Ha szeles; azt mondgyák, háboruságtúl fély:
10 Ha essös, vagy havas; bövséget ne reménly.

II.

Böjt-elő Havában

1. Gyümölcsöt óltani leg-job ez Hólnapban.
Ültes ált, mennyi kel az fiatal-fákban.
2. A' hernyók fészkeiket (ha még nem) most hánd le.
Az öreg fáknak-is az mohát hámozd-le.
- 5 3. Ha most hideg nincsen, s' vizen hajó gázol:
Légy bizonyos benne, Husvétkor meg-fázol.
4. Szent Mátyás nap hogy-ha csattogó dér léend;
Jele, hogy a' Tél-is hamar meg nem szünend.
- 10 5. Bóldog Aszszony napján Egek ha fénlenek:
Keménnyeb hidegek reád következnek.

III.

Böjt-más Havában

1. Tavaszi vetésnek most vagyon ideje,
A' gazda, ki most rest, nincs agya veleje

2. Ser-főző üdö-is nincsen kellemetesb;
Mert most à kit főznek, tartósb, s' egészségesb.
- 5 3. Mennyin nap harmat vár reggel Mártyiusban,
Husvét után annyi zuzmaráz nyomában.
4. Hogy ha ez Hólnapban menydörög: bövséggel
Biztatnak onnan fönt, ha akarod hid-el.
- 10 5. A' cserfa ha zöldül; a' kakuk meg-szóllal.
Ha Darvat látsz, a' nyár jár a' daru tollal.

IV.

Szent György Havában

1. Gyümölcs fákat ültés, s' humlittas szőlődben,
S' ha még nem vetettél, ves árpát meződben.
2. Ha méheid vannak nyisd-fel a' köpüket.
Husvét tájban bizvást meczhed az üröket.
- 5 3. A szeder-fa zöldgyét mihelt lád, ne félcsed
Továb az hidegtül mezei vetésed.
4. Arpa, zab drága lesz, Husvét mikor nedves,
Bövség lesz ellenben, ha tiszta, és csendes.
- 10 5. Az halak, s' madarak, és erdei vadak
Erdőkben, vizekben, most tojnak, s' fajzanak.
Azért a' jo halász, vadász, és madarász
Most, hogy tenyésződnek utánnok nem vigyáz.

V.

Pünkösd Havában

1. A' Sajtot most gyurják, a' vaját köpüllék.
S' majd hóld tölte felé a' juhokat nyérjék.
2. Elején ez Hóldnak vess kölest, és kendert:
Utólyán Hóld fottán répát vess, és retket.
- 5 3. Se essöt, se dörgést ne kérj ez Hólnapban:
Mert ha nem vólt lészen részed drágaságban.
4. Semmi nem ártalmasb az veteményeknek,
Mint-ha Fülöp lenni történik hidegnek.
- 10 5. Hogy-ha Orbán fénlik a' Paraszt munkások
Minden jót remélnnek: de nevetik mások.

VI.

Szent Iván Havában

1. A' Kaszálás mostan légyen első dolgod.
Most rajzik a' Méhis, visely reá gondot.

2. Az jó halastóknak nád, s' káka ártalmas:
 Söt halászoknak-is igen aggodalmas:
 5 Vágd-ki a' viz alatt mikor az nap meg-tér
 Szent Iván nap után; s' töb gyükeret nem vér.
3. A' mint az Eg forog Orbán, s' Médárd napján;
 Ugy folynak a' borok az hordóknak csapján.
4. Ha vizzel keresztel Keresztelő János;
 10 Egész aratásson, ne fély mert meg nem mos.

VII.

Szent Jakab Havában

1. A' Jó gazda itten már másodszor szántat:
 A szőlőben pedig harmadszor kapáltat.
2. Fa levelet gyűltnek, a' kik nem kaszáltak,
 S' széna helyet télben azt adgyák marháknak.
- 5 3. Ez Hólnapban hogy-ha essős üdők járnak,
 Eöreg szeme lészen gohér, s' malosának.
4. De ha mikor esik sütő meleg lészen,
 S' ragya szőlőidben nagy károkát téssen.
5. Canicula csillag ha morgó kedvel kél,
 10 Bezeg a' pestistül minden tart, s' méltán fél.

VIII.

Kis-Aszszony Havában

1. Itt harmadszor ragadd szarvát az ekének,
 Száncs mondám, s' csépele az őszi vetésnek.
2. A' méheknek-is már ki-vehetsz mézekben.
 Gyümölcst aszalhatsz, gyomlálhatsz kertedben.
- 5 3. Ha madarászni tudsz, most ideje annak,
 Mikor a' madarak seregessen járnak.
4. A' vemhek kik lészenek ebben az Hólnapban,
 Sokkal inkább nőnek, s' jobbak-is táborban.
5. Ha tiszta napjai folynak ez Hólnapnak,
 10 Bövségét várhatod a' jó izü bornak.

IX.

Szent Mihály Havában

1. Ha szántot földed van, ez Hólnapban vesd-bé.
 A' téli gyümölcst szedezd-le, s' hordasd-bé.
2. Ha szárazság nem völt másodszor kaszálhatsz.

- A' Tótokkal kölest, s' pohánkát arathatsz.
- 5 3. Ha az egészség kell most ketske téjjel ély.
Madarászni üdöt soha jobbat ne vély.
4. September leg inkább déli széllel kedves.
Nem árt hogy-ha ritka, esső, s' hoval nedves.
- 10 5. Szent Mihály nap tájban ha az mák igen húl,
Karácson eleint sok nyúl hóban meg-fúl.

X.

Mind-Szent Havában

1. Vethetsz még itten-is ha még nem vetettél.
Nem ártana hogy-ha fákat-is ültetnél.
2. De tudom a' Szüret most nagyob gondot ád;
Isten néki; hozza; tellyen karika fád.
- 5 3. Nem jó mind-az-által az essöben szürni:
Mert fogsz bizonyára vizes borral türni.
4. Nap melege által leg-jobban fö a' bor:
Azt bizvást ihatod fejedben-is fel-for.
- 10 5. Simon Judás után bár csak hideget várj,
S' ha lehet, jó béllet mente-nélkül ne járj.

XI.

Szent András Havában

1. Ha szent András elöt, hidegek nem léznek;
Hidegek az után hidgyed következnek.
2. Azért hum-mi szükség, télre mind rendeld-el.
Répát, retket eddig rakattál volna-el.
- 5 3. Szalonnád, káposztád legyenek bövséggel.
Kemenczében való fád nem egy szekérrel.
4. A' szölő karóid itt ne rothadgyanak,
Szedgyék ki szölödbül had meg munkásidnak.
- 10 5. Szent Márton nap lásd-meg a' lud melleje csontyát,
Akarván követni falusi régulát:
6. S' ha szép fejr léssen; havas üdöt várhatsz,
Ha pedig fekete; esső-viztül tarthatsz.

XII.

Karácson Havában

1. Ha más dolgod nincsen eregy-ki vadászni.
Vagy a' duna, vágban jég alatt halászni.

2. Kövéreb most a' nyúl; az mint a' vad-kan-is;
Böre, szöre gyengéb farkas, s' Rokának-is.
- 5 3. Halas-tódban had-meg léket hogy vágjanak;
Az halak jég alatt hogy meg ne füllyanak.
4. Nem kedvez ez Hólnap égi dörgésekkel;
Mert lesz az Esztendő unalmas szelekkel.
- 10 5. Mikor Karácson tájt mezők zöldellenek,
Husvétkor az földött házak fejrlenek.

251.

AZ ÜDÖNEK JÖVENDŐLÉSE

Az Napbúl

1. Ha nap-kelet előtt az hajnal vólt tiszta,
Tiszta lesz az napnak kezdete és fotta.
2. Ha nap támadása nem lészen felyhőben,
Utra bizvást indúly, ne járj köpenyegben.
- 5 3. Ha nap-nyúgat tájban az ég veressedik,
Más nap verő-fénnyel szépen fényesedik.
4. Hogy-ha sugárrival reggel az felyhőket
Az nap el-oszlattya; hoz száraz üdöket.
- 10 5. Ha vékony felhőkkel nap kél, vagy le-nyúgszik,
Ne fély az essötül, szép nap következik.
6. Estve essö után ha az nap pirossan
El-nyúgszik; fel-derül más nap bizonyossan.
7. Ha hamar, s' egyszer s' mind a' nap el-áldozik
Az essös üdöbül tisztára változik.
- 15 8. Veres, vagy sok szinnel ha nap kezd támadni,
Akkor köpenyeggel kel utra indúlni.
9. Felyhök közt ha fordul északra fenyível,
Az üdö változik széllal, vagy essövel.
- 20 10. Ha le-szál, vagy fel-kél a' nap sárga színben,
Meg-térsz a' mezörül nagy zápor essöben.
11. De hogy ha fekete támad, s' kék felyhőkkel
Azon nap fenyeget nagy zápor essökkal.
12. Ha sűrűn sugárit még fel-költe előtt
Széllal terjesztette; várj essöt vagy szellöt.
- 25 13. Ha reggel igen nagy az nap kereksége,
Majd felyhőben borúl, s' el-vész fényessége.
14. Ha reggel vagy estve töb napok láttatnak,
Reánk vagy szeleket, vagy essöket hoznak.

XII. 5 véket 8 Mere 9 tájn

- 30 15. Ha sárgábban fénlík a' nap, nap-kelettül,
Szölöd, s' gabonádot félcsed kö-essötül.
16. Ha penig sugárit pirossan bocsátta,
Nagy zápor essövel a' földet ásztatta.
17. Hogy-ha nap-nyúgotkor vidámon terjeszti
Sugárit; az felyhöt éppen el-szélleszti.
- 35 18. Ha estve setétes homályban el-nyúgszik,
Más nap a' szomjú föld essövizet iszik.

II. Az Hóldbúl

1. Ha a' szép fejer hóld fel-fordúl szarvával,
Essöt várj ha szarva setétült homályval.
2. Ha szokása felet nagy a' kereksége,
Változik az üdö, s' lesz nagy nedvessége.
- 5 3. Ha harmadik napján hóld fel-tetczésének
Szél van; negyed napján jele nagy essönek.
4. Ha hóld tölte után más nap vólt nagy essö,
Oly nap lesz az hóban mind végsö, mind első.
- 10 5. Ha hóld kereksége, s' világa kettözik,
Rettenetes szél-vész más nap következik.
6. Vigyázzanak az kik tengeren hajóznak,
Az ötödik napja igen rosz az hóldnak.
7. Ha ötödik napján tompúlnak, szarvai,
Essöre meg-nyilnak az ég csatornáí.
- 15 8. Ha az felsö szarva az hóldnak tompa lesz,
Az első fertállján lesz essö, vagy szél-vész.
9. Ha penig az alsó szarva tompa lészen,
Utólsó fertállján essös üdö lészen.
- 20 10. Az hóld kerek fénnel ha körül vétetik,
Vidám s' tiszta üdö jelének mondatik.
11. Ha csak egyik része tündöklik az hóldnak,
Nagy zápor essökkel az egek változnak.
12. Ha egy része sárgúl másik veressedik,
Nagy zápor essövel az föld nedvesedik.
- 25 13. Az hóldat ha éjjel szivárvány követi,
Nagy forgó szeleknek zúgásit hirdeti.
14. Tizen hatod napján ha fog veressedni,
Igen erőss szelek szoktak következni.
- 30 15. A' sárga hóld essöt, a' veres szeleket;
De a' fejer jelent szép tiszta üdöket.
16. Az minémü negyed napja lesz a' hóldnak,
Olyan lesz folyása az egész hólnapnak.

[AZ 1682-RE SZÓLÓ KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM HÓNAPVERSEI]

Január

Az Házások között Sátán uralkodik,
Hirtelen nyavalyák sokakat meg-ölik.

Május

Ország és emberek, Tisztek s' Fejedelmek
Békességet téznek, és jól meg edgyeznek.

Junius

5 A' Praelatusok igen tanáckoznak,
Meg-tanit az idő mit tanácsok hoznak.

Julius

A' Koronás orozzlánnak
Sokban szerencsét szalgálnak,
Nyelvel békességrül szólnak,
10 Hadat elmékben gondolnak.

September

Tüz és viz kárt téssen,
Sokakat halál véssen.
Aszszonynak nintsen öröme gyermeki kintsen.
Az jámbor Matronák nagy gondba most járnak.

Október

15 Nagy Urakban Halál
Sokat most le-kaszál
Egen csuda jegy áll,
Az földre ár-viz száll.

December

20 Mars Ismét haragszik. Továb jár, s' nem nyugzik.
JESUS velünk örökké. Nem árthat nekünk senki.
Ez érettünk hadakoz, és győzedelmet-is hoz.

253.

[AZ 1684. ÉVI DEBRECENI KALENDÁRIUM VERSBETÉTEI]

a)

Két Atyafiak közt nagy egyenetlenség,
Kedves Atyádfiát meg-vetni nagy vétség.

b)

Csak Isten légyen velünk,
Tellyes szivel azt kel kérnünk.

254.

[AZ 1684. ÉVI LŐCSEI KALENDÁRIUM VERSES BETÉTJE]

Csak Isten légyen mi velünk
Békességgel, azt kel kérnünk.

255.

[AZ 1685. ÉVI LŐCSEI KALENDÁRIUM VERSES BETÉTJE]

Mi Atyánk Ur Isten adgy Szent Békesseget;
Minden Rend lévőknek az szép egyesseget.

JEGYZETEK

BEVEZETÉS

A jelen kötet verseinek közlésében ugyanazokat a módszereket követjük a szövegkiadásban, mint az eddig megjelent kötetekben. Ismertetését lásd az I. kötet jegyzeteinek bevezetésében.

Közlésünk betűhív, de nem paleográfiai hűségű; vagyis a ma már nem használt, régi betűtípusok helyett mai jeleket alkalmazunk. Az átírási kulcs a következő: ꝛ = s; Ꝟ, ꝟ = sz; Ꝡ = z; w = u; ȳ = y. A különféle ékezettel (pont, vessző, e betű stb.) ellátott o és u betűket ö-re, illetőleg ű-re írjuk át. A kis- és nagybetűk használatában, valamint a központoszásban nyomtatványok, illetőleg autográf szerzői kéziratok esetében az eredetit követjük, egyébként a kéziratos szövegeket a mai gyakorlatnak megfelelően közöljük.

Ahogy az utolsó három kötetben, itt is, a prózai szövegben előforduló kisebb versbetéteket megelőző idegen szöveget, olykor a néhány soros bevezető prózai szöveget a főszövegben közöljük, de a főszövegtől eltérő, kisebb betűkkel.

A tartalomjegyzékben a közölt szövegek címei után megadjuk az illető szöveg keletkezési évét. Az énekek kezdősorainak mutatójában pedig közöljük a kisebb versek (kalendáriumi hónapversek, halotti beszédek versbetétei stb.) kezdősorait is, minthogy ez a gyakorlatban hasznosnak bizonyult.

KÖLESÉRI SÁMUEL

ÉLETE

Köleséri Sámuel mint református lelkész, hitszónok és az egyházi irodalom művelője ismert. 1629-ben vagy 1634-ben született. (Vö. HERPEI: Id. Köleséri Sámuel. Adattár II. 106.) Váradon tanult, innen indult útra Belgiumba 1654. máj. 22-én. (KEMÉNY JÓZSEF: Történelmi adatok. ÚMM 1860. 55.) A leideni egyetemre ez év augusztus 19-én iratkozott be. A következő évben itt három vitatkozást is folytatott. Naplója szerint (kiad. SZILÁGYI SÁNDOR, TT 1890. 48–49) három hónap híján három és fél esztendőt töltött külföldön. Hollandián kívül időzött Angliában is. A puritanizmus eszméitől erősen átitatódva tért haza 1657-ben. Tanár lett Váradon. 1659-ben prédikátor Szendrőn, 1668-tól kezdve Tokajban. Innen 1671-ben menekülnie kellett. A következő évtől 1683. július 16-án bekövetkezett haláláig a debreceni egyházközségnek volt nagy tekintélyű lelképásztora; 1681–83-ban a debreceni egyházkerület esperese.

MŰVEI

A leideni egyetemen tartott disputációi: *De Legibus Scientificis*. Leiden 1655. (RMK III, 1936.) – *De Christi Potestate*. Uo. 1655. (RMK III, 1937.) – *Disputatio Theologica Textualis, ostendens Utilitatem Linguae Sanctae in interpretatione Scripturae*. Uo. 1655. (RMK III, 1938.)

Mint váradi tanár átjavította a Károlyi-féle Biblia szövegét és nagyszámú széljegyzettel látta el. Prédikátorként nyomtatta ki az alábbi munkákat: *Idvesség sarka*. Sárospatak 1666. (RMK I, 1038. Második kiad. Debrecen 1676. RMK I, 1189.) – *Bankodo Lelek Nyögesi*. Sárospatak 1666. (RMK I, 1039.) – *Arany Alma* (30 prédikáció.) Debrecen 1673. (RMK I, 1144.) – *Szent Iras Ramaiara Vonatott Fel-Keresztyen*. (Prédikációk.) Debrecen 1677. (RMK I, 1209.) – *Keserü-Edes*. (Prédikációk.) Debrecen 1677. (RMK I, 1210.) – *Josue Szent Maga-El-Tökellese*. Debrecen 1682. (RMK I, 1281.) – *Ertelmes Catechizalásnak szükséges volta*. Debrecen 1682. (RMK I, 1282.)

Egyes alkalmi beszédei közül is több megjelent nyomtatásban; így a Borosjenei Istvánné Kalmár Kata (Kolozsvár 1672. – RMK I, 1128), Kovács Andrásné Dobozi Kata (Debrecen 1675. – RMK I, 1177), Dobozi István (Debrecen 1679. – SZTRÍPSZKY 2095) felett tartott gyászbeszéde, valamint debreceni beköszöntő beszéde *Apostoli Köszöntés* címmel (Debrecen 1672. ZovLex. 344).

Kiadta és életrajzzal látta el mostohaapjának, Czeglédi Istvánnak *Sion Vara* c. munkáját. (Kolozsvár 1675. – RMK I, 1187.)

Idegen nyelvű üdvözlő verseket írt: 1651-ben Székelyhidi Istvánhoz héber nyelven (ZovLex 344); 1655-ben Görgei Pálhoz latinul (RMK III, 1944); Szilágyi Tönkö Mártonhoz 1678-ban latinul (RMK III, 2899); 32 soros latin gyászversben tekintette át Nógrádi Mátyás életét a halálára Debrecenben 1681-ben kiadott *Parentatio Lugubris* c. emlékfüzetben (RMK II, 1480).

Magyar nyelven hét verse és egy-két rövid versrészlet fordítása maradt ránk.

Halálakor tisztelői a *Brabeum Vitae et Rerum Gestarum...* című kiadványban (Debrecen 1683. – RMK II, 1517) állítottak nevének emléket.

1.

Nyomtatott kiadása: **Czeglédi István: Megh-Tert Bünösnek A' Lelki-Hartzban Valo Baivivasarol Irt Könyvnek Első Resze.** Kassa 1659. (RMK I, 942.) 8b jelű levél. – A vers után: „S. K. D. V. R. S. P.”

A könyvnek ránk maradt Todoroszku-féle példányában egykorú bejegyzésnek látszó feloldással a betűrövidítések értelme: Samuel Köleséri de Várad Rector Scholae P[atak?] (vö. AkÉrt 1918. 324). A feloldás utolsó betűje nem lehet Patak vagy Patakiensis, talán *Publicus*. Köleséri több verset is irt Czeglédihez, aki a mostohaapja volt.

16 Panoplia – teljes fegyverzet, a védő és támadó fegyverek összessége; fegyvertartó tár, tábla.
22 paissa – három szótagnak olvasandó.

2.

Nyomtatott kiadása: **Czeglédi István: Az Országok Romlasarvl Irot Könyvnek Első Resze.** Kassa 1659. (RMK I, 941.) számozatlan 23–24. levél. – A szöveg végén: „S. K. D. V. S. P. R. P.” E betűrövidítések feloldására ugyanaz vonatkozik, mint az előző éneknél. A négy utolsó betű jelentésének felderítése azonban még nehezebb; az S jelentheti Szendrő kezdőbetűjét is, ahol 1659-ben kezdett lelkészkedni.

3.

Nyomtatott kiadása: **Czeglédi István: Sion Vara.** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ***2b–***3b. – A vers után záradékként: „Köleseri Samuel, a' Debreczeni K[eresztyén] Gyülekezetnek edgyik Tanítója által.”

15 angariáltatol – fuvaroztatol.
45 Vö. II. (IV.) Kir. 2, 1–12.

4.

Nyomtatott kiadása: **Martonfalvi György: Taneto és Czafolo Theologia.** Debrecen 1679. (RMK I, 1231.) a6a. – A vers után: „Köleseri Samuel, a' Debreczeni K[eresztyén] Gyülekezetnek edgyik Tanítója által.”

8 Eusebeja – jóság, könyörület.
13 Amesius Vilhelmus (1576–1633) Angliából Hollandiába menekült puritánus teológus, Martonfalvi az ő teológiáját népszerűsítette könyvében.

5.

Nyomtatott kiadása: **Csúzi Cseh Jakab: Lelki Bölcseség Tanito Oskola.** Debrecen 1680. (RMK I, 1242.) *8a–9a. – A vers végén: „Köleseri Samuel, Debr[eceni] Ecc[lesia] L[elki] P[ásztora] által.”

A vers 9–12., 21–27. sorai azokra a viszontagságokra céloznak, melyeket az 1674-ben fej- és jóságvesztésre ítélt Csúzinak el kellett szenvednie. 1675-ben gályarabként Buccariba szállították, de sikerült neki Svájcban keresztül hazakerülnie. 1679 májusától Kocson működött prédikátorként. Könyve az Istenhez térésről és a kegyes élet gyakorlásáról szól.

5–7 A sorokra vonatkozólag vö. Máté 25, 14–30.

6.

Nyomtatott kiadása: **Martonfalvi György: Szent Historia.** Debrecen 1681. (RMK I, 1256.) ****2a levélen. – A verset „Köleseri Samuel, A' Debr[eceni] E[cclesia] L[elki] T[anítója] által” megjegyzés zárja be.

5 Medgyesi – Meggyesi Pál; Tólnai – Tolnai Dali János. Mindkettő puritánus gondolkozású volt.
11 Barbariestül – durvaságtól.

7.

Nyomatott kiadása: **Csúzi Cseh Jakab: Edom Ostora.** Debrecen 1682. (RMK I, 1274.) **3ab.
– A vers végén: „Atyádfia a’ Jesus szerelmében Köleseri Samuel a’ Debreceni Ecclesiának Lelki Pásztora, és azon Tractusbeli Isten szolgainak Seniora.”

10 A sor arra vonatkozik, hogy Abdiás jövendölését mind a zsidó, mind a keresztény hagyomány hitelesnek tekintette.

20 szakmány – felvállalt munka.

8.

Nyomatott kiadása: **Köleséri Sámuel: Szent Iras Ramaiara Vonatott Fel-Keresztyen ...** Debrecen 1677. (RMK I, 1209.)

Mindkét versbetét az előttük álló latin sorok magyarításaként a „Tudomány hasznai”-ról szóló prédikációban olvasható.

a) Forrásutalás nélkül megvan MARGALITS EDE: *Supplementum ad opus Florilegium.* Bp. 1910. 11.

b) A latin idézetet lásd Ovidius: *Ars amatoria* 2, 13. sor.

9.

Nyomatott kiadása: **Köleséri Sámuel: Josue Szent Maga-El-Tökellese, Avagy, Haz Nepbeli Isteni Tiszteletnek Es Könyörgesnek Gyakorlása...** Debrecen 1682. (RMK I, 1281.)

b) A latin sorok a *Dies irae* versszakai. Szerzését Celanói Szent Tamásnak (Tommaso da Celano) tulajdonítják. Népszerű ének a XVII. század elején mind a katolikus, mind a protestáns énekeskönyvekben. Az itteni magyar szöveg Köleséri fordítása.

10.

Nyomatott kiadása: **Köleséri Sámuel: Ertelmes Catechizalásnak szükséges Volta.** Debrecen 1682. (RMK I, 1282.)

A latin idézet Horatius Epist. I. 2. 69–70. sora.

Vö. Haller fordításával kötetünkben a 49.u) alatt.

PÓSAHÁZI JÁNOS

ÉLETE

Pósházi János születési ideje 1628 és 1632 közöttre tehető; születési helye pedig valószínűleg Sárospatak. (MAKKAI ERNŐ: Pósházi János élete és filozófiája. Kolozsvár 1942. 8.) Sárospatakon tanult, 1650. április 24-én lépett a felsőbb osztályokba. 1652-ben már köztanítósgot viselt, 1653-ban pedig senior volt. Lorántffy Zsuzsanna küldte külső akadémiákra. 1653 őszétől 1655 nyaráig Utrechtben tanult. Respondensként szerepelt változatos témájú disputációkban, melyek nyomtatásban is megjelentek (RMK III, 1853, 1908, 1909, 1910). Miután magisteri fokozatot szerzett, 1655-ben néhány hónapot Franekerben töltött. ZOVÁNYI szerint Angliába is átrándult. (ZovLex 483.)

1657-ben tért haza. Ez év nyarán tanár lett Sárospatakon, előbb a filozófiát, 1662-től a teológiát is tanította. Neve összeforrott a sárospataki iskolával, melyet a Báthori Zsófia katolizálásával meginduló üldözés, az 1671. évben bekövetkező bujdosás éveiben védelmezett és fenntartott. Mikor azonban 1682-ben a diákok Gyulafehérvárról visszatértek Sárospatakra, ő továbbra is Fehérvárot maradt. Itt halt meg 1686. május 3-án.

MŰVEI

Pósházi sokirányú tevékenységet folytatott. Tanári működésén túlmenőleg a XVII. század egyik legerősebb gondolkodója volt. Mint hitvitázó előbb a katolikusokkal (Sámbár Mátyás, Kis Imre), majd a coccejánusokkal hadakozott; életcéljának tekintette a karteziánusok visszaszorítását. Nagyszámú ilyen tárgyú és egyéb egyházi érdekű munkája mellett a költészettel való foglalkozásának termékei elenyészőek. (Vö. KÓNYA IMRE: Pósházi János élete és működése. Sárospatak 1912. – MÁTRAI LÁSZLÓ: Régi magyar filozófusok. Bp. 1961. 97–109.)

Latin nyelven a következő verseket írta:

1657-ben horatiusi reminiscenciákat tartalmazó verssel köszöntötte Püspöki Jánost (RMK III, 1983). Még ugyanebben az évben verset írt Losonci Farkas Jánoshoz (RMK III, 1986), 1658-ban Buzinkai Mihályhoz (RMK III, 901), majd 1675-ben Eszéki Istvánhoz (RMK II, 1359).

Mint a sárospataki iskola tanítója ő is szerepel egy verssel a Rákóczi Zsigmond halálára kinyomtatott gyászversfüzetben, a *Musae Patakinae*-ban. (Sárospatak 1652.)

11.

Nyomtatott kiadása: **Somosi Petkó János: Igaz es Tökeletes Bodogsagra Vezelő Ut.** Sárospatak 1658. (RMK I, 913.) A 22. számozatlan lapon. Kiad. KAZINCZY FERENC, TudGyűjt 1819. I, 117. – A szöveg végén: „Posahazi Janos”.

Első magyar versét ahhoz a Somosi Petkó Jánoshoz (1625–1684) írta, akivel 1653-ban együtt volt Utrechtben. Somosi még az 1652-i londoni tartózkodása idején befejezett egy angol szentírásmagya-

rázat-fordítást, BERG PÁL feltevése szerint William Chillingworth 1636-ban kiadott *The Religion of Protestants a Safe Way to Salvation* c. munkáját. (Angol hatások tizenhetedik századi irodalmunkban. Bp. 1946. 126.) Kiadóra azonban csak szikszói lelkészsége idején, 1656-ban sikerült találnia. A nyomdász halála miatt a könyv csak 1658-ban látott napvilágot.

Pósházi verse valószínűleg szintén 1658-ból való, mivel az utána következő vers végén (lásd RMKT XVII/9. 167. sz. alatt) az 1658-as évszám áll.

12.

Nyomtatott kiadása: **Szomoru Halotti Pompa...** Kolozsvár 1674. (RMK I, 1164.) L4b.

A Bocskai István, Zemplén megye főispánja temetésekor mondott halotti beszédek gyűjteményében Pósházi latin nyelvű oratóija külön címlappal („Oratio de Fatalium rerum Humanarum...”) és impresszummal („Anno 1674”) van ellátva. Az 1672. dec. 24-én, bujdosásában, Kolozsvárott elhunyt, 1673. május 29-én eltemetett Bocskai Istvánban a család kihalt. Pósházi a latin beszéd után a templomban felolvasta „Az Tekéntetes Méltóságos Bocskai Familiának Genealogiájá”-t, melynek lényegét a Micbán-monda teszi. (A hét testvérével együtt Magyarországra telepedett Micbánokról egyébként a gyűjteményben Diószegi Sámuel, a fehérvári-sárospataki kollégium alumnusa is megemlékezik; a verses részletet lásd kötetünkben a 69. sz. alatt.) A genealógia befejezését a közölt négysoros versike képezi.

13.

Nyomtatott kiadása: **Czeglédi István: Sion Vara.** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ***3b-***4a.
– A szöveg végén: „Irta Posaházi János, a' Szentek mostani szenvedésének egyik Társa.”
10 Casia – illatos növény, fahéj.

PORCSALMI P. ANDRÁS

ÉLETE

1617-ben református papi családból született a Szatmár megyei Porcsalmán. Tanult a csengeri, majd a szatmári iskolában. Ez utóbbi helyen végezte el a filozófiai évfolyamot, 1637. július 15-én búcsúzván el innét. Ezután Gyulafehérvárott teológiát tanult; olyan tanárok előadásait hallgatta, mint Alsted, Bisterfeld.

1640 elején Hátszegen találkozunk vele, mint az ottani iskola rektorával. 1642 elejétől azonban újra Fejérvárott tartózkodik. Még ebben az évben a kolozsvári iskolához kerül. Itt tanított egyfolytában huszonhat esztendeig. Ez alatt az idő alatt többek között tanára, majd tanártársa volt Apáczaiknak is, aki 1654. január 11-én fehérvári beköszöntő beszédében úgy emlékezik róla, mint „antiquus noster et nunquam non laudandus praeceptor”-ról.

Annak ellenére, hogy külföldi akadémiákon sohasem járt, képzett, okos fő volt, aki nagy és értékes könyvtárat gyűjtött magának; Apáczaik halála után magához váltotta az ő könyvtárának tekintélyes anyagát is. „Igen tudós és jámbor, istenfélő” mesterként említi az 1654-ben a kolozsvári iskolában tanuló Bethlen Miklós is.

HEREPEI Apáczaik előfutárának nevezi Porcsalmit (Adattár II, 307). Halála után az ő tanítási módszerét követte, oktatási anyagát magának lemásolta, és az ifjúságnak azt tanította.

Az 1667. év folyamán választották meg a kolozsváriak lekipásztorukká. Előbb a harmadik, majd néhány hónap múlva a második papi állásban tevékenykedett. Mikor Kovásznai Péter, elsőpapa és püspök elhalálozott (1673. július 21.), ő lett az elsőpapa, majd hamarosan a kolozs-kalotai kerület esperese.

1681. május 19-én halt meg. Temetésére nyomtatott chartát készíttetett a református kollégium ifjúsága, amelybe a két kolozsvári paptársán kívül veje és a kollégium tanára: Tolnai F. István és tíz kollégiumi diák szerzett latin nyelvű emlékverseket. Könyvtárának nagy része – valószínűleg végrendelete értelmében – a kollégium tulajdonába került. (Vö. HEREPEI JÁNOS: Porcsalmi P. András. Adattár II, 297–315.)

MŰVEI

Porcsalmi nem volt íróember. Nyomtatásban mindössze két temetési beszéde látott napvilágot. Az egyiket 1673. máj. 29-én mondta el a kolozsvári Farkas utcai templomban Bocskai István Zemplén megyei főispán temetésén (RMK I, 1163); a másikat ugyanott Kovásznai Péter felett 1673. július 25-én (RMK I, 1164).

Latin nyelvű verse jelent meg Apáczaik temetésére 1660-ban. (Kiad. Érték. Ny. Széptud. Kból. I. (1860.) 496–98. – Vö. BÀN IMRE: Apáczaik Csere János. Bp. 1958. 538.) A Kovásznai Péter temetésére nyomtatott chartán is olvasható latin verse.

Ezen kívül mindössze négy magyar szerzeménye ismert az 1671 és 1679 közti évekből.

14.

Nyomatott kiadása: **Komáromi Csipkés György: Papistasag Ujsaga.** Kolozsvár 1670. (RMK I, 1115.) ***4a. – A szöveg alatt: „Portsalmi András. Kolosvári Orthodoxa Edgyházi szolgál.”

15.

Nyomatott kiadása: **Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre.** Kolozsvár 1672. (RMK I, 1136.) **2b-***3a. – A szöveg után ugyanaz a záradék áll, mint az előző szám alatt közölt versnél: „Colosvári Orthodoxa Egy-házi Szolga”.

Zilahi János zsbói prédikátor, a szilágyi kerület esperese volt, mikor könyvét kinyomtatta; könyve tartalmáról az ajánló vers címe tájékoztat.

16.

Nyomatott kiadása: **Szathmár-Németi Mihály: A' Négy Evangelistak szerént való Dominica.** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1179.) d2/ab. – A vers végén: „Porcsalmi Andras, A' Kolosvári Orthodoxa Ecclesiának, edgyik méltatlan Pasztora, és itt a' környékbéli szent társaságnak p[ro]n[unc] érdemetlen Seniora.”

A prédikációs kötet szerzőjéről és tartalmáról a könyv-, illetőleg a verscím tájékoztat.

4 sellérül – zsellérül, itt annyi mint idegenül, bujdosóként.

6 A Wesselényi-féle összeesküvést követően kellett elmenekülnie Göncről.

15 Elő beszédével – olv. élő beszédével, szóval.

17.

Nyomatott kiadása: **Szathmár-Németi Mihály: Szent Dávid Psalteriuma.** Kolozsvár 1679. (RMK I, 1234.) számozatlan 9b–10a. – A vers végén „Portsalmi András, a' Colosvári Orthodoxa Ecclesia Lelki Pásztora és a' környékbéli szent Tarsaságnak alazatos Seniora” záradék olvasható.

A könyv nem tartalmaz zsolnárszöveget, hanem a zsolnárok magyarázatát, fejtegetését.

28 rövid notácskákban – itt nem dallamot jelent; kis jegyzést.

KABAI BODOR GELLÉRT

ÉLETE

Mikor 1665. jan. 20-án Groningában az egyetemen beiratkozott, 25 évesnek vallotta magát. (MIKLÓS ÖDÖN: A groningeni egyetemen tanult magyarok névsora. DtProtL 1917. 202. sz.) Tehát 1640-ben született, valószínűleg Kabán. Iskoláit Nagybányán kezdte, ahol 1660-ban szenior volt (ZovLex 287). Ezután Debrecenben (vö. THURY ETELE: Iskolatörténeti adattár. II, 128), 1663. május 21-től Sárospatakon (GULYÁS JÓZSEF: A sárospataki főiskola diákjai. Egyht 1944. 341) tanult. 1664-ben rektor volt Kecskeméten.

1665-ben Groningenben, Franekerben, Leidenben találkozunk nevével a teológiát tanulók között. A következő évben Utrechtben Essenius professzor elnöklete alatt vitatkozásokat tart. (HEREPEI, Adattár III, 418.)

Hazatérte után Kassán lett másodpap. Az ellenreformáció őt is üldözőbe veszi, fogságba veti. 1673. augusztus 17-én bocsátják szabadon (vö. SZABÓ ISTVÁN: Protestáns egyháztörténeti adatok az 1670–1681. évekből a bécsi hadilevéltárból. Egyht 1959. 171). Debrecenbe megy, ahol prédikátorrá választják. Meghalt 1681. február 8-án. (Vö. CZEGLÉDY SÁNDOR: Emberi hagyományok ostorozása. RefEgyh 1964. 59–63.)

MŰVEI

Utrechtben tartott disputációi *De Legibus Dei* (RMK III, 2366) és *De Conscientia* (RMK III, 2367) címmel jelentek meg 1666-ban. A ZovLex 287. szerint *De Fide* c. munkája Franekerben látott napvilágot 1667-ben.

Magyarországon megjelent művei: *Lelki Flastrom*. Debrecen 1677. (RMK I, 1208.) – *Traditionvm Humanarvm Flagellatio*. Debrecen 1677. (RMK II, 1398.) – *Hegyes Ösztön A' Sátánnak Angyala*. Debrecen 1678. (RMK I, 1220.) – Ennek a prédikációs gyűjteménynek második kiadása is megjelent Debrecenben 1682-ben. (RMK I, 1282.) Napvilágot látott id. Dobozi István felett mondott gyászbeszéde is Debrecenben 1679-ben. (SZTRIPSKY 2094.)

Költői tevékenységet nem folytatott. Csak az itt közölt három ajánló verse ismeretes.

18.

Nyomatott kiadása: Czeglédi István: *Sion Vara*. Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ***4ab. – A szöveg után: „Kabai B. Gellért I. Sz. (Isten Szolgája).

10 Erdeklé – érte.

17 A sor arra vonatkozik, hogy Kabai Czeglédi Istvánnal egy ideig együtt volt prédikátor Kassán. (Ez utóbbi meghalt 1671. jún. 5-én.)

23 Dagon leomlásáról lásd Sám. (Kir.) I. 5, 2–5.

33 Elizeus próféta nevezte így Illést, mikor a tüzes szekér elragadta mellőle (Kir. II. (IV.) 2, 14.).

Az elnevezést természetesen itt Czeglédire kell vonatkoztatnunk. (Vö. a 21. sz. ének jegyzetével.)
39 vajuszom – küszködöm.

19.

Nyomatott kiadása: **Martonfalvi György: Taneto és Czafolo Theologia.** Debrecen 1679. (RMK I, 1231.) a6/b. – A vers után az alábbi megjegyzést olvashatjuk: „Kiket, többek között, igen observál Kabai Gellert. Debr[eceni] Lel[ki] Pasz[tor].”

1 Szegedi – lentebb a 17. sorban megmondja, Szegedi Kis Istvánról, ill. *Theologiae sincerae Loci Communes* (Basiliae 1588) c. művéről van szó; Gelei – Geleji Katona István: *Praeconium evangelicum* (Gyulafehérvár 1638–1640) c. munkájára utal.

19 Martonfalvi *Theologiája* Amesius Vilhelmus angol puritánus teológiai irányzatát terjesztette.

20.

Nyomatott kiadása: **Csuzi Cseh Jakab: Lelki Bölcseségre Tanító Oskola.** Debrecen 1680. (RMK I, 1242.) *8ab. – A vers után: „Irta Kabai Gellert, D[ebreceni] L[elki] P[ásztor].”

4 képzés – káprázat.

FELVINCZI SÁNDOR

ÉLETE

1642-ben vagy 1643-ban született Lécfalván. Ahogyan a temetésére készített életrajzi leírásból (*Hedera Poëtica Significativa Vitae et rerum gestarum*. Debrecen 1686. RMK II, 1580) kitűnik, hazai iskoláit Felvincen, Enyedén, Váradon, Debrecenben, majd 1662. aug. 15-étől Sárospatakon végezte. (GULYÁS JÓZSEF: A sárospataki főiskola diákjai. Egyht 1944. 340.) Itt 1665 szeptemberétől a következő év májusáig szenior volt. Ekkor Kassára vitték rektornak. Két év elteltével innen indult külföldi iskolákba.

1668. május 23-án a groningeni, 1669. július 22-én a leideni egyetemre iratkozott be. Ez utóbbi helyen három disputációja is megjelent nyomtatásban. (RMK III, 2479, 2480 és 1670-ben RMK III, 2522.) 1670-ben tért haza. Korábbi hivatalát foglalta el Kassán, de az iskolamesterség mellett helyettesként lelkészi tevékenységet is folytatott, míg az ellenreformáció miatt menekülnie nem kellett a városból. Debrecenben húzódott meg, ahonnan 1675 elején Zilahra választották meg prédikátornak. Ebben a tisztségben 1677-ben a szilágyi egyházmegye esperese lett. 1678 májusától 1686. március 2-án bekövetkezett haláláig Debrecenben lelkészkedett, 1684-től egyben a debreceni egyházmegye espereseként. (ZovLex 197.)

Halálakor gyászversek, temetésén elhangzott beszédek jelentek meg nyomtatásban. (RMK I, 1348, 1351, RMK II, 1580.)

MŰVEI

Fentebb említett három disputációján kívül, szintén latinul írta a *Haeresiologia id est Dissertatio De Haeresibus* (Debrecen 1683. – RMK II, 1518) c. munkáját.

Magyar nyelvű könyvei: *A' Jehova Neveben. A' Pestisről Való Rövid Beszelgetes*. Debrecen 1679. (RMK I, 1230.) – *A Jó Istennek Neveben, Lelki Diadalomról Való Oktatas*. Debrecen 1682. (RMK I, 1279.) – *Igaz Özvegy*. Debrecen 1684. (RMK I, 1315.) Ez utóbbi gyászbeszéd Isaaah Péterné szül. Csapó Borbála felett.

Magyar nyelven az itt közölt öt üdvözlő verset írta. Gyászverset írt Nógrádi Mátyás halálára (1681. – RMK II, 1480.), valamint Köleséri Sámuel elhunytakor (1683. – RMK II, 1517), ZOVÁNYI szerint Martonfalvi György halálára is (1681. – ZovLex 197).

21.

Nyomatott kiadása: **Czeglédi István: Sion Vára**. Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ****2–****3. – A vers végén: „Felvinczi Sándor, A' Zilahi Ecclesiának méltatlan Lelki Pásztorá”.

9–10 A sorok az ellenreformáció üldözésére utalnak.

14 A sor a vers elején szerepel mottóként; a (IV.) Kir. II. könyve 2. fej. 14. verse. Mikor a szélvihar közepette a tüzes szekér Illés prófétát elragadta Elizeus mellől, ez utóbbi akkor kiáltott

fel, ezekkel a szavakkal Illést nevezvén, mint Izrael harciszerkerét és szekérvezetőjét, azaz Izrael erősségét. Felvinczi e sorait Czeglédire kell vonatkoztatnunk.

15 Kóstyá – kosztja.

39 Czeglédi haláláról lásd az RMKT XVII/10., 112. számú énekét.

40 czitállya – törvénybe idézi.

22.

Nyomatott kiadása: **Martonfalvi György: Taneto és Czafolo Theologia.** Debrecen 1679. (RMK I, 1231.) b1/a. – A szöveg után: „Felvinczi Sandor. A' Debr[eceni] Eccl[esia] Lelki Pásztorá.”

1 Amesius Vilhelmus angol puritánus teológus volt, professzor a franekeri egyetemen.

2 Wendelinus Marcus Fridericus német teológus. Martonfalvi az ő teológiai irányzatukat terjesztette, és szinte egyeduralomra emelte.

11 ad armát kiáltani – azt kiáltani: fegyverbe.

23.

Nyomatott kiadása: **Csuzi Cseh Jakab: Lelki Bölcseségre Tanito Oskola.** Debrecen 1680. (RMK I, 1242.) *8b. – A verset záró megjegyzés: „Ezen szép munkának tudós írójának tisztességére, irá sietséggel Felvinczi Sandor. D[ebreceni] E[cclesia] L[elki] P[ásztora]”

Csúzi Cseh Jakabnak kérdés-felelet formájában írt könyve az Istenhez térés tudományát kívánja a hívők kezébe adni.

24.

Nyomatott kiadása: **Martonfalvi György: Szent Historia.** Debrecen 1681. (RMK I, 1256.)***2b. – A vers után olvasható záradék: „Felvinczi Sandor, A' Debr[eceni] Eccl[esia] Lel[ki] Pász[tor]”.

13 remekjét – mesterművét.

25.

Nyomatott kiadása: **Drégelypalánki János: Via Salutis Secundum Catechesim Palatinam exposita.** Debrecen 1682. (RMK I, 1277.) **3ab. – A szöveg után: „Felvinczi Sándor Debreceni Ecclesia Lelki Pásztorá”.

Ahogy a 4. stórfában erről Felvinczi beszél, mikor a könyv első ízben jelent meg Kassán 1667-ben (*Conciones in Catechesim Palatinam* címmel – RMK I, 1055), ő volt annak a korrektora. (Vö. ZOVÁNYI JENŐ: Tévedések a Drégelypalánki Jánosról szóló adatokban. ItK 1941. 390–91.)

17 Tarpai Szilágyi András 1664-ben ungvári prédikátor, esperes volt; ő cenzúrázta Drégelypalánki szöveget forgó könyvét.

18 Tractusnak – egyházmegyének.

19 Görgei Pál (†1674 k.) református prédikátor, orvosdoktor.

SZILÁGYI TÖNKŐ MÁRTON

ÉLETE

1642-ben született a szilágysági Borzáson. 1660-ban lépett Debrecenben a felsőbb osztályú tanulók sorába. Debrecen városának költségén járt külső akadémiákon: Utrechtben, Franekerben, Groningenben, majd Leidenben. Peregrinációjának második évében 1667-ben Utrechtben, 1669-ben pedig Leidenben tartott disputációt. (*De Adoptione*. – RMK III, 2401 és *De Corpore in Universum Spectato*. – RMK III, 2493.)

Hazatérése után 1670-ben a debreceni kollégiumban lett tanár. Működése harminc esztendőn át húzódott, egészen haláláig; 1699-ben ugyan püspökké választották, de megmaradt tanári székében is. Karteziánus és tocejánus elvei miatt 1692-ben vádat emeltek ellene, de tisztázta magát. (ZovLex 606.)

Neves tanár volt, akinek előadását Debrecenben jártában I. Apafi Mihály is meghallgatta. (Vö. SZÜCS ISTVÁN: Szabad királyi Debrecen város története. Debrecen 1871. 942, 948–49.)

1700-ban halt meg. Emlékére gyászversfüzetet adtak ki: *Honor Posthumus, Quem Magno Nomini Viri admodum Reverendi Clarissimi, Doctissimi, Celeberrimi, etc. Domini Martini Szilágyi Fautores, Stymmistae, Amici et Discipuli detulerunt*. Debrecen 1700. – RMK II. 1989.

MŰVEI

Munkáit részben Szilágyi, részben Sylvanus néven jelentette meg. Fentebb említett disputációin kívül kiadta 1678-ban Heidelbergben a debreceni skóla tanulói számára készült *Philosophia Ad Usum Scholarum praesertim Debrecinae Applicata* c. munkáját. (RMK III, 2899.) Debrecenben láttak napvilágot 1684-ben a *Biga Pastoralis, Seu Ars Orandi et Concionandi, ex Sacris scripturis asserta* (RMK II, 1536) és 1690-ben a *Triga Divortialis, Seu Dissertationvm Theologicarvm Trias De Causis Divortii* (RMK II, 1659). 1681-ben ő gondozta Martonfalvi Györgynek *Szent Historiaja* (RMK I, 1256) kiadását.

Itt közölt magyar nyelvű versein kívül üdvözlő verset írt latinul Martonfalvi Györgyhez 1670-ben (RMK II, 1230), ifj. Köleséri Sámuelhez 1682-ben (RMK II, 1503), valamint gyászverseket ugyancsak latin nyelven Köleséri Mihály halálára 1679-ben (RMK II, 1443) és ZOVÁNYI szerint 1681-ben Martonfalvi György halálára (ZovLex 606). Gyászverse jelent meg Nógrádi Mátyás halálakor 1681-ben (RMK II, 1480); a Köleséri Sámuel emlékét megörökítő kiadványban (Debrecen 1683. – RMK II, 1517); 1686-ban a Felvinczi Sándor-gyászversfüzetben (RMK II, 1580) s végül 1691-ben a Szenczi Pál emlékét megörökítő kiadványban (RMK II, 1682).

26.

Nyomtatott kiadása: Czeglédi István Sion Vara. Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ****2b-****3b. – A szöveg után: „Szilágyi Márton, Debreczeni Schola Mester által”.

1 A sor értelme: a filozófushoz nem illik a hízkeledés, a „hízkeledem”.

- 2 sperabatur Adom – ezért remélték az adományt, az „adomom”-ot.
 12 Manesekkel – a megholtak lelkével.
 17 pie lector – ő, jámbor olvasó.
 19 alter David – a második Dávid.
 21 Jebuseus – Jebuz városának lakóit személyesíti meg ezzel a névvel; Dávid győzte le őket.
 43 Bononia – talán a bolognai egyetemre céloz.
 45 Tyrinusnak – Jacobus Tirinus (1580–1636) antwerpeni jezsuita hittudós volt.
 49 István – ti. Czeglédi István.
 52 fugállya Bandérját – megfutamítsa zászlóját.
 54 reviviskállyon – újráéledjen.
 61–64 A sorok arra vonatkoznak, hogy bár meghalt a Sion Vára létrehozója, életben van örököse, utóda, ti. Kőleséri Sámuel, Czeglédi mostohaafia, aki a könyvet kiadta.
 66 Petitus – elérni iparkodott, kívánt.
 72 Schenographiaját – scaenographia = perspektivikus rajz (pl. egy épületé).
 74 Manudoctorodnak – (manuductor) vezetődnék.
 76 Evectora – létrehozója.

27.

- Nyomtatott kiadása: **Martonfalvi György: Taneto és Czafolo Theologia.** Debrecen 1679. (RMK I, 1231.) b1a–b2a. – A vers után: „Szilágyi Marton Debr[eceni] Schola Mester”
 4 immitis pestis – a kegyetlen dögvész.
 7 Interpresnek – magyarázóknak, tolmácsolónak.
 8 meg-biraltunk – bírónak tartottunk.
 9 spartájában – foglalkozásában; a sparta jelentett tanári tanszéket is.
 10 Martonfalvi Amesius teológiai elveit vallotta, műveit magyarra fordította.
 14 Manasse elsősülött, Ephraim másodsülött fia volt Józsefnek, Jákob azonban ez utóbbit elsővé tette (vö. I. Móz. 41, 48. fejezetével).
 18 Horebeken – Horeb hegyére futott Isten parancsára Illés próféta Jezábel üldözése elől. (I. (III.) Kir. 19. feje.)
 19 Páthmos – Pathmos szigete Kisázsia szélén, a száműzöttek lakhelye, ahová Jánost is száműzték. (Jel. könyve 1, 9.) A versszak, éppen úgy mint az előző strófa, a magyarországi protestáns üldözésekre, az előle Erdélybe (Pathmos szigete!) futottakra vonatkozik.
 21 Romai köntösben – latinul.
 23 Az *Exegesis ... Medullae Amesianae* kétkötetes kiadványra is célozhat, de a *Theologia* is Amesius (és Vendelinus) alapján készült.

28.

- Nyomtatott kiadása: **Drégelypalánki János: Via Salutis.** Debrecen 1682. (RMK I, 1277.) Az ajánlást záró latin szavak jelentése: vonatkoztatva a szerző nevére. – A vers után: „Írta Szilágyi Marton a' Debreczeni Collegiumnak edgyik Moderatora”
 Drégelypalánki könyve először 1667-ben jelent meg Kassán (RMK I, 1055.). Az 1682-es, ennek átdolgozott és bővített második kiadása volt.
 4 solo nem aequalta – nem tette a földdel egyenlővé.
 14 Sion – eredetileg a hegy, melyen Jeruzsálem épült; innen átvitt értelemben a protestáns egyház.
 17 Rabsaké – a főpohárnok címe volt az asszír királyoknál. Jeruzsálembe küldetéséről, az „Assyryus” királynak (Szennacherib király) történetéről lásd a II. (IV.) Kir. 18–19. fejezetét.
 28 En – ime.

29.

- Nyomtatott kiadása: **Debreczeni K. János: Isten Ajandekaval Valo Kereskedes.** Debrecen 1693. (RMK I, 1435.) d3ab. – A vers után: „Írta Szilágyi Marton a' Debreczeni Scolának edgyik Moderatora.”
 Debreczeni Kalocsa János (1632–1710) az *Énekek éneké*-nek magyarázatát Giovanni Diodati könyvéből fordította olaszból magyarra, de az átültetés folyamán meg bővítette. Azt, hogy hogyan

tanult akadémiai éveiben olaszul Debreceni János, részben Szilágyi ajánlóverse, részben könyve elején a fordító maga meséli el.

1 Diodat – Giovanni Diodati (1576–1649) Olaszországból Genfbe menekült protestáns család fia, aki a Bibliát 1607-ben olasz, 1644-ben francia fordításban kinyomtatta; egyéb munkákat is írt. (Vö. E. DE BUDÉ: Vie de Jean Diodati. Lausanne 1869.)

3 az eredeti *vespillo* (= sírásó) szó sehogyan sem illik a szövegbe; sajtóhibának tartjuk, és a középkorban a 'katona' jelentésű *vespilio*-ra javítottuk.

8 didatusnak – Értelemszerűleg az 'eloszt', 'kioszt' jelentésű *dido*, *didere* ige beleillik a szövegbe, de ennek a participiuma: *diditus*. A *datus* = adatott jelentés megfelelő.

14 Contestált – valószínűleg contextált helyett; *contexto* jelentése magyarul: összekapcsol, összefűz.

34 *Currentibus annis* – évek múltával.

30.

Nyomtatott kiadása: **Debreceni Ember Pál: Innepi Ajandekul az Isten Satoraba Fel-Vitetett Szent Siklus.** Kolozsvár 1700 (RMK I, 1556.) || 3a–|| 4a. – A szöveg után álló záradék: „Szilágyi Márton, a' Debreczeni Collegiumnak egyik Professora, a' szent Superintendentiának Inspectorá által. Anno 1699.”

Debreceni Ember Pálnak ez a könyve a keresztény vallás fundamentumairól szól, ahogyan Szilágyi ajánló verse is mondja. Ugyanő megmagyarázza a *Siklus* szót is a 4–7. strófákban. A siklus tulajdonképpen súlyegység volt: 16,37 gramm.

1 Nosza, öreg és ősz költő. (A *cane* a *canus* = ősz *vocativusa*.)

18 Monétának – pénznek neme volt, érték aranyból és ezüsből.

22 A szent siklusról II. Móz. 30, 13-ban esik szó.

23 profánus – a közönséges siklus a szent siklusnál súlyban kevesebb volt.

59 Cusorral együtt – a pénzverővel együtt.

85–88 A tálentummal kereskedő szolgáról lásd Máté 25, 14–30.

SZÖNYI NAGY ISTVÁN

ÉLETE

1641-ben született. Debrecenben tanult, ahol 1654. május 14-én szubscribált. Külföldi tanulmányai során 1666-ban Utrechtben, a következő évben Groningenben iratkozott be a teológiai hallgatók közé. Utrechtben még 1666-ban respondeált az „Ad Romanos IV.3.” felőli vitán.

Hazatérvén, Tornán lett prédikátor. Ahogyan erről a *Martyrok Coronaja* c. 1675-ben kinyomtatott könyvének a végén olvasható „Szomoru üldöztetese s' szakmivetese Szönyi N. Istvannak, a' Tornai Ecclesiából” címet viselő zárófejezetben beszámol, 1671. március 11-én Keglevich Miklós, Torna m. főispánja Kassáról hozott német katonákkal és három páterrel érkezett Tornára, hogy a templomot elvegye. Neki, feleségével és tízhónapos csecsemőjével, éjnek idején kellett elfutnia. Egy darabig még visszajárt éjjelenként hívei közé, de végül is menekülnie kellett távolabb eső vidékre. Debrecenbe ment, ahol 1671 júliusában lelkészként alkalmazták. 1673-ig működött itt. (BARCSA JÁNOS: A tiszántúli ev. ref. egyházkerület történelme. Debrecen 1906. 143.) Innen Zilahra távozott elsőpápnak. 1675-től az üldöztetésük miatt bujdosó protestánsok között lekipáztorkodott. ZOVÁNYI szerint (ZovLex. 615)1680-tól Balmazújvároson szolgált, viszont még 1681-ben „Ecclesiae Vjvarasiensis Pastor”-ként záradékolta a Nógrádi Mátyás halálára (1681) kinyomtatott versikéjét. 1686-tól Hajdúszoboszlón, 1689-től Kolozsvárott prédikátoroskodott. 1696 elején mást választottak helyette (vö. HEREFÉI, Adattár III, 197), s ekkor Székelyudvarhelyre távozott. 1704 decemberétől Gyulafehérvárott volt elsőpap, de innen a kuruc háborúk eseményei miatt távoznia kellett. „Keresves bujdosásában”, „költégtelen extremitásban” folyamodott II. Rákóczi Ferenchez segítségért 1708 elején. (Levelét kiad. KONCZ JÓZSEF, ProtKözl 1891. 14–15.) Mint a többi menekült református egyházi személynek, neki is Szatmárt jelölték ki szállásul. Itt megint lelkési állást viselt (BARCSA: i. m. 225). 1709-ben halt meg.

MŰVEI

1. *Martyrok Coronaja*... Kolozsvár 1675. (RMK I, 1180.) „Olly idvességés Könyvecske: Mellyben, Miképpen kellessék a' Szenteknek a' Christus vallásában megmaradni, az üldözésben magokat viselni, a' számkivetést, tömlőczöt szenvedni, s' a' Martyromságban gyözedelmeskedni”, mondja a hosszú cím második felében mint „a' számkivetettek seregében vissza szállott Christus Szolgája”. Ez a könyve, akárcsak a következő, nagy népszerűségnek örvendett, mondanivalója visszhangzik a korszak gazdag prédikátorköltészetében. Második kiadása Nürnbergben jelent meg 1727-ben.

2. *Kegyés Lélek' Vezér Csillaga*. Debrecen 1681. (RMK I, 1257.) Második kiadása h. n. ugyanebből az évből. (RMK I, 1271.) Újabb kiadása: Debrecen, 1714. A könyv imádságokat tartalmaz hazájukból kibujdosottak számára.

3. *Elő-Hóltak Jo Ilattya, mellyel ... Felvinczi Sándor ... temetését temjénezte ...* Debrecen 1686. (RMK I, 1351.)

4. *Paraditsomi Mulatság* Kolozsvár 1690. (RMK I, 1400.) (Gyászbeszéd Illyefalvi János felett.)

5. *Magyar Oskola*. Kolozsvár 1695. (RMK I, 1473.) Kiad. TOLDY FERENC: *Corpus grammatico-linguae hungaricae veterum*. Pest 1866. 585–604.

6. *Utolsó Tiszteség*. (Kolozsvár 1697. – RMK I, 1506) c. gyűjteményben az a gyászbeszéde jelent meg, melyet Kendeffi János felett tartott.

A Philopatrus Arvadinus Theaitetus álnéven „Christianopoly”-ban (Debrecen) 1675-ben kinyomtatott, Wesselényi Pálnak, a bujdosók vezérének ajánlott, Gusztáv Adolf svéd király életéről szóló *Kegyess Vitez* című könyvet, „Mellyet ... az Isten Dicsőségéért Vallásokért s'Hazájok Szabadságáért Bujdosó Igaz Magyaroknak, szemek eleiben függesztett” a szerző, minden valószínűség szerint ő írta (ZovLex 615). (A *Martyrok Coronaja* ajánlása is Wesselényi Pálhoz szólt!)

Életével kapcsolatban említett respondensi ténykedésén kívül külföldi tanulmányideje alatt latin nyelvű üdvözlő verset írt 1667-ben Liszka P. Andrásához. (RMK III, 2400.) Itthon, latin nyelven gyászverset Nógrádi Mátyás (1681. – RMK II, 1480), Köleséri Sámuel (1683. – RMK II, 1517), Felvinczi Sándor (1686. – RMK II, 1580), Szathmárnémethi Mihály (1689. – SZTRIPSYKY 2664) és Zoványi szerint Mártonfalvi György (1681) halálára. (ZovLex 615.) Az alább közölt magyar versein kívül egy 1704. dec. 28-i keletű, Prónai Istvánhoz szóló levelének tanúsága szerint (kiad. CZELDER MÁRTON. *MagyProtEgyhIskFigy* 1881. 74–75), egyházi énekeket is szerzett. Levelében Prónai Istvánné, Benedeki Erzsébetnek két éneket küld. Az „egyikben a kegyess lélek beszéll Christusával, a másikban Christus beszéll a bűnös lélekkel”. Azt is írja, ha valamely munkáját majd kinyomtatja, ezeket is melléje adja. (Eszerint tehát kézírásban is maradt munkája.) A két ének dallamáról szólva azt mondja, hogy Prónainé már hallotta nótájukat; a *Mind álgyu golyóbis* nótájára (Gyarmati Balassi Bálintnak Istenes éneki. Hasonmásban Kiad. VARJAS BÉLA. Bp. 1941. 48) hivatkozik, megjegyezvén, hogy mindkét éneket „lassú vonatással” kell mondani.

31.

Nyomtatott kiadása: I. Szőnyi Nagy István: *Martyrok Coronaja ...* Kolozsvár 1675. (RMK I, 1180.) 51.

Kézirata: II. Teleki-cs. levéltára. Új rendezés. Fasc. 3251. p. 602. (OL.)

A sok helyen idézett, Janus Pannoniusnak tulajdonított latin epítáfiumot magyarra először *Medgyesi Pál: Joseph Romlasa* (Sárospatak 1659. – RMK I, 948) című könyvében fordította le (vö. RMKT XVII/9. 59. sz). Szőnyi könyvének nyolcadik részébe ágyazta bele a verset. Ez a rész „Az hamis Prophétáknak és az őket követőknek esküvéssel tett fogadás tételek és annak hitetlen meg-szegése”-ről szól.

Szőnyi könyve volt a forrása Kozma Mihálynak, aki 1768-ban vallástörténetében idézte a verset, melyet azután RÓRENCZ „Unitárius ítélet a várnai csatáról” címmel kiadott a *KerMagv* 1908. 43–44. lapjain.

32.

Nyomtatott kiadása: Szőnyi Nagy István: *Martyrok Coronaja*. Kolozsvár 1675. (RMK I, 1180.) 165.

Kézirata: *Diplomaticon religionarium Hungariae*. (OSzK Kt Quart. lat. 1171.) 46 ab. Ez a gyűjtemény első sorban az 1670-es prédikátorüldözésről szóló írásokat, leveleket, a gályaraboknak a külföldi fejedelmekhez, kormányokhoz intézett supplicatioit tartalmazza 1675-ből. Három rövid latin és egy német nyelvű vers után *Martyrium consolatio* cím alatt találjuk a Szőnyi könyvében olvasható latin és magyar verset. A magyar szöveget kiad. ERDÉLYI PÁL: *Kuruc költészet*. Bp. 1903. 88–89.

A latin szöveget Szőnyi Aurelius Prudentiusnak *Liber Peristephanon V.* himnusza (*Passio Sancti Vincentii Martyris*) 153–72. sorából vette. (Lásd *Patrologiae Cursus Completus. Series Lat. LX. 387–88.*) A latin verset megelőző bevezetőben szereplő Vincentius Martyr – Zaragozai Szent Vince, (304); Datianus – helyesen Dacianus: Diocletianus császár hispániai helytartója volt; Prudentius (348–405) szintén hispániai volt.

Nyomatott kiadása: **Szőnyi Nagy István: Kegyes Vitez ... 1675.** (RMK I, 1174.) „A kegyes olvasóhoz való Intő Beszed” után a számozatlan 4. levél verzóján.

A könyv Philopatrus Arvadinus Theaitetus (Istenhez könyörgő, hazáját szerető árva) álnéven, Christianopoly-ban (Szabó Károly szerint: Debrecenben) jelent meg. A Wesselényi Pálnak ajánlott művet Szőnyi munkájának tartják (ZovLex 615).

Nyomatott kiadása: **Páriz Pápai Ferenc: Pax Crucis. Az-az: Szent David Királynak és Profétának Száz-Ötven Soltari.** Kolozsvár 1710. (RMK I, 1775.) 11 3b–11 5a. – A szöveg után: „Szőnyi N. István, Szathmári R[eformata] egyik Prédikátor, Életének 75. eszt[endejében]. 1708. esztendőben”

Az itt megadott életadat szerint 1634-ben kellett születnie. Mikor ajánló versét megírta, Szőnyi is, Pápai Páriz is Szatmár városában éltek bujdosóként.

8 Ophtalmicumot – szemgyógyítót.

10 Collyriomot – szemorvosságot.

13 Archiater – első orvosdoktor.

17 Praescripták – előírások, regulák.

29 Cephalicum, Cardiacum; hozzáértendő remedium – fő-, szívfájás elleni orvosság.

32 Mariae Balneum – melegítő készülek, melynek forró vizében a kémikusok egy más edényben valamit melegítenek.

34 Alembicum – lombik.

36 Crucis nagy Crucibulum – a keresztnek nagy világossága, mécsese.

81–82 Pápai Páriz nyomtatásban megjelent munkáinak címei.

86 Pápai Páriz *Dictionarium*-a 1708-ban Lőcsén látott napvilágot, tehát előbb megjelent, mint az a mű, melyhez Szőnyi az ajánlóversét írta.

88 Virtutum Monumentum – jeles könyv.

TOLVAY FERENC

ÉLETE

Tolvay Ferenc az *Atrium ... Arithmeticae* címmel 1706-ban kinyomtatott munkájának az olvasókhöz szóló előszavában ötvenhat évesnek mondja magát. 1650-ben született tehát, a Szilágyságban. Ifjúkoráról, tanulásáról semmit sem tudunk. Az 1675-ben napvilágot látott *Az Arithmetikának ... Mestersége* címlapja szerint ennek a könyvnek az írásakor Gyöngyösön volt iskolamester. Az előjáró levelében pedig beszámol arról, hogy eltevén a gyöngyösi skólában való szolgálati ideje, hazament szülőföldjére. (Mind Dészháza, mind Menyő, melyekről a Tolvay család előnevét vette, az egykori Közép-Szolnok megyében feküdt.) Tolvay Ferenc nem sokáig maradt otthon. 1675. június 29-én már Debrecenben van visszatérő útjában. Itt Martonfalvi György és Szilágyi Márton tanárok javallják, és megígérik neki könyve kinyomtatását. A gyöngyösi működés után Losoncra került. A *Praecepta Morum* c. könyvét 1677-ben losonci iskolaigazgatóként jelentette meg. Pontosan azonban nem tudjuk, mennyi ideig tanított Losoncon, és mit csinált a következő években.

1688-ban a losonci református egyház követeként Bécsben tartózkodik, hogy a császári udvarban, a kancelláriában előbbre vigye folyamodványuk kedvező elintézését. A losonci reformátusokon kívül magára vállalta a kecskeméti és a körösi egyházak meg a rimaszombati reformátusok érdekeinek a képviselését is. (Vö. MARGÓCSY JÓZSEF: A losonci evangélikus egyház története. Bp. 1886. – FÜRDŐS LAJOS: A kecskeméti református egyház levéltára. Régiség. ProtEgyhIskL 1863. 362–67.)

Ezt követőleg azonban életének több mint két évtizede teljes homályban van előttünk, csak a Rákóczi időkben találkozunk újra nevével.

Tolvay Ferenc elismerést érdemlő módon vette ki részét a szabadságharcból. 1703-ban Nógrád megye felkelt seregeinek volt a kapitánya, s részt vett Zólyom ostromában. A vár feladására vonatkozó tárgyalások során az ekkor még császári szolgálatban álló Bottyán János neki tett ígéretet, hogy kuruccá lesz. (Vö. krónikájának 54–55. strófáival!) Zólyom kapitulációjának hírért ő vitte meg a fejedelem tokaji táborába. Míg ő a táborban járt, a nógrádi hajdúkat sérelem érte, nem részesítették őket a zsákmányból. Ennek következménye lett részben, hogy a Tolvay vezetésével a Duna-Tisza közére irányított hét zászlóalja katonaság, mely 1704 elején sikeresen operált a vecsei sáncban a német és rác ellenség ellen, felzendült, és otthagya a zászlókat. Tolvay mindent megtett, hogy részben a zólyomi kótyavetyéből kimaradt hajdúinak kárpótlást szerezzen, másrészt, hogy a hazaszállt gyalogságot újra táborba szállassa. 1704 tavaszán-nyarán is a ráckokra vigyáz Nagykörs, Kecskemét tájékán. Ez év augusztusában Kecskemétre rendelik komisszáriusnak. (HORNYIK JÁNOS: Kecskemét város története. Oklevéltárral. Kecskemét 1866. IV. 312–13. lapon közli Darvas Ferencnek, a Duna-Tisza közti főhadbiztosnak 1704. augusztus 26-án hozzá intézett rendelkezését a földvári sáncba szállítandó élelem dolgában és más ügyben.) Ez év decemberében otthon találjuk Nógrádban. A megye őt bizza meg a zászlója alól elszökött hajdúk összegyűjtésével. 1705. március 22-én Rákóczi Ferenc kinevezi Murány vára porkolábjának. (Vö. ESZE TAMÁS: Kuruc vitézek folyamodványai 1703–1710. Bp. 1955. 143.)

A murányi erősségben „két esztendőök folyásában ... gyakran olvasgattam nagy, nemes elmék monumentumit. De írogattam is...”

(BAROS GYULA: Radványi verseskönyvek. ItK 1903. 449.) Ekkor dolgozta át *Arithmetiká*-ját, és adta ki Radvánszky János támogatásával latinul. (RMK II, 2255.) Ezekben az években (1705/6) írta meg a szabadságharc első három esztendejének verses krónikáját, melyet tovább azért nem folytatott, mert az akciókban nem vett részt, és „igaz relatiokbul” sem ismerte a dolgokat. (Vö. Radvánszky Jánoshoz 1707. június 3-án Murányból intézett levelét az ItK 1903. 452–53. lapjain.) Pedig szívesen folytatná „historizáló rhythmusait”, „ha a dolgok valóságosan constálnának, s valami hasznocskája lehetne benne a nemes magyar vérnek”. (1707. június 13-i levele, uo. 454.) A Murányban töltött esztendők anyagilag nem voltak előnyösek számára. Erről panaszkodott Radvánszky Jánoshoz írt fentebb említett levelében. Az is közben játszott bizonyára, hogy el akart menni Murányból, folyamodványt adott be II. Rákóczi Ferenchez. Úgy látszik, nem hiába támogatta őt Bercsényi Miklós, Radvánszky, Ráday Pál, 1707-ben Kassára került porkolábnak. Anyagilag azonban itt sem járt jól. „Kilenc hónaptól fogvást Kassán egy pénz fizetésem is nincsen”, írja 1708. május 7-i levelében. (1707–1708-ból a Radványi-levéltárban talált hat levelét, melyeket Radvánszky Jánosnak és Gyürky Pálnak írt, kiadta BAROS GYULA: Radványi verseskönyvek. ItK 1903. 449–54.)
Nincsenek határozott adataink arról, meddig élt. Halálát 1710 körülre teszik.

MŰVEI

1. *Az Arithmetikának, Avagy Az Számlálásnak öt Speciesinek rövid Magyar Regulákban foglaltott Mestersége*. Debrecen 1675. (RMK I, 1175.) Második kiadása: Kolozsvár 1694. (RMK I, 1456); harmadik: Kolozsvár 1698. (RMK I, 1527); negyedik: Lőcse 1701. (RMK I, 1637); ötödik: Kolozsvár 1703. (RMK I, 1672); de számos kiadást ért meg Tolvaj halála után is.

2. *Praecepta morum*. H. n. 1677. Másodsor: Lőcse 1690. (RMK I, 1393.) Az Enyedi Sámuel által latin hexameterekbe szedett Comenius-féle erkölcsi és illemszabályok magyar versekbe való átültetése.

3. *Atrium Ingeniosae Artis Arithmeticae*. Lőcse 1706. (RMK II, 2255.) Az első pont alatt említett munka átdolgozása latin nyelven.

A matematika szakkönyvíró Tolvaj Ferenc latin és magyar nyelvű verseléssel is foglalkozott. Ez utóbbiak mennyiségileg jóval felülmúlják az elsőket, bár csak részben maradtak ránk.

Latin sorokat találunk az *Atrium* címlapjának felső és alsó részén egyaránt. A könyv végén pedig a 142. lapon szintén verssorokban köszön el: „Ideo habe Lector sincere pro obice musaea voce ultima haecce:

Promissum quod erat, pertextum Candide Lector,
Auxilio Summi cuncta regendo manu.
Sit Sanctum! Sanctum! ter Sanctum Nomen in aevum.
Ejus, qui coeptis adfuit assiduo.
Te quoque; ducat; eat tibi Praevius Ille Viator,
Hoc in; sic aliis ut doceare pie.
Jam vale; jamque vale, haec tibi dans aetate senili
Ultima dona suo corde canendo Vale.
Ut tibi zelando possit prodesse Juventae
Franciscus Tolvaj corde vovendo, Vale.

A könyvet az a hatstrófás latin vers fejezi be, melyről az 1707. aug. 29-én a patronusának, Radvánszky Jánosnak küldött levelével kapcsolatos kéziratokról szóló BAROS GYULA is említést tesz (i. m. 449).

Nyomtatott kiadása: Tolvaj Ferenc: *Az Arithmetikának ... Mestersége*. Debrecen 1675. (RMK I, 1175.) – A könyvet ez a vers rekeszti be, illetőleg a vers után még ez a záradék olvasható: „Isten Segedelmebül. Vége.”

Megvan a könyv valamennyi későbbi kiadásában is.

Nyomtatott kiadása: Tolvay Ferenc: *Praecepta Morum*. Lőcse 1690. (RMK I, 1393.)

A könyv már 1677-ben napvilágot látott. Ebből a hely nélküli kiadásból azonban ez ideig nem került elő egyetlen példány sem. Szabó Károly a lőcsei evangélikus gimnázium akkor még meglévő példánya alapján írta le.

Ahogy erről könyve címlapján Tolvay is számot ad, forrása Comenius munkájának Enyedi Sámuel által hexameterekbe átültetett változata volt. Ez először 1658-ban jelent meg Váradon *Praecepta Morum, Institutioni puerorum accomodata, facillioris memoriae causa, stylo juxta textum solum sonante, carminibus comprehensa proponuntur: Ut autem intelligentius disci possint, textus etiam a regione exhibitur, prout a Clarissimo ac Doctissimo viro. Joanne-Amos Comenio Collectus est; in usum Varadiensis Scholae* címmel. (Utána még számos kiadása jelent meg, így Lőcsén 1664-ben, 1677-ben, 1696-ban, 1700-ban; Bártfán 1709-ben.)

Ami Enyedinél még a címlapon olvasható: Seneca mondása meg egy közmondás Tolvaynál már a könyvecske szövegét képezi. A címlap verzóján egy rövid ajánlás előtt felsorolja a címlapon is említett személyeket, akik a kiadást lehetővé tették. A verses rész előtt pársoros ajánlást találunk „Az Olvasohoz. A’ Kegyes Olvaso, nem annyira a’ Szóknak, mint a’ dolgoknak és értelemnek fordítását vizsgálly ez csekély Rhythmizálásban; mivel mindenütt nem lehetet a’ szokat fordítani rövidségnek okáért.” A könyvben a bal oldalon olvasható a latin, vele szemben a jobb oldalon a magyar verses szöveg. Mind a latinban, mind a magyarban az egyes pontok számozva vannak. Ezért a szakaszok sorszámát itt nem adjuk meg.

A rendelkezésünkre álló egyetlen példány végéről egy levélnyi magyar versszöveg hiányzik. Itt közöljük a kiszakadt rész latin szövegét, a XVI. caput utolsó 15 sorát, illetőleg az egész fejezetet, hogy annak kezdősorait összevetve Tolvay fordításával, némi képet kapjunk fordítói eljárásáról.

1. Coena finita stabis vel mille meabis
Passus, cantato laudes aut acta diei
Continuo repetas, seu verbis blanda profare.
- 5 2. Finitis precibus dulcem conquire quietem,
Prospera sit noctis tunc dicas aura propinquis.
3. In lecto reputa stando vel poplite flexo
Iste dies tibi quae dederit bona: feceris aut quid
4. Si quid peccatum fuerit supplex prece Christum
Inquiras, de te sperabis tum meliora.
- 10 5. Si nihil admissi te culpae, gratia Jesu
Sit, qui clementer vitio defendit ab omni.
6. Illi commendes imo de pectore temet,
Insidias omnes pellat turbantia: sicut
Somnia, protector praesto sit noctis in umbra.
- 15 7. Ingressus lectum noli pronusque supinus
Cumbere sed primum lateri procumbito dextro,
Post mediam noctem partes inverti sinistras.
8. Ad somnum plures tecum si convenient post
Vota quieta dato noctis, non amplius ullum
- 20 9. Sermone, aut strepitu turba, sint cuncta quieta.
Ante sopor placidus quam totos occupet artus,
Praecipuum si quid mens observaverit, illud
Perpendas, sic det praestans meditatio somnum,
Maneque surgentem comitetur sanior aura.

Amint látható, a 9 latin sornak a magyar fordításban 12 felel meg. Ez az arány máshol is a latin és a fordítás terjedelmében, minthogy Tolvay szavaival élve: „mindenütt nem lehetet a’ szokat fordítani rövidségnek okáért”; nem a szavakat, hanem a dolgoknak értelmét fordította.

31 A „Tyukodi módra való ajakvonás” szólást, annak eredetét nem ismerjük; Teleki Mihálynak volt ilyen nevű udvari bolondja.

41 ne hadazz – ne hadonássz.

- 46 Czako – gólya.
 48 száraidat – lábaidat.
 69 horuss – köhögj.
 81–82 Lásd Pál I. levele a Kor. 11, 14.
 111 oldaidat – oldalaidat helyett összevonás a szótagszám miatt.
 155 Panoplia – teljes fegyverzet, felszerelés.
 199 Esaunak példaként idézése azzal kapcsolatosan, hogyan nem szabad a tanítóval szemben viselkedni – nem világos. Hacsak nem arra gondolunk, hogy Ézsau vad, sokat kóborló, mezőt járó ember volt. (I. Móz. 26, 27.)
 200 Chám sem csúfolta meg a tanítóját; tiszteletlen volt azonban a részességében kitakaródzott Noéval szemben, amiért az megátkozta. (I. Móz. 9, 22–25.)
 325 tar-szekeret – olv. társzekeret.
 341 Iffiúnak – itt háromtagú.
 347 Duskával – fenékgig való ismételt ivással.
 368 sine venia – engedély nélkül.
 369 A sor nem rimel, az utolsó szónak jázdódásnak kellene lennie így: *s-kockával jázdódás*.
 389 Ha vége a pihenésnek, a szünetnek.
 394 rendics meg nyelvedet – talán *zendics* meg.

37.

Kézirata: **Radványi verseskönyv.** (STOLL 476. sz.) OL Radvánszky család levéltára (P. 566. IV. oszt. 15. cs. 12a–16b.) Kiad. THALY, Tan. 371–79. és BAROS GYULA, ItK 1904. 464–71. – A szöveg után: „Etc. etc. etc.”

A versről Tolvay Ferenc először 1707. április 11-i Gyürky Pálhoz írt levelében tesz említést: „A magyar rövid Mársnak későn esék elkészülése, mert már ily öreg legény, mint én, nehezen, későn, vétkesen is tészí négy szemmel az írást. Szerencsétlen valék a rimaszombati diákokkal is, mert vétkesebben tévék a trassumptiot, mint magam írása is, és így magam manusát küldém (ha csak Beszterczén az úr Radvánczki uram parancsolatjából valamely ifjak nem purálták). Elég legibilter esett ugyan az írás, de ily vétkesen illetlen a méltóságos generális eleiben menni. A mint ígértem supplicatiomban, közlöm Kajali Pál urammal is ő kegyelmével.” (A levelet lásd ItK 1903. 450–51.) A levélrészből kitűnik, hogy Tolvay kézírása mellett a versnek több másolata is volt, melyet rimaszombati diákok készítettek. Az eredeti kézirat egy részét Tolvay elküldte Radvánszky Jánosnak, de másolatot küldött egyebeknek is. A levélrész az egész munkát („cime volt-e vajjon »A magyar rövid Márs«(?)” említi, nemcsak a Radvánszkyhoz eljuttatott két szemelvényt. A Rákóczi-szabadságharc első három évét felölelő krónikából ez ideig azonban csak ezt a két töredéket ismerjük.

Radvánszkyknak több mint négy hónappal a Gyürky Pálhoz írott levél után küldte csak el a krónika két szemelvényét. Ekkor részletesebben szólt munkájáról, annak tárgyáról: „...ime valamely részecskéjét elküldém az én nagy uramnak az igirt conceptuskából, mely is Prologus, Hystorilogus, Zelilogus, Epilogus in quarto lévén leírva (de nincs purálva) áll :½ arcuson.” A ránk maradt két írott ív az egész munkának nem teljesen negyedrésze. A levél folytatásából azt is megtudjuk, hogy krónikájával már egy esztendeje kész volt, tehát 1706-ban befejezte; „ha publicuma léssen vala ... nem volt volna káros nemzetünknek”. (A Radvánszkyhoz szóló levelet lásd ItK 1903. 449–50.)

BAROS a krónika ránk maradt részei közül az elsőnek „Zólyom vára ostromáról és bevételéről” címet adta. A szemelvény azonban nemcsak Zólyom elestéről szól, hanem az 1703 őszén megindult felvidéki kuruc támadás több mozzanatáról is szót ejt, sőt a dunántúli vállalkozásról is (vö. az 5–16. versszakokkal). A vár ostromának leírása közben pedig megverseli a kurucok hadi szabályzatát (22–50. strofa), majd a Zólyom elestét követő eseményekből is ad egy keveset (62–72. vsz.).

Zólyom megvételéről, az azt megelőző és követő hadi cselekményekről MARKÓ ÁRPÁD rajzolt képet Gróf Bercsényi Miklós felvidéki hadjárata c. dolgozatában (HK 1932. 20. skk.).

Schlick Lipót, a magyarországi császári hadak parancsnoka 1703 őszén, miután a bányavárosokat visszavette a kurucoktól, arra a hirre, hogy Bercsényi Miklós vezetésével nagyobb kuruc had indult ellene, 250 katonáját Zólyom védelmére hátra hagyván, Bajmóc várába vonult vissza. Bercsényi november 23-án zárta körül Zólyomot. De már 27-én a maga és a Károlyi Sándor

seregével együtt elindult Schlick után, az ostromot Radvánszky Jánosra hagyva, akinek a keze alatt a Nógrád megyei felkelő négy és a Zólyom megyeiek két zászlóalja volt.

Az OL-ban ma is meglévő kézirat Tolvainak saját kezű írása lévén, kiadásunkban paleografikus hűséggel adjuk a szöveget.

3 Ez a sor vonatkozhatik Schlick távozására.

4 Schlick 250 németjén kívül a többi katona a császárhoz hű polgárok, magyar katonák sorából került ki.

5 A Tokaj alatti táborban szervezte Rákóczi a felkelés kül- és belpolitikáját, irányította a hadviselést; Tokajnak az ostroma ugyanis áthúzódtott 1704-re is.

11 Sándor – Károlyi Sándor.

13 György András – András György vitéz katona, ki később generális lett, s ezrede volt.

17 Bajnoczban – Bajmócban; Bajmóc vára a Nyitra völgyében.

19 Fő-Commendó – Bercsényi Miklós.

21 Leopóldban – Lipótvárba.

34 November közepén András György nem tudott beütni Morvába, Károlynak azonban decemberben sikerült a vállalkozás.

69 Fő-Commendó – lásd a 19. sornál; ez Bercsényi elvonulásakor történt még, november 27-én.

81–200 Ezeknek a soroknak nincs közülük Zólyom ostromához; megverselt hadi szabályzat.

134 Baltákkal – buzogánnyal, fokossal.

203 Mina – akna, melyet a várfal alá ástak.

204 Ebeczky Tamás az egyik felkelt zászlóalj parancsnoka volt.

212 vecturát – szekeret.

224 pálczákkal ballagnak – tehát a fegyverüket nem vihették magukkal.

225 fendrik – Fähnrich = zászlós.

238 a Zelilogus – Tolvai krónikájának alább közölt másik töredéke.

247 Bezzegh Gábor – Zólyom megyei nemes; „generalis solutor” (= fő hadi fizetőmester) és perceptor volt. (Vö. ESZE: i. m. 279.)

253 Tolvai Ferenc volt a parancsnok.

258 fél tallért – kb. 1 forintot.

264 Tolvainak mint kommandónak több ízbeni instanciájára, melyet Rákóczihoz és Bercsényihez intézett, kapott parancsot Radvánszky a nógrádi katonák kielégítésére (vö. THALY, Tan. 378).

265 Csábrágh – a királypárti Koháryak birtoka volt.

270 Korponai – Korponai János, a kapitány.

274 Sréter János, Zólyom megye alispánjaként 1703 őszén, Bercsényinek a megyébe való bevonulásakor mindjárt csatlakozott a kurucokhoz; Rákóczi a bányavárosok főkapitányává tette.

275 Földvári László személyéről nem tudunk.

276 Gálffi – ő volt az, aki 1703 szeptemberének a vége felé egy kis kuruc csapattal a Losoncra Zólyom felé vezető út mentén megrohanta és elfoglalta Végles várát. (ESZE: i. m. 279.)

278 Bercsényi Miklósról.

38.

Kézirata: **Radványi verseskönyv.** (STOLL 476. sz.) OL Radvánszky cs. levéltára (P. 566. IV. oszt. 15. cs. 17a–20a.) Kiad. THALY, Tan. 379–84. és BAROS GYULA, ItK 1904. 471–76. – A szöveg végén: „Mi Atyánk, etc.” A címnél a lap szélére írva: „Laudate Dominum in rythmis et canticis. Non cor, sed votum, non musica, sed cor. Non clamans, sed amans psallit in aure Dei.” A szöveg után: „Mi Atyánk, etc.”

Vö. az előző szám alatti jegyzettel.

A zelilogus egy görög szó származéka; jelentése versengés, buzgalom, irigylendő szerencse. A verscím jelentése tehát kb. Buzgó beszéd vagy ének.

19 Balsasszár babiloni király lakomája alkalmával írt egy kéz a falra szavakat, melyet Dániel próféta fejtett meg. (Dán. 5.)

59 Célzás a Wesselényi-szervezkedés miatt kivégzettekre.

61 Gomorra pusztulásáról vö. I. Mózes 19, 24–25.

62 Jákob itt a zsidó nép egészét jelenti, a nép viszontagságait, fogságba hurcolását, mint erről Abdiás, Míkeás írt jóvendőleiseiben.

69 Ti. Rákóczi Ferencet.

76 Assiriusnak Dotánt hogy keresné – Dotán Kánaán felső részében, Szamariától északra. Az Izraellel hadakozó Szíria királya (= Assyrius!) ezt a földrészt kutattatta át, hogy Elizeust elfogják.
[II. (IV.) Kir. 6, 8–14.]

79 más fővel – más főemberrel, azaz Bercsényi Miklóssal.

85–87 Vö. József Könyve 5, 13–14.

98 apolgotot – csókolgatott.

100 mi Urunk Zebaót – Zabaoth Istene a. m. a seregek ura.

167 Lelkeddel – ti. a Szentlélekkel.

LISZNYAI KOVÁCS PÁL

ÉLETE

1630-ban született a Háromszék megyei Lisznyón. Felsőbb fokú tanulmányokat 1663-tól Sárospatakon folytatott, ahol Buzinkai Mihály, Pósházi János tanították. 1667-ben Kassára hívták iskolaigazgatónak. Innen ment külföldi akadémiákra 1671 elején. Volt tanárai nem vették jó néven, hogy „e szélvész időkben” „elálltak a törésről” (Lisznyai és Felvinczi Sándorról van szó!). (Lásd RÉVÉSZ KÁLMÁN: Lisznyai K. Pál életéhez. DebrProtL 1893. 58–60.)

1671. augusztus 25-től Groningenben, később Leidenben volt az egyetem hallgatója. 1678-ban tért haza. BOD PÉTER szerint (Magyar Athenás 162) hazaérkezése után besorozták a császáriak. Debrecen kérésére azonban elengedték. Ő maga erről nem emlékezik meg, amikor a *Professionum Scholasticarum* (Debrecen 1683. – RMK II, 1519) bevezető részében önmagáról beszél.

1678 februárjától élete végéig Debrecenben tanított. Először földrajzot, történelmet, matematikát, majd Mártonfalvi György halála után (1681) teológiát és logikát.

1693 vége felé halt meg.

MŰVEI

Egy magyar nyelvű munkája jelent meg 1692-ben Debrecenben: *Magyarok Cronicaja. Melly be foglal M.C.XCIV Esztendőket. Avagy Christus születésének 268–1464. Esztendei alatt let dolgait A' Magyaroknak.* (RMK I, 1421.) Ennek megjelenését az tette lehetővé, hogy már az 1689. jún. 6-i partialis zsinaton az ott összegyűlt lelkészek pénzt adományoztak a nyomdai költségekre. (Vö. RÉVÉSZ IMRE: A debreceni partialis zsinaton jelen volt lelkészek adakoznak Lisznyai Pál debreceni tanár krónikájának kiadási költségeire. SpFüz 1865. 373–74.)

Latin nyelvű kiadványai:

Professionum Scholasticarum. Pars Prima. Debrecen 1684. (RMK II, 1519.) – Pars secunda. Uo. 1687. (RMK II, 1609.) – Pars tertia. Uo. 1690. (RMK II 1658.)

Origo Gentium et Regnorum, Post Diluvianorum ... Debrecen 1693. (RMK II, 1729.)

Chronologia Sacra, In Septem ... Aetates Mundi distributa. Debrecen 1693. (RMK II, 1730.)

ZOVÁNYI szerint (ZovLex 375) Debrecenben 1680-ban kiadta a *Catalogus monarcharum et dynastiarum* c. könyvét, 1690-ben pedig az *Apocriphi libri*-t.

Kötetünkben kiadott magyar nyelvű versein kívül több gyász- és egy üdvözlő verset írt latinul. Így Horváti Békés János (1674. – RMK III, 2643), Rácböszörményi János (1677. – RMK III, 2842), Köleséri Mihály (1679. – RMK II, 1443), Nógrádi Mátyás (1681. – RMK II, 1480), Köleséri Sámuel (1683. – RMK II, 1517), Felvinczi Sándor (1686. – RMK II, 1580), Szenczi A. Pál (1691. – RMK II, 1682) halálára. ZOVÁNYI szerint (ZovLex 375) gyászverset írt Martonfalvi T. György halálára is (1681). Az üdvözlőverset 1682-ben írta ifj. Köleséri Sámuelhez. (RMK II, 1503.)

Nyomtatott kiadása: **Martonfalvi György: Taneto és Czafolo Theologia.** Debrecen 1679. (RMK I, 1231.) b2a. – A versszöveg után az alábbi megjegyzés olvasható: „Lisznyai K. Paal, a’ Debreczeni Schola edgyik hivatalos Mestere”.

Nyomtatott kiadása: **Martonfalvi T. György: Szent Historia.** Debrecen 1681. (RMK I, 1256.) ****3a–4b. – A vers utáni záradék: „Ez Könyv írónak bődlog emlekezetének meg-maradására írá Lisznyai Pal, Debr[eczeni] Scho[la] M[ester]”.

Kiadásunkban azokat az utalásokat, melyeket Lisznyai versében az egyes strófák alatt találunk, a lap aljára vontuk egybe. A nagyszámú hivatkozás megadja a szöveg megértéséhez szükséges felvilágosításokat.

20 Bóldisártól – Balthasártól, Belsazártól, aki Babilónia királya volt.

50 A könyv megjelenésekor Martonfalvi már nem élt.

Nyomtatott kiadása: **Drégelypalánki János: Via Salutis.** Debrecen 1682. (RMK I, 1277.) – A vers után „Ez könyv[!] Authorának tisztességére s’ kívánságára hamarjában írá. Lisznyai K. Paal Debr[eceni] Sch[ola] Mester” záradék olvasható.

Drégelypalánki könyve latin címe ellenére magyar nyelvű. A második és bővített kiadása ez a már 1667-ben Kassán kinyomtatott *Conciones in Catachesim Palatinatam c.* munkájának. (RMK I, 1055.)

ÁCS MIHÁLY

ÉLETE

Id. Ács Mihály (nevét gyakrabban Aács, Aachs változatban olvashatjuk) 1646-ban született a Vas megyei Kemenesszentmártonban. Nem ismerjük, hol végezte hazai iskoláit. Ennek befejeztével külföldi akadémiákra ment. Megfordult Wittenbergben, de csakhamar és véglegesen Tübingenben folytatott teológiai tanulmányokat. Minthogy itt 1669-ben nyomtatásban is megjelent értekezését: *Fontes Calvinismi obstructi* (RMK III, 2496) Eberhard württembergi hercegnek ajánlotta, arra következtethetünk, hogy Vitnyédy pártfogoltjaként, a magyarországi evangélikusok barátjának a támogatását élvezte ő is. (Vö. az RMKT XVII/9. kötetben a Deömeteri Györgyről szóló jegyzettel!)

Hazatérése után 1669 őszén Győrben lett iskolarektor. Innen azonban az ellenreformáció 1671-ben elűzte. Ismeretlen, mit csinált két esztendőn át.

1673. június 6-án a szilvágyi (Vas megye) zsinaton avatták lelkésszé. A farádi gyülekezetbe hívták meg. 1674-ben azonban innen is távoznia kellett. A pozsonyi törvényszéken nem jelent meg, éveken át bujdosott, bizonyára alkalmanként lelkési teendőket is végzett titokban, illetőleg hallgatólagos beleegyezéssel. Ez utóbbit bizonyítja a Semptsei Ferenc temetésekor, 1680. február 12-én Veszprémben elmondott beszéde és búcsúztatója.

1680-ban Nemescsón működött lelkéssként. 1683-ban, mikor Thököly csapatai a Dunántúlt járták, tábori prédikátorként tevékenykedett. Thököly bukása után 1686–1700 között ismét Nemescsón prédikátoroskodott. Irodalmi munkásságának ezek voltak a legtermékenyebb évei. Lehetséges, hogy ebben az időszakban egy időben Vadosfa evangélikus lelkésze is volt. (Vö. PAYR SÁNDOR: Óreg Aács Mihály. *EvEgyhIsk* 1898. 15.)

1701 elejétől 1706 márciusáig Devecserben lelkészkedett. 1706. január 27-én a kemenesaljai evangélikus egyházmege esperesévé választották. Február 2-án mondott székfoglaló beszédében lelkesedéssel szólt II. Rákóczi Ferencről, az isteni gondviselés eszközének nevezvén őt. (PAYR: i. m. 52.) Patrónusa ez időben is a könyveinek megjelentetését segítő Telekesi Török István, huszárezre-des, Rákóczi tanácsosa volt.

1706 tavaszától Simonyiban lelkészkedett, 1707-ben ismét Nemescsón volt prédikátor. Itt halt meg 1707 végén, vagy 1708 légelején. ZOVÁNYI szerint 1707 decemberében (*ZovLex* 13); SÓLYOM JENŐ szerint azonban 1708. jan. 18-án már mint halottról emlékeznek róla. (A két Ács Mihály életrajzához. *ItK* 1963. 55.)

MŰVEI

Fentebb említett teológiai értekezésén kívül Tübingenben egy latin nyelvű üdvözlő verse is megjelent nyomtatásban 1669-ben, melyben Sárosi András nevű honfitársát köszöntötte. (RMK III, 2497.)

Valamennyi nyomtatásban megjelent magyar nyelvű munkájának nagy könyvsikere volt. Az irodalomtörténet elsősorban mint a *Zengedező Menyei Kar* címen napvilágot látott evangélikus énekgyűjtemény egyik szerkesztőjét és részben szerzőjét tartja számon. (Lőcse 1696. – RMK I.

1490.) Még életében megjelent második kiadásban. (Lőcse 1703. – RMK I. 1673.) Újra kiadták Lőcsén 1726-ban; ennek a kiadásnak címlapjával Győrben 1733-ban. – Vö. SZENT-IVÁNYI BÉLA: Egy győri nyomda rejtett kiadványai 200 évvel ezelőtt. KtáriSz 1935. 51 – és még sokszor, egyre bővülő énekanyaggal.)

Nemescsón írta meg imádságos könyvét: *Arany Lancz, Avagy: Olly buzgó Fohászzkodások; és rövid alázatos Imádkozások; kikkel az győzhetetlen Istent meg-győző Igaz Hűt, Ő Felségét magához kapcsolhattya; és az ő el-menetelit jelentő szándékjában maga szive házban a' Keresztény Ember Ez Nagy Urat meg-maraszthattya.* Lőcse 1696. – RMK I, 1489. (Újra kiadták még életében 1701-ben – RMK I, 1631; 1706-ban – RMK I, 1714 és később még többször, így 1726-ban Lőcsén, 1733-ban Győrben – vö. SZENT-IVÁNYI BÉLA: i. m.)

1702-ben Strassburgban tanuló fia rendezte sajtó alá a következő munkáját: *Boldog Halal Szekere. Mellyet, az Idvösséges halált kívánó Emberek kedvéjért, Maga Az Ur Jesus elkészitet, és az Halálnak Elöl Járó Követivel S-késérő seregivel edgyüt az ő Irásából öszve szedezetett...* (RMK I, 1662. – Második kiadását már nem élte meg; ezt is a fia készítette, az ő bevezető soraival jelent meg 1708-ban Lőcsén – RMK I, 1744. A könyvnek érdekes története van. Vö. PAYR SÁNDOR: i. m. 53. – TRÓCSÁNYI ZSOLT: A „Boldog halál Szekerének” sorsa a XVIII. században. KtáriSz 1935. 16. sz.)

42.

Kézirata: **Ács Mihálynak Justissima profusi Christianorum sanguinis vindicta, avagy Az Keresztységnek ki ontatott viriert az Nagy Istennek az Poganyokra következendő Igaz Boszuállása felől valo Szent Írásbeli rövid-rövid Elmilkedés ...** címet viselő gyászbeszéde, melynek eredeti kézírata 1868-ban Perlaky Gábor halimbai (Veszprém m.) közbirtokos tulajdonában volt. Innen adta ki PAP DÉNES: Történelmi forgácsok. II. „Egy búcsúztató 1680-ból” címmel a Győri Közlöny 1868. évf. 27. számában. A búcsúztató a prédikációt zárja. Kiadásunknak alapja PAP DÉNES közlése. Nem valószínű, hogy Pap olvasata pontos. Az izó nyelvjárás, mely Ács Mihály nyelvét jellemzi (vö. SZILY KALMÁN: Aachs Mihály széljegyzetei. MNy 1906. 321–22), a szövegben nem figyelhető meg következetesen.

Ahogy Ács emlékbeszédéből tájékozódhatunk, Semptsei Ferenc tizennyolc évig volt Vázsonykő vicekapitánya. 70 éves volt, amikor 1680. január 30-án Berhidánál a törökkel vívott csatában elesett. Temetése ez év február 12-én ment végbe Veszprémben, ahová fejétől megfosztott holttestét bajtársai vitték. CSONKÁS MIHÁLY Adatok egyik vitézi énekünk hősenek életéről (ItK 1956. 58–61) c. dolgozatában a Zichy-lt.-ban (OL) végzett kutatásai eredményeképpen több adatot közöl hő-sünkről, akinek a neve változatos alakban (Sempchey, Semsei, Szemczey, Szempchey, Szenöczey, Szenczey, saját írásában: Sempchey!) maradt ránk, de csatájáról történetírásunk semmit sem tud. Az 1652 óta királyi adományként Zichy István birtokába került Vázsonykő várának 1660-tól volt kinevezett vicekapitánya, akire a vár védelmének minden gondja hárult. 1663. január 6-án az esztergomi és pesti török csapat elpusztította Vázsonykő vidékét. Úgy látszik, hasonló vállalkozás megakadályozásában lelte halálát hő-sünk más tihanyi, veszprémi és vázsonykői bajtársaival 1680 januárjának a végén.

A versfőkben: VJTEZLŐ SEMPTSEI FERENC.

11 Chánaán – kétszótagúnak olvasás esetén jó a verssor.

13 jok – PAP közlésében: sok, ERDÉLYI PÁL, aki a Kuruc költészet (Bp. 1903. 94–97) c. gyűjteményében szintén közölte a verset, anélkül azonban, hogy megmondta volna, kéziratból-e vagy utánnomásként (több eltérést mutat Pap kiadásától!), *jód* szót nyomtatott itt.

21 ERDÉLYINÉL: Letettem fejemet éretted sok több vitézekkel.

32 ERDÉLYINÉL: *beütetett* fejem.

35 Bórhidának – Berhida Veszprém megyében.

40 ápolgatod = apolgatod, a. m. csókolgatod.

63 killeld – a. m. kérleld.

Nyomatott kiadásai:

I. **Zengedező Menyei Kar.** Lócse 1703. (RMK I, 1673.) 71–72.

II. **Zengedező Menyei Kar.** Lócse 1696. (RMK I, 1490.) 121–22.

A versfőkben: MJCHAEL ÁTS. (Az 1703-as kiadásban a *cs* írásmódja: *ts*, a 3. versszakban az akrosztichon miatt szövegeinkben a *t-t c*-vel cseréltük fel ebben és a következő két énekben is; a harmadikban a visszafeléről számított 3. versszakban.)

A fő szöveget azért vettük a második kiadásból, mert azt Ács Mihály még látta; az első kiadás szövegén több helyen változtatott, sajtóhibáit kijavította.

Valószínű, hogy az evangélikus énekeskönyvben más ének is Ács Mihály szerzeménye. Neve alatt azonban csak az ő nevét kiadó akrosztichont tartalmazó énekeket közöljük.

Nyomatott kiadásai:

I. **Zengedező Menyei Kar.** Lócse 1703. (RMK I, 1673.) 102–103.

II. **Zengedező Menyei Kar.** Lócse 1696. (RMK I, 1495.) 154–55.

A versfőkben: MICHAEL ÁTS.

Ebbe az énekbe is, mint az előzőbe, behatol az üldöztetés, a bujdosás miatti panasz.

Nótautalásában az előző szám alatt közölt énekre hivatkozik. Dallamát lásd az RMDT II, 351. sz. alatt.

Nyomatott kiadásai:

I. **Zengedező Menyei Kar.** Lócse 1703. (RMK I, 1673.) 104–105.

II. **Zengedező Menyei Kar.** Lócse 1696. (RMK I, 1495.) 156–57.

Versfői visszafelé olvasva: MJCHAEL ÁTS.

Az előző kettőhöz hasonlóan ezt az éneket is elárasztja az üldözés, a bujdosás miatti könyörgés hangulata.

Nyomatott kiadásai:

I. **Ács Mihály: Arany Lancz.** Lócse 1701. (RMK I, 1631.)

II. **Ács Mihály: Arany Lancz.** Lócse 1696. (RMK I, 1489.)

Megvannak a versbetétek a könyv többi kiadásában is. Felsorolásukat lásd a bevezető részben.

Alapszövegünket a könyv második kiadásából vettük. Itt Ács az 1696-os kiadvánnyal szemben több változtatást, igazítást hajtott végre.

Az I. rész betétei az egyes napokra szóló reggeli majd esti könyörgések végén következnek, mintegy versbe szedett összegezések. [a)–p) versbetétek.]

Az r)-tól A)-ig tartó betétek a II. részben olvashatók, „A’ mellyben Az Ur Asztalához készülő embernek Imádsági találatnak”.

A versek után mindig találunk valamilyen bibliai utalást. Ezek sokszor forrásértékűek; olyan értelemben, hogy Ács az idézett passzusból vette verses fohászában a gondolatait. Néha azonban ilyen tartalmi összefüggés nincsen a vers, illetőleg a hivatkozás között.

A B) alatti rövid versike a könyv utolsó lapján, a mű végén áll; utána: „Amen! Az Ur Jéhus nevében, Amen! Amen!” záradékkal.

Nyomatott kiadásai:

I. **Ács Mihály: Boldog Halal Szekere.** Strassburg 1702. (RMK I, 1662.)

II. **Ács Mihály: Boldog Halal Szekere.** Lócse 1708. (RMK I, 1744.)

Mindkét kiadást az ifj. Ács Mihály rendezte sajtó alá. A másodikat már nem élte meg az apa.

a) Az I. fejezet („Mellyben vannak Az Halalt meg-előző követek úgy mint: A Szerencsetlenség, Betegség, es Venseg”) első részében („Elsődik követtye à halálnak: A Szerencsetlenség”) a negyedik §-ban olvasható.

b) A III. fejezet („Mellyben vannak A Szekér Után Járó Személyyek avagy: A Meg Holtakon Siránkozó Emberek”) kilencedik §-ában állnak a versek. Egymás után folyamatosan a két sor latint a háromsoros magyar átültetés követi. Kiadásunkban a sorszámzásban csak a magyar nyelvű sorokat vettük figyelembe, a közbül lévő latinokat nem. Az 1., 4., 31., 55. sorok latin megfelelője előtt prózai összekötő szöveg is áll.

A forrásra nem sikerült ráakadnunk.

c) Ugyanabban a fejezetben, mint az előző, a tizedik §-ban.

HALLER JÁNOS

ÉLETE

1626. március 2-án született Kerelőszentpálon vagy Fejéregyházán. (LUKINICH IMRE: Haller János. EPhK 1905. 729–30.) Ifjúkoráról, tanulmányairól nincsenek adataink. Az erdélyi közéletben az 1657. november 1–3-i gyulafehérvári gyűlésen találkozunk a névvel. Ekkor mondott le II. Rákóczi György a fejedelemségről, és választották meg helyébe Rhédei Ferencet. A későbbiek során a II. Rákóczi György és Barcsai Ákos közti versengésben Haller Barcsai oldalán állott. Ez követként Bécsbe küldte.

Mínthogy Torda megye főispánja, Mikola Zsigmond tatár fogságba esett, valószínűleg már 1658-ban ő töltötte be ezt a tiszteket, és megtartotta azt Mikola hazatérése után is. (LÁZÁR MIKLÓS: Erdély főispánjai. Bp. 1889. 124, 221.) Kemény Jánosnak bizalmas híve volt, részt vett annak szerencsétlen utolsó táborozásában. Kemény halála után Apafi mellé állt, és főispánságát megtartva, 1664. január 31-től fejedelmi tanácsos lett. Ő is az elégedetlenek közé tartozott, de 1677-ben nem tartóztatták le. A fogarasi gyűlésen a fogságba vetett Béli Pál és Bethlen Miklós kiszabadításán fáradozott. Kincstárnokká választották, ahogyan Bethlen Miklós írja: „mint a hálnak gelesztás horgot adának, splendido sed vano titulo ország thesaurariusának tevék”. (Bethlen Önéletírása I, 302.) 1678 őszén letartóztatták, felesége október 17-én értesíti erről Teleki Mihályt, levelében kérve közbenjárását. (Teleki Mihály lev. VIII. 272.) 1679 májusában őt is megnótázták. (Vö. az országgyűlés XI. articulusával, EOE XVI. 667.) Hiába fordul felesége és ő is ismétetlen Teleki Mihályhoz pártfogásért, az semmit nem tesz érte. Apafi pedig egyik éjjel azt üzeni neki: „készüljön, mert reggel elütteti a fejét; meg is cselekedte volna, ha a fejedelemasszony s az urak engedték volna”, írja Bethlen Önéletírásában (I, 302).

Több mint négy évig tartó fogarasi fogsága alatt fordította le alább említendő két könyvét, irogatással űzve el a börtön unalmát. 1683-ban szabadult ki a rabságból. 1684-ben az országos adó felügyelőjévé nevezte ki az országgyűlés. (1684. március 8. II. art. EOE XVIII. 210.) Mikor a török hatalmának hanyatlása következtében Teleki megindítja Béccsel az alkudozást, az 1685-i gyulafehérvári országgyűlésről díszes követség élén őt küldik Bécsbe a kiegyezés létrehozására. Bár itt József nevű fiának viselt dolgai miatt sok kellemetlensége támad, 1686 nyarán tető alá kerül az egyezség a bécsi Haditanáccsal (Hallerianus tractatus), mely a későbbi Lipót-féle diploma alapját képezte. (Bécsi tartózkodása alatt készült feljegyzéseinek legnagyobb része. SZABÓ KÁROLY tette közzé a TT 1878. 679–90. lapjain. Vö. SZÁDECZKY LAJOS–BONCZ ÖDÖN: A gróf Haller család nemzetségekönyve. Bp. 1886.)

Teleki Mihály halála után a fogarasi rabsága folytán elvesztett Torda megyei főispánságot újra ő viseli. 1691-ben pedig az új főkormányzék tagja mint consiliarius és kincstárnok. Meghalt 1697. február 28-án.

Haller fogarasi rabságában több könyvet fordított latinból magyarra, s ezeket ki is nyomtatta.

Első munkája *A' Békeséges Türesnek Payssa Isten Kegyelmeből Minden Rendbeli embereknek vizsgatlasokra, kik e' Világnak álhatatlansága-miatt háboruságok-szenvedésre jutottak*. Melyet: Haller János, Erdélyi Magyar, Deákból Magyarra fordított, az Korenus Jakab munkájából. Es a' maga költségen ki-bocsátott Fogaras Várában-Való Rabságában – olvashatjuk a címlapon, melynek impresszuma: Csiki klastrom 1682. (RMK I, 1273.)

Az eredeti művet Jacques Corène francia franciskánus írta és jelentette meg Lyonban 1622-ben. A következő évtizedekben számos kiadása látott még napvilágot. A keresztény sztoicizmus szellemét propagáló munkának rövidített változatát Megyery Zsigmond is kiadta 1657-ben Bécsben. (RMK III, 1979.) Erről és ennek magyar verses fordításáról lásd az RMKT XVII/10. 117. sz. alatt közölt darabot.

Haller a teljes könyvet lefordította. Két és fél évig dolgozott rajta: „Harmad-fél esztendeig való keserves rabságom után munkálódtam a' könyvnek fordításában, s' akkor sem lévén világi mód-szerint szabadulásomnak reménsége”. Az „Elöl-Járó Beszéd, És Ajánló-Levél”-ben Haller érdekesen kél nyelvünk védelmére. Szemrehányást tesz azoknak a kortársaknak, akik „vagy el-hitetvén magokkal, hogy a' Magyar-nyelven sem olly bővön, sem olly igazán, és olly szép szókkal ki-nem fejezhetik a' dolgokat, a'mint kívántatnék, el-állanak a' Magyar-szó mellől”, és deák nyelven adják ki, amit írnak; „... bátran merem mondani, hogy egy nyelvet sem találni magában elégségesebbet a' Magyarnál”. Elítéli azokat, akik a magyar nyelvet a latinnal „egyelitik,” („kivált a' törvénykezők-között!”), azt mondván, hogy a magyarnak nincs elég szava a dolgok kifejezésére; fordításával a magyar nyelvnek, a nemzetnek akar szolgálni. (Vö. A nyelv tisztaságáért 250 évvel ezelőtt is küzdöttek. ErdMúz 1935. 377–78.)

A magyar nyelv ápolásán kívül a katolikus Haller Jánost rabságában az is sarkallta a fordításra, hogy Corenus munkáját alkalmasnak találta arra, hogy azt minden vallású, rendű és rangú ember olvassa, aki bátortásra, vizsgatlasra szorul, minthogy a szerző a vallás dolgát nem illeti.

Azt a könyvet, melyet *Hármas Istoria* címmel csak 1695-ben nyomtatott ki Kolozsvárott (RMK I, 1470), szintén fogarasi fogsága idején fordította: I. *A' Nagy Sándor jeles dolgai*-t – egy 1494-es kiadásból; II. *Igen Istenes és keresztyén Példák*-at – egy 1508-as kiadásból; III. *Troja veszedelmé*-t, melyet Guido de Columna szerkesztett össze.

Ezek miatt a prózai fordítások miatt Haller a kor jeles prózáírói közé tartozik. Haller János azonban, bár periférikusan, a költészetet is művelte. Mindkét kiadványa elé írt verset, ezen felül mindkettőben találunk versbetéteket.

48.

Nyomtatott kiadása: Haller János: *Pays, A' Békeséges Türesnek Payssa*. Csiki klastrom 1682. (RMK I, 1273.) b3a–b4a.

Az Istenhez intézett siralom a könyv beköszöntő verse.

19 Ráchel sokáig meddő volt. (Vö. I. Móz. 29.)

49 Protheus – tengeristen, aki mindenféle alakot magára tudott öltetni.

49.

Nyomtatott kiadása: Haller János: *Pays, A' Békeséges Türesnek Payssa*. Csiki klastrom 1682. (RMK I, 1273.) A könyv teljes címlapját, keletkezési körülményét lásd fentebb a munkáiról szóló jegyzetben.

Corenus Jakab könyve népszerű olvasmány volt a XVII. században. 1622–1661 között hat kiadása látott napvilágot. Nem tudtuk megállapítani, melyik kiadást használta Haller János. Rendelkezésünkre az 1661-i kölni kiadás állott (*Clypevs Patientiae In Avxilivm Qvorumcumque Afflictorum Excursus, Ac In Gratiam Concionatorum, et omnium moestos consolantium editus, A R. P. E. Jacobo Coreno, Ordinis Minorum Regularis Observantiae, Provinciae Sancti Lvdovici Concionatore*. Editio sexta aucta et illustrata Indice Locorum S. Scripturae, ac Elencho Concionum in Dominicas et Festa per Annum.), de nem ez volt Haller János kezében. Helyenként ugyanis az általa latinul is idézett utalások, mondások szövegében olyan eltérések vannak, melyek ezt kétségtelenné teszik.

A könyvben számos idézet olvasható a Szentírásból, pogány szerzőktől, egyházatyáktól, középkori művekből. Bizonyára ezért nevezi Haller Corenust „igen tudós teológus”-nak. Fordításában Haller 121 esetben a hivatkozásokat versben fordította, néha olyankor is, amikor Corenusnak 1661-es kiadásában az utalás nem szerepel kiemelt, verses idézetként. Haller verses fordításai előtt egy esettől eltekintve, latinul is hozza a forrásul szolgáló szöveget: „A’ Poetáknak mind-az-által meg-irtam Deákul-is verseket, azok sokra nem terjedvén...”; más hivatkozásoknál a latin citátumokat nem idézi. A lapszámon vagy a szövegben – Corenust követve – általában megtalálhatók a források többé-kevésbé pontos megjelölései. Ami a versbetétek forrásainak jelzését illeti, ezek egy része már Corenusnál is pontatlan, Hallernél még inkább. Pl. a gg) betétnél mindketten Plautus *Menaechmi* c. darabjának I. felv. 1. jelenetére (Haller csak az 1. jelenetre!) utalnak, ahol az idézet nem található; ugyanígy nem található a zz) betét forrása Horatius *Epistoláinak* I. könyvében (Corenus még a levél számát is megadja: 14!), sem máshol Horatiusnál. (Megvan Publius Syrus *Sententiae* c. munkájában.) A ddd) betétnél Hallernél nincs utalás, Corenus a *Tristia* első könyvére hivatkozik, valójában a harmadik könyv 4. elégiájából valók a sorok. A zzz) alatt közölt vesszor forrását Haller pontatlanul így jelzi. „Satyr. 13.”, Corenusnál Juvenalis neve is ott szerepel, az idézet azonban sehol sem található Juvenalisnál. A JJJ) betét forrásjelölése mindkét könyvben „Seneca in Troa.” – valóságban az *Agamemnon* 243. soráról van szó.

Mind Corenus, mind Haller többször ad az említettek felül is pontatlan, elégtelen forrásutalást. Pl. az a)-nál csak ennyit: Leonides; ss)-nél Ovidius; iii)-nél Sophocles; lll)-nél: Philem. stb. Néha még a szerző nevét sem mondják meg. Így pl. az nn) betétnél Haller az idézetet egy „ajtatos buzgó lélek” felkiáltásaként, Corenus: „unusquisque nostrum”-ként idézi; a tt)-nél Haller „az Anya-szentegyház írja” utalást ad (Corenus – a három sor nincs is kiemelve versként – forrásként ennyit ír: „de quibus Ecclesia”) stb. Az 1661-es kiadással összevetve Haller János könyvét, néhány esetben Corenus munkájától eltérőleg hibás utalást találunk. A b)-nél pl. Lucanus *De bello civili* 9. könyve helyett a margón ez áll: Lucae. Több ízben Ovidius *Remediorum amoris liber unus* helyett az idézetet a második könyvből valónak mondja. (Néha Corenus könyvének 1661-es kiadásában is megtalálhatjuk ezt.)

Mindezek miatt hasznosnak látszott a versbetétek eredeti forrását, ahol csak lehetett, ellenőrizni. Az esetek 85%-ában fáradozásunk sikerrel is járt. A többi esetben a forrásra való utalás elmaradása, szűkszavúsága miatt nem tudtuk az idézetek lelőhelyét megadni.

A jegyzetben az egyes versbetéteknél idézzük Haller utalását, utána szögletes zárójelben a forrásra vonatkozó saját megjegyzésünket, illetőleg a lelőhely pontos adatait. Bár a Haller könyvében olvasható latin szöveg nem mindig egyezik szóról szóra a kritikai kiadások szövegeivel, az eltéréseket nem tüntettük fel, minthogy Haller a latint az általa idézett változatnak megfelelőleg fordította. Egy-két nyilvánvalóan hibás szót a szövegekben javítottunk.

a) Leonides. [Julius Leonidas Alexandrianus, i. u. az első századból való epigrammaköltő több epigrammájában (40., 41., 109.) is szól a hajótörött harcost megmentő pajzsról. A 42.-ben nevezi őt Myrtilusnak. (P. WALTZ: Anthologie Palatine. Epigrammes démonstratives. Le livre IX. de l’A. P. Paris 1957.)]

b) Lucae lib. 9. [Lucanus: *De bello civili* 9, 403.]

c) 5. Aen. [*Aeneis* 5, 710.]

d) Prudent. In psychomachia. [174–175., 177. sorok.]

e) Ovid. lib. 2. de rem. am. [*Rem. am.* 521. sor.]

f) Ovid. lib. 4. Trist. [A 4. könyv 3. elégiája 80–81. sora alkotja az 1–2. sort; a 3–4. az 5. könyv 5. elégiájának 50–51. sora.]

g) Luc. lib. 2. [Lucanus: *De bello civili* 2, 442–46.]

h) In Tusc. 3. [Cicero: *In Tusculanum*. Lib. 3. cap. 25, 59.]

i) Lib. 2. de remed. amor. [*Rem. am.* 572. sor.]

j) Pind. hymn. 5. [Vö. az V. olympiai óda 15–17. sorával.]

k) Lib. 2. Epig. [Martialis: *Epigrammaton liber XI.* 56, 15–16.]

l) Virg. Eneid. lib. 12. [A 153. sor.]

m) Ovid. 2. de pont. [A 2. könyv 6. epistolájának 23–24. sora.]

n) Petron. in fragmen. [Petronius: *Satiricon* LXXX/9.]

o) Virg. Aen., I. [*Aeneis* I, 630.]

p) Lapszéli utalás nincs, hiányoznak a latin sorok is. Az eredetiben így van a szöveg:

Angolorum Imperatrix,
Peccatorum consolatrix,
Consolare me lugentem,
In peccatis jam foentem

(III. Ince pápától.)

- r) Lucan. lib. 8. [A *De bello civili* 9. énekének 394–95. sora.]
s) Ovid. lib. de remed. amor. [A 230–232. sorok.]
t) Virg. Aeneid. I. [*Aeneis* 1, 204–205.]
u) Horat. lib. I. Epist. 2. [A 69–70. sor.]
v) Lib. I. de trist. [Ovidius: *Tristia* 2, 69–70. sor.]
z) A margón nincs utalás, a szövegben folytatólagosan mondja: „Más helyen azt írja” [Ovidius: *Metamorphoses* 11, 532. sor.]
aa) In dist. [Az idézet előtti prózai szövegben: „Nazienzenus Gergely így emlékezik erről” hivatkozás olvasható.]
bb) Ovid. lib. I. de ponto. [Az 1. epistola 61. sora.]
cc) Horat. lib. I. Epist. I. [A 61. sor.]
dd) Ovid. lib. I. Met. [A 10. könyv. 488. sora.]
ee) Plaut. in amph. [*Amphitruo* actus 2. sc. 2. 206–207. sor.]
ff) Horat. lib. I. Epist. I. [A 60. sor.]
gg) Plautus. menech sc. I.
hh) A margón nincs hivatkozás; a szövegben a szerző neve nélkül talán az „In vita Isac” utalásban jelölte meg a forrást. Nem sikerült megtalálnunk.
ii) Ovid. 5. Trist. [Az 5. könyv 6. elégiájának 35–36. sora.]
jj) Aeneid. 6. [*Aeneis* 6. könyvből a 626–627. sorok.]
kk) Virg. 6. Aeneid. [A 436–437. sorok.]
ll) Virg. I. Aeneid. [Az 1. ének 199. sora.]
mm) Lipsius. [Justus Lipsius maga készítette epítáfiumából.]
nn) Utalás nincs. [Az „aitatos buzgó lélek felkiáltását” nem találtuk meg.]
oo) In Phor. [Terentius: *Phormio*. Sc. II. 1, 12–16.]
pp) Volater. cap. 31. [Volaterranus a 31. fejezetben említi Euripidészt, de idézni nem idéz tőle. Vö. Plutarkhosz: *Moralia. Consolatio ad Apollonium*. 21. cap.]
rr) A könyv semmi utalást nem ad. [Ovidius: *Ex Ponto* IV. könyv, 3, 57–58.]
ss) Ovidius. [*Amores* lib. II. 7, 12.]
tt) „Chrispusnak ilyen írása-szerint” formában csak a verssorokat megelőző prózai részben találunk hivatkozást, a margón semmi utalás nincs.
uu) Utalás nincs. [*Dicta Catonis*. lib. II. 15]1.]
vv) A margón nincs hivatkozás, az idézetet megelőző prózai részben olvashatjuk: „Helyesen mondotta Manilius régenten”. [A latin forrása M. Manilius: *Astronomica* lib. 4, 22.]
zz) Libro 1. Epist. [A mondat többes számban olvasható Publilius Syrus: *Sententiae*. A. 28.]
aaa) Ovid. libr. 1. de arte. [349. sor.]
bbb) Horatius libro I. Epist. I. [*Satirae* I. könyv. 1., 4–7., 9–12. sor.]
ccc) Ovid. lib. de Trist. [A 3. könyv 4. elégiájának 4. illetőleg 25–26. sora.]
ddd) Ausonius (304–392) műveivel együtt szokták kiadni a *Septem sapientum sententiae*-t; ennek az I. 3. sora Teubner-kiad. (Lipcse 1886.) 406.]
eee) Satyr 14. [Juvenalis: *Satirae* 14, 181–182. sor.]
fff) Lib. 4. de bel. Civ. [Lucanus: *De bello civili* 4, 377–78. sor.]
ggg) Ovid. ult. Met. [*Metamorphoses* 15. könyv, 494–95. sor.]
hhh) Juven. Satyr. 14. [179–180. sor.]
iii) A margón nincs utalás, az idézetet megelőzőleg a szöveg Szophoklész említi.
jjj) Epist. lib. I. Epist. 14. [Horatiusnál az említett helyen a 10–12. sorok.]
kkk) Virgil. I. Aeneid. [*Aeneis* 1, 207.]
lll) Philem. [Az elégtelen utalás miatt nem tudtuk a forrást megtalálni.]
mmm) Utalás nincs, a szövegből sem kapunk tájékoztatást. [L. WALTHER 6357. sz. alatt.]
nnn) Ovid. lib. 2. de art. amandi. [A 427–428. sorok.]
ooo) A margón nincs hivatkozás, a prózai szövegben Martialisra való utalást találunk. [Az Epigrammák 13. könyvében találjuk a 2, 5-ben.]

- ppp) A lapszélén nincs utalás. A szövegben ezt olvashatjuk: „Ertette ezt Hesiodus poeta és azt írja” Bán Imre szíves tájékoztatása szerint az *Erga kai hémerai* 282. skk. sorainak átírása.
- rrr) Juv. satyr. 13. [A 190–191. sorok.]
- sss) Lib. 7. Met. [Ovidiusnál az idézett helyen a 20–21. sor.]
- ttt) A lapszélén nincs utalás. [A szöveg tájékoztatása alapján nem tudtuk a forrást megtalálni.]
- uuu) Ovid. 3. Trist. [A *Tristia* 3. könyve 5. elégiájában a 32. sor.]
- vvv) Juvenal. Satyr. 13. [A 180–181. sorok.]
- zzz) Satyr. 13. [Bár a latin Juvenalist is megnevezi, a forrást nem találtuk.]
- A) Alciatus Embl. 124. [Az *In momentaneam felicitatem* címet viselő emblémából az 1–2. és 5–6. sorok. Az 1621-es padovai kiadásban a 125. sorszám alatt található.]
- B) Ovid. 5. de Tristi. [A *Tristia* 5. könyvének 8. elégiájában a 20–21. sor.]
- C) A lapszélén nincs hivatkozás, a verset megelőző szöveg azonban Horatiusra utal. [Az Ódák 2. könyve 14. darabjának 21–22. sora.]
- D) Lib. 2. Satyr. 8. [A 2. könyv 7. szatírájának 83–84. sora.]
- E) In Heaut. [Terentius: *Heautontimorumenos*. Act. II. sc. 3, 239.]
- F) Juvenal. [A 10. szatíra 22. sora.]
- G) Pier. Val. libr. 12. Hier.
- H) Libr. 8. A bevezető prózai részben Lucanust is megnevezi. [*De bello civili* 8, 493–4.]
- I) Nincsen lapszéli utalás, csak a prózai részben olvashatjuk Seneca nevét. [A *Thyestes* 392. sora.]
- J) Csak az latin sorokat megelőző prózai részben hivatkozik Morus Tamásnak egy barátjához írt levelére. [*Ad aulicum* c. epigramma. Az 1689-es frankfurti kiadásban (Thomae Mori: *Opera Omnia*) a 246. lapon olvasható.]
- K) In Hippo. A szövegben Seneca-mondásként szerepel. [A *Troades* 982. sora, de itt egyes számban olvasható.]
- L) Utalás a margón nincsen. [A szövegben megadott forrásjelölés („az udvari emberről azt írja egy Poeta”) nem volt elegendő az eredeti sorok megtalálására.]
- M) Virg. 4. Aeneid. [A 4. ének 28–29. sorai.]
- N) Prop. lib. 2. [Propertius: *Elegiarum liber* II. 6, 23.]
- O) Prop. lib. 2. [Uo. 1, 57–58.]
- P) A lapszélén nincs hivatkozás. A sorokat megelőzőleg ezt olvassuk: „Még Ovidius-is csudálkozik azon, s azt írja”. [*Tristia* 4. könyv 1. elégia 33–34. sor.]
- R) Sem a margón, sem a szövegben nincs semmi utalás. [A sorokra vonatkozólag lásd WALTHER 25064. sz. alatt.]
- S) Ovid. lib. 2. de reme. amor. [Az *Ars amatoria* 2, 519–520. sorai.]
- T) Csak a bevezető sorokban említi Ovidius. [*Ars amatoria* 2, 113–114.]
- U) Ovid. lib. I. de reme. amor. [A *Rem. am.* 732–34. sora.]
- V) Claud. in. Epist. ad Olybr. [Claudius Claudianus: *Carm. min.* 40, 12.]
- Z) Ovid. 10. Met. [Az 541. sor.]
- AA) Lib. 1. de remed. amoris. [Az első sor a 619., a második pedig a 214. sor.]
- BB) Ovid. lib. I. de rem. amor. [*Rem. am.* 143–44. sor.]
- CC) Lapszéli utalás nincs, a szövegben hivatkozik Ovidiusra. [*Rem. am.* 139. sor.]
- DD) Lib. 2. de rem. amor. [*Rem. am.* 723–724., 717–720. sorai.]
- EE) Ovid. de art. aman. [Az 1. könyv 518–519. sora.]
- FF) Ovid. Epi. Phaed. ad Hip. [A Heroidák 4. levelének 154. sora.]
- GG) Idem Eleg. 16. [Propertius: *Elegiarum* lib. II. 16, 36.]
- HH) Libr. 2. Eleg. ult. A prózai szövegben szerepel Tibullus neve. [A 6. elégia 15–18. sora.]
- II) Juv. Satyr. 10. [190–191. sor.]
- JJ) Lapszélén nincs utalás, a szövegben olvasható Euripidész neve.
- KK) Menander szerepel a szövegben, lapszéli utalás nincs.
- LL) Satyr 13. A prózai szövegben megnevezi a szerzőt: Juvenalis. [A 13. szatíra 53–55. sora.]
- MM) Greg. Naz. in. Carm.
- NN) Ovid. 2. de Pont. [*Ex Ponto*: 1. könyv. 3. epistola 23. sora.]
- OO) Libr. 2. Eleg. 4. A bevezető szöveg megmondja Tibullus nevét. [7. sor.]
- PP) Utalás nincs a forrásra. [Vergilius: *Georgica* IV. 194–196. sor. – Hivatkozás a latin kiadásban: Virg. 4. Georg.]

- RR) Ovid. 3. Am. [A 3. könyv 11. elégiájának 7–8. sora.]
 SS) Ovid. Epist. 12. Her. [Medea levele Jasonhoz: 31–33. sor.]
 TT) In Orat. Consol: A bevezető részben Menandert nevezi meg. A latin szövegben ez áll: Scitum est illud Menandri apud Plutarchum, In orat. consol.
 UU) Ovid. 4. Trist. [*Tristia* 4. könyv. 3. elégia 37. sora.]
 VV) Euripides.
 ZZ) Lapszéli hivatkozás nincs, de a bevezető részben Ovidiusban megnevezi a szerzőt. [*Tristia* 2, 531.]
 AAA) D. Prosper. Epigr. de dilec. Dei.
 BBB) Hivatkozás nincs, a szöveg sem nyújt támpontot a forrás megtalálásához.
 CCC) Ovid. lib. 2. de Ponto. [*Fasti* 1, 493.]
 DDD) In Epigr. [A szövegben a forrást Prosperben nevezi meg. Nem találtuk meg.]
 EEE) Ovid. I. de ponto [Az első könyv 3. levelének 36–37. sora.]
 FFF) De Senect. ad Lucillum Epist. 12. [Cicero: *Pro Milone* 95.]
 GGG) Ovid. lib. 2. Eleg. [*Amorum* lib. II, elegia 9: 41–42.]
 HHH) Virg. libr. 6. Aenei. [Az 557–558.]
 III) Ovidius Epist. 5. [Heroidák 5. levelének 7. sora.]
 JJJ) Seneca in Tro. Odae. [Helyesen *Agamemnon* 243. sora.]
 KKK) Ovid. I. de ponto. [Az 1. könyv 3. levelének 7–10. sora.]

50.

Nyomtatott kiadása: **Haller János: Hármias Istoría.** Kolozsvár 1695. (RMK I, 1470.) clb.
 A könyvnek három bevezető verse van. Ebben az elsőben a hármias könyv tárgyát ismerteti Haller 2–2 strofában.

51.

Nyomtatott kiadása: **Haller János: Hármias Istoría.** Kolozsvár 1695. (RMK I, 1470.) c2a.
 Közvetlenül az előző szám alatt közölt vers után áll. Benne Haller némileg önmagát, írói munkásságát jellemzi, magyar Cicerónak nevezvén magát. Lehetséges, hogy a kiadó szerezte a verset.

12 Tulliusnak – Tulliusként (M. Tullius Cicero).

52.

Nyomtatott kiadása: **Haller János: Hármias Istoría.** Kolozsvár 1695. (RMK I, 1470.) c2b. –
 A vers végén: „Királyok I. Könyvének 14-dik Része. Mindnyájan meg-halunk, és el-folyunk mint a' vizek, mellyek az helyekre vissza nem térnek. I. Reg. 14.”

Ez a harmadik vers a Haller-címer magyarázata; a vele szemben lévő lapon látható annak rézmetszete. Haller szerzősége nem bizonyos.

53.

Nyomtatott kiadása: **Haller János: Hármias Istoría.** Kolozsvár 1695. (RMK I, 1470.) II. könyv CLIII. és CLXIII. részében. Kiad. KATONA LAJOS: *Gesta Romanorum*. Bp. 1900. 419–420 és 441.

a) A vers „Az ideig tartó nyomorúság, mennyországban örökös vigasságra fordul” c. fejezetben foglal helyet. Apollonius históriájában leánya, Tarsia énekli a király előtt.

7 szűnnyél – ti. keseregni, a halálra gondolni.

8 Mi – mert.

Latin eredetijét KATONA nyomán (i. m. 419) közöljük.

Per scortes gradior, sed scortum conscia non sum,
 Sic spinis rosa nescit violari et ullis,
 Corruit et raptor gladium ferientis ab ictu.
 Tradita lenoni non sum violata pudore.
 Vulnera cessassent animi, lachrymeque deessent.
 Nulla ergo melior, si noscam certa parentes.
 Unica regalis generis sum stirpe creata.

Ipsa iubente deo letari credo aliquando.
Fuge modo lachrymas, curam dissolva modestam;
Redde polo faciem mentemque ad sidera tolle!
Iam deus est hominum plasmator, rector et auctor;
Non sinat has lachrymas casso finire labore.

b) A versbetét „A’ rendeletlen félelemről” c. fejezetben van. Alexander fiának, Coelestinusnak – mestere kívánsága szerint – verset kellene írnia egy rühes lóról, mely a hátára került két összekötött juh által okozott fájdalmában egy malomba rontott be, és ott fájdalmában a tüzet lábával szétkapálva az épület leégését okozta. Kinek kell megtéríteni a kárt, kell-e fizetni a molnárnak, ez a kérdés. Coelestinusnak nem megy a versírás. Egy ördög jelenik meg neki, ez vállalja a vers megírását, ha fejében Coelestinus hatalmába adja magát.

A versike latin eredetijét KATONA alapján (i. m. 441) közöljük.

Nexus ovem binam per spinam traxit equinam;
Lesus surgit equus, pendet utrumque pecus.
Ad molendinum pondus portabat equinum,
Dispergendo focum se cremat atque locum.
Custodes aberant, singula damna ferant.

#

1672–1686

54.

Kézirata: RSZK EK Kolozsvár (volt EME kéziratára) 1112. sz. kézirata 84a–85b. Kiad. ERDÉLYI PÁL: Kuruc költészet. Bp. 1903. 21. sz.

A kézirat jogszabálygyűjtemény. Összeírója a Háromszék megyéből való baconi Baló Mátyás (vö. PÁLMAI JÓZSEF: Háromszék vármegye nemes családjai. Sepsiszentgyörgy 1901. 34), aki 1668-ban készítette az összeállítást Sárospatakon. Az egyes jogügyi vonatkozású iratok (*Synopsis Jurisprudentiae Universalis* (3a–13b), *Synopsis Jurisprudentiae Hungaricae* (15a–45b), *Epitome Prudentiae Oeconomicae* (47a–83a), *Forma stylosum Regni Hungarorum: Protestatoriae, Prohibitoriae, Contradictoriae, Revocatoriae, Admonitoriae* (87a-tól végig – a kézirat csonkán végződik) előtt és között rövid latin versek olvashatók. Az itt közölt magyar vershez azonban ezeket semmi szál nem fűzi.

A tartalomról arra kell következtetnünk, hogy a verset 1668 után jegyezték be a gyűjteménybe. Az erős nemesi-nemzeti öntudatú szerző otthonától távol, bujdosásában serkenti kortársait a „nagy sas” elleni harcra. Az 1670-es évek elején keletkezhetett.

A vers címe magyarul: *Sírsz Magyarország*. A cím alatt álló „Oda I.” arra enged következtetni, hogy társai is voltak.

13 mellyeszi – kopasztja, tépi, marcangolja.

15 fogtattya – fogatja. Valószínű azonban, hogy itt a *fogyatja* értelemben áll.

25 mi – mert.

32 koncsodat – olv. koncodat, a. m. húsodat.

55.

Nyomatott kiadása: **Ágoston Péter: Mirra-Szedő Szarandok, Avagy Christus Urunk hét helyt lött Kinnyait és halálát, beszéllő Könyvecske.** Nagyszombat 1672. (RMK I, 1140.) 389–94. ■

Megvan a *Kájoni János: Cancionale Catholicum* Balázs-Ágoston által kibocsátott második kiadásában. 1719. Csiki Klastrom. 169–171.

Ágoston Péter életét a rendelkezésünkre álló adatokból, főképpen Fejér József szíves fáradozása folytán az *Archivum Romanum Societatis Iesu catalogus brevis* és *catalogus triennalis primus* feljegyzéseiből az alábbiakban rekonstruálhatjuk. A Székelyföldön, Szentléleken született 1618-ban. Tanulmányai befejeztével felvételt kért a jezsuita rendbe. 1638. október 14-én kezdte meg a noviciátust Bécsben. Két évi tanulás után a hároméves filozófiai kurzust Nagyszombatban végezte el. Utána egy-egy évig Pozsonyban és Sopronban tanított, ahonnan 1646-ban Bécsbe került teológiai tanulmányainak megkezdésére. Ezek elvégzésekor, 1650-ben pappá szentelték, és a „török misszióba”, Pécsre küldték. Három évig működött itt mint magyar hitszónok, miközben „praeter extremam rerum omnium penuriam carceres, verbera, pali cui destinabatur comminationem expertus est” (ARSI, Austr. 149, 9). (Vö. még ROSTY KÁLMÁN: Pótló adatok a magyarhoni Jézus-társaság könyvészetéhez. MKsz VI. 231.) A harmadik próbaévet is elvégezvén 1653/54-ben Judenburgban, három évig Erdélyben lelkipáztorkodott: Udvarhelyen és Kolozsmonostoron. 1657-ben tette le az utolsó ünnepélyes fogadalmat, és ugyanekkor egy évre magyar hitszónokként Komáromba kapott

beosztást. Rövidebb pozsonyi működés után 1659–69 között Nagyszombatban találjuk. Utána Kassán, Győrött, majd öt esztendőn át Komáromban, 1677–1683 közt újra Nagyszombatban működött lelkipásztorként, iskola-, szemináriumigazgatóként. Súlyos közhatalmaktól szenvedve, már mint „valetudinarius” 1683-tól Trencsénben, illetőleg Nagyszombatban élt, ahol 1689. április 23-án halt meg.

Több munkát írt, melyek közül némelyik kéziratban maradt („tempus piorum librorum scriptio- ni impendit, quorum aliquot in publicam lucem typis vulgati, alii Superiorum dispositioni relict” – ARSI, Austr. 149, 9b). Első könyve kassai működése idején Lőcsén jelent meg 1669-ben: *Lelki Patika, Melyet Beteg ember foglatosságára s ájélatosságára és Ez életből a' halál-által boldog ki-menetelére készített.* (Vö. SZABÓ KÁROLY, MKSz 1878. 316–17.)

Mint a kötetünkben közölt verset tartalmazó munkája, többi kiadványa is Nagyszombatban látott napvilágot. Ezek: *Szivek Kincse. Avagy Christus Urunk Szenvedésin, és Halálán, Joházkodo Könyvecske.* 1671. (RMK I, 1120.) Másodszor kiadta a szerző neve nélkül Apor István 1685-ben, a Csíki Klostromban. – RMK I, 1685. Megjelent harmadik kiadásban is Kassán 1737-ben.

Mennyei Dicsőség, Avagy az Udvözült Szentek örökké meg maradando Boldogságok, és helyek. 1674. (RMK I, 1170.)

Mennyei Követek vagy Szent Gertrudis és Mechtildis égből vett imádsági. 1681. (SZTRIPSKY 210/311.)

14 vérré változott – vörössé változott, „elhomályosodott”.

15 Phaebus-is nincsen előbbi ragyában – a Nap sincs előbbi ragyogásában.

25–26 Serafimoktól, Cherubimoktól – Isten templomát, személyét őrző angyalok. (Vö. Ésa. 6; Ezék. 1, 4–25 és 10, 1–22; II. Móz. 25.)

29 Thronusok – a. m. az angyali kar.

39 vétkünknek soldgya – vétkünkért való váltságdíj, fizetség.

61 Empyreom égnél – Empyrium coelum = felső ég, tüzes ég.

65 pálmára – a. m. pálmájára (vö. az Énekek éneke 7., 8. versével: Felhágok a pálmafára éneklük Salamon szerepében a vőlegény nevében).

66 Jákob látomásáról lásd I. Móz. 28, 12–13.

56.

Kézirata: *Szentsei-dk.* (1704) 50a–52b. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, Ad. I. 45–48. BUDA, SzD 58–60. - A szöveg után: „Amen Finis.”

Az utolsó versszak megmondja a keletkezés idejét: 1672. A bibliai hivatkozások, az eklézsia megmaradásáért való könyörgés, a tömlöcben nyomorgó rabok emlegetése arra vall, hogy a jeremiádot valamelyik protestáns, minden valószínűség szerint felvidéki evangélikus prédikátor írta.

A kezdősorok a *Szentsei-dk.* 132b–134b lapjain olvasható *Cantio Flebilis* 23–24. soraival csaknem egyeznek (vö. RMKT XVII/9. 66. sz.):

Uram Jésum Christus, sies el iönyie,
Mert már az én lölkom kész kiköltöznie.

14 Visel – a. m. viselj.

21 Mi – mert.

49 álmát – almát.

63 képes – a. m. lehetséges.

57.

Nyomtatott kiadása: *Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre.* Kolozsvár 1672. (RMK I, 1136.) A könyv záradékaként.

Zilahi János 1590-ben született Zilahon. 1620-tól prédikátorként működött. 1647-től másodpap Zilahon. Lelkészkedett Sarmaságon, Hadadon, Zsibón. Az 1660-as évektől a szilágyi egyházmegye esperese volt. Mikor fenti című könyvét kiadta, már idős ember. („Testi állapotom merő nyomorult”). ZOVÁNYI szerint (ZovLex 705) 1672 után még öt esztendeig Zsibón szolgált, 1677-ben halt

meg. Volt neki egy hasonnevű fia, szintén prédikátor, aki 1681-ben halt meg. Zilahi S. András azonban nem az ő fia volt. (Vö. HERPEI, Adattár III. 330.)

A második rész („A' Fiuhoz”) versfőiben: ZILAH IANOS.

58.

A vers kézírata ma lappang. Kiad. K. NAGY SÁNDOR: Egy halotti ének 1677-ből. ProtEgyIskL 1899. 828. – A versfőkben: ZILAH IANOS.

Egy különálló levél két oldalára volt írva ezzel a megjegyzéssel: „Per reverendum Nonagenarium Senem Johannem Zilahi, Ministrum Ecclesiae Sibo et Venerabilis Tractus Sylvanici Seniore facta et tempore sepulturae suae cantata Siboni, Anno 1677.” Eszerint Zilahi saját maga szerezte halotti énekét. A záradék kilencven évesnek nevezi őt („nonagenarius”); úgy tudjuk, nyolcvanhét éves korában hunyt el.

Dallamát lásd RMDT II. 199. sz. alatt.

59.

Nyomatott kiadása: **Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre.** Kolozsvár 1672. (RMK I, 1136.) **4b–**5b. – A szöveg után: „Felső-Bányai István, Szilágy Bagosi Ecclesiának Lelki-Pásztor.”

Felsőbányai István életéről e záradékon kívül nem tudunk többet. Mikor üdvözlő versét írta, Zilahi az esperese volt. Zilahiról lásd az 57. sz. ének jegyzetét.

13 Calébnak – Kálebről lásd IV. Móz. 13. és 14. fejezetét.

30 A hitvitázó Matkóról vö. a RMKT XVII/10. 88. sz. alatti jegyzetét.

37 Vö. Máté 25, 24–28.

60.

Nyomatott kiadása: **Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre.** Kolozsvár 1672. (RMK I, 1136.) **5b–**6b. – A végén: „Sámsondi Márton, Bánfi-Hunyadi Ecclesiának Lelki-Pásztor.”

Sámsondi származásáról és iskolázásáról semmit sem tudunk. A nagybányai közsinaton 1657. június 17-én szentelték pappá a szilágysági Ilosva község híveinek lelkipásztorául. (BOROVSKY SAMU: Tiszántúli ev. ref. papok 1597–1679. TT 1898. 641.) Később a kémeri, majd a krasznai gyülekezetben szolgált; 1672-től pedig Bánfihunyadon. Mást nem tudunk róla. Valószínűleg Bánfihunyadon halt meg 1681 előtt. Ebből az évből ugyanis már mást említenek itteni lelkipásztoraként. (HERPEI JÁNOS: Két versszerző 1672-ből. Sámsondi Somodi Márton. Adattár II. 109–11.)

13 Zoile – Zoilus szigorú grammatikus volt Alexandriában, aki Homérosz ellen írt ócsárló könyveket. Köznévként ócsárló, gyalázó értelemben használták a szót.

20 Theantropos – az istenember.

29 meg-vetés – alapvetés, alaptanítás.

61.

Nyomatott kiadása: **Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre.** Kolozsvár 1672. (RMK I, 1136.) **6b–**7b. – A vers után „Orozi Péter, Szilágyban Nagy Falvi Ecclesiának Lelki-Pásztor” megjegyzés áll.

A szerzőről nem rendelkezünk egyéb adatokkal, mint amit BARCSA JÁNOS mond (A tiszántúli ev. egyházkerület történelme. Debrecen 1906. I, 200), hogy 1671. jún. 7-én ordinálták Nagyfaluba lelkésznek.

1–4 Vö. Máté 25, 14–30.

6 Míg fentebb a talentum szó konkrét értelemben állott, ezüstpénzt jelentett, itt átvitt értelemben tehetséget jelent.

Nyomtatott kiadása: **Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre.** Kolozsvár 1672. (RMK I, 1136.) **7b–**8a. – A vers végén „Miskolczy Márton, Zilahi Ecclesiának második Pásztorá” záradék olvasható.

Azonos lehet azzal az iskolamesterrel, aki az 1670–71. évben Zilahon rektorkodott. 1671-ben a Debrecenben tartott közssinaton (jún. 7.) avatták pappá. (BOROVSKY SAMU: Tiszántúli evangélikus-református papok. TT 1898. 648.) Ismeretlen, meddig lelkipásztorkodott Zilahon. 1681-ben Bánfihunyadon volt prédikátor. Porcsalmi András, kolozsvári elsőpápnak a lánya volt a felesége. Ez tűnik ki annak a négy soros latin versikének az aláírásából, melyet a Porcsalmi halálakor kinyomtatott chartán olvashatunk. (Vö. HERPEI JÁNOS: Két versszerző 1672-ből. Miskolczy Márton. Adattár II. 111–12.)

3 A talentumait szolgálai közt sáfárkodás végett kiosztó gazdáról vö. Mát. 25, 14–30.

Nyomtatott kiadása: **Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre.** Kolozsvár 1672. (RMK I, 1136.) **8ab. – „Tolnai György, Zilahi Schola Mester” záradék áll a vers végén.

Tolnai F. György Kolozsvárott tanult. Az Apáczai-album szerint 1668-ban lett alumnus. 1669–1670-ben az etimológiai osztály preceptora volt. Innen Enyedre távozott. (HERPEI: A kolozsvári református kollégium Apáczai utáni diákjainak névsorából. Adattár II. 341.)

A zilahi rektorság után (1671–72) külföldre ment tanulni. Teológiai tárgyú vitatkozása, melyet 1679 júliusában Leidenben tartott *De Fide et Sancta Patrum Agalliaei* címmel, itt jelent meg nyomtatásban. (RMK III, 2990.)

Testvére volt Tolnai F. István (1630–1690) kolozsvári kollégiumi tanárnak.

További életét nem ismerjük. Mindössze annyit tudunk, hogy Székelykocsárdon halt meg, feltehetőleg lelkészi állásban. (ZovLex 645.)

Csak ez az egy verse ismeretes.

Kézirata: **Thököly-k.** 46ab. (STOLL 95. sz.) Kiad. BUSA. A Thököly-kódex 70–71. – A végén: „Vale”. Ez után a vers után olvasható az a hamis impressum: „Datum in Mesopotamia apud Leonhardum Bonvolentinum. Anno Domini M. D. C. LXXII”, mely a Magyarország querelájára írt felelettel együtt (lásd kötetünkben 66. sz. alatt) ezt a két bujdosóellenes, katolikus verset mint egy nyomtatvány darabjait berekeszti.

A Teleki ellen írt vers 1672 őszén keletkezett. A 23–24. sor említi Teleki Mihálynak a rebellisektől kapott generálisságát. A bujdosók 1672. augusztus elején tartott tordai gyűlésükön választották meg Telekit fejüknek. (TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Bp. 1972. 123.) De csak szeptember 16-án indult ki a bujdosók vállalkozásának támogatására. Kiindulásakor felhívással fordult Szatmár, Bereg, Ugocsa megyékhez, fogjanak fegyvert testi és lelki szabadságuk védelmezésére. (Kiad. KONCZ JÓZSEF: Adatok a bujdosó magyarok küzdelmeihez. HK 1893. 460–61.) Erre az írására utalhat a vers második strófája. Közvetlenül ezután keletkezhetett a pasquillus, mivel a batizvasvári szeptember 20-án elszenvedett csúfos kudarcról nem tesz említést. Ha ezután keletkezett volna, nem lett volna szükség, hogy a biblia egyik bölcsességekönvéből vett idézetekkel figyelmeztetesse a bujdosók főgenerálisát, nehogy megjárja.

A cím alatt, illetőleg a versszakok mellett szereplő bibliai hivatkozás: „Az beölcs Eccl.” Jézus Sirák fiának könyvére utal. A hivatkozásokból megtudhatjuk a szükséges tárgyi magyarázatokat.

3 A bujdosók követi ismételtén jártak a portán. Mikor 1672. nyár végén támadást indítottak, a váradi basa is segítette őket egy kisebb csapattal. (Vö. PAULER GYULA: A bujdosók támadása 1672-ben. Száz 1869. 12.)

31 dagályos – haragos, felfuvalkodott.

37 Sapienti pauca = kevés beszéd elég a bölcs embernek.

Kézirata: **Szentssei-dk.** (1704) 131b–132/b. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, Ad. I. 38–44. BUDA, SzD 139–41. – A szöveg végén: „Finis”. A versfőkben: SEPE SJ PALRVAL = Szepesi Pálról.

Az ismeretlen, katolikus, labancpárti szerző pasquillusának hőse magyarországi elégedetlenek egyik jeles alakja. Mint Borsod megye alispánja és képviselője tevékeny tagja a szervezkedésnek, a gyűléseknek. Jelen van, mikor Rákóczi Ferenc Sárospatakon elfogatja Starhemberget, és tovább is részt vesz a megbeszéléseken, amikor Rákóczi lefűjja a felkelést. Rákóczi vallomásaiban a lázadás főemberei közé sorolja. A pozsonyi Judicium Delegatum a többi megidézett, de elmaradtal együtt őt is fej- és jószágvesztésre ítéli.

1671-ben már a portán jár a bujdosók képviselőjében, majd júliusban, Konstantinápolyból visszajövet egyenesen a budai vezérnél jelentkezik, hogy rendeletet eszközöljön ki, melyben Apafit utasítsák, induljon ki hadával a bujdosók támogatására. 1672 elején újra a portára küldik. Onnan Erdélybe megy, s megkezdi a bujdosók 1672-i támadásának előkészítését. Az augusztusban meginduló támadásnak, a 9. strófában említett bujdosókkal együtt, ő is vezetője, s részt vesz abban a csatában, melyben szeptember 14-én a Kassára igyekvő Spankau csapatát a bujdosók megverik. A bujdosók sikeres vállalkozásukkal Lócséig a Szepességet is megszállták, kisebb csapataik eljutottak Árváig. A Cobb vezetésével ellenük vonuló német sereg azonban visszaszorította őket, október 26-án Györkénél szétverte hadaikat.

Ez után az időpont után írhatta verselőnk pasquillusát, amikor Szepesi már nem kergette Spankau lovát, Kendi Gábor nem törhette Szendrő bástyáját, Zákán István nem vihatta Ónod várát, és Szepesi már csak „lassan”, azaz sehogyan sem égethette Kassa városát. (Szepesi szerepéről lásd PAULER GYULA: A bujdosók támadása 1672-ben. Száz 1869. passim; uő.: Wesselényi Ferenc nádor és társainak összeesküvése. Bp. I–II. 1876; TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Bp. 1972. passim.)

Valószínű, hogy a *Szencsey-dk.* másolója néhány helyen elrontotta az eredeti szöveget. (Lásd pl. a 33., 50. sorokat, az 1., 16., 20., 23–24., 39., 44., 51. sorok szótagszámhibáit.)

1 A sor egy szótaggal hosszabb. Csak önkényesen tudnánk javítani, mivel akár a *már*, akár a *meg* elhagyható lenne.

9–10 Kálvin is hirdette az uralkodói hatalom isteni eredetét. Tanítása szerint az egyénnek az uralkodóval szembehelezkedni csak a passzív ellenállás formájában szabad. (Vö. BENDA KÁLMÁN: A kálvini tanok hatása a magyar rendi ellenállás ideológiájára. Helikon 1971. 322–29.)

20 A szótagszám szempontjából a *mint* felesleges; a pöfeteggomba éretten nyomásra kipukkad; *meg birt* – erőt vett rajtam, legyőzött.

23 Zákány István is egyik vezére volt az 1672-es kuruc támadásnak. (Vö. a 126. számú ének jegyzetével.)

24 börtöléseknek – a. m. bőjtölésüknek.

25 A versfők a faraho szó eredeti *ph*-val való írásmódját kívánják.

29 Antiochus – IV. Antiochosz Epiphánész (i. e. 175–163); az anakronisztikusan ható Juppiter mennykőve talán abból magyarázható, hogy amikor a zsidók ellen tüzet lihegve, sebes iramban közeledett feléjük, kocsijából a földre esett. (Vö. II. Makk. 9, 7.)

33–36 A sorokra vonatkozólag lásd a bevezető jegyzetet.

36 Spanko – Spankau.

40 Ilyesmiről nem tudunk.

42 Antal a buta ember szinonimája.

Kézirata: **Thököly-k.** 33a–35b. (STOLL 95. sz.) Kiad. BUSA, A Thököly-k. 59–62.

A vers a bujdosóknak 1672. évi, kezdetben sikereket hozó, végül azonban a györkei ütközettel (október 26.) kudarcba fulladt támadása után keletkezett. Az egyes eseménymozzanatok, az említett személyek ehhez az évhez kapcsolódnak; az *accisa*-t (fogyasztási adót) azonban, mely a panasz egyik legfőbb oka, már 1671-ben bevezette a császár. Nem beszél a szerző a Cobb-féle kegyetlen megtorlásokról, ami azt valószínűsíti, hogy versét még 1672-ben, nem is annak a legvégén írta.

A kézirat másolója – mint általában – pontatlan munkát végzett. (Vö. pl. a 23., 79., 90., 111.,

115., 117. sorok szótagszámhibáit, a 14., 15., 27., 44., 48., 103–104., 110. sorok kisebb-nagyobb értelmezési nehézségeit.)

15 urassagomhoz – az eredetiben talán *uraságomban* állhatott.

19 Apolghatasomert – csókjaimért.

29–32 A 8. vsz. valószínűleg a győrkei csatavesztést követő elfogatásokra utal. De mint ahogyan az előző strófák, vonatkozhatnak az 1670. áprilisi felkelés óta állandósult viszonyokra is.

31 vitezimeit – négy szótag!

33–40 A 9–10. strófák utalhatnak az 1672-es, bujdosóktól végrehajtott kísérletre.

40 lomposságghot – a németet; vö. a 16. sor „lompos német” kifejezéssel.

43–44 toborzikot a. m. táncot. A sorok értelme ez lehetett: a sátán módot lel édes fiaimnak a hátán nyargalni, siet táncolni (toborzikot tenni) a nyakukon.

45 Hamis hitűnek azért nevezheti a versíró Pethő Zsigmondot, Barkóczy Ferencet, mert 1672. szeptember 30-án, Eperjes feladásakor esküvel fogadtak hűséget a bujdosók ügyének; az egyik Barkóczy, István még Liptóban a bujdosók ellen vonuló Cobb seregéhez csatlakozott; e három katolikus mellett ugyancsak katolikus volt Csáky István, Bereg megye főispánja. Berthóthy Gábor, Sáros megyei nemes nem csatlakozott a bujdosókhoz, mikor a megye rendei táborba szállottak mellettük. (Vö. PAULER GYULA: A bujdosók támadása 1672-ben. Száz 1869. 93, 95.)

47 Cobb seregében volt gróf Pálffy Károly vezetésével egy horvát ezred is, mely nagy szerepet játszott a visszavonuló, elmaradó bujdosók felszámolásában, elfogásában.

48 Romlott sor lehet, legalábbis *funi* rusznýakokról (ruszinokról) nem tudunk. De a *Halapi*-sem tudjuk jól értelmezni.

49 szörinyen – sörinyen, serényen.

52 A sor vonatkozhatik arra, hogy a győrkei csata előtt Barkóczy István, aki jól ismerte a hajdúk vezetőit, Cobbtól származó kegyelmet ígérő leveleket juttatott el a bujdosók mellé állt hajdúkhöz, akik az ütközetben cserbenhagyták a bujdosókat (vö. PAULER: i. m. 172). A bujdosók üldözésébeől is Barkóczy vette ki leginkább a részét.

81–89 A 21–22. versszakok vonatkozhatnak arra, hogy a Lőcsétől kezdve visszavonuló bujdosósereg, köztük a Sáros megyei táborba szállt nemesek, csak Kassától keletre, Györkénél bocsátkoztak harcba a német sereggel, veszni hagyván Kisszebent, Eperjest, az egész Sáros megyét.

102 Kapy Gábor tekintélyes nemes volt Sáros megyében, katolikus vallású; az ő eperjesi házában voltak meg magukat a városból kiűzött ferencesek.

106 Cseróczy Kristóf – katolikus, a kamarai elkobzásokban tevékeny részt vett. Mikor Eperjes befogadta a bujdosókat, ő is hűséget esküdött nekik. Pár nappal később azonban a nép felkoncolta. (Vö. PAULER: i. m. 97.)

110 az Cseróczy tanács – ezt tanítja Cseróczy.

112–113 Cseróczyt a *kapások* (= parasztok) és a *pajkosok* (= bujdosó szegénylegények) verték agyon kapákkal, buzogánnyal (= lánczos bot).

67.

Kézirata: Thököly-k. 38a–46a. (STOLL 95. sz.) Kiad. BUSA, A Thököly-k. 62–70.

BUSA MARGIT szerint a vers, a 64. sz. alatt közölt Teleki Mihály ellenes verssel együtt egy kurucellenes nyomtatott röpiratból került lemásolásra. Ezt mutatná a címlap, annak verzőján az olvasóhoz intézett ajánlás és a két vers záradékaként álló kolofon: „Datum in Mesopotamia apud Leonhardum Bonvolentinum. Anno Domini M. D. C. LXXIII”, mely mögött Busa szerint Sárospatak és egy jezsuita nyomdász rejtőzik. BÀN IMRE elfogadhatatlannak tartja annak feltevését, hogy az állítólagos röpirat a jezsuiták 1673-ban Sárospatakon nyomtatták volna. (Egyht 1958. 84.)

A címlapon szereplő 1673-as évszám, és az a körülmény, hogy a felelet az 1672. év végén íródott Magyarország querelájára készült válaszként, hogy a benne szereplő személyek és eseménymozzanatok a bujdosóknak 1672-i kitámadásához fűződnek, valószínűsítik az 1673-ra való lokalizálást, sőt a 301. sor miatt esetleg az 1672 végére való datálást. Arra, hogy a lejegyzésnek egykorú nyomtatvány lett volna a forrása, nincsenek kétségtelen bizonyítékaink. A határozottan eretnekellenes hang, az elégedetlenek elítélése katolikus szerzőre vall.

A hosszú lélegzetű versben a másoló aránylag kevés hibát ejtett. (A 35., 129., 188. sorban található szótagszámhibák mellett lásd a 235. sor értelmetlen rontását.)

29 hētő – hitű.

32 kompánságh – társaság.

65–68 A bujdosók támadásának 1672 őszén sok katolikus templom, pap esett áldozatul.

70 Dajka (74. sorban Doyka István) – Dajka István egyike volt a katolikusokon bosszút álló kurucoknak; társaival Liszkan megölt egy papot, Újhelyen feldúlta a pálos konventet. (Vö. PAULER GYULA: A bujdosók támadása 1672-ben. Száz 1869. 14.)

75 à prêt neked adom – az elsőséget neked adom.

87 Mindkét várost, ill. várat ostrom alá vették a kurucok, de megfelelő ágyúk hiányában eredmény nélkül; a császári seregek közeledésének hírére pedig elvonultak.

97–98 Az itt felsoroltak voltak a bujdosók vezetői, akik a törökkel folytatott tárgyalásokban is, meg az 1672-es támadásban is fontos szerepet játszottak.

103 éghé – égi.

109 A kopasz eb a török.

145 Leveles – gonosz.

208 beléd nem avot – beléd nem hatolt.

215 kosulakban – casula = papi ruha, miseruha.

225 köz – közönséges.

301 hatvan hat esztendeje – ez 1607-et jelentene. A bécsi békét 1606 végén kötötték meg. Vagy a verset még 1672 végén írták?

68.

Nyomatott kiadásai:

I. **Técsi Miklós: Liliūm Humilitatis.** Kolozsvár 1673. (RMK I, 1153.) A4a. – A szöveg után: „Szives jó akaród az Ur szerelmében Ternyei Andras”.

II. **Técsi Miklós: Liliūm Humilitatis.** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1181.) A4a. – A záradék ugyanaz. Ezt követőleg is többször megjelent a könyv nyomtatásban. Kiadták Kolozsváron 1679-ben (RMK I, 1235); év nélkül [1679] Lőcsén (RMK I, 1240); újra Kolozsváron 1703-ban (RMK I, 1668). A variánsok szempontjából azonban csak az 1675-ös kiadást vettük figyelembe. Valószínű, hogy megvolt Técsi könyvének 1659-i franekeri első kiadásában is (RMK I, 939). Ez idő tájt Ternyei és Técsi együtt tanult Utrechtben.

Ternyei András életéről alig tudunk valamit. Hogy hazai tanulmányai után külföldi akadémiákon is megfordult, kitűnik Utrechtben disputáló magyar deákoknak hozzá is intézett ajánlásaiból: Szaki Ferencéből (1656. – RMK III, 1971), Dobrai Mihályéből (1658. – RMK I, 2018). Hazatérése után prédikátorként működött, de általunk ismeretlen helyen. Liszkai P. András 1667-ben Utrechtben tartott disputációjában több prédikátor neve között az övét is említi. (RMK III, 2400.)

69.

Nyomatott kiadása: **Szomoru Halotti Pompa.** Kolozsvár 1674. (RMK I, 1164.) Bocskai István, Zemplén megye főispánja, a felvidéki elégedetlen protestáns nemesség egyik jelentős szervezője a felkelés bukása után Erdélybe menekült, Apafi fejedelem udvarába. Régebben a sárospataki iskola gondnoka volt. (Vö. KONCZ JÓZSEF: Egyháztörténelmi adalékok. ProtKözl 1890. 6.) Természetes, hogy az elbujdosott skóla egyik alumnusa is gyászbeszédet mondott temetésekor.

Diószegi Sámuel Sárospatakon tanult. Innen ment 1669-ben a miskolci rektorságba. Miskolcra visszatért Sárospatakra. Az onnan elűzött kollégiummal került aztán Gyulafehérvárra, ahol 1675-ig a szeniori tisztséget viselte. Később prédikátor lett. Működött Dobravácán (1680), Bojton (1681), 1687-től Geródtótfaluban. További életéről nem rendelkezünk adatokkal. (Vö. BARCSA JÁNOS: A tiszántúli ev. ref. egyházkerület történelme. Debrecen 1906. I, 147, 160. – ZovLex 152.)

A következő szám alatt közölt alkalmi versén kívül csak a Bocskai István felett 1673. máj. 29-én elmondott gyászbeszéde látott nyomtatásban napvilágot. Beszédét verses részekkel fűszerezte. Lehetséges, hogy ezek között nem maga szerzte versek is vannak. [Ilyen lehet az a) és b) versbetét pl.] A c) alatt közölt vers Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum*-ának hatásáról tanúskodik, egész sorokat vett át belőle. Az e) betét a Bocskai-család eredetével kapcsolatban a Míchán-mondát, helyesebben annak második felét mondja el. Erről a temetés alkalmával Pósházi is szólt, amikor a templomban felolvasta „Az Tekéntetes Méltóságos Bocskai Familiának Geneológiájá”-t. Vö. kötetünkben a 12. sz. alatt mondottakkal.

Lehet, hogy Diószegi írta a *Hubai-k.*-ben ránk maradt egyik-másik búcsúztatót is. Vö. a 209. sz. alatti jegyzettel.

b) Vitiges – a Rómát elfoglaló kegyetlen gót vezér: Witegis (470-es évek); Glycas – nem sikerült azonosítani; Lysander – Lüsandrosz, spártai hadvezér (†395).

d) 14 Belizarius – 563-ban Justinianus császár ellen összeesküvéssel vádolták; a monda szerint az egykori hadvezért megvakították, s Belisarius vak koldusként élt.

e) 26 fűvében – a kezdet kezdetén, csirájában.

31 A Sas a Habsburg-császárra utal.

35–36 A sorok értelme valószínűleg: házának javait hő (hé – hév) kőre önték, (azaz odaveszett), de Isten menedékhelyet adott ömagának.

70.

Nyomatott kiadása: **Nánási Vas Gábor: Lelki Tudakozás** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1178.) A6a. – A szöveg után: „Samuel Dioszegi pro tempore Senior Scholae Sáros-Patakino Albensis” záradék olvasható.

Nánási Vas Gábornak, a későbbi prédikátornak a predestinációról írott könyvét, mely a sáros-pataki kollégiummal együtt menekülő tanuló munkájaként látott napvilágot, több diáktársa köszöntötte verssel. (Lásd kötetünkben 106–109. sz. alatt.)

71.

Nyomatott kiadása: **Szomoru Halotti Pompa.** Kolozsvár 1674. (RMK I, 1164.) D2b.

Megvan Lisznyai Pál *Professionum Scholasticarum Opera* c. Debrecenben 1687-ben megjelent nyomtatványának (RMK II, 1609) a székelyudvarhelyi Dokumentációs könyvtár (volt Református Kollégium Könyvtára) példányában a címlap előtti üres levélre beírva. (Vö. KLANICZAY TIBOR: Beszámoló a Román Népköztársaság könyvtáraiban végzett kutatásaimról. MTA I. OK V/1–4. 369.)

Bocskai Istvánról, temetéséről lásd a 69. sz. alatt.

A kétsoros latin idézetet és annak verses fordítását Técsi a külön címlappal ellátott gyászbeszédébe („Idvesseges Szenvedesnek Ösvenye ...”) fűzte bele. Az övé volt a második prédikáció. A gyűjtemény első gyászbeszédét, melyet a halottas háznál mondott el a kiadvány megjelenésekor már halott Görgei Pál, szintén ő készítette elő kiadásra. Az oráció végén álló „Intes a’ Kegyes Olvasóhoz” záradékban arról tájékoztat bennünket, hogy azt neki Görgei „in idea subtili” adta oda, hogy „készítien el prédikáció formára”. Emlékezetére, ahogyan tőle telhetett, 1674. február 20-án a Görgény alatti udvarházban, mint „számkivetésben nyomorgó prédikátor” öntötte formába a gyászbeszédet, melyet egyébként nem is hallott.

Técsi S. János Alsóbereckiben született, Kolozsvárott tanult. 1655-től Gálszécsen lelkészkedett, innen űzte el az ellenreformáció. Erdélybe fűtött, ahol Görgényszentimrén először tanított, 1679-től lelkészkedett. 1682-től magyarrégeni prédikátor volt, majd 1689–96 között ismét görgényszentimrei pap és egyben a görgényi egyházmegye esperese. (ZovLex 625 és HEREPÉI, Adattár III, 114.)

Fent említett gyászbeszédén kívül latin nyelvű üdvözlő verset írt Apafi Miklós és Teleki Anna 1676. szeptember 9-én tartott esküvőjére. (HEREPÉI, Adattár III, 114.)

A latin forrást nem találtuk meg, Técsi utalása ennyi: „a’ mint a Régiek közzül némellyek mondották”.

72.

Nyomatott kiadása: **Técsi Miklós: Lillum Humilitatis.** Kolozsvár 1673. (RMK I, 1153.) A3b. – A szöveg után: „Az Christusban jó akaró Atyádfia, Debreczeni P: Janos”.

Valószínűleg megvolt már a könyv 1659. évi franekeri első kiadásában is (RMK I, 939), ebből azonban egyetlen példányt sem ismerünk. Ennek feltételezésére az ad okot, hogy 1658 elején Debreceni P. János és Técsi Miklós együtt tanultak Utrechtben, a „jóakaró atyafiság” már ebből az időből datálható. Megvan a vers Técsi könyvének későbbi kiadásában is, így az 1675-i kolozsvári (RMK I, 1181), az 1679-i kolozsvári (RMK I, 1235), a lőcsei (RMK I, 1240) év nélküli, végül

az 1703-i kolozsvári (RMK I, 1668) kiadásban. Néhány helyesírási eltéréstől és hangtani változattól eltekintve ezeknek a szövege egyezik a főszöveggel.

Debreceni Szücs (Pellionis) János Debrecenben született, születési évét azonban nem tudjuk. Iskoláit itt kezdte, majd Váradon folytatta. Valószínűleg vele azonos az a Debreczeni János nevezetű váradai diák, aki itt 1656-ban Tarpai Sz. András elnöklete alatt vitatkozást tartott (vö. HERPEI, Adattár II, 85). Külföldön is tanult, 1657-ben Franekerben, Utrechtben, 1658-ban Grönningenben, majd újra Franekerben. 1658. február 20-án disputált Utrechtben (*Disputatio Politica, De Majestatica Superioritate Sive Majestate in genere* – RMK III, 2017), és itt jelentette meg Debrecen városa tanácsának ajánlva, Debrecen alumnusaként a *Conciliatorium Biblicum, az az Az egész Szent irásban ... egy mással ellenkezni láttató helyeknek öszve valo Békéltetése* c. könyvét, melyet Thadæus János művéből fordított latinból magyarra. (RMK I, 937.) Franekerben nyomtatta ki *Exercitationvm Scholasticarvm Trias De Scientia Dei* c. munkáját is (RMK III, 2053) 1659-ben.

Hazatérte után Debrecenben tanított 1665-ig, amikor is Hajdúböszörménybe ment prédikátornak. Kb. 1671-től Türkeven lelkészkedett. További életsora ismeretlen, így nem tudjuk halálának az évét sem. (ZovLex 139.)

Fentebb említett művein kívül nyomtatásban megjelent munkái: *Szivnek meg-keményedése*. Debrecen 1662. (RMK I, 986), melyről BOD PÉTER (Magyar Athenas Nagyszében 1766. 62) és SÁNDOR ISTVÁN (Magyar Könyvesház 42) említése alapján van tudomásunk. Mint a debreceni iskola tanítója („Philosophiae in celeberrima schola Debrecini praelector”) adta ki 1663-ban a *Brevis Tractatus de usu, ac Praxi Verae Logicae* c. könyvét (RMK II, 1002). Két prédikációja is napvilágot látott: *Idvessegnek Vta* 1663-ból (RMK I, 1000) és a berettyóújfalusi partialis zsinaton 1666. március 31-én mondott beszéde *Aczel Tökör* címmel. (RMK I, 1033.)

Kéziratban ránk maradt munkája *Brevis Tractatus de vanitate et nullitate metaphysicae*.

Üdvözlő verseket írt görög, héber és latin nyelven. 1658-ban Debreceni Gele Jánoshoz (RMK III, 2013), Martonfalvi Györgyhez (RMK III, 2021), Nadányi Jánoshoz (RMK III, 2023); 1659-ben Debreceni Gele Jánoshoz (RMK III, 2054), Enyedi Gáspárhoz (RMK III, 2055), Tolnai F. Istvánhoz (RMK III, 2057), 1664-ben Martonfalvi Györgyhez (RMK II, 1031), 1665-ben Komáromi Csapkés Györgyhez (RMK II, 1064), 1670-ben ismét Martonfalvi Györgyhez (RMK II, 1230).

73.

Kézirata az Eszterházy család levéltárában. OL P. 125. 57. cs. Merényi Lajos másolta le azzal a levéllel együtt, melyet 1673. június 23-án Rákóczi Erzsébet írt Eszterházy Pálnak, amelyhez a közölt verset is csatolta, kérve őt, hogy levelét égesse el. A levelet is, verset is THALY KÁLMÁN közölte. (Száz 1900. 488–90.) A versnek a „Gr. Rákóczi Erzsébet, gr. Erdődy né panaszló éneke” címet adta.

Mind a vers, mind a levél számos olyan mozzanatot tartalmaz, melyet nem tudunk megmagyarázni. Rákóczi Erzsébet a Várad megrohanásakor török fogságba került (meghalt?) Rákóczi Lászlónak (a vállalkozásáról szóló éneket lásd az RMKT XVII/10. 124. sz. alatt) volt a lánya. 1655-ben született, apja halála után Báthori Zsófia udvarában nevelkedett. Nagyon fiatalon, 1668. február 2-án ment férjhez gr. Erdődy Ádámmal, aki azonban hamarosan meghalt. 1669. december 1-én már gr. Erdődy Györgynek a feleségeként szerepel. (RÁTH GYÖRGY: Rákóczi Erzsébet emlékezete. GyőriTRégFüz 1863. 28–36.) Mindkét házassága boldogtalan volt. Erre következtethetünk a THALY KÁLMÁN által közölt levélből és versből is. Nem tudjuk azonban, ki volt az a titokzatos személy, akiért annyira szenvedett, akitől végbúcsúját veszi, és hogy mennyire volt beavatva titkába Eszterházy Pál, akinek levelet küld, üzenetet, pártfogását kéri, aki válaszol is neki. (1673. augusztus 10-i levél kiad. THALY, Száz 1900. 491.) Talán maga Eszterházy Pál?

Erdődy György Füleknek 1682-ben Thökölytől történt elfoglalásakor a kurucok közé állott. Emiatt később a császáriak bebörtönözték. 1693-ban Rákóczi Borbála búcsúztatójában még azt a kívánságot olvashatjuk Rákóczi Erzsébethez intézve, hogy „egymással való szeretetben éllenyek” férjével. (Kiadatlan. OSZKtFol. Hung. 127.) Házasságuk azonban 1695-ben annyira megromlott, hogy Erzsébet távol tartotta magát urától, aki ezért bepanaszolta őt Kollonich Lipót érseknél. Ez felszólította Erzsébetet, adja okát elválásának. 1695. június 3-án Tapolcsányból írott levelében (kiad. RÁTH GYÖRGY: i. m. 31–32) azt felelte: „továb életem veszedelmével, Lelkemnek kárhozattýával eő kegyelmével tovább laknom nem lehet”; idejét eddig is sokféle szenvedésben, nyomorúságok-

ban töltötte mellette, élete hátra lévő részét istenesen és nyugodalmasan kívánja élni. Kérelmet intéz a királyhoz, hogy jószágaival szabadon rendelkezék. (Kiad. RÁTH GYÖRGY: i. m. 35–36.)

Ebből az időből ismeretes Rákóczi Erzsébetnek egy adománylevele (1695. november 6.), mely szerint tisztartójának, Malonyay Ferencnek szolgálataiért Mádon egy féltelken lévő pusztaházat adományoz. (Kiad. SPISOVSZKY IMRE, AdZemplénT 1913. 74–76.) Ettől a Malonyaytól vett fel azután kölcsönt II. Rákóczi Ferenc 1699-ben. (Vö. DONGÓ GY. GÉZA: Ki volt Rákóczi Erzsébet grófnő 1699-ben? AdZemplénT 1913. 84–87.)

Később Rákóczi Erzsébet mégis összebékült férjével. A II. Rákóczi Ferenc-féle szabadságharc kitörésekor, 1703 őszén, hogy elkerüljék Bécs gyanúját, Erdődy György horvátországi birtokára vonulnak vissza mind a ketten. Leginkább Szávaújvárbán (Novi) tartózkodik Erzsébet, innen levelez Szirmay Istvánnal, főúri származású főpapokkal stb. pl. Brajkovich Márton zágrábi püspökkel, akihez intézett leveleit a zágrábi érseki levéltár őrzi. (Vö. THALY KÁLMÁN: Rákóczi Erzsébet síremléke Horvátországban. Száz 1891. 764–65.)

1707. nov. 8-án halt meg.

Bizonyára több verset is írt az itt és a következő szám alatt közölnél.

Panaszversének érdekessége, hogy utolsó előtti versszaka Zrínyi Miklós *A vadász* című idilliumának utolsó strófáját veszi át csekély változtatással. A versszak Zrínyinél így hangzik:

Ad jobbat az Isten, megsárgul a kalász,
Idővel megvidul a megbúsult vadász,
Valaha megfordul a rút fekete gyász,
Kit gyűlölsz, Viola, kedvedben léssen az.

(Vö. ANGYAL DÁVID: Rákóczi Erzsébet és Zrínyi Miklós. Száz 1901. 359–60.)

11 Szomolány Pozsony megye északi részében van.

74.

Kézirata: **Höllischer-k.** (1686–1693) 14a. (STOLL 118. sz.) – A szöveg után: „Tij Anyátok Kis Tapolcsán 9. Februarij Anno 1693. Groff Rákoczi Ersébeth”. Kiad. THALY, Száz 1900. 493.

Megvan a kézirat Jankovich-féle másolatában is (OSzKKt Quart. lat. 1258. 19a).

75.

Kézirata: **Höllischer-k.** (1686–93) 98b–99b, 86a. (STOLL 118. sz.) – A szöveg után: „Vége”.

Az utolsó versszak tanúsága szerint egy katolikussá lett prédikátor szerezte, amikor már kibontakozott a bujdosók betörését visszaszorító német megtorlás. A kurucok vállalkozásában a protestáns papok tevékenyen részt vettek, izgattak a király, a katolikusok ellen, felkelésre biztattak. Ez volt a legfőbb vád az evangélikus prédikátorok ellen az 1673. szeptember 23-án kezdődő első monstreperben, amikor a beidézett 32 vádlott közül a megjelentek egy része a fenyegetések hatására és a jezsuiták rábeszélésére katolizált, más része írásban beismerte bűnösségét, lemondott hivatása gyakorlásáról. De voltak, akik a bujdosást, a száműzetést választották. Erre az időpontra utal a vers hangulata. Írását 1673 őszére tesszük, annál is inkább, mivel a tizedik versszak a Pozsonyba idézett három evangélikus szuperintendensre illik.

A vers megvan a *Höllischer-k.* Jankovich-féle másolatában (OSzK Kt Quart. lat. 1258. 22b–23b) és az MTAK RUI 4r 252/I. 80–81. jelzetű újkori eredetű kéziratban is.

4 örvök – nyakörv, hurok (mely megfojtja a lelket).

7 Lásd Aesopus *Canis carnem ferens* c. meséjét. (I/4.)

10 A sor vagy úgy értelmezendő, hogy felingerelték támadásra a németeket. Vagy rossz szöveggel van dolgunk, és a sor utolsó szava helyesen: *nemességet*.

11 A sor mondanivalója nem világos.

23 torban – ti. halotti torban.

35 Megh verdeődék – megkopott, a szőrét kitepték.

36 Ez lett a prédikátorok sorsa, mivel papi hivataljukban nem maradhattak meg többé, állásukat elvesztették.

38 A sor valószínűleg arra mutat, hogy személy szerint Zólyom, Lipót, Turóc megyék evangélikus szuperintendensre céloz a versszerző. Az első beidézettek, áldozatok ők voltak. A *megye* szó jelentett templomot, főtemplomot is ebben az időben. *Kövér* a gazdag alapítványok miatt volt.

40 gyermekteknek helyett valószínűleg *gyermektek* állhatott az eredeti szövegben, így jó a szótagszám is, az értelme is.

44 A sor, akárcsak az utána következők, a térítvény aláírókra vonatkozik.

52 Jgessétek – a. m. ügessetek.

76.

Nyomtatott kiadása: **Szendrei Ferenc: Kellemetes Elmelkedések.** Kolozsvár 1673. (RMK I, 1152.) – A könyv címlapján olvasható, ahol az alábbi mondat vezeti be: „Holott légyen kedves és kelletlen a' vétek, ezek szerint nézhetni.” Kiad. SZABÓ KÁROLY: RMK I, 477.

Szendrei Ferenc 1633-ban született. Zoványi szerint előbb Sárospatakon, majd 1654-től Nagybányán tanult, 1655. április 25-én Debrecenben lépett a felsőbb osztályokba (ZovLex 591). GULYÁS JÓZSEF (A sárospataki főiskola diákjai. Egyht 1944. 132.) adata szerint 1656. január 17-től tanult Sárospatakon; egy évig a negyedik, a második évben a harmadik classis collaboratora volt. Ibrányi Ferenc alumnusaként ment külföldi akadémiákra. 1658-ban Utrechtben, 1659. február 28-tól Franekerben, ez év október 5-től Groningenben találkozunk nevével a teológus hallgatók között. 1661-ben Londonban is járt. Voetius Gisbertus elnöklése alatt 1658. szeptember 25-én *De Sacramentis in Genere et in Specie* tárgykörből tartott disputációja nyomtatásban is megjelent Utrechtben (RMK III, 2026).

Hazatérve Mádon, azután Mezőzomborban lelkészkedett. Az ellenreformáció üldözése elől Erdélybe futott. További életéről nem rendelkezünk adatokkal.

Fentebb említett disputációján és az *Elmelkedések*-en kívül más munkája nem jelent meg nyomtatásban.

Akadémiai éveiben üdvözlő verset írt 1658-ban Nadányi Jánoshoz (RMK III, 2024) és 1659-ben Tolnai F. Istvánhoz (RMK III, 2057).

7 Jezábel, Ácháb király felesége üldözte a zsidók prófétáit, pl. Illést.

77.

Nyomtatott kiadása: **Henricus Molanus: Dissertatio astronomico-philosophica de generatione maculorum in sole et fixis.** Bréma 1674. [Lelőhelye: Landesbibliothek Gotha, Miscell. disputationum juridicarum 59 (44).] Kiad. KARL-HEINZ B. JÜGELT: Elfelejtett magyar versek XVII–XVIII. századi külföldi disszertációkban. ItK 1967. 465. – A vers után: „Joannes N. Dalnaki, Transsylvanus Hungarus Nobilis” záradék olvasható.

Az üdvözlővers szerzője a közrebocsátó szerint „kétségtelenül a NAGY IVÁNNÁL (VIII, 68–70) említett Dalnoki Nagy család tagja; közelebbről sem az életrajzi gyűjtemények, sem Szabó és Hellebrant nem ismerik”. A vesztfáliai J. H. Molanust köszöntötte Dálnoki abból az alkalomból, hogy 1674. február 14-én Bréma kálvinista akadémiai gimnáziumában fenti című értekezését megvédte.

4 ut est – miként van.

5 occultae qualitates – titkos minemőség.

8 Cartest – Descartes-ot.

78.

Kézirata: **Thököly-k.** 54b–58a. (STOLL 95. sz.) Kiad. BUSA, A Thököly-k 79–84. – A szöveg végén: „Vita Verecunda est MUSA jocosa mihi. Finis.”

BUSA MARGIT a verset allegorikusan magyarázta. Az Epicurus és Epicura „álnevek” alatt szerinte, Bársony György szepesi prépost, címzetes váradi püspök és testvére, Bársony János, ítélőmester versengenek a hataloméért. Emellett ismeretlen adatokat vélt kiolvasni a felső-magyarországi, a szepességi rekatolizációs eseményekről. Minthogy pedig Bársony Jánost 1672. július 12-én Turolukán a felháborodott evangélikus tömeg megölte, a keletkezés idejét ez előttré helyezte. BÁN IMRE mutatott rá, hogy a párbeszédés vers szatíra, pasquillus Bársony György ellen. A címében szereplő extasis – megdöbbenést, rémületet jelent. „Nem a protestánsok megdöbbenéséről van itt szó, hanem Epicuraéről, akit a vers a püspök hűgának mond, s bátyjával szemben incestus-szal vádol, amelyért aranyhegyeket várt, úgy látszik: hiába.” (Egyht 1958. 84.) A bűnös viszonyra nyílt

célzás az Epicura és az Epicurus név is. A versben szó sincs Bársony Jánosról. A verset BÀN 1674 tavaszára datálja. Bársony György ugyanis kieszközölte a lengyel királynál, hogy rendkívüli törvényeszkét állíthasson fel az elzalogosított 13 szepesi városban működő evangélikus prédikátorok elítélésére. (Vö. ESZE TAMÁS: Bársony György „Veritas”-a. ItK 1971. 680.) 1674 tavaszán állították fel a szepesváraljai bíróságot, elnöke Bársony György volt, s ebben a minőségben Szepesváralján tartózkodott.

A Bársony Györgyöt támadó pasquillus mint személyeskedő vers több olyan momentumot tartalmaz, melyre ma már nem tudunk kellő fényt deríteni. Az sem állítható bizonyosan, hogy a benne szóban forgó „Holiczy” gróf, Czobor Ádám-e, aki 1670 óta volt Holics ura. Nyers, erőszakos, egykor a protestánsokat üldöző főúr, aki gyakran szidta I. Lipótot, ami miatt üldözésben is volt része. (Vö. PAULER GYULA: Wesselényi és társainak összeesküvése. Bp. 1876. II. 376.) Nem tudtuk megállapítani, milyen hatalmaskodási, birtokadományozási, megvesztegetési műveletekről van szó, milyen bécsi összeköttetésekről történik említés; hogy a 175. sor Brodskj-ja személy- vagy helynév stb.

Feltehetőleg a kézirat összeírója a másolásban itt is követett el hibákat. Erre mutatnak a 23., 26., 27., 37., 48., 78., 104., 115., 131., 161., 175., 181., 205. sorainak szótaghibái is, más valószínűnek tetsző szövegrontások mellett.

7 Szakolcza – község Pozsony megye északnyugati részén, Holics szomszédságában; említi a 132. sor is.

13 nincs titok, melyre fény ne derülne.

15 kis biró – a lelkiismeret.

16 húr – kurva (die Hure!).

25 Az éjszaka és a szerelem meg a bor nem javall önmérséklést.

30 essem – olv. esém.

41 Bertholdi János – Bán Imre szerint: Berthóthy Gábor. (Vö. BRUCKNER GYÓZŐ: A reformáció és ellenreformáció története a Szepességben. Bp. 1922. I, 335.) Maga az eset ismeretlen előttünk.

59 Kis aszony kanczammal – a fentebb, a 43. sorban említett lányára vonatkozhatik.

63 A sor végi *erszényem* az előző sor végső szavának téves megismétlése lehet.

74 tér az idő ezennen é félre – az idő éjféltre jár.

87 terödel – törődöl.

115 attyais – alighanem az eredetiben *attyafi is* állott.

119 Aki szurkot fog meg, bepiszkolja magát.

128 nocturnumnak praebendája – az éjszakázásnak (éjjel történt dolognak) javadalma (javadalmazása).

129 attyáe – a. m. atyai.

133 Holiczy urra – vö. a bevezető jegyzetben mondottakkal.

134 halomra – tömegesen.

165 A secretariusról, aki itt Bársony jóakarójaként, a „Holiczy gróf” irányában gonosz emberként nyer említést, s a következő sorok szerint „megszelídíthető” – nem tudjuk, hogy személy szerint ki lehet.

168 solsequium = napraforgó.

169 Kúti – valamilyen birtokrész, falu neve lehet, mint alább a vele együtt említett Brodskj is.

202 kasulához – barátruhához, miseruhához.

79.

Kézirata: Tóth Ferenc kézírata (1810) IV. 79a–88a. (STOLL 620. sz.) Kiad. VARGA, KKK 135. sz. A verset megelőzőleg a kézirat 78a levelén az alábbi megjegyzést olvashatjuk az eredetéről: „A nápolyi gájáztatás előtt Posonyba 1674-be czitaltatott bizonyos Papnak versei, az ő Posonyi vexáltatásokról. A Beregi Tiszt. Tractus Archivumából küldi Pápai Professor T.T.Tót Ferencz urnak Széles András, Vári Prédikátor és a Beregi Tractusnak Notariussa.”

Ismeretlen szerzőnk művében több prédikátornak a neve, működési helye eltér az egyéb forrásokban olvasható adatoktól. (Pl. RÁ CZ KÁROLY: A pozsonyi vértörvényesség áldozatai 1674-ben. Sárospatak 1874. – ANTALFI JÁNOS: Beiträge zur Geschichte der von Admiral Ruyter ... befreiten in Zürich aufgenommen ungarischen Geistlichen. SpFüz 1863. 158–65, 252–67, 386–417. (26,

többnyire református prédikátor életrajza Lavater J. zürichi professzor kérésére általuk 1676-ban írva; az énekben ezek közül 22 személy szerepel.) – Debreceni Ember Pál: *Historia ecclesiae reformatae in Hungaria et Transylvania*. Utrecht 1728. – Joh. Burius: *Micae historico-chronologicae evangelico-Pannonicae*. Kiad. LICHNER PAULUS. Pozsony 1864. – A protestáns papok ellen 1674. Szelepcsényi György esztergomi érsek elnöklete alatt Pozsonyban tartott *delegatum judicium* teljes jegyzőkönyve. Kiad. LADÁNYI GEDBON. SpFüz 1863. 542–67, 565–90, 915–33.) Egyik-másik névrontás lehet másolási hiba. A keresztnevek eltéréseit talán az magyarázza, hogy szerzőnk nem tudta pontosan valamennyi prédikátortársa nevét.

Az 1674-ben a pozsonyi rendkívüli törvényszék elé idézett és ott nagy létszámban megjelent ref. és ev. lelkészek ügyének tárgyalási menete, kimenetele, a tényleget alá nem író prédikátorok bebörtönzése, majd gályarabságra hurcolása és megszabadulása (addig azonban többen életüket vesztették) az említett és számos más forrásból, feldolgozásból ismert. Reálisan tájékoztat a per lefolyásáról az ének szerzője is. Az események elmondásában azonban csak a prédikátoroknak a börtönbe való elhurcolásáig terjed ki. Mindössze a berencsi rabokkal kapcsolatosan tesz olyan megjegyzést (a 395–96. sorokban arra kéri Istent, szabadítsa meg őket, mielőtt elpusztulnak a tömlőc bűzében), mely azt a gyanút kelthetné, hogy nem az 1674. május 29-i, illetőleg június 6-i elszállításuk után röviddel keletkezett. Némi gyanút kelthetne a vers nyelvezete, verstechnikája is. Mégsem tartjuk valószínűnek, hogy az éneket nem 1674 második felében írták, mert nem látszik hihetőnek, hogy a szerző a prédikátoroknak a további sorsával ne foglalkozott volna, vagy ha tudatosan „archaizálta” az eseményeket, ne szólta volna el magát.

Nem tudjuk, református vagy evangélikus (vö. a 117–120. sorokkal) volt-e az ének szerzője. Az evangélikus lelkészekkel alig foglalkozott.

A szerző magáról az ének bevezető strófiáiban mond valamit, a befejező versszakok szubjektív részei már nem nyújtanak tájékoztatást. Állítása szerint, neve is, a szerzés helye is benne van az énekben, „jeles mesterséggel feltette” ezeket, de mindjárt meg is mondja: „alig reménylheti”, hogy az olvasó fellelje. Említi Kércs, Vámospércs neveket is, mondván, nehogy azt gondoljuk, hogy ott írta. Kércsi, vámospércsi prédikátorról a Pozsonyba idézettek közt nem tudunk.

A vers írója, vallomása szerint, 1674. június 1-én lépett meg Pozsonyból. Ruháját levétvén, átúszott a Dunán, majd szekéren 18 napig utazott, míg oda érkezett, ahol prédikátortársai kérésére elmondta, amit Pozsonyban tapasztalt. Ez alatt az idő alatt messzire eljuthatott, akár Erdélybe is. RÁCZ KÁROLY idézett könyvében több olyan prédikátort említ, akik megjelentek Pozsonyban, és onnan aláírás nélkül elmenekültek, akiknek neve szerepel a törvényszéki jegyzőkönyvben, de nincs sem az elítéltek, sem a bebörtönözöttek, gályarabságra hurcoltak között (pl. a 232., 339., 366., 523., 557., 581., 614. stb. szám alatt említettek).

A június 1-re lokalizált szökés lehetséges volt. A fej- és jószágvesztésre ítélest 1674. április 4-én hirdették ki a prédikátoroknak. Ezt követően hosszú időn keresztül agitálták őket, hogy írják alá a tényleget, mely szerint lemondanak tisztjukról, illetőleg eltávoznak az országból. RÁCZ előadja, hogy a „jezsuiták titokban ösztönözték őket, hogy szökjenek el” (i. m. 203). Csak május 4-én verték vasba, börtönözték be az első négy református prédikátort. Május 10-én 135-en tényleget írtak alá. Május 29-én történt a nagyobb tömegű bebörtönzés, addig az elítéltek szabadon jártak-keltek. A börtönbe vetettek jó része tényleget adott. Azok közül, akik állhatatosak maradtak, szám szerint 46 személyt, a május 4-én bebörtönzöttekkel együtt különböző helyekre szállítottak. A még Pozsonyban maradt 41 református prédikátor közül huszat május 30-án vittek el, de börtönbe került ugyanekkor a többi huszonegy is.

Az énekszerző a május 30-i megidézésen betegsége miatt nem jelent meg, az ezt követő második napon pedig megszökött a városból.

Jegyzetünkben csak azokkal a személyekkel kapcsolatosan teszünk észrevételt, ahol az énekszerző adata kiegészítésre szorul vagy más forrásokkal szemben pontatlan.

22 Iván hóra – Szent Iván hónapja: június.

28 jusra – a törvényre.

34 földre – ti. mérföldre.

35 el varra – A kéziratban lapalji jegyzetben: „ellődult, így szólnak Sárospatakon a deákok” megjegyzés áll. A TSz II. 925. hasábjában szerint is 'elölon', 'odébb áll' jelentésben megtalálható a Székelyföldön.

45 Mandatummal – parancsoló levéllel.

49 Tarnóti *István* nevű jezsuitát ismerünk ebben az időben Nagyszombatból.

- 54 Invoca vasárnapja a húsvét előtti hatodik vasárnap. Az *invoca* szó jelentése: hívj (segítségül), szólíts.
- 55 Böjt más hónap – március.
- 56 Judica vasárnapja a húsvét előtti második vasárnap. A *judica* szó jelentése: ítélj meg.
- 67–68 A sorok értelme: elbujdosnak.
- 69 az uraknak sorsa – a Wesselényi-féle összeesküvés kivégzett áldozatai.
- 71 A pozsonyi *zöld házban* működött a Judicium Delegatum. (Vö. PAULER GYULA: Wesselényi Ferenc nádor és társainak összeesküvése. 1664–1671. Bp. 1876. II. 236.)
- 85 Forgács Ádám országbíró, 1673-ban az alkotmány felfüggesztésekor az Ampringen kormányzó mellé rendelt négy magyar tanácsos egyike, Nógrád főispánja, a pozsonyi törvényszék bírójának egyike.
- 93 Mi – mert.
- 95 A 428. sor szerint a putnoki prédikátor Kálnai Péter volt.
- 101 Miskolci Mihály füleki prédikátorról a 390. sor azt mondja, Berencs várába vitték.
- 106 pareálni – megjeleni.
- 116 ad excelsam sedem – a fő törvényszékre.
- 122 az érsek – Szelepcsényi György.
- 123 Pálffy Miklós Pozsony megye főispánja; Mahaláni – Maholányi János a Judicium Delegatum tagja; Zitsi – Zichy István koronaőr.
- 126 Kollonich Lipótot, a Kamara elnökét Szelepcsényi György érsek nevezte így a prédikátorok előtt (vö. a 310. sorral!); régebben ugyanis máltai lovag volt, köpönyegén vörös keresztet hordott, ahogyan erre Bán Imre lektori jelentésében a figyelmünket felhívta.
- 127 Persits közvádlót említi hátrább a 369. sorban is. A „más két püspökök” Sennyei István, veszprémi és Széchenyi György ekkor ugyan már kalocsai érsek, de egyben a győri püspökség helytartója.
- 129 elő képpenn – először, elsőként.
- 143 Miskolciról már előbb is szó volt a 101. sorban.
- 157 subscribáltak – A prédikátorokat arra akarták rábeszélni, hogy írják alá a papi tiszttségükről lemondó nyilatkozatot, miután elismerik bűnösségüket.
- 162 morvai nadrág – amint a következő sor mondja: bilincs.
- 175 quindennán tul – tizenöt napon túl.
- 177 Itt biztosan kígyó rejtőzött a fűben (lépre akarták őket csalni).
- 182 ejurálnánk – esküvel ígérnénk.
- 193–208 A vádpontokra vonatkozólag vö. a bevezetésben említett munkákat. LADÁNYI GEDEON közli a Delegatum Judicium jegyzőkönyvét, a vádakát, tanúvallomásokat (SpFüz 1863. 542–67, 656–90, 915–33).
- 207 Szüts János, Mósik – helyesen: Mojszik János az elégedetlenek, a bujdosók vezetői. Mojszik ónodi kálvinista katona volt, aki 1672 nyarán társaival kivonult Ónodból, csatlakozott a bujdosókhoz; az őszi támadáskor felégette a várost, hadával kínozza az ónodi katolikusokat. (Vö. Egyht 1959. 150–60. lapon a 250. jegyz.)
- 231 hóstátra – a város külső részeibe, a külvárosba.
- 247 A pápai prédikátor Selleyi István volt; április 4-én ő nyilatkozott a prédikátorok ártatlanságáról. (Vö. RÁCZ: i. m. 157–58.)
- 261 Csúzi Cseh Jakab Losoncon volt prédikátor.
- 262 Harsányi Móric István rimaszombati pap volt.
- 321 Bátorkeszi István veszprémi, Czeglédi Péter lévai, Selleyi István pápai, Miskolczi Bodnár Mihály rimaszombati prédikátorokat 1674. május 5-én verték vasba, majd végighordozván a város utcáin, felvitték őket a vár tömlőcébe, ahonnan máj. 29-én Berencsre szállították.
- 337 a gubernator secundus a rege – Szelepcsényi érsek, aki Wesselényi halála óta a nádor helyett helytartó volt, és e feladatkor egy részét, elsősorban az igazságszolgáltatást, az alkotmány felfüggesztése után is megtartotta.
- 354 Hajzert – Heisler Ferdinándot, aki a vádlottak egyik védője volt.
- 368 abbas – apát.
- 380 Ezechiás – Juda királya, aki minden kincsét megmutogatta a babiloni király követeinek (Es. 39. fejt.), melyet azután később a babiloniak elraboltak.

- 386 pünköszt hó – május; május 29-én 52 prédikátort szállítottak el Pozsonyból az ének következő strofáiban említett helyekre.
- 389–393 Vö. a 321. sor jegyzetével; a négy református prédikátorral együtt Berencsbe vitték a következő sorban megnevezett Lánit, helyesen *Láni György* (RÁCZ: i. m. 112, 212) korponai tanítót is.
- 396 foetor – bűz.
- 397 Kővárbann – Kapuvárba.
- 398 *Szendrei* György nevéből a szótagszám miatt lett Szenderei.
- 399 Szombati – *Rimaszombati Kis* János Csoltón volt prédikátor (lásd ANTALFI: i. m. 398; RÁCZ: i. m. 152).
- 400 Válirol – *Felsővályi* (Gömör megye).
- 402 Sallai Istvánt a Pozsonyba idézett prédikátorok közt nem ismerünk. RÁCZ említ egy Sallai *János* nevű Igmándról, és egy *Szalai Jánost* Runyáról. Szerinte (i. m. 170, 212) ez utóbbit vitték Kapuvárba. A jegyzőkönyv (SpFüz 1863. 671) és Burius (i. m. 105) hasonlóan beszél.
- 404 *Szendrei* Márton (neve a szótagszám miatt lett Szenderei) a jegyzőkönyv szerint „Harmadiensis” (SpFüz 1863. 670), valójában harmaci prédikátor volt.
- 406 Ladnótzai István serkei prédikátor helyett a Lavaterhez írt életrajz is (SpFüz 1863. 398), RÁCZ is (i. m. 111, 212) *Ladmaci* István *szelici* papról beszél. Mások serkei papnak mondják. (Vö. ROMÁN ERNŐ: Az alsóborsodi egyházmegye... története. Miskolc 1926. 80.)
- 413 Mangó Szentpéteri István simoni, ifj. Szentpéteri István jánosi prédikátor volt. (RÁCZ: i. m. 175–76.)
- 415 Szentpéteri István volt ez, a hetényi prédikátor.
- 419 megyéjekkel – egyházközségükkel, templomukkal.
- 420 Harsányi Móric István, Kaposi István rimaszombati prédikátorok.
- 421 Debreceni Ember Pál, RÁCZ szerint is (i. m. 106, 213). Kóródi *János cseglei* prédikátorról van szó. Burius, valószínűleg, a Corodi írásmódot fordította „Johannes Cziródi, Czeglédiensis”-re (i. m. 104).
- 424 Kocsi Csergő Bálint pápai rektorról van szó.
- 427 Ismertebb névalak: *Alistáli*.
- 430 Szodai András is sáraiak közül – *Szodói Balogh* András *sároi* vagy *nagysároi* prédikátor-ként szerepel más forrásokban.
- 432 Sajószentpéteri Márton ROMÁN ERNŐ (Az alsóborsodi ... egyházmegye története. Miskolc 1926. 81–82) szerint a Putnok melletti héthi egyházközségből való; egyéb források azonban hetényi prédikátornak mondják. (SpFüz 1863. 267; RÁCZ: i. m. 154–55.)
- 435 Kovászai helyett más forrásokban *Krasznai* olvasható.
- 439 Szomodi János a Lavaternek írt életrajzban „Szentiensis”-ként szerepel (SpFüz 1863. 256), RÁCZ szerint Szendén működött (i. m. 178).
- 441 Szalatsi Mihály a többi forrásban *Szalóczi* Mihályként olvasható, és nem Zablogyból, hanem *Zubogyból* (Gömör megye) való.
- 442 Simonyi Péter a simoni református iskolának volt a tanítója. (SpFüz 1863. 395–96; RÁCZ: i. m. 161.)
- 445 iberharti várba – Eberhardba.
- 447 Kanta *Pál* volt a neve: *Gömöri* Kanta Pál. (Ember Pál, RÁCZ: i. m. 68.)
- 448 Veresmartit Ember Pál is, RÁCZ is *Tamásként*, mint *serkei* rektort említi (i. m. 198).
- 450 Szeretsenbenn lakott Johannes Nemethi – A jegyzőkönyv is (SpFüz 1863. 668), RÁCZ is Nemethi *Györgyöt* említi *Szerencsről* (Győr megye – i. m. 130); Debreceni Ember Pálnál „*Stephanus* Nemethi *Szeretseniensis*” olvasható.
- 451 RÁCZ Szathmári Mihály *teveri* prédikátorról annyit tud, hogy a megidéztesen csak megjelent; szerinte Eberhardba Szathmári *István tapolcafői* prédikátort vitték (i. m. 171, 212). Ember Pál is „*Stephanus* Zathmari *Tapotzaföensis*”-ről szól; Buriusnál Szathmári Mihály szerepel, de helymegjelölés nélkül (i. m. 104).
- 454 Köpecsi *Haller* Balázs skárosi prédikátor volt. (SpFüz 1863. 258–63; RÁCZ: i. m. 107–109.)
- 455 vasasok lábbal – vasra verve, megbilincselte lábbal.
- 487 moneálsz – intesz.
- 493 agitur tua res – a te ügyedről van szó.
- 494 ardet proximus paries – már a szomszéd ház ég.

Kézirata: **EK Pray Collectio XX.** 31. számú darab.

Az ismeretlen eredetű kéziraton egy névtelen személy, a tartalomból következtetve sárospataki deák, cikornyás stílusban írt prédikációparódiáját olvashatjuk. A szóvirágos frázisokban bővelkedő hang mögött azonban az 1670-es évek eseményei, a pataki iskolára és gyülekezetre vonatkozó utalások bukkannak lépten-nyomon elő. Így a régi víg ivászatok hangulatát visszhangzó beszédben szó esik „a 130 esztendő folyásában” virágzó pataki skóláról, az Angliából, Hollandiából hazatért diákokról, az „egesseges és métel nélkül valo tudomant le hozo humanissimus Magisterek és Rectorok”-ról, az északról támadt szélről, „mely által szökölteté a hegyeken és nagy vizeken” a bárkák kormányzóit. Felszólítja az Ecclesia lantját, sirjon e bajokon. Ő pedig búcsúzik ivóbaráitól. (Itt olvasható, az a) alatt közölt kétsoros időmértékes vers „amaz magyar Prosodiastestől”.) Utána arról folyik szó, hogyan változott meg régi állapotuk. „Vallásunkal ellenkező Dolgot kel fel vennünk és követnünk ... nem Predikalunk”. A b) alatt közölt verssorok után Rebekájától búcsúzik, kit elméje negyedének, lelke felének, teste egészének nevez. Ő is felveszi „a zarandokság utját a Dominus Magister”-rel együtt. Istenhozzádot mond régi jó szomszédjának, Pataki Oskola Ferencnek, kinek felesége halálos betegségben adományt legált a coetusra, majd elköszön a pásztor nélkül hagyott ecclesiától. A 4. lap végén pedig ezzel a záradékkal fejezi be írását: „Dixi. Jrtam az Sohonnaj Liceumnak. Ez Jelen valo Ezer Esztendőt Hat Szazat és Hetven Négyet érő üdönek metamorphosisában”.

A versbetétek lejegyzésének, ill. keletkezésének ideje tehát 1674. Ezt az évszámot megadja FÖLDVÁRY LÁSZLÓ is, aki a b) alatt közölt két strófát „Egy sárospataki deák tréfás predikációja” címmel, de minden egyéb magyarázat nélkül az ItK 1903. 199. lapján kiadta.

1674-ben folyt Pozsonyban a protestáns lelkészek, tanítók ellen a peres eljárás. Talán ezért biztatja futásra a mi diákunk János papot (Pósházi Jánost?), minthogy a Pozsonyba citáló levél már megérkezett.

Kéziratai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 83b–85b. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, Ad. I. 49–53. és BUDA, SzD 93–95. – A szöveg végén: „Amen Finis”.

II. A sárospataki Református egyházkerületi könyvtár Kt. 1108. számú vegyes gyűjteményének 30–31. lapján. Címe: „*A' Magyar-Igaz Keresztyén Vallásu Rab Prédikátoroknak ahitatos keservessen panaszkodo, szepen oktató és magokat batorito, szep reménsséggel táplalo Enekek.* Sub Leopoldo 1674. Birints Váraban. Nótautalása ugyanaz, mint a *Szentsei-dk.*-ben.

Az utolsó versszak tanúsága szerint „Belincs várában” (Berencs) írták július havának első hetében, 1664-ben. Ez azonban csak másolási hiba lehet 1674 helyett. A pozsonyi rendkívüli bíróság előtt megjelent prédikátorok közül 1674. május 5-én négy tekintélyes ref. prédikátort: Bátorkeszi István, veszprémi; Czeglédi Péter, lévai; Miskolci Bodnár Mihály, füleki; Sellyei István pápai lelkészt vasra verve hordoztak végig Pozsony utcáin, hogy társaikat megfélemlítsék; majd társaiktól elválasztva, a pozsonyi vártömlőcében fogságra vetették őket. Május 29-én azonban felhozták őket a börtönből, és hozzájuk bilincselve Láni Györgyöt, Korpona ev. iskolarektorát is, ruháikból kivetkőztetve, Berencsre vitték. Közel tíz hónapos fogságuk alatt terhes, megalázó munkát kellett végezniök, míg 1675. március elején elindították őket Olaszország felé. (Vö. RÁCZ KÁROLY: A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben. Sárospatak 1874.)

RÁCZ szerint az éneket Bátorkeszi István szerezte (i. m. 216). Neki tulajdonítja RÁCZ a „Panaszolkodhatunk, bizony méltán sírunk” kezdetű verset is (lásd kötetünkben 94. sz. alatt), de állítását nem bizonyítja érvekkel.

Az ének számadataiban, az események rendjének előadásában nem mindig egyezik egyéb adatokkal; a 18–20. versszakok mintha arra mutatnának, hogy nem is 1674-ben, hanem a következő évben keletkezett.

A verssorok szótagszáma sok helyen bizonytalan; általában a tizenkét és tizenegy tagú sorok váltogatják egymást, bár túlsúlyban a tizenkettesek vannak.

Nótautalása Skaricza Máté 74. szoltárparafrázisára vonatkozik. Dallamát lásd RMDT I, 226/III.

- 1 Sion leánya – a protestáns egyház.
 4 Rákhel – Jákob felesége (I. Móz. 29), a zsidók egyik ősanja, akit a bibliai hagyomány szerint Bethlehem közelében temettek el, és amikor Heródes a kisdedeket legyilkoltatta, a föld alatt nyugvó Rákhel is zokogott. (Máté 2, 18.)
 5 mast – a. m. most.
 10 Az Apokalipszis fenevada a prédikátorokat üldöző római egyház. (Jel. könyve 12. fej.)
 11 Páthmos – Pathmosz szigete, ahol Szent János a Jelenések könyvét írta.
 28 perváta – emésztőgödör. (A berencsi foglyok helyzetéről vö. RÁCZ KÁROLY: i. m. 214–215. Sorsukat tárgyalja a 45–60. sor.)
 33 cselédinket – családunkat.
 43–44 Berencsre indításuk előtt, még Pozsonyban történt.
 58 A három halott nem a prédikátorok közül kerülhetett ki. A hazai börtönökben ketten haltak meg, egyikük Kapuváron, a másik Sárváron (vö. RÁCZ: i. m. 223)
 61 A foglyok száma RÁCZ szerint 93 volt, közülük 46 református vallású; Olaszország felé 69-et indítottak útnak (i. m. 211, 224).
 69–76 A sorokból azt lehetne következtetni, hogy a gályarabságra eladott prédikátorokról van szó. Erre az 1675. évben került sor.
 74 siklus – kb. 15 grammot nyomó ezüstpénz volt.
 90 Szent Jakab hava – július.

82.

Kézirata: **Mihály deák kódexe** (1679) 106a–107b. (STOLL 106. sz.) Kiad. ERDÉLYI, EPhK 1888. 159–61. – A szöveg végén: „Amen. Finis”.

Az utolsó versszak megadja a keletkezés pontos idejét: 1674. szeptember 15. A pozsonyi rendkívüli törvényszék által elítélt ref. és evangélikus prédikátorok, tanítók ebben az időpontban már különböző börtönökben sánylódtak. A berencsiben 5, az eberhardiban 6, a kapuváriban 7, a sárváriban 15, a komáromiban 20, a leopoldiban 40. (Vö. RÁCZ KÁROLY: A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben. Sárospatak 1874.)

Nótautalása Szepsi Csombor Márton énekére vonatkozik, szövegét lásd RMKT XVII/8. 62. sz. alatt. Dallamát pedig a RMDT I, 88. sz. alatt.

- 27 A tüzes kemencébe vetett három ifjúról lásd Dán. jöv. 3. fejezetét.
 28 István mártíromságával kapcsolatban vö. Ap. csel. 7. fejezetével.
 47 Hophnit és Phineast az Isten büntetésekképpen, mivel a törvényeket nem tartották meg, a filiszteusokkal vívott csatában elpusztította. /I. Sám (I. Kir.) 4, 11./
 59 magad kenyen – önként.
 72 párhagyma – póréhagyma.
 85–88 A sorokkal kapcsolatosan lásd Pál levelét a Rómaiakhoz: 8, 38–39.

83.

Kéziratai:

I. **Tóth Ferenc kézirata** (1810) II. 103ab. (STOLL 620. sz.) Az egyháztörténeti gyűjteményben a vers előtt a következő megjegyzés olvasható: „A' Protestáns Ekklesiái Archivumba tétethető két siralmas Enek. Első Magyar Sion Siralma.” (A verset azonban nem követi a második ének!) A szöveg végén az alábbi záradékot találjuk: „Irattatott a' mint láttzik Túl a' Dunán a' Református Papoknak a' Gallyákon való raboskodások alatt 1674 tájján.” Terjedelme 17 versszak.

II. **Szinyei Gerzson-ék.** (XVII. sz. vége) 21–23. (STOLL 155. sz.) Kiad. HARSÁNYI, ItK 1918. 81–82. Terjedelme 16 versszak.

III. **Szentsel-dk.** (1704) 127b–129b. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, Ad. I, 54–55; BUDA, SzD 135–36. Címe: *Cantio alia*. – A szöveg után: „Amen”. Terjedelme 16 strófa.

IV. **Gyöngyössi Pál gyűjt.** (1727) 9a–102. (STOLL 187. sz.) – A végén olvasható: „Amen 30 Aug. 1726.” megjegyzés a másolás ideje. Terjedelme 16 versszak.

V. **Kovács András-ék.** (1770–797) 20b–21b. (STOLL 296. sz.) Címe: *Az anya szent egyház üldözését sirató szép ének*. Terjedelme 16 strófa.

Kiadásunk alapjául a Tóth Ferenc egyháztörténeti gyűjteményében olvasható szöveget választottuk.

tottuk. Részben azért, mivel itt olvasható az ének leghosszabb szövege; a 8. versszak ugyanis csak itt fordul elő. Másrészt ez látszott a legjobbnak, mely mindössze két helyen tér el jelentéktelen módon a III–V. forrástól (az 56. sorban *kére* van a *kiván*, az 58.-ban *hatalmad* áll valamennyi többi lelőhely *tehetséged* szava helyett.) Figyelman kívül hagyva a II. forrást, melyről külön lesz még szó, Tóth Ferenc szövege 12 esetben mutat eltérést a III. és V. forrástól, öt esetben a IV–V. forrástól, három ízben a III., IV. kéziratok szövegétől. A variánsok azonban az ideális szöveg szempontjából az esetek legnagyobb részében közömbösek, illetőleg rontások.

Mint említettük a 8. versszak hiányzik a felsorolt lelőhelyek szövegéből. Hogy azonban eredetileg a szerzői szöveg részét alkotta, következtethető a *Komáromi-ék.*-ből (1701. – STOLL 162. sz.), ahol az éneknek csak nagyon csonkult szövege van meg. A Tóth-féle másolat nyolcadik versszaka itt a 11. strófa után áll. Belőle az alábbi töredéksorok vannak meg:

Eő kezeit te ellened
 reá tur,
 Jákob háza egyipt
 van az nagy Ur.

Itt egyébként nincs nyoma az 5–6. strófának, s úgy látszik, hiányzik a 16. versszak is. A *Komáromi-ék.* annyira töredékesen őrizte meg az éneket, hogy a változatok szempontjából nem lehetett figyelembe venni.

Az éneket általában az 1674-es pozsonyi vérsztörvényszék áldozataival hozzák kapcsolatba, és mint a protestáns prédikátorok üldözésének visszhangját erre az időtájr helyezik keletkezését. HARSÁNYI ISTVÁN, aki az ének szövegét a *Szinyei Gerzson-ék.*-ből kiadta (A sárospataki könyvtár XVII. századi verseskönyv-töredéke. ItK 1918. 81), a vers keletkezését korábbi időponthoz köti. A 14. versszak „Pogányoktul pusztítani mar ne hagy” sorban a *pogányoktul* szavát úgy értelmezi, hogy ezzel a szerző a „magyar haza siralmas állapotát rajzolja” általában, s nem a protestáns üldözések korában. A többi forrás megváltozott szövegében az *ellenség* emlegetése ezen a helyen módosítja az ének értelmezését, és logikussá teszi, hogy azt a magyarországi protestánsokra nehezedő üldözések elleni panaszként fogjuk fel a XVII. század 70-es éveiből. (Vö. VARGA IMRE: A kuruc költészet hitelessége. Bp. 1936. /It.Füz. (Császár) 57.8–9.) Bár a *Szinyei Gerzson-ék.* összeírásának az ideje nem állapítható meg pontosan, lehetséges, hogy ez a kézirat őrzi a vers legrégebben lejegyzett szövegét. Annak azonban, hogy szerzői szöveg lenne, ellene mond az a körülmény, hogy ebben a változatban a többi forrástól eltérőleg a harmadik sorok ugyanannyi szótagból állanak, mint az első kettő és az utolsó. A nyolc szótagú sorok régiesebbek, eredetibbeknek tetszenek, mint a sárospataki kézirat másolójától származtatható betoldásokkal a többi sor mintájára 11 szótagra való kiegészítés következtében létrejött strófaszerkezet harmadik sorai. Bár a kronológiát nem tudjuk eldönteni, az említettek miatt a *Szinyei Gerzson-ék.* szövegét külön hozzuk kiadásunkban.

Nótautalása: „Seregeknek hatalmas nagy királya” szövegében a *Czerey János-ék.* egyik darabjának kezdősora. (Kiad. RMKT XVII/7. 185. sz.) Dallamáról lásd ott és a RMDT II. 23. sz. alatt.

- I 1 magyar Sion leánya – a protestáns egyház.
- I 29 az Assúr – az utalás Szennacherib királyra vonatkozik.
- I 31 A sor az Egyiptomban sanyargatott zsidó népre utal. (Vö. II. Móz. 1. és 5. fejezetével!)
- I 34 Ráchel a zsidó nép ósanyja, aki a hagyomány szerint a betlehemi kisdedek megölésekor sírjában sirt. (Máté 2, 17–18. és Jer. 31, 15.)
- I 49 Edom – más névvel Ezsau.

Nyomatott kiadásai és kéziratjai:

I. **Czeglédi Istvánnak siralmas versei.** Lőcse 1710. (RMK, 1776.) A címlapon Czeglédi Históriaja után (kiad. RMKT XVII/10. 112. sz.) így vezeti be a kiadó: „Mellyhez mostan tétetett az Isten Anyaszentegyházának nyomorúságos sorsán, és keserves állapottyán valo SIRALOM.” – A szöveg után: „Vége”.

II. **Czeglédi István siralmas versei.** Hely nélküli kiadvány 1726-ból.

III. **Kismarjai György-ék.** (1742) 73b–76a. (STOLL 205. sz.) – A végén: „E históriának vége”.

IV. **Bartók Miklós-ék.** (1753) 109–121. (STOLL 245. sz.) – A szöveg után: „Vége”.

Megvan a *Brassai-ék.*-ben is (XVIII. sz. első fele) az 51–57. lapokon *Apostolok keserves históriája*

címmel. (Vö. KANYARÓ FERENC: A Brassai-k. históriás énekei. TT 1896. 123.) – A 158. sorral bezárólag tartalmazza a *Benczédi Sámuel-ék.* (1860–7) 7a–10b levele. A kézirat az itt közölt szövegtől több helyen eltér. A változatok azonban kivétel nélkül szövegromlások, ezért a variánsok tekintetében nem vettük őket figyelembe.

Az éneknek számos ponyvakiadása van. Ismeretes egy hely nélküli 1730-ból, 1760-ból (ezt közölte THALY az Ad. I. 58–65. lapjain), valamint több más idő és hely megjelölése nélkül napvilágot látott.

Csak töredékesen, a 25–48., 57–68., 73–76., 165–168. sorokat tartalmazza a *Kótó János füzete* (1843) 26–27. lapja.

Az ének az 1674-ben elítélt protestáns prédikátorok, a protestáns egyházak üldöztetéséről szól. Feltehetőleg ebben az időtájban keletkezett. Felfogásban közel áll Szőnyi N. Istvánnak a Kolozsváron 1675-ben kiadott *Martyrok Coronaja* (RMK I, 1180) c. könyvéhez. Az ajánlásban olvasható utalások egy része az énekben is előfordul; lehet, hogy az éneket az Erdélybe futott Szőnyi N. István szerezte.

Váradai Szabó György a XVII–XVIII. század fordulója táján Czeglédi István Históriaijából és az itt közölt énekből összeválogatott 11 versszakot, melyek ebben az összeállításban a haza állapotát kesergik. Innen vette át az 5–11. strófákat adó 3., 1., 2., 4., 6., 45., 46. versszakokat. (Vö. R. KISS ISTVÁN: Váradai Szabó György két verse (1699–1703) ItK 1903. 88–89).

Nótautalása a 46. zsoltár parafrázisa, dallamát lásd RMDT I, 211/I.

8 Sion a protestáns egyház jelentésben áll itt.

18 palinódiát – a visszajára fordítottját, ellenkezőjét.

31 Babilon a Jelenések könyvében (17–18. fej.) Róma értelemben áll. E korban sokszor jelentette a római egyházat.

34 Szent Pált és társát, Szilást Filippiben vetették együtt tömlőcbe (vö. Ap. csel. 16. fej.).

35 Zakariás próféta megkövezését lásd II. Krón. 24, 20–22.

36 A sorra vonatkozólag lásd Máté 14, 1–12.

37 József Jákob fia, akit testvérei eladtak.

38 Rubennek, József testvéreinek bánatáról lásd I. Móz. 37, 29–30.

39–40 A sorokra vonatkozólag vö. I. Móz. 42–44. fejezetével.

41 Rákhel – Jákob egyik felesége, a zsidók egyik ósanyja volt. Betlehem közelében temették el, s bibliai hagyomány szerint, mikor Heródes a kisgyerekeket megölette, Rákhel is siratta fiait (Máté 2, 18).

42 faggattya – kínozza.

45 Péter és Pál apostolokat Heródes Agrippa vettette börtönbe, Jakobot kivégeztette (Ap. csel. 12, 1–6.); Jánost Péterrel együtt a sánta ember meggyógyítása után a papok tömlőcözték be. (Uo. 4,3.)

49 Micheásról lásd I. (III.) Kir. 22. fejezetét.

53–54 Jezábel, Ácháb felesége Báál prófétáinak megölése után tört Illés életére. A sorokra vonatkozólag lásd I. (III.) Kir. 19. fejezetét.

65 Doëg Idumaeus árulta be Saulnak Áchimeleket, és ölte meg öt és más 84 papot. (Vö. I. Sám. (I. Kir.) 22, 9–19.)

77 Babilon – itt Pozsony; általában a katolikus egyházat értették rajta.

91 Ebedmélek (másként Ábdemelek) a zsidók főembereitől egy kiszáradt vízverembe vetett Jeremiást mentette meg a Jer. jöv. 38, 7–13. versek szerint.

105 A tüzes kemencébe vetett három ifjúról lásd Dán. jöv. 3. fejezetét.

118 Vö. a 49. sor jegyzetével.

120 köszönnek mértékkel – szövegromlás lehet, talán *közölnek* mértékkel helyett? Vagy 'rájuk köszönnek' – ironikusan?

130 A segítő Mihály angyalról lásd Dán. 10,13. és 21. versét.

134 Vö. Pál levele a Filippiekhez 3. fej. 8. versével.

167 A sort vö. a Szőnyi N. István *Ajanlo levelé*-ben olvasható mondattal: „Pharahó királyt Isten a' tengerben boritá”.

169 Hámán – Asverus perzsa király (Xerxésszel azonos!) főembere, aki Eszter nevelőapját akarja felakasztani, de végül ő került erre a sorsra (Eszter 5–7. fej.). Akitőfel – (Áchitőfel) először Dávid tanácsadója volt, majd később elpártolt tőle; Absolon bukásától tartva, maga akasztotta fel magát.

170–173 Vö. e sorokat Szőnyi ajánló levelének alábbi részével: „Achábot, Jezebeltis magos

helyről le-vetteti, a' földön el-tapodtatá s' ebek nyalák fel vérét-is... Herodest meg-csapdossa az Istennek Angyala s' végre is a' férgektül meg-emésztetvén, rutul vesze el."

85.

Kézirata: **Höllscher-k.** (1683–1693) 23b–26b. (STOLL 118. sz.) – A szöveg után: „Dixi. Vége.” A cím magyarul: „A rosszhiszemű vádló, az Úr árulója ellen”.

Megvan a *Höllscher-k.* Jankovich-féle másolatában (OSzK Kt Quart. Hung. 1258. 34a–36a), valamint XIX. századi másolatban a MTA Rui 4r 252/I 84–87.-en.

Jóra István, nemes, 45 éves személyt 1671. március 7-én hallgatták ki tanúként Veszprémben a Zrínyi Péter és társai ellen eszközölt tanúvallatások során. (RÁTH KÁROLY: Zrínyi Péter, Frangepán Ferenc-Kristóf és Nádasdy Ferenc grófok elleni tanúvallatás. Győri TRégFüz 1865. 335–36.) Zrínyi és Nádasdy ellen vallott: a törököt őfelsége ellen ingerelték, felkelésre lelkesítettek, megparancsolták a töröknek való adófizetést. Vádolt más személyeket is, felső-magyarországi embereket, elsősorban azonban a kálvinistákat, akik állandóan ijesztgetik a népet, fenyegetik a németeket, őfelségét; az eretnekek kérkedve mondják, hogy oskolájokba (ti. Pápán) sok fegyvert vittek be; a katolikusokat annyira ijesztgették, hogyha őket nem lelkesítette volna, elfutottak volna, vallja a tanú. Azt is elmondja, hogy Felső-Magyarországból egy bizonyos sánta ember jött Pápara és Veszprémbe, akinek elmenetele után az eretnekek gyakori tanácskozásokat tartottak.

Jóra tanúskodását felhasználták a prédikátorok ellen folytatott eljárásban 1674-ben. Többször említi nevét Debreceni Ember Pál /Hist. Eccl. Liber III. Sectio V. Cap. I. (765. lap.)/, „maximus persecutor Ecclesiae Reformatae Papensis”-nek nevezve őt, aki tanúbizonyosságokat gyűjtött a pozsonyi rendkívüli bíróság részére. Ezeknek Ember Pál szerint semmi bizonyító erejük nem volt.

Valószínű, hogy az ellene írt pasquillus akkortájt keletkezett. Valamilyik protestáns prédikátor szerezte. (Ember Pál azt mondja róla, „mala fide” gyűjtötte a tanúbizonyosságokat, mint ahogyan a vers címe is „malefidei accusator”-ról beszél.) A versben egyébként számos olyan fordulat van, mely a pasquillus műfaj jellegzetes kifejezéskincse, mint pl. a 4. versszak őt jellemző, felsorolásszerű szavai, továbbá: „Keörmöötlen maczkának nehéz hagny fára” (93. sor), „Arany perecz nem illik à díszno orrára / Sem az bársony nyeregh à számár hátára” (99–100. sor) stb., valamint a 105. strófa szólásai, gorombasága vagy a 33–34. versszak átkozódásai és a záróstrófa sztereotip sorai.

14 czinczius – orgyilkos, gyilkos.

19 kaukler – kókler (a szótagszám miatt kéttagúnak ejtendő).

20 Egy szótaggal rövidebb sor.

36 prókatori exceptiojmban – prókatori fogásaimban.

37 Allégál – bizonygat.

39 visétt – vésett, hegyes.

49 Keresztelő Jánosról vö. Máté 3, 4.; azonban nem gyökérrel, hanem sáskával táplálkozott.

51 Remete Szent Pált táplálta a holló a pusztában. Lásd *Legenda Aurea* (ed. GRAESSE. Vratislaviae 1890) cap. XV. 90.

67 Nem tudtuk tisztázni, ki volt Jóra ura. Talán Zrínyi Péter vagy Nádasdy Ferenc, tanúként ellenük vallott. Vö. a bevezetéssel.

81 trophaeumokat – valamilyen emlékezetes esemény, győzelem megörökítésére készített alkotás.

96 hanyat s, honylokra – hanyatt-homlok.

109 A *charta bianca* a kölcsönnevétől előre aláírt tiszta lap, amelyre a hitelező olyan feltételeket írt, aminőket akart. Ilyen kérése gyalázatos uzsora volt. Lehetséges, hogy néha a besúgókat is jutalmazták így.

110 A (actor) = felperes; I (incattus) = alperes.

112 Két szótaggal hosszabb sor, az *esztet* felesleges.

113 Úgy látszik, Jóra érdemeiért a Kamara tisztviselője lett.

126 Egy szótaggal rövidebb sor.

132 horgassat – görbét.

135 calculus – húgyhólyagkő.

136 Franczuz – francu = szifilis; feövény = vese-, húgyhólyag-kő.

Nyomatott kiadása: I. **Temetési Pompa**. Debrecen 1674. (RMK I, 1158.) A versbetétekkel díszített gyászbeszéd a nyomtatványban az alábbi címmel van ellátva: *A' Tekintetes és Nemzetes Bocskai Újlaki György Urannak és kegyes erkölcsű Házas Társának Nemzetes KOMLOSI MARIA Asszonyoknak, mint meg szomorodott Szülőknek, Nehai szerelmes Fia, úgy mint, Tekintetes és Nemzetes Bocskai Újlaki Ferencz, meg-hidgedet teste felet valo MAGYAR ORATIO, mely mondatott Szamos-Ujlakon, az Udvar-Háznál, Danyadi György által.*

Kézirata: II. **Györi György-ék.** (1692) 14–19a. (STOLL 124. sz.)

Dányádi gyászbeszédének fentebb idézett címéből és magának a nyomtatványnak címlapjáról minden szükségeset megtudunk Bocskai Újlaki Ferencről. Tizenhét éves és tíz napos korában hunyt el Szamosújlakon, ugyanott rendezték meg a gyászszertartási ceremóniákat augusztus 6-a és szeptember 17-e között.

Dányádinak az élete azonban ismeretlen előttünk. ZOVÁNYI azt írja: „... semmi bizonyosat nem tudunk róla, de mindenesetre atyja volt annak a Dányádi S. Györgynek, aki 1710. mint matolcsi lelkész és szatmári esperes halt meg. Hogy aztán ő volt-e vagy a fia, aki 1682. Kölcсэн, 1690. Kisaron lelkészkedett, nem tudni.” (ZovLex 133.)

Az 1674-ben nyomtatásban megjelent gyűjteményben a gyászbeszédet mondó Dányádi neve után nem áll semmi személyére vonatkozó megjegyzés. Ekkor valószínűleg még alumnus volt Debrecenben. Martonfalvi T. Györgynek *Szent Historiá*-jában, melyet halála után 1681-ben nyomtattak ki Debrecenben a 4b lapon Dányádi neve azok között van megemlítve, akik Martonfalvi tanítványai közül az adott időpontban külföldi akadémiákon tanultak. Ugyanarról a személyről lehet szó, aki 1680-ban az ifj. Kovásznai Péter halálára nyomtatott emlékfűzetbe (*Peregrinum Feretrum*. Leiden 1680. – RMK III, 3051) rövid latin nyelvű verset írt. Hazatérése után a Zoványitól említett helyeken működött prédikátorként. BARCSA JÁNOS szerint 1706-tól Matolcson egyben a szatmári tractatus espereseként, majd mint szatmári lelkész 1708–1710 közt tevékenykedett. (A tiszántúli ev. ref. egyházkerület történelme. Debrecen 1906. I, 58.)

Dányádi versbetétei között valószínűleg több nem eredeti szerzemény is van. Erre enged következtetni az a körülmény is, hogy a *Györi György-ék.*-ben az ifj. Nádudvari Péter által Arányi János temetésén elmondott gyászbeszédben (100a–102b) megtalálhatók az a), b) (a két utolsó sor azonban más), g) (itt a második sor tér el) betétekben olvasható sorok. De halotti énekből lehet átvétel más betétek egyike-másika is, legalábbis részben, feltételezve, hogy Dányádi az Újlaki Ferencre való alkalmazásképpen változtatásokat eszközölt bennük. Feltétlenül köze van pl. az f) és g) betétek szövegéhez.

Nyomatott kiadása: I. **Temetési Pompa**. Debrecen 1674. (RMK I, 1158.) 80–87. – A szöveg után: „Thuri Samuel által”.

Kézirata: II. **Györi György-ék.** (1692) 7a–9b. (STOLL 124. sz.) – A vers után: „Amen”.

Újlaki Ferencről és a kiadványról lásd a 86. sz. alatt.

Thuri Sámuel a sárospataki–gyulafehérvári iskola növendéke lehetett, mikor a búcsúztató versét szerezte. A tanulók névsorában ugyancsak 1675. július 1-i dátummal szerepel (ROMÁN JÁNOS, Egyht 1958. 231), de ez nem zárja ki az előbbi feltevést. Külföldön is tanult, s 1678-ban rövid latin verssel köszöntötte Szentpéteri Istvánt a *De Sorte Piorum In Via* címmel kinyomatott dissertációjában. (RMK III, 2896.) További sorsa ismeretlen előttünk, hacsak nem azonos azzal a Thury Sámuellel, aki 1680. február 25-től Nagyszekeresen (szatmári egyházmegye) prédikátorkodik. (BARCSA JÁNOS: A tiszántúli ev. ref. egyházkerület történelme. I. Debrecen 1906. 205.)

Lehetséges, hogy két Thuri Sámuel élt ebben a korban, hogy a szűkösén ránk maradt adatok nem egy és ugyanazt a személyt illetik. GULYÁS JÓZSEF: Tokaji református papok (Sárospatak 1917) 24–27. lapjain szó van egy 1650-ben Szatmárban született Thuri Sámuelről, aki 1677-ben lett prédikátor. Először Tarpán, majd Kaposban, utána Munkácson működött. 1703-ban rövid ideig II. Rákóczi Ferenc seregében tábori papként tevékenykedett. Még ebben az évben Tokajba hívták prédikátornak. Itt szolgált 1732. szeptember 15-én bekövetkezett haláláig, 10 évig az abaúji tractatus esperesi tisztségét is viselve.

29–40 A sorok az 1670-es évek eseményeire, a bujdosók és császárpártiak viszonyára vonatkoznak.

162 Hugom Maria kis Aszszony – testvérnénjének, Újlaki Erzsébetnek és Dersófi Istvánnak a lánya.

88.

Nyomatott kiadása: I. **Temetési Pompa** ... Debrecen 1674. (RMK I, 1158.) 135–146. – A szöveg végén: „Samuel Tonsoris által”.

Kézirata: II. **Györi György-ék.** (1692) 9b–13b. (STOLL 124. sz.) – A szöveg után: „Amen. Finis Stropharum Hungaricarum” megjegyzés olvasható.

A szerzőről a nevéen kívül semmit sem tudunk.

Tonsoris gyászéneke a hosszú bevezető elmélkedő rész után az elhunyt és a rokonok búcsúzását adja. Első részében az ének Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum Tripudiantum* c. munkájának erős hatásáról tanúskodik. (Kiad. RMKT XVII/2. 175–219.) Tartalmi és kifejezésbeli párhuzamok mellett átvész egész sorokat, fél-háromnegyed strófákat (pl. vö. a 11–13. versszakokat Nyéki 296., 300., 317.; a 26., 29., 35. strófákat Nyéki 114., 32., 81. versszakaival!); a 28. (változtatás nélkül ismétlődik a 42.-ben is!) versszak Nyéki 63. strófájának szóról szóra való átvétele. Ezek mellett számos versszaka mutat nagyobb mérvű átalakítást. A rimadó fordulatok, jellegzetes kifejezések, a bibliai és történeti nevek gyakori azonossága arra vall, hogyha nem is másolta éppen ki az egyes strófákat Nyéki munkájából, fejből emlékezett rájuk. A sok egyezés azonban semmiképpen sem lehet véletlen, sokkal inkább tudatos átalakítás.

A már említett versszakokon kívül a párhuzamokat megfigyelhetjük az alábbi strófákban: 3 (19), 4 (20), 5 (21), 9 (295), 10 (295), 30 (27), 31 (28), 32 (29), 33 (30 és 31), 36 (117), 37 (82), 38 (84), 39 (52), 40 (53), 41 (55), 42 (63), 44 (61), 49 (89), 68 (353).

33–48 Vö. Jel. 21. fejezetével.

121–132 Az ezekben a sorokban említett hiedelmeket Nyéki Plinius *Naturalis Historiae*-jából, a bibliából, Albertus Magnus *De animalibus libri* 26.-ból vette át. (Vö. a RMKT XVI/2. 179. lapjának utalásaival!)

153 IV. Antiochosz Epiphanész (i. e. 175–163) a zsidók ellensége volt. Vö. vele kapcsolatosan Makkab. II. 4–9. fejezeitet.

154 Senacherib asszír királyról lásd Krón. II. 32, 1–21.

155 Rapsachenak – Rábsáké, az asszír király embere, lásd rávonatkozólag II. (IV.) Kir. 18, 17–37. verseit.

156 Semei káromló szavait lásd II. Sám. (II. Kir.) 16, 5–8. verseiben.

157 Jonathas – Saul hadvezére, ki megverte a filiszteusokat (I. Sám.) I. Kir. 14. fej.

158–159 Joab Dávidnak, Abner Saulnak volt a vitéze. (Vö. II. Sám. [II. Kir.] 2, 12–32, valamint a következő fejezeteket!)

234 Csincser – bilincs.

270 Engaddi szőlőjéről lásd az Énekek énekét: 2, 12.

271 Libánus tetején – Libanon hegyén.

272 A Jordán alsó folyásánál a Moáb mezőségen feküdt Jericho, az izraeliták utolsó táborhelye Kánaánba való benyomulásuk előtt.

291 Selyere – koporsóra.

89.

Kézirata: **Hubai János-k.** 29a–32a. (STOLL 173. sz.) – A szöveg végén: „Amen. Jta parentando inter-concinnebat N. S. D.”

A névrajtő betűrövidítések talán a sárospataki–fehérvári iskola ekkori szeniorát, Diószegi Sámuel takarják, talán ő volt az, aki hozzáértően „összeszedte” a búcsúzó strófákat.

A 13. életévében járó Tholnai Dániel a fehérvári iskolában tanult, szerencsétlenül járt (lásd a 43., 115., 132. sorokat), úgy halt meg. A búcsúzójában hozzátartozóitól köszönt el. A 113–20. sorokban említett Sebesi Menyhárt nemes ifjú talán pártfogójának a fia volt, akivel együtt tanult. NAGY IVÁN említ egy ilyen nevű személyt, aki 1699-ben Zalatnán aranyváltó volt (X. kötet 117, Cserei *Historiája* 280. lapjára hivatkozva.).

A búcsúzó 1., 3–6., 25., 38–39., 42–43. versszakait felhasználta a Gilányi Gergely felett mondott búcsúztató szerzője, aki csak a kezdő szavakat jegyezte le a kéziratban. De a 36–38. strófái is a Tholnai-búcsúztató 24–26. versszakainak a hatásáról vallanak. (Gilányi búcsúztatóját lásd kötetünkben 93. sz. alatt.) Az 1675. aug. 14-én eltemetett Kemény Simon feletti búcsúztató a 6., 8., 38., 43–44. strófáit vette át, de erősen hatott a 24., 26., 30. versszak is. (Lásd Kemény Simon búcsúztatóját kötetünkben 104. sz. alatt.) A *Hubai-k.* 24b–26b lapjain olvasható Diószegi-búcsúztató (lásd kötetünkben 209. sz. alatt) a 16., 25., 43–44. versszakaival mutat egyezést.

Nótautalása szövegileg Jacopone da Todi himnusza a világ hiábavalóságáról. Dallamáról lásd RMDT I. 188–190. sz. alatt.

15 Jrus – a név koldust, csavargót jelent.

16 Croesus – Krózus (Kroiszosz) lídiai király, a gazdagság megtestesítője.

17 Sandornak – Nagy Sándornak.

19 Cyrus – Kúrosz a perzsa birodalom megalapítója (i. e. 559–529), rengeteg, mesés elem fűződik hozzá. Az egyik monda szerint levágott fejét Tomyris szkíta királyné mártotta „egy kád vérbe”.

22 A monda szerint Zeusz a téli hónapokban rövid időre megállítja a szeleket, hogy a halcyon- (buvár)madár a tengeren kiköltthesse tojásait.

39 Jób gyermekeire egy vihar rádöntötte a házat. (Vö. Jób 1, 18–19.)

43 fojlék – fojlódék, a. m. megfulladt.

58 rajtoknak – gyermeketeknek.

59 kotott – olv. kötött.

87 Anna – bizonyára ugyanaz a személy, aki újra feltűnik a 148. sorban: Anna prófétaasszony, a 84 éves özvegy, aki jelen volt a kis Jézus templomi bemutatásán. (Luk. 2, 36–38.)

102 A' Jesus Lazari – talán a feltámasztott *Lázár Jézusa*.

113 Sebesi Menyhártról vö. a bevezetőben mondottakat.

131 oszi-keleth – őszre kelés, az ősz.

137 Anyja testvérei, mint a 145. sor Szőlősi Annája is.

143 temjetekek-el – temesetek el.

164 Elohim – Isten egyik bibliai neve.

90.

Nyomatott kiadása: *Jvsta Plis Manibus ...* Basel 1674. (RMK III, 2643.) C3b–C4a. – A szöveg után álló záradék így hangzik: „Rheno-Trajecti, X. Octobris Anno 1674. Populari suo moestus parentabat, Johannes De Racz Beszermeny, Ungarus”. A gyászfüzet egyetlen magyar verse ez a XX. szám alatt. Az előtte álló 26 soros latin versnek szintén Rácböszörményi a szerzője. (Rácböszörményi a mai Hajdúböszörmény neve volt!)

Rácböszörményi János 1649-ben vagy 1650-ben született. Iskoláit Enyeden végezte. 1674-ben külföldre ment Osdolai Kun István, Küküllő m. főispánja alumnusaként. Ez év október 22-én az utrechti, 1676. február 10-én a leideni, ez év július 11-én a franekeri egyetemre iratkozott be. Hazafelé tartott, amikor Boroszlónál az Oderába fulladt 1677. július 4-én. (ZovLex 493.) Halálára emlékfüzetet adtak ki barátai. (*Feralis ac Inopinati Occasus ...* Utrecht 1677. – RMK III, 2842.)

Ismeretes teológiai tárgyú disputációja *De Gloria Templi secundi seu Zorobabelis* címmel. (Leiden 1676. – RMK III, 2760.) Írt két üdvözlőverset, az egyiket Párizs Pápai Ferenchez (1674. – RMK III, 2649) latinul, a másikat Nagyari Józsefhez zsidó nyelven (1676. – RMK III, 2759), valamint az itt közölt magyar gyászversét a szintén hazatérése előtt ifjan elhunyt Horváti Békés Jánoshoz.

4 Nem excipiálhac – nem lehetsz kivétel.

15 Moenus – a Majna folyó.

20 Bernaba – Bernben.

34 A Bánffi család alumnusaként tanult, a család udvari papja lett volna.

91.

Kézirata: a **Bodó család lt.-a** (Štatny Archív v Nitre) G. Varia 9. 30. karton. Kiad. THALY KÁLMÁN, Száz 1871. 715–17. – A szöveg végén: „Datum in Collegio Enyediense. Finis hujus operis” megjegyzés olvasható.

Az ismeretlen versszerző szerzeményét mindjárt az események után, 1674 novemberében írta. Talán még el sem fogták Bánffit, minthogy a versíró csak a népében és javaiban tett prédálásról, dúlásról beszél, és azt is mondja, hogyha Bánffi Dénest nem értesítették volna a rajtaütésről, kézben akadt volna.

Bánffi Dénes bukását egyébként a történelemből jól ismerjük. Az egykorúak közül részletesen, de elfogultan írnak erről Bethlen János, Bethlen Miklós, Cserei Mihály. A legújabb irodalomból megemlítjük TRÓCSÁNYI ZSOLT Teleki Mihály (Bp. 1972) c. művének az erről szóló fejezetét (152–62. lapok). Az ének utóéletéről vö. Hermányi: Nagyenyedi Demokritos (kiad. KLANICZAY T. Bp. 1960) 378. lapját. Az egykorú írással ránk maradt versben egy más kéz áthúzásokat, javításokat eszközölt, de még ennek ellenére is vannak benne zökkenők.

2 Torda határiban – Tordától északra, Koppádon ütöttek rá Bánffira november 15-re virradólag.

4 Bethlen Miklós Teremi Andrást és Bánházi Pált nevezi meg, mint akik hírt adtak Bánffinak (Bethlen Önéletírása I, 248).

7 Lásd EOE XV, 452–456.

10 Béli Pál Erdélyi főgenerálisa, többek közt Háromszék főkirálybírája; Kornis Gáspár maros-zéki főkapitány; Macskási Boldizsár Belső-Szolnok m. főispánja.

12 Csáky László Doboka főispánja; Bethlen Miklós az előbb említettekkel együtt a Bánffi-ellenes liga tagja.

13 tündér – állhatatlan, változó.

16 Zólyomi Miklóst, aki I. Rákóczi György fejedelemmé tételében nagy szerepet játszott, Rákóczi később elfogatta, börtönben halt meg; Kemény János, Barcsai Ákos – rövid ideig tartott mindkettő fejedelemsége.

18 vitulus – borjú.

19 Bánffi Zsigmond tanácsúr, a rendek elnöke; Bethlen János kancellár; Salamoné – Salamoni.

21 ezer – a. m. ezért.

22 Rhedai – Rhédei Ferenc tanácsúr, akárcsak Bethlen Farkas, szintén tanácsúr, mint egykori Rákóczi–Kemény-pártiak, Bánffi György pártján állottak, de kénytelenek voltak a liga akarata szerint cselekedni.

23 Dalya – Volt ilyen nevű helység Udvarhelyszékben, Nagyküküllő, Alsófehér megyében; hogy a rá való hivatkozás mire vonatkozik, nem tudjuk. Talán a háromszéki királybíró Béli; tanacstul – a fejedelmi tanacstól.

24 székely kardgyatul – A Bánffi-ellenes erőket elsősorban a székely hadak jelentették; a fejedelem november 19-én adott parancsot, hogy a székely székek hadai csatlakozzanak a Béli vezette akcióhoz. (Vö. a 14 strófával!)

25 tihaja – helyettese.

30 jardogal – járdogálj.

31 Wesselényi Pál Béli veje volt, a bujdosók vezére, a bujdosók melletti erdélyi beavatkozást ellenző Bánffi ellensége.

34 Czapi – Kapi Sándor lehet. Ez Bánffi barátja volt, a koppándi rajtaütés idején Hunyad megyében tartózkodott.

38 bene meritusit – jó érdemes fiait.

41 Hol tanalnak ratok – ahol rátok találnak.

46 dulce pro patria mori – szép dolog a hazáért meghalni. (Horatius: *Carm.* III, 2, 13.)

48 bagaria – szijat s minden belőle készült dolgot jelenthet: szablyaszíj, öv, gyepőló stb.

49 Szent András hava: november.

Kézirata: Hubai János-k. (1707) 34b–37b. (STOLL 173. sz.)

Gilányi Gergely (1605–1674) I. Apafi Mihály fejedelem nővérének volt az ura. Részben a fejedelmi házzal való rokonságának köszönhető, hogy hatalmas vagyonra tett szert, mint az udvar főkonyhamestere s az országos jövedelmek főbérője. Közéleti szerepet is játszott; mint belső embernek nagy volt a befolyása. Gyermektelenül halt el 1674. december 15-én. Ingatlan vagyonát – unokaöccsének magvaszakadása következtében az erdélyi református egyháznak adományozta.

Apafi Anna azonban a jószágot nem akarta kiadni, és csak hosszú harc után sikerült Tofaeus Mihály püspöknek a végrendelet teljesítését kiharcolnia.

A *Hubai-k.* másolója a közölt búcsúztató 10 versszakánál csak a kezdősorokat, illetőleg kezdőszavakat jegyezte le, ismételten a Tholnai Dániel búcsúztatójára utalva. A hivatkozással átvett 1–6., 41–44. versszakokon túlmenőleg párhuzamos helyeket találunk búcsúztatónk 36–38., 45. és a Tholnai-féle búcsúztató 24–26., 44. versszakai között is. Még közelebb áll talán Gilányi búcsúztatója a Kemény Simon felett énekelt búcsúztatóhoz (lásd kötetünkben a 103. sz. alatt), melynek 14 strófája állítható vele párhuzamba. Hat versszaka a Diószegi-féle búcsúztatóval egyezik (lásd kötetünkben a 209. sz. alatt).

A búcsúztató szerzőjét nem ismerjük. Gilányi temetése Gyulafehérvárott ment végbe 1674. december 29-én. Sírversét lásd a következő sz. alatt.

Az 1–24., 161–180. sorok jegyzetét lásd a Tholnai-búcsúztatónál. (89. sz.)

40 propugnatora – harcosa.

50 promotorom – előmozdító.

67 Rabsake – Sennácherib asszír király pohárnoka, a zsidók ellensége. (Vö. IV. (II.) Kir. 18–19. fej.)

72 nyu-vé – olv. nyüvé, a. m. féregé.

84 dragma – drachma, a zsidóknál is használatos görög pénz. (Vö. Luk. 15,8.)

104 Achitophel – előbb Dávid királynak az embere, majd fiának, Absolonnak gonosz tanácsosa volt.

113–116 A sorok a magyarországi protestáns üldözésre vonatkoznak. Ez „nem fért” Erdélyhez.

115 sér – fáj.

122 Tábla fiai – a rendek.

127 Achán eldugott a tiltott hadizsákmányból, háza népével együtt ezért agyonkövezték. (Vö. Józs. 7. fej.)

138–139 A sorokra vonatkozólag vö. I. Móz. 18, 1–12.

157 adamás – gyémánt, drágakő.

165 nyogoknak – olv. nyögőknek.

93.

Kéziratai:

I. **Lepsényi István: Poesis Ludens** (1700–1706) 8b. (STOLL 161. sz.) – A cím előtt: „Hic terra tegit terram”.

II. **Vett jegyzőkönyv** (1694–1697) 7a–8a. (STOLL 130. sz.) Bár régebbi feljegyzés, mint az első forrásban, a szöveg több helyen hibás.

III. **Hubai János-k.** (1707) 32b–33a. (STOLL 173. sz.) A kéziratban a hat versszakos szöveg után „Idem contractus” megjegyzéssel a sírfeliratnak háromstrófás változata olvasható. Ennek 1–2. versszaka azonos a hosszabb alak 1–2. strófájával, a 3. pedig a hosszabb változat 4. és 3. versszakából átvett sorokkal így fejezi be a verset:

Nemzetes Apafi Anna hitvesivel
Tizenket esztendő kedvessen töltött-el,
Nagy Apafi Mihály sógora hűséggel
Erdély fejedelme itt temettette el.

IV. **Bod Péter: Gellius Transilvanicus-a** (XVIII. század első fele) 110–111. (STOLL 234. sz.)

V. **Beregszászi Tóth Péter gyűjt.** (1736–1738) 4b. (STOLL 197. sz.) – A verssorok felett „Locus insignium” olvasható.

Gilányi Gergelyről, aki Apafinak a sógora volt, s akit a gyulafehérvári templomban temettek el, a jegyzetet lásd az előző szám alatti búcsúztatónál.

Kéziratai:

I. **Mihály deák kódexe** (1679) 107b–109b. (STOLL 106. sz.) – Az ének végén: „Amen Finis”. A versfők értelmes szót látszanak formálni: PETRU CE...

II. **Szentsei-dk.** (1704) 86a–89b. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, Ad. I. 66–71. BUDA, SzD 95–98. – Itt az ének előtt: „Cantio elegans”, a szöveg végén: „Amen Finis” olvasható. Terjedelme 33 versszak, hiányzik az I. forrás 25. strófája.

Az utolsó versszak megmondja a vers írásának idejét: 1675, valamint a szerzés helyét: Tridentum – Trento Észak-Olaszországban. RÁCZ KÁROLY, aki szintén közölte a verset, Bátorkeszi Istvánnak tulajdonítja a szerzőségét (A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben. Sárosptak 1874. 216, 225), akárcsak a 81. sz. alatt közölt „Oh Sion leánya” kezdetű énekét. Állítását azonban semmivel sem bizonyítja. A két ének között kétségtelenül vannak hangulati és kifejezésbeli párhuzamok. ERDÉLYI PÁL (Kuruc költészet. Bp. 1903. 270.) Czeglédi Péter szerzeményének gondolja, de bizonyítani ő sem bizonyít. Czeglédi Pétert a Bars megyei Léva prédikátoraként idézték Pozsonyba; 1674. április 4-én fej- és jószágvesztésre ítélték. Tíz hónapot töltött Berencs várában, majd a gályarabokkal őt is Nápolyba vitték. (ANTALFI JÁNOS: Beitrage zur Geschichte der von Admiral Ruyter von der neapolitanischen Galeeren befreiten in Zürich aufgenommenen ungarischen Geistlichen. SpFüz 1863. 262–63.) Zürichben latin nyelvű üdvözlő verset írt Gyöngyösi Istvánhoz. (*De Clavibus Regni Dei*. Zürich, 1676. RMK III, 2797.) Ez lehet az a vers, melyre ERDÉLYI hivatkozott. Más verséről nem tudunk.

Az ének, néhány bevezető versszak után Sellyei István pápai, Komáromi Süllye István győri (1653–1671), azután ácsi és Bátorkeszi István veszprémi református prédikátorok búcsúzását adja elő híveiktől, valamint családjuktól. A három fent nevezett prédikátor benne volt abban a 48 személyből álló fogolyszállítmányban, melyet Nápolyba vittek, s mely Trento városában 18 napot időzött. 27 más társukkal együtt őket is gályarabnak adták a személyenként 50 aranyért. Ruyter tengernagy közbelépésére szabadultak meg 1676. február 11-én.

A nótautalás: „Mikor Sennacherib az Jerusalemet” – csak az I. forrásban szerepel. A 46. zsolttár parafrázisa. Dallamát lásd RMDT I, 211/I.

11 cseledinkel (előfordul a 31. sorban is!) – család jelentésben áll, akárcsak a 81. sz. ének 34. sorában.

17 Kolonicz Fiscus – szintén így szerepel együtt a 79. sz. ének 125–26. sorában.

19 A kancellár Pálffy Tamás egri püspök volt.

22 meg ehezik Tridentum – szövegromlás lehet: még *aluszik* Tridentum helyett. ERDÉLYI így is javította.

29–36 Rokon gondolatokat olvashatunk a 81. sz. ének 81–88. soraiban.

33–34 A kifejezés Luk. 9, 62. verséből való; a prédikátorok nem tekintenek hátra, nem haboznak.

50 Vörösmarti Mihály 1672-ig Komáromban lelkészkedett, onnan üzette el Széchényi György. Páparára ment, s nem tett eleget a pozsonyi megidézésnek. Egy velencei orvos, Nicolaus Zaffius közvetítésével kapcsolatot tartott a gályarabokkal. (Vö. RÁCZ: i. m. 199.)

63 köszérü – a. m. keserü.

70–76 Komáromit is Széchényi György üzte el Győrből 1671. augusztus 4-én; 9 hónapon át Mezőőrs faluban bujdosott, azután hívták meg prédikátornak a Komárom megyei Ácsba.

87 tóm – a. m. tudom.

98 A sort vö. a 81. sz. ének 81. sorával.

115 Losonci István, helyesen Losonci János, Bátorkeszi prédikátortársa volt. Lásd róla a RMKT XVII/10. 86. sz. ének jegyzetét.

133 Negyven hétt – elírás *negyvenkét* helyett.

Kézirata: **Marosvásárhelyi Teleki-lt.** (OL.) Új rendezés. Fasc. 3251. p. 655.

A versfőkben: B MICHAEL GERNJESZEGJ. A 19. versszaknál, az értelmet adó akrosztichon utolsó betűjét tartalmazó strófánál ezt a megjegyzést olvashatjuk a margón: „Eddig nizzd a nevemet. L. B.” (= lector benevole).

A magát a versfejekben megnevező szerzőről csak annyit tudunk, amennyit a versből kiolvasha-

tunk. Húszesztendőskorában, 1675-ben a gyulafehérvári kollégiumban írta szerzeményét. Szüleit már régebben elvesztette. Holmi malom-ügyből kifolyólag gyámja (?), akit a 129. sorban „lelkem, bátyám uram”-nak nevez, de aki nem a testvére lehetett, kiforgatta vagyonából, elidegenedett tőle. Másutt is emlegeti „bátyáit”, akik közül csak egy nem tört ellene (vö. a 25–26. versszakokkal!). Ezek sem látszanak testvéreinek, hanem csak rokonainak. A versírás célja nem a rokoni viszony továbbrontása, ellenkezőleg, az atyafi szeretet újrakeltése volt.

8 Ebből a sorból tűnik ki, hogy a szerző húszéves volt.

13 A *bújdosásom* jelentése itt az otthontól való távollét, a tanulás ideje.

29 Meghalt az egyik szülője.

41–44 Meghalt a másik is.

113 Ha majd nem lesz egyszer ilyen gonoszul a dolog. Horatius *Carm.* II, 10. (*Rectius vives, Licini...*) 16–17. sorában olvasható.

161 Azt fejezi ki, ők is lehetnek még árvák.

175–176 A sorok fordítása a következő versszakban olvasható.

189 Hazám – a. m. házam.

234 herre – a. m. helyre.

236 A sor utáni latin szöveg magyarul: „Az olvasóhoz. Azt kérde, barátom, jóindulatú olvasó, hogy ezekről a dolgokról szóló ítéletem nem balítélet-e; nem, most ugyanis nem játszadoztam szónoki módon; mondj búcsút az elmúlt éveknél. P. H. S. D. [Talán: *Post haec salutem dicit* = ezek után köszönt. Ezek után legyen dicsőség Istennek, az ő egyszülött fiának a vigasztaló Szentlélekkel együtt most és mindörökké.”

96.

Nyomtatott kiadása: **Czeglédi István: Sion Vara.** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) *** 1b. – A verset „Eörömet írta Debreczenben, Comáromi C. György, etc. 1675-ben 1. Apr.” megjegyzés zárja. A könyvben megjelent többi vers is e körül az időpont körül keletkezhetett, azért itt egy csoportban közöljük őket.

Komáromi Csipkés György (Komárom, 1628 – Debrecen, 1678. október 6.) református prédikátor mint egyházi és nyelvtanító, bibliafordító ismert. Pár sort kitevő héber, latin és magyar nyelvű verstermése eltörpül más jellegű írói tevékenysége mellett. Munkásságának méreteire jellemző, hogy midőn munkáinak jegyzékét nem tökéletes pontossággal összeállította, és Kolozsvárt 1677-ben kinyomtatta, az 61 művet tartalmazott. Munkáit felsorolja BÖLÖNI SÁNDOR (Száz 1873. 137–41), illetőleg ZOVÁNYI (ZovLex 331–32); a róla szóló irodalom megtalálható A magyar irodalomtörténet bibliográfiájában (Bp. 1972. 432). Itt csak röviden adjuk az életére vonatkozó legfontosabb adatokat.

Tanulmányait Komáromban kezdte, Sárospatakon folytatta. Miután 1649–50-ben rektor volt Kassán, külföldre ment tanulni. 1650–53 között Utrechtben tanult, de 1652 folyamán több hónapig időzött Angliában is. Hazatérvén, előbb tanár, 1657-től prédikátor volt Debreczenben.

Üdvözlő verset írt 1651-ben Utrechtben héber nyelven Szatmári Ötvös Istvánhoz (RMK III, 1790); itthon három-, ill. hatsoros verssel köszöntötte Martonfalvi Györgyöt 1664-ben (RMK II, 1031) és 1670-ben (RMK II, 1230). Csak az itt közölt magyar nyelvű verse ismert.

9 A sászkák seregén Komáromi bizonyára a katolikus klérust érti. Vö. Jel. 9, 2–11. verseivel!

97.

Nyomtatott kiadása: **Czeglédi István: Sion Vara.** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ***2a. – A vers végén: „Valentinus S. Kereszturi, Sacrosanctissimae Theologiae Doctor et Ecclesiastes Debrecinus”.

1634-ben született Szilágykeresztúron. Tanult Nagybányán, 1653-tól Sárospatakon (GULYÁS JÓZSEF: A sárospataki főiskola diákjai. Egyht 1944. 130), ahol szeniori tiszteletet is viselt. Újhelyen lett iskolarektor. Hosszú időt töltött külföldön: (Utrecht, Franeker, Groningen), négy évet Londonban (ZovLex 309). 1660-ban szerezte meg a teológia doktora fokozatot. (MIKLÓS ÖDÖN: Keresztúri Bálint doktori vizsgálja. DtProtL 1917. 210–12.) Hazatérése után Szepsiben lelkészkedett, ahonnan 1672-ben Debreczenbe hívták. Itt halt meg 1677-ben vagy 1678-ban.

Külföldi tanulása idején három munkája jelent meg nyomtatásban: *De principio Individuationis et Supposititalitatis.* Utrecht 1658. (RMK III, 2020); *De scientia media.* Gröningen 1659. (RMK III,

4269); *De Jehova Elohim, Sive de ... Trinitate in unica ... Dei essentia*. Gröningen 1660. (RMK III, 2109.)

1662-ben üdvözlő verset írt héber nyelven Jászberényi Pálhoz. (RMK III, 2164.) Magyar nyelven csak ezt az egy itt közölt verset szerezte Czeglédi István emlékére.

5–8 A sorok (Antichristus, Sásákák, Babylon!) a katolikus klérust jelentik.

98.

Nyomatott kiadása: **Czeglédi István: Sion Vara**. Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ****lab–****2a. – A szöveg után: „Martonfalvi György, D.S.M.S.I.M.D. [= Debreceni Schola Mester Szent Írást Magyarázó Doctor]”.

Erdélyben Kézdimartonfalván született 1635-ben. Hazai tanulásának szülőfalujában, majd Zabolán, Désen, Fehérváron, Váradon eleget téve, Apafi Mihály alumnusaként valószínűleg 1654 vége felé külföldi akadémiákra ment. 1655-ben Utrechtben és Franekerben tanult; 1656 második és 1657 első felében kb. egy esztendő Angliában (Oxford) töltött. 1657. szeptember 1-től Leidenben tanult, 1658 tavaszától újra Utrechtben. Itt 1659 júniusában teológiai doktori fokozatot szerzett. Hazatérvén, Váradon lett tanár. Mikor 1660 nyarán a török elfoglalta Váradot, a diákokkal Debrecenbe ment. Ott tanított élete végéig. Meghalt 1681. április 23-án. (HEREPEI JÁNOS: Martonfalvi Tóth György. Adattár II, 114–17.)

Nyomatásban megjelent munkái a következők: *Petri Rami Dialecticae Libri Dvo*. Utrecht 1658. (RMK III, 2021. – Második kiad. Debrecen 1664. RMK II, 1031.) – *De Concilio*. Utrecht 1658. (RMK III, 2022.) – *De Foedere Dei*. Franekera 1659. (RMK III, 2056.) – *Kereszteni Inneples*. Debrecen 1663. (RMK I, 1001. – Második kiad. Kolozsvár 1700. RMK I, 1556.) – *Examen Logicum*. Debrecen 1664. (RMK II, 1032.) – *Ars concionandi Amesianae*. Debrecen 1666. (RMK II, 1079.) – *Exegesis Libri Primi Medvillae Amesianae*. Debrecen 1670. (RMK II, 1230.) – *Orthodoxia Diatribe, De Hodierna famosa peccatorum Paresi*. Debrecen 1673. (RMK II, 1316.) – *Exegesis Libri Secundi Medullae Amesianae*. Debrecen 1675. (RMK II, 1354.) – *Taneto es Czafolo Theologia*. Debrecen 1679. (RMK I, 1231.) – *Szent Historia*. Debrecen 1681. (RMK I, 1256.)

Kéziratban ránk maradt prédikációs gyűjteménye, melyből egyet kiadott NOVÁK LAJOS: Martonfalvi György „Veni Mecum”-ja. SpFüz 1904. 28–38.

Martonfalvi a verselést csak alkalomszerűleg üzte. Üdvözlő verset írt héber nyelven Szántai Pócs Istvánhoz 1656-ban (RMK III, 1972) és Debreceni Gele Jánoshoz 1658-ban (RMK III, 2013); görögül Nadányi Jánoshoz 1658-ban (RMK III, 2023) és Técsi Joó Miklóshoz 1658-ban (RMK III, 2027); latinul Tolnai F. Istvánhoz 1659-ben (RMK III, 2057), Komáromi Csipkés Györgyhöz 1665-ben (RMK II, 1064), Szilágyi Mártonhoz 1678-ban (RMK III, 2899); gyászverset Köleséri Mihály halálára 1679-ben (RMK II, 1443).

Magyar nyelven csak az itt közölt két verse ismert.

33–34 sorokra vonatkozólag vö. I. Sám. (I. Kir.) 18, 6–7.

49 praerogativájok – dicsőségük, méltóságuk.

59 Básánnak bikáit – Básán termékeny vidék a Jordánon túl, jó szarvasmarha-legelő; a zsidók itt gazdag hadizsákmányt ejtettek. Básán bikái itt a Czeglédi üldözöit jelentik. Vö. a 22. zsoltár 13. versével!

99.

Nyomatott kiadása: **Diószegi K. István: Ki-Osztatott Talentom**. Debrecen 1679. (RMK I, 1229.) **2ab. – A vers végén: „Martonfalvi György, Debreczeni Schola Mester”.

Versében Martonfalvi az 1668-tól bihardiószegi prédikátorként működő Diószegi K. István (†1698) könyvét ajánlja, melyben a szerző „az hibás vallást” cáfolja, „az igaz vallást” tanítja prédikációk formájában.

100.

Nyomatott kiadása: **Czeglédi István: Sion Vara**. Kolozsvár 1675. (RMK, 1187.) ****3b–****4b. – A szöveg után: „Néhai boldog emlékezetű Czeglédi Istvánnak árva Fia, Czeglédi Pál”.

Czeglédi Pál 1659-ben született Kassán. Itteni tanulása után Debrecenbe ment, 1675-ben iratko-

zott be a felsőbb osztályok tanulói sorába. Teleki Mihály támogatásával végezte külföldi tanulmányait. 1680. február 23-án iratkozott be a leideni egyetemre, de már a következő hónapban Franekerben találjuk. Itt nyomtatta ki *Exercitationes Theologicae ad Triplex... Christi Officium*, Pars I–III. (RMK III, 3176) c. munkáját. Hazatérése után 1683-ban Bihar-diószegen lett prédikátor, egyben 1698-ban az érmelléki egyházmegye szeniora. (BARCSA JÁNOS: A tiszántúli ev. ref. egyházkerület történelme. Debrecen 1906. I, 57.) Később Debrecenbe ment lelkésznek, és itt halt meg 1712 végén.

Irodalmi tevékenykedést nem folytatott, nyomtatásban a fentebb említett disputációján kívül csak alkalmi versei jelentek meg. Közülük egyetlen magyar nyelvű szerzeményét apjának halála után a Köleséri Sámuel-től gondozott *Sion Vára* jelentette meg. Üdvözlőverset írt ifj. Köleséri Sámuelhez 1679-ben, mikor az Debrecenben *De Evangelio* tárgykörből disputációt nyomtatott ki (RMK II, 1441). Külföldi tanulmányideje alatt 1681-ben verssel köszöntötte Tunyogi Miklóst (RMK III, 3103). Gyászverset írt az 1680. szeptember 3-án meghalt Kovásznai Péter-émlékfüzetbe (RMK III, 3051); itthon pedig a Köleséri Sámuel halálára (1683. – RMK II 1517) és a Szilágyi Márton halálára (1700. – RMK II, 1989) kinyomtatott gyászversgyűjteménybe.

6–7 A sátán üldözése elől a pusztába menekülő asszonyról lásd a Jelenések könyvében 12,13–14.

17 Bászán – a Jordánon túl termékeny vidék, jó legelőhely szarvasmarháknak, ahol a zsidók gazdag zsákmányt ejtettek. Mint a következő sorban az Antikrisztus katonái, Bászán bikái (a katolikus klérus!) Czeglédi István üldözőit jelentik.

37–48 Czeglédi István sorsáról vö. RMKT XVII/10. 38. sz. közölt éneket.

101.

Nyomtatott kiadása: Czeglédi Istvan: *Sion Vára*. Kolozsvár 1675. (RMK I, 1187.) ****4b. – A versszöveg után: „Irtá Ifjabbik Köleséri Samuel”.

Köleséri Sámuel (1663–1732) bölcséleti és orvosdoktor, valóságos titkos tanácsos, az erdélyi királyi kamaraszék főtanácsosa, az erdélyi bányászat főfelügyelője, tartományi orvos, több külföldi tudós társaság tagja, polihisztor – művelte ugyan az egyházi irodalmat, de sokkal jelentősebb tudományos működése. (Vö. M. ZEMPLEN JOLÁN: A magyarországi fizika története a XVIII. században. Bp. 1964. 195 és passim. – FALLER JENŐ: Köleséri Sámuel élete és munkássága. Bányászati és Kohászati Lapok. Bányászat. 1968. 647–56, 725–30. – JAKÓ ZSIGMOND: A XVIII. század eleji román művelődési élet és a korai német felvilágosodás kapcsolatai Köleséri Sámuel levelezésének tükrében. NyltudK 1969. 55–66.) Életpályájával itt nem foglalkozunk, mivel mindössze három idegen nyelvű versszerzeményét ismerjük a fenti rövid magyar versén kívül. Ezeket részben külföldi tanulmányai alatt szerezte: Czeglédi Pálhoz 1681-ben (RMK III, 3176), ifj. Kovásznai Péter halálára gyászverset 1680-ban (RMK III, 3051), illetőleg egyet hazatérte után írt az 1686-ban Felvinczi Sándor halálára kinyomtatott gyászversfüzetbe (RMK II, 1580). Meg kell említenünk, hogy hatalmas könyvtárt gyűjtött magának. Mikor halála után 13 évvel összeírták vagyonát, 3561 művet lajstromoztak. (Vö. FALLER JENŐ: i. m. 654. – BERTÓK LAJOS: Ifjabb Köleséri Sámuel könyvhagyatékának magyar és magyar vonatkozású nyomtatványai. Debr. KLTE Ktár Évk. 1954. 383–438. – Uő.: Ifjabb Köleséri Sámuel könyvhagyatéka. Uo. 1955. II, 5–330. – Vö. MÁTRAJ LÁSZLÓ megjegyzéseit a MKsz 1957. 374–75. lapokon.)

2 Idvezült Atyámhoz – Az atyámhoz szónak itt az a személyes vonatkozása van, hogy a versíró apja mostoha fia volt Czeglédi Istvánnak.

3 Linea – A linea jelentése itt határvonal: halál.

9 Pál szavait lásd a Timóteushoz írt 2. lev. 4., 7. versében.

17 el-futott czéllýáig – ezt a formát találjuk meg az OSzK példányában egykorú kéz javításában, mely az *el-futotta a-ját* kihúzza, a *czéllýát* szóra pedig ráírta a rímektől kívánt alakot.

102.

Kéziratai:

I. Thököly-k. 47a–50a. (STOLL 95. sz.) – A szöveg után: „Finis”.

II. Vásárhelyi daloskönyv (1672 k.) 338b–344b. (STOLL 96. sz.) Kiad. FERENCZI ZOLTÁN: Vásárhelyi daloskönyv. Bp. 1899. 216–22. Címe: *Cantio elegans*. – A végén: „Finis”. Terjedelme 40 versszak. Hiányzik a 33. strofa.

III. **Hölscher-k.** (1686–93) 19a–22b. (STOLL 118. sz.) Címe itt: *Pásquillus Bellevári Dávidnak maga Viczmándy Mihály lakodalmában esett sorsának újebben iob formában irt ritmusok*. Terjedelme 41 versszak. – A szöveg végén: „Finis”. Ez után a következő megjegyzés olvasható: „Ezen feollyebb megh irt utolso versek nem lévén confirmusok az teöbiuel, eképpen emendáltattak”, s a 22b levél margójára írva: „Corrigáltatott ezen utolsó két vers Illyen forman. Vide”. A két strófa:

Nomen ante erat nékem Bellovari,
Imposterum [!] veró amaz Szarosvári,
Honorem jam caput nem tudom ha éri,
Propter postscriptám pirul orczám beori.

Anno millesimo s'hat száz hetven eötben
Acta mea scripsi edgy kis hayocskaban,
Grato pentecostes haua folyássában,
Ormán Tisza dicto falu határában.

IV. **Radványi verseskönyv.** (XVIII. század 2. fele) 1–6. (STOLL 476. sz.) Kiad. THALY, Tan. 356–59. – BAROS GYULA, ItK 1904. 208–13. THALY az *Ungi lakodalom* címet adta a versnek. Hiányzik az 5–14. és 35. strófa, viszont a 22. versszak után egy más forrásból ismeretlen strófát találunk.

Újabbkori másolatban olvasható a *Hölscher-k.* Jankovich féle másolatában (OSZK Kt Quart. Hung. 1258. 19–22) és a MTAK Rui 4r 252/I. 1–5. gyűjteményben.

A versszakok sorrendjében a *Vásárhelyi-dk.* őrizte meg az eredeti állapotot, azért a főszövegben az I. forrás 31. és 29. strófákat felcseréltük.

A Bellevári Dávidról szóló pasquillus az utolsó versszak tanúsága szerint 1675-ben keletkezett. Szerzője azonban nem lehet az elmesélt történetben csúful járt hős.

Bellevári Dávid a kassai kamara tisztje volt, harmincados, császári biztos. Mindig császárpárti ember, bár 1672-ben, amikor az Eperjést kezükbe kerítő kurucok megfenyegették, hogy dobot csinálnak a bőréből, ha nem tart velük, ő is hűséget fogadott a kurucoknak. (PAULER GYULA: A bujdosók támadása 1672-ben. Száz 1869. 75–76.) Felesége Viczmándi Mária volt; rokona lehetett annak a Viczmándi Mihálynak, akinek lakodalmában a kurucok kifosztották a labanc társaságot. (Vö. BÁRCZAY OSZKÁR: A Burchard-Bélaváry család. Turul 1894. 34–38.)

A bujdosó kurucok haragudtak a Viczmándiakra is. Mikor Forró Pál 1671 júniusában társaival elfogta a menekülő Bónis Ferencet, vele volt négy Viczmándi is, az a Sándor nevű is, aki pasquillusunk hősét a lakodalomba invitálta. (Vö. KOMÁROMY ANDRÁS: A Tolcsvay Bónis-család őseiről. Turul 1886. 78 és PAULER GYULA: Wesselényi Ferenc és társainak összeesküvése. Bp. 1876. II, 82.) A lakodalom színhelye az Ung megyei Csicsér volt (vö. a 32. sorral!); a 13. versszakban említett személyek is e táj birtokosai, nemesurai. (KÁLLAY UBUL szerint a Csicséri és az Orosz család egy nemzetségből származott; vö. Néhány szó a Szenté-Mágócs nemzetségről. Turul 1900. 88.)

A Felső-Magyarországra be-beccapó, dülást-fosztást, égetést okozó bujdosó kurucoknak a csicséri labanc lakodalmat felverő csoportját a 61. sor tanúsága szerint Bakos Mihály vezette, más vállalkozásokból is ismert kuruc kapitány. (Vö. TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Bp. 1972. 227.)

A félig magyarul, félig latinul hangzó sorok latin szavait – azok megismétlése nélkül – itt adjuk magyarul a jegyzetben.

- 1 ahogyan a madarász szokott
- 2 silány zabszemmel
- 3 szirének dallamára
- 4 a mély tengerbe
- 5 cselekedett velem
- 6 minap nekem adott
- 7 hogy testvérenek a lakodalmába elmenjek, arra kért
- 8 hogy a fűben kígyó rejtőzik
- 9 szépszerével
- 10 hittem neki, mivel
- 11 hogy ilyen szurokba
- 12 egyéb módon
- 13 nem volt barátom

14 ellenségem volt
15 egyébként szándékában volt
16 dedecus = gyalázat
17 nála mégis
18 mert nem miatta; rea – költői licentiaként egytagú.
19 arra a mennyegzőre
20 hanem mert két nőszemélyt
21 igen vidáman mentem
22 békességben gondoltam
23 hajtani akartam
24 végül pedig szerelmet szakítani szándékoztam
25 a hús vagy a kutya
26 arra föl
27 mert Cupido bennem
28 mely miatt a kórság csaknem
29 mivel ritka volt
30 de leginkább kedves
31 igen nagy kár
32 a lakodalom helye
33 a meghívott vendégek
34 a megszabott helyen
35 akkor engem mint olyant
36 az első helyre
37 volt a vőlegény neve
41 mindent elvégezvén
42 kik felkészültünk
43 de szívem vonzódott
44 a tánchoz
45 és vidámak voltunk
46 szomorú ábrázattal
47 csillogóan öltözve
48 eltelve
49 ajkammal kezüket
50 szándékom kinyilvánítván
51 szívből fondorlatos szavakkal
52 szívemben lángolva
53 szívem kívánságát
54 egészen kiűritettem
55 szemem pillantását
56 tettem simogatást
57 és mikor már voltunk
58 töltögetvén a bort
59 íme, itt az új hír
60 a lárma mint a tűz
61 mondván, hogy itt vannak
62 ellenünk agyarkodva
63 timentes = megrémülve
64 harcolunk
65 mindnyájan elámulva
66 ide-oda széllyel
67 ki-ki rejtekhelyet
68 némelyek kénytelenek a kerten át a rövid utat venni
69 én bizony felmástrom
70 mint titkos
71 nem törődve
72 de ott is

73 mint az egér a szurokban
74 erős várban vagyok
75 mondtam neki: hallgass
76 békeességben
77 szorítottam nagyon
78 mennél jobban tudjam
79 de a rossz „szellet”
80 nem bírtam jól
81 lövéseket adott
82 sokszor hangzott
83 annyira sziszegett
84 nagy búzt árasztott
85 hasam zúgásáról
86 a szél szagáról
87 onnan mint egy kutyát
88 erős kötéllel
89 hangosan üvöltözök
90 Véghak – a. m. vigak; rajtunk kacagók
91 csikorgatók
92 lentest – a lencsét
93 közülük egyesek
94 ruháinkból készségesen
95 minden kényszer nélkül
96 ezzel a tettel nálunk
97 megzavartatott
98 a vendégség készítve
99 nem talált alkalmasat
100 igen súlyos ütést
101 ezek után szépen
102 minden javainkból
103 mint a vadász kutyákat
104 titulust – címet
105 fogságba vitettek
106 fizetni kényszerültek
107 gyorsan szabadon engedtetek
108 akiknek közöttök
109 a golyótól megsérült vőlegény
111 100 tallért ad
112 én kétezret fizetek
113 kivétel nélkül
114 a fegyvert, a lovakat, a ruhát bizony, elvesztettük
115 ebben az egyetlen írásban
116 valóságosan, annyi bizonyos
117 a női nem, az asszonyok
118 közönségesen mondva, maradt
119 siránkozva álldogáltak
120 középső resben – obszcén célzás
121 nagyon szomorú voltam
122 szívből sóhajtozva
123 mezítláb álltak
124 abundo – bőségesen
125 de szomorúbb voltam
126 mely oknál fogva oda
127 amely célból a dámáknak
128 megelégedésemre
129 az ugrádozó tánc

- 130 potus – az ivás
 131 a szerelmi játék
 132 szívemre gyász
 133 amit ha véghez vittem volna
 134 nem lett volna olyan súlyos
 136 muska – a. m. légy
 137 szívesebben adnám
 138 annyira nem bánám
 139 már nem terhelném
 140 mindezeket viselném
 141 de ezeket nekem, sajnós
 142 egy cseppet sem hozzászokva
 143 minden nyereség nélkül
 144 az észtől rászédettek
 145 akárki számára ritkaság
 146 a dámák iránti szerelem
 147 a táncban ugrálás
 148 bizonyára a lagzinak
 149 mert ismét történt
 150 a fogságban
 151 támadnak a gyalogkatonák
 152 rettenetesen megrémülvén
 156 sakban – olv. zsákban
 160 mert a seggem miatt
 163 pünkösdi hajú – május

103.

Kézirata: **Hubai János-k** (1707) 19a–21b. (STOLL 173. sz.) – A végén: „Amen”.

Kemény Simon Kemény János fejedelemnek és Kállay Katának volt a fia, 1675. április 5-én halt meg. Első felesége, a Zólyomi Miklóstól elvált Alia Mária 1660-ban meghalván, Perényi Katát vette el.

Közéleti szereplése még II. Rákóczi György fejedelemsége idején kezdődött, akit elkísért lengyelországi hadjáratába is. Onnan azonban korán hazakerült, mivel ő kísérte Erdélybe a hadjárat elején meghalt Kemény Boldizsár holttestét. 1657 végén Udvarhelyszék főkapitánya, 1658-ban Fejér megye főispánja lett. Ezeket a tisztségeket apja fejedelemsége idején is bírta. 1661-ben az ő parancsnoksága alatt folyt Fogaras ostroma. (Vö. RMKT XVII/10. 41. sz. ének jegyzetével.) A nagyszöllősi csata után Aranyosmedgyesre menekült mostohaanyjához. Körülötte gyülekeztek a volt Rákóczi- és Kemény pártiak, ő volt a fejedelemjelöltjük, akit Bécsben is támogatással biztattak. 1662. március 10-én a görgényszentimrei gyűlés megnótázta, és a nóta alól nem vette őt ki az 1663. évi február végi kézdi országgyűlés sem, mint egyéb Kemény-híveket. Később azonban kégyelmet kapott, visszatért Erdélybe.

Vécsen 1675. augusztus 14-én végbe ment temetésén részt vett Apafi Mihály fejedelem is. (TÓTH ERNŐ: I. és II. Apafi Mihály erdélyi fejedelmek naplója az 1662-1694. évekről. ErdMúz 1900. 212.)

A búcsúztató szerzőjét nem ismerjük.

A nótajelzés: „Cur mundus militat” szövegileg Jacopone da Todi himnuszára utal. Dallamára vonatkozólag lásd RMDT I, 188–190. sz.

A búcsúztató szövege összefügg a *Hubai-k.*-ben olvasható, Kemény Simon temetését megelőző időben keletkezett énekekkel. A 4–5., 24., 27–28. strófákat megtaláljuk a Tholnai Dánielről szóló énekekben (lásd kötetünkben 89. sz. alatt), de sok egyezést mutatnak a 19–20., 22. versszakai is az ottani 24., 26., 30. strófa sorosaival. A 4., 8., 10–12., 18., 20., 27–28. versszakai változtatás nélkül megvannak a Gilányi Gergelyről szóló énekekben (lásd kötetünkben 92. sz. alatt az 5., 10., 16., 19., 20., 34., 37., 44–45. versszakokat), de gondolati és kifejtésbeli egyezéseket mutatnak a 9., 16–17., 19., 24. strófák is (megfelelő versszakok Gilányi énekében a 15., 31., 28., 36. és 41.). A kézirat 24b–26b levelein olvasható búcsúztatóban pedig a 15., 17–18., 7., 33–34. versszakok egyeznek az itteni 18–20., 23., 33–34. strófákkal.

14 A halcyonról szóló mondát lásd a 89. számú ének 22. soránál.
90 Kemény Kata testvére volt Kemény Simon apjának.

104.

Kézirata: **Hubai János-k.** 33a–34b. (STOLL 173. sz.)
A temetés alkalmával a koporsónál énekelték. Vö. az előző számú ének jegyzetével.

105.

Kézirata: **Hubai János-k.** 21b–24b. (STOLL 173. sz.) – A végén: „Amen”.

Az 1675-ben keletkezett búcsúztató a kézirat néhány más darabjával együtt ugyanabban a versformában íródott, mint a jó pár évtizeddel előbből, 1636-ból való „Az tenger főnyene ki sok” kezdetű ének. (Kiad. RMKT XVII/9. 60. sz.) De nemcsak a strófászerkezet azonos, hangulati és kifejezésbeli hasonlóság is van a régebbi és az itteni búcsúztató között a bevezető elmélkedő részben. A párhuzamok bizonyára a népszerűvé vált énekre való fejből visszaemlékezés következményei. (Vö. énekünk 2–4. versszakát az ottani 1–2., 4. strófával!)

21 Cirus – Kürosz, a perzsa birodalom megalapítója, a gazdag, Irus pedig a koldus megszemélyesítője.

26 Pallás – a bölcsesség megszemélyesítője; ide valószínűleg a rím kedvéért került.

45 Mind szent havát – november

73 Abrám a.m. Ábrahám. Barcsai Ábrahám ítélőmester volt.

87 Felvinczi János – Küküllő megyei nemes.

101 Török Zsigmond személyét nem sikerült azonosítanunk, ebben az időben több Török család élt Erdélyben.

118 Fodor Klara – Barcsai Ákos fejedelem testvérének, Sándornak volt az első felesége.

106.

Nyomtatott kiadása: **Nánási Vas Gábor: Lelki Tudakozás.** Kolozsvár 1675. (RMK I, 1178.) A6b. – A szöveg után: „Michael T. Ecsedi Theologiae et Philosophiae Studiosus in Schola praememorata”.

Nánási Vas Gáborról lásd a 70. sz. alatti jegyzetet. Tanulótársáról, Ecsedi T. Mihályról nincsenek adataink. A fenti záradék szerint a sárospataki – gyulafehérvári iskolának volt a tanulója 1675 táján.

10 szemérmek – a. m. szegyenük.

13 Pelágus – Pelágus, ír származású teológus, a szabadakarat hirdetője (Augustinus ellenfele), aki 416–418 körül halt meg.

14 puss – pus: mérges beszéd, genny.

107.

Nyomtatott kiadása: Uo. A6b–A7a. – A vers végén az alábbi záradék olvasható: „Sic condecorat opusculum, Fratris sui Charissimi Georgius S. Körtvélyesi Rhetoricae praelector in eadem Schola”.

Nánásiról lásd a 70. sz. alatti jegyzetet. Tanulótársáról, Körtvélyesiről nem tudunk többet, mint amennyit a rövid versét záró megjegyzésben mond magáról: 1675-ben a sárospataki – gyulafehérvári iskolában volt a retorika tanítója.

108.

Nyomtatott kiadása: Uo. A7a. – A vers után: „Andreas Mezei Theologiae et Philosophiae Studiosus hoc modo litabat Fratri suo gratioso”.

Nánási Vas Gáborról lásd a 70. sz. alatti jegyzetben. Tanulótársáról, Mezei Andrásról nem rendelkezünk adatokkal, a vers záradéka szerint 1675 táján a sárospataki – gyulafehérvári iskolában tanult.

3 Paradoxianak – tévtannak.

Nyomtatott kiadása: Uo. A7ab. – A vers végén az alábbi megjegyzés áll: „Apposuit, Socio Camerario suo Gabrieli Nánási Pétrus Gy. Várallyai. Poeseos praeses.”

Várallyai Gy. Péter a kolozsvári református kollégiumban kezdte tanulmányait. Innen ment Fehérvárra, ahol 1672. október 2-án vették fel az iskola felsős tanulói közé. A költészettan és szónoklattan tanítását bízták később rá, és szeniorrá is megválasztották. Fehérvárról Rimaszombatra került iskolarektornak. További életsora ismeretlen. (Vö. HEREPÉI, Adattár III, 345. – ROMÁN JÁNOS: *Catalogus Studiosorum Illustris Scholae S. Patakiniae*. Egyht 1958. 77.)

Bán Imre lektori véleménye szerint a cím azt fejezi ki, hogy „Isten egyeseknek (az emberiség egy részének) »sociale« bűneit elfedi.”

Nyomtatott kiadása: *Nad-Síp*. H. n. 1675. Kiad. MAJLÁTH BÉLA, MKsz 1891. 134–41.

Az utolsó versszak tanúsága szerint az ének 1675 végén keletkezett. Ismeretlen szerzője a Szentmártoni Bodó János által népszerűsített dicső-ének (a vas, a vadászás, a malom és ácsmesterség, a só dicsőrete; vö. RMKT XVII/4. 208., 211–13. sz.) műfaj művelője.

Nótautalása a *Szentek seregében vigyázó szent pásztor*-ra hivatkozik, melynek legrégebb szövege eddig az unitárius énekeskönyvből ismert 1700-ból. (*Imádságos es Enekes kézbe hordozó Könyvetske*. – RMK I, 1558. – 156–57.) Ezt kiad. a RMKT XVII/8. 163. sz. alatt; dallamaként a RMDT II. 352. sz. alatti darabjára való utalással.

13 Lásd Esaiás 19, 5–7.

28 Ausonius (310–392) epigrammákat, eclogákat, idilliumokat írt. Az utalást nem találtuk meg.

30 Az *Aeneis* IV. énekének 73. sorából idéz. Jelentése: oldalán függ a halált hozó nádvessző.

38 Mérsékelvén – méregetvén. (Vö. Ezékiel jöv. 40. fejezetével.)

41 Tityrus – Vergilius I. eclogájában szereplő pásztor. (Kezdete: „Tityre, tu patulae recubans sub tegmine fagi [= bikfa] Silvestrem tenui musam meditaris avena [= zab szálma szál].”

57 szakasztani = a megdagasztott kenyértésztából egy kenyérnyi részt elkülöníteni. Vö. a 137. sossal: Kenyér-szakasztó = kosár, melybe a kiszakasztott kenyéret helyezik.

61–64 Vö. Móz. II. 2, 3.

72 A sor a cigányvajdára, cigányokra vonatkozik, akik a szekér vázra erősített, esőtől védő ernyő fölé gyékényt terítettek.

101–102 nádi-bika – bölömbika, németül: Rohrdommel.

115 Vö. a közmondással: Illa berek, nád a kert vagy nádak, erek.

128 Szás-fára – szálas fára, szálfára.

147 bursának?

158 Lásd Jób könyve 1, 18–19.

189–192 Szentmártoni 1648-ban halt meg, a vas dicsőretéről szóló munkája 1636-ban jelent meg nyomtatásban.

195 bunte – bűne.

216 Az idézett ének a XVI. századból való halotti ének, szerzője Bereki István, dallama ugyanaz, mint alább a 220. sorban idézett éneké.

220 Az éneket Czeglédi Pál szerezte a XVII. század elején; dallamát lásd RMKT XVII/1. 112/II. alatt.

222 Az ének az 1590-ből való 46. zsolttár parafrázisa; dallamát lásd RMKT XVII/4. 123. sz. alatt.

223 Árgirus nótájáról lásd KODÁLY ZOLTÁN: Árgirus nótája. Ethn 1920. 25–36. (Vö. RMDT I, 235. sz.)

224 Szentmártoni: *Historia az Maria Magdolnanak... meg-téréséről* dallamát lásd a RMKT XVII/4. 210. sz. alatt.

227–228 Az idézett ének Rimay szerzeménye (RJÖM 1/V. sz. alatt.) Nótajelzése nincs.

231 Az ének a 69. zsolttár parafrázisa a XVI. század végétől. Dallamát lásd RMDT I. 102. sz.

233 két Karátson között – december 25-e és január 1-e közt.

Kézirata: **Pálffy daloskönyv** (1736) 7b–9a. (STOLL 198. sz.) – A szöveg után: „Anno 1736. Finis”. Az ismeretlen szerzőtől származó, hazájába való visszavágyódást, epiko-lirikus hangon megszólaltató bujdosó panaszvers időponthoz kötését elsősorban a 15. versszak nehezíti meg, ahol együtt szerepel a kurucság meg az országot pusztító „oláhság”. A kuruc szó használata ugyan 1672-től általános. A román parasztok azonban az első kuruc mozgalomban Erdélyben nem játszottak szerepet. Viszont az éneken említett események sokkal előbb történtek, mint a II. Rákóczi Ferenc szabadságharcában az erdélyi román jobbágyok részvétele, semhogy az ének végén álló évszámból arra gondolhatnánk, hogy a vers a szabadságharc alatt, illetőleg azt követőleg keletkezett. (Az 1736 a lejegyzés évét jelöli!) A verselő tudatában még frissen, elevenen él Bánffy Dénes veszedelmének, Beldi Pál, Teleki Mihály praktikáinak az emléke. A versben ezt követőleg szóba kerülő történeti események: Barcsai Ákosnak II. Rákóczi Györggyel szemben emlegetett árulása, Kemény János veszése, majd ezután a Székelyföld egy részének pusztulása (valószínűleg az Apatit fejedelemnek elfogadni nem akaró székelyek megfenyítéséről van szó!) – mind arra mutat, hogy az éneket az 1670-es évekhez kell kapcsolnunk. Bánffy Dénes kivégzése (1674. december 18.) előtt azonban nem keletkezhetett.

21 Két veszedekő között (folytatása a 23. sorban: a harmadikként örülsz).

34 Kemény holttestét nem találták meg a nagyszöllősi csatamezőn.

53–56 Az itt felsorolt országreszek szenvedtek főleg a török–tatár büntető expedíciótól 1661-ben.

Kézirata: **Thököly-k.** 50b–51a. (STOLL 95. sz.) Kiad. BUSA, A Thököly-k. 74–75.

A *Thököly-k.* verseinek kiadásában BUSA ezt a darabot egynek veszi az utána álló *Ad Hungaros labanczides* című szerzeménnyel, melynek utolsó strófája 1676-ot mond, a vers keletkezésének idejéről. A két darab együtvé tartozását látszanék bizonyítani az a körülmény, hogy a *Várfalvi-Fodor-ék.*-ben (1764–1771) ránk maradt egy ének, mely az itt közölt versből az első versszakot, az *Ad Hungaros labanczides* címűből pedig a 21., 23., 38., 40. versszakokat tartalmazza, egy új bevezető és egyébképpen nem ismert más két strófiával kiegészülve. (Kiad. SZABÓ T. ATTILA, ItK 1931. 211–12.)

Kiadásunkban két különálló versként közöljük a BUSA MARGITTÓL egynek tekintett költeményt, mivel mind a két darabnak külön címe van, mindkettő tartalmilag külön egységet alkot; a *Várfalvi Fodor-ék.* versében a két darabból vegyesen előforduló strófák pedig nem bizonyítják, hogy a XVIII. század közepe táján, illetőleg az énekek 1703-ra feltételezett keletkezésekor (Vö. MKBR 77. sz. darab jegyzetével) feltétlenül egy szerzeményből kellett összeválogatni a megfelelő versszakokat. Az összeolvasásnak a kor költészetében számos, ennél bonyolultabb példái is vannak.

Mínthogy a kéziratban a vers az 1675 és az 1676-ban keletkezett darabok között foglal helyet, íratásának idejét ezekre az évekre kell tennünk.

1–4 Az 1. strófa a *Várfalvi-Fodor-ék.* „Oh magyar világnak fényes dücsősége” kezdetű énekek a második versszakát alkotja.

8 ígért – szokatlan jelző a *mező* szó előtt. Szövegromlás lehet; erre vall a szótagszámhibája is.

21 Egy szótaggal rövidebb sor. Az eredetiben talán *haragszol-e* volt.

Kézirata: **Thököly-k.** 51a–54a. (STOLL 95. sz.) Kiad. BUSA, Thököly-k. 75–79. – A szöveg után: „Finis”.

A *Más Magyar országrul* c. verssel való összefüggéséről lásd az ottani jegyzetet. (Előző sz. alatt.) A keletkezés időpontja az utolsó versszak tanúsága szerint 1676. Tartalmából következtetve a török hódoltság területére vagy Erdélybe szorult bujdosók egyike szerezte, bibliai hivatkozásai miatt valamelyik prédikátorra gondolhatunk. A versnek új eleme – a korban szinte egyedülálló jelenség –, hogy a franciákkal az 1675-ben létrejött fogarasi szerződés visszhangjaként megemlékezik a császáriaknak a franciákkal folytatott háborújáról.

Mint a kézirat egyéb verseiben, a másoló itt is több hibát ejtett.

A *Várfalvi-Fodor-ék.* (vö. SZABÓ T. ATTILA, ItK. 1931. 211–12) átvette a vers négy strófáját. Lásd erről a jegyzetet, valamint a kötetünkben az előző sz. alatt közölt éneket.

- 10 Gondol – gondolj.
16 pókaknak – pulykáknek.
17 íbrülsz – ébredsz.
27 repartitio – a császári katonaság eltartására 1671 márciusában bevezetett adó; accisa – fogyasztási adó.
46 read – egy szótagnak számít.
54 A német–francia háború 1674-től folyt váltakozó szerencsével.
60 megh páscoltuk – helyette inkább *megpaskoltak* kellene.
61 Ez évben Flandriában győztek a franciák; Duquesne a tengeren aratott győzelmet.
66 Kezünkben – közibénk.
69 1675 végén a bujdosók közül többen átálltak a császár oldalára, hazatértek.
74 Mi – mert.
81–84 A sorokat lásd a *Várfalvi-Fodor-ék.* „Oh magyar világnak fényes dicsősége” kezdetű ének 3. versszakaként.
89–92. Lásd uo. az 5. strófát.
97–100 1675-ben is, 1676-ban is a császáriak részéről több kísérlet történt, hogy a bujdosókat rábírák a császár hűségére való visszatérésre. (Vö. TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Bp. 1972. 169., 171–73.) A következő sorokban emlegetett „simplex gratiát”, a biztosíték nélküli kegyelmet azonban a bujdosók többsége elutasította.
117 Senacherib – Szennacheribról lásd II. (IV.) Kir. 18–19. fejj. és II. Krón. 32.
121 Antiochusról lásd I. Makk. 1. fejj.
132 pervata – árnyékszék. Vö. a 81. sz. énekkel.
135 Mint már az előző strófában, itt is az elítélt prédikátorokról van szó.
137–138 A sorok *Kádár István éneké*-nek 20–21. sorára emlékeztetnek, ahol így hangzanak:
Nem így vane dolgha kis Magyar országnak,
Ebben nevedet vitélző Kádárnak?
(RMKT XVII/9. 159. sz.)
138 Ezekiás volt Júda 13. királya, vö. vele kapcsolatosan a 117. sornál idézett bibliai helyeket.
142 Mózes 40 napot töltött az Úrnál a Sinai hegyen (II. Móz. 34, 28.).
149–152 A sorok a fentebb említett *Várfalvi-Fodor-ék.* énekében a 4. versszak.
154 Egy szótaggal hosszabb sor, eredetileg talán *napigh* volt, vagy a sor első szava csak *Ki*.
157–160 A *Várfalvi-Fodor-ék.* versében a 8. strófa.

114.

Kézirata: *Thaly Kálmán iratgyűjteménye* (OSzK Kt Fol. Hung. 1390. II. „Kuruc versek, másolatok”) 23a–24a. Ez azonban a TORMA KÁROLYTÓL a Kolozsvári Nagy Naptár 1866. évf.-ában a 116–19. lapon közzétett szöveg másolata. Kiad. ERDÉLYI PÁL: Kuruc költészet. Bp. 1903. 90–94. ERDÉLYI szerint a kiadás alapjául „szolgáló ének Torma irataival a N. Múzeum könyvtárába került”. Torma Károly iratai közt az ének „egykorú másolatát” hiában kerestük. Nem lehet megállapítani, Erdélyi a Torma-féle másolatot, az eredeti példányt használta-e. Torma szövegközlése és Erdélyi kiadása között ugyanis elég sok eltérés van. (Lásd a jegyzetben alább!) Kiadásunkban TORMA közlését vettük át.

A címet Torma adhatta az éneknek. – A szöveg végén az alábbi megjegyzés olvasható: „Ezek így vannak. Amen. Fogaras, 11. Aprilis 1676.”

TORMA kiadásában azt írja: „Nem lehetetlen, hogy e vers is Haller János tanácsos, tordamegyei főispán s később kincstárnok (†1696) tollából folyt, ki abban az időben leginkább foglalkozott Erdélyben a versírással.” Haller János szerzőségét azonban komoly érv nem bizonyítja.

Verstanilag az ének gyenge alkotás, a sorok szótagszáma gyakran pontatlan. Vagy rövidebbek 1–1 taggal (1., 8., 9., 13., 51., 52. sor), vagy 1–2 szótaggal hosszabbak (18., 43., 50., 67., 98. sor) a szabályosnál.

A cím *pippes* szavának jelentése: kényes, finnyás.

9 ERDÉLYINÉL: A kinek.

10 ERDÉLYINÉL: farlóját; *tarló* = aludttej. Gyakori mondás volt a korban: Akinek a kása megégette a száját, az a tarlót is megfűjja.

17 peszleket A TSz szerint (II, 128) a Székelyföldön mindenféle apróságot, apró készséget, eszközt jelent.

18 ERDÉLYINÉL a sor utolsó szava: alján.

22 ERDÉLYINÉL: velős csontokat.

30 ERDÉLYINÉL az utolsó szó: szutrék, aminek nincs jelentése; a *szuszék* – liszt- vagy gabonatarló faláda.

31 ERDÉLYINÉL: Az aranyos kancsót.

38 ERDÉLYINÉL: vigan lakás van.

47 A szólást nem ismerjük; valószínűleg kialudni a részegséget értelemben használták.

48 ERDÉLYINÉL: Míg az másé is mutat stb. olvasható, ami nem értelmes szöveg. A *mánus* óramutatót jelent. (TSz II, 1397.)

50 ERDÉLYINÉL: bűzét nem kedvelli.

51 ERDÉLYINÉL: a fonást.

53 ERDÉLYINÉL: kézzel ilyen kézzel nyúlni.

60 ERDÉLYINÉL: csak lehessen czéda; a *cséza* könnyű, négykerekű kocsit jelent.

75 ERDÉLYINÉL: becsületek van, ami jobban illenek a szövegbe.

88 ERDÉLYINÉL: ű magára tör az.

90 ERDÉLYINÉL: Kiért megrágalmaz.

95 ERDÉLYINÉL: várókat; a *varrókat* varró munkátokat jelentésben áll.

102 ERDÉLYINÉL: alacsony szívű kevélyeknek olvasható, ami értelmetlen.

115.

Kézirata: *Szentsei-dk.* 124b–125b. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, VÉ II. 63–6. és BUDA, SzD 132–33. – A szöveg végén: „Finis”.

Az utolsó versszak 1676. július első hetére helyezi az ének szerzetetési idejét.

Az ének sajátos módon a végletekig fokozza a hangzás és ellentétjártékot, „s a vers igazi mondani-valóját a cikornyás öltözettel teljesen elfedi” (lásd KOMLOVSZKI TIBOR, It 1958. 498). A vers szerkezetében megnyilvánuló barokk cikornyát említi már BAROS GYULA is (Gyöngyösi összes műveinek Badics-féle kiadásáról írt recenziójában. It 1916. 324), kiemelve a strófák többségének láncszemszerűen kapcsolódó jellegzetességét, melyre példaként a kötetünkben 190. sz. alatt közölt versre is hivatkozik. A szójátékos strófaszerkesztésre, ezen túlmenően kifejezésbeli egyezésekre is rámutat a Gyöngyösi neve alatt kiadott *Cuma városában épített Daedalus templomá*-val kapcsolatban. (Lásd alább a jegyzetben.)

Az ének szerzőjéről a versfőkből következtetve DEÁK FERENC (Irodalomtörténeti tanulmányok. Bp. 1909. 45) Homonnai (?) Bánffy-t állapít meg. Minthogy ilyen nevű szerzővel, de névvel sem találkoztunk, az ének versfőiből – NAVEJOMONNE – véleményünk szerint nem lehet az író megállapítani.

Az ének 15–16. sora összezavarodott.

1 Egy szótaggal rövidebb sor, az eredetiben talán *régentén* állhatott.

4 aggságom a. m. aggodásom. Vö. a következő sor kezdő szavával.

9 A *világom*-ból a *virágom*-ra való javítást a szójátékos formának ebben a strófában is megállapítható érvényesülése alapján eszközöltük a következő sor kezdőszava miatt.

11–12 BAROS GYULA párhuzamként idézi a *Daedalus temploma* IV. rész 23. vsz. kezdő sorait: „Ifjuságom színét fonnyasztó Fogságom / Fogság után valljon leszsz-é Szabacságom.”

29–31 KOMLOVSZKI idézi párhuzamként Nyéki Vörös Mátyás *Dialogus*-ának 32. strófájából (RMKT XVII/2. 138.): „Oh fonnyatt virágh szál, ki minap virágzál / Sok ékessegiddel kedued szerent jádczál / Most minden vigásgtol immár el táuoztál.”

43 Szent Jakab hava – július.

Nyomatott kiadása: Kolozsvár 1676. – Lakodalmi kárta. Kiad. HERPEI, ItK 1962. 486. – A szöveg után: „Stephanus Havattövi”.

Apafi Mihály fejedelem unokaöccsének, Apafi Miklósnak és Teleki Mihály kővári kapitány lányának, Teleki Annának 1676. szeptember 9-én tartott lakodalmára Teleki három különböző szövegű kártát nyomtatott. Az egyiken 27 versike olvasható, közülük 25 latin, 2 magyar nyelvű. Ez utóbbiak egyike az itt közölt találós verses kérdés, vagy ahogyan ebben a korban nevezték – mese. (Vö. HERPEI JÁNOS: Apafi Miklós és Teleki Anna házasságkötése alkalmával készített egyleveles nyomtatványok. ErdMúz. 1944. 480–81.)

Havattövi Istvánról, a vers szerzőjéről csak annyit tudunk, hogy Bánffi Dénes alumnusaként 1676 táján a kolozsvári református kollégiumban tanult. Itt az egyik osztály tanítóságát is rábízták. Később a kollégiumból vidéki tanítóságra vitették. (HERPEI: Adatok régi magyar versekről. XVII. századbeli találós mesék. ItK 1962. 487.)

Az alig értelmezhető találós kérdés megszerkesztéséhez HERPEI szerint az elindító gondolatot a kolozsvári ref. egyházközség címere adta, melyben tövisek közt nyíló rózsát szemlélhetünk. A második versszaknak valamilyen vallási vonatkozású megfejtéshez kell vezetnie. (Uo.) Bán Imre lektori jelentésében így értelmezte: „A te anyád (= Anyaszentegyház) ura (Krisztus) tenéked nagyapád (mert Isten = Szentháromság s benne az Atya), de anyádnak apja is.”

117.

Nyomatott kiadása: Kolozsvár 1676. – lakodalmi kárta. Kiad. HERPEI, ItK 1962. 487. (Lásd az előző sz. alatti jegyzetet!) – A szöveg után: „Caspar Seredi”.

A találós mese alatt olvasható Caspar Serédi, a későbbi szendrői kapitánnyal azonosítható. Serédi Benedek Középszolnok megye főispánjának és Újlaki Borbálának volt a fia. (Vö. ESZTERHÁZY JÁNOS: Adalék a Serédy család történetéhez. Száz 1880. 222–3. THALY KÁLMÁN: Őt ismeretlen magyar nyomtatvány a Rákóczi-korbul. Száz. 1879. 806–807.) HERPEI feltételezi, hogy a versikét nem is ő írta, hanem valamelyik jól verselő diák, vagy a tanító; ő csak azért szerepel a kártán, hogy az ő neve sem maradjon el onnan. (Adatok régi magyar versekről. XVII. századbeli találós mesék. ItK 1962. 487.)

HERPEI szerint a megfejtés: A Múzsá tárházának kellékei a papiros, a toll és a tinta (i. m. ItK 1962. 487).

118.

Kézirata: Zrínyi Miklós: *Adriai tengernek sirenája (Radnótfájai kézirat – 1676.)* 3. (STOLL 75. sz.) Kiad. CLAUSER MIHÁLY: *A Zrínyiász sorsa.* Bp. 1934. 10–11.

A kéziratot 1675. március és december közt írták. Zrínyinek Attiláról és Budáról szóló epigrammái után minden megjegyzés nélkül következik az itt közölt öt epigramma, melyet az 1651-es bécsi példány szerinti négy epigramma követ. A bécsi kiadásnál későbbi keletkezésüket a II. Rákóczi Györgyről szóló mutatja. Még ha arra gondolnánk is, hogy a többi korábbi keletű, ezt 1660 előtt nem írhatták. Valószínűleg azonban ez is a többivel együtt a másolás ideje körül keletkezett (1676), és nem Erdélyben, ahol talán nem tévesztették volna össze Rákóczi György utolsó csatájával kapcsolatosan Gyalut – Gyulával.

II. 3 A „három tenger” Mátyásra nem áll. Nagy Lajosra inkább.

V. 3 hasamért – olv. hazámért. [Az s-nek z értéke van már a IV. 1. sorában is.]

119.

Kézirata: **Teleki-It.** (OL.) Új rendezés 3251. p. 614–22. A cím a vers után a 622. lap verzőján olvasható. A nyolc levélből álló negyedrét alakú, cérnával összefűzött füzetben egykorú írással, papírcsikón még ez olvasható: „Idősb Apafi Mihály Fejedelem Udvar népirül való játékos versek Signatum Gernyeszeg 734 15 decembris”. Ez a másolás idejét jelezheti.

A RMKT XVII/10. 48. szám alatt közölt énekkel kapcsolatban említettük, hogy Lukács deák, aki az 1676–79 közötti időszakban halhatott meg, írt egy kiéneklő verset (lásd uo. 51. sz. alatt), és

ott céloztunk rá, lehetséges, hogy ezt is ő szerezte. Erre kétségtelen bizonyítékaink nincsenek. Tartalmi, műfaji és kifejezési rokonság azonban megállapítható a két vers között. Mindkettő keresztnevek alá csoportosítva énekel ki olyan személyeket, akik a fejedelmi udvarral kapcsolatban álltak. Vannak közös személyeik: a 75. sor Belényesi Ference, a 91. sor Jeddi Pálja (amott a 4. és 27. sor), és lehetséges, hogy ugyanaz a személy Tordai István, Enyedi János, Torma György, Beszperenyi – Beszprémi András (énekünkben a 22., 38., 65., 120. – amott a 135., 126., 60., 59. sorban szerepel), esetleg több más azonos hangzású név is.

Sok párhuzamosságot találunk a két vers kifejezéseiben, fordulataiban. A fentebb említett Jeddi Pál a „Lakik Husztnak” kezdetű énekben:

Foglyokat les, nyomat keres a' mezőn Jeddi Pál

énekünkben:

Az *faydokkal* s az *foglyokkal* meg viut Jeddi Pál elsősorban tartalmilag egyezik. A számos kifejezésbeli egyezés bemutatására idézzük az alábbi sorokat (előbb a „Lakik Husztnak” kezdetűeket, utána az énekünkéit):

Hogy jól lakott, jól megh hizott, latom F. F. (84. sor) –
Cziak jól lakott, megis hizott jmmar R. J. (9. sor);
Alattomban az halóban jött Z. M. (44. sor) –
Alattomban az szomszedban jar K. M. (128. sor);
Pokol kedvű, turo színű fő P. J. (116. sor) –
Komor kedvű, halal színű sarga K. J. (27. sor);
Szallast osztott, ajandokott vár T. I. (155. sor) –
Szallas osztó, tallert varó Cz. J. (26. sor);
Hogy megh unta, csak elhatta tisztit P. A. (57. sor) –
Fel zavara, csak ott hagyta Erdelt K. G. (162. sor) –
Cziak megh unta s oda hatta Mohat F. J. (34. sor);
Igen jambor, hid el bator B. J. (150. sor) –
Jgen jambor volt mindenkor B. F. (75. sor);
Ne bujdossal, itthon lakjal, kerlek, B. E. (88. sor) –
Cziak bujdosik, nem lakhatik otthon B. J. (42. sor);
Téhetetlen, csak kellelten már T. T. (70. sor) –
Esmeretlen, cziak kellelten jtt M. J. (47. sor);
Portara jartt, de nem tött kartt B. F. (4. sor) –
Portara jart, nem vallott kart abbol T. Gy. (66. sor);
Salyatatt eött, megh czömörlött attul H. I. 152. sor) –
Hogy mohon iut, megh cziemerlett volt T. L. (98. sor).

Ugyanazon téma és versforma, a gondolati és kifejezésbeli rokonság miatt gondoljuk, hogy ezt a verset is szerezhette Lukács deák. Mivel azonban megnyugtatóan nem tudtuk a kérdést eldönteni, a verset ebben a kötetben közöljük a keltezetlen énekek között.

Annak ellenére, hogy a vers 156 személyt nevez meg, nincs olyan fogódzónk, hogy pontosan megállapíthatnánk a darab keletkezésének az idejét. Pedig szerepelnek itt nevezetes személyek, mint pl. Nalácsi István – a fejedelem főudvarmestere, tanácsúr, Hunyad megye főispánja (1. sor, meghalt 1702); Inczédi Pál – Apafi udvari kincstárnoka, a fiskális uradalmak igazgatója, táblai ülnök (90. sor, meghalt 1704); Barcsai Ábrahám – ítélmester (122. sor, meghalt 1712); Székely László – postamester, tanácsúr (97. sor, meghalt 1679). De sem ők, sem az egyéb nevezetes emberek (pl. Mikó István, 3. sor; Toroczkai István, 2. sor; Tormai György, 65. sor; továbbá a Boérek, Keresztúriak, Henterek stb.) nem szolgáltathatnak támpontot az íratás idejének megállapításához; maga az „idősb” Apafi életkora bizonytalan időpontmegjelölés, a felsoroltak jó része pedig túl is élte a fejedelmet. A személyükről mondott dolgok a legtöbbször lényegtelenek, ezeknek alapján sokszor azonosításuk sem lehetséges. Vonatkozik ez elsősorban a kisemberekre, amilyenekből a névsor nagyobb része áll. A lényeges különbség a „Lakik Husztnak” kezdetű és a jelen kiéneklő vers között éppen abban van, hogy míg ott kisember, nem azonosítható személy aránylag kevés van, itt a fejedelmi udvar alsó rétegéből nyerne említést, szakácsok, kovácsok, tőzsérek, muzikusok, kerékgyártók és csatlótartók, lovászok, „innya adók”, kornétások és így tovább. Főember csak kevés. Az ilyen megállapításokból pedig, mint pl. „Zab kenyeret, kevánt jo sert Apati Samuel” (146.),

„Nyalanksagot, rantot phankot kivant Balo Joseph” (150.), „Egy ugrasban szep papucsban hagott Horvat Andras” (114.), „Cziak együgyü, nyari kesztyü kis Elekes Andras” (118.) stb. nem lehet semmit sem kikövetkeztetni a vers szerzésének koráról.

Bizonyos azonban, hogy a 150. sorban említett Lázár Imre Bethlen Miklós húgának egykori vőlegénye, Marosszék főkirálybírája 1686-ban meghalt. (Bethlen Önéletírása I, 360.) A versnek ezt megelőzőleg kellett keletkeznie. A 81. sor Maxai Ferencének életútját aránylag ismerjük. 1668–69-ben pohárnok a fejedelmi udvarban, 1670–72-ben kocsmároltat a radnóti proventuson, bort vásárolgat a fejedelemnek. 1677-ben alvinci udvarbíróként kocsmabéli proventuspénzt szolgáltat be. Ezután borral már nem foglalatoskodik. Alvinci udvarbíróként 1678. május 21-én posztót hoz a fejedelmi udvarba, akárcsak 1680. júniusában, októberében, decemberében. (Vö. SZÁDECZKY BÉLA: I. Apafi Mihály udvartartása. I. Bp. 1911. 3, 4, 10, 16, 29, 52–57, 61, 102, 150, 177, 178, 352, 353.) 1681. május 18-tól ugyanazt a dolgot mások intézik, bizonyára azért, mert ekkor már nem élt. Az ének csak annyit mond róla, „bor kóstoló”. Ebből arra következtethetünk, hogy az 1677-ig tartó tevékenységét ismeri. Közéről ismerhette, mert azt is mondja, „nem tékozló, hü” ember. Feltételezésünk szerint a verset az 1677-et megelőző időben írták tehát. Nem találtunk a versben olyan mozzanatot más személynél sem, ami ennek az időpontnak ellene mondana.

Apafi Mihály udvartartásáról a fentebb idézett könyvön kívül THALLÓCZY LAJOS: I. Apafi Mihály udvara c. művelődéstörténeti tanulmánya nyújt képet. (Száz 1878. 413–31, 510–32.) A jelen kiéneklő versben szereplő személyeknek azonban kis része található meg benne.

A kiéneklő vers szerzőjének az esetek többségében semmitmondó megállapításaiból, a sorokban meghúzódo célzásokból a megnevezett személyeket nem tudjuk azonosítani. Részben minthogy a kiénekeltek nem játszottak jelentős szerepet a korszakban, részben a nevek olyan gyakoriak ebben az időben Erdélyben, hogy ez lehetetlenné teszi azonosításukat.

Azok az emberek, akikről nem tudunk többet mondani a versnél, nem szerepelnek a jegyzetben.

1 Nalácz István 1671-ben Apafi főudvarmestere, 1678-ban Hunyad megye főispánja. Apafi sok jószágot adományozott neki, így Bábolnát is Hunyad megyében. 1702-ben halt meg.

2 Toroszkai István (Toroczkai) valószínűleg azonos T. János fiával, aki Aranyosszék főkapitánya lett, 1712-ben halt meg. (Vö. Mikola: Historia Genealogica Transylvanica. Kéziratban. OSzK 1731.)

3 Mikó István nevű tagja volt a korban a hídvégi Mikó családnak, aki 1677-ben Borberekben nősült, Háromszék főkirálybírája lett. Volt azonban ilyen nevű tagja az oroszfai Mikóknak is, aki 1693-ban halt meg.

4 Keresztúri István talán a berekeskeresztúri Keresztúri család tagja, akinek az apját is Istvánnak hívták. Vö. a 38. sor jegyzetével.

5 Tisza István valószínűleg a Torda megyei, majd görgényi árendátor; 1673-ban még élő személy. Ismeretes személy a Várad eleste utáni időben; kővári kapitány, Apafi alatt egyik exactor borosjenői Tisza István is.

6–7 A versben is két Nagy István szerepel. A korban számos ilyen nevű személy élt, ami megnehezíti az azonosítást. Apafi bejárói, étékfogói, udvarbírái közt találunk ilyen nevéket. Bornemisza Anna gazdasági naplójában 1674. május 23-án szerepel „vitézlő Nagy István alvinci udvarbíró” (SZÁDECZKY: i. m. 177); kacziba – horgas, löcslábú, görbe, sánta.

9 Radics Istvánt Apafi naplója – igaz, hogy csak 1678. május 6-án – említi. (SZÁDECZKY: i. m. 224.)

14 Egy Bors István nevű ember csiki vashátori gondviselőként szerepel a fejedelmi udvar gazdasági naplójában 1678-ban és 1679-ben. (SZÁDECZKY: i. m. 258–59), ami nem zárja ki, hogy a versszerző már ennél korábról ismerte. István deák néven a csiki vashámor gondviselőjeként már 1673-ban feltűnik egy ember. (Uo. 258.)

17 Henter Istvánt nem sikerült azonosítanunk. A sepsiszentgyörgyi Henterek között ebben az időben nincsen ilyen nevű. Apor Péter az 1741-ben összeírt *Syntagma vivorum*-ban, melyben életének 66 esztendeje alatt ismert személyekről versel, csak egy ifjú korban elhunyt Henter Istvánról tesz említést. (SZÁDECZKY LAJOS: Apor Péter verses művei és levelei. 1–2. Bp. 1903. MHHS 37. 202.)

18 Sárosi Istvánról csak az sikerült megállapítanunk, hogy 1663. március 3-án táblai asszessor volt. (EOE XIII, 217.)

19 Matóczy Istvánt THALLÓCZY (i. m. 425) csak 1683-ból említi az Apafi személye körüli főemberek között.

20 Baksa Istvánt Rosnyai Dávid említi étékfogóként 1664-ből. (SZILÁGYI SÁNDOR: Rosnyai Dávid, az utolsó török deák történeti maradványai. Pest 1867. MHHS 8. 280.)

22 Csak 1677. április 7-ről szóló adatot tartalmaz Bornemisza Anna naplója Tordai Istvánról; pénzt küldenek vele arany, illetőleg keneső váltásra. (SZÁDECZKY: i. m. 163, 175.)

26 Kovács István nevű embert étékfogóként említi Rosnyai naplója (SZÁDECZKY: i. m. 299) 1666-ból. Az EOE XV, 240 szerint 1671. november 25-én „aulae familiaris”, az EOE XVI, 548 szerint Belsőszolnok megye egyik hites vicebírája.

28 Balogh Máté nem valószínű, hogy azonos személy lenne az 1660-ban Váradot védő vicekapitánnyal, akit 1663-ban Érsekújvár alatt a török megkafátyozott – Rosnyai Dávid szerint. (Vö. *Önéletírása*. 332.) Említve van Balogh Máté az 1671-i gyulafehérvári országgyűlésen, december 2-án (EOE XV, 224).

29 Sala Máté még 1681-ben is szerepel a konyhabéli inasok között (EOE. XVII, 210).

30 Keresztúri János nevű testvére volt a 4. sorban említett Istvánnak, aki vele és Mihály testvérével együtt lustrált 1677-ben június 16-án az apahidi táborban. (GenFüz 1905. 85.)

31 Paxametát – a paxameta fából készült fúvós hangszer; galliardat – gliardát; tipikus olasz tánc, lásd SZABOLCSI BENCE: Vers és dallam. Bp. 1972.² 102 skk. (Balassi *Gianeta Padovana*-ja).

32 Klobusiczki János Klobusiczki Andrásnak volt a fia; anyját elvette Bocskai István.

33 Cserei János a volt fogarasi kapitány lehet, aki a Bélivel való kapcsolat miatt nyolc évet raboskodott; meghalt 1712-ben.

34 Farkas János személyét nem tudtuk azonosítani; Moha Fehér megyében lévő helység, előjön az 50. sorban is.

38 Egy Enyedi Jánosról azt mondja SÁNDOR ISTVÁN (Adatok a nagyenyedi Enyedi család történetéhez. GenFüz 1903. 37), hogy nem tudja beleilleszteni a család nemzedékrendjébe; 1671-ben Bornemisza Annától Felsőszombatfalván 10 jobbágycsaládot nyert adományban.

41 Boér Jánost a számtalan Boér nevű között nehéz azonosítani. Egy ilyen nevű dézsmást ismerünk 1674-ből. (TT 1896. 59.) Azonos azzal, akit Bornemisza Anna gazdasági naplója szerint 1683-ban Moldvába küldenek? (SZÁDECZKY: i. m. 296.)

42 Bíró János nevű ember Bornemisza Anna gazdasági naplójában 1661-től nagyon sűrűn szerepel, különböző vásárlásokat, megbízásokat végez, szinte állandóan úton van. Az utolsó adat róla 1688. május 10-ről való. (Lásd SZÁDECZKY: i. m. 96 és passim.)

43 Kovács János nevű szolgát, aki főként a portára viszi a postát, többször említenek a források 1664-től kezdve (SZILÁGYI SÁNDOR: Rosnyai Dávid, az utolsó török deák történeti maradványai. MHHS VIII. Pest 1877. II. rész. Napló 1660–1670. 225, 281, 282; SZÁDECZKY BÉLA: I. Apafi Mihály fejedelem udvartartása. I. Bornemisza Anna gazdasági napló. [1667–1690.] Bp. 1911. 37; Szilágyi Áron–Szilágyi Sándor: Török–magyarkori állam-okmánytár IV. Pest 1870. 60–61 és passim). Egy ilyen nevű ember Apafitól 1679-ben nemesi címerlevelet kap. (PÁLMAY JÓZSEF: Háromszék vármegye nemes családjai. Sepsiszentgyörgy 1901. 259.) A 47. sorban egy másik Kovács János is említést nyer.

52 Jármí Györgyöt az 1671-i Küküllő megyei lustra „udvari szolgaként” említi. Talán azonos ezzel a személlyel. (GenFüz 1908. 89.)

53 Cserei György Cserei János testvére, közéleti szerepet nem igen játszott, 1670-ben a tatár kánhoz küldték követként. (EOE XV, 92.)

54 Boér György sem szerepel a bérvói Boérek családjában, de amint KÖVÁRY megjegyezte: „Egyébiránt mintegy húsz féle Boér van hazánkban”. (Erdély nevezetesebb családjai. Kolozsvár 1854. 52.) 1677-ben a görögök Szent Márton-napi adóját szolgáltatja be (Bornemisza Anna gazdasági naplója 223). A sor mögött lévő célzást nem tudtuk megfejteni.

55 pucok – kuckó; a korból több Szacsvai Györgyöt ismerünk.

60 Egy Maladics György 1681-ben étékfogóként szerepel (EOE XVII, 208), de nem valószínű, hogy azonosítható az itt említett tőzsérrel.

61 Daróczi György nevű görényi udvarbíró szerepel Bornemisza Anna gazdasági naplójában 1674. január 29-től 1687-ig (186, 187, 354–55, 496).

65 Torma György nevű tagja a csicsókeresztúri Torma családból ebben a korban ismert (vö. KÖVÁRY: i. m. 241). Szentpáli Ferenc *Imago veritatis* c. verse szerint sert ivott, de ebből annyit, hogy nem tudott lóra ülni (1061–64. sorok).

66 Turzai György 1673-tól Apafi szolgája (Bornemisza Anna gazdasági naplója 262); 1676-ban étékfogó. Már 1672-től gyakran jár a portára Konstantinápolyba (Török–magyarkori államok-

- mánytár VII, 528, 540; V, 385; VI, 11, 124, 334; VII, 266, 280). 1677. november 1-én is őt küldték a portára. (Thököly Imre Naplója: MHHS XVIII. 97.)
- 67 A 34. sorban szereplő Farkas Jánossal kapcsolatban is Moha szerepel, talán testvérek voltak; Grazdálkodik – garzdálkodik vagy gazdálkodik?
- 68 1674. szeptember 10-én a zalatnai udvarbíró Vili Györggyel küld aranyat (Bornemisza Anna gazdasági napló. 155).
- 73 Inczédi György Inczédi Mihály fia, a versben szintén szereplő Péter és Pál testvére, akit Apafi 1670. június 17-én Husztba küld (EOE XV, 142). Neve 1678-ban a nagyobb kancellária írnokai és esküdt jegyzői között van említve (EOE XVI, 499).
- 75 Belényesi Ferenc Apafinak kedves embere, több ízben követe a töröknél. 1671-ben prefektus (EOE XV. 224).
- 76 Piheni Ferenc 1666 óta Apafi szolgálatában áll; vannak adataink, hogy ez év novemberében Thököly elé küldik Máramaroszigetbe. (Magyar történelmi évkönyvek és naplók a XVI–XVIII. századokból. Kiad. Szádeczky Lajos. MHHS XXXVIII. Bp. 1906. 265.)
- 81 Maxai Ferencről szoltunk a bevezetőben.
- 82 Boër Ferencet a sok hasonló nevű között nem tudtuk azonosítani.
- 85 Kendeffi Pálról Thököly írja naplójában, hogy 1677-ben a fejedelem asztalnoka volt (MHHS XVIII, 97); így említik 1681-ben is (EOE XVII, 208).
- 86 Barcsai Pál a volt fejedelem testvérének, Sándornak a fia lehet. (Vö. Thököly Imre Naplója. MHHS XVIII, 20.)
- 89 Nagy Pált nehéz azonosítanunk. Egy ilyen nevű személy 1678. június 7-én a fejedelem kisebb kancelláriáján írnok (EOE XVI, 514). Lehetséges, hogy azonos Teleki Mihály bizalmas emberével, akit Apafi halála után – Cserei szerint – azért küldött Bécsbe, hogy neki a fejedelemséget megszerezze. (Vö. Kemény János önéletírása és válogatott levelei. Kiad. és bev. V. WINDISCH ÉVA. Bp. 1959. II, 371. l. jegyzete.)
- 90 Inczédi Pálról szoltunk a bevezetőben.
- 91 Jeddi Pálról lásd a bevezetőt. Csak azt tudjuk róla, szeretett vadászni.
- 92 eleven, szép kepeken – a. m. szépasszonyokon.
- 93 Inczédi Pétert Apafi 1670-ben Husztra küldte (EOE XV, 141), később Fejér megyében alispán, majd főispán volt. A szerző célzását nem ismerjük.
- 94 Henter Péter talán azonos a 1649 óta miklósvári kapitánnyal? (PÁLMAY JÓZSEF: i. m. 204.) A versíró róka szívűnek, hamis nyelvűnek a katolikusokat szokta mondani; katolikus volt.
- 97 Székely Lászlóról, aki Apafi idejében jelentős szerepet játszott az ország életében, akiről azonban a versszerző lényegtelen dolgot mond csupán, szoltunk a bevezetőben.
- 98 Teleki László 1714-ben halt meg.
- 100 Búza Lászlót, akit a szerző a katolikusokat jellemző szavakkal illet, Apafi udvari emberei közt 1669. május 22-i kelettel említi; Bornemisza Anna gazdasági napló. 114.
- 104 Bornemisza Anna gazdasági naplója szerint (135. lap) hintócsinálásra bőrt adnak neki. Talán vele azonos személy a sor Raskai Mihálya.
- 106 Keresztúri Mihály a 4. sorban szereplő Istvánnak és a 30-ban említett Jánosnak a testvére. Lásd a jegyzetet Jánosnál.
- 109 cornetat – kornétát = zászlót; Hedri Gábor talán Hedri Benedek fia volt. 1683-ban szerzett halotti búcsúztatónkban Hedri Benedekné azonban tőle nem búcsúzik.
- 110 koczint – a szó olvasata bizonytalan.
- 111 hárázt – haraszt? A *haraszt* – *paraszt* szójátékra vö. az RMDE I. 661. lapján a *Debreceni Disputá*-val. Erdélyben 9 *Kerek* helynév volt.
- 114 Horváth András nevű embert többet találunk Apafi udvarának harmincadosai között.
- 119 Bihari András nevezetű embert találunk Bornemisza Anna gazdasági naplóiban; 1672-ben korcsmároltat Radnóton (56. lap). A szöveg azonban nem szolgáltat érvet arra, hogy vele azonosítsuk a hasonló nevű mögött meghúzódozó személyt.
- 120 Beszprenyi András személyéről nem tudunk semmit, ami közszereplésére, udvari ember voltára vonatkozhatnék.
- 122 Barcsai Ábrahám valószínűleg azonos a fejedelem testvérével, a későbbi ítélőmesterrel, aki 1716-ban halt meg.
- 128 Kendefi Miklós a malomvízi Kendefi családból való Miklósok valamelyike, de személyét, a sorban meghúzódozó célzást nem ismerjük.

129–130 Hogy a két Boér Miklós közül ki kicsoda, melyik volt pl. az, aki Fogarasból 1674-ben (Bornemisza Anna gazdasági naplója 123) pénzt adminisztrált, nem tudjuk.

132 A nagyajtai Henter családnak erről a tagjáról nem tudunk közelebbit. Vö. a 94. sor jegyzetével; cantor – a. m. kántorbójt; fizetési határidő volt.

134 hariskát – haricska, pohánka, kásaféle; a *Szetei* név szokatlan, olvasata lehetne Hetei is. Ezt sem tudjuk azonosítani.

135 Belényesi Zsigmond nevű fia volt Belényesi Nagy Ferenc, 1664-ben Apafi jószágigazgatójának; később belekeveredett a Béli-ügybe; Kaprat – kecskét.

138 Toroczkai Mátyást Szentpáli Ferenc *Imago veritatis*-a együtt említi a versünkben is szereplő Istvánnal. A sor célzása arra is vonatkozhatik, hogy a család tagjai az unitárius vallást hol a református, hol a katolikus hittel cserélték fel. Mátyás Toroczkai Zsigmondnak volt a fia, de életéről nem tudunk semmit.

142 cinczereszni a. m. bilincsből tartani. Nem illik bele az összefüggésbe. Talán *cziczerezszni* (= asszonyok után futkosni), veti fel Bán Imre lektori jelentésében.

144 Székely Márton étkefogó volt, azután alkalmanként pénzt vitt Konstantinápolyba, így pl 1670. április 20-án is. (SZILÁDY Á.–SZILÁGYI S.: Török–magyarkori állam-okmánytár IV. Pest 1870. 480.)

149 Bojtos Józseffel 1667-ben kétszer is aranyváltó pénzt küldenek (Bornemisza Anna gazdasági naplója 33–34.).

155 Lázár Imréről szólunk a bevezetőben.

156 Sorbán Havasalföld vajdája, akit a török letett, mivel segítette II. Rákóczi György lengyelországi hadjáratát. Törökellenes politikát folytatott, a németekkel kollaborált (Rosnyai Dávid történelmi maradványai. MHHS VIII, 448–55.)

157 Lukács Balázst Apor Péter Apafi hompistereként említi, de időmegjelölés nélkül (SZÁDECZKY: i. m. I, 176).

120.

Nyomatott kiadása: **Majerus, Johannes: Gentis Hungaricae Prima Incunabula.** Wittemberg 1676. (RMK II, 2785.) (2a. – A verssorok után: „Igy gyönyörű erkölcsökkel, és szép Tudománnyal meghikesített Földnek Szívessen Kivannya Mazar Kristof, midőn az Attya igaz hűtért megholt, halálát siralmassan meg sirta volna” záradék olvasható.

A respondens Majer kiadványának egyik-másik példányához fűzve található egy 4 levélből álló, üdvözlő verseket tartalmazó füzetecske. Ezek között egyetlen magyar nyelvű vers a Mazar Kristófé.

Mazar Kristóf a tamásfalvi (Nógrád megye) evangélikus lelkésznek, Mazarius Dánielnek volt a fia. Hazai iskoláinak elvégzése után külföldi akadémiákra ment, 1674. március 3-án Wittembergben iratkozott be az egyetemre a teológia és filozófia hallgatójaként. Míg ő 6 éven át külföldön tartózkodott, apját gályarabságra hurcolták, ahol 1676-ban meghalt.

1680-ban tért haza. Több helyen lelkészkedett, melyek közül Lónyabányát és Zsolnát ismerjük név szerint. Ez utóbbi helyen halt meg 1708. április 1-én (ZovLex 396).

Írói tevékenységének emlékei külföldi tartózkodása idejéből ismertek. Mint respondens két kisebb kiadvánnyal szerepel: *De Terrae Motu* (Wittenberg 1674. – RMK III, 2677) és *Σκιαγραφία Synopseos Logicae* (uo. 1675. – RMK III, 2724) *Threnodia Filialium Lamentorum, Non tam Literis, quam Lacrymis conscripta ...* címet viselő négy leveles kiadványban, mely Lani György: *Narratio Historica ... Captivitatis Papisticae...* (Lipscse 1676. – RMK III, 2764) című munkájának a függeléke, apja halálát siratja. Az ő emléke kíséri akkor is, mikor *Jasones Pannonici ...* címmel (Wittenberg 1676. – RMK III, 2786) megjelent füzetében a gályarabságból szabadultakat köszönti. Gassitius Györggyel együtt jelentette meg a *Clypeus Veritatis Seu Vindiciae Narrationis Historicae Captivitatis Papisticae nec non ex Eadem Liberationis Miraculosae ... M. Georgii Lani Observationibus Theologico-Politico-Historico-Criticis cujusdam Anonymi Oppositae, Quibus Insertus est Helleborus Subscriptionistarum Incerti Autoris ...* című feleletet Sextius János evangélikus lelkész *Animadversiones...* c. könyvére. (Wittenberg 1677. – RMK III, 2856.) Ő gondozta az apja emlékét megőrkítő gyászversfüzet kiadását: *Vade Daniel Et requiescas à Laboribus Tuis...* (Wittenberg 1677. – RMK III. 2879.)

Két rövid terjedelmű magyar versen kívül számos üdvözlőverset írt latin, egy-kettőt szláv nyelven: az 1673-ban Németországba bujdosott Lutzius Lajos körmöci lelkészhez (1674. – RMK

III, 2676), Klesch Dánielhez (1675-ben kétszer: RMK III, 2711 és 2718 és 1676-ban: RMK III, 2755), Lani Györgyhöz (1676. – RMK III, 2779, 2794), Gassitius Györgyhöz (1676. – RMK III, 2781), a gályarabságból szabadult Nicletius Sámuelhez, Leporini Miklóshoz, Zsedényi Istvánhoz (1677. – RMK III, 2846), Liffmann Mihályhoz (1677. – RMK III, 2847), Pilarik Ézsaiáshoz (1677. – RMK III, 2848 és 2868), Majer Jánoshoz (1677. – RMK III, 2849), Dubovski Mártonhoz (1677. – RMK III, 2850), Pilarik Andráshoz (1677. – RMK III, 2867), Pilarik Jeremiáshoz (1677. – RMK III, 2870 és 2880, valamint 1679. – RMK III, 3016), Michaelis Pálhoz (1678. – RMK III, 2946). Gyászverset írt Sartorius András halálára latinul (1679. – RMK III, 3079).

121.

Nyomatott kiadása: **Bene! Bene!** Wittenberg 1677. (RMK III, 2847.): 3b–4a. – A vers után hosszú latin záradék olvasható: „His Virum Summe Reverandi Excellentissimi Amplissimi Theologum varia Eruditione et Persecutione consummatum, Patronum suum et in Christo Patrem filialiter devenerandum, post Arestum Cassoviensem Exiliumque ultra biennale superatum, discendentem Witteberga comitabatur, Coelitesque Comites et secunda quaeque in nova statione ὀλοκαρδῶς adprecabatur Christophorus Mazarius Hungarus pro nunc Vittebergae Sacrosanctissimae Theologiae Studiosus, Optimi Parentis fato, in Triremibus pro Jesu enecti, afflictus. Datum Vittebergae Ex Museo die Mart. Anno EXVLis In Patriae oras reDVCEmVr.” (1677.)

A magyar és az azt megelőző latin sorokat is, Liffmann Michael volt kassai elsőpaphoz, Felső-Magyarország szuperintendenséhez írta, amikor a lengyelországi Birnbaumba lelkésznek hívták meg.

A magyar vers nem az előtte álló latinnak az átültetése.

2 Thurzo – Thurzó György (1567–1616) 1609. december 7-től nádor.

7 Ki jelic = kitűnik.

122.

Nyomatott kiadása: *Vade Daniel Et requiescas à Laboribus Tuis sive, Pretiosa Mors... Martyris Hungarici... Danielis Mazarii.* Wittenberg 1677. (RMK III, 2879.) A4b. – A szöveg után olvasható záradék: „Haec apponere ut voluit, ita debuit Stephanus Zedeni, Minister N. Ecclesiae Dörgicseensis A. C. J. Inferioris Hungariae piē in Christo defuncti Parentis in omnibus tribulationibus et persecutionibus Comes et Conceptivus pro nunc pro Christo Exul”.

Zsedényi Istvánról annyit tudunk, hogy mint a Zala megyei Dörgicse lelkészét Pozsonyba idézték a neki 1674. márciusában kézbesített idéző levéllel. Ott megjelent, s őt is elítélték. Előbb a komáromi várban börtönözték be, majd gályára hurcolták. Ő is a megszabadított gályarabok közt volt. (RÁCZ KÁROLY: A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben. Lugos 1889. 62, 81, 90.)

Két prédikátor társával 1677. február elején Wittenbergbe érkezett Zürichből. Ekkor az ott tanuló magyar diákok: „Fautores, Amici ac Populares, nunc, velut Reliquiae desolatae Sionis Hungaricae In Alma Leucorea, in spem Dei miseratione restituendae Patriae Studiis Exilium demulcentes” – tiszteletükre egy füzetet adtak ki. (*Affectus Aureus...* Wittenberg 1677. – RMK III, 2846.)

Az itt közölt magyar versén kívül ismeretes egy latin üdvözlő verse Gyöngyösi Istvánhoz, melyet Zürichben írt 1676-ban (RMK III, 2797).

Verse az egyetlen magyar nyelvű szerzemény abban az emlékfüzetben, melyet a Wittenbergában tanuló Mazar Kristóf rendezett sajtó alá apjának, a gályarabságban elhunyt tamásfalvi evangélikus lelkésznek siratására.

123.

Kézirata: **Kájoni latin–magyar versgyűjteménye** (1677 k.) 813. és a következő levelek. (STOLL 112. sz.)

Az első 3 versszakot kiad. RUPP KORNÉL: Adalékok Kájoni János életéhez. MKsz 1896. 66.; a 4 utolsó strófát kiad. SEPRÖDI JÁNOS: A Kájoni-codex irodalom- s zenetörténeti adalékai. ItK 1909. 137. Kiadásunkban az ő közlésükre támaszkodtunk.

A cím után a következők olvashatók: „Midőn a nemes Csik-Szereda városban lako nemzeti Racz Istvan uram lelket az ő teremőjének meg attá, szomoru gyaszt szerelmes hazastársanak hagyot es masok szemeben [RUPP olvasata szerint: szívében!] maganak jo emlekezesit [RUPP: emlékezetit] es kivanatos nyajassagat marasztotta, kinek hideg tetemi a hires nevezetes csiki kalostromban [RUPP: klastromában] nyugosznak. Die 5. septembris 1677.”

Rác István Kájoni Judit nevű testvérének volt az ura. A halotti búcsúztatót JENÁKI FERENC: Kájoni János énekes könyve és forrásai c. dolgozatában (Kolozsvár 1914. 52) ugyanúgy Kájoni János szerzeményének tartja, mint Rupp Kornél és Seprődi János fentebb idézett cikke.

Bár a híres zeneszerző, orgonacsináló, nyomdász Kájoni János másoló és feltehetőleg költői működéséről már eddig is szó esett, életével és működésével majd sorozatunknak abban a kötetében foglalkozunk, mely a *Cantionale Catholicum* éneknagyagát fogja tartalmazni. Itt latin–magyar versgyűjteményének csak csonkán ismert darabját közöljük.

A sógorát búcsúztató versének érdekessége, hogy az első strófát szóról szóra megtaláljuk a *Hubai János-k.*-ben, Tholnai Dániel és Gilányi Gergely búcsúztatójának első versszakában.

10 Egy szótaggal rövidebb sor. Eredetileg *Egyiptusnak* lehetett a sor első szava.

14 A két ferences kolostor a csiki (csiksomlyói) és a gyergyószárhegyi volt.

124.

Kézirata: *Kájoni latin–magyar versgyűjteménye* (1677 k.) 98–100. Kiad. JENÁKI FERENC: Kájoni János énekes könyve és forrásai. Kolozsvár 1914. 54–61. A versfőkben: PATAKI ANNANAK KESERGŐ ELMELKEDESE AZ Ő RÖVID ES MULANDO VILAGHI ELETE... Az ének a végén csonka. Kiadásunkban, minthogy a kézirat ma lappang, JENÁKI közlésében adjuk a szöveget.

Pataki Anna személyéről, az ének keletkezési körülményeiről nem rendelkezünk adatokkal. Nem vehetők figyelembe JENÁKINAK azok az érvei, melyekkel azt akarja bizonyítani, hogy Pataki Anna neve mögé a vers szerzője, Balassi Bálint óvatosságból Losonczy Anna nevét rejtette; hogy a 14. versszak sorai:

Kedvelt jokkal, vigassaggal mult idő
Kin örvendék vagy *negyed fél esztendő*

az 1572 és 1575 közepe között Egerben töltött tartózkodására vonatkoznak; hogy az ének hangulata és tartalma Balassi Bálint életére talál, aki rokonai miatt szenvedett, ártatlanul üldözték (mint a 28. strófa mondja). A hasonló gondolatok és hangulati párhuzamok Balassi egyes költeményeivel nem bizonyító erejűek, sokkal inkább sablonok, toposzok (vö. pl. a 26. versszakkal!), mintsem Balassi szerzőségét igazolható tények. Bár a gyűjtemény tartalomjegyzékének a végén, JENÁKI értesítése szerint (62. l.) „Cantiones Balassae” megjegyzést olvashatunk, a gyűjteményben eddig Balassi költeményeként ismert alkotások nincsenek. Nem fogadhatjuk el, hogy az itt közölt darab egy ismeretlen Balassi-ének. Balassi 1572–75 közt nem is volt Egerben!

Minthogy Kájoni gyűjteményét 1677 körül írta össze, itt közöljük az éneket ismeretlen szerző darabjaként.

Az ének szövegében több nyilvánvalóan másolási hiba vagy a közlő által elkövetett félreolvasás van. Ezeket a főszövegben nem javítottuk ki, de a jegyzetben utalunk rájuk.

Az ének nótautalásként szerepel a *Kovács András-ék.* (1770–1797) 20b–21b levelein olvasható „Ez világnak dolgainak folyása” kezdetű, 1690 körülre datálható ének élén.

22 a' élet – félreolvasás lehet *s' élet* helyett; ez esetben jó a szótagszám.

30 raj-mézet – méhmézet.

62 Szövetneked – fáklyád.

71 napon – helyesen: *napom*.

88 mondom – talán *mondanom*, így értelmes a sor.

91 nyilván – *nyilván*; valószínűleg a szóvégi *a* feletti jelet nem vette észre JENÁKI.

122 czataro – *czatazo* (csatázó) lehet.

139 fenyiesicz – fenyesisz.

168 jot mivelhetek – értelmileg *jót nem mivelhetek* kell!

175 szetetült – sötétült.

230 Mellyet – értelemszerűleg *mellyek* kellene.

235 Két taggal hosszabb sor, feltehetőleg a *dolgot*, mint vagylagos lehetőség, a kéziratban zárójelben áll.

Nyomatott kiadása: **Bonum Factum**. Wittenberg 1677. (RMK III, 2848.) 1b. – A vers végén: „Mikloss Déak”. Kiad. HARSÁNYI, EPHK 1910. 739.

Abból az alkalomból, hogy Pilárik Esaias 1677. október 16-án magiszteri fokozatot nyert, barátai kétéleves nyomtatvánnyal kedveskedtek neki, mely 11 latin, két német és egy magyar nyelvű üdvözlő verset tartalmaz magyarországi és német tanulóársai tollából. A magyar nyelvű köszöntő szerzőjéről nevén kívül mást nem tudunk. Roppant gyenge szerzeményét az idegen nyomdász hibák ejtésével elronthatta, bár nem bizonyos, hogy a versike írója jól tudott magyarul.

1–2 A sorok a hazájukból bujdosásra kényszerített evangélikus prédikátorokra vonatkoznak, akik között volt a Pilárik család több tagja is. (Vö. RÁCZ KÁROLY: A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben. Sárospatak 1874. 144–48.)

Kézirata: **Marosvásárhelyi Teleki-lt.** (OL.) Missiles 883. 54–57. Egy négyleves kis füzetecskében. – A végén: „Amen”. Kiad. KERÉNYI GRÁCIA, FK 1964. 143–44.

A versfőkben: STEPHANUS ZAKANIE.

KERÉNYI a verset Kató József hagyatékából adta ki. Marosi Kázmér másolta le a szöveget a Teleki család levéltárából. (Missiles 1045.) Azonban a versszakok rendje más, a strófák ott így következnek: 1., 4., 2., 3., 5–6., 9., 8., 7., 10., 12., 11., 13–16. Ennek következtében az akrosztichon nem ad értelmes szót. Szövegileg azonban, eltekintve egy-két szófelcseréléstől, olvasati hibától, a másolat egyezik az itt közölt szöveggel.

Az ének szerzőjét a versfőkben megadott Zákány Istvánnal véljük azonosíthatni. Bár az utolsó strófában Teleki Mihály „együgyű szolgáljának” mondja magát, az a Zákány István lehet, aki 1670-ben mint ónodi kapitány csatlakozott Rákóczi Ferenc felkeléséhez, és a fegyverletétel után bujdosóvá lett. 1672-ben a bujdosók Felső-Magyarországba való támadásakor Ónodot vette ostrom alá, s végig ott harcolt a kuruc bujdosók közt általunk ismeretlen időben bekövetkezett haláláig. 1679-ben még élt, de 1681-ben már nem. (Vö. DEÁK FARKAS: A bujdosók levéltára. Bp. 1883. 113.)

KERÉNYI szerint a verset Teleki Mihálynak, a bujdosó hadak generálisaként való 1672-i vagy 1678-i kitámadásakor szerezték. Ez utóbbi feltevés mellett szól az a körülmény, hogy Thökölyvel szemben Zákány István még 1679-ben is megmaradt Teleki és Apafi hűségében. Neve ott szerepel az 1679. október 12-én Telekinek író bujdosó gyalogkapitányok között (lásd DEÁK: uo.).

Nótautalása Balassi Bálint *Katonaének-e* (Balassi Bálint Összes Művei. Kiad. ECKHARDT SÁNDOR. Bp. 1951–1955. I, 68. Dallama: RMDT I, 236. sz.).

4 Gedeon diadaláról a mádiániták tábora felett lásd Bír. 7. fejt.

23 Senacherib – asszír királyról lásd a II. (IV.) Kir. 18–19. fejezetét.

24 Báál oltáráról lásd Bír. 6, 25–28.

27 Moises oszlopa – Mózes 12 emlékoszlopot emelt a Sinai hegy tővében; lásd II. Móz. 24, 4.

33 Siseráról vö. Bír. 4, 12–22. A madianitákról Bír. 7. fejt.

Kézirata: **Marosvásárhelyi Teleki-lt.** (OL.) Missiles 667. 63–70. – A szöveg után: „Finis per me, akarki, ha nem hiszed vakarj ki.”

Az ismeretlen szerző verse egy négyleves nyolcadrés alakú füzetecskében olvasható; az utolsó versszakban 1678-at mond keletkezése évének.

Cigány témájú verses szerzemény már a XVII. században felbukkan a *Petrovay-k.*-ben és a *Vásárhelyi-daloskönyv*-ben. Az elsőbe Petrovay Miklós, a kézirat összeírója másolt le egyet 1670. november 8-án. (Kiad. RMKT XVII/3. 108. sz.) Ennek az éneknek a hőse megjárta a mennyországot. A cigányok gyűléséről szóló másik versünket 1672 előtt jegyezték fel a *Vásárhelyi-daloskönyv*-be, változtatást meg a *Bocskor-k.*-be a XVIII. század elején. (Kiad. RMKT XVII/3. 196. sz.) A cigánytéma a XVIII. században vált népszerűvé.

Az itt közölt ének a cigány nép eredetéről szól. A cigányok nem tartották, sohasem nevezték magukat a fáraó népének, mint ezt énekünk teszi. (Vö. VEKERDY JÓZSEF: A cigány népmese. Bp. 1974. 10.) Erre azonban Magyarország területén keletkezett egyéb versből is tudunk példát idézni, bár

valószínűleg nem a XVII. századból. A Szlovák Állami Levéltárban a Zay-lt.-ban „A Magyarországi Ágost hitvallást követő egyház kéziratgyűjteménye” c. csoportban, a *Rarum Chaos* második kötetében, mely a 80-as számot viseli van egy *Origo et Mores Zingarorum* című hosszabb terjedelmű latin vers, melyben megtalálható énekünk motívuma. Ebből idézzük az alábbi sorokat:

Haec bona Progenies etiam sua Stemmata laudat
Styrpem deducens a' Pharaone suam.
Ut Mare per Rubrum cum Gente instabat Hebraea,
Gens et Rex altis abruptus esset Aquis.
Tunc mansit deserta in Littore Filia Regis,
Una suus Sexus, una Superstes Homo.
Cumque amens huc et per ... [?] curreret illuc,
Infregisse suum dicit Illa Pedem.
Obvius huic Daemon venit sed claudus ut Ipsa,
Ut similis simili gaudeat Illa magis.
Tum Dextrae Dextrum poscens, Coniubia tendit
Atque Tuam Gentem me reparabis ajt.
Foemina consensit Mixturaque facta vicissim,
Semine femineo Daemonioque fuit.
(Pozsony. Ústredný štátny archív Turzoniana Fasc. LXXXVII. Vol. Iido 80.)

11 alitom – gondolom.

20 Amoreus a Noétól megátkozott és testvérei szolgájává tett Kám leszármazottja. (Vö. I. Móz. 10, 16.)

39 amorita – Amoreus népéből való asszony.

60 Aszszonj – három szótag: *aszszonyi!*

61 gorombaságh – tudatlanság, ostobaság.

73 Csak keten maradtunk – Bán Imre figyelmeztetett rá lektori jelentésében, hogy ez a passzus párhuzamot mutat a Lót és leányai közt történetekkel. Ezek is azért vétkeztek atyjukkal, mert azt hitték, hogy a világ elpusztult. Vö. erről a zsidó mondáról SCHEIBER SÁNDOR: Folklor és tárgytörténet. Bp. 1974. 11–28.

78 vissza ne vony – ne ellenkezz.

101 be allot – befagyott.

118 szorgyelész – cigány szó, jelentését nem ismerjük.

143 megh fuvalkodik – felfuvalkodék, teleszívta magát levegővel.

164 viz keresztkor – január 6-án.

170 Kús aszszony hava – augusztus hónap.

128.

Kézirata: Györi György-ék. (1692) 23a–25a. (STOLL 124. sz.) – A szöveg után: „Amen. Finis.” Némethi Pál (1627 k.–1678) a 60. sor tanúsága szerint kilenc évig volt Nógrád megye alispánja. A 63. sor pedig arról tájékoztat, hogy már a tizedik évi szolgálatot is megkezdte ebben a tisztségben. Eszerint 1669-ben választották meg. Ez azonban alispánságának a második ciklusa volt már, mivel alispánként működött 1664–65-ben is. (Nógrád vármegye. Szerk. BOROVSKY SAMU. Bp. 1911. 471.) Élete végéig hű maradt a Habsburg királyhoz.

30 Forgács Ádám Nógrád megye örökös főispánja volt 1681-ben bekövetkezett haláláig.

37–40 A versszak értelme nem világos.

56 A sor a bujdosók mozgalmára céloz.

93 Nem tudjuk, kinek a személyére gondoljunk a „fő magistratus” nevezet mögött. Forgács Ádámra, a főispánra? (1678-ban éppen ő kezdte el a Thökölyvel való egyezkedést.) Koháry Istvánra? (Ő volt Fülel kapitánya, ahol a megyegyűléseket tartották.)

101 A *vice kapitány* vagy a megye nemesi hadainak parancsnokára, vagy Amiotra vonatkozhat, aki 1678-ban Füleken volt. (Vö. Egyht 1959. 355.)

109 Libercei Erzsébet a második felesége volt. Hét gyermekük közül nem maradt életben senki, aki a Némethi nevet továbbvitte volna.

160 kevéssé – háromtagúnak (kevéssé) ejtették.

163 cseleddel – itt: családdal, családtagjaiddal.

129.

Nyomatott kiadása: **Perneszi Zsigmond: Lelki Flastrom.** Kolozsvár 1678. (RMK I, 1222.) A9a – A10b. – A szöveg után: „Paulus Ujhelyi De Tisza-Ujhely.” A versfőkben: PAULUS DE TISZA-UIHLI. Az *E* betűt adó, hátulról számított harmadik strofa valamilyen oknál fogva kimaradt.

A Tiszaújhelyi családnak Ugocsa (Tiszaújhely, Rakász) és Bihar megyében voltak jószágai. Tiszaújhelyi Pál Huszt várának és a hozzátartozó jószágoknak volt a prefektusa. (SZIRMAY ANTAL: *Notitia politica, historica, topographica comitatus Ugochiensis.* Pest 1805. 73.) Teleki bizalmát élvezte. Kitűnik ez abból a levélből, melyet Telekinek küldött Husztról 1670. május 19-én, illetőleg Telekinek hozzá intézett feleletéből. (Teleki Mihály lev. V. 243–48.) Benne beszámol Telekinek az 1670. év tavaszán Bécsben való tartózkodásáról („ez idő alatt micsoda occurrentiákat láttam, hallottam és experiáltam”), a Zrínyi Péter és I. Rákóczi Ferenc felkelésének kudarcáról, következményeiről. Utolsó veszedelemben forog nemzetünk, írja, „kinek siralmas igyét, ha Isten s Isten után a mi kegyelmes urunk nem orvosolja, jaj bizony, vagy utolsó pusztulásra vagy siralmas csehországi, morvai és sléziai adófizető szabadságtalanságra jut siralmas igye.”

Éppen ez idő tájt személyes bajai is voltak. Az erdélyi országgyűlés ekkor rendelkezett úgy, hogy a rakászi vámszedéssel megkárosított Máramaros megyeieket védelmébe vette az Újhelyi családdal szemben, és kötelezte őket a kártalanításra. Tiszaújhelyi Pál ez ügyben is Teleki közbenjárását kéri Apafinál. (EOE XV, 115.)

Mikor Tiszaújhelyi Pál ajánló versét megírta, 63. életében járt.

Perneszi Zsigmond (Osztopányi) Apafi fejedelem vice udvarmestereként rendszerint a fejedelmi udvarban tartózkodott. (Vö. SZÁDECZKY BÉLA: I. Apafi Mihály udvartartása. Kolozsvár 1913. 16, 25.) Az országos ügyek intézésén kívül, gondnoka volt a marosi egyházmegyének, és művelte az egyházi irodalmat. Fent idézett munkája három ilyen tárgyú könyvének az egyike. 1715–1721 közt halt meg. (ZovLex 463.)

20 Az utalás *A kegyes léleknek lelki vizsgálatást szerző idvesség paizsa* c. (Kolozsvár 1676. – RMK I, 1195) könyvére vonatkozik.

28 A fent röviden idézett mű teljes címe: *Az Isten Anyaszentegyházában Lelki harcot tartó Vitézeknek lelki sebek fajdalmát enyhítő LELKI FLASTROM. Melyet: Egy tudós Lelki Doctornak, lelkek sebeit enyhíteni kívánó hivek számára, nagy tanátsal, és munkával állított, Lelki Patikájából készített.*

41 Tés – te is.

42 Tudniillik – a szótagszám tudniillik olvasatot kíván.

130.

Kézirata: **Kecskemét városa Robotlajstromainak** 1678/79. évi (14.) kötete 258–69. lapja (Bács-Kiskun megye Levéltára Kecskemét). Kiad. HORNYIK JÁNOS: *Kecskemét város története oklevéltárral.* II. 498–503.

A vers szerzőjét nem ismerjük, a robotlajstromba valószínűleg László deák írta be, lehetséges, hogy ő volt a szerzője is. A 147. sorban nevezi meg magát.

Az ének címében azt ígéri, hogy a Deák Pál főbíróóságában történt dolgokat adja elő. A versből viszont az látszik, hogy ő a főbíróóságba csak február végén állott be. Név szerint a címen és a 72. sor után álló alcímen kívül nem is fordul elő a neve. Többször szerepel azonban Szőke János (7., 40., 45., 113., 140. sor.). Ő lehetett a városgazda, aki a jövő-menő követek, katonaság ellátását, követeléseik kielégítését intézte; lehetséges, hogy ő a „vásárbíró”, aki a 71. sor tanúsága szerint a jobb fülével fizetett.

A vers csonka, nincs befejezve; a május 5-i nap eseményének ismertetésébe csak éppen belekezd, és ezzel az írás a robotjegyzékben megszakad.

2 szű bassa – jelentett őrmestert, de rendőrkapitányféle török tisztviselőt is.

9 Bas aga – bás agá = főaga; hogy a látó itt pontosan mit jelent, nem állapítható meg. Egyszerű látogatót, ellenőrzőt, vámost?

10 Szent Páll fordulásán – január 25-én.

11 Izsak – Izsák falu Kecskeméttől délnyugatra.

28 Zörgene csobolyo az hátán – azt akarja mondani: üresen viszi a hordót a hátán.

32 Keczkére – Kécskére; falu Kecskeméttől keletre.

34 majj – olv. mai.

39 kanta korso – úrmérték, a budai kanta pl. kb. 8,5 literes.

42 manosaghnak – törökségnek.

48 szanta – olv. sánta.

58 racsokban – rácokban.

61–64 Mintha a versszakban több sort összerántott volna a leíró. Az elején vadludakról beszél; a végén a Nyír felé elmenő „sereg”, (mely csupán öt főt tesz ki) személyekre vonatkozhatik.

68 megh zajdulanak – megrészegednek.

78 bitangshágh – kóbor, gazdátlan jószág; büntetéspénz.

84 vont – kiszabott.

89 csoportvall – a. m. csoporttal.

92 nagy merő sakokvall – egy mérő kb. 50 kg-ot jelent: nagy, 50 kilós zsákokkal.

100 fertály – valamilyen mértéknek a negyede; szerepel a véka értelmében, ami kb. 25–30 kg-ot jelent.

128 kalafan – kalodán, talpbotozáson.

148 lével nézésben – levélolvasásban.

150 A sor értelme: elfutott a kertek alján.

155 sérdekrül – a. m. szerdekről, azaz a zsákmányról.

131.

Kézirata: **Bornemisza Anna gazdasági napló**. III. könyv 1. (OL.) Kiad. THALLÓCZY LAJOS, Figy IV, 1878. 50–51. és SZÁDECZKY BÉLA: I. Apafi Mihály fejedelem udvartartása. Bp. 1911. 279. A szöveget ez utóbbi kiadásból vettük át.

Az első stófa első és utolsó betűi: APAFI MIHÁLY, a második strófából BORNEMISZSA ANNAH neve állítható össze.

A kezdetleges vers szerzője Alvinci Péter, a fejedelmi udvar prefektusa. Az ő keze írásában maradt ránk a vers a III. gazdasági napló beköszöntőjeként, a szöveg végén: „Fejérvár die 9. Augusti anno 1679. Nagyságtok méltatlan szolgája Alvinci Péter mp.” megjegyzéssel.

Alvinci Péter (1639 k.–1701), a hasonló nevű prédikátor unokája, jogtudós, 1675-től a fejedelem birtokainak főfelügyelője, 1681-től ítélőmester, költői tevékenységet nem folytatott. Nevéhez fűződik az 1693. ápr. 14-i „Alvincziana resolutio”, mely Erdély vallási és közigazgatási viszonyait szabályozta. (Vö. SZILÁGYI SÁNDOR: Alvinczi Péter. Rajzok és tanulmányok. Bp. 1873. II. 209–26; valamint uő.: Alvinczi Péter okmánytára. I–III. Bp. 1870–1887. MHHD XIV, XV, XXVII.)

132.

Nyomtatott kiadása: **Franck Valentinus: Hecatombe Sententiarum Ovidianarum Germanicè imitarum**. Szeben 1679. (RMK II, 1456.) Kiad. HAJEK EGON: Die Hecatombe Sententiarum Ovidianarum des Valentin Franck von Franckenstein. Hermannstadt–Sibiu 1923.

Franck Bálint a hasonló nevű szepeni polgármesternek, szász grófnak volt a fia. 1643. október 20-án született. Szebenben tanult, majd Altdorfban végzett egyetemi tanulmányokat. Hazatérve különböző tisztségeket viselt szülővárosában. 1682-ben tartományi jegyző, 1686-ban szepeni királybíró lett. Mint a szász nemzet grófját, Apafi is megerősítette, 1687-ben pedig kinevezte fejedelmi titkos tanácsosává. 1692-ben tagja lett a kormányzótanácsnak. Meghalt 1697. szept. 27-én.

Franck Bálint művelt, a szépművészetek és tudományok iránt is érdeklődő ember volt. Magyarul csak az itt közölt hat Ovidius-idézet jelent meg tőle.

Latin és német nyelven írt. Miles Matthiasszal együtt bocsátották sajtó alá a *Hundert sinnreiche Grabschriften* c. gyűjteményt 1677-ben Szebenben (RMK II, 1415). Ezt követte a száz Ovidius-mondás német, közülük egyeseknek magyar, román, szász tájszólású fordítása a fentebb idézett

címmel. Legnagyobb hatású munkája az először 1696-ban Szebenben napvilágot látott *Breviculus, Originum Nationum et praecipue Saxonicae, in Transylvania*. (RMK II, 1865 – ugyanebben az évben németül is megjelent Szebenben – RMK II, 1866. Második kiadásban Kolozsvárt 1697-ben – RMK II, 1881. Kiadták 1697-ben Helmstadtban – RMK III, 4036; 1701-ben Danzigban is – RMK III, 4287.) *Breviculus Pyrotechnicus* (Szeben 1697. – RMK II, 1908) című munkájával kapcsolatosan – melyet szintén többször is kinyomtattak – vö. ROTH VIKTOR Franckensteini Franck Bálint epitaphiuma c. dolgozatát (AkÉrt 1911. 107–15) és FERENCZY SÁNDOR: „Adalékok a RMK-hoz” hozzájárulását (ErdMúz 1912. 356).

Még Altdorfbán respondeált a *De Aequitate* címmel nyomtatásban is megjelent témából. (1666. – RMK III, 2320.) Egy kéziratos és más három munkáját említi TRAUSSCH: *Schriftsteller-Lexikona* (Brassó 1868) I, 344. lapján. Több munka látott napvilágot, melyet Franck Bálint tiszteletére jelentettek meg különböző alkalmakra. Közülük megemlítjük a *Favor Aonius* (Szeben 1679. – RMK II, 1455) címűt, melynek bővített kiadása az 1692-ben publikált *Rosetum Franckianum* (Bécs – RMK III, 3725). A szebeni magyar skóla igazgatója Solymosi Nagy Mihály *Obsequium Honore* (RMK II, 1910) címmel Szebenben 1697-ben tiszteletére latin és magyar nyelvű verseket nyomtatott ki, melyeket a szebeni magyar iskola növendékei declamáltak házában.

A száz Ovidius-mondást a költő különböző műveiből válogatta ki Franck Bálint. Kiadásunkban a latin sorok mellett közöljük azok német fordítását is, részben, hogy látható legyen, hogyan adja vissza ugyanazt a szöveget németül, és hogyan magyarul. Másrészt helyenként a magyar inkább tetszik a német, mint a latin átültetésének.

Franck lelőhely-hivatkozásai pontosak. A nem mindig világos rövidítéseket az utalás után zárójelben adjuk meg.

a) A 6. szám alatt. Utalás: IV. Ex. P. (= *Ex Ponto*. 4. könyv) XVI. 2.

b) A 47. szám alatt. A hivatkozás: II. A. (= *Amorum*) V. 9/10.

c) A 75. számú. A forrás: II. Art. (= *Ars amatoria* 2. könyv) 603/4. Az első szó Ovidiusnál: *Exigua*

d) A 83. szám alatt. Az utalás: XVI. Epist. (= *Epistolae heroidum*: Helena Parishoz) 234.

e) A 90. számú. A hivatkozás: III. Art. (= *Ars amatoria* 3. k.) 425/6.

f) A 95. szám alatt. A forrás megjelölése: II. Art. (= *Ars amatoria* 2. könyv) 230.

133.

Kézirata: **Mátray-k.** (1677 után) 55b–57a. (STOLL 104. sz.) Kiad. THALY, Ad I, 72–75.

A 8. sor a dőghalált emlegeti. Valószínűleg ebből következtetve lokalizálta a BARTA-KLANICZAY: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból*. Bp. 1952. II. r. 879. lapon az 1678-ban pusztító pestisjárványt követő évre, 1679-re a keletkezését. Ezt az időpontot nem tudjuk határozott érvekkel bizonyítani. Felfogható az ének az 1670-es években folyó protestáns vallásüldözések visszhangjaként is (vö. a „hütert üldözés” emlegetését a 6. sorban!), hazafias panaszként is.

Az éneknek több mint a fele szóról szóra, vagy csak kevésé eltérő szövegű átvétele a XVII. század első évtizedeiben összeírt *Lipcei-k.* „Oh szomorúságal bűnnel tellies idő...” kezdetű jeremiád 6–13. versszakainak, melyek énekünknek a 9–16. strófáit adják. (Lásd VARGA IMRE: *A kuruc költészet hitelessége*. Bp. 1936. 9.) Összehasonlításként énekünk 9–10. versszakához közöljük a jeremiád 6–7. strófáját:

Fige fa megh zödült közel vagion az nyar
az melliet hiueknek serege regen var
keues idő uan mar, azis nagy hirtelen
megh hidgied maid el jar
Soksor az fenies nap lappang az ködökben
Czillagok buidosnak szelliel az földökben
Föld uan zöndülesben, az holdnak Világa
szürö sötitsigben
(Kiad. DÉZSI LAJOS, ItK 1916. 322–23.)

16–24 Tartalmilag és kifejezésileg is e sorok a jeremiádból átvett 9–10. versszakokra emlékeztetnek.

18 és – feltehetőleg is értelemben.

25 Füge fa megh zöldöl – bibliai kifejezés lásd Máté 24,32; Márk 13,28.

34 Az utolsó itéletre utal, vö. Máté 25, 31–46; Márk 13, 6–37.

Kéziratai:

I. **Hölischer-k.** (1686–1693) 11a–12a. (STOLL 118. sz.) – A szöveg után: „Vége. Kiad. VARGA, KKK 57/I. sz. Ez a szöveg megvan a kódex újkori másolatában is: OSzK Quart. Hung. 1258. 32ab és ugyancsak újkori másolatban az MTA kézirtárában: RUI 4r 215/5 82–83. Terjedelme 14 versszak.

II. **Radányi verseskönyv** (XVIII. sz. 2. fele) 7–9. (STOLL 476. sz.) Címe: *Az Világhoz Szabott Ének* Kiad. THALY KÁLMÁN: Verseskönyv 1675–1782. Figy V, 57–59 (THALY, Tan. 360–61) és betűhíven BAROS GYULA, ItK 1904. 213–15. Terjedelme 14 strófa.

III. **Maracsó Anzelm-ék.** (XVIII. sz. 1. fele) 47–49. (STOLL 227. sz.) – A végén: „Amen”. Terjedelme 13 strófa, hiányzik a 11. versszak.

IV. **Ernyey József másolata** a körmöcbányai levéltár limbusából. (OSzK Quart. Hung. 2818.) Címe: *Mostani világnak nyomorúsága, jajgatása, keserősége. Az mostani világhoz szabott ének.* Terjedelme 13 versszak, hiányzik a 3. strófa.

V. **Kendilonai Teleki-lt.** XXV. fasc. Kolozsvár, RSzK Akadémiája, kolozsvári filiale levéltára (ErdMúz levéltára). Vegyes kéziratok. (Mikrofilmen: MTA A 295/III.) Címe: *Status processus Regni Transylvaniae.* – A szöveg után: „Tempora quae nunc sunt, mala sunt, pejora sequuntur, Det meliora Deus et reducat aurea saecula. Et donec haec erunt, nos modo afflicti Deo, Religione, Patria [!] proximisque synceris et propriis paucis contenti pauperiem non sentiemus. Cibinii in ipso Regni Transylvaniae Generali Dieta. Anno Domini 1728.” Terjedelme 11 strófa, hiányzik a 7. 11–12.

VI. **Szolga Mihály diáriuma.** (1745–1763) 135ab. (STOLL 249. sz.) Kiad. R. KISS ISTVÁN, Száz 1904. 687. Címe: *Pastillus.* Terjedelme nyolc strófa. Hiányzik a 4–8., 11–12. versszak, viszont van egy új strófája, az utolsó versszak, mely csak a *Lóskay-k.*-ben van meg.

VII. **Aranka György gyűjteménye.** (1782–1790) I. 83ab. (STOLL 345. sz.) Címe: *Más.* Terjedelme hét versszak, nincs meg a 4–8., 11–12. versszak.

VIII. **Lóskay-k.** (XVIII. század vége) 109b–110a. (STOLL 500. sz.) Címe: *Salutatio.* Kiad. VARGA, KKK 57/II. Terjedelme nyolc strófa, hiányzik a 4–12. Van azonban új versszaka, a bevezető és a két utolsó strófa. Valamennyi változattól eltér, ezért szövegét közöljük.

Az éneket többször úgy értelmezték, hogy nemesi szerzője az alsó társadalmi osztályok, különösen a parasztság emelkedése ellen írta olyan időpontban, amikor a nemzeti szabadságért folytatott háború már kezdte átalakítani a rendi társadalom szerkezetét. „Számára ez annyira nyugtalanító, mintha a természet örök rendje fordult volna visszajára.” (MKBR az 56. sz. alatti jegyzet.) „Nemesi gúnyvers a szabadságharcban részt vevő jobbagyok ellen, akik nemcsak az idegen elnyomók, hanem saját földbirtokosaik ellen is küzdöttek.” (Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból. II. Bp. 1952. 1066.)

Kétségtelen, hogy a 12., 41., 43. sornak van ilyesféle osztályellentétekre utaló értelme. De sokkal több a polgárság és a nemesség ellentéteire való utalás. Az I. forrás címe pedig határozottan kifejezi, hogy a nagyszombati polgárok ellen íródott a vers. Keletkezését logikusabb a városokban a XVII. század második felében kialakult polgári-nemesi ellentéttekkel magyarázni. (Vö. FELHŐ IBOLYA: A szabad királyi városok és a magyar kamara a XVII. században. LK 1946. 209–67.) A szabad királyi városokban különösen az 1670-es években, a császári katonai megszállást követően igyekezett a bécsi kormányzat az egyre nagyobb mértékben magyar nemesi vezetés alá került magistrátusok arcukat megváltoztatni. A városoknak a magyar nemesi ellenőrzés alól való kivonásának egyik módja volt a kormányzat szándékainak, részben gazdasági, de nem utolsó sorban vallási szempontból megfelelőbb összetételű tanácsokat létre hoznia. (J. BÉRENGER: Les „Gravamina”, Remontrances des Diètes de Hongrie de 1655 à 1681. Paris 47–48.) Így történt ez Kassán, Pozsonyban, Trencsénben, Sopronban, sok más dunántúli és felső-magyarországi városban. (Vö. FELHŐ IBOLYÁNAK „A királyi hatalom törekvései a városok életének irányítására”, valamint a „Beavatkozás a városok életébe” c. fejezeteit idézett munkájában: 225–29, 229–67.)

„1670-től kezdve – különösen Kollonich Lipót magyar kamara elnöksége alatt – rendszeresen folyik a városi tisztújítás irányítása a katolizálás érdekében.” (FELHŐ: i. m. 257–58.) „Magyar országon 1674-ben minden városban Catholicus Magistrátusok tételnek-bé,” mondja a Nagyszombatban nyomtatott kalendárium az erre az évre vonatkozó történeti részben. Nagyszombatban a 60 tagból álló közösség minden évben húsvét táján választotta meg a 12 tagú belső tanácsot, ez a bírót, a tisztviselőket. Évenként felváltva magyar, német és szlovák bírót és tisztviselőt választottak. A Kamara 1680-ban biztosokat küldött ki a tisztújításkor. Ekkorra Nagyszombatban a magistrát-

tus katolizálódása már befejeződött, nehézséget okozott azonban az a körülmény, hogy a szlovákok részéről hiányoztak az alkalmas személyek a tisztségek viselésére. A városvezetésből kiszorult nemesség ilyen okból állhatott gúnyének írásával bosszút a megváltozott körülményekért, a „felfordult” viláért, amikor a szabó szabott törvényt, tímár írta az armálist, varga varrta a tanácsot, takács magyarázta a rendeleteket, az ács bárdal faragta a privilégiumot, az „ultimus status” (polgárság) felsőbb lett az elsőnél (a nemességnél), polgár exekvált a nemesnél a jobbágy vetette bírság behajtásakor.

Véleményünk szerint el kell fogadnunk az I. forrásban megadott címet valóságként: a pasquillust (sajátosan nemesi műfaj; ez a vers címe a VI. forrásban is) Nagyszombatban írták, az 1670-es évek végén.

A polgárság, az ultimus status, a nép, a parasztság ellen szóló gúnyének nagyon népszerű volt. Erre vall a változatok nagy száma. A VI–VII. forrásban az ének németellenes élt kapott a paraszt és a nemes szembenállását kifejező sor megváltoztatásával: „Ha már a *német* is magyarral ki köthet”. Az V. forrás a verset kísérő szöveg szerint tanúsítja, hogy időszerűségét nem veszítette el 1728-ban sem, ekkor is hordozója volt a nemesi nacionalista ideológiának.

Lehetséges, hogy az ének akkor kezdett önálló életet, amikor a *Mars és Bacchus egymással való viaskodásáról* szóló certamen 90–91. verszakaiból kiszakadt. Az itt olvasható 2 strófával szóról szóra egyezik szövegünk 1–2. strófája, de a 49–52. sorai is megfelelnek az ottani 281–83. soroknak.

A Mars és Bacchus vetélkedéséről szóló töredéket, melyet Gosztonyi István pozsonyi kamarai harmincados jegyzett le 1669 és 1707 között a róla elnevezett *Gosztonyi-k.-be*, BADICS Gyöngyösi műveként adta ki (Gyöngyösi ÖM I, 95–108, 454–58).

AGÁRDI PÉTER (Rendiség és esztétikum. Gyöngyösi István költői világképe. Bp. 1972. ItFüz. 78) a Mars és Bacchus viaskodásával kapcsolatban beszél a *Visszajár az idő* kezdetű versről is; véleménye szerint is „a rendi társadalomszerkezet felbomlását, az osztályuralom megrendülését”, a népi kurucság megerősödése felett való nyugtalanságot, félelmet fejezi ki. A Mars és Bacchus viaskodásában azonban a felfordult világ rajza megszakad, a tótágast álló világ rajza tragikomikus hangulatot teremt, amivel be is fejezi funkcióját (85–86). Kétségtelen, hogy ez a funkció más ott, és más a pasquillusban.

A tótágast álló világ a barokk korban külföldön és nálunk is kedvelt téma. (Vö. TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF: A Tótágast álló világ. EPHK 1943. 337–65.) A természet rendjének felborulásáról ír Gyöngyösi a *Murányi Venus*-ban Wesselényi hűségével kapcsolatban:

Az fént néző hegyek eléb le-omolnak,
S-alacson térségre mint mezők, hajolnak,
Eléb az le-csurgó vizek vissza-folynak,
S-azokbéli halak erdőkre oszolnak;
Mint emlékezete ennek el-enyészik...
(Gyöngyösi ÖM I, 246.)

Hasonló értelemben találkozunk vele az *Igaz barátságának és szives szeretetnek tüköré*-ben:

Elébb meg-apadnak a' Tenger vizei,
Hamaréb el-mulnak Ethnának tüzei,
Tér földé változnak Párnásus hegyei,
Dér helyett fagylalnak a' Tűznek hévei:
Hogy sem el-felejtsem jó akaratomat...
(Gyöngyösi ÖM I, 272–73.)

A Gyöngyösi műveként kiadott Ovidius-fordítások egyike, a *Helena Párisnak* szintén tartalmaz néhány sorban abszurdum-párokat:

Mit használ a' vizet tűz köbül csafarni,
Az laput kapálni, és Ekével marni,
Buzát Jégben vettnei, tejet öszve varni,
a' Levegő Égben Halászni akarni.
(Gyöngyösi ÖM I, 30.)

A téma a népszerű költészetben is kedvelt volt.

„Fenekkel föll fordult már ez széles világ” kezdettel olvashatunk koldus-, kóbordiák szájából változó terjedelmű és eltérő szövegű verseket. (*Szentsei-dk.* 154a–155b. – Kiad. BUDA, SzD 160–61; *Bathó Mihály-ék.* 58–60. – Kiad. KOCZIÁNY LÁSZLÓ: Őszi harmat után. Bukarest é. n. 57–59; *Jankovich Miklós: Magyar világi énekek* 49b.) Ilyen képtelenségek találhatók itt: szúnyog, melyet hídként használnak a Duna felett; hal, melynek gyomrában tágas erdő, 300 lovas fér el; tyúktojás, melynek árja elmos 22 falut; a Duna megég, az emberek szelet esznek stb. A képtelenségeknek, ebben a környezetben nincs társadalmi vagy politikai mondanivalója.

Részben vágáns hagyomány a hazudozás, a kétnyelvűség, mint pl. az OSzK Kt Fol. Hung. 111. jelzetű kéziratból kitűnik, ahol ezek a strófák állnak:

Surge, supra Frater, abeamus inde,
Quidquid defurasti ad tarisnyam prae,
Si non scis mentire, non est hic becsület,
Cum mendacione solent hic vivere.
Maid ollyat hazudok, s-hogy magam sem hiszem,
Az Vrakhoz megyek, egy Máriást vetnek,
Vagy pedigh engemet ajton kívül vltetnek.

(Vö. ehhez SZILÁDY, ItK 1897. 248.)

A szabad képzetársításon alapuló zűrzavaros képhalmozásra, különös, irreális, fantasztikus helyzetekre a lakodalmi énekekben, halandzsaversekben is számos példát találunk.

Énekünk konkrét mondanivalója a városokban egyre több kiváltságot szerzett nemességnek a Wesselényi-féle összeesküvést követőleg a városok vezetéséből, az ügyek irányításából való kiszorítása miatt érzett elégedetlenség. Az elégedetlenség kifejezése révén élt az ének a nemesség körében a kuruc mozgalmak idején, mivel alkalmas volt más társadalmi ellentétek, sőt a németellenes hangulat érzékeltetésére is.

I 14 melleszt – kopaszt.

I 15 gerént – a. m. görényt.

I 26 csapást – kitaposott ösvényt.

I 29 armálist – címeres nemességadóományozó levelet.

I 30 serha – a hóhér segédje.

I 31 pudli – uszkár.

I 32 bakot – feltehetőleg eredetileg *batkát* volt.

I 33 megh csáuállya – megcsávázza; a bőr kikészítésénél azt lúgos folyadékban érlelik.

I 35 deliberallya – tárgyalja, eldönti.

I 38 decretumot – királyi hitlevelet; itt valószínűleg a *Tripartitum*-ra vonatkozik.

I 40 collegiumot – testületet.

I 42 ultimus status – polgárság.

I 44 exequál – végre hajt.

I 45 lat – nincs egész 2 deka.

I 46 reöff – rőf = kb. 78 cm.

I 51 guz – gúzs: különböző anyagból tekert kötél.

135.

Kézirata: **Marosvásárhelyi Teleki-lt.** (OL.) Új rendezés. Fasc. 3251. p. 593. Egy negyedret alakú füzetűtöredék harmadik lapjára írva.

A tótágast álló világról szóló valamelyik vers töredéke lehet. Gondolati és kifejezésbeli párhuzamok miatt vö. az előző számú énekkel. A két vers közti rokonság miatt közöljük ezen a helyen.

136.

Nyomatott kiadása: **Rozgonyi Mihály: Magyar Strophak.** Kolozsvár 1680. (RMK I, 1247.) 2–8. – A szöveg után: „Vege”.

Rozgonyi Mihályról keveset tudunk. 1674. április 24-től a sárospataki–gyulafehérvári kollégium

felső osztályait látogatta; praeceptori megbízást is kapott, előbb a syntaxist, majd a szónoklatot tanuló osztályokat vezette. 1677. november 22-től szenior volt. Azután Zilahra került iskolarektornak. Külföldi akadémiákat is látogatott. Hazatérve 1684-ben Fogarason lett prédikátor. (ROMÁN JÁNOS: *Catalogus studiosorum illustris scholae S. Patakinæ*. Egyht 1958. 79.)

Itt közölt alkalmi kiadványán kívül más munkája nem jelent meg nyomtatásban. Sem dissertatio, sem üdvözlő vers, ami igen ritkán történt külföldi akadémiákon tanuló hallgatókkal.

További életrajzát nem ismerjük. 1689-ben még Fogarason volt prédikátor, minthogy Zádorfalvi Márton többek közt neki, mint fogarasi papnak ajánlotta disszertációját (RMK III, 3577).

Versét 1680. április 24-én, a tavaszi vizsga alkalmával mondta el Zilahon az „ott lévő sok becsületes személyek előtt”, akik közül egy Szűcs Bálint nevezetű vállalkozott a kinyomtatására.

Nótautalása szövegileg Szepsi Csombor énekére vonatkozik. (Szepsi-Csombor Márton összes művei. Sajtó alá rendezte: KOVÁCS SÁNDOR IVÁN és KULCSÁR PÉTER. Bp. 1968. 284–86.) Dallamát lásd RMDT I, 88. sz. alatt!

50 Gileád – a Jordántól keletre elterülő rész, híres volt balszamcserjeiről; a balszamolaj a gyógyító isteni irgalom jelképe.

59 Stagyra – város Macedoniában, Arisztotelész szülőhelye.

109 Abdiás azt hirdette Jövendöléseiben, hogy az Isten megszabadítja a választott népet a pogány ellenségétől.

110 A Biblia több Annát ismer. A sokáig magtalan Annát, akinek Sámuel nevű fia a zsidók bírájaként királlyá kente Sault. I. Sám. (I. Kir.) 1–2. fejr. – Anna prófétaasszonyt, ki jelen volt Krisztus templomi bemutatásánál. (Luk. 2, 36.)

111 Mária – Jézus anyja; Mária Magdaléna (Luk. 8, 2); Bethániai Mária, Lázár testvére (Luk. 10, 38). (Anna, Mária anyja ugyan nem szerepel a Bibliában, csak az apokrif hagyományban!)

112 Lydia – istenfélő asszony, aki Szent Pál prédikációjára megkeresztelkedett. (Ap. csel. 16, 14–15.)

113 Kármel hegye Kánaán északnyugati részén, a Földközi-tenger partján emelkedett. Illés próféta itt diadalmaskodott Baál prófétáin [vö. I. (III.) Kir. 18, 19–40].

115 Mielőtt Illést az Úr a mennybe ragadta, prófétai ereje Eliseusba szállott. Mindez Gilgálból eljövet történt [vö. II. (IV.) Kir. 2. fejr.].

117 Záchéus – a vámos, akinek házában Jézus megszállott. (Luk. 19, 1–10.)

118 Zorobábel – Juda-törzsfő, aki a babiloni fogságból hazavitte a nép egy részét. (Agg. 1–2; Zak. 4.)

121 Thábita – keresztény nő, akit Péter apostol feltámasztott. (Ap. csel. 9, 36–41.)

129 Scholárcha – tanító.

137.

Nyomtatott kiadása: *Peregrinum Feretrum*. Leiden 1680. (RMK III, 3051.) A3b–A4b. – A szöveg után: „A meg Kesceredett édes Anyának kedvéért ezeket Magyar nyelvonn irta Zovanyi Samuel, Lugdunumban az Hollandusok között.”

A kiadványban, annak utolsó levelén, hogy üresen ne maradjon, Zoványinak még egy latin versét is kinyomtatták, *Ultima Verba ad Defunctum* címmel, 48 sor terjedelemben. Ennek záradéka: „Quae, ne charta vacua maneret, adjecit Samuel Zovanyi, idem qui supra in gratiam moestissimae Matris Rythmis usus est Ungaricis, Juvenis in Domino defuncti in Collegio Patrio per quinquennium Praeceptor, in Belgio autem Foederato, brevi quamvis tempore, Commensalis, Lugduni Batavorum.”

A búcsúzó életrajzi adatok miatt is érdekes. Belőle tudjuk meg, hogy Kovásznai Péter püspöknek három fia volt, akik közül az egyik az 1670-es évek vége táján pusztító pestis áldozata lett, s hogy mikor Péter nevű fia Leidenben csömör, hideglelés következtében meghalt, élt még Sámuel nevű testvére.

Zoványi Sámuel születési évét nem ismerjük. Kolozsvárt tanult, onnan vitték Désre rektornak; 1678-ban az volt. Telegi Mihály alumnusaként végezte külföldi tanulmányait Leidenben. Fentebb említett versein kívül 1680-ban itt verssel köszöntötte Koleséri Sámuel disputációját. (RMK III, 3119.) 1682-ben Franekerben iratkozott be. További életrajza ismeretlen. (Vö. HERÉPEI, Adattár III, 344–45.)

3 Anna – kegyes öregasszony, ki jelen volt Jézusnak a templomban való bemutatásakor (Luk. 2, 36–38).

4 Ráchel – a bethlehemi anyákat személyesítették meg benne: mikor Heródes a kisdedeket legyilkoltatta, a föld alatti sírjában zokogott (Máté 2, 18).

13 1673. július 21-én halt meg.

18 1676-tól 1678-ig volt pestis Magyarországon.

65 Pataki István (1640–1693) 1668-tól tanított Kolozsvárott.

66–67 Gamáriel a zsidók törvénytudója és tanítója, az ő tanítványa volt Szent Pál (Ap. csel. 22, 3).

85 Mara – a. m. keserűség, keserves. Noémi kérte, hogy így hívják, mivel az Úr megsanyargatta, megalázta (Rúth 1, 20–21).

138.

Nyomatott kiadása: **Pápai Páriz Ferenc: Pax Animae.** Kolozsvár 1680. (RMK I, 1246.) (o) 1b–2a. – A szöveg után: „Dési Márton, a' Nagy-Enyedi Collégiumban Theologus Professor”.

Dési Márton 1639-ben született Dézsen. Tanulmányait itt kezdte el, majd Nagybányán, Sárospatakon folytatta. Ez utóbbi helyen 1661. június 4-én iratkozott be a felsőbb osztályú tanulók sorába. Tanulmányait befejezván, egy darabig a kollégiumban viselt köztanítói tiszteletet, majd Bocskai István zempléni főispán udvarában nevelősködött. Visszatérve a sárospataki iskolába, 1665. március 19-e és ez év szeptembere között szenior volt.

Kapi György alumnusaként ez év őszén Leidenben iratkozik be a teológiai karra. 1666. november 27-e és december 11-e közt nyilvános értekezést tartott hat részben, melyet *Disputatio Theologica De Visu* címmel nyomtattak ki. (RMK III, 2338.) Coccejus tanainak híveként tért haza 1669-ben.

1670-ben lelkésznek s egyben esperesnek választják meg Kézdivásárhelyt, de már a következő évben tanárnak hívják Enyedre. Coccejanus elvei miatt a Tofaeus Mihálytól felfingerelt Apafi rendeletére 1673. június 16-án a Radnóton tartott egyházgyűlés elé idézik és elmozdítják tanári állásából. A főúri pártfogók azonban enyhítik Dézsinek és társainak az elítélését (vö. Bethlen Önéletírása I, 262), tovább is taníthatnak, lelkészkedhetnek.

Dézi kitar meggyőződése mellett, s emiatt 1684–5 körül heves vitát kell folytatnia Pósházi Jánossal, melyből ő kerül ki erkölcsi győztesként. 1691. július 24-én halt meg.

Több munkájáról, gyászbeszédéről tudunk, de ezek nem jelentek meg nyomtatásban. A radnóti gyűlés elé terjesztett *Apologá*-ja és a Pósházi elleni latin *Replicá*-ja elveszett, de ránk maradt az utóbbinak magyar nyelvű kivonata: *Summája a Pósházi uram Syllabusára való Replicának.* Valószínűleg ő szerezte, legalábbis revidálta az 1677-ben Osdolai Kun István által Kolozsvárott kibocsátott *Hét napi Uti-Társ* c. imakönyvet (RMK I, 1214), mely több kiadást ért meg. Gyászbeszédet tartott Pápai Páriz Ferencné (1685), Bánffy Dénesné és Apafi Mihályné (1688) felett. (Vö. az utóbbira vonatkozólag HERPER: Adattár III, 133. Életére és műveire vonatkozólag lásd ZOVÁNYI JENŐ: Dézi Márton. ProtSz 1898. 79–90.)

Latin nyelvű üdvözlő verset írt Csúzi Cseh Jakabhoz (1660. – RMK II, 958), Eszéki Istvánhoz (1666. – RMK III, 2340), valamint üdvözlő verset II. Apafi Mihály beiktatására (1684. – RMK II, 1541).

Zoványi szerint 1661-ben üdvözlő verset írt Szatmárnémeti Mihályhoz is (ZovLex 150). Szatmárnémeti ekkortájt Tokajban volt iskolarektor, Dézi pedig tanuló Sárospatakon. Ebből az időből Szatmárnémetinek nincsen ismert munkája, Dézi verséről sem tudunk.

139.

Nyomatott kiadása: **Pápai Páriz Ferenc: Pax Animae.** Kolozsvár 1680. (RMK I, 1246.) (o) 2ab. A szöveg után: „Kolozvári István Nagy-Enyedi Professor.”

Kolozvári István tanulmányait a sárospataki-gyulafehérvári iskolában végezte, ahonnét Teleki Mihály udvarába került nevelőnek. (Vö. ROMÁN JÁNOS: *Catalogus Studiosorum Illustris Scholae S. Patakinae.* Egyht 1958. 80.) Teleki alumnusaként folytatott külföldi tanulmányokat: Hollandiában, Angliában; s Descartes tanainak követőjeként tért haza.

Bár a fentebb említett, ROMÁN JÁNOSTól közölt katalógus nagyenyedi tanárságát 1686. június 20-tól eredezteti, más adatok szerint (HERPER: Adattár III, 35.) 1678-ban választották meg Nadányi

János helyébe. 36 évig működött tanárként. 1715-ben püspökké tették. Meghalt 1717. augusztus 29-én.

Mikor híre járt, hogy Tótfalusi Kis Miklós Amsterdamban – az otthoniak megkérdezése és engedélye nélkül –, a bibliát nyomtatja, a biblia szövegébe belejavít, őt küldték hozzá, hogy munkájának félbehagyására bírja. Eredményt azonban nem tudott elérni. (Vö. HERPEI: Visszatekintés Tótfalusi Kis Miklós sírja mellől. Adattár. III, 145, 165. – KONCZ JÓZSEF: Apafi rendelele Teleki Mihályhoz, hogy a biblia kinyomatása végett Hollandiába Kolosvári Istvánnak miként küldje fel a pénzt. ProtKözl 1890. 30–31. – Kolosvári István levele Apaffihoz nyomdai dolgokról. ItK 1905. 488.) 1685–87-ben követként járt a protestáns fejedelmek udvarában, hogy támogatást kérjen Erdély önállóságának megőrzéséhez. (Vö. Bethlen Önéletírása I, 354–55.)

Külföldi tanulmányai során két latin nyelvű verset írt, mindkettőt 1674-ben Leidenben. Az egyiket Bekes Horváti János halálára (RMK III, 2643), a másikat Pápai Páriz köszöntésére doktori vizsgájára. (RMK III, 2649.)

Egyetlen magyar nyelvű versét Pápai Páriz Ferenchez írta, akivel 1680-ban együtt tanított Nagyenyeden.

25 Pápai Páriz könyvét a francia de Moulin (latinosan: Molinaeus) Péter könyvéből fordította.

140.

Nyomatott kiadása: **Klesch Kristóf Dániel: Dissertatio. De Jure Peregrinantium.** Jena 1680. (RMK III, 3141.) – A versike végén az alábbi megjegyzés olvasható: „Kegyelmednek, mint Jo-akaro Uramnak, szerentsés mindnek jot kívánván, tettem föl ez versetskét. Hegyfalui Asbot János.” Kiad. FERENCZI ZOLTÁN, EPhK 1917. 249.

Hegyfalui Asbót János más írói ténykedéséről nem tudunk, nem számítva azt a latin nyelvű üdvözlő versét, melyet jenai tanulása idején 1682-ben írt abban a kiadványban, mellyel barátai hazatérésekor Klesch Dánielt köszöntötték (RMK III, 3184). Később ő volt Thököly Imre kassai prédikátora. (FERENCZI ZOLTÁN: Négy sor magyar vers Klesch Christophorus Daniel latin dissertációjában. EPhK 1917. 249–50.)

FERENCZI Klesch Kristóf Dániel életkorát (1619–97) tévesen adja meg; 1658-ban született Sopronban. Hosszú évekig tanult külföldön, majd hazatérve evangélikus lelkészként működött.

141.

Kéziratai:

I. **Sebes agynak késő sisak.** 85b–94b. (STOLL 51. sz.) Címe nincs, terjedelme 102 versszak. Hiányzik belőle a II. forrásból a kiadott szövegbe felvett 71, 90. versszak és a 101. csonka strofa. Kiad. THALY, Ad. I, 88–106. – A szöveg után: „finis erit”.

II. **Thököly-k.** 101a–109b. (STOLL 95. sz.) – A szöveg után: „Die 1. Julij. 1681.” Nem tartalmazza az I. forrás 347., 416. sorát. Kiad. BUSA, A Thököly-k. 84–94.

A II. forrás szövege után olvasható dátum nem a keletkezés időpontját jelöli. A vers semmiképpen nem keletkezhetett 1681 júliusában, amikor már két hónapja tartott az az országgyűlés, melyről a 16. sorban azt írja a szerző, hogy a király kész azt összehívni. 1681. május 31-én Eszterházy Pál személyében már a nádort is megválasztották, a 20. sor pedig arról szól, hogy a király hajlandó kivinni az országból gubernátorát.

Sebestyén Endre, címzetes erdélyi püspök (valójában leleszi prépost!) Lipót követeként 1680 őszén ért Felső-Magyarországba, hogy az elégedetlenekkel, Thökölyvel a fegyverszünetről, a megbékéléstről tárgyaljon. Szeptember 7-én érkezett Lőcsére, 9-én Eperjesre. De nincs rá bizonyíték, hogy Thökölyvel az 1680. október 1-e táján megnyílt somlyai tárgyalások előtt találkozott volna. Az erdélyi fejedelem követeivel ekkor folyó megbeszéléseken Thököly megígérte, hogy a császárral való egyezséget csak Apafi tudtával, a porta beleegyezésével fogadja el, és ha a török 1681 tavaszára segítséget ígér neki, nem kötelezi el magát a császárnak. (Vö. TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Erdély és a kuruc mozgalom 1690-ig. Bp. 1972. 252.)

A somlyai megbeszélések után, 1680 novemberében kezdett Apafi diplomáciai akciót a portán. Ennek is szerepe volt bizonyára abban, hogy a török hozzájárult Apafinak 1681 tavaszára a bujdosók támogatására tervbe vett magyarországi kitámadásához, amiről atnámét is küldött a fejedelemnek. (TRÓCSÁNYI: i. m. 253 sk.)

THALY KÁLMÁN Thökölynek Sebestyén Endrével való találkozását 1680. október 5-ben jelöli meg (Ad. I, 105–106), ami megfelel az újabb kutatásoknak. Közvetlenül ez után az időpont után már megírhatták a verset, de mindenképpen 1681 tavaszáig, ápriliséig bezárólag. A *Thököly-k.*-ben a szöveg végén szereplő 1681. július 1. a másolás kelte lehet. Lehetséges, hogy a vers 103. versszakát úgy kell értelmeznünk, hogy az Erdélybe 1681. április végén megérkezett portai engedélyre céloz, mint a török által nyújtott „kézre”, melyből a bujdosóknak pajzsot kell csinálniuk saját védelmükre, bár a II. forrás 104. strófája – ugyan romlott szöveggel – még csak az atnámé megszerzéséről beszél, melynek tervét az erdélyi követek már 1680. november 21-én benyújtották a portának. (Vö. TRÓCSÁNYI: i. m. 253.)

A vers híven tükrözi az adott történeti helyzetet, a felkelőknek a német és török közti ingadozást, melyben a németellenesség sokkal jobban kihangsúlyozódik. Keletkezését 1680 őszére-telére helyezjük.

18 Az *accisa* a húsrá, borra stb. kivetett fogyasztási adó volt, melyet a bécsi kormányzat előbb csak az ország egy részére, 1672 végén azonban annak egész területére kivetett.

20 Az 1673-ban felfüggesztett alkotmány helyébe létesített kormányzat élén állott a császártól kinevezett gubernátor, Ampringen János.

27 ha föllyül találtatik hada – ti. a felsorolt véghelyeken tartózkodókon felül lenne a létszám.

30 A protestáns katonáknak joguk volt prédikátor tartásra a véghelyeken, de a 70-es évek ellenreformációja ezt a jogukat elvette.

31 Székes városokban – a nagyobb városokban.

32 határt – korlátozást.

46 Égy legien – a. m. így légyen.

60 A sor után említett Szepesi Pál a vers keletkezése idején Thököly bizalmas tanácsosa volt. Lásd róla kötetünkben a 64. sz. alatt közölt ének jegyzetét.

64 A királyi diplomát az uralkodók az 1655-i, 1659-i pozsonyi országgyűlésen is megerősítették.

68 A sor az 1673. március 11-i császári rendelettel eltörölt magyar alkotmányra céloz, melyet a bujdosók támadásainak megtorlásaként hozott a bécsi udvar.

74–75 A sorok értelme: Ha mindnyájan kardot fogtunk volna, 20 ezer németet megöltünk volna.

84 Ezzel oldoztatta – ez volt a hitoldozó eszköz, melyre a 78. sorban utalt a versszerző.

85 készítte – készítte, azaz: kezdte.

97 szényezi – színezi, takarja el.

108 in-vitis = invitis; a sor értelme: nem oltalom az, melyet annak adnak, aki nem kívánta.

110 A pozsonyi templomot 1672-ben erőszakkal vették el.

112 czincziusi – cinkostársai.

115 az feléjért – felebarátjáért.

119 Praecibus armatis – fegyveres közbenjárástól (szószólótól!).

132 Egy taggal hosszabb sor.

147 imperialistákat – az Imperium-beliakat, a német császárságiakat.

148 Az 1679-ben megkötött nymwegeni békére történik célzás itt és a következő sorokban. Ez a szerződés XIV. Lajos diadalát szentesítette a szövetszertett hatalmakkal szemben.

154 kerül – a. m. körül.

168 A sor jelentése: Óvakodj a megbékélt baráttól; Cato mondásainak egyike.

174 Égik – olv. egyik.

180 A sor talán így értelmezendő: Bécsért a magyar vér az áldozat.

183 Eh ebnek – olv. éh ebnek.

191 nemzetünknek fiát – az erdélyi fejedelmet.

193 szép népet – Bár a II. forrás *szép* népről beszél, ami jelenthetné a támadásba indítandó bujdosók szép seregét, úgy gondoljuk, a *csép* főnév szerepel itt tulajdonságjelző szerepben.

206 A bujdosók csapatai 1680-ban Morvába, Sziléziába is betörték.

209 Az ún. varsói szerződés óta (1677) a franciák pénzzel, emberrel segítették a császár ellen harcoló kurucokat.

215 delphin – franciául: dauphin = a trón örököse; itt XIV. Lajos háborús terveire célozhat a versszerző.

220 A sor után következő voxoló Kende Gábor azok közül a bujdosóvezérek közül való volt, aki a legtovább kitarított az Apafi–Teleki Mihály vezetés szerepét elismerők között; az ő hozzászólása a legkevésbé németellenes. Róla is írtak verseket, lásd a RMKT XVII/10. 106. és 107. sz. alatt.

248 Hit-séggel – olv. hitszegéssel. A sor után következő Keczer Menyhért, mint testvérei, a Thököly-család familiárisa volt, Thököly Imre híve, bár sokáig ő is Apafi Mihály és Teleki vezetésével gondolta jól irányítani a bujdosók ügyét. (Vö. TRÓCSÁNYI: i. m. 248.)

255 I Ferdinánd magyar király 1527–1564 között.

263 Rudolf magyar király volt 1572–1611 között.

270–273 A sorokban említett császári parancsnokok az 1670-es évek magyarországi eseményeiben játszottak szerepet: Volkra, Strassoldo, Spankau, Cob, Caprara, Schmidt, Würmb, Spork, Caraffa.

275 Betlehen – Bethlen Gábor.

276 Rákocj – I. Rákóczi György.

284 Harsányi György, volt ónodi kapitány, a bujdosók egyik vezetőembere, bátor katona.

290 Heister az 1670 nyarán Magyarországot megszálló egyik seregrész parancsnoka volt, ő szállta meg Munkácsot, majd Szatmárt.

304 Kop – Cob Hosszabb ideig volt Szatmár német parancsnoka, 1677-ben vette át Felső-Magyarország kapitánya tisztjét Strassaldótól.

309 A sor előtti alcímben szereplő Petneházy az 1679. október 12–13-i miskolci gyűlésen még a megbékélés mellett ágált. (TRÓCSÁNYI: i. m. 233.) A „pántlikán késést” Bán Imre úgy értelmezi: „a pántlikás köntösű német katona tovább öltözik, mint a magyar csatázó”.

331 egészség – a. m. egyeség.

332 Szücs János előbb Wesselényi Pál híve volt, mindig részt vett a bujdosók támadásaiban; Thököly hadseregének egyik főtisztje.

349 előtti cím: Farkas Fábián – a bujdosók mozgalma előtt putnoki kapitány volt, majd a bujdosók egyik vezetője lett.

352 A vasvári békét.

368 A sor után következő voxoló Ispán Ferenc Abaúj megyei birtokos, az 1670-es években a németekkel való szembeszállásra izgatott; a bujdosók vezérkarához tartozott.

371 Lupkovicz – Lobkovitz herceg, a haditanács elnöke.

372 Tersáskinak – Frangepán Ferencnek.

382 ehetetlenek – a. m. élehetetlenek; olv. éhetetlenek.

393 Barkóczy István Szabolcs megye főispánja volt, 1670-ben Rákóczi Ferenc híve, de csakhamar az elégedetlenek üldözője, a bujdosók veszedelmes ellenfele. Bécs azonban nem bízott meg benne; többször szó volt a bujdosókhoz való átállásáról (vö. TRÓCSÁNYI: i. m. 171, 226).

396 A *léánnya* típusú szavak a kor költészetében kéttagúnak számítottak.

405 A sor előtt megnevezett Wesselényi Pál egy időben a bujdosók generálisa volt. Mikor Thökölyt választották azzá, ellentét támadt köztük, majdnem fegyveres összetűzés. De hamarosan megegyeztek.

419–420 Vérral nyertük az országot, vérből származott, vérral nevedett, vége is vérral leszen.

142.

Kézirata: **Bocskor-kódex** (1716) 86a–89b. (STOLL 180. sz.) – A vers végén: „Finis per me Joa: ut sup. quis.” Kiad. THALY, Ad. II, 87–94.

Az ének mint a Rákóczi-szabadságharc reprezentatív darabja él a köztudatban. THALY szerint 1705 őszén írták, „midőn Bottyán és Károlyi kuruczai a szorongatott Rabutin segélyére Erdélybe igyekvő Herbeville hadai elé, a Tisza-Dunaközre sietének”. ESZE TAMÁS feltételezte, hogy egy 1704. augusztus 31-i levélben említett tánc a *Csinom Palkó*-val azonos (lásd a 47. sor jegyzetét), s ennek alapján az újabb kiadások a Rákóczi-szabadságharc elejére keltezték az éneket. Legújabban NAGY LÁSZLÓ felfigyelt arra, hogy az ének számos tartalmi jegye nem felel meg a Rákóczi-szabadságharc viszonyainak, jól megmagyarázható viszont, ha a vers keletkezését korábbra, a Thököly-felkelés idejére tesszük. („Nosza rajta jó katonák, igyunk egészséggel!” Gondolatok két kuruc katonadal eredetéről. Megjelent a „Nem jöttünk égi hadak útján...” című kötetben. Bp. 1982. 205–28.) NAGY LÁSZLÓ kimutatta, hogy a versben említett fegyvereket, illetőleg ruházatot a Rákóczi-szabadságharc idején már nem használták (lásd a 11. és 18., illetőleg a 13. és 43. sorhoz írt jegyzet); hogy az 51–56. sorban kigúnyolt horvátok önálló alakulatai a század végével megszűntek, s végül, hogy a vers optimista hangja, a kuruc győzelmekre való hivatkozás valószínűvé teszi, hogy az 1678–1683 közötti diadalmas periódusban írták. Ha pedig a 18. és 20. versszak az 1679. november 3-i szikszói győ-

zelemre, a 35. versszak viszont az 1680-i fegyvernyugvásra vonatkozik, akkor a verset körülbelül 1681 tavaszán írhatták.

1 A *csinom* szónak nincs kielégítő magyarázata. KÄFER ISTVÁN véleménye szerint valószínűleg szláv szó, és azt jelenti, hogy „tettre”. (A Rákóczi-kori kutatások újabb eredményei. Pécs 1974. 160.) NAGY LÁSZLÓ úgy gondolja, hogy a Palkó és a Jankó a versszerző katona két lova volt, a *csinom* pedig a lovak nógatására, buzdítására szolgáló szó. Mindkét magyarázat gyengéje, hogy a szöveg közvetlen folytatásával, vagyis a kuruc katona fegyvereinek dicsekvő felsorolásával nincs logikai kapcsolatban. Újabban MARTINKÓ ANDRÁS megállapította, hogy a szó jelentése: *csikóm*, ejtése: *csinóm*. A nép így hívogatja a lovakat magához: csina, csina, csina. – Kalaberom = karabélyom.

2 loding = löportartó tok; par pistaj = nem duplacsövű pisztoly, hanem két db pisztoly. (CSEFKÓ GYULA: Párpuska, párpisztoly. MNy 1923. 117–20.)

5–8 E soroknak nincs kielégítő történeti magyarázata. NAGY LÁSZLÓ arra mutatott rá, hogy kuruc katonák hódoltsági területen is gyakran megfordultak.

11, 13 Az itt leírt kanócos, hosszú, „füstös” muskétát a XVII. század második felében fokozatosan kiszorította a „flinta”, amelyben kovakő závarzatot használtak. 1679-ben megjelent a szuronyos puska, amely a kilencvenes években a császári gyalogosok egyedüli lőfegyvere lett. (NAGY L.)

13 A buggyos nadrág („lompos gatyá”) utójára az 1680-as években volt a császári katonák jellemző ruházata. (NAGY L.)

18 beka sütő nyars – THALY ezt a fegyvert „a vékony német Kotzperd”-del azonosította, pedig a versszerző a szoros négyszögös zolpba sorakozó kopjás vagy lándzsás német gyalogosokat gúnyolja ebben a versszakban. A szuronyos puska elterjedésével a XVII. század végére eltűnnek a kopjás gyalogosok. (NAGY L.)

35–40 NAGY LÁSZLÓ szerint ezek a sorok az 1679. november 3-i szikszói csatára vonatkoznak, amelyről Thököly ezt írja: „ugy annyira elvesztettük, elfogdostuk mind tiszteteket, s hadokat, hogy alig mehetett el huszonötig való hírmondóban az táborra; egy tisztnél az mint eddig kitanulhattam közüllők több el nem mehetett, az harcon mind elveszték”. (Gróf Thököly Imre levelei. Bp. 1882. 88.)

40 A hiányos sort THALY az *Őszvetapodattunk* szóval, ESZE TAMÁS az *Őszve is tapodtunk* szavakkal egészíti ki. (Kuruc költészet. Bp. 1951. 102.)

44 Őszi keserű gomba = gombához hasonló, nagy karimájú kalap, amelyet az 1680-as években viseltek a császári katonák.

47 Lehet, hogy a sor első felét idézi Forgách Simon Rákóczihoz, Gönczön 1704. augusztus 31-én írt levelében: „Akar mit beszéljen, de az armistitium ad nostram recolectionem csak hasznos, mert az alat rendben vehetjük magunkat, hadakat is formálhatunk. Vagy tetteczik Bátyám Gs Bercezenyi Uk ex partibus hadakoszni vagy sem, denique ordo est anima rerum. Lám ő K. csak tetteczik, hogy az musikási az Paspictet el tudják vonni és az Raita Kurucz tánczot is.” (Előszőr THALY adta ki, Ad. I. XVII., majd betűhíven ESZE TAMÁS, Zenetörténeti Tanulmányok IV. Bp. 1955. 58.) THALY egy ismeretlen szövegű táncnótának tartotta, ESZE TAMÁS kockáztatta meg azt a feltevést, hogy vajon „nem a Csinom Palkó-é Bercsényi muzsikásainak *Rajta kuruc tánc-a?*” (I. m. 96.) E feltevést megerősítendő, NAGY LÁSZLÓ rámutatott arra, hogy a „Miska” a kuruc szó szinonimája volt, pl. Dálnoki Veres Gerzson krónikájában: „Így mulék el tölünk ez a Miska-világ.” A nehézség abban van, hogy a *Csinom Palkó* megfelelő sora az ének közepén van. Lehetséges, hogy a *Csinom Palkó* szerzője mintegy idézetképpen szötte bele énekébe az ismert táncnótát, vagy annak első sorát.

51–56 Wallenstein horvát ezredeiről lehet itt szó; ezeket végleg 1700-ban oszlatták fel. (NAGY L.)

62, 64 A kézirat *fud gyözt*, illetőleg *fudzött* betűt THALY *fűdzött*-re írta át, s mint a *fűdzött* alakváltozatát a Nyelvtörténeti Szótár, illetőleg A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára is idézi. Valószínű azonban, hogy a másoló tévedése.

67–68 E szakasz változatát Pálóczi Horváth Ádám is feljegyezte 1813-ban:

Patyolat a kuruc, Gyöngy a felesége,
Hetes vászon a hajdú, Kőd a felesége;
Borjúsájú parasztember, Kura felesége.

(Ötödfélszáz énekek. S. a. rend. BARTHA DÉNES és KISS JÓZSEF. Bp. 1953. 251. sz.) – Pálóczi Horváth szövegének álnépi továbbfejlesztése lehet az a vers, amelyet THALY a Tanulmányok 384. lapján Limbay Magyar daltárára hivatkozva közölt.

A szakasz NAGY LÁSZLÓ szerint azt a rendkívüli állapotot tükrözi, hogy a hetvenes évek kuruc táborában a „kurucznék” együtt laktak férjeikkel, ugyanakkor a császáriak szállásairól a női hozzátartozók ki voltak tiltva.

69 A sor első szavát THALY *szegény*-nek, ESZE TAMÁS (MKBR) *szégyen*-nek értelmezi. Az utóbbi esetben nagyon bonyolult lenne a szintakszis: „Szégyen, kuruc elveszett, mert...” A szakasz így sem érthető teljesen. NAGY LÁSZLÓ szerint a szakasz olyan fegyvernyugvási időszakra utal, amikor kurucok és labancok együtt poharazgattak, s némely „ingatag” magatartású kurucok a gyűlölt Lipót császár egészségére is koccintgattak. A következő, vagyis 36–37. versszak ezeknek a kurucoknak (tehát nem a 38. szakasz parasztjainak) megbüntetésére szólít fel.

75 A parasztek szakállának húzására már Apáti Ferenc 1526 utáni *Cantilená*-jában biztat:

fogyad megh zakalath veddel chak yozogat
megh alazza magath

(ECKHARDT SÁNDOR: Apáti Ferenc feddő éneke és a Csinom Palkó. It 1912. 107.) – A szakaszt többféleképpen értelmezték. ECKHARDT pl. úgy gondolta, hogy a költő a labanc urak jobbágyainak kirablására biztat (It 1951. 145), ESZE TAMÁS szerint a katonákat a labancokhoz húzó parasztek ellen biztatja (MKBR), VÁRKONYI ÁGNES szerint (minthogy ESZE TAMÁS a *Csinom Palkó*-t toborzó-éneknek tartja) a közös fegyverfogásnak ellenszegülő, az otthonüléshez ragaszkodó parasztek megbüntetésére szólít fel az énekes. (A Rákóczi-kori kutatások újabb eredményei. Pécs 1974. 42–46.)

143.

Nyomtatott kiadása: *Summos In Philosophia Honores*. Wittenberg, 1681. (RMK III, 3153.) A2b. – A szöveg után *Siebenbürgisch Teutsch* címmel a magyar versikének tömör, négysoros szász tájszólásban írt megfelelője következik, mely után „Martinus Cziglerus, Coronâ-Transylvanus Sacrosanctissimae Theologiae et Philosophiae Studiosus” záradék olvasható.

Ziegler Márton családja a Felvidékről került Brassóba. Itt végezte el iskoláit, melyeknek befejeztével 1679-ben külső akadémiákra ment tanulni. Közel 12 évet töltött idegenben. Hazatérve 1691. július 21-én a brassói gimnázium tanára, majd 1694. november 12-én annak igazgatója lett. 1705 elején Prázmárra hívták prédikátornak. 1613-ban Botfalván választották meg lelkésznek. 1716. október 6-án halt meg. (TRAUSCH-SCHULLER, *Schriftsteller-Lexikon*. III, 540–41, IV, 525.)

A lexikon 11 munkáját sorolja fel (III, 541–42). Ezek történelmi jellegűek. Jelentős a brassói gimnázium tanulóiról összeállított anyakönyve, a *Civium Gymnasii Coronensis Matricula* (1699).

Az itt közölt magyar és említett erdélyi szász tájnyelven szóló versikéjén kívül, melyekkel Michaelis György, alsókői honfírtását köszöntötte, írt még egy üdvözlő verset német nyelven Fronius Márk tiszteletére (RMK III, 3223) és egy gyászverset Bock István halálára (RMK III, 3155).

Versformáját tekintve még kevésbé nevezhető mai fogalmaink szerint szonettnek, mint a 125. sz. alatt kiadott szerzemény.

11 örül – örülj értelemben áll.

144.

A Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtárának (Debrecen) R 2459. jelzetű kéziratáról.

A verset Dobollyi Gábor írta 1681-ben ányának, Dobollyi Dániel feleségének, Sombori Rebekának a neve napjára. (Lásd a következő szám alatt közölt vers utolsó strófáit.) Sem az íróról, sem az ünnepeltről nem sikerült közelebbi adatokat szereznünk.

4 Haltzionodra – homályos az utalás, hacsak nem a költés miatt a jégmadárra (Halcyone, Alcyone) beköszöntő csendes tengeri napokra történik célzás.

8 Bán Imre lektori véleménye szerint a *kamará*-ra célzást az érteti meg, hogy a Rebeka nevet a *Vulgata*-kommentátorok *saginata*-nak (= meghízott) magyarázzák.

- Kéziratáról lásd az előző vers jegyzetét.
 3 Czipria – Venus.
 11 aptálok – készíték.
 16 Fénynek – fényeskedjék (vö. a 150. sorban is!)
 25 fajdagal – a. m. folydogál.
 26 Hibla – (Hybla) hegy Szicíliában; virágjai miatt bő méztermő hely volt.
 78 kláris rosája – nem világos; a kláris korallból készült fűzér; piros színt jelent általában, de ismeretes e néven egy fehér virágú aszparágusz is.
 92 Nestor – Pylos magas kort megért királya volt.
 105 Fébus – Phoebus, Apollo napisten.
 106 Clio – a történetírás múzsája.
 107 Calliope – a hősköltészet múzsája.
 108 Orpheus – görög ősköltő, híres lantos.
 117 edgyes – egyező.
 118 szentelettel – olv. szent étellel.
 139–140 Krésus (Kroisosz) lydiai, Dariusz perzsa király gazdagsága közmondásos volt.
 143 Európán – három tagúnak olvasandó.

Kézirata: **Szentsei-dk.** (1704) 22a–23a. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, VÉ I. 209–12. BUDA, SZD 29–31. – A szöveg után: „Amen finis”. A versfökbén: KISFALUDJ LÁSLONA. Az ének keletkezéséi ideje az utolsó strófa tanúsága szerint: 1681. augusztus 31.

Kisfaludy Lászlóval kapcsolatosan 27 dokumentumot, hozzá írt leveleket, tőle származókat is, valamint más hivatalos írást tett közzé LENGYEL ALFRÉD és LOVAS ELEMÉR a GyőriSz 1939. évf. 32–41. és 86–95. lapjain „Kisfaludy László, győri alkapitány levelezése” címmel. Közleményük bevezetésében néhány adatot is közölnek énekünk hősről.

A levelekben „Őfelsége hadnagya”-ként (1676), 1683-ban a győri vár „antesignans dux”- „substitutus vicegeneralis”-aként szerepel. Vitézi híre ismert volt a török előtt is; Festetich Pál gróf a keze alatt nevelkedett katonává. Minderről a kiadott levelek tanúskodnak. Baráti kapcsolatban állott Festetich Pálon kívül olyan személyekkel, mint Drahosóczy András komáromi kapitány, Batthány Ádám horvát bán, Eszterházy Pál, Eszterházy János stb.

Bár a vers már 1681. augusztus 31-én török fogságban való szenvedéséről énekel, a fentebb idézett dolgozatban kiadott dokumentumok közt fogságáról az első említés feleségének a komáromi kapitányhoz írt levele 1682. május 30-áról való. Az öregedő, hadi életben megromlott egészségű Kisfaludy László nagyon nehezen viselte a fogságot, sokat panaszkodott, kesergett, szemrehányásokat tett leveleiben. Kiváltása körül azonban sok huzavona, alkudozás folyt. Fél évnél is hosszabb ideig elhúzódtak a tárgyalások. Közben a török kezességre és becsületszóra elengedte, de nem sikerült a váltságul kért pénzt, főleg azonban a 12 török rabot előteremtenie, úgy hogy vissza kellett térnie az esztergomi várba további raboskodásra. Kiszabadításával Eszterházy Pál is foglalkozott. Végül 1683 januárjában két szolgájával együtt 5000 oszpora pénzért és 12 török rabért szabadon engedték.

Egészségileg rossz állapotban, de részt vett az 1683-as harci cselekményekben, Pozsony környékén Thököly seregeit tartotta szemmel. A következő évben azonban meghalt. Nem ő, hanem hasonló nevű fia volt az, aki II. Rákóczi Ferenc kurucái közt harcolt (vö. THALY jegyzetét a VÉ I, 312. lapon).

Ismeretlen az a vállalkozás és időpontja, amikor Kisfaludy a törökök fogságába került. Az utolsó strófa szerint 1681. augusztus 31-én már rab volt. Az 1682. május 30-i keletű levél szerint felesége ekkor a váltságdíj előteremtésén fáradozott. A közölt okmányok közt ezt a levelet megelőzőleg 1680. november 15-ről szóló írás a legközelebbi datálású. Az elbocsátó török levelet lásd az említett dolgozatban. (GyőriSz 1939. 89.)

5–6 A sorok csekély eltéréssel ismétlődnek a 25–26. sorban.

62 Kis Aszszony hava – augusztus.

Nyomtatott kiadása 1681-ből hely és év nélkül. Kiad. OBÁL BÉLA: Hungarica Vitebergensia. Halle. 1909. A II. sz. alatt. – A szöveg után: „Vege”. Az utolsó versszak megmondja az iratás idejét: 1681. szeptember vége. A nótautalásban jelzett dallamot lásd RMDT I, 211. sz. alatt.

Az ének gondolati és kifejezési rokonságot mutat az 1660 körüli években keletkezett rabénekekkel, melyekben a tatár fogságban synylődők panaszkodnak és fohászzkodnak szabadulásukért.

2 Izraelnek az Ammon fiaitól való szorongattatásáról lásd a Bir. 10. fejezetében.

26 Jeremiás a sáros veremben – vö. Jer. jöv. 38,6.

46–47 Gomora és Szodoma pusztulásáról lásd I. Móz. 19. fejezetét.

66 sanczot – a. m. sarcot.

94 Szent Mihály hava – szeptember.

Kézirata: *Diarium Dietae Soproniensis* (1681) OSzK Kt Fol. Lat. 532. 77a–80b. Kiad. SZEREMLEY BARNÁ: Egy labancvers az 1681-i országgyűlésről. ItK 1893. 318–29. A vers címe magyarul: „Nem kell a megnyomorítottakra még több csapást mérni”.

Az 1681-es soproni országgyűlés idejéből származó ének íróját nem ismerjük. Kétségtelen azonban, hogy katolikus és királypárti személy volt, aki szerint a törökkel és franciával szövetségelt felkelők romlásba viszik az országot. Bár a bajok forrásának az eretnokséget tartja, nem valószínű, hogy a klérushoz tartozott. A nemesi nemzeti ideológia erősebben érvényesül benne, mint a protestánsellenesség. A felkelők a nemesi nemzet pusztítói.

Hogy a versíró a nemesi nemzetfogalom képviselője, jól mutatja az a tény, hogy szerzeményének abban a részében, ahol bírálja a régi erkölcsöiből, hírnevéből kivetkőzött, megromlott magyarságot, öt versszakot Gyöngyösi István *Murányi Vénus*-ából vesz át. Ezek a strófák a 49–51., 55., 52. versszakok, melyek Gyöngyösi munkája I. részének 29–32., 42. strófaiban versünkkel szinte szó szerinti egyezésben így hangzanak:

Oh az régiektől el-fajzott nemzetség,
Híredben, s-nevedben korcsosult nemesség!
Miolta köztetek nincs az egyenlőség,
Ily rutul azolta praedál az ellenség.

Az meddig egy szivel fogtál Magyar fegyvert,
Volt-é oly Nemzetség, melly tégedet meg-vert?
Kardod minden ellen diadalmasson nyert,
Sok praeda, s-nyereség lábad előtt hevert.

Hol az szép hir, s-név, sok adó, s-nyereség,
Kit elődben rakott sok hódult nemzetség,
Vagy harcsokon adott az győzöt ellenség,
Mind el-praedálta azt az egyenetlenség.

Tedd férre nemzetem, ezt az délczégiséget,
Mint régen kövessed az egyenlőséget.
Ne fogyasd magadott, találsz ellenséget,
Ki majd ránt nyakadban siralmas inséget.

Szük most ez az jószág s-vagyon csak kevésben,
Férre rugó erkölcs szorult furt fejekben,
Az egyenetlenség vert fészket szivekben,
Mint hold fotta, s-tölte, változik mindenben.

Szerzőnk vágya a kiegyezés a királlyal, aki az országgyűlés összehívásával, engedékenységgel teljesítette régi vágyainkat. A protestánsok azonban religiós sérelmeik miatt nem engedik az országos dolgok intézését, csak „távol horgásznak” a szabadság mellett.

Lipót hosszas megfontolás után a külföldi és belső állapotok bizonytalansága miatt vált engedékennyé, és hívta össze tizennyolc és fél év után a diétát 1681. április 28-ára Sopronba. Meghívták erre Thökölyt is, ő azonban csak titkárát küldötte el. A nádorválasztás kedvező hangulatot teremtett, de a számban megcsökkent protestáns rendek a protestánsokat ért sérelmek orvoslását, a szabad vallásgyakorlatot, a templomok visszaadását követelték, mégpedig minden más ügy tárgyalása előtt. Újra meg újra előadták felirataikban sérelmeiket és kívánságaikat. A királynak az országgyűléshez október 9-én intézett felelete azonban nem elégítette ki őket, mint ahogy a november 29-én leküldött 14 pontból álló resolúciói sem. A protestáns követek otthagyták a gyűlést, a december 28-i berekesztés már nélkülük ment végbe. Míg Sopronban a viták a felekezeti türelmetlenség és ingerültség jegyében folytak, Thököly véglegesen szakított Béccsel. Ennek híre szeptember 19-én érkezett Sopronba. A porta nem újította meg a húsz évre kötött vasvári békét. A franciák elfoglalták Strassburgot, Mantua hercege átengedte nekik Casalt. Ezek voltak az okai a királyi engedékenységnek. (Vö. SZEREMLEY jegyzetével és J. BÉRENGER: Les „Gravamina”. Remontrances des diètes de Hongrie de 1655 à 1681. Paris 1973. 269–80.)

Közben Apafi kiáltvánnyal fordult a magyarországiakhoz és a külföldi uralkodókhoz, népekhez, támogatást kérve a nemzeti ügy védelmében. Augusztus végén tízezer emberrel kijött Erdélyből. Thököly Debrecen alatt csatlakozott hozzá a váradi basa hétezernyi török seregével. Ezért támadt versszerzőnk olyan ingerülten a felkelőkre.

A *Diarium* összeírója a verset számos helyen elrontva jegyezte le Apafi kiáltványához függesztve. SZEREMLEY több helyen javított a szövegen, mikor a verset kiadta. A javításokat, melyek számát közlésünkben mi is növeltük, értelmi és verstani okok indokolják.

14 mainap – a régiségben azt is jelentette: mostanság.

17 Meg éred már véle – a. m. elég már belőle.

21 egyenletlenség – a versben többször is előfordul, mindig *egyetlenség* alakban; valószínű, hogy a másoló nem oldott fel valamilyen rövidítési jelet.

36 allunk – a. m. álljunk.

39 perdicatort – a prédikátor szóból csinált szójáték, mely a korban elterjedt volt.

44 végünket – SZEREMLEYNél hibás olvasatként: vesztünket.

52 Két taggal hosszabb sor; az eredetiben talán: *jesvitákat s papokat* állott.

55 állanak – álljanak értelemben.

60 hallad – halljad értelemben.

66 Mind hogy – minthogy; a *mellyert* javítást értelemszerűleg tettük itt is, a következő sorban is.

70 fegyverit – SZEREMLEYNél tévesen erejít olvasható.

75 Egy taggal rövidebb sor.

89–92 Ezek a sorok SZEREMLEY kiadásából hiányoznak.

93 Egy taggal hosszabb sor, vagy a *hogy*, vagy az utána lévő névelő felesleges. SZEREMLEYNél: „hogy törökhöz” van.

101 prerogativájó – becsülete, méltósága.

103 SZEREMLEY így javította: szemét majd.

114 Egy taggal rövidebb sor.

129 obstaculomot – akadályt.

131 olyátok – óvjátok.

134 hűségést – hitszegést.

139 végeket – a. m. célt.

140 A sor egy taggal rövidebb.

150 Egy szótaggal rövidebb sor.

163 Egy szótaggal rövidebb sor.

165 SZEREMLEY meghagyta az eredeti *gyűlésnek*-et, melynek javítását a rímek, de az értelem is kívánják.

181 Augustana ... helvetica – ti. religio.

182 Perorály – olv. perorál.

184 mást – a. m. most.

193–208, 217–220 Ezeknek a soroknak a Gyöngyösi *Murányi Vénus*-ával való kapcsolatáról lásd a bevezető részt.

208 hold folta s- töltő – holdfogyta s holdtölte.

211 Az utalás a kivégzett főurakra vonatkozik.

217 ditsőséget – ehelyett a *Murányi Vénus*-ban: délczégiséget van.

221 Szál – szállj.

149.

Nyomtatott kiadása: **Martonfalvi György: Szent Historia.** Debrecen 1681. (RMK I, 1256.) 2b–3a. – A Szöveg után: „Melly emeltetett Szenczi Pal D[ebreceni] E[cclesia] L[elki] P[ásztora] által.”

Szenczi Pál Szencen született 1644-ben. Itt kezdte el iskoláit, majd Nagyszombatban, Komáromban, Sárospatakon folytatta tanulmányait. Sárospatakról Olaszliszkára ment iskolarektornak, de két hónap múlva külső akadémiákra indult. Tanult Leidenben (1668. augusztus 8-tól), Groningenben (1668. augusztus 17-től), Franekerben (1669. június 23-tól). Hazatérése után 1671–1675 között iskolarektor volt Szatmárban. Tanítványai közül néhányan 1672-ben a vár ellen törő kurucokhoz adták magukat. Ezeket a német katonák levágták, de mesterüknek nem támadt az esetből kellemetlensége. (BARTÓK GÁBOR: A szatmári és németi református egyházak és iskolák története. SpFüz 1860. 319.) 1675-től prédikátor volt Németiben, 1679-től Visken. Innen hívták meg Debrecenbe 1681 elején. Tisztségét ez év április 23-án foglalta el. A debreceni egyházmegye 1686-ban esperesévé választotta. Meghalt 1691. február 19-én. (Zovlex 589.)

Művei: *Medulla Theologica Illustrata.* Franeker 1670. (RMK III, 2518.) – *Reszegesek Jajos Pohara.* Debrecen 1682. (1681. november 21-én elmondott prédikációja. RMK I, 1283.) – *Emlekezetek Oszlopa.* Debrecen 1684. (1684. február 15-én Jóna István felett mondott gyászbeszéde. RMK I, 1316.) – *Halotti Ket Praedicatiok.* (1682. december 10-én Rosnyai János; 1684. január 16-án Hodosiné felett. RMK I, 1317.)

Gyászverset írt Nógrádi Mátyás (RMK II, 1480), Martonfalvi György (ZovLex 589), Köleséri Sámuel (RMK II, 1517), Felvinczi Sándor (RMK II, 1580) halálára. Az ő halálára írt gyászversek a felette elmondott két gyászbeszéddel együtt nyomtatásban is megjelentek: *Epicedium ...* címmel, Debrecen 1691. (RMK II, 1682.)

Mindössze két magyar nyelvű üdvözlő verséről tudunk. Ismeretes még róla, hogy 1683. szeptemberben hozzáfogott az Újtestamentum fordításához. (A Debreceni Diarium. Kiad. CSÚRI FERENC TT 1911. 52.)

1–4 A sorokra vonatkozólag vö. Józsué 4, 1–9. versével!

14 Enodatora – magyarázója, fejtegetője.

21 adamás oszlopát – gyémántoszlopát.

28 spartájának – foglalatoskodásának.

150.

Nyomtatott kiadása: **Drégelypalánki János: Via Salutis.** Debrecen [1682.] – RMK I, 1277.**3/b**4a. – A szöveg után: „Kivánnya Szenczi Pal is. D[ebreceni] E[cclesia] L[elkipásztora]”.

Drégelypalánki fenti könyve a már Kassán 1667-ben *Conciones in Catechesim Palatinatam* címmel megjelent beszédegységnek bővített kiadása volt.

7 lelki gira – vö. Máté 25, 15–30.

11 Apolloval – vö. Ap. csel. 18, 24–28. versével!

151.

Nyomtatott kiadása: **Drégelypalánki János: Via Salutis.** Debrecen [1682.] (RMK I, 1277).**2b. – A szöveg után: „Körmendi Peter, Erdödi Ecc[lesia] L[elki] Pásztora, és a' közép Szolnaki Tractusnak Seniora.” megjegyzés olvasható.

Körmendi Péter 1635-ben születhetett. Sárospatakon 1655-ben írta alá az iskola törvényeit. 1658. május 5-től szeniori tisztséget viselt. Ez év június 22-én *De Principio Philosophandi* (RMK II, 909) tárgykörből Pósházi János elnöklete alatt respondensként felelt. Szatmári rektorkodás után

külső országokba ment tanulni. 1660. július 25-én a franekeri egyetem teológiai karára iratkozott be, majd 1662. szeptember 5-én Groningenben folytatta tanulmányait. 1663. január 14-én Maresius elnöklete alatt itt tartott vitatkozást *De Providentia Dei* (RMK III, 2203) tárgy köréből. A következő hónapban újra Leidenben találjuk. Itt két teológiai disputációt tart, 1663 márciusában Coccejus elnöklete alatt *De Tribus famosissimis votis Monasticis* (RMK III, 2206), majd ez év áprilisában *De Paedobaptismo* (RMK III, 2207) címen. Mivel ez utóbbit három angol egyházi férfiúnak ajánlotta, HERÉPEI azt a következtetést vonja le, hogy Angliában is megfordult (Adattár III, 406–407).

Hazatérve 1664-ben másodszor lett tanár Szatmárban. 1666. július 4-én a szatmárnémeti általános zsinaton szentelték pappá, de már előbb is, 1665. április 2-a óta itt prédikátorkodott. 1667-ben a középszolnoki egyházmegye esperesévé választották meg. 1679 vége felé Erdődre ment prédikátornak. 1686. szeptember 17-én a tiszántúli egyházkerület püspökévé választották. Erdődről 1688-ban Szatmárra vitték, s itt halt meg 1691. március 23-án (THURY ETELE: Kőrmendi Péter. ProtSz 1902. 364–71.)

Diákkori emlékkönyvét a Ráday Könyvtár őrzi.

Fentebb említett disputációin és az itt közölt üdvözlő versén kívül egyéb írói tevékenységének nem maradt ránk emléke.

2 Mária Krisztus lábainál: Luk. 10, 39.

152.

Nyomtatott kiadása: **Drégelypalánki János: Via Salutis.** Debrecen 1682. (RMK I, 1277).**
2b–3a. – A szöveg után: „Debr[eczeni] D. István Szaboltsi Dioecisisnek Inspectora”

Annak a Debreceni Dormány Istvánnak lehetett a fia, aki nyírbátori prédikátorként 1648-ban halt meg. Először nyírbátori lelkészként 1666-ban említi Eszéki István, mikor több részes disputációjának az V. darabját neki, mint nyírbátori papnak ajánlja. (RMK III, 2340.) 1677-től Nyírmadán prédikátoroskodik. (BARCSA JÁNOS: A tiszántúli evangélikus ref. egyházkerület történelme. Debrecen 1906. I, 209.) 1682-ben mint madai papnak és szabolcsi esperesnek ajánlotta Marburgban kinyomtatott disputációját Vaji Mihály. (RMK III, 3203.) 1692-ben a tiszántúli egyházkerület püspökévé választották.

Haláláról TÓTH FERENC A' helvétziai vallástételt követő túl a' tiszai superintendenciában élt református püspökök élete c. munkájának (Győr 1812) 146–47. lapján azt írja, hogy megfeddett egy kikapós menyecskét, aki a „németekhez adta magát”, s az egyik német katoná bosszúból az udvaron sétáló püspököt meglötte.

Az 1682. január 14-i keltezésű ajánlóversén kívül írói ténykedésének más nyoma nem maradt ránk.

7 Szent Pál az égben: II. Kor. 12, 2–4.

153.

Kézirata: **Győri György-ék.** 27b–29a. (STOLL 124. sz.) A szöveg után: „Amen”.

Az 1681 márciusában Feketeadón, 75 éves korában elhunyt Szuhay Gáspár testvére volt Szuhay Mátyásnak, aki a felső-magyarországi elégedetlenek, majd a bujdosók mozgalmában játszott vezető szerepet. Szuhay Gáspár maga is menekülésre kényszerült, és ahogyan a búcsúztatóból megállapítható, Wesselényi Pál környezetében élt. Részt vett a bujdosók mozgalmában. Az 1678-i támadásra Biharban gyülekező kuruc hadak táborából Thököly Imre őt küldte Teleki Mihályhoz követként, hogy sürgesse annak Erdélyből való kiindulását. (TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Bp. 1973. 228.) 1678. március 7-én, a somkúti gyűlésen ugyanis a bujdosó nemesség és a hadakozó tisztek Wesselényi Pál helyébe Telekit választották a bujdosó hadak főgenerálisának. De Wesselényi Pál Telekivel, majd később (1680) Thökölyvel szemben ragaszkodott a parancsnoksághoz, és főleg az utóbbival ádáz küzdelmet folytatott érte. Az 1680. január 8-i szoboszlói gyűlés Thökölyt tette meg a bujdosók vezérévé. Wesselényi Pál írta alá elsőnek a választási okmányt. Ez magyarázza meg, hogy Szuhay Gáspár előbb – bár rövidebben! – Thökölytől búcsúzik. A búcsúztató írója – feltehetőleg valamelyik prédikátor a bujdosók seregében – némiképpen a hatalmi versengést is érzékelteti.

27 A Jónást védő árnyékról lásd Jón. 4, 6–8.

29 Artaxerxes – több perzsa királynak volt a neve, így hívták Xerxész utódját, a fiát is.

30 Holofernes Nábukodonozor király hadseregének a fővezére volt. (Vö. Judit, 2–14. fejezeteivel.)

40 Joáb – Dávid kiváló hadvezére volt.

65 Jffiuságátul – hattagúnak számít.

70 laus mondás – dicséret mondás.

71 aetas – egy bizonyos kort jelent: emberkor, emberöltő.

91 Ábner nem vigyázott Dávid életére, hiszen Saulnak és az ő fiának az embere, hadvezére, tehát ellensége volt. Végül ugyan Dávidhoz tért, de akkor hamarosan megölte Joáb. [Vö. II. Sám. (II. Kir.) 3. fejezetével.]

154.

Nyomtatott kiadása: **Lippóci Miklós: Jubileum Ecclesiae Evangelicae Cassoviensis.** Lőcse 1682. (RMK I, 1290.) A4b–B1a. – A versszöveg előtt „Ad Sermonem Plurimum R[everendi] D[omini] Nicolai Lippoci, Celsissimi Principis ac Domini Domini Emerici Thököli, Partium Regni Hungariae Domini etc. Aulici et Bellici Concionatoris in Libera ac Regia Civitate Cassoviensi. 17. Aug. 1682. tempore reoccupationis templi, factum”; a végén „Sic applausit Adamus Thury” megjegyzés olvasható. Kiad. hasonmásban: *A reformáció és ellenreformáció korának evangélikus keresztyén egyházi írói.* 11. Szerk. INCZE GÁBOR. Bp. 1938.

A prédikációt Lippóci Miklós (†1699) mondta el a kassai nagytemplomban tartott hálaadó istentiszteleten. Lippóci már 1672-ben a bujdosók egyik prédikátora volt, 1682-ben pedig Thököly udvari és tábori papja.

Thury Ádámról, aki a prédikáció szellemében bibliai párhuzamokkal is hangsúlyozza Thököly Imre elhivatottságát, nem rendelkezünk életrajzi adatokkal.

Köszöntő verse jórészt kompiláció, Ternyei Andrásnak kötetünkben a 68. szám alatt közölt ajánló verséből több sort vett át.

15 A bujdosók mozgalma 1670-ben kezdődött, bár első szervezett támadásukat csak 1672-ben indították el.

28 A jebuzeusok Jeruzsálem környékén laktak, őket is Józsué győzte le, ő „tudta ki” földjükről. (Vö. Józs. 11. fejezetével!)

155.

Kézirata: Teleki család kendilonai levéltára. „Versek I.” RSzK Akadémiai levéltára (volt EME levéltára) Kolozsvár. Mikrofilmje: MTAK 295/V. – A szöveg előtt közölt címen kívül a kézíráson még az alábbi megjegyzéseket olvashatjuk. A cím előtt: „J. N. D. (In nomine Domini)”; utána: „Chester várossában. Neve az papnak Johann IHIRLORTZ [!]. 1679 esztendőtl fogva szoll 1692 esztendeigh. Angliai nyelvből fordítottat először Nemeth nyelvre, ki nyomtatatot uyabban Erdélyben Brassóban az 1683. esztendőben.” A vers után: „Finis”.

A fentiek szerint tehát a jövendölést Brassóban 1683-ban kinyomtatták. Valószínűleg németül, és ennek a fordítását tartalmazza a kéziratos másolat. Keletkezési idejét 1682-re tehetjük. Az 1681-re szóló jövendölésben említett Argentoratum (Strasburg városát XIV. Lajos 1681. IX. hó 30-án szállta meg. Az üstökösnek ebben az évben említett megjelenése a datálás szempontjából nem döntő, feltűnt már 1680-ban, említést nyer a következő években is. Az 1683-ra megjósolt török hadjárat benne volt már a levegőben 1682-ben, Thökölynek „megkoronázása” pedig Fülel alatt 1682. szeptember 16-án ment végbe. Mivel ezt a jövendölés 1683-ra jósolja, valószínűleg nem történt még meg, amikor azt írták. Ezért tesszük a keletkezés évét 1682-re inkább, mint 1683-ra. Az 1684. évtől szóló jövendöléseknek kétségtelenül nincs valóságalapjuk.

A verses jövendölésnek szelleméhez, de sokszor a szövegéhez is közel álló változatát találjuk a *Thököly-k.* 110a–111b. levelein. A bejegyzés szerint ezt az 1680–1692. évekre szólóan már 1670-ben készítette Kehlben Viroid Joannes nevű prédikátor. Kétségtelenül megállapítható, hogy a vers ezzel a prózában is ismert szöveggel összefügg. Elmaradt azonban a versből az 1680-ra vonatkozó jóslás, ami szólhat amellet, hogy ezután készítették, ezért nem foglalkozik a múlttal. Valószínűleg Viroid Joannes nevére nyúlik vissza a verses jövendölés szerzőjének rontott neve: „Johann Ihylortz”. Alább közöljük a *Thököly-k.*-ben olvasható latin jövendölést:

Qvam Joannes Viroid Concionator in Kehl Anno 1670 concionavit ac ab anno 1680 usque 1692 ordinavit, ex anglica primum in germanicam, inde in alias lingvas conversa.

Anno 1680. Hoc anno intestinae practicae Angliam praeoccupabunt praenuntiae hujus regni interitus. Rex tuere libertatem. Crombeli metue sortem.

Europa hoc anno ab apertis conspirationibus libera manet, exceptis Hungaris, qui fomitem futurarum calamitatum excitabunt. Gallus sub pacis praetextu disponet de Germaniae ruina. Plurimi morte repentina haeredes ditabunt, pestis licet in Germania, Austira ac Bohemia non nihil remittat, intendit tamen per Mysiam atque Thuringiam, non neglecta Dresda atque Lypsia. Circa decursum hujus anni insignis cometa corruscabit pertendens mundo, universi generis mala. Brandeburgo via aperietur ad magnam haereditatem.

1681. Alsatia in cruento vulnere ferietur quod maximam admirationem toti Germaniae inducit. Caue tibi argentenea tua quatitur corona. Pestis serpit ulterius districtum Magdeburgensem cum adjacentibus locis populando.

1682. Gallus praeparat se contra Germaniam. Pestis non habet finem, sed libero passu vagatur per Germaniam. Videtur quod inferior Germania de novo imperatore spem possit concipere. Ex conjunctione 21 octobris facta conjicio emersurum magnae quantitatis caudatum cometam, idque circa finem anni qui incredibiles mutationes portendit.

1683. Turca cum sua potentia egredietur myriades Germanorum in captivitatem abducendo. Nihil certius quam reale bellum. O Christiani principes resistite! Alioquin vos omnes devorabit. Gallus jam plena potentia Germaniam obruit, verum adhuc superest dynasta, qui cuspidem contra eum acuit. Anglia propter intestinos motus nihil efficiet.

1684. Turcicum bellum vertetur in Italiam, cujus participes erunt Melita et Sicilia. Hoc anno tricaudatus cometa apparebit – comes plurimorum infortuniorum.

1685. Hoc scio, siquidem rex Angliae titulum Galliae longo jam tempore pro se ferat, per inversionem regni Galliae titulo regis Angliae potiturum, Angle, pecunia Gallica excommunicationem tibi peperit. Quid hoc novi ex Italia? Papa cum suis cardinalibus coram Turca in Gallia latebras quaerit. Svecus cum Dano confligit, quod Gallicos progressus augit. Magnus monarcha moerore extinguitur, aperiens Gallo spem occupandi plures provincias. Multa prodigia, terrae motus ac incendia orbem obruent. Pestis penetrabit in Galliam et Angliam, Germaniam autem fames. Jam eo progressum est, ut Turca cum Gallo sorte de Europa contendant.

1686. Praevideo me cum caeteris Angliae ecclesiarum ministris capam sacerdotalem exuturum ac ab hinc pedes in exilium migraturum. Venetos Turca usque ad ipsam urbem prosequetur. Poloni cum Moschovitis dicta causa congregentur.

1687. Brandeburgus insignem victoriam de Gallis reportabit, quo facto respirium procurabit Germaniae ad sui recollectionem. Galli suam retrudam obtinebunt in Bohemia et Austria. Portugallus vellet etiam piscari in turbida aqva, sed percutitur fuste. De supernaturabilis contingentis multi rumores audientur.

1688. Polonus debellat Moscovitam. Brandeburgus ingentem exercitum contra Gallum educit atque triumphat. Cometa rursus per Germaniam oritur felicitatem eidem praenuncians.

1689. Parisi atque Constantinopoli pari fato, quo Sodoma et Gomora consumabuntur simili constellatione idipsum praesagiente. Italiam universam Turca citra molestiam occupabit. Neapolim atque Romam jam humatus est. Pugnatur strenue pro dignitate imperatoris, possint hoc anno duo soles atque duo imperatores videri. Rex Poloniae titulo magni caesaris Moschovitarum gaudebit.

1690. Praeparatoria ad inauditam metamorphosim. Persa totam fere Asiam occupabit adjuvante Gallo, sed Romam vix unquam pontifici resignabit. Sol in hoc anno 13 Maji per integras 13 horas obscurabitur. Terribilem quem subsequetur plurimorum potentium mors. Nebula tum venefica decidet, ut volatilia sint peteritura. Germani tum dividetur in duas partes, quarum unam sortietur Brandeburgus.

1691. Agite poenitentiam, o mortales! Appropinquat finis mundi. Vos ipsi attoletis capita vestra, dum ventorum intensissimus flatus horribilem maris sonitum ac terribiles terrae motus corpus universi e sua basi dimovere volentes animadvertetis, aspicietisque rursus ecclipsin septem horarum, Lunae vero duarum supernaturalem. Et quod stupendum multa millia locorum terra sua commotione obruit.

Nunc Deus potens immundum
 Cum fragore finit mundum,
 O homo, relinque mundum,
 Nec sat cor tuum immundum.

Az egész jövendölésre rányomja bélyegét az 1680-as évekre az előző évtizedből átszármazott hatalmi és politikai versengés a különböző európai országok, elsősorban Franciaország és I. Lipót, Spanyolország, Hollandia, a német fejedelemségek között, melyet a magyarországi elégedetlenek, illetőleg a török háborúk még inkább összebonyolítottak ugyanakkor, hogy Angliában is politikai és vallási ellentétek állították szembe a pártokat (Toryk és Whigek küzdelme). A török hatalmának olyan mérvű visszaesését azonban, amely az 1680-as években bekövetkezett, nem látta előre a jövendölés, hiszen Velence, Róma, Olaszország, Málta stb. elfoglalása helyett éppen a török nagymérvű visszaszorítása történt Bécsnek 1683-ban való felszabadítása után. A későbbi évekre jövendölt egyéb változások legnagyobb része sem következett azonban be. Ez is azt mutatja, hogy a *Jövendölés*-t az 1680-as évek elejére kell lokalizálnunk.

4 Argenteratum – Strassburg; lásd a bevezetésben.

6 cométa – üstökös; vö. a 164. sz. alatti jegyzettel.

20 éröködik – ér el.

22 Az kulczért – a kulcs (Szent Péter kulcsa) helyett.

31 Europa felet nylat vonnak – kisorsolják Európát.

33 cápát – kápát, a csuklyát. A katolikusok visszaszorítása egyébként csak II. Jakab megbuktatása után, 1688 végén következett el.

47 Sedom' s-Hamorahnak – Szodomának és Gomorrának.

49 Mediolanum – a mai Milano talán? Mediolanum nevű város azonban több is volt Franciaországban, volt Angliában, Ausztriában is.

51 Praeparatoria – előkészületek.

53 pünkeosd havában – májusban.

156.

Mikrofilmen Esze Tamás gyűjteményében a szegedi József Attila Tudományegyetem Magyar Irodalmi Tanszékén található a vers szövege.

Kakuk Gergelyről az 1732-ben Nagyszombatban kinyomtatott Koháry-életrajz (*Posthuma memoria res pace, belloque gestas Excellentissimi Domini ac comitis Stephani Kohári, curiae regiae judicis etc. breviter complexa. Per Franciscum Kazi.*) mint *fortissimus miles*-ről emlékezik. Georgius Cuculus volt a neve, honi nyelven azonban Kakuk Gecinek hívták. Rendíthetetlen híve volt a császárnak, ellensége a töröknek és a kurucoknak, akárcsak a parancsnoka, Fülel kapitánya: Koháry István, aki nem akarta feladni a várat, és ezt nyíltan meg is mondta Thökölynek, mikor a kényszerű kapituláció után így nyilatkozott: „Én nem akartam feladni a várat, melynek kapujában megesküdtem Leopold császárnak, hogy ott fogok élni és meghalni, hanem embereim adták fel azt.” (ANGYAL DÁVID: Thököly Imre. Bp. 1888. I, 275. ANGYAL Fülel ostromát elsősorban a szász Miles Mátyás naplója alapján írta meg. A Napló kiadása: EOE XVII, 344–88.)

Kakuk Gergely sem értett egyet az „árulókkal”. Legjobb ruháját magára öltve felment a vár kapuja fölé, onnan hangosan mocskolta az ellenséget, amíg egy golyó készakarva keresett halálát nem okozta. (Vö. *Posthuma memoria*... 21–22.)

Róla énekel az ismeretlen verselő, aki az utolsó strófa tanúsága szerint versét 1682-ben szerezte, valószínűleg röviddel az esemény után. Kakuk Gecit tisztársaitól, füleki híveitől búcsúztatja: Kajsza Istvántól, Sári Balázstól, Oláh Jánostól, Nagy Urbántól, Berceli Jánostól, Pázmándi Andristól, legelőször azonban a német császártól. Érdekes, hogy Koháry Istvánt nem említi az ének, mint ahogyan a következő szám alatt közölt sem. Feltételezhető, hogy annak is ugyanaz a személy volt a szerzője, és azért nem szólt Koháryról, mert az ő dicsérete nem fért össze az adott történeti helyzettel.

Fülel ostromáról lásd a következő számú ének jegyzetét.

9 Anteor – Antenor (ugyanígy a 71. sorban is) az a trójai vén, aki a görögökkel való békét, Helena visszaadását akarta, Trója pusztulása után ő alapította Itáliában Pataviumot (Padovát).

19 Pátriádban – valószínűleg az alföldet jelenti; Koháry katonái gyakran csaptak be a hódoltságba zsákmányért, emiatt a török sokat panaszkodott a fülekiekre.

25 Talán ez a versszak búcsúztatja őt Kohárytól, őrá vonatkozik a *nagyságod*.

39 költitek – olv. kötíték, azaz: kötöttétek.

44 Romlott sor lehet.

49 Szent Péter siralmával. Vö. Máté 26, 75 és Luk. 22, 62.

50 A tolvaj – Jézus keresztre feszítésekor az egyik lator.

84 Vas vezérnek – nem tudjuk értelmezni.

Mikrofilmen Esze Tamás gyűjteményében a szegedi József Attila Tudományegyetem Magyar Irodalmi Tanszékén.

Az ének Fülek várának feladásáról mond el eddig ismeretlen dolgokat, amikor az ott rabságban lévő török foglyok sorsáról beszél. Amikor azonban a török rabokról kezd írni, zökkenőt érzünk a versben, egyáltalán nem következik természetesen ez a rész az előzményekből. Lehetséges, hogy a másoláskor már csonka volt az ének, mint ahogyan a végén befejezetlen. Keletkezése a vers tartalmából következtetve a vár falainak széthányása utánra teendő.

Füleket 1682. augusztus 22-én vette ostrom alá Thököly Imrének és a budai basa vezérlete alatt felvonuló törököknek a hada. A fallal többszörösen körülvett várat Koháry István védte négyezer magyar és német katonával. A környékről is többen vonták meg magukat a jól megerősített és felszerelt erősségekben. Az ostromokat ismételten visszaverték.

A hadjáratra Erdélyből kirendelt Apafi szeptember 2-án érkezett Fülek alá. A város ekkor már romokban hevert, Koháry azonban nem tárgyalta a feladásról. Szeptember 4-én mégis elfogadta a háromnapos fegyvernugvás ajánlatát. Mivel azonban a fegyverszünetet az ostromlók arra használták fel, hogy a várfalon üldögélő magyarokkal „beszélgessenek”, Koháry gránátot dobott az ostromlók közé. A harc újra kezdődött. A budai pasa felszólítására Apafi szeptember 6-án felhívást intézett Koháryhoz, adja fel a várat. Koháry visszaüzent, hogy nem alkuszik. Ezt követően gyors egymásutánban az ostromlók három kemény rohamot intéztek a vár ellen. Ez mindkét fél részéről sok áldozatot követelt. A várba szorultak, a nemesek családtagjai siránkoztak, de a katonákkal sem lehetett bírní, azzal fenyegették meg Koháryt, ledobják a bástyáról. Szeptember 8-án pedig egy kálvinista papot küldtek az erdélyi fejedelemhez, hogy megadják magukat, de nem a törököknek, hanem a keresztényeknek. Az alkudozást Thököly folytatta, szeptember 10-én meg is egyeztek. Az őrségnek az a része, mely nem állt Thököly mellé, elvonulhatott, ki-ki magával vive, amit a hátán elbirt. Koháry Istvánt alig tudták Thököly katonái megvédeni a janicsárok dühétől. Ibrahim budai vezér az erdélyi csapatokkal elhagyta a vár falait, és miután Thökölynek átadta az atnámét, a koronát, a hatalom jelvényeit, szeptember 19-én visszaindult Budára. Ugyanezen a napon indultak haza az erdélyiek is, megfogyatkozva azoknak a bujdosóknak a számával, akik Thökölyhez csatlakoztak. (ANGYAL DÁVID: Thököly Imre. Bp. 1888. I. 269–81.)

Mint az előző versből, ebből sem érződik, hogy szerzője kuruc érzelmű lett volna. A törökellenesség, a haza féltése jellemzi mindkét éneket. Mintha leginkább még Apafival rokonszenveznék; talán a vár feladása után az ő katonája lett. Gondolhatunk arra, hogy mindkét éneknek ugyanaz az ismeretlen énekes volt a szerzője.

9 munitiokat – a löszert.

21 Manassés – Mánássze: Júda tizenötödik királya, i. e. 693–638 közt uralkodott. [Vö. II. (IV.) Kir. 21. fejj.; Krón. 2, 33. fejj.]

33 Ezdrás kapott a perzsa királytól II Artaxerxéstől engedélyt, hogy a zsidókat hazájukba visszavigye; Jeruzsálem falait azonban a 35. sorban említett Nehemiás javította ki, építtette újjá. Erről lásd II. Ezdr. 2–8. fejezeteit!

34 Zorobábel (Sássábászár) vezetésével Kürosz perzsa király engedelméből tértek haza a zsidók a 70 évig tartó babiloni fogságból. Erről és a jeruzsálemi templom építéséről lásd I. Ezdr. 1; 3–6. fejezeteiben.

51 A török hódoltság idején nemcsak Nógrád, hanem Pest és Heves megyék gyűléseit is Füleken tartották; ott működött bíróságuk. Ezért beszél a versszerző az alföldről.

53 háza eppítésére – a kiejtésben így hangzott: ház'építésére; így jó a szótagszám.

55 Nehemiásokat – Nehemiás II. Artaxerxész főpohárnoka volt, Ezdrással együtt a babiloni fogságból hazatért zsidók segítője.

56 szombat töröknek – a. m. szombattöröknek, a szombatot meg nem tartóknak; általában a törvényt nem tisztelő bűnösöknek.

58 József sírásáról lásd I. Móz. 45, 14. versét.

76 eleiben – olv. elejben.

158.

Kézirata: **Szentsai-dk.** (1704) 20a–22a. (STOLL 168. sz.) Kiad. THALY, VÉ I, 236–41. BUDA, SzD 27–29. – A szöveg után: „Amen. Finis.”

Az utolsó versszak tanúsága szerint az éneket 1682-ben írták a sárvári börtönben. Szerzője valószínűleg a címben szereplő Rabi István. A vers a korban szokásos börtönének képviselője: a kivégzés előtt az elítélt elbúcsúzik a világtól, megvallván bűneit, bocsánatot kér.

A sárvári tömlőcében halálát váró Rabi Istvánról csak annyit tudunk, amennyit az ének elmond róla. „Főembernek”, „nemzetes vitézről nagy Rabi Istvánnak” volt a fia. Nem becsülte meg apját, a neki adott írásos fogadkozása ellenére Erdődi Sándorhoz „folyamodott”, kezét „vérben fertőztette”. Gyilkosságba keveredvén három év fogságot töltött Sárváron, egy évet Lendván. „Jó hírrel tündöklő” apjának „nagy elméje” menthette meg az életét addig az időpontig, amíg apja meg nem halt. Talán ha tovább élt volna, utat nyitott volna a börtönből való szabadulásra is, mondja az 54–55. sorban. Ez az önvallomás, a személyes hang arra enged következtetni, hogy az éneket maga Rabi István szerezte.

Apja pedig az a Rabi István lehetett, akiről NAGY IVÁN (IX, 535) írja, hogy 1652-ben címeres nemesi levelet kapott III. Ferdinándtól. Nemességét Vas megye 1652. március 4-i szombathelyi gyűlésén hirdették ki. 1653-ban Sopron megye jegyzője volt, 1659-től királyi ítélőmester. (Vö. BÉRENGER: Les „Gravamina”. Remontrances des Diètes de Hongrie de 1655 à 1681. Paris 1973. 256.) Benne a család kihalt. Ezt mondja az ének 52. sora is: az elítélt egyetlen fiú lévén, véget vetett a Rabi nemzetségnek.

Minden bizonnyal az apa Rabi Istvánra vonatkozik egy 1680. június 2-i adat. Szelepcsényi György esztergomi érsek és királyi helytartó akaratóból a vasvári káptalan rendelete kelt ezen a napon, hogy Majláth György, a királyi jogügyek igazgatója bizonyos ügyben tanúkihallgatást akar végeztetni. A helytartó által kijelölt saját emberei közt említést nyer Stephanus Rabi. (HORVÁTH SÁNDOR: Tanuvallatás a dunántúli evangélikusok állítólagos zavargása ügyében (1680). MPEtA 1904. III, 1.) Ez a Rabi István halt meg 1682-ben. Halála után hívták össze Sárvárra a törvényszéket, mely döntött a gyilkos rab haláláról.

159.

Nyomatott kiadása: **Debreceni Főris István: Isten Szent Satorának Becsületben valo Tartasa és Tartattatasa.** Debrecen 1683. (RMK I, 1294.) B4a.

Az „isteni tiszteletre és egyéb szent dolgokra rendeltetett Helyeknek”, kivált azonban a templomoknak „minden illetlen dolgoktul valo üressen tartattatása” és megbecsülése érdekében Debreceni Főris István az 1682. november 11-én az endrédi részszinaton beszédet mondott, melyet a következő esztendőben Debrecenben ki is nyomtatott. A közelmúlt erőszakos templomfoglalásai is ott kísértettek a prédikáció sorai mögött, amint ezt a beszédét záró versike, valamint az alábbi sorok is bizonyítják: „Isten Templominak s' azokban véghez menni szokot Isteni tiszteletnek nálunk levo szabados exercitiuma, Istennek hozzánk nagy ajándéka; mint ellenben azoktul való meg-fosztatás, keserves látogatás.”

Debreceni Főris vagy másként Szücs István Debrecenben született. Tanulmányait ott kezdte, 1672-ben lépett a tógátusok sorába. 1678-ban Túrkevébe választották meg lelkésznek. A következő évben azonban külföldre ment tanulni. Megjárta Franekert, Utrechtet. 1681 nyarán érkezett haza. Királydarócra került prédikátornak, fentebb említett beszédét is ebben a tisztségben mondotta el. 1686-ban Szilágysomlyóra ment, onnan 1688-ban Zilahra. A szilágyi egyházmegye 1694-ben esperesévé választotta. 1699. szeptember 27-én a tiszántúli egyházkerület generális nótáriusa lett. Meghalt 1712. május 26-án. (Vö. HERPEI, Adattár III, 235. – BARCSA JÁNOS: A tiszántúli ev. ref. egyház története. Debrecen 1906. I, 53, 58.)

Fent említett prédikációján kívül nyomtatásban megjelent még *Halottak Laistroma* címmel a bibliai személyek rövid életrajzát tartalmazó munkája (RMK I, 1314), valamint két gyászverse, a Nógrádi Mátyás halálára (1681. – RMK II, 1480) és a Szilágyi T. Márton halálára (1700. – RMK II, 1989) kiadott nyomtatványokban.

1 Jezabel – Izrael hetedik királyának, Áchábnak volt a felesége; a tirusiak istenét, Báált tisztelte, a zsidók prófétáit üldözte. Jahu, Izrael tizedik királya dobatta ki a királyi palota ablakából. Vérét a kutya nyalták fel. Minderről lásd a versszöveg előtt álló bibliai utalásban. – Az első három sor mellett a szövegben az alábbi marginális megjegyzés olvasható: Adj. ad Dan. 4. v. 1 et sequ. 21.
2 Bél – Báál.

160.

Nyomtatott kiadása: **Debreceni Fóris István: Isten Szent Satoranak Becsületben valo Tartasa és Tartattatasa.** Debrecen 1683. (RMK I, 1294.) C3a. – A szöveg után: „Vége. Iram K.Daróczon a' Kraszna Viz mellet. 1683. Eszt. 17. Martij. Debreczeni Foris István, a' Kuruczok Qvátelyozásakor.”

A rövid vers a protestáns üldözés templomfoglalásaira, elűzött prédikátoraira céloz. Ezek a csapások Thököly Imre sikereivel 1683-ban megszűntek a protestánsokra nézve. Erre vonatkozik a második versszak örömet kifejező hangja.

161.

Kéziratai:

I. **Körmendi-k.** (1684) 165–177. (STOLL 114. sz.) – A szöveg után: „Finis Die 20 7bris Anno Gratiae ut supra.” Terjedelme 58 versszak.

II. **Tatai János naplója és életfrása.** OSzK Kt Oct. Hung. 612. 110a–118b. Címe: *Tánczot feddő Enek.* A szöveg után: „Johannes Tatai scripsit in Nagy Tany in memorabilem tripudii contemptum ex stomachali saltationis odio. Anno 1708. die Junij. Authore J. Patai.” Terjedelme 56 strófa; hiányzik a 10–15. versszak, viszont kiadásunk 45., 47., 52. strófái csak ebben a kéziratban vannak meg.

III. **Pápai kézirat.** (XVIII. sz. 1. fele.) (STOLL 229. sz.) – Címe: *Görcsös bot, mellyel amaz emberi formát viselő, de az ugrásban és tánczolásban bakokat és gödölyéket követő nyáladékoknak délczege háta megigazittatik és az ugrásban levő undoksága leiratik.* Terjedelme 52 strófa, hiányzik a 10–15. versszak. Kiad. Révész KÁLMÁN, ItK 1893. 449–56.

IV. **Beregszászi Tóth Péter gyűjt.** (1736–1738) II. 63a–70b. (STOLL 197. sz.) Címe: *Jeles Strophák a' Tánczolók ellen.* A kéziratban a szöveg a 41. strófával megszakad, de a levél alján olvasható a következő versszak kezdőszava órszóként. Hiányzik a 10–15., 26–28. versszak.

Szentpéteri István az 1697-ben Debrecenben kinyomtatott *Tancz Pestise ...* (RMK I, 1501) c. prédikációjában a B4 levélen „De én a Tánczolóknak illetlen s vétkes viselését, jobban és világosban annál le-nem irhatom; mint miképpen ama' jeles ember le-irta, mellyet imé ide irok” bevezetéssel idézi szövegünk 136–138., 142–147., 148–152., 163–171. sorait. A közölt sorok egy-két jelentéktelen változattól eltekintve a *Körmendi-k.* szövegével egyeznek.

A tánc ellen írt ének szerzőjét Tatai János nevezte meg, mikor 1708-ban a verset lemásolta: Pathai Baracsi János. A tőle 1683-ban Debrecenben kinyomtatott prédikációval (*Tancz Fel Bonczolasa.* Az Az Oly együgyü Praedicállás, melyben hogy a Pokolbeli ördögnek, egy hathatob eszköze, Pokla töltesere, az ő tojta Táncznel nem lehet, és hogy a Parazna, Gyilkos [!] nem nyavalyásabb állapotú, a Tancz szerető s gyakorló Embernel, az O és az Uj Testamentom Könyveiből ki fejtegette-tik: annak tilalmanak az Ecclesiaban helyes es mindenkori volta, az Isten könyveiből. Egyház szent Doctorinak irasabul etc. meg mutogattatvan, szeretői s gyakorloi ellenvetések elhárításával, intetnek meg-utalására, el hanyasára, es a Lelki Pásztorok, Magistratusok Atyak etc. a Tanatosok körül valo tisztök elkövetesere... RMK I, 1296) való összevetés is kétségtelenné teszi, hogy az itt közölt táncellenes verset Pathai Baracsi János írta. Ugyanaz a gondolkodás, érvelés, ugyanazok a bibliai passzusok, egyházi és világi tekintélyektől vett idézetek, hivatkozások, azonos szólamok találhatók mindkét szerzeményben.

A prédikációját Pathai 1682. június 14-én és 21-én mondta el az alsónémedi templomban. A verset a *Körmendi-k.*-be 1684. szeptember 20-án másolták. Keletkezési ideje 1682 vagy 1683 lehet.

Pathai Baracsi János 1623-ban született Dunapatajon. Váradon tanult, ahonnet Kecskemétre

ment rektornak. Lelkeszi pályáját előttünk ismeretlen helyen kezdte, 1671-től fogva prédikátorkodott Alsónémediben. 1684-ben Kunszentmiklóson, 1695 tájától Dunapatajon, 1704-től Ráckeven, 1711-től Dömsödön működött. 1675 tájától 1684-ig a pesti egyházmegyének volt az esperese. 1691-től haláláig pedig az Alsó-Duna melléki egyházkerületnek a püspöke. ZOVÁNYI szerint 1729-ben halt meg (ZovLex. 461–62).

Említett prédikációján kívül írói ténykedésének bizonyítékaként csak a következő szám alatt közölt kis versét ismerjük.

Nótautalása a VI. zsolttár dallamára hivatkozik, mely a *Cantus Catholici* „O dicsőült szép kincs” kezdetű énekének dallama. (1651. Lócse. – RMK I, 856. 165.) Vö. ezzel kapcsolatban az RMKT XVII/2. 59. számú ének jegyzetével, valamint az RMDT II, 249. számmal!

2 Esaiással – Ésaiásra nem szövegszerűleg hivatkozik. A prédikációjában is többször idézte. A versbeli passzussal leginkább Esa. 3, 17–18. és az 5. fejezet állítható párhuzamba.

12 Maga – pedig, holott.

40 post visum következik risum – a nézés („hunyogetás”) után következik a kacagás.

41 Post risum ismétlem turpe tactum – a nevetés után a rút tapogatózás.

42 in actum tendis léssen az secretumban – cselekvésre igyekszel, mely titokban léssen.

46–48 A sorokra vonatkozólag lásd Márk 6, 21–28.

51 Lásd II. Móz. 32, 19–28.

52 A prédikációjában Pathai így hivatkozik: „Augusti Contra Petilanum. Cap. 6.” (17. lap.) Újra előjön a 115. sorban.

58 Chrystostomusra a prédikációban lévő utalás: „Homilia 56. sup. Genesis.” (171. lap.) Vö. újra a 118. sorral.

61 Pathai kiadványának 17. lapján több zsinatot is említ az első századokból.

67–69 Pathai idézi Cicerót: *Pro Murena*: „Nemo saltat sobrius, nisi forte insaniat, neque in solitudine, neque in convivio moderato atque honesto”. Idézete kissé pontatlan, vö. a VI. 13.-mal.

70 Ambrosius nem szerepel a prédikációban.

76–85 A Domitianus, Tiberius császárral kapcsolatos prédikációjában Pathai ugyanígy elmeséli a dolgokat, de forrásra nem hivatkozik.

82 Egy Coecilius Secundus nevű személy élt Domitianus császár idejében. Suetonius szerint számos erkölcsjavító intézkedést tett, de amint Bán Imre írja lektori jelentésében, köztük a tánc tilalma nem található.

87 Alphonsus – Leon és Castilia királya volt 1252–1284 közt.

88 Friderichusról harmadik császárról – III. Frigyes (1286–1330) 1314–1322 közt Bajor Lajossal vetekedett a császári uralomért. Életének utolsó éveit szent elmélkedésekkel töltötte.

99 köz köpü – közönséges (mely mindenkié!) kaptár (kas).

100 hetriaibéliek – a különböző forrásokban változatos alakban (hethniabéliek; hethmabeliek; Depphisbéliek; Hetria-béliek) szereplő szónak a prédikációban *hetrucci* alakja olvasható Plinius lib. 7. cap. 48. hivatkozással. Etruria lakói az etruszkok.

111 porhás – ? A II. forrásban: *purhás* alakban. Ez utóbbit a TSz 'puvás', 'korhad', 'reves' jelentéssel említi Zalából (II. 230).

123 Kurvák pohárának – Előfordul Gyulai Mihály: *Fertelemkedő s bujálkodó Tancz* című könyvében (Debrecen 1681. – RMK I, 1255) is (25. lap), de miként Pathai, ő sem hivatkozik közelebbi forrásra.

138 konyára a fülére – a *konya* 'lelógó', 'kajla' jelentésben a fül jelzőjeként fordul elő a NySz-ban (II, 346).

142 a mellyet – a. m. a mellét.

162.

Nyomtatott kiadása: *Sűrű sirlakkal rakott Jajhalom*. 1707. (RMK I, 1737.) B6b. – A vers után: „Johannes Pathay Minister Ecclesiae Czeglediensis et fratrum Inspector”.

A szerzőről lásd az előző szám alatt közölt jegyzetben.

Kecskemétnek 1707. április hó első vasárnapján a rácoktól történt feldúlásáról Székudvari János históriát írt. Erre az alkalomra szerezte Pathai az itt közölt kis versikét.

1 Radamantus – Minos testvére, az alvilág bírja.

2 Tisiphone – a gyilkosságot megtorló fúria; Megerák – Megaera szintén fúria, a szó eredeti jelentése: ellenséges; itt ellenségek jelentésben állhat.

3 Actaeont Diana istenasszony saját kutyáival tépette szét, miután szarvassá változtatta, mivel fürdés közben meglátta.

163.

Kézirata a Zayugróci levéltárban volt. Kiad. GRAGGER RÓBERT, ItK 1910. 207–14. A kézirat a mai napig nem került elő. Kiadásunk Gragger közlésén alapszik. – A szöveg után: „Finis”.

Keczer Menyhért a felvidéki evangélikus nemesség egyik jelentős alakja. Testvéreivel, a naplóíró Keczer Ambrussal és az 1687-ben Caraffától Eperjesen kivégeztetett Andrással részt vesz az elégedetlenek szervezkedésében. A mozgalom bukása után Erdélybe menekül, s nem jelenik meg Pozsonyban a Judicium Delegatum előtt. Tevékeny tagja a bujdosó mozgalomnak, a bujdosók követeként ismételtelen megfordul a portán. (Vö. TT 1899. 443; 1902. 559.) A bujdosók egyik főembere, a „leglámásabb”, „legmocskosabb szájú szónok”. (PAULER GYULA: Wesselényi Ferenc nádor és társainak összeesküvése. Budapest 1893. I. 99.) A kötetünkben 141. sz. alatt közölt *Thököly haditanácsá*-ban harmadikként voxolt (249–284. sorok).

1681. október 21-én halt meg. Csak másfél év múlva ment végbe a temetése ismeretlen helyen. Nem ismerjük annak a búcsúztatónak a szerzőjét sem, melyet ekkor, 1683. március 8-án két személy deklamált. A Gragger Róberttől kiadott szövegben több szótaghiba akad. A 61., 70., 72., 85., 148., 237. sorok rövidebbek, a 75., 83., 168., 209., 211., 232., 238. sorok hosszabbak egy-egy szótaggal.

1 A sor előtti alcím magyarul: Halotti versek. Az első személy.

16–17 A latin sorok jelentése: Közös sorsa mindenkinek a halál, nem kegyelmez semmi méltóságnak, halálra jut nemes és nemtelen.

29 kívül – olv. kívül, azaz kívül.

54 Epist. Mor. lib. XVI. 10. levél 99. – „...nihil cuiquam nisi mors certum est.”

59 Két keleti császár is volt Justinus névvel. Az első 527-ben, a másik 578-ban halt meg.

63 Severus király – Septimius Severus (193–211) vagy Severus Alexander (222–225).

82 Juta – értelemszerűleg *Tuta* = tudta kellene.

150 A sor utáni latin alcím: Istenhez folyamodás.

190 végző – szokatlan jelző; talán *végző* volt eredetileg.

215 A sor előtti alcím a *nénitül* a. m. nénjétől.

164.

Kézirata Kornis Ádám bacai levéltárban volt. Innen először kiad. TORMA KÁROLY, Kolozsvári Nagy Naptár 1865. 92–98. Másodszer közölte VERESS ENDRE: A Göncz-ruszkai gróf Kornis család anyakönyve (1446–1917). Bp. 1917. 72–79.

Kiadásunkban a Veresstől kiadott szöveget vettük át.

Kornis Gáspár (1641–1683), marosszéki főkapitány, tanácsúr, Kornis Ferencnek és Wesselényi Katának volt a fia. 1683. június 7-én halt meg, ez év július 4-én temették el a jezsuiták kolozsmonostori templomában. Búcsúzóversének szerzője ismeretlen.

1–12 A névtelen szerző előadása Janus templomáról hibás. Két ajtaja volt, de hadakozás idején mindkettőt nyitva, békében zárva tartották. (Vö. WAGNER JÓZSEF: Római régiségek. Bp. 1937. 106.)

12 A sor vége a másoló rontásának tűnik, mivel az előző sor végzavait ismétli meg.

41–44 A sorokat vö. Jób 7, 1–2. versével.

52 A sorral kapcsolatban lásd Pál levele Timóteushoz II. 4,7.

64 A sor utáni alcím magyarul: A temetés helyén.

101 Lónyai Anna először Wesselényi Istvánnak, azután Kemény Jánosnak volt a felesége.

105 Mindszenti Krisztina a felesége rokona volt.

113 Csáky István lánya volt Kornis Gáspár második felesége.

143 Egy taggal hosszabb sor; a *read* egy szótag.

146 Valójában nem volt Telekivel sógorságban, csak távoli rokonságban.

157 Haller Jánosnak a felesége Kornis Kata volt.

169 Mikes Kelemen fejedelmi tanácsos, Fejér megye főispánja, a székelyek generálisa; valójában nem volt vele az elhunyt sógorságban. A következő sorokban említett erdélyi urak is fejedelmi

tanácsosok voltak (Haller Pál, Rhédey Ferenc, Nalácz István, Bethlen Gergely) egyéb tisztségek viselése mellett.

198 Bethlen Elek – testvére volt Bethlen Gergelynek; Belsőszolnok megye főispánja.

202 A temetés idején fejedelmi tanácsos, Kolozs megye főispánja volt.

205 Gyulaffi László Apafi Mihály főbejárója, követe; a marosszéki főkapitányságban ő lett az elhunyt utóda.

209 Vö. a 157. sor jegyzetével.

225, 229 Haller István és József unokatestvérei voltak.

233–236 Nőtestvéreitől már egyszer elbúcsúzott a 216–224. sorokban.

237 A Prinyiek: Perényi Gábor és Ferenc testvérek vették el Kornis Gábor testvéreit: Krisztinát, Annát; ezért búcsúzik a Perényiektől.

242 Petki János, csiki főkirálybíró, távoli rokonságban volt a Hallerekkel.

257 Mindszenti Erzsébet, Kapi Gáborné a felesége révén volt rokona.

262 Bánffi Mihály lánya, Bánffi Zsuzsanna az első kuruc mozgalmakban szerepet játszó Kende Gábornak volt a felesége.

283 A sor hosszabb egy szótaggal, valószínűleg a *ha* felesleges.

165.

Nyomatott kiadása: **Brabeum Vitae** Debrecen 1683. – RMK II, 1517. – A szöveg után: „VÉGE”.

Ez az ének a Köleséri Sámuel halálára kiadott gyászversfüzet végén olvasható. Szerzője ismeretlen. Bár Zilahi János esetében van rá példánk, hogy valaki megírta a saját búcsúzóját, nem valószínű, hogy ezt a verset maga Köleséri készítette.

10 Márám–Ruth könyvében (1, 20–21) Noémi kéri, hogy így nevezzék őt, minthogy az Úr megsanyargatta, megalázta. A szó jelentése magyarul: keserves, keserűség; Ductorod = vezető.

20 A szótagszám a *redád* szó egytagú olvasata esetén jó.

25 Sámuelről van szó, aki apja halálakor külföldi akadémiákon tanult.

29 Legkisebbik fiukra céloz. (Vö. a 99. sorral!)

33 Ettől a sortól kezdve van szó magáról az elhunytól.

44 *storge* – görög szó, jelentése: szülői szeretet.

124 A sor utáni latin cím: A haldokló a vejéhez.

125 Veje Hodosi Sámuel (1654–1740), 1680-tól veszprémi prédikátor volt.

126 Ábner – Saul király hadvezére volt.

140 A sor utáni latin cím: Felel a vő.

156 A sor után: Lányához.

168 A sor utáni cím: A leány apjához.

176 A sor utáni cím: Az apa otthonlévő két lányához.

188 Selophád – Sélofhád (Szálfaád) fiúutód nélkül halt meg. Lányai maguknak kérték apjuk birtokát, melyet Mózes az Úr megkérdezése után nekik adott. (Vö. IV. Móz. 27, 1–6.) A sor utáni latin cím: A lányok az apjukhoz.

166.

Kézirata: **Thököly-k.** (1671–1683) 98a–100b. (STOLL 95. sz.) – A szöveg végén: „Finis”. Kiad. BUSA, A Thököly-k. 94–98.

A vers Bécs ostroma előtt vagy annak folyamán (1683. júl. 16.–szept. 12.) keletkezett, semmiképpen a törökök veresége után, minthogy még csak jósolja a város török kézre kerülését.

A kézirat másolója ennek a darabnak a leírásakor is többször elrontotta a szöveget: a szótagszámot, a rimeket, de ezen túlmenően helyenként, valószínűleg a szöveg értelmét is. Néhány helyen a kisebb hibákat értelemszerűleg és a környezettől indokoltan javítottuk.

A nehezen értelmezhető versből kihámozható, hogy Lipót birodalma a magyarok miatt vesz el, s hogy a magyar ügy a klérus miatt dagadt halálos miriggyé.

A vers címe magyarul: A veszedelemben forgó Imperium színlátó helye.

3 A madárrá változtatott Alcyonéről több monda élt; az egyik szerint a halcionok (= bűvárma-

darak) tojása kiköltése céljából Zeus egy időre megállítja a szeleket, hogy a bűvármadarak zavartalanul költsenek.

7 szőlő – a. m. szülő.

12 A sor utáni latin cím: Magyarország rendjei.

14 A sor második felét nem tudjuk megmagyarázni.

16 A sor értelme: nem jól dajkákoztak az ország nemes tagjai (regnicolak).

17–20 Nem világos sorok. A 20. sor utáni cím: Buda az ország tagjaihoz.

24 1683-ban a magyar koronát Pozsonyból Bécsbe, majd Passauba menekítették.

28 A sor utáni latin cím: Buda tornya a Szent István templom tornyához.

34 konyt – konty.

35 1683-ban IV. Mehmed (Mahumet) szultán uralkodott Törökországban.

39 szarat – lábszárát, lábát.

44 téjed – a. m. tiéd. A sor után: Summus Vezirius = a nagyvezér.

45 A sor egy szótaggal hosszabb; *nekünk* esetén a szótagszám jó.

48 kar latoba – a. m. kárlátóba.

51 kotioghos – kótyagos.

55 Republicais – a lengyel nemesi államot nevezték respublicának.

67–68 A sorok értelme: Ha minden török katona csak egy maréknyi földet vesz fel, Bécsset a Bosporus tenger veszi körül.

68 Bosphorus – Bosporus.

76 A sor utáni cím magyarul: Paleologus, a görögök utolsó császára.

77 Palyologus – helyesen: Paleologus.

78 epylogus – a berekesztés, a befejezés.

79 egy küvet vét – egy követ vet, azaz: ugyanarra a sorsra jut.

93 az romay annyát – a római anyaszentegyház fejét.

95 részegh asszony – bizonyára a Jelenések könyve 17. fejezetének nagy parázna asszonya (magna babilonica meretrix).

98 A sor értelme nem világos; az *ut* lehet elírás *át* helyett, de az így értelmessé váló sor sem teszi érthetőbbé a környezőket.

100 főssöly – füsöli; célzás XIV. Lajos és IX. Ince pápa közti ellentétre, mely 1682-ben volt a leg súlyosabb.

105 fekete mérég – fekete mirigy, pestis.

110 fato imelt – Talán *futó émelet? fojtó émelet?* Bán Imre szerint a *nem fato* jelentése: nem a végzet rendelte módon.

111 terjékre – a terjék orvosság volt kigyómarás és állati méreg ellen.

167.

Kézirata a soproni ágostai hitvallású evangélikus liceum könyvtárában volt (I. szekrény 559. sz.) orvosi kézirat. Kiad. BOTHÁR DÁNIEL: Magyar orvosi kézirat 1683-ból. MNy 1911. 104–105.

Amint a versből kitűnik, szerzője Brassóban írta 1683-ban. Bothár dolgozatában részletesen szól az orvosi könyv és a benne lévő versek, helyesebben versrészletek írójáról. Eszerint Pettyéni Borbély Márton, alias Gyöngyösi (ugyanis így is írta nevét) 1656-ben született az erdélyi Gyöngyösön. Könyvéből következtetve latinos műveltségű tanult orvosborbély volt, aki ismerte a kor nevezetesebb orvosi műveit. A borbély-ságot szülőföldjén kívül Kolozsváron, Gyulafehérváron, Brassóban, Fogarasban, Zilahon, Nagyenyeden tanulta. Orvosi könyvét Brassóban fejezte be 1683. augusztus 16-án. Úgy tetszik, hogy Brassóban tartózkodott 1687-ig, amikor a Dunántúlra költözött. Pápán telepedett le, ott élt a róla szóló utolsó adat szerint is, mely 1701 augusztusából való.

Kéziratának az elején „memorialék” vannak, melyekből élete folyását 1701-ig nagyjából nyomon kísérhetjük. A betegségek elleni orvosságok tárgyalását megelőzi a rövid vers, mely munkájának mintegy a jellegje.

Önvallomás az itt kiadott négystrófás verse, melyet Bothár kiadása alapján közlünk.

3 Experientiam – tapasztalatom.

5 Conceptioimat – írásaimat.

7 Corpusbannis vettem – egybefoglaltam.

8 mulattam – a. m. elmulasztottam.

Kézirata: I. *Körmendi-k.* (1684) 1–25. A nótajelzés után ez olvasható: „A Die 15. Julij Anni Gratiae 1684. Inchoata Quermendini”. A szöveg végén a másolás befejezését így jelzi: „Adjectus hujus finis Seu huic labor. Die 19. Julij Anno ut supra.” Kiad. KÁLMÁN FARKAS, *MagyProtEgyhIsk-Figy* 1882. 468–84 és DÉZSI LAJOS, *ItK* 1928. 231–44.

Nyomtatott kiadása: II. Hely nélküli nyomtatvány 1704-ből, a címlapon a következő szöveg áll: „Ki nyomozván az ének a' törököknek s' tataroknak kegyetlenségeket, minden Christusát szerető keresztény lelket s' igaz magyar vért arra int, térítse már edgyszer fegyverét az ellen; a' messiás nélkül való csunya nemzetcséggel hadakozókat segélye elméjével, erszényével; s' jól is itéllyen azok felől.” Terjedelme 116 versszak, hiányzik a 69., 97–107. versszak.

A lírai, publicisztikai elemekkel telített ének határozottan törökellenes. Egy nem lázadó protestánsnak, aki józan meggondolásból vagy kényszerből megmaradt a „legitime” felkent király iránti engedelmisségben, a magyarság pusztulását sirató éneke, melyben a historikus részek csak ürügyül szolgálnak arra, hogy az egyenetlenkedés, a vallási erőszakoskodás megszüntetésével a pogány török ellen fordítson minden erőt. A szerző elítéli a protestánsok üldözését. Az 1683-as török támadást szerinte az Isten büntetésül küldte ránk, mert már tovább nem tűrhette a hivek serege ellen elkövetett üldözéseket. Elítéli azonban a törökkel való szövetkezést, mivel a töröknek nem lehet hinni, célja nem a segítség, hanem a maga javának keresése.

Ezek a vonások, valamint a számos bibliai utalás amellet szól, hogy Baxai T. György nemcsak másolója volt a krónikának, hanem szerzője. Körmend földrajzi fekvése nagyrészt megmagyarázza, mért hirdetett ilyen határozott törökellenes politikát, és mért kárhóztatta a felkelők törökkel való szövetkezését. Az 1683-as török támadás csak megerősíthette abban a meggyőződésében, hogy nem a vallási ellentétek erőszakos megszüntetése, hanem az egyetértés, az összefogás mentheti meg az országot.

Talán ez az egyetértésre való biztatás („Lelkedet hát kérem, a magyart ne gyüldöld” – 67. vsz., „Magyar kereszténynek nem kell nézni vallást / Mert világ végeig látsz csak mind hasonlást” – 71. vsz.) magyarázza meg, mért nyomtatták ki ezt a törökellenes verset 1704-ben, a Rákóczi-szabadságharc második esztendejében.

A nyomtatvány az egyes versszakok sorainál sokkal több bibliai hivatkozást tartalmaz, mint a kézirat, mely az utalásoknak csak egy részét adja, nem is mindig a legmegfelelőbbeket. Lehetséges, hogy az egész verset nem Baxai T. György írta, hanem csak egy régebbi keletű historias éneket toldott meg az 1683-as évek eseményeit visszhangzó strófákkal (97–107.)? Ennél a résznél ugyanis nincs hivatkozás a Szentírásra. Az 1704-es nyomtatvány nem a Baxai-féle szövegre támaszkodott, nem valószínű, hogy a hivatkozásokat a sajtó alá rendező toldotta hozzá az előtte lévő kézirat szöveghez. Inkább elképzelhető, hogy a *Körmendi-k.*-be bemásoló Baxai válogatott az utalások között. Kiadásunkban a II. forrás bibliai és egyéb utalásait nem tüntettük fel. Azoknak a részeknek magyarázatára, melyeket a szöveg melletti hivatkozások kellőképpen megvilágítanak, nem térünk ki.

Mindkét forrás nótautalása a kötetünkben 133. sz. alatt közölt ének szövegére utal. Dallama ismeretlen.

31 vedd – a. m. véd.

32 Eredetitt – ti. a pogány törökét.

36–40 A krónikairó szerint a törökök a Noétól megátkozott Kám, illetőleg ennek Meszráim nevű fiától származtak; a magyarok „társsa” – Gomor, helyesen Gomer, Jáfet fia.

45 Ágár – Hágár, szolgálólánya volt Sárának, így Ábrahámnak tőle származó utódai fattyak. Ezek a saracénusok, az arabok.

48 lágy – puhány, elpuhult.

51 Bóldisár – Baltazár, Babilónia királya. Dániel álmáról, annak értelmezéséről lásd Dán. 7. fejezetét. A legszörnyűbb negyedik állat a törököt jelenti (lásd a 81–85. sorokat!).

62 óldal-tetem – oldalborda.

76 tettetés szarú – hatalmas szarv.

85 Mahumet – Mohamed, az iszlám vallás megalapítója, a pogány törökség megszemélyesítője.

87 IV. Ince 1243–1254 közt volt pápa.

147 tort – a halotti tort.

149 húnort – a hunyor mérges növény a boglárkafélék családjából.

- 166 Pécs 1541-ben sikeresen védekezett Szolimán ostromával szemben, de 1543. július 20-án véglegesen elesett.
- 181 Eger eleste: 1596.
- 195 ittunk edgyest – versenyt ittunk. A sor után álló bibliai hivatkozás pontatlan, nem is passzol ide.
- 196–200 A sorokat megérteti a bibliai hely, melyre hivatkozás történik.
- 202 Musztafa – Nem világos a rá való hivatkozás oka, s ezért nehéz az azonosítás. Kara Musztafa nagyvezír talán? 1675 óta volt az.
- 205 popha – a. m. pofa, orca.
- 211 my országunk mely ősz – életereje „ősze” fordult. A II. forrás bibliai hivatkozásából (Hos. 7, 9) erre az értelmezésre kell gondolnunk.
- 212 ez ellen – ti. az ország ellen.
- 217 Edom fia – Edom Ézsauinak volt a másik neve; Edom fiai az edomiták, a zsidók testvére, akik azonban i. e. 586-ban Jeruzsálem elpusztításakor a babiloniakkal szövetségbe léptek, egymást biztatva, hogy földig rombolják le Jeruzsálemet (vö. Jer. 49, 7–22, Ezek. 35. feje., Abdiás 1, 10–14). Erre vonatkoznak a 231–240. sorok, melyekben arról van szó, hogy „Ézsau rajzatját” az Isten megbüntette. A bibliai vonatkozásoknak magyarázata: a magyarok közt vannak Edom-fiak, s noha természetes ellenségünk a pogány török, nálunk mindent a vallás mozgat, a vallási különbözőségi miatt nevetik más magyarok romlását, de „eljő még a péntek”. (Vö. a 221–235. sorokkal.)
- 222 Minden vallást mozgat – mindenki a vallást hánytorgatja.
- 241–243 Lásd Jeremiást a 25., 15. és 27. verseknél, milyen büntetés vár az álprófétákra.
- 246 Mi – mert.
- 263 sér – fáj.
- 291–293 Az idézett 83. zsoltár rész felsorolja a zsidó nép ellenségeit.
- 296 Lásd a 83. zsolt. 9. versét. Assur népe a következő sorok tanúsága szerint a protestánsok üldözője, mint az előző versszakban felsoroltak is.
- 306 A Lótót bántalmazni akarók megvakításáról lásd I. Móz. 19, 9–11.
- 307 *Tótott*: éppennyúgy a rím miatt használt szó, mint a II. forrás *drótot* szava.
- 314 Rábsáké az asszír király követeként gyalázta Izraelt, vö. Esa. 36–37. fejezeteivel.
- 336 Méroz lakosai átok alá kerültek, mert nem segítettek az izraeliták hadát.
- 339 orosz – oroz. Itt főnévi értelemben áll: tolvaj.
- 355 A sor végén álló hivatkozás téves.
- 360 A bibliai hivatkozás itt is téves, nem illik a versszakra.
- 361 compelle intrare – kényszerítsd, bírd rá, hogy belépjen.
- 362 verbum praedicare – igét hirdetni.
- 364 grave – nehéz, súlyos.
- 365 vae – jaj.
- 366 Jakab és János apostolt intette meg Jézus, mikor tüzzel kívánták elpusztíttatni az őket be nem fogadó szamaritánus falut (Luk. 9, 51–56).
- 376 indincson – helyesen: indítson.
- 382 kely – a. m. kelyh, kehely; a pokol olyan, mint egy nagy kehely.
- 391 Tanais – Don. Hérodotosz szerint egy tóból fakadt (lib. 4, 57); a II. forrás rá hivatkozik; az I. forrás utalása nyilvánvalóan hibás.
- 406 Batthás névű chám – Batu kán. A versszak végén álló hivatkozás: 1173 – elírás lehet 1243 helyett.
- 412 Braszlót is 1240-ben pusztították el a tatárok Lengyelország, Szilézia, Morva részeivel együtt. (Vö. *Cronica az Magyaroknac dolgairól*. Kolozsvár 1575. 55.)
- 416 Magius chám –?
- 421 Tamberdames – (a II. forrásban: *Tabernales*) Taberlanes néven fordul elő az 1597 tájt nyomtatott *Török császárok krónikájá*-ban (RMKT XVII/1. 19. sz. 24. vsz.). Tamerlan (1336–1405) Bajazet szultánt verte meg Nikápolynál (1396). Itt nem az ő személyét, hanem általában a tatárságot kell értenünk, hiszen ő nem járt Magyarországon.
- 447 maga – a. m. pedig.
- 465 A sor végén álló utalás a II. forrásból kiegészíthető: Esth. 3.5: itt Ámán haragjáról van szó.
- 541 Syon – a kor költészetében az üldözött protestáns egyház.
- 557 ejtenek – olv. ejtének.

562 A II. forrás hivatkozásából: (Jób 12,18) kitűnik, hogy „amaz igaz főpap” az Isten, aki a királyokról leveszi a díszes övet és kötelet fon derekukra.

574 foga fentt – kevély, nagyra tartó.

587 hálá-adatlan – háládatlan olvasat esetén jó a szótagszám.

616 Jósiást – Jósiás Juda tizenhatodik királya, akinek az Úr azt a kegyet engedte, hogy nem érte meg Jeruzsálem pusztulását. (Vö. II. (IV.) Kir. 22, 14–20.)

617 A közziklába rejtett Mózesről lásd II. Móz. 33, 22. verset. Abdiás elrejtéséről viszont nincs szó a Bibliában. Így személyét sem lehet biztosan azonosítani. Talán arra céloz a versíró, aki megmenette az Úr száz prófétáját (I. (III.) Kir. 18, 3–16); vagy arra a kisprófétára, aki fenyegető jövendölést tett Edom ellen. (Abdiás jöv. 1, 1–21.)

628 Mágog (és Góg) a Bibliában az istenellenes hatalmak előképei, vö. Ezek. 38–39. fejezetével.

631 Ebben a sorban van minden chiliasta és apokaliptikus számítás alapigéje: ideig, időkig és fél időig = 1+2+½. L. Dán. 7, 25 és 12, 7.

169.

Kézirata: Szentsei-dk. (1704) 31a–33a. (STOLL 168. sz.) – A végén: „Amen finis”. Kiad. THALY, Ad. I, 173–77. BUDA, SzD 39–41.

Míg a török 1683. július 14-én Bécsset vette ostrom alá, Thököly a Duna bal partján tevékenykedett, maga mellé felkelésre parancsolva az ország népét. Egyik seregrésze meglepte az őrizet nélküli Pozsonyt, és elfoglalta. Mikor azonban Lotaringiai Károly erről értesült, a német sereggel Pozsony felé vette az irányt, s most a császáriak lepték meg a kurucokat, mielőtt Thököly oda beérkezett. Július 29-én Thököly seregét verte meg Lotharingiai Károly. Lehet, hogy a Thökölyt csúfoló vers ezután nemsokára, valószínű mégis, hogy Bécs felszabadítása (szeptember 12.) után keletkezett.

12 Egy szótaggal hosszabb sor.

15 Nolle velle – akarva, nem akarva.

17 Barkóczi Ferenc – a császárpárti Barkóczi István testvére, aki Thökölynek Kara Musztafa eszéki táborában való megjelenése (1683. június) után Szepesi Pállal, Szalay Pállal együtt a török táborban maradt, hogy a töröknek meghódoló magyaroknak menlevelet szerezzen a töröktől. Az év őszén elpártolt Thökölytől.

20 dévántull – azaz divántul, a török főtanácstól, mely itt a török hatalom megszemélyesítőjeként szerepel.

21 Harsányi György Thököly egyik főtisztje volt. Szerepel a *Thököly haditanácsa*-ban is, lásd a 133. sz. alatt.

34 Az Tringyiaj herczeg – Lotharingiai Károly, aki Pozsony alatt megverte Thökölyt.

44 Mast – a. m. most; szolma – a. m. szalma.

52 A *tied* a kor költészetében egy szótagnak számított.

56 Egy szótaggal hosszabb sor.

57 sött – talán *sült* (= bolond) jelentésben áll itt.

60 Két szótaggal hosszabb sor.

64 pap herelő – célzás arra, hogy a bujdosók Felső-Magyarországba való betöréseikkor a katolikus papokkal erőszakoskodtak. A pasquillus műfaji sajátága mások bűneinek a szóban forgó személyre fogása (vö. a Szepesi Pál ellen szóló pasquillussal a 63. sz. alatt), valamint a sajátos kifejezések (pl. 46., 54–55., 58. sorok, az egész 16. versszak).

70 Szombat – Nagyszombat, mely szintén szenvedett a Thököly-féle háborúban.

170.

Kézirata: az RSzK székelykeresztúri Dokumentációs Könyvtárában lévő Komáromi Csipkés György: *Concio* (RMK II, 1064) 1665-ös szebeni kiadása kötéstáblájának belső lapja. Mikrofilmje: MTAK mikrofilmtára: 320/IV.

A címben szereplő betűrövidítéseket nem tudtuk feloldani. Az 1683-as szám után a cím még továbbfolytatódik, de a mikrofilmen alig lehet a szavakat kibetűzni: „Dist. nat. Phosphorat totum per fundit <Phosphorat> orbem. Sic Thomas Christo vivat [?] lumina mundum uterque [?] suo Aenigma Crucificti [?]”. Az első sorok kezdő- és záróbetűi a következő értelmet adják: THAMAS TALALD.

A versíró a Jelenések könyve 21. fejezete ihlette, ahol János evangélista az egyházat az égből leszállt város alakjában írja le. A városnak 12 kapuja van, alapkövei azokból a drágakövekből valók, melyeket a Jelenések könyve 21, 19–20. verse felsorol. A szent város drágakövekből álló falait megénekelte Bornemisza Péter is. (Vö. RMKT 7. kötet 209. lapon a 9–12. strófákkal, és a 250–51. lapon a 46–48. sorokkal).

A vers 6. strófájának az első sorai a levél megcsonkulása folytán hiányoznak. Valószínűleg az ének még több versszakból állott.

171.

Kézírata: OL Teleki Mihály levelezése. XIII. fasc. p. 428–31. Hosszában összehajtott féliekre írva.

Hedri Benedek Sáros megyei régi család sarja az 1660-as években került Erdélybe. Erdélyi indigenatust nyert 1667-ben. Thököly Istvánnak volt a plenipotenciáriusa, és Keczer Ambrus naplója szerint állandó kapcsolatban állott vele. Szolgálatait Apafi fejedelem is igénybe vette. 1663-ban Bécsbe küldte vásárlás céljából (Teleki Mihály-lev. II, 434), 1670-ben újra ott járt. Szentpáli Ferenc az *Imago veritatis* c. munkájában őt is kiemelte: „abajdóc tótként” jött Erdélybe, ahol magyar úrrá vált; Deli Farkas ökreire talált, s most hatlovas hintón jár. Ez a célzás házasságával áll kapcsolatban. Deli Katalin volt a felesége, akit 1683 decemberében az itt közölt ritmusokkal búcsúztattak.

Kiterjedt rokonsága volt, köztük jelentős szerepet játszó személyek, mint Keresztesi Sámuel (89–96. sor), Gyulai Ferenc (97–100. sor), Macskási Boldizsár (121–128. sor) főispánok, Lugosi Ferenc (145–152. sor) Apafi főtitoknokja, Barcsai Ábrahám (157–164. sor) a volt fejedelem testvére, Pekry Lőrinc (185–196. sor). A neves és ismert személyeken kívül elbúcsúztatják jelentéktelen szerepet betöltő, ismeretlen személyektől is, akikre vonatkozólag a vers olyan keveset mond, hogy azonosításuk sem lehetséges, mint Tordai János (133–136. sor), Katona István (153–156. sor), akiket a hasonló nevű kortársak közt nem lehet megkülönböztetni, illetőleg nem ismerjük egyelőre személyüket. Ilyenek pl. Jekelfalusi Gábor (181–184. sor), Török Zsigmond (217–220. sor), Csókási Ferenc (221–228. sor). Nem ismerjük Hedri Benedek és Deli Kató valamennyi gyermekét sem; hogyan lehetett Bánffi Druzsina az elhunyt menyecskéje, ha ugyan azonos személy az általunk ismert, 1679-ben özvegygé vált Tholdi Györgynével. (Vö. a *Hubai-k.* keltezetlen énekeiről szóló bev. részzel.) Valószínű azonban, hogy ez utóbbi esetben a 229. sor előtti címben névcseré történt.

5 vers – olv. véres.

15 hagiomanyat – meghagyását, parancsát.

19 iszoppal – olv. iszappal.

23 ei – olv. éj.

36 sellyeben – koporsóban.

40 A sor után a kéziratban egy cím számára elegendő üresen hagyott rész van. A címet valószínűsíti az is, hogy megváltozik a továbbiakban a búcsúztató versformája.

60 A sor utáni cím: Erdély méltóságos fejedelmétől.

69 Ezechias – Júda 13. királya, jámborul uralkodott 29 esztendeig.

76 A sor utáni cím: Erdély méltóságos fejedelemasszonyától.

97–120 Gyulai Ferenc, Éva és Anna testvérek voltak, Gyulai Ferenc váradi kapitány unokái. A Hedrinével való rokoni kapcsolataikat nem ismerjük.

121 Macskási Boldizsár 1680-tól Belső-Szolnok megye főispánja.

129 Szalánczi István Erdély politikai, diplomáciai életében játszott szerepet, egyik lányát Tordai Ferenc vette el, feltehetőleg így került Hedriné rokonságba a következő részben emlegetett Tordai Jánossal.

137 Bulcsesti Sára egy román földbirtokos és Szalánczi Anna lánya volt. Az ura, Székely László, Apafi főpostamestere.

145 Az „azon vérből s ágból való” Lugosi Ferencsel a rokonsági fokot nem ismerjük; Lugosi alacsony sorból emelkedett fel.

157 Nem ismerjük a Barcsai Ábráhámmal való rokonsági fokot sem. Ennek első felesége a pokafalvi Rádai családból származott Klára volt, akitől lentebb szintén elbúcsúzik Hedriné. A sor előtti címben az affinibus jelentése: a sógorságban állóktól.

165 Felvinczi János a Bethlen Gábortól megnevesített Felvinczi Márton fia lehet. (WERESS S.: Torda őcsaládai. Torda 1890. 121.)

182 Jekelfalsi – a szótagszám miatt vonta össze a Jekelfalusit.

185 Pekri Lőrinc valóban Hedriné veje volt, első felesége Hedri Katalin lévén. (Vö. SZÁDECZKY LAJOS: Gróf Pekry Lőrinc levéltára. Száz 1908. 317.)

197 Petrőczy Kata Szidónia a harmadik felesége volt Hedriné vejének, ezért nevezi lánya helyett lányának.

205 A sor előtti latin cím: Az atyafiaktól és Rádai Zsigmond úrtól. Ez utóbbihoz fűződő rokoni kapcsolat azonban ismeretlen előttünk. A *cognatus* fogalmába a korban sok minden belefért.

229 *Bethlen* Druzina tévedésből kerülhetett a címben szereplő *Banfi* helyébe. (Vö. a bevezetésben mondottakkal!) A címben szereplő *a nuru* a. m. a menyétől.

277 A sor előtti cím: a körülállóktól.

172.

Nyomatott kiadása: **Somosi Petkó János: Menyország Dicsőssége, Pokol Rettenetessége.** Kassa 1683. (RMK I, 1299.) Kiad. HARSÁNYI ISTVÁN, SpRefL 1910. 366–67 és uő.: *Üstökös Csillag* (Sárospatak 1910) Függelék 20–22. – A versszöveg után: „Haec Amoris et Honoris ergo animo labenti apposuit, Petrus S. Kisztei, Ecclesiae Göncziensis pro tempore Magister indignus” záradék olvasható. A kissé hosszúra nyúlt cím: *In Conciones Sacras Regni Coelorum Gloriam, et Gehennae Terrorem, Opera ac Studio Reverendi¹ ac Clarissimi Viri Domini Johannis P. Somosi, Inspectoris Fratrum Diocesis Abauvárosiensis Sárosiensis et Tornensis pro tempore vigilantissi, nec non Patris sui observandissimi, graphice delineantes.* A szöveget HARSÁNYI alapján adjuk. Kisztei 1683-ban gönci lelkészként írta meg ajánlóversét, melyben esperesének épületes könyvét dicséri és ajánlja olvasásra. Életéről keveset tudunk. 1650 körül született Kiszten. Sárospatakon tanult, 1666. július 5-én írta itt alá az iskola törvényeit. 1670. április 17-től egy évig szeniori tisztséget viselt. A *Registrum Historicum Johannis Tsétsi* sárospataki másolata a 41. sz. 33. levélen azt tartalmazza róla, hogy előbb Gyöngyösön, majd Göncön és egyéb helyeken prédikátoroskodott. („Fit Pastor celebris Gyöngyösini, Göncini etc.” – HARSÁNYI ISTVÁN Kisztei Péter élete és munkái. Toldalékként az *Üstökös Csillag* c. kiadvány mellett. 4. l.) Harsányi feltételezi, hogy külföldön is járt, bár neve eddig nem került elő a külső akadémiákat látogató magyarországi hallgatók közt.)

Nem ismeretes, mikortól és mennyi időt szolgált Gyöngyösön, éppen úgy ismeretlen a Göncön eltöltött prédikátoroskodásának ideje is. Annyi kétségtelen, hogy 1682-ben itt lelkészkedett, mivel a Halley-féle üstökös megjelenése után Göncön két ízben is prédikált az üstökösről (1682. március 2-án és 16-án). A következő esztendőben Kassán mindkét beszédét kinyomtatta: *Üstökös Csillag; Avagy: Olly edgyügyü rövid Elmélkedés, mellyben meg-mutogatódik, mind a' Szent Irási Tudomány szerint, s' mind a' külső Historiákból, és a' minden időbéli Experentiából, micsoda itéletben kellyen lenni kinek kinek az üstökös Csillagok felől.* (RMK I, 1023.) Munkáját betűhív kiadásban közölte Harsányi.

Említésre érdemes, hogy a kiadást Kisztei Thököly Imrének ajánlotta, „szerencsés és győzedelmes uralkodást, dolgaiban boldog elő-menetelt” kívánva néki. Az 1682. november 28-i keltezésű ajánlásban dicséri, hogy felvállalta a magyar nemzet terhes gondját, fegyvert visel és fáradozik testi-lelki szabadságunkért. Ugyanakkor azonban kifejezést ad annak a félelmének, hogy a törökkel való szövetkezés veszélyessé válhat, mert megmenekedvén az Oroszlántól (a némettől), a Medvével (a törökkel) találkozhatjuk magunkat szemben.

Két prédikációján, ajánló versén kívül más munkáját nem ismerjük. Élete további soráról sem rendelkezünk adatokkal.

173.

Kézirata: OSzK Kt Fol. Hung. 1390. II. 298ab. Thaly Kálmán kéziratgyűjteményében olvasható a tőle származó másolatban. Kiad. VARGA, KKK 72. sz. Bizonyára ő írta a vers fölé az alábbi címet: *Névnapi köszöntővers Thököly Imréhez nővérétől. 1684.* – A szöveg előtt megszólítás olvasható: „Édes Kedves Kegyelmes Uram”. A végén pedig ez a záradék: „Nagyságodnak engedelmes és

¹ Revevendi

alázatos szolgálója míg él Gróff Theököli Mária.” A szöveget Thaly másolata alapján közöljük.

A verses köszöntőlevelet Thaly a vörösvári levéltár 1684. évi rendezetlen aktái között találta. Kuruc költészeti gyűjteményében feltehetőleg azért nem tette közzé, mert költészetileg gyenge alkotás. Éppen ezért nem gondolhatunk arra, hogy ő írta, bár az eredeti levél ez ideig nem került elő.

A versben nincs határozottan névnap-i köszöntésről szó. Az utolsó sorban azt kívánja Thököly Mária, az Isten adjon Thökölyeknek fiúgyermeket. Ebből arra következtethetünk, hogy a verses levél még 1683. március 28-a előtt keletkezett. Zrínyi Ilona ekkor hozta világra fiacskáját, aki azonban pár nap múlva, április 3-án meghalt. Ez előtt írhatta Thököly Imre húga (ekkor a kivégzett Nádasdy Ferenc fiának, Istvánnak a felesége) ezt a verses levelet.

3 Mediánt – aorta medianát, azaz verőeret.

11 Cresust – Krózust, a mesés gazdagságáról híres líd királyt.

22 A sor a Thököly-gyerekek 1670. évi menekülésére céloz.

174.

Nyomatott kiadása: **Marosi István: Füge Fiszek...** Kolozsvár 1672. A címlap verzőján. (RMK I, 1129.)

Marosi Istvánról lásd a következő szám alatti jegyzetet.

175.

Kézirata: MTAK Ms 169. A szöveg végén álló évszám – 1695 – a lejegyzés időpontját jelöli, mivel Marosi szerzeményét az 1684. május 12-i partiális zsinat alkalmára írta, ahogyan erről a latin cím tájékoztat. A kézirat átázás és elrongyolódás miatt nehezen olvasható.

Marosi István életéről csak keveset tudunk. ZOVÁNYI szerint (ZovLex 390) Debrecenben tanult, honnan 1664-ben rektornak vitték Szilágynagyfaluba. 1666-tól Krasznahorvátiban lelkészkedett, itt volt 1672-ben is. 1680-tól Egrespatakon működött. Halálának idejét nem ismerjük. (PETRI MÓR: Szilágy vármegye monográfiája. I. Bp. 1901. 626.)

Az előző szám alatt közölt kétsoros versikéjével kapcsolatban említett munkáján és ezen a versén kívül más írói tevékenységéről nincsen tudomásunk.

A *Topica descriptio Sylvaniae* címmel emlegetett (ZovLex 390; PETRI: i. m. I, 626; KLANICZAY TIBOR: Beszámoló a román Népköztársaság könyvtáraiban végzett kutatásaimról. MTA I. OK 1953. 352) verse bizonyára az itt közölttel azonos. Ez tűnik ki mind Petrinek a Szilágyság földrajzával kapcsolatosan a Marosi szerzeményéről mondott (PETRI: i. m. I, 124), mind Klaniczaynak a soraiból. De Petri szavaiból arra gondolhatna az ember, hogy az általa ismert írás, melyet neki Borbély Samu küldött el Kovács Mihálynak 1740-ben Krasznán készült másolataként (említ egy másik másolatot is BÍRÓ Sámuel birtokában lévő kéziratos könyvből) hosszabb volt az általunk kiadott versezetnél; annak a bevezető hat versszaknak a kezdősora pedig („Kegyes jó olvasó olvassad jó szivel...”), melyet Klaniczay idéz Borbély Samunak csonka versmásolatából – a volt Erdélyi Múzeumnak levéltárából –, nem szerepel az itt közölt szövegben, ami szintén arra mutat, hogy Marosi versének két változata volt.

A vers címe magyarul: „A szilágysági föld rövid leírása, avagy a Szilágy dicséretére röviden szerzett és a parciális zsinat tiszteletére alkalmazott ritmusok, hol latin kifejezésmóddal, hol magyar nyelven írva; a részszinaton pedig 1684. év máj. 15-én eldeclamáltak.”

1 A sor előtti latin alcím: Bevezetés. Az üdvözlésről. Az egyház.

1–4 Magyarul: Légy üdvöz, Szilágyi gyülekezet; élj jámborul, tiszteletes atyafiság; tündökölj éreynekkel szent társaság, maradj meg békeességben most és mindörökké.

13 A sor előtti Propositio = A mondanivaló summája.

18 Summásan röviden felvázolom.

20 adjunctumit – tartozékit.

22 rite apicalom – illően alkalmazom.

23 cohonestalom – megtisztulem.

24 pie concludalom – kegyesen bezárom.

25 A sor előtti alcím: A jóindulat megnyerése.

29 A denominacione = az elnevezésről.

- 35 erdelyet azok transcendallyak – azok általmennek erdején.
 37 A sor előtt: Partes = részei.
 43 vig helye – véghelye.
 45 Középszolnoknak alispánja van.
 49 A sor előtt álló alcím magyarul: a közeli, körüllevő hegyekről. Az Edeny kertye = Éden kertje.
 52 Zanokkal – Zálnokkal; Bikkel – Bükkel.
 53 A sor előtt: A fluvijs = folyóiról.
 54 Barattyunak – Berettyónak.
 57 A sor előtt: Fluvij congreidentes = a mellékfolyók.
 60 esöngle – esik le, azaz ered.
 61–64 A strófában szereplő patakok Szilágy déli részében található; Horvat, Keczel, Raton (Ráton) – helynevek (vö. PETRI: i. m. I, 124. s köv. lapjaival); Karaszna – Kraszna.
 70 Szilágyfőkeresztúr és Göröcsön a Szilágy patak két ágának forrásvidéke.
 73 A sor előtt: A piscinis = a halastavakról.
 78 Vesselényi – Wesselényi Pál.
 79 Seredj – Serédi Benedek, 1682-től somlyói kapitány.
 80 Gyerőffy – Gyerőffi György.
 81 A sor előtti alcím kb.: a csinálója ürügyén; Praepost varj – Prépostvári Zsigmond.
 89 tetes – magas.
 93 A sor előtti alcím: A környező hegyekről, hegyoldali szántóföldekről, mezőségekről, kertekről, dombokról, völgyekről, bércekről, gyümölcsfákról, erdőkről, barmokról, a vadakról, madarakról, ...
 101 A sor előtti alcím: A hasonlókrol és eltérőkről.
 102 Gosen földjét adta József apjának és a vele Egyiptomba jövknek (I. Móz. 47, 6).
 112 A sor utáni alcím: Határai.
 114 Dobasag – Kisdoba, Nagydoba.
 117 A sor előtti alcím: az oldalszélekről.
 121 A sor előtti alcím: a szomszédos helyekről.
 125 A sor előtti alcím: Az utakról; collimalnak – összefutnak.
 129 A sor előtti: A viatoribus = az utazókról; handa banda. A TSz szerint: handabandázik a. m. elhadar (I, 801). Itt nyilván nagybeszédű, sokat fecsegő, handabandázó árus embert jelenthet.
 131 labanczos az uttya – Szatmárban német őrség volt.
 132 confiniumja – szomszédsága.
 133 A sor előtti Ab utilj = hasznáról.
 137 A sor előtti cím: A birtokosokról és a lakosokról.
 149 A sor előtti alcím: Az eklézsia megtisztelése következik.
 152 Mert értelmes és tiszta a teológiája.
 153 commembrumj – tagjai.
 154 A sor két szótaggal rövidebb.
 156 prudentes – bölcsék; expertusok – tapasztaltak.
 169 Az általános, a sajátos és a közönséges erények a sor előtti latin alcím magyar fordítása.
 176 És végezetül az állhatatosság.
 181–184 Magyarul: És amiket nekem ajándékozott a gyengécske Fortuna, szívesen közlöm azokat veletek; és ha valamikor kövérebbek lesznek adományai, én is megvendéghetek lakomával.
 185–188 Magyarul: Egyetek hát az eléhozottakból, melyeket szegényesen az asztalokra helyeztem, szaporán [?] kevert [?] fehér lisztből süttött süteményeket.
 189–192 Magyarul: Kostoljátok meg, igyatok bort a fa- vagy cserépedényekből, de ha valakinek elég nem leszen, azt tulajdonítsátok a szegényes Fortunának.
 193–196 Magyarul: Én is a földből vétettem, közönséges házasember vagyok; vidáman adom elő, amit tudok; nem azt tudom nyújtani, mit szeretnék, higgyétek el, kérek, hanem amit a senior sors hozott nekem. – A 196. sor ezek szerint arra vall, hogy Marosi esperes volt ebben az időben.
 201–204 Mégis azt kívánom: mennél tovább éljete, éljete, sok napokat érjete; a Szilágyi gyülekezet kívül-belül békességben maradjon! Isten hozzátok!

Somorja tanácstermében lévő képről kiad. TANÁCS MIHÁLY, Hazánk és a Külföld 1869. 332. Kiadásunk alapja ennek a közlésnek a szövege.

Az ének tárgya Somorja csallóközi városka sorsa az 1683-as bécsi ostrom alatt és az azt követő időkben. 1683-ban a kurucok Géczy Zsigmond parancsnoksága alatt meglepték Pozsonyt és elfoglalták. Lotharingiai Károly csapatai azonban gyorsan visszavették, és Thököly seregét Pozsony alatt megverték. Bécs felmentése megnyitotta az utat a császári csapatok előtt; Buda azonban még nem szabadult fel, mint ahogyan a 24. sor mondja. Emiatt a sor miatt arra gondolhatnánk, hogy a verset csak később szerezték. A közlő szerint azonban a szöveg után ott áll a dátum: „Anno 1684. november 26.”

1 Somoria – itt is, a 27. sorban is négy szótagúnak olvasandó, így jó a szótagszám.

8 Járendorf vagy Jándorf, Horvátjándorf Moson megyei helység.

14 fótodig – fottodig.

24 megszabadult – az első kiadásban is zárójelbe téve; valószínűleg kikövetkeztetett szó; lehetséges, hogy rosszul kikövetkeztetett, hiszen Budát 1686-ban szabadították fel.

29 provizio – eleség; forspont – katonaság szállítása; porció – természetben fizetett hadiadó.

39 Pálffy János gróf volt Pozsony megye főispánja.

Kézirata: OSzK Kt Fol. Hung. 2904. 30a–31b.

A szöveg után: „Amen”. Kiad. KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ: Kunszabadszállási Mihály veszedelme éneke Ráckeve 1684. évi futásáról. Insula. Ráckevei Járás Honismereti Tájékoztató. 1976. 9–17.

A versfőkben KVNSZABADSZALLASI MIHALJ SZÖRZÖTTEM olvasható. Nevéből következtetve a Kunságból, Szabadszállásról került Ráckevére, ahol nótárius lett. Neki köszönhető, hogy Ráckeve legrégebb jegyzőkönyve, továbbá Skaricza Máténak Kevi városáról szóló históriája ránk maradt. A fenti jelzetű kézirat Skariczának a történeti énekével kezdődik: „Kevi Varassarol valo szep Historia Mellyet Scaricius Mathe itt valo Praedicatorságában szerzett Anno 1600 [helyesen 1581!]. Renovatatott az Protocolummal edgyütt Szabad Szállási Mihaly itt való Notarius által Anno 1700.” (1a–5a.) A kézirat több ráckevei vonatkozású feljegyzést tartalmaz; pl. a prédikátorok nevét 1606-tól 1746-ig; a bírák nevét szintén 1606-tól 1746-ig. Ebben a részben írja 1684-ről: „Kerek György Babarcsi Péterrel [voltak ti. a bírák]. Ezeknek idejekben Budát meg szállották, mely miatt az város Pusztulasra es lakosi bujdosásra jutottak .s. az Biróis szamatatlan holt ugyan akkor az futasban meg.”

Az 1684-i ráckevei veszedelmet személyesen élhette át. A város jegyzője volt 1708-ban is, amit a városi feljegyzések is igazolnak. (KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ: i. m. 10.) 1722 után már más jegyző neve szerepel a protokollumban.

Az ének tárgya Buda 1684-i (július 15-től október végéig tartó) sikertelen ostroma idején Ráckeve lakóinak a lengyel és német seregrészekről szenvedett viszontagsága, illetőleg ezt követően a székesfehérvári török miatti szenvedése.

Mínthogy az ének Kunszabadszállási saját kezű lejegyzésében maradt ránk, az autográf szöveget paleográfiai hűséggel közöljük.

A cím után latin megjegyzés olvasható: „Vide supra annum notat[um]”, amely valószínűleg az 1684. évről fentebb idézett megjegyzésre utal.

11 nővi – tépi, cibálja. (A nyű ige alakja.)

25 salagvardat – védelmet biztosító iratot, menlevelet.

40 be takartak – betakarítottak, beletettek.

43 médyünk – mit tegyünk; a sor értelme: mivel a németek fegyveresen vannak, mit tegyünk?

75 tárgj – céltábla.

78 Angyalinoi Sziget – sziget a Duna-ágban.

79 cselédünkre – családunkra (a 139. sorban is így).

90 takartunk – takarítottunk be.

106 Becsére – Szigetbecse, település Ráckevétől délre.

109 egy ideń – egy ideig.

115 pór – por, lópor.

- 118 Somolyoban – ahogyan a 122. sorban olvasható: Somlyó szigetbe.
 124 ki száno – valószínűleg *ki szána* értelemben.
 132 gallyákra – olv. gályákra.
 144 málé – kukoricalisztből készült.
 146 egy kilát – a kila különböző vidékeken más és más űrmérték, de mindenhol 50 liter alatt;
 szeleletlen – tisztítatlan, rostátlan.
 151 őllettünk – őrlöttünk.
 155 Tölymak – tölgymakk.

178.

Kézirata: **Körmendi-k.** (1684) C–F. (STOLL 114. sz.) – A szöveg előtt az alábbi ajánló sorokat találjuk: „Ezekett, az Eörvendező Magyar Strophákatt, Seu: Verseket Á Nemes es Nemzetes Thaba János Nagy Jó-Akaró, Becsülletes Vrának Szivessen ajánllyá; Á Körmöndi Orthodoxa, és Reformáta Scholának, pro tempore Méltatlann Directora: Baxai György. Ad Diem 27. Xbris Anni Gratiae 1684. Scilicet Ad Diem Sancti Johannis.” A szöveg után: „Per Eundem qui Supra.” Kiad. DÉZSI LAJOS, ItK 1928. 229–31. Az öt első versszak verseiben: THABA, végső betűiben: JÁNOS olvasható.

Ez a János-napi verses köszöntő vezeti be a gyűjteményt, melyet Thaba János számára írt össze a körmendi iskolamester, Baxai (Baksai) Textor (Takács) György. Életéről nem sikerült adatokat szereznünk. Valószínűnek látszik, hogy a gyűjteménynek nemcsak ezt a versét szerezte, hanem a többi csak ebben a kéziratban olvasható, illetőleg először itt feltűnő daraboknak vagy azok egyike-másikának is ő az írója. (Vö. kötetünk 205–208. sz. énekeivel.) A Thaba Jánoshoz szóló köszöntőnek kétségkívül ő a szerzője, azért a kéziratnak ezt a darabját paleográfiai hűséggel adjuk. Mivel bizonyítékaink nincsenek, hogy a gyűjtemény előbb említett énekeit is ő írta, azokat ismeretlen szerző alkotásaként közöljük.

Thaba Jánosról nem tudunk bizonyosat mondani. Adataink vannak rá, hogy 1649-ben élték Thabák Körmenden. Az ez év január 22-én végzett összeírás szerint Tába Ferencnéen kívül két Tába János is lakott a városban. Mindkettőjüknek egy kályhás és egy füstös szobából, 2 kamarából álló háza volt egy egész telken, melyhez 16–16 hold föld tartozott, továbbá évente 4 szekér szénát termő rét. Mindkettőjüknek 10–10 lóra való istállója is volt. (ILA BÁLINT: Körmend összeírása 1649. Ethn 1967. 556, 559, 564.) Közülük valamelyikükkel, esetleg valamelyikük fiával lehet azonos Baksai T. György fautora. Lehetséges, hogy a Thabák régebbi nemzedékét abban a Thaba Bálintban, Andrásban, Balázsban kell keresnünk, akiknek 1625-ben Thaba Tamás körmendi származású teológus a Franekerben kinyomtatott disputációját ajánlotta. (RMK III, 1379.)

- 14 Hoc in Praeterito – ezt a múltban.
 15 Quòd Tempore suo – hogy a maga idejében.
 16 Sed Sine Peccato – de véték nélkül.
 18 Ézsaiás (Izaiás) jövődőlésében számos helyen szól a Messiásról. Baxainak következő sorai nem egy határozott helyre való utalások, hanem Izaiás néhány passzusának a visszhangja.
 25 A jövődömondó Bálaám az Izraelre mondott negyedik áldásában beszél a Jákob törzséből eredő csillagról (Dávid!), a Messiást jelképező királyi pálcáról. (IV. Móz. 24, 17.)
 38 et in Exiliis – számkivetésben is.
 40 Szent István – a kereszténység első mártírja.
 47 Kegyednek – vö. MÉSZÖLY GEDEON: Kegyed. MNy 1920. 14.

179.

Kézirata: **Györi György-ék.** (1692) 37a–38b. (STOLL 124. sz.) – A szöveg után: „Amen. Declamata per Dominum Stephanum Kolthi, Illustrissimae Scholae Szatthmariensis Seniore. Finis.”

A gyászbeszédbe ágyazott vers nem egyetlen „betétje” a prédikációnak, melynek címe így szól: *Oratio Funerbrs. Ad Solennes exequias Generosj Domini Francisci Marothi de Gacsaly Anno 1685. die 6. Januarii Ab Universitate Comitatus Szatthmariensis Exordium a Circumst. loci et personae.* A kéziratban közvetlenül a halotti gyászbeszédet megelőző verses panegiricusból három részletben szó szerint vagy csekély változtatással idéz több versszakot. (A Vay Péterné Zoltan Anna temetésére írt verset lásd kötetünkben 198. sz. alatt.) Így a 10–11., 12–14., 20. és 15. strófiákat. Valószínű, hogy

nem eredeti alkotás, hanem valamelyik búcsúztatóból vagy halotti énekből való átemelés az alábbi három sor is:

Oh, sem vénnek, sem gyermeknek nem kedvező rut halál,
Mert ha kire történetből rá talál,
Mindenenket véletlenül lekaszál.

Önálló szerzeménynek érződik azonban a prédikációt berekesztő rövid búcsúztató.

Az elhunyt a Szatmár megyei Maróthiakból való. A családnak többek között Gacsályban, Rosályban voltak birtokai. Maróthi Ferenc 1657-ben vette meg Nábrádot Gyulaffy Lászlónétól. A búcsúztatóban említett Mihály fia 1687-ben Szatmár megye szolgabírája, István pedig 1697-ben adórovó volt. (Vö. SZIRMAY ANTAL: Szatmár vármegye fekvése... Buda 1808. I, 133, 137.) Mária nevű lányától, két menyétől és unokáitól búcsúztatja még Kolthi István, 1685-ben a szatmári iskola szeniora.

Róla alig tudunk valamit. Szatmárról visszament a debreceni kollégiumba. Kétsoros latin versikével ott szerepel ő is a kollégium alumnusai közt, akik Felvinczi Sándor halálakor emléksorokat írtak az annak halálára kinyomtatott gyászversfüzetbe. (RMK II, 1580.)

180.

Kézirata: Kornis Ádám bacai levéltárában volt. Innen először kiad. TORMA KÁROLY, Kolozsvári Nagy Naptár 1865. 98–100. Másodszor közölte VERESS ENDRE: A Göncz-ruszkai Kornis család anyakönyve (1446–1917). Bp. 1917. 79–80. – A versfőkben: KORNJS GASPARELTE.

Kiadásunkban Veress publikációjából vettük át a szöveget.

Kornis Gáspárról lásd a 164. szám alatti jegyzetet.

Szokatlan jelenség, hogy a búcsúztatóban és az epitáfiumban szereplő személyről szóló versek keletkezését két esztendő választja el egymástól. Magyarázatul az szolgál, hogy a siremlék csak 1685-ben készült el.

5–8 A sorokban az 1648-ban elhunyt Kornis Zsigmondról, bihari főispánról van szó, aki 1630-ban Nagyszalontánál győzelmet aratott a törökön. Nagybátyja volt Kornis Gáspár apjának.

9–12 Kornis Ferenc II. Rákóczi György lengyelországi hadjáratában tatár fogságba jutott. Megfogadta, hogy ha kiszabadul a fogságból, zarándokutat tesz Olaszországba. Elkísérte útjára Gáspár fia is (vö. a 11. strófaváll!). Lorettói útjáról hazatértében Bécsben halt meg.

44 Kornis Gáspár egy ideig Zrínyi Miklósnak, a költőnek az udvarában is tartózkodott.

181.

Nyomtatott kiadása: Rényes István: *Tekintetes Es Nemzetes Krompáchi Üdösbik Holló Szigmondnak, Felső Császárnak, és Koronás Királyink ötven esztendeig való igaz és álhatalos hívségű jámbor Szólgájának, Magyar és Szepesi Kamarák Tanátságának, Éltében Erdemlett Jeles Dicsőrete ... Lőcsé 1685.* (RMK I, 1344.) A címlap verzóján.

Amint a Szepesváralján elhangzott prédikációból megtudhatjuk, Holló Zsigmond – Holló Mátyás és Klobusiczki Erzsébet fia – lutheránus vallású volt; mikor Homonnán a jezsuiták iskolájában tanult, apja akarata ellenére katolizált. 75 éves korában halt meg. A halotti beszédet mondó Rényes István sem volt születésekor katolikus, amint ugyancsak kiténik a prédikációjából.

Rényes István Nagyváradon született 1647. december 5-én, reformátusként. 1663-ban lett katolikus. 1666-ban belépett a jezsuita rendbe. Kassán tanított grammatikát, filozófiát, majd teológiát. Később Trencsénbe került, ott működött rektorként. A jezsuita növendékek magistere, magyar prédikátor volt. Pozsonyban halt meg 1699. július 7-én.

Mindössze két halotti prédikációja jelent meg nyomtatásban. Az egyiket gróf Csáky István (Felső-Magyarország generálisa) feleségének, Milieth Klára Annának temetésén mondta el. Nyomtatásban az Lőcsén 1685-ben jelent meg. (RMK I, 1343.) A másik a fent idézett címmel kiadott halotti beszéde, mely ugyanebben az évben latinul is napvilágot látott Lőcsén. (RMK II, 1571.) A latin kiadás címlapjának verzóján megtaláljuk a magyar versnek megfelelő szöveget:

ANNULUS, ET CORVUS, LEO, CRUX, AQVILAEQUE VOLANTES,
SYMBOLA sunt, factis clarificata meis.
Ad CORVI senium Regi, Patriaeque, Deoque,
In CRUCIBUS multis obsequiosus eram.
Caesareis AQUILIS constanti mente fidelis,
Et LEO contra hostes, REX LEOPOLDE, Tuos.
Hinc mea Pannonicum rutilavit fama per Orbem,
ANNULUS in digitis ceu rutilare solet.

182.

Nyomtatott kiadása: **Rényes István: Tekintetes Es Nemzetes Krompáchi Üdösbik Hollo Sigmond-nak ... Dicsirete.** Lőcse 1685. (RMK I, 1344) utolsó lap.

A latin kiadásban nincs latin megfelelője, ott egy lapidáris stílusú latin nyelvű sírfelirat (9 sorban) fejezi be a kiadványt.

183.

Kézirata: **Czerey János-ék.** 155b–156ab. (STOLL 55. sz.)

Az énekeskönyv összeírójáról, első tulajdonosáról, Czerey Jánosról szó volt sorozatunk 7. kötetében. A gyűjtemény 105–108. és 138–73. levelein található énekanyagot közöltük a sorozat 9. kötetében a 193–219. sz. alatt. Csupán az itt kiadott búcsúztatót soroltuk be a jelen kötetbe, mivel a második sorában megadott évszám 1685, és így keletkezésénél fogva beleesik az itt közzétett énekanyagba.

A búcsúztató a gyűjteménynek legnehezebben olvasható darabja. Különösen a levelek alsó és felső széle elrongyolódott, összerosódott, kifakult írását lehetetlen kibetűzni. Átnedvesedés következtében az írás helyenként az olvashatatlanságig megfakult, máskor meg a túloldalról átütő betűk nehezítik az olvasást.

Amennyi a szövegből kibetűzhető, elegendő annak megállapítására, hogy mint a gyűjtemény többi búcsúztatója, ez is falusi környezetben keletkezett, műfajilag ugyanazok a vonások jellemzik. Az Orbay nemzetségtől, két fiától és lányától búcsúzó halott személyét nem sikerült azonosítanunk, bár nevét a kilencedik sor megadja: Sánta Jánosné.

40 seljenel – koporsónál. (Előfordul a 49. sorban is.)

184.

Kézirata: **Györi György-ék.** (1692) 39ab. (STOLL 124. sz.) – A szöveg végén: „Amen”.

A névtelen szerzőtől származó elégiában elsiratott ifjú ismeretlen személy. Annnyt tudunk meg a versből, hogy megölték. Bizonyára a sárospataki–gyulafehérvári kollégium növendéke volt, s onnan került ki a versszerző is. Keletkezési idejét nem ismerjük, de mivel az előtte álló vers 1685. január 6-án, az utána olvasható gyászbeszéd szintén 1685-ben hangzott el, logikus feltevés, hogy ez az elégia is 1685-ben keletkezett. – Az elégia kissé szokatlan hangnemben fejeződik be.

41 Zachariás vére – régi hagyomány szerint Keresztelő János apját, Zakariást Heródes megölette a templomban a betlehemi gyermekgyilkosságok idején. De más, Zakariás nevű próféták templomban történt erőszakos haláláról is tudunk. (Vö. Mát. 23, 35.)

52 Phlegeton – tulajdonképpen az alvilág egyik folyója, itt azonban az alvilág, a pokol értelmében áll.

185.

Kézirata: **Györi György-ék.** (1692) (STOLL 124. sz.) – A végén: „Amen”.

Nem tudjuk, ki mondta el a gyászbeszédet a harmadfél éves korában elhunyt Rajki Zsigmond felett. A kéziratba *Oratio Funebris. In obitum filij dilecti Generosj Domini Johannis Rajki. Anno 1685* címmel másolták bele.

SZIRMAY ANTAL: Szatmár vármegye fekvése (Buda 1808. I, 132–33) c. munkájában Szatmár megye szolgabírájaként említi Rajki Jánosokat 1658-ból, illetőleg 1695-ből. Ez utóbbinál és Újhelyi

Máriának volt a fiacskája Zsigmond. A *Győri György-ék*. 43a lapján kezdődő ének 1690-ben az anyját búcsúztatja, nagyjából ugyanazoktól a családoktól, akiket a szóban forgó gyászbeszédet záró vers is említ. A Paksi (Paxi), Becski, Újhelyi, Kálnási, Máriási család tagjaitól, akik Szabolcs és Szatmár megyében éltek, legalábbis nagyjából. Az Újhelyiek egyik ága Ugocsa megyéből származott Szatmárba; Gacsályban, Rosályon voltak jószágai. (Vö. SZIRMAY ANTAL: Notitia comitatus Ugochiensis. Pest 1805. 56, 57, 57.)

a) Lehetséges, hogy mint a kézirat más gyászbeszédeiben gyakori, ez a rövid betét átvétel más búcsúztatóból.

b) 16 czélt – csejt.

43 Hermon – Palesztina északi határán; innen ered a Jordán.

89 Becski György 1684–86-, 1693-ban Szatmár megye alispánja volt. (Vö. SZIRMAY: Szatmár vármegye fekvése... I, 129.)

122 hazatok – házatok.

186.

Nyomtatott kiadása: *Nógrádi Benedek: De Fundamentalibus Fidei Capitibus*. Leiden 1686. (RMK III, 3406.) C2b. – A szöveg után: „Applaudet Nicolaus Apáti, Ungarus à Debrecen.”

A magyar sorok az alábbi latin szöveg után következnek:

Fers aliquid Benedicte mihi? Fero. Quid? Satis. Euge!
Te verum Christi discipulum esse probo.
Quid fers? Jam peto benedictum, Quid Benedicte?
Plausibus innumeris gaudia lata, Fidem.
Est Benedicte θεω-bene, campum pandis aperto,
Marte – λóγω, reserans, dulcis Amice fidem.
Siccine firma fides tibi jam patiendo recunt.
Nil penitus? rutilam nomen et omen habes.
Est res grata Deo, fateor, cum dogmata tractas
Utilitate sacra: sic pietate, fidem.
Haec est vera fides, quam tu Defendere tentas:
Hic Benedicte tibi gratulor ipse. Vale.

A magyar verset *Ungarice* címszó köti a latinhoz.

Apáti (teljes nevén A. Madár) Miklós 1662. december 4-én született Debrecenben. Itt végezte iskoláit. 1682–84-ben tógátus ifjúként tanított az alsó osztályokban. 1685 nyarán külföldi akadémikákra ment. Előbb Leidenben, Franekerben, majd Utrechtben tanult. 1687-ben Amszterdamban is megfordult. Találkozott Tótfalusiival, aki rábízta az általa kinyomtatott Biblia-példányok hazaszállítását. 1689. szeptember 5-én indult útnak nagy csomó láda, bála könyvvel. Csak 1690. június közepén ért haza, mert útközben Lengyelországban sok viszontagságon ment keresztül. Ezekről és további életéről is a mind ez ideig kéziratban lévő *Adversaria*-ban (Debreceni Református Kollégiumi Nagykönyvtár R. 617.) számol be.

Itthon előbb Galambos Ferenc udvarában prédikátoroskodott Deregnőn. 1703 körül Nagykapuson, majd Dobóruszván, Varannón (1707), Lasztocon (1713 k.), Nagytoronján, Bodrogkeresztúron, 1721-től Debrecenben lelkészkedett. (Vö. BÁN IMRE: Adatok Apáti Miklós életrajzához. FK 1958. 433–39.)

Apáti a cartesianus, coccejanus eszméket vallotta. (Vö. ERDÉLYI JÁNOS: A hazai bölcsészet történetéhez. 3. Apáti Miklós. SpFüz 1857/58. 623–35. – TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF: Magyar cartesianusok. Min. 1933. 20–68 és Magyar irodalom – világirodalom. I. Bp. 1961, 173–216.) Hatással volt azonban rá a misztikus Poiret és Kempis Tamás is. Ez elsősorban a *Vita Triumphans Civilis, Sive, Universa Vitae Humanae Peripheria, Ad Mentem Illustris Herois et Philosophie D. Renati Des Cartes: Ex unico Centro deducta* c. művében figyelhető meg. (Amsterdam 1688. – RMK III, 3491.) Ez a munkája azért is érdekes, mert benne a számos versidőzet között Apáti saját fordításában több Beniczky Pétertől szerzett versnek a latin fordítását is megtaláljuk. Így

a 82–83. lapokon *A méhecske rosáruól széd édes mézet*; a 83–85. lapon a *Crocodilus mint kisgyermek* 17, a 273–77. lapokon *Az ló mind addig fut* 12 strófáját. (Vö. TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF: Beniczky Péter latin fordításban. ItK 1936. 443–46.)

Ezen a munkáján kívül leideni éveiben jelent meg nyomtatásban a *Disputatio Theologico-Critica Tripartita tōv Urim et Thummim* (1686. – RMK III, 3402) és a *De Virga Mosis* c. (Leiden 1687. – RMK III, 3445). Életéről, utazási és családi körülményeiről tájékoztató terjedelmes, ma már csonka állapotban lévő feljegyzéseire fentebb utaltunk. Albumát (emlékkönyvét) szintén a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára őrzi R 689. jelzet alatt. Elveszett azonban az *Utilitas pathematum animorum* c. műve, mely még megvolt első életrajzírójának a birtokában Weszprémi Istvánnál. (*Succinta*-jában bőven írt Apátiról, közölte Apátinak saját fogalmazású sírversét is. Lásd magyar fordításával együtt a *Succinta* bilingvis kiadásában: Bp. 1970. IV, 64–115.)

1716-ban Kolozsvárott jelent meg az akkori szatmári prédikátor és esperes Vári Mihály 14 éves lányának elvesztéséért *Vigasztaló levele*. Vári a komája volt, együtt tanultak Leidenben; 1685-ben üdvözlő verset is írt hozzá. (RMK III, 3354.)

Itt közölt magyar versikéjén kívül csak említett fordításai és néhány latin nyelvű üdvözlő verse ismert. A Nógrádi Benedekhez szólót fentebb közöltük. Komáromi A. Jánoshoz (RMK III, 3404) Kondorosi Jánoshoz (RMK III, 3446) és Zádorfalvi Mártonhoz (RMK III, 3577) szólnak még külföldi tanulmányai során szerzett rövid versei. Az 1686-ban Leidenben kinyomtatott disputációja címlapjának verzóján II. Apafi Mihályhoz latin nyelven 8 disztichont olvashatunk.

187.

Kézirata: **Tővisek közt nyillo szép rosa, az az szűz szent martyr Juliana elete.** RSzK Akadémia Lt. Kolozsvár. Mikrofilmje: MTAK mikrofilmtár 640/II.

A kézirat Kassáról került Kolozsvárra, minthogy a hajdani kassai Jogakadémia Könyvtárának a pecsétje van rajta.

A fenti cím után olvasható szöveg arról tájékoztat, hogy a katolikus egyház liturgiájában február 16-án ünnepelt Julianna mártír históriáját Rákóczi Julianna kedvéért fordították magyarra, illetőleg szedték versbe. A forrást nem ismerjük, a szent életét azonban az egyház hagyományának megfelelően adja elő, s ebből arra következtethetünk, hogy nem eredeti alkotás.

A kézirat első lapján alul 1685 szerepel. Fölötte azonban a szövegből kiemelt évszámjelölő betűk 1686-ot adnak, és ugyanez hámozható ki az utolsó versszak előtt „Irratttatot MVnkaCs Varaban az szabaDVLas Utan aUGUstUsban” megjegyzésből. Ez utóbbi megjegyzés már a história után következik, csupán a doxológia olvasható még utána. Ez pedig lehet a másoló hozzátoldása is. A *szabaduláson* csak azt érthetjük, hogy a császári hadak főparancsnoka, Caprara, aki az 1685. november 25-e óta folyó ostromot 1686. március 9-én személyesen átvette, a sikertelen erőfeszítések után ez év április végén onnan a sereggel eltávozott, kisserzámú lovasságot hagyva mindössze hátra a városban az erősség szemmel tartására. Feltételezésünk szerint a históriát 1686. február 16-ra írták, tehát még 1685-ben hozzákezdtek a megírásához. A másolás munkájával a K. G. betűrövidítések mögött rejtőzködő másoló azonban csak 1686 augusztusában készült el.

A K. G. nem a szerző neve. Azt a versfők tartalmazzák. Az I–V. rész strófáinak kezdőbetűi (a II. rész 109–130. versszakainak kivételével) ugyanis értelmes mondatokat formálnak: RAKOCSI IVLIANA,

ELI JSTENEDNEK, REGI SZENT HITEDNEK,
VIRAGOSZ SZÜLEDNEK S EDES NEMZETEDNEK!
NEKEMIS KICSINDED HJVED S TISZTELÖDNEK:

BARKANI JANOSNAK JO SZERENCSEIERE
TARCSON MEG AZ ISTEN HAZANK ÖRÖMJRE,
HOGY ALTALAD JUSSON A SZEP BEKESIGRE,
REGI KIVANT BOLDOG NAGI DÜCSÖSIGJRE!

FARADSAGOM BERET AKKORON BÖVJTJ,
MIDŐN KIS IRASOM PRES ALA VETTETI,
VILAGRA SZŰZ ELTET HA KJ ERESZTETI,
[Isten] NEVET EZZEL HIRESJTJ.

Bárkányi János pedig az a ferences barát volt, aki II. Rákóczi Ferencnek ránk maradt ábécés könyvében bejegyzést tett a „méltóságos és nagyságos növendék”-nek, „a fejedelmi nagy Rákóczi-familiának méltóságos csemetéjének”. (KÖPECZI BÉLA–R. VÁRKONYI ÁGNES: II. Rákóczi Ferenc. Bp. 1976. 26.) Ő tanította tehát Zrínyi Ilona gyermekeit a betűvetésre.

Életről kevés adattal rendelkezünk. 1672-ben Homonnán volt gvardián, ezt követően 1675-ben Lévára került. Onnan 1677-ben Veszprémbe rendelték. 1681-ben a Munkácshoz közeli Homonnán találjuk újra házfőnökként. Innen Zrínyi Ilona többször magához hívatta. 1681-ben követjeként őt küldi Szelepcsényi Györgyhoz. Már e tájt Zrínyi Ilona házi káplánja, gyerekeinek nevelője; 1682. május 18-án pedig hivatalosan is udvarába rendelik ígéhirdetésre. Bár 1684-ben Kassára helyezték, Munkácsra maradt. „Ez vala azon Péter Bárkány Ferenc (valójában János!) Szent-Ferenc rendű szerzetes, Zrínyi Ilona gyónatója, a kit a végső desperatióban levő Thököly, a saját conversiojának ígéretével a fejedelemszöveg nevében Lengyelországon át titkon Rómába akart küldetni a pápához, hogy ez amnystialtatása érdekében a császárnál közbenjárjon. Azonban férje clavisos levelét Zrínyi Ilona nem tudván fölfejteti, azt titkára, Absolon Dánielre bízta, a ki is ekként értesülve ura vezetés szándékáról, mint buzgó lutheranus, hogy azt megelőzze, inkább elárulá s feladta a várat”, írja THALY KÁLMÁN, mikor azt az adatot közli róla, hogy 1687. december 12-én Bárkányi Zrínyi Ilonától egy köntöstre való remekposztót kapott. (Munkácsi leltárak s udvartartási iratok. TT 1900. 339.) Munkács feladásával kapcsolatosan Rákóczi *Emlékirás*-a alapján hasonlóan ír MÁRKI SÁNDOR is. (II. Rákóczi Ferenc. I. Bp. 1907. 82–83.) A történeti adatok, az itt közölt versszerzemény befejező versszakai igazolják, hogy Bárkányi János Zrínyi Ilona udvari papja volt, s ez őt diplomáciai küldetésben is felhasználta. (KÖPECZI–VÁRKONYI: i. m. 42.)

Munkács meghódolásával (1688. január 17.) Bárkányi is elkerült onnan. Előbb Gyöngyösre küldték, majd a következő évben Szécsényben volt előljáró. Szendrő, majd Szolnok után a Rákóczi-szabadságharc idején 1705-ben Kecskeméten találkozunk nevével. (KARÁCSONYI JÁNOS: Szent Ferenc rendjének története Magyarországon. 1711-ig. I–II. Bp. 1923–24. passim.)

Bárkányi János Gyöngyösi modorára, barokk technikájára emlékeztető módon verselte meg a XVII. század végén már anakronizmusnak érződő Julianna-legendát. Ugyanolyan terjengős, mint Gyöngyösi, de annak szellemessége nélkül. Költői díszítései, a mitológiai elemek használata mutatják, hogy messzire elmarad az ilyen vonatkozású ismeretekben Gyöngyösi mögött. Pl. Európa nem engedi testét megszeplősíteni, a mitológia papi torzítása következtében a szüzesség példaképe (597–600. sorok); Amphiön helyett Arión lantjának szavára mozdulnak meg a kövek, hogy Thébai falait alkossák (937. skk. sorok). A bibliai vonatkozások említések megbízhatóbb, bár itt is van barokkos papi túlzás, mint pl. hogy a sátni tüzet okád Jeruzsálem „friss alkotmányára”, a babiloni fogság után újra épített templomra (1369–1373. sorok). De elköveti Bárkányi azt a furcsa következtelenséget, tévedést is, hogy Nicomediát hol a „kisebb Africába” (az I. rész prózai bevezetője), a „két Africa” metropolisaként (576., 1028–1029. sorok) említi, hol meg a valóságnak megfelelően Kisázsiaiban fekvő városként beszél róla (105. sor: „Ez metropolissa volt kis Asiának”).

A kézirat, mely a Julianna-legenda szövegét tartalmazza, nem autográf, hanem idegen kéz másolata. Olyan sorai vannak, ahonnet a másoló szavakat hagyott ki, üres helyet tartva fenn az olvashatatlan részek, egy ízben egy egész sor számára. Az írás gyakorlott kézre vall, helyenként mégis olvasási nehézséget jelent az a körülmény, hogy a mikrofilmen a sorvégek, a sorkezdők többször csak kikövetkeztethetők, minthogy a kézirat összehajtásánál a filmkockák nem mindig mutatják azokat. Az 1614–1627. sorokat a mikrofilm nem tartalmazza. Mivel az eredeti kéziratról a sorokat nem sikerült megszereznünk, közölt szövegünk ezen a helyen csonka.

Helyesírás tekintetében a másoló jellegzetes sajátága, hogy nem teszi ki az ékezeteket. Emiatt a szöveg első olvasásra néha nehezen érthető. Erre a jelenségre itt külön felhívjuk a figyelmet, mert a jegyzetben csak kivételesen utalunk ilyesmikre.

18 Himnes tündér színnel fenlő – cifra múlandó (változó) fényű.

37 Langos szárnyon – tüzes szárnyon.

38 temerdek – roppant nagy.

- 45 pegi – pedig; a továbbiakban még sokszor ugyanígy.
 46 laurusnak – háromtagúnak olvasandó itt is, mint a továbbiakban az idegen szavak diftongusai általában.
 49 Nem hajt – nem törődik.
 54 Samsoni – Sámsoni, azaz erős.
 82 Nicomedes – Bithynia királya i. e. 281–246 között.
 90 ve – a. m. vett. Hasonló igealakokkal a továbbiakban gyakran találkozunk.
 95 Nagy Constantinus Nikomédiában halt meg 337-ben.
 111 Nem is szenyvethettek – nem túrték.
 116 Nadaly – pióca.
 123 Azont – tüstént, rögtön. A történetben gyakran szereplő szó.
 187 csiga hajban – csigahéjban.
 199 könvre – könnyre.
 203 kinyel – a. m. kinyilik.
 219 Cseloszvan – olv. célozván, azaz törekedve. A versszerző egyik kedvelt szava, még sokszor előfordul.
 365 Dina meggyalázásáról lásd I. Móz. 34, 1–2.
 463 Apolgotat – csókolgatást, dédelgetést.
 505 Afrikan – Africanus, Julianna apja.
 566–568 Mindhárom sor utolsó szavában a szóvégi / beleolvadt az előtte lévő magánhangzóba, azt megnyújtotta.
 579 Sandor – Nagy Sándor.
 580 Polycrates – gazdagságáról híres tirannus Samosban.
 597 Europa – Agenosz főniciai király lányáról van szó, akit Zeusz bika képében ragadott el Kréta szigetére. Bárkányi a szüzesség egyik példaképévé torzította a mitológiai alakot.
 611 Ester aszonj – történetét lásd a Bibliában Eszter könyvében.
 621 Eleusius (három tagúnak olvasandó!) – Evilasius vagy Elusius tanácsos, majd nikodémiai helytartó.
 622 Maximianus – I. Maximianus császár (286–305).
 652 ivolaczkat – ibolyácskát.
 834 par tarsod – a. m. pártársod, élettársod.
 844 Charites – Zeusz és Eurynomé lányai, a gráciák.
 877 tud – olv. tudd.
 908 taglasara; a taglás = verés, ütés szintén a verselő kedvenc szava.
 921 Töröd – a. m. törődik.
 937 Aryon – Arión: legendás görög költő és lantos. De nem ő, hanem Amphión volt az, akinek lantszávára a kövek megmozdultak.
 956 Mezentius – Caere királya, akit kegyetlensége miatt elűzték trónjáról; ő Turnusszal szövetségben Aeneas ellen, a harcban elesett. (Vö. *Aeneis* VII. 648, skk; továbbá X. 689. skk.)
 1030 kanyakkal – olv. kányákkal.
 1036 Fogas – a ráfogás.
 1049 vált meg – a. m. vally meg.
 1136 Brontes – a kyklopsok egyike, akiket Kronosz bilincsben tartott.
 1177 foltatni – a. m. folytatni.
 1228 Juditról és Holofernesről lásd Jud. 10–13. fejezetét.
 1233–1236 Sámsonról és Deliláról lásd Bír. 16. fejezetét.
 1237 Nisus – megarai király üstökét, melytől nemcsak uralkodása, hanem élete is függött, a várost ostromló Minószba szerelmes leánya levágta, és ezzel apja és a város pusztulását okozta.
 1267 buzgo – a buzogva forró.
 1367 A tüzes kemencébe zárt három ifjúról lásd Dán. 3. fejezetében.
 1369–1372 A sorokra vonatkozólag Bán Imre hívta fel figyelmünket, hogy itt arra történik célzás, hogy a zsidók új templomának („friss alkotmányának”) építését a babiloni fogságból való hazatérés után a sátán akadályozta. (Vö. I. Esdr. 3–4. fej.) Bárkányi barokk szemlélettel eltúlozta a dolgot.
 1395 tor avagi hallora – olv. tör avagy hálóra.

- 1563 Phalaris – Agrigentum kegyetlenségéről hírhedt ura; Ixiónt, a lapithák királyát gyilkosságáért és bujaságáért Zeus az alvilágban egy szüntelenül forgó tüzes kerékre kötözve kínoztatta. – Ixion dallyára – a. m. Ixión sorsára; hasonló értelemben már 1556-ból ismert kifejezés: „Az Móre László dallyára akarnak minket fogni” (vö. MNy 2. 1906. 132.) (Lásd még alább az 1961. sort!)
- 1722 Egy taggal hosszabb sor, ami ritka jelenség a hosszú szerzeményben.
- 1747–1752 Vö. az 1233–1236. sor jegyzetével.
- 1762 vek – a. m. vették.
- 1768 pogyanynak hamar lel – olv. pogánynak hamar lél (= lettél).
- 1791 plengerhez – pellengerhez.
- 1792 serha – a hóhér segéde.
- 1854 vallabul – blúzából, mellényéből (vö. ingváll!)
- 1927 be vi – bevitte.
- 2032 el birja – felülmúlja, legyőzi.
- 2041–2042 A sorok értelme: Julianna, a lányok ékes Dianája minden rózsát felülmúlt.
- 2077 erzö – őrző.
- 2131 Puteolis – Puteoli (puteus = kút) Nápolytól nyugatra, a tengerparton. Ma Pozzuoli.
- 2145 Cumae – *Cumas*ból javítottuk. Ez Puteoli közelében feküdt.
- 2161 meljre – merre.
- 2265 tablahoz – asztalához.
- 2290 Egy taggal hosszabb sor; a *szarnya alatt* kiejtése bizonyára *szárny'alatt* volt.

188.

Kézirata: OSzK Kt Quart. Hung. 1958. jelzetű kézirata: „Rákóczi Júlia levele anyjához.” Kiad. THALY, Ad. I, 219–24.

Az egykorú kézirat Thaly, akinek gyűjteményében szintén megtalálható a levél másolata (OSzK Kt Fol. Hung. 1390. II. 15a–16b), Zrínyi Ilona kezétől származtatja.

A szöveg után olvasható: „Jsten soha ne adgion ainyanak Job gyermekeket, mint azok meg edig az jdeig voltak, mert soha nem tapastaltam egyebet benek az Jgaz szeretettnel es engedelmesgnel hozam semi nemü változasokban; aban leg inkább gionerketem, Egy mas hoz Jgaz atiaffi szeretettel voltanak; ha touabis hozam es az en Edes vramhoz aban meg maradnak, vesznek Jutalmat my töleonk, az Jstentol aldast, adnak Jo peldat az Vilag fiainak”.

Ahogy a cím tájékoztat róla, a köszöntővers 1686. máj. 22-re készült. „Lelkes sorai valószínűleg Badinyi [János] mester – ő volt a Rákóczi-gyerekek nevelője – verselőkészségét dicsérik.” (KÖPECZI BÉLA–R. VÁRKONYI ÁGNES: II. Rákóczi Ferenc. Bp. 1976. 40.) Nagyobb valószínűsége van azonban Bárkányi János szerzőségének, aki az előző szám alatt közölt hosszú verset Munkácsón írta Rákóczi Julianna nevenapjára.

13 Szent Ilona, Nagy Konstantin császár anyja a legenda szerint Jeruzsálembé menvén, ott megtalálta Krisztus keresztjét.

17 szasloia – olv. zászlója.

20 Adam esetinek – Ádám elesésének, vétkének.

37 Betuliát az asszíroktól Judit védte meg. (Vö. Judit könyve 7–15. fejj.)

47 szoloinknak – a. m. szülőinknek.

82 szonion – a. m. szünjön.

KELTEZETLEN DARABOK

189.

Kézirata a volt Református Kollégium könyvtárában Kolozsvárott, Veszelin Pál *Kezgyes és Istenes Beszélgetések* című 1633-ban Debrecenben megjelent munkája (RMK I, 182) előzéklapjaira írva. Kiad. HERPEI, ItK 1939. 169–74.

Herepei 1668–1680 közé teszi a másolás időpontját. Szerinte a verset emlékezetből írták le, ezért romlott a szöveg, elsősorban a sorvégek rímeit rontotta el a leíró (pl. a 2., 6., 7. stb. strófákban). A 43. sort csak csonkán jegyezte le.

A történetíró tárgyát Ovidius *Metamorphoses* III. 155–255. soraiból vette. Diana fürdőjelenetét azonban megrövidítette; nem sorolta fel az összes kutyát, mint Ovidius (mindössze négyet említett a 20. versszakban), nem ismertette azok tulajdonságait. A rövidítéseken túlmenően annyiban változtatott még, hogy Actaeon történetét moralizáló keretbe foglalta, vallásérkölcsei példázatként állította elének. A magyar nyelvre átültető ismeretlen szerző mindezt valószínűleg készen találta már az idegen nyelvű szerzeményben, nem ő maga dolgozta át Ovidiust. (HEREPEI JÁNOS: Acteonról írt széphistória. ItK 1939. 169–74.)

41 nyiat – a. m. nyilját.

72 foggattia – fogyatja, kínozza.

110 ihol van ha rágod – szövegromlás. Talán *van rá okod* helyett.

190.

Kéziratai:

I. *Mátray-k.* (1677 után) 26b–28a. (STOLL 104. sz.) Kiad. THALY, VÉ II, 251–54. Címként: *Más.*
– A versfökbben – ha a 7. és 8. versszakok sorrendjét felcseréljük –: TENGER EZ VILÁG.

II. *Beregszászi Tóth Péter gyűjt.* (1736–38) 57ab. (STOLL 197. sz.) Címe: *Lugens cantio cujusdam.*
– A szöveg végén: „Finis”. A vers terjedelme itt 11 versszak, hiányzik a két utolsó strófa.

A szójátékos strófaszerkezet: az egyes sorok végszavai alakváltozatban a következő sort kezdik, a versben következetesen érvényesül, de a mesterkélten bonyolult versformát a másoló helyenként elrontotta. Elsősorban egy-két szótagos szavacsák beiktatásával (vö. a 11., 13., 17., 43., 48. sorokkal). A *Mátray-k.* másolójának a szöveg elolvasása is nehézséget jelenthetett, ezért maradtak nála csonkák a 32. és 51. sorok.

A *Mátray-k.*-ben a vers a szerelmi énekek között, a kézirat első részében olvasható. E részben a legkésőbbi keltezésű darab 1672-ből való.

11 életét – Az eredetiben *éltét* állhatott, akkor jó a szótag.

20 el-hult – olv. elhült.

43 Az *is* látszik feleslegesnek, vagy a *nemez* helyett állhatott *nemz*, bár ennek a rímek ellene mondanak.

Kézirata: **Hosszúfalvi leveleskönyv**. Kiad. GERGELY SÁMUEL: Teleki Mihály lev. I. kötet VI–VII. Bp. 1905. A verseket Gergely kiadása alapján közöljük.

GERGELY SÁMUEL, Teleki Mihály levelezésének sajtó alá rendezője, az első kötet bevezető részében beszél a 13 füzet összekötéséből keletkezett *Hosszúfalvi Leveles-könyvről*, mely 854 levelet tartalmaz 1677. augusztus 8-tól 1682. november 9-ig eredeti fogalmazásban vagy másolatban. Legnagyobb részben Teleki Mihály levelei vannak benne, de több olyan is, melyet neki küldtek. A levelek nagy részét Komáromi János másolta le, aki Telekinek volt az íródeákja, és ennek a zernyesti csatában történt halála után Thököly fogságába került, majd az ő titkára lett, követve új urát Törökországba is. Ismeretes Törökországban írt *Diárium*-a. (Kiad. MAILÁTH JÁNOS, Kliegl-könyv. I. Pest 1842. 53–203. – NAGY IVÁN, Magyar történelmi naplók a XVI–XVII. századból. 1. Pest 1861. Ua. Bp. 1887.)

GERGELY azt mondja, némelyik füzet első lapjain magyar és latin idézetek vannak, melyek az íródeákok lelkiállapotait tükrözhetik vissza. A kötetünkben közölt három versike a kilencedik füzet első lapján olvasható. Lehetséges, hogy népszerű versek töredékeivel állunk szemben. A c) alatti két sor Komáromi János saját kezű írásában maradt fenn.

Kézirata: **Mihály deák kódexe** (1679) 219a. (STOLL 106. sz.) Kiad. ERDÉLYI, EphK 1888. 166–67. Az ének strófái négy 11 szótagú sorból állnak, a 2., 4. és 6. sor azonban 12 szótagú.

Sem a szerzőről, sem a keletkezés körülményéről nem tudunk semmit. Mivel a gyűjtemény 1679-ig írták össze, az éneket ebben a kötetben közöljük a keltezetlen darabok között.

Nyomatott kiadása: **Sárpataki N. Mihály: Noe Barkaja ...** Kolozsvár 1681. (RMK I, 1264.) Az „Apologia” c. fejezetben, a †††1a levélen.

Sárpataki N. Mihály (1638/1639–1694), aki 1670-től haláláig Kolozsvárott volt prédikátor, és akinek három latin nyelven írott versecskéje ismeretes, valamint a fent idézett műven kívül egy halotti beszéde is megjelent nyomtatásban (*Utolsó Tiszteség*. Kolozsvár 1697. – RMK I, 1506), nem szerzője a versnek. Maga mondja az öt strófát megelőző mondatban: „Nem régen egy Enekecske vetődéc kezemhez, melynek egynéhány versei így folnak” Tehát egy részletet idéz egy ismeretlen szerzőjű unitárius énekből vagy tankölteményből, amelyben Jézus istenségének a tagadásáról van szó. A bemutatott részlet után pedig azt írja, hogy ez a vers kényszerítette lelkét, hogy – ahogyan a könyv további címében is kifejezi – „Az Atya, Fiu és Szent Lélek egy örökké való Istennek üdvösséges ismérői”-t 22 demonstrációban megbizonyítsa. A 685 lapra terjedő könyve Apafi Mihálynak ajánlva jelent meg. Az ajánlás kelte 1681. március 15. Bár a szóban forgó versrészletről azt írja, „nem régen” akadt kezébe, kétségtelen, hogy az unitárius ének jóval az ajánlás kelte előttől való.

(Sárpataki N. Mihályra vonatkozólag lásd HERPEI JÁNOS Az öreg Comenius néhány magyar híve c. dolgozatában a róla szóló részt az Adattár III, 413–17. lapjain.)

6 locus – szentírási hely.

14 speculuma – tüköre.

Kézirata a Tiszánineni Református Egyházkerület Nagykönyvtára M. 470 jelzetű könyvének (Komáromi Cspikés György: *Az Kereszteny Isteni – Tudományak Rövid Summaia*. Utrecht 1653. – RMK I, 877) első táblájára ráragasztott előzéklapján. Kiad. GULYÁS JÓZSEF: Ismeretlen verstörédék a XVII. század második feléből. ItK 1937. 305–306.

6 Az palaczk forrasnál – romlott sor, melynek a vége hiányzik. Talán *patak-forrasnál?*

19 Egy szótaggal rövidebb sor; *nyoszolyájában* esetén jó a szótagszám.

195.

Kézírási bejegyzés az *Evangeliumok es Epistolak* (Nagyszombat 1642. – RMK I, 725) c. könyvnek az OSzK-ban található példányában. Az ismeretlen kéztől eredő bejegyzés írásának jellege a XVII. század második felére utal.

196.

Kézírási bejegyzés Szőlösi Mihály: *Bajnok Davidka* (Kassa 1668. – RMK I, 1068.) c. munkájának 295. lapján, a Tiszáninenni Református Egyházkerület Könyvtárának Kt. 1692. jelzésű könyvében.

197.

Kézírata: Gyürky István családi naplója. Kiad. CSOMA JÓZSEF, TT 1903. 446–47. Kiadásunk az ő közlése alapján történt.

Gyürky István (1637–1686) családi naplójának elejére három verset írt. Az első Szenci Molnár Albert *Boldog életnek regulája* című verse (RMKT XVII/6. 172. sz.), a harmadik a Balassa–Rimay Istenes énekeinek függelékeként lenyomatott *Via Jacobaea* című imádságoskönyvből való. (Előszőr Lőcsén, 1670-ben jelent meg, lásd DÉZSI LAJOS: Balassa és Rimay „Istenes énekei”-nek bibliographiája. Bp. 1904. 40.) A második darabnak nem akadunk nyomára, bár a szöveg ismerősen hangzik, s valószínű, hogy Gyürky István ezt is kiírta valahonnan.

198.

Kézírata: Györi György-ék. 29b–34a. (STOLL 124. sz.) – A szöveg után: „Amen”, majd az alábbi sorok:

Funeris, Anna, tui quem non distendat amaror
Et festinata fila refracta colu.
Diva ministratrix forý sed nectaris Hebe
Altera es, ergo meis lacryma parce genis.

Az elmélkedő jellegű panegiricust Szatmárnémethi János, a szatmári iskola poétikai osztályának a tanítója mondta el. Valószínűleg ő is írta. Életéről nagyon keveset tudunk, ha egyáltalán azonos azzal a személlyel, akinek a neve a sárospataki–gyulafehérvári tanulók névsorában szerepel. Ez 1672. február 25-én iratkozott be. Neve után a következő megjegyzés áll még: „Magister Scholae Rudimentariae, ductus ad officium rectoratum Sardinum inde Toronyainum”. (ROMÁN JÁNOS: *Catalogus Studiosorum Illustris Scholae S. Patakinae 1672–1678*. Egyht 1958. 77.) GULYÁS JÓZSEF szerint később prédikátor volt Zemplénben. (Uo.)

A halotti dicséret Vay Péterné, Zoltán Anna emlékét örökíti meg. Halálának, a vers szereztetésének időpontját nem ismerjük pontosan. 1681-ben Zoltán Anna még élt, de súlyos beteg volt. Fia, Vay Ádám az ő meglátogatására utazott Fülekről Szabolcsba. (ESZE TAMÁS: Thököly Imre és Vay Ádám. Thököly emlékünnepe. A fejedelem halálának 270. évfordulója alkalmából. Vaja, 1975. 23.) E látogatást követőleg halhatott meg Zoltán Anna. A *Györi György-ék*-ben a panegiricust követő halotti prédikációban, melyet Maróthi Ferenc temetésén 1685. január 6-án mondtak el, az énekből szóról szóra vagy némileg módosított szöveggel idézik a 10–11. (34b), a 12–14. (36ab) és a 20., 15. (37a) versszakokat. Ez a két évszám határolja körül az ének keletkezését.

1–4 A gondolat nem szóról szóra ugyan, de lényegileg Pálnak a Rómiaiakhoz írt levelében olvasható az 5,12. részben.

29 nem vár mulatságot – nem időzik.

36 valék – olv. válék.

53 Niobe – Amphión felesége, akit Apollón és Diana kővé változtatott.

54 Tisbe – Thisbe: Pyramus kedvese, mindketten megölték magukat.

55 Hebe – az ifjúság megszemélyesítője, nem halt meg, éppen halhatatlan és örök életű lett.

65 Heliogabalus – Marcus Aurelius Antoninus császár (218–22), akit a katonái ölték meg.

73 Polycrates – Szamosz tirannus királya, akit Oroetész, Dareiosz vezére keresztre feszített.

- 81 Agatocles – Syracusea tirannusa volt i. e. 317–289 között.
 90 Amaz nagy apostol – Szent Pál.
 102 A sor bibliai vonatkozását lásd II. Móz. 16,32. részében!
 144 menybenis szekerült – szekéren mennybe ment.
 170 meg vettettetet – a megvetést.
 188 képség – példakép.
 205–208 A sorokra vonatkozólag lásd Pál Róm. 8, 38–39.
 209 mordultság – morgás, összezördülés.
 215–216 Jákob Istenen való győzedelméről vö. I. Móz. 32, 24–32.
 225 Baucisról ír Ovidius a *Metamorphoses* 8. könyvében.
 233 Tabita – jó cselekedetekkel, alimizsnálkodással kitűnt jámbor asszony. (Ap. csel. 9, 36.)
 243 A Vay-fiúk a sárospataki iskolában tanultak, melyet a szülők adományaikkal támogattak.
 254 Pandorát Vulcanus alkotta a földből, az istenek kegyesen megajándékozták.
 271 porit – olv. pōrit.
 326 A sor értelme: lelki lényvé válás.
 339 Hypomenes – Atalantéba szerelmes ifjú (más helyeken neve Melanion), aki az aranyalmákat a versenyfutás közben elhullajtotta; ezeket Atalante felszedte, de így alulmaradt a versenyben.

A PETROVAY MIKLÓS-ÉNEKESKÖNYV KELTEZETLEN ÉNEKEI

A *Petrovay Miklós-ék.* (STOLL 93. sz.) keltezett darabjait részben az RMKT XVII. századi sorozatának régebbi, részben jelen kötetében közöltük. Itt adjuk közzé azt a tematikailag vegyes anyagot, melyet a gyűjtemény összeírója nem datált, és nincs bennük olyan fogódzó, hogy segítségével keletkezésük idejét meg tudnók állapítani. Közöttük találunk egy Máramarost leíró éneket, több moralizáló rövid verset, vallásos éneket, egy ismeretlen paszquillushoz fűződő szerzeményt. Ez utóbbit meg a *Laudatio regyonis Maramaros* címűt – de nincs kizárva, hogy a többit is – a gyűjtemény összeírója szerezhette, aki a kéziratot 1670–1672 között állította össze.

199.

Kézirata: **Petrovay Miklós-ék.** 105a–107a.

3 Milenát – valószínűleg elírás, a régiségben ilyen nevű híres tartománnyal, várossal nem találkozunk. Nem valószínű, hogy Melaena (hegyfok Ionia lydiai félszigetének északi részén), Melita (Málta szigete), Mylae (város Szicília északi partján), Mylasa (Caria legnagyobb és legszebb városa) lenne. – Cariát – Kisázsia egyik tartományát.

13 karpiti – Kárpáti?

14 A Kárpátok hegyrendszere Pozsonynál a Fehér-hegységgel kezdődik.

18 A Kárpátok északkeleti gerince a Késmárki csúcsból indul ki.

21 formas – a kéziratban nagybetűvel, de nem ismerünk ilyen havast.

23 Viso – a Tisza első bal oldali mellékfolyója.

25 A bizonytalan olvasatú helyneveket nem sikerült azonosítanunk.

27 Banya felől – bizonytalan, hogy a szerző melyik Bányára céltzott.

37 Czekeles – olv. csekéles – csekélyes, sekélyes.

42 Szigeth városnál – Máramarosszigetnél.

46 Taraszok – Tarac, a Tisza jobb oldali mellékfolyója.

49 Tolobor – Talabor, szintén a Tisza jobb oldalán; szójátékot csinál belőle a szerző: *labor* (nehéz dolog) átmenni a megáradt Talaboron, viszont ha *te li bor* lenne, nagy bőséget hozna.

53 Nagy Aágh – Nagyg, mely Huszton felül ömlik a Tiszába.

59 legeny hal – halfajta.

60 Gallotza – galóca – lazacféle hal.

69 Ez volt Sziget, Hosszúmező, Técső, Visk, Huszt.

75 Egy taggal hosszabb sor.

92 száz – olv. szász, azaz német.

102 Tüzes tolvajoknak – gyűjtogatóknak, útonállóknak.

109 A sor olvasata bizonytalan, így értelme sem világos.

111 A sor bizonytalan olvasata következtében nehezen értelmezhető.

123 mesernek – méhsörnek.

200.

Kézirata: Uo. 112b. Kiad. FERENCZI, ItK 1916. 207.

201.

Kézirata: Uo. 112b. Kiad. FERENCZI, ItK 1916. 207. – A szöveg végén: „Fő képpen az uraknak”
Az ék.-ben még az előbbi két strófa sorai mellé oldalt írva de értelemszerűleg idevonatkozólag:
„Noctes atque dies patet atri ianua divis. Az gazdagoknak az pokolis nytva.” FERENCZI ez után
zárójelbe téve még azt közli: „éjjel, nappal”. Lehetséges, hogy így egésszítette ki a fordítást, vagy ez
is ott van a kéziratban; a mikrofilmen ez a két szó nem vehető ki.

202.

Kézirata: Uo. 131 ab. Kiad. FERENCZI, ItK 1916. 216.

A vers tartalmából ítélve, valamely kulcsár pasquillust szerzett és ragasztott ki egy pince ajtajára,
amely miatt a címzett választ irt versben a kulcsár urának. A „műzsák tudós fia” – barátja előt
kimosta magát, hogy nem tudott a versről.

A kézirat elrontott másolat. Szótagokat hagyott ki a másoló (9., 16., 35. sorok), illetőleg toldott
bele a szövegbe (10. sor). A vers címe: *Köszönt téged az, aki őszintén tisztel és szeret.*

17 Ecce tibi, jnquam – nesze neked, mondom.

203.

Kézirata: Uo. 135a.

A szöveg egy-két helyen a másoló rontására enged következtetni (4., 11., 13. sor).

11 karod – A rímek arra mutatnak, eredetileg *kezéd* lehetett.

13 ely – él.

204.

Kézirata: Uo. 169b. Kiad. FERENCZI, ItK 1916. 218. A magyar vers az előtte álló latin sorokhoz
kapcsolódó magyaráítás.

Foeminea Livor conseptus forte caterva,
Me petis invidulo pectore. Livor abi.
Per me Daciacas nunquam Palinodia Matres
Panonio cecini carmine, Livor abi.
Simonides ceas matres descripsit Achaeus.
Simonidis haec sunt carmina. Livor abi.
Livor abi, simile et facito (nihil officit) arte.
Tu simile poteris ludere. Livor abi.

A magyar szöveget bevezető megjegyzés: *Az az.*

A rövid versike egy asszonycsúfoló bevezetése lehet. Annak szerzőjeként Szémondész nevez
meg. Ismeretes egy 1733-ban napvilágot látott ponyvanyomtatvány, melynek a címe a következő:
*Tükör, mely az asszonyoknak görög Simonides írásából az Caeta szigetében régen lakó asszonyokról
iratott 1627. Esztendőben.* (Kiad. RMKT XVII/8. 107. sz. alatt.) Nem állapítható meg összefüggés
e között és a *Petrovay-ék.* töredékversikéje között.

A KÖRMENDI-KÓDEX KELTEZETLEN ÉNEKEI

A 205-208. számú énekeket a *Körmendi-kódex*-ből közöljük. A gyűjteményt (STOLL 114. sz.) a 199. lapján olvasható bejegyzés szerint („Huic Incepto Labori a’ Die 15. Julij, Anni Gratiae 1684: Apposuit Finem Die 23. 7bris Anni ut supra: Georg[us] Text[or] Baxai. p[ro] t[empore] Rect[or]: Seu Ludi-Magister”) a kéziratot 1684. július 15-e és szeptember 23-a között írta össze a körmendi iskola rektora, Baksai Takács György Thaba János számára, akihez 1684. december 27-i keltezéssel János napra köszöntő verset is szerzett. Kézírtos gyűjteményének az elejére éppen ezt a verset tette. A dátum ellene mond a fentebb említett másolási időnek. Természetesnek látszik azonban, hogy ezt a később keletkezett darabot Baksai a kézirat bekötésekor helyezte a gyűjtemény többi verse elé. Mint datált verset a 178. szám alatt közöltük kötetünkben.

Rajta kívül a datált versek között adtuk közre Pathai Baracsi Jánosnak táncellenes szerzeményét (161. sz.), valamint az 1684. július 15-e és 19-e közt lemásolt *Magyar cronicá-t* (168. sz.).

A keltezetlen énekek közt adjuk ki azt a két verset (206., 208. sz.), mely csak a *Körmendi-k.*-ben fordul elő, továbbá azt a másik két éneket, mely ebben a kéziratban szerepel először (205., 207. sz.).

A gyűjtemény még egy olyan verses munkát tartalmaz, melynek keletkezési ideje ismert. Ez Gyöngyösi Istvánnak a *Kesergő nimfá-ja*. Az 1681-i soproni országgyűlésen szerezte.

Az alább közölt négy vers iratásának idejét nem ismerjük, de kétségtelen, hogy 1684 előtt keletkeztek. Feltételezhető, hogy a csak ebben a kéziratban olvasható két éneket Baksai írta.

A kézirat bibliográfiai leírását DÉZSI LAJOS adta, aki a *Magyar cronicá-t* és a névtelenek szerzeményeit is kiadta. (Régi magyar verseskönyvek ismertetése. 8. A Körmendi kódex. ItK 1928. 225–51.)

205.

Kéziratai:

I. **Körmendi-k.** (1684) 155–59. – A szöveg után: „Amen”. A versfőkben: BÜNÉN BANKODO LÉLEC. Kiad. Dézsi, ItK 1928. 248–50.

II. **Szárósi-Járdánházi melodiárium** (1787–1792) 23–26. Kiad. HARSÁNYI ISTVÁN, ItK 1918. 82–83. Címe: *Cantio pia*. Terjedelme 16 versszak, hiányzik a 9. strófa.

2 bokrozódik serelmem – károm sokasodik.

23 tárgyott – célt.

44 tételes – nagy.

64 reám – a kor költészetében egy szótagnak számított.

Kézirata: **Körmendi-k.** (1684) 89a–93a. Kiad. Dézsi, ItK 1928. 245–47. A strófák versfőiben: OMNJA TEMPVS HABET.

Dézsi azt mondja az énekről, hogy megvan már a Bornemisza-énekeskönyvben is. (Uo. 227: RMK I, 195. CCLVIIIb.) Ez tévedés, eddig más forrásból nem ismerjük. Ezért ennél az éneknél is gondolhatunk Baksai szerzőségére.

1–2. Vö. a 89. zsoltár (Vulgata szerint!) 10. részével!

5–8. Vö. Préd. 3, 1–8. részeivel.

16 Solon – az *Életkorokról* c. versében magyarázza az emberi élet fejlődését hétéves periódusokkal, ún. klimakteriákkal. Az 5–14. versszak Szolón gondolatait ismétli. Szolón versét magyar fordításban lásd a *Görög költők antológiája* c. kiadványban! (Szerk. SZEPESY TIBOR. Bp. 1964. 87–88.)

Kéziratai:

I. **Székési-Járdánházi melodiárium** (1787–1792) 122. ab. (STOLL 375. sz.) Címe: *Adventi ének*. *Regiség*. A vers tartalmánál fogva nem nevezhető adventi éneknek, ezért kiadásunkban a II. forrás címével láttuk el.

II. **Körmendi-k.** (1684) 26. Kiad. Dézsi, ItK 1928. 244–45. Terjedelme 7 strófa, hiányzik az első forrás 6., 8–9. versszaka. – A vers szövege után „Adjecit in Kermend, Dje 16. decembris Anni 1684.” megjegyzés áll. Ez a kéziratba való lejegyzés dátuma; az éneknek ez előtt az időpont előtt kellett keletkeznie.

III. **Beregszászi Tóth Péter gyűjt.** (1736–1738) II. 71b–72a. (STOLL 197. sz.) Címe: *Cantio. Natalis alia*. Terjedelme 7 strófa, hiányzik a 6., 8–9. versszak, akárcsak a *Körmendi-k.*-ben.

IV. **Collectanea poetica.** (1764–1784) 54b. (STOLL 271. sz.) Címe: *Más azontul*. Terjedelme 6 versszak, hiányzik a 3., 6., 8–9. strófa.

Szerzetési idejét nem tudjuk, mindenesetre 1684 előtt keletkezett, mivel Baksai szavaival élve, ő ekkor tette hozzá (adjecit) a kézirat többi anyagához.

13 Áron vesszejéről lásd IV. Móz. 17. részét.

25 geráditza – grádicsa, azaz lépcsője.

Kézirata: **Körmendi-k.** (1684) 41 ab. Kiad. Dézsi, ItK 1928. 245. – A szöveg után ez a megjegyzés olvasható: „Adjecit 14. Calendarium Januarii Dje 19. Decembris 1684.” Mivel csak ebben a kéziratban fordul elő, gondolhatunk arra, hogy Baksai György írta.

5 Esaiásnak – Ézsaiásnál (Izaiásnál) a Messiás születését megjövendölő részt lásd könyve 7. fejezet 14. részében, bár ezen kívül is többször szó esik róla.

A HUBAI JÁNOS-KÓDEX KELTEZETLEN DARABJAI

Kötetünkben a *Hubai János-kódex* (STOLL 173. sz.) hat, dátumot tartalmazó vagy napnyi pontossággal meghatározható darabját a 89., 92., 93., 103–105. szám alatt közöltük. A gyűjteménynek azonban több olyan verse is van, amely keltezetlen. Valószínű, hogy ezek szerzetési ideje az 1670-es évek második fele. Kétségtelenül ezekben az években keletkezett a kézirat 210–211. szám alatt közzétett két dátum nélküli búcsúztatója.

A többi keltezetlen vers a kézirat 89a–124b lapjain olvasható. Egy külön csoportot alkotnak az ünnepi köszöntők, melyeket az erdélyi fejedelmi udvarhoz köthetünk. Többször történik bennük említés Bornemisza Annáról, a fejedelmi házról. Az egyikben (216. sz.) az Apafi-ház kisded csemetéjéről beszél az énekmondó. Ez csak a jövőendő II. Apafi Mihály lehet, aki 1676. október 13-án született. Minthogy *egy* kisgyerekről történik ismételt említés, ezt a részt 1680. június 4-e, azaz Apafi Gergely születése előtt írhatták. Az 1670-es években való keletkezésük mellett szól az a tény is, hogy több ízben a magyarországi protestáns üldözés visszhangját érezzük ki az alkalmi versekből. (Lásd pl. a 211. sz. ének 8–9. versszakát; a 212. számú 5. strófáját; a 223. számúban pedig éppen mintha egy Magyarországból elfutott személyt köszöntenének.)

A protestáns üldözések miatti panaszkodás, könyörgés olvasható ki a következő öt énekből álló csoport (225–229. sz.) tagjaiból. Közülük háromnak a versfői neveket tartalmaznak, melyeket azonban nem sikerült azonosítanunk; kettő pedig valószínűleg Szokolyai Anderko István *Sérelmes Lelkeket gyógyító Balsamoma* című könyvének meg egy másik könyvnek odaajándékozásakor keletkezett. Szokolyai munkája 1671-ben harmadik kiadásban jelent meg Kolozsvárott. Hogy az ajándékozás kinek és mikor történhetett, nem tudjuk. Minthogy e két utóbbiban is szó esik Sion üldözéséről, feltételezhető, hogy ezeket a verseket is az 1670-es években szerezték.

Összetartozik a kézirat 109b–114a lapjain található két ének, a feltehetőleg ugyanannak a mesterlegénynek panaszolkodással teljes könyörgései, melyek a bujdosásba indulásnak, illetőleg magának a bujdosásnak a hangulatát tükrözik. Mivel kétségtelenül folytatólagosan másolt kéziratnak a darabjai, ezeknek a keletkezését is a 70-es évekre helyezzük.

A keltezetlen énekek első csoportjához hasonlóan alkalmi énekeket tartalmaz a gyűjtemény régi törzsanyagát alkotó utolsó rész is a 114b–124b leveleken (232–238. sz.). Ezeket az énekeket a Tholdi családban mondták el a Tholdi fiúk: István, Mihály, György, László és Ferenc. Ők Tholdi György és Bánffi Druzsina gyermekei voltak. A két utóbbi fiú, a 232. számú énekből érezhetően – minthogy az ő karácsonyi köszöntésük nagyon kisgyerekes, rövid terjedelmű a testvéreikéhez képest – még kicsiny volt. A hét énekből álló csoport két utolsó tagja viszont az özvegy édesanyát vigasztalja, illetőleg a kézirat 124b lapján az első versszakkal megszakadó, az árva testvéreket aposztrofálja. Nem tudjuk, mikor halt meg Tholdi György. De azt igen, hogy 1679. szeptember 19-én már nem élt. Ezen a napon egyezett meg ugyanis özvegye Teleki Mihállyal a karkói vagy másként krakkói uradalom ügyében. (Vö. TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Bp. 1972. 304.)

Bizonyos stílussajátságok (például az enjambement gyakori alkalmazása) a kézirat 88a–124b lapjain olvasható valamennyi versre (210–238. sz.) jellemzőek. Lehetséges, hogy e verseket ugyanaz a szerző írta.

A 124b lapig tartó, az 1670-es évekből származó törzsananyag összeírójának nevét nem ismerjük. Jóval később, 1707-ben Hubai János abrudbányai iskolamester a kézirat üresen maradt lapjaira egy imát és négy verset írt, az ima után a következő megjegyzéssel: „Hubai János b.e. most Istenben nyugovo jo atya helyett valo atya irását látván, maga néhai elmékedésit is azokhoz írta Posteritassa előtt valo emlékezetre K. Komaromi Iszván kedvéért.”

209.

Kézirata: Hubai János-k. 24b–26b. – A szöveg végén: „Amen”.

A búcsúztató nem nevezi meg, ki volt a Diószegi-háznak az a tagja, akit a 82–84. sorok tanúsága szerint saját jobbágyai gyilkoltak meg. Nem ismerjük a temetés időpontját sem. Ami némileg lehetővé teszi a búcsúzó datálását, a Bethlen Jánosról mondott 19. sor. Itt Bethlen János kancellár „sok keresztjéről” beszél, amiből arra következtethetünk, hogy az 1676 nyaratól 1677 közepéig tartó őrizetére céloz. Bethlen János 1678. február 28-án meghalt. Az ének tehát ez előtt keletkezett, feltehetőleg 1676 nyara és 1678. február 28-a között.

A búcsúztatónak van egy olyan versszaka, a 7. strófa, mely egyedül a Kemény Simonról szóló énekben található meg (lásd kötetünkben 103. sz. alatt a 23. strófát). Ez arra vall, hogy 1675. augusztus 14-e után írták. (Ezen túlmenőleg egyező, illetőleg közeli egyezéseket mutató strófák még a következők: itt a 15., 17–18., 33–34. versszak, Kemény búcsúztatójában a 18–20., 27–28. strófa.)

Az ének főforrása azonban egy eddig ismeretlen búcsúztató. A 26–31., 34. strófáknál csak az első sorok kezdő szavait találjuk a kéziratban. E szavak mellett ezt a megjegyzést olvashatjuk: „De his vide alteram pagellam de Faji et alibi passim etc.” A 34. strófát a Tholnai Dániel felett mondott ének 44. versszakából egészítettük ki. Ez utóbbival egyébként, ezen túlmenőleg, kapcsolat állapítható meg a 16., 25., 43. strófáknál is (vö. a 89. számú ének jegyzetével). Szövegegyezéseket mutat az ének 15., 17–19., 33–34. versszaka a Gilányi-búcsúztató 34., 36–38., 44–45. strófájával. (Vö. a 92. sz. alatti énekkel!)

10 Haller Pál Apafi fejedelemségének a kezdetén lett Küküllő megye főispánja. Kun István valószínűleg 1667-ben; 1674-ben azonban bizonyosan az volt. (Vö. LAZÁR MIKLÓS: Erdély főispánjai. (1540–1711.) Bp. 1889. 97.)

19 Bethlen Jánosról lásd a bevezetésben mondottakat.

21 Bethlen Elek és Gergely Bethlen Ferencnek voltak a fiai. Testvérük volt Farkas is, aki 1679 elején halt meg, s akit nem említ. Bethlen Miklós és Pál Bethlen Jánosnak a fiai.

25 Vajon a 18. sorban említett Bethleni hat ágnek Bethlen Ferencné, Kemény Kata a hatodik ága? Vagy a név szerint nem említett Bethlen Farkas?

37 Horváth familia – a felesége, Horváth Krisztina rokonsága.

41 Haranglab-i nemzett – Szolnok-Doboka megyei család volt.

46 Morgondai György személyét nem sikerült azonosítanunk.

49 Dioszeghi Sámuel a 69–70. sz. alatti énekek szerzőjével lehet azonos személy: ő volt a sárospataki-fehérvári skóla tanulója, éveken át szeniora, majd utána református prédikátor. Prédikátorságára utal vele kapcsolatosan az 51. sorban említett Enoch is, aki „szüntelen Istennel járt”, amiért az Isten mennybe ragadta. (Vö. I. Móz. 5, 24.) A zsidó monda szerint Enoch az írás feltalálója, a titkos bölcsesség tudója volt.

52 Sámuel az anyja kisgyerek korától az Úr szolgálatába állította. [Vö. Sám. I. (Kir. I.) 1, 24–28; 2, 18–21.]

57 jegyesem – a szónak a korban *feleség* értelme is volt.

77 A sor szerint a búcsúzó személy is lehetett Diószegi Borbély nevet viselő. Mihály testvérét nem tudtuk azonosítani.

97–98 Egy-egy szótaggal hosszabb sorok.

101–120 A lapszámon a hivatkozásban említett *Faji*-búcsúztatót nem tartalmazza a *Hubai-k.*

134–135 A sorokat a 89. számú Tholnai-búcsúztatóból vettük át.

210.

Kézirata: Uo. 76b–80a. – A szöveg után: „Finis”.

Hogy Hegyesi Istvánné, született Ispán Anna mikor halt meg, illetőleg mikor volt a temetése, nem sikerült megállapítanunk.

A rokoni vonatkozások tekintetében az a kép, melyet a búcsúztatóból kiolvashatunk túlságosan bonyolultnak tűnik. A korban gyakori volt a kétszeri, háromszori házasságkötés, aminek következtében különböző nevezetű személyek váltak féltestvérekké, a búcsúztatókban az elhunyt néneként, öccseként emlegetett szereplőkké, amikor az öcs vagy néne elnevezés nem is mindig a testvér személyének jelölésére szolgált, mint ahogy búcsúztatónkban is megfigyelhető. Ispán Annának az anyja Móré Zsófia volt, ennek testvére: Móré Zsuzsanna (Zöldi Demeterné – 53–60. sorok), lánya: Tisza Sára – Alvinci Andrásné – (61–80. sorok), akiket a búcsúzó „én néném”, „testvér öcsém” megszólítással illet.

Hegyesi István Hegyesi János és Cserényi Anna fia volt, Apafi Mihály kamarai jószágigazgatója, aki 1686-ban *Kegyesség nagy titka* címmel könyvet adott ki. (MÁRKI SÁNDOR: Aradvármegye és Arad szabad királyi város története. Arad 1895. II, 191.)

13–20 A sorok arra vallanak, hogy Ispán Anna Felső-Magyarországról a Wesselényi-féle összeesküvés utáni üldözések elől futott Erdélybe.

45 Kendi János ítélmester vette feleségül Móré Zsófiát, Tisza István özvegyét, az elhunyt anyját; Ispán Anna temetésekor már özvegy volt.

62 A vezető részben említett „összekuszáltságra” jó példa; a sor szerint a búcsúzó testvére, a három sorral feljebb előtte álló alcim szerint anyjával egy testvér volt Tisza Sára.

81 Balpataki János az 1670-es Fehér megye esküdtjeként szerepel (EOE XV, 108, 232.)

82 Baráti Borbála a pasquillusíró Szentpáli Ferenc anyja volt, megözvegyülése után Balpatakihoz ment férjhez. 1683-ban halt meg. (Vö. GenFüz VIII, 22–23.)

211.

Kézirata: Uo. 89b–90a. – A végén: „Amen”.

A 37. sor tanúsága szerint a fejedelmi udvarban hangzott el ez a pünkösdi köszöntő. A 29–30. sorokból arra következtethet az ember, hogy a protestánsokat üldöző 1670-es évek hangulatát fejezik ki; ekkor volt időszerű a feltornyosult habok lecsendesítéséért, csendességért könyörögni. Az ének címe magyarul: Pünkösdi örvendezés.

11 váz – szalmával kitömött bábu, madárijesztő.

35 A sor arra a mondára vonatkozik, hogy a legrövidebb hét téli napon Zeusz megállítja a szeleket, hogy a halcyon-madarak (búvármadarak) kiköltsek tojásaikat.

212.

Kézirata: Uo. 90ab. – A végén: „Amen”.

Az ének 1–12. sorait vö. a következő szám alatt közölt ének 1–12. soraival.

14 ugarlo – szántóvető.

213.

Kézirata: Uo. 90a–91a. – A végén: „Amen”.

Különböző helyeken elmondható köszöntő. A vagylagos beírások szerint elmondták, illetőleg elmondhatták a fejedelmi udvarban, „nagy úri” vagy egyszerűen bármely „istenes” házban.

Az 1–12. sor csaknem szó szerinti átvétel az előző szám alatt közölt ének 1–12. soraiból. A befejező 27–28. sort vö. a 211. számú ének 42–44. soraival.

214.

Kézirata: Uo. 91ab. – A végén: „Finis Finis”.

215.

Kézirata: Uo. 92ab. – A végén: „Amen”.

34–35 A különböző eredetű jóslatok szerint a hatodik augustinusi világekorszakból (a Krisztus születésével kezdődő két évezredből) már csak kevés van hátra: jön a világvége. (Vö. KATHONA GÉZA: Károlyi Gáspár történelmi világképe. Debrecen. Theológiai Tanulmányok 75. sz. 25. skk.)

216.

Kézirata: Uo. 92b–93b. – A végén: „Amen”.

A 47. sor az Apafi-ház kisdéd csemetéjéről beszél, ezért feltehető, hogy a köszöntő 1677-ben vagy 1678-ban keletkezett, amikor a jövődő II. Apafi Mihály még kisdéd volt (1676. október 13-án született). Az Apafi-családnak sok gyereke halt meg kiskorában, fiú és lány egyaránt. 1680. június 4-én született Gergely nevű fiuk (meghalt: 1682. július 3.). Ennek a születése előtt azért lehet lokalizálni a vers keletkezését, mert egy „kisdéd csemetéről” van szó. Ha Gergely születése után keletkezett volna, akkor róla is megemlékezett volna a vers.

39 Christusért bujdosok – a Felső-Magyarországból elfutott prédikátorok, bujdosók lehetnek.

41 Debora – prófétanő, aki a kánáneusok legyőzésére parancsot adott, és a győzelem után az ún. Deborah énekét énekelte. (Vö. Bír. 4–5. fejj.)

42 Anna prófétaasszony jelen volt Krisztus bemutatásakor a templomban. (Luk. 2, 36–38.)

44 A bűnbánó Mária Magdolnáról lásd Luk. 7, 37–50.

217.

Kézirata: Uo. 93b–94a.

Mint az előző ének, ez is a ház kis csemetéjéről beszél.

8 eő szarva eltűnknek – ő életünk reménysége.

17 Mint palma ágai – a gondolatot és kifejezést lásd az előző számú énekben az utolsó előtti strófában.

218.

Kézirata: Uo. 95ab. – A végén: „Amen”.

8 Siló – Kánaán közepén feküdt; itt állították fel a bizonyág sátrát, s osztották fel a megszerzett földet. Hosszú ideig a zsidók szent helye volt. Vö. Józs. 8, 1–22.

21 Aron mondolája – Áron kivirágzott pálcáját a megváltó eljövetele jelképeként fogták fel. Vö. IV. Móz. 17. fejezetével!

32 meg-oda hatottál – oda felmentél.

219.

Kézirata: Uo. 95b–96a.

220.

Kézirata: Uo. 96ab.

221.

Kézirata: Uo. 97a–98b.

10 ő szarvanak – reménységének.

15 Aronnak pálcája – vö. a 218. sz. ének 21. sorához fűzött jegyzettel!

25 egek után – a. m. égi úton.

222.

Kézirata: Uo. 98b–99a.

1 A kezdősor azonos a 220. sz. ének kezdősorával. Vö. emellett a 219. számúnak a 4. sorával!

223.

Kézirata: Uo. 99b–100b.

Az 1–4. versszak az 1670-es évek protestáns üldözései visszhangjának tetszik: siralommal hullnak könnyei, javait az ellenség dúlja; de legkegyetlenebb dolog a vallása ellen való vétség: nem hirdetik

Isten ígését, megszűntek az ifjak éneklési, az ünneplések, a templomba járások. Valószínűleg egy bujdosó köszöntésére írták az éneket; a versszerző azzal biztatja: „Fel-hozza még napod, mely homályban borult.”

224.

Kézirata: Uo. 100b–101a.

225.

Kézirata: Uo. 101a–102b. A strófakezdő sorok első és utolsó betűi ezt az akrosztichont adják: MADAR ANNA AZ URNAK ÉL.

Az ének több passzusa (vö. a 3., 6., 8. versszakokat) arra enged következtetni, hogy az 1670-es évek magyarországi protestáns üldözései sugalmazták az író. Ekkor sirt a gyülekezet, nem lévén lelki gyógyító ír (prédikátor), ekkor volt általános a Sionért, a protestáns egyház romlott falának felépítéséért való könyörgés.

A nótautalás Szenci 42. zsoltárára („Mint az szép hives patakra”) hivatkozik, lásd RMKT XVII/6. 42. sz. alatt.

19 Sion – Jeruzsálem; a protestáns egyház.

226.

Kézirata: Uo. 102b–104a. A címe magyarul: A keserúségek közt védelmezőjéhez sóhajtozó lélek esedezése. A versfőkben: MADAR ERSEBETH.

Madar Erzsébet az előző ének versfejében szereplő személy testvére lehetett; a mondanivalója szintén rokon.

Szenci Molnár Albert 13. zsoltárának a dallamára hivatkozik: „Miglen felejtess el, Uram.” Lásd RMKT XVII/6. 13. sz.

227.

Kézirata: Uo. 104a–105b.

A vers címe magyarul: Valakinek ezekkel tetszett a magyar nyelven Balsamum néven kiadott könyvecskét odaajándékozni.

A *Balsamum* címszerű utalás, a 15. sor, mely újra a *balsamum lelket gyógyító* orvosságról, illetőleg a 17. sor utalása, mely szerint a könyv *próbákban vigasztal*, meg az a körülmény, hogy a továbbiakban könyörgésre tanít, kétségtelenné teszi, hogy Szokolyai Anderko Istvánnak a *Sérelmes Lelkeket gyógyító Balsamom, avagy Lelki próbákban nyavalygó embert vigasztalo könyvetske* c. munkájáról van szó. Ez először Leidenben látott napvilágot 1648-ban (RMK I, 806), másodszer Sárospatakon 1669-ben (RMK I, 1097). Megjelent 1671-ben Kolozsváron is (RMK I, 1118). A ma rendelkezésünkre álló első és harmadik kiadás példányai az elején csonkák, a második kiadásban nincs meg a vers. Nem is ajánlóversről van bizonyára szó, hanem olyan szerzeményről, melyet akkor készítettek, midőn a könyvet valakinek odaajándékozták.

11 pais – kétszótagúnak olvasandó.

228.

Kézirata: Uo. 105b–107a. Címe magyarul: Mászt más valakinek ezekkel tetszett bemutatni.

A vers mondanivalója kétségtelenné teszi, hogy ugyanarról a könyvről van szó, mint az előző szám alatt közölt versben.

229.

Kézirata: Uo. 107b–109a. – A szöveg végén: „Finis hujus operis etc.” A strófakezdő sorok első és utolsó betűi ezt az olvasatot adják: VEKEJ FERENTZ JGAZ HJT BEN EL.

A bűnein kesergő lélek könyörgésében is szó van Sion megszabadításáról; tartalmilag és formai-

lag közel áll az öt megelőző négy énekhez, melyekkel együtt bizonyára a felső-magyarországi protestáns üldözések visszhangja.

Nótautalása Szenci 102. zsolttára: „Hallgasd meg, Uram, kérésem”. Szövegét és dallamát lásd RMKT XVII/6. 102. sz. alatt.

A versben a 6. és a 48. sor pontatlan.

63–64 az áldás-kérés párhuzama a Bibliában Jákob küzdelmével kapcsolatban jön elő, lásd I. Móz. 32, 24–26.

230.

Kézirata: Uo. 109b–110b.

A versfőkben: SPES MEA IN DOMJNO MEO.

A latin versfők, az ének gördülékenysége arra vall, hogy iskolázott ember írta a verset. A cím szerint egy mesterlegény vándorútjára (= bujdosásra) indulása előtt. Feltehetőleg ugyanaz a személy írta a kéziratban utána álló éneket is, és az annak a végén olvasható „J. P. T.” betűk mögött kell a szerző nevét keresnünk. A másik énekben mesterlegényre árulkodik az 53. sor: „Kezeim munkáin, serény gyakorlásin legyen áldásul szemed”.

A betűjeleket nem tudtuk feloldani. A két ének szerzetetési idejére nincs más támpontunk, csak a környezetükben lévő énekek. Ezen az alapon datálhatjuk az 1670-es évek végére.

11 edgyütt – egyhelyt.

12 tor – itt: temetési tor, gyász.

22 hangya gyom – értelmetlen; talán a rímkörnyezete indokolta a szót. Talán *hangyanyom* volt eredetileg? Ez azonban az előző sorvég megismétlését jelentené.

231.

Kézirata: Uo. 110b–114a. – A szöveg után: „Finis auspice Deo J. P. T.” Az 1–11. strófát kiad. THALY, Tan. 362–64.

Vö. az előző szám alatt közölt ének jegyzetével. Azonos szerzőre vallanak a rokon kifejezések, fordulatok, mint pl. a 4. strófában az erős kar módjára berekesztő *kert*, melybe a bűn szele *tekerte*, ahol a rímek, a képek az előző ének 1. versszakából kerülhettek át; vagy pl. az 5. strófa „inségem öregbül”, a 6. versszak „gondban forr elmém”, „állapotom mi lesz”, „kesereg szívem” szólásai, melyek megvannak az előző ének bevezető strófaiban („életem csak inség”, „serelmem öregbül”, „elmém nincsen helyén”, „szivem keseredik”, „állapotom felől elmélkedem sokszor”).

43 Egy szótaggal hosszabb sor, a *már* felesleges.

232.

Kézirata: Uo. 114a–118a. Az első rész címe magyarul: Versek, melyeket Jézus Kristusunk születésének ünnepén szalontai Tholdi István így kezd el Isten segítségével.

24 závárt – zárt; itt kb. annyit jelent: féket.

35 Születetet – születését.

41 meg fogták, tudvan hitség nélkül – felfogták, dőreség nélkül tudván. (A korban inkább *hitság* alakban élt a szó.)

58 A sor után: Tholdi Mihály így folytatja.

64 Sionon – Jeruzsálemen.

68 Egy taggal hosszabb sor.

73 anya háznak – anyaszentegyháznak.

86 A sor után: Tholdi György így imádkozik.

110 A sor után: Tholdi László így folytatja.

116 A sor után: Tholdi Ferenc így fejezi be.

233.

Kézirata: Uo. 118ab.

5 ere – összevonás az *ereje*-ből.

234.

Kézirata: Uo. 119b–120b.
14 Iudabol eredet oroslán – a Dávid nemzetségéből született Krisztus. (Vö. Jelenések könyvében az 5, 5. verssel!)

235.

Kézirata: Uo. 120b–122a.

236.

Kézirata: Uo. 122a–124a. Címe magyarul: Versek, melyeket Jézus Krisztus urunk feltámadásának ünnepén Tholdi István így mond fel Isten kedvező kegyelméből.
14 Szent Pálnak a feltámadáson örvendező szavait lásd a I. Kor. 15, 55. versét.
27 allattya – állítja, megerősíti.
35 vás csép – vascsép.

237.

Kézirata: Uo. 124ab. Címe magyarul: Szalontai Tholdi Mihály anyját vigasztalja.
5 köt fel – kelt fel.

238.

Kézirata: Uo. 124b. Címe magyarul: Szalontai Tholdi György testvéreit szólítja.
Az ének a kéziratban csonkán maradt ránk.

KALENDÁRIUMI VERSEK

A közölt kalendáriumi versek az 1672–1686 közt megjelent kalendáriumok anyagát adják. Igyekeztünk rámutatni azokra a szövegösszefüggésekre, melyek ezeket a verseket az előző évek naptárverseihez, illetőleg a következő évtizedek kalendáriumi verseihez kapcsolják. A könnyebb tájékozódás kedvéért a versek jegyzékébe felvettük az egyes hónapokra szóló versek, a különböző részekre tagolódo szerzemények kezdősorait is, ahogyan ezt már az RMKT XVII/10. kötetben is tettük. Ilyen módon könnyebben nyomon követhetjük a versszakok és versrészek vándorlását.

239.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarivm**. Lőcse 1675.

Az itt és a következő két szám alatt közölt verseken kívül ebben a kalendáriumban hónapversek is vannak. Ezek, egy-két jelentéktelen eltérést nem számítva, megegyeznek az 1639-i naptár hónapverseinek azzal a variánsával, mely a lőcsei 1654-es kalendáriumban olvasható. (Lásd RMKT XVII/9. 228. sz. alatt a III. forrást.)

Az időjárást a különböző jelekből megjósoló vers címében a kántoriból szó jelentése a. m. évnegyedeiből. (Vö. a kántorböjttel!)

3 Hóld újság – újhold.

21 Ujsággal támadt szél – újholdkor keletkezett szél.

23 Nap támadtkor – napkeltekor.

240.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarivm**. Lőcse 1675.

Meghatározatlan forrásból (talán az 1698-i lőcseiből) kiad. KOVÁCS IMRE: Régi magyar kalendáriumaink 1711-ig. Debrecen 1938. 47–48.

Megvan az 1676-i, 1678-i, 1680-i, 1698-i lőcsei kalendáriumokban önálló versként, illetőleg a lőcsei 1679-es naptárban hónapversként.

Átírt változata is ismert. Vö. a kötetünkben a 244. sz. alatti darab jegyzetével.

3 Vince január 22-én, Remete Szent Pál 15-én van.

5 üszögös Péter – február 22.

8 Mátyás – február 24.

11 Gyümölcsoltó Boldogasszony napja március 25.

17 Orbán május 25-re esik.

20 Fogytára – ti. a hold fogyásakor, a holdtölte és újhold közti időben.

21 Ur napja – változó ünnep, húsvét után a 60. nap.

22 Medardus – június 8-a.

24 Szent Iván nap – június 24.

25 Eb Tsillagja – a Sirius.

- 27 A sor értelme: De ha a hold a Halak jegyében jön fel.
 29 Nagyboldogasszony napja augusztus 15-én van.
 31 Bertalan napja augusztus 24-e.
 33 Szüzben lépik – az állatövnek a Szüz nevezetű jegyébe.
 35 Szent Mihály – szeptember 27-e.
 36 Szent György – április 24-e.
 43 Szent Márton napja november 11-e.

241.

Nyomatott kiadása: **Kalendarivm**. Lőcse 1675.
 Megvan az 1698. évre szóló lőcsei kalendáriumban is.
 9 Telest – a. m. télieset.

242.

Nyomatott kiadása: a nyomtatás helyének feltüntetése nélkül megjelent egyik 1675-ből való kalendárium.

- Kiad. KÖNIG GYÖRGY, ItK 1900. 410. Kiadásunk szövegét ebből a közlésből vettük át.
 3 A sor a farsang közeledésére figyelmeztet.
 7 Szent György napja április 24-re esik.
 9 hiu – olv. hív:
 10 A sor a szőlőkötözéshez szükséges karók készítésére vonatkozik.
 13 Hotsza – nosza.
 16 kalongyád – szénaboglyád.
 17 Gál napja október 16-ra esik.
 18 Jacche – ? Talán sajtóhiba Bacche (= Bacchus) helyett.
 21 Szent András – november 30-án van András.
 22 Miklós napja december 6-án.

243.

Nyomatott kiadása: **Kalendarivm**. Lőcse 1676.
 A négy soros versike *Az Hadrol es bekesegről* c. fejezet végén olvasható.
 A kalendáriumban vannak hónapversek is. Ezek egyeznek az 1654-re szóló lőcsei kalendárium hónapverseivel. (Vö. RMKT XVII/9. 228. sz. alatt a III. forrással.)

244.

Nyomatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1677.
 Az ebből a kalendáriumból az itt és a következő szám alatt közölt verseken kívül az egyes hónapok végén – június kivételével – két-két soros verseket találunk. Ezek megegyeznek az 1654. évre szóló lőcsei kalendárium hónapverseivel. (Vö. RMKT XVII/9. 228. sz. alatt a III. forrással!)
 Az itt kiadott *Prognostica perpetua* az 1675-i lőcsei kalendárium hasonló tárgyú versének az átdolgozása. (Lásd a 240. sz. alatt!)

Megvan az 1678–1679. és 1685. évre szóló kolozsvári kalendáriumokban, valamint az 1685-ös debreceniben. A 40. sor ezekben így hangzik: „Hidd-el hogy az bornak nem lesz bő termése.”
 A szómagyarázatot lásd a 240. sz. alatti jegyzetben.

245.

Nyomatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1677.
 Átfogalmazva olvasható az 1679. évre szóló lőcsei kalendáriumban, lásd a 249. sz. alatt.

246.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1678.

A január hónapra szóló vers megvan az 1679-es kolozsvári kalendariumban is. Február végéhez, hogy ne maradjon a naptárban üres hely, a szokványos két sor után még egy négysoros versikét nyomtattak. Ez a négy sor olvasható az 1678-as lőcsei naptárban a december hónap végén. Egyébként itt csak decemberhez fűztek verset, s a kalendarium a hónapok végén máshol nem tartalmaz verset.

3 Simon – január 5-re esik.

6 Soldát – katona.

15 kazupba – kétfülű kosárba.

17 Számvető-pérez – előzetes költségvetés.

23 garaszolni – székely tájszóalakban: doroszolni = horholni, kapával gyomot irtani.

25 Ferenc október 4-re, illetőleg 10-re, Dénes október 9-re esik.

27 Lénárt – november 6-a.

29 Gömbeczet – disznósajtot.

247.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1679.

Júliusra nincs hónapvers. A januárit az előző évi kolozsvári, a február–júniusit, valamint a szeptember–decemberit az 1633-as kolozsvári kalendariumból vették át néhány változtatással. (Vö. RMKT XVII/9. 223. számú darabjával!)

5 köppöly – köpölyözés.

6 sárca monyak – szárca tojások.

14 kotyogósba – kulacsban.

248.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1679.

A verse a „Rövid Astrologiai Visgalas Harmadik Resze” végén áll. Megtalálható a fohászvers az 1679. évre szóló lőcsei kalendariumban is a „Rövid Astrologiai Visgalas” c. részben „Az Hadakról” szóló fejezet végén.

A kalendariumban *Prognostica perpetua* is olvasható, ugyanaz, mint az 1677. évre szóló kolozsvári kalendariumban. (Lásd 245. sz. alatt!)

249.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Lőcse 1679.

Az itt közölt asztrológiai verseken kívül a kalendariumban olvasható egy *Prognostica perpetua* is, ugyanaz, mint az 1675. évre szóló lőcsei kalendariumban.

A négy évszakhhoz fűződő rövidke versek a „Rövid Astrologiai Visgalás” I–IV. részének a bevezetői. Azonos témájú, de más szövegezésű verseket találunk az 1677. évre szóló kolozsvári kalendariumban is.

250.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Nagyszombat 1680.

A november hónapra (Szent András hava) szóló rész 1–2., valamint a decemberre (Karácson hava) szólónak 9–10. sora megvan már az 1661-es és 1667-es nagyszombati kalendariumnak ugyanezekre a hónapokra írt verssorai közt is (15–16., illetőleg 1–2. sorok; vö. RMKT XVII/10. 139. sz.). Az 1680-as kolozsvári naptár jóval többet vett azonban át a nagyszombati 1669-i kalendariumból: a júniusi részből a 3–10.; a júliusiból a 9–10.; az augusztusiból a 9–10.; a szeptemberiből a 9–10.; az októberiből a 7–10.; a novemberiből az 1–2.; a decemberiből a 9–10. sorokat. (Vö. RMKT XVII/10. 143. sz.)

A versből válogatta össze az egyes hónapokra szóló tanácsokat az 1686. évre készült csiki

kalendárium, többször változtatva az eredeti szövegen, néha új verssorokkal helyettesítve őket. A január hónapra szóló pl. a Boldogasszony havára írt vers 1–4. sora. A februári részben a következő sorok után:

A' Jó Gazda ember fát hord az erdőből.
Ha meleg szobád van, ne fely az hidegtől

a Böjtelő havára szóló részből olvasható az 1–2. sor.

A márciusi hónapvers első két sora új változatban így fest:

Gyümölcsöt óltani leg-jóbb ez Holnapban,
Olts ágát-is, ha kell, a' fiatal-fákban.

Utánuk a Böjtmás havából való 1–2. sor következik. Az áprilistól júliusig szóló hónapversek a nagyszombati kalendárium ugyanezen hónapjaira írt részeiből veszik át az 1–4. sorokat; az augusztusi hónapvers a megfelelő rész 5–8. sorával egyezik. A szeptember havi az ugyanerre a hónapra szólóból az 1–2. és 5–6. sor átvétele. Az októberi hónapversnek 1–3. sora egyezik a nagyszombattal, megtoldva ezzel a sorral:

Isten segítsen rá, tellyék borral a' kád.

A novemberi is kissé eltérőleg indít: „Ha mi szükséged van...”, de azután megegyezőleg folytatja a megfelelő hónapra szóló vers 3–6. soraival. Végül a decemberi hónapvers a nagyszombati 1–4. sorát ismétli, de a második sor Duna, Vág folyói helyett a Szamost, Marost hozza. („Vagy szamos, marosban jég-alátt halászni.”)

Említést érdemel, hogy a nagyszombati kalendáriumban a hónapok régi magyar elnevezésével találkozunk.

I 5 Vince január 22-re esik.

I 7 Szent Pál napja január 15-e, ill. 25-e.

II 7 Szent Mátyás nap – február 24-én van.

II 9 Bódog Asszony napján – Gyertyaszentelő Boldogasszonykor, február 2-án.

III 10 A sor értelme: a nyár a darvak megérkezésével kezdődik.

IV 1 humilitass – szőlővesszőket bújttass

IV 4 üröket – ürüket, azaz kosokat.

V 2 nyérjék – nyirják.

V 8 Fülöp május 1-re esik.

V 9 Orbán – május 25-e.

VI 6 Szent Iván nap – június 24-e.

VI 7 Medárd napján – június 8-án.

VI 9 Keresztelő János június 24-én.

VII 6 gohér – korai csemegezőlő; malosa – olasz szőlőfajta.

VII 9 Canicula csillag – Canis nevű csillag vagy ebscillag: a Sirius.

VIII 7 vemhek – csikók.

IX 9 az mák – a makk.

X 4 karika fád – hordód.

X 9 Simon Judás – október 28-a.

XI 9 Szent Márton nap – november 11-e.

XII 10 földött – földön.

251.

Nyomatott kiadása: **Kalendarium**. Nagyszombat 1680.

A *Jövendöls*-ből csak az I–II. részt közöljük; a többi rész ugyanis egy-két nem jelentős változással az 1669. évre szóló nagyszombati kalendáriumból való átvétel. (Lásd RMKT XVII/10. 144. számú darabját.)

I 30 kö-essötül – jégesőtől.

252.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1682.

A hónapok egy részének a végén közmondásokat, prózai szólásokat találunk, más részénél viszont a közölt, a szótagszámok ismétlődése, a rímek, sorvégek összecsengése miatt versnek érzett szövegeket.

253.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Debrecen 1684.

- a) A január hónap végén olvasható. A többi hónapnál prózai szöveget találunk.
- b) A C8b levélen olvasható.

254.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Lőcse 1684.

A „Rövid Astrologiai Visgalas” ötödik részének a végén áll a versike. Változata csupán a 253 b) alatt közölt versikének.

255.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Lőcse 1685.

A „Rövid Astrologiai Visgalas” harmadik része végén olvasható a kétsoros versike.

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

A FORRÁSOK JEGYZÉKE

a) KÉZIRATOK

Ács Mihálynak Justissima profusi Christianorum sanguinis vindicta ... halotti orációja. Ismeretlen helyen. – **42.**

Aranka György gyűjteménye. 1782–1790. OSzK Fol. Hung. 1216. Stoll 345. sz. – 134/VII.

Bartók Miklós-ék. 1753. Kolozsvár, magántulajdon. Mf: MTAK 165/III. Stoll 245. sz. – 84/IV.

Beregszászi Tóth Péter gyűjteménye. 1736–1738. Tiszántúli Ref. Egyházker. Nagykönyvtára R/670. Mf: MTAK 1182/V. Stoll 197. sz. – 93/V, 161/IV, 190/II, 207/III.

Bocskor-k. 1716–1739. Kolozsvár, EK 12. Mf: OSzK Fm 1/073. Stoll 180. – **142.**

Bod Péter: Gellius Transilvanicus-a. A XVIII. század első fele. Marosvásárhely, Teleki-Bolyai Könyvtár 9. Mf: MTAK 734/I. Stoll 234. sz. – 93/IV.

Bodó család levéltára Nyitra. Štatny Archív G. Varia 9. – **91.**

Bornemisza Anna gazdasági naplói. OL – **131.**

Czerey János-ék. 1634–1651. OSzK Oct. Hung. 1609. Stoll 55. sz. – **183.**

Diarium Dietae Soproniensis 168. OSzK Fol. Lat. 532. – **148.**

Dobollyai Gábor verskézírata. Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára R/2459. – **144, 145.**

Erney József másolata. OSzK Quart. Hung. 2818. – 134/IV.

Esze Tamás gyűjteménye. Szeged József Attila Tudományegyetem Magyar Irodalmi Tanszék. Mikrofilmen. – **156, 157.**

Eszterházy család levéltára. OL P. 125. 57. cs. – **73.**

Gyöngyössi Pál gyűjteménye. Kolozsvár. Akadémiai Levéltár. Mf: MTAK 21/XIV. Stoll 187. sz. 83/IV.

Győry György-ék. 1692. OSzK Oct. Hung. 1098. Stoll 124. sz. – **88, 128, 153, 179, 184, 185, 198.**

Gyürky István családi naplója. Ismeretlen helyen. – **197.**

Hosszúfalvi leveleskönyv. Ismeretlen helyen. – **191.**

Hölischer-k. 1683–1693. OSzK Quart. Lat. 2530. Stoll 118. sz. – **74, 75, 85, 102/III, 134/I.**

Hubai János-k. 1707. MTAK RUI 8r. 140. Stoll 173. sz. – **89, 92, 93/III, 103–105, 209–238.**

Kájoni latin–magyar versgyűjteménye. 1677. k. Ismeretlen helyen. Stoll 102. sz. – **123, 124.**

Kecskemét városának robotlajstroma. Kecskemét, megyei levéltár. – **130.**

Kézírásos bejegyzés az RMK I, 182-nek a volt kolozsvári Ref. Kollégium könyvtári példányában. – **189.**

Kézírásos bejegyzés az RMK. I, 725. OSzK példányában. – **195.**

Kézírásos bejegyzés az RMK I, 877-ben, a Tiszáninneni Egyházker. Nagykönyvtáranak (M. 470.) példányában. – **194.**

Kézírásos bejegyzés az RMK I, 1064 székelykeresztúri Dokumentációs Könyvtár példányában. Mf: MTAK 320/IV. – **170.**

Kézírásos bejegyzés az RMK I, 1068-ban. Tiszáninneni Ref. Egyházker. Nagykönyvtára Kt. 1692. – **196.**

Kismarjai György-ék. 1742. Kolozsvár EK. Mf: MTAK 134/IV. Stoll 205. sz. 84/III.

- Kornis Ádám baccai levéltára.* Ismeretlen helyen. – 164, 180.
Kovács András-ék. 1770–1797. OSzK Oct. Hung. 534. Stoll 296. sz. – 83/V.
Körmendi-k. 1684. MTAK K 93. Stoll 114. sz. – 161/I, 168, 178, 205/I, 206, 207/II, 208.
Lepsényi István: Poesis ludens. 1700–1706. OSzK Quart Hung. 1551. Stoll 161. sz. – 93/I.
Lóskay-k. A XVIII. század vége. OSzK Oct. Hung. 706. Stoll 500. sz. – 134/VIII.
Maracsó Anzelm-ék. A XVIII. század első fele. Pannonhalmi Könyvtár BK 51/1. Stoll 227. sz. – 134/III.
Mátray-k. 1677 után. OSzK Duod. Hung. 42. Stoll 104. sz. – 133, 190/I.
Mihály deák kódexe. 1679. OSzK Quart. Hung. 17. Stoll 106. sz. – 82, 94/I, 192.
Pálffy daloskönyv. 1736. Kolozsvár, EK 1813. Mf: OSzK Fm 1/034. Stoll 198. sz. – 111.
Pápai kézirat. A XVIII. század első fele. Pápa, Ref. Egyházker. Levéltár. Stoll 229. – 161/III.
Petrovay Miklós-ék. 1670–1672. Kolozsvár, 2. számú akadémiai könyvtár 1526. Mf: MTAK 135/I és 368/IV. Stoll 93. sz. – 199–204.
Pettényi Borbély Márton orvoskönyve. Sopron. Evangélikus Líceum Könyvtára I. 559. – 167.
Pray Collectio. Bp. EK XX. 31. – 80.
Ráckevei városi jegyzőkönyv. OSzK Fol. Hung. 2904. – 177.
Radványi verseskönyv. A XVIII. század második fele. OL Radvánszky-cs. lt. IV. oszt. XV. cs. Stoll 476. sz. – 37, 38, 102/IV.
Radnótfájai kézirat. 1676. OSzK Fol. Hung. 242. Stoll 75. sz. 118.
Rákóczi Júlia levele anyjához. OSzK Quart. Hung. 1958. – 188.
Sebes agynak késő sisak. 1630 után. OSzK Oct. Hung. 69. Stoll 51. sz. – 141/I.
Somorjai képpers. Ismeretlen helyen. – 176.
Synopsis Jurisprudentiae Universalis... 1668 után. Kolozsvár, EK 1112. – 54.
Szentsei-dk. 1704. OSzK Oct. Hung. 70. Stoll 168. sz. – 56, 65, 81, 83/III, 94/II, 115, 146, 158, 169.
Szilády Áron gyűjt. MTAK Ms 169. – 175.
Szinyei Gerzson-ék. A XVII. század vége. Tiszáninneni Ref. Egyházker. Nagykönyvtára Kt 1704. Stoll 155. sz. – 83/II.
Szolga Mihály diáriuma. 1745–1763. Ismeretlen helyen. Dézsi-féle másolata: Szeged, József Attila Tudományegyetem Magyar Irodalmi Tanszék. Stoll 249. sz. – 134/VI.
Szkhárosi-Járdánházi-melodiórium. 1787–1792. Tiszáninneni Ref. Egyházker. Nagykönyvtára Kt 513. Mf: MTA 113/IV. – 205/II, 207/I.
Tatai János naplója. 1708. OSzK Oct. Hung. 612. – 161/II.
Teleki-levéltár. OL – 95, 119, 126, 127, 135, 171.
Teleki család kendilonai levéltára. Kolozsvár, Akadémia Lt. – 134, 155.
Thaly Kálmán kéziratgyűjteménye. OSzK Fol. Hung. 1390. – 114, 173.
Thököly-k. 1671–1683. OSzK Quart. Hung. 2041. Stoll 95. sz. – 64, 66, 67, 78, 102/I, 112, 113, 141/II, 166.
Tóth Ferenc kézírata. 1810. OSzK Quart. Hung. 1043. Stoll 620. sz. 79, 83/I.
Tövisék közt nyíló szep rosa. Kolozsvár, Akadémia Lt. Mf: MTAK 640/II. – 187.
Vásárhelyi-dk. 1672. Kolozsvár EK 9. Mf: OSzK Fm 1/074. Stoll 96. sz. – 102/II.
Vett jegyzetkönyv. 1694–1697. Kolozsvár, EK 970. Mf: MTAK 3/III. Stoll 130. – 93/II.
Zilahi János halotti éneke. 1677. Ismeretlen helyen. – 58.
Zayugróci levéltár. Ismeretlen helyen. – 163.

b) NYOMTATVÁNYOK

- Ács Mihály: Boldog Halal Szekere.* Strassburg 1702. RMK I, 1662. – 47.
Ács Mihály: Arany Lancz. Lócse 1701. RMK I, 1631. – 46.
Ács Mihály: Zengedező Menyei Kar. Lócse 1703. RMK I, 1673. – 43–45.
Ágoston Péter: Mirra-Szedő Szarandok. Nagyszombat 1672. RMK I, 1140. – 55.
Bene! Bene! Wittenberg 1677. RMK III, 2847. – 121.
Bonum Fatum. Wittenberg 1677. RMK III, 2848. – 125.
Brabeum Vitae. Debrecen 1683. RMK II, 1517. – 165.
Czeglédi István: Az Országok Romlasarvl... Kassa 1659. RMK I, 941. – 2.

- Czeglédi István: *Megh-Tert Bünösnek ...* Kassa 1659. RMK I, 942. – 1.
- Czeglédi István: *Sion Vara*. Kolozsvár 1675. RMK I, 1187. – 3, 13, 18, 21, 26, 96–98, 100, 101.
- Czeglédi Istvánnak *síralmas versei*. Kassa 1710. RMK I, 1776. – 84/I.
- Csúzi Cseh Jakab: *Edom Ostroma*. Debrecen 1682. RMK I, 1274. – 7.
- Csúzi Cseh Jakab: *Lelki Bölcseségre Tanító Oskola*. Debrecen 1680. RMK I, 1242. – 5, 20, 23.
- Debreceni Ember Pál: *Innapi Ajandekul az Isten Satoraba Fel-Vitetett Szent Siklus*. Kolozsvár 1700. RMK I, 1556. – 30.
- Debreceni Főris Ferenc: *Isten Szent Satora*. Debrecen 1683. RMK I, 1294. – 159, 160.
- Debreceni K. János: *Isten Ajandekaval Való Kereskedés*. Debrecen 1693. RMK I, 1435. – 29.
- Diószegi K. István: *Ki-Osztatott Talentom*. Debrecen 1679. RMK I, 1229. – 99.
- Drégelypalánki János: *Via Salutis*. Debrecen 1682. RMK I, 1277. – 25, 28, 41, 150–152.
- Franck Valentinus: *Hecatombe Sententiarum Ovidianarum*. Nagyszében 1679. RMK II, 1456. – 132.
- Haller János: *Hármas Istoria*. Kolozsvár 1695. RMK I, 1470. – 50–53.
- Haller János: *Pays*. Csíki-Kláštrum 1682. RMK I, 1273. 48, 49.
- Jvsta Piis Manibus ... Basel 1674. RMK III, 2643. – 90.
- Kalendarivm. Lőcse 1675. – 239–241.
- Kalendárium. H. n. 1675. – 242.
- Kalendarivm. Lőcse 1676. – 243.
- Kalendariom. Kolozsvár 1677. – 244, 245.
- Kalendariom. Kolozsvár 1678. – 246.
- Kalendariom. Kolozsvár 1679. – 247, 248.
- Kalendariom. Lőcse 1679. – 249.
- Kalendariom. Nagyszombat 1680. – 250, 251.
- Kalendariom. Kolozsvár 1682. – 252.
- Kalendárium. Debrecen 1684. – 253.
- Kalendarium. Lőcse 1684. – 254.
- Kalendarium. Lőcse 1685. – 255.
- Klesch Kristóf Dániel: *De Jure Peregrinantium*. Jena 1680. RMK III, 3141. – 140.
- Komáromi Csipkés György: *Papistasag Ujsaga*. Kolozsvár 1670. RMK I, 1115. – 14.
- Köleséri Sámuel: *Ertelmes Catechizalásnak szükséges Volta*. Debrecen 1682. RMK I, 1282. – 10.
- Köleséri Sámuel: *Jose Szent Maga-El-Tökellese*. Debrecen 1682. RMK I, 1281. – 9.
- Köleséri Sámuel: *Szent Iras Ramaiara Vonatott Fel-Keresztyen*. Debrecen 1677. RMK I, 1209. – 8.
- Lakodalmi kárta. 1676. – 116, 117.
- Lippóci Miklós: *Jubileum Ecclesiae Evangelicae Cassoviensis*. Lőcse, 1682. RMK I, 1290. – 154.
- Majerus Johannes: *Gentis Hungaricae Prima Incunabula*. Wittenberg 1676. RMK II, 2785. – 120.
- Márosi István: *Füge Fizsek*. Kolozsvár 1672. RMK I, 1129. – 174.
- Martonfalvi György: *Szent Historia*. Debrecen 1681. RMK I, 1256. – 6, 24, 40, 149.
- Martonfalvi György: *Taneto és Czafolo Theologia*. Debrecen 1679. RMK I, 1231. – 4, 19, 22, 27, 39.
- Molanus Henricus: *Dissertatio astronomico-philosophica*. Bréma 1674. – 77.
- Nad-Sip. H. n. 1675. Sztripszky I. 291. – 110.
- Nánási Vas Gábor: *Lelki Tudakozás*. Kolozsvár 1675. RMK I, 1178. – 70, 106–109.
- Nógrádi Benedek: *De Fundamentalibus Fidei Capitibus*. Leiden 1686. RMK III, 3406. – 186.
- Obál Béla: *Hungarica Vitebergensia*. Halle 1909. – 147.
- Páriz Pápai Ferenc: *Pax Crucis*. Kolozsvár 1710. RMK I, 1775. – 34.
- Páriz Pápai Ferenc: *Pax Animae*. Kolozsvár 1680. RMK I, 1246. – 138, 139.
- Peregrinum Feretrum. Leiden 1680. RMK III, 3051. – 137.
- Perneszi Zsigmond: *Lelki Flastrom*. Kolozsvár 1678. RMK I, 1222. – 129.
- Rényes István: *Tekintetes Es Nemzetes Hollo Sigmondnak... Dicsirete*. Lőcse 1685. RMK I, 1344. – 181, 182.
- Rozgonyi Mihály: *Magyar Strophak*. Kolozsvár 1680. RMK I, 1247. – 136.
- Sárpataki N. Mihály: *Noe Barkaja*. Kolozsvár 1681. RMK I, 1264. – 193.
- Somosi Petkó János: *Igaz es Tökéletes Bodogsagra Vezelő Ut*. Sárospatak 1658. RMK I, 913. – 11.
- Somosi Petkó János: *Menyország Dicsősége*. Kassa 1683. RMK I, 1299. – 172.

Summos in Philosophia Honores. Wittenberg 1681. RMK III, 3153. – 143.
Sűrű siralmakkal rakott Jajhalom. H. n. 1707. RMK I, 1737. – 162.
Szathmárnémeti Mihály: A' Négy Evangelistak ... Kolozsvár 1675. RMK I, 1179. – 16.
Szathmárnémeti Mihály: Szent Dávid Psalteriuma. Kolozsvár 1679. RMK I, 1234. – 17.
Szendrei Ferenc: Kellemetes Elmélkedések. Kolozsvár 1673. RMK I, 1152. – 76.
Szomorú Halotti Pompa. Kolozsvár 1674. RMK I, 1164. – 12, 69, 71.
Szőnyi Nagy István: Kegyes Vitez. [Debrecen] 1675. RMK I, 1174. – 33.
Szőnyi Nagy István: Martyrok Coronaja. Kolozsvár 1675. RMK I, 1180. – 31, 32.
Técsi Miklós: Liliun Humilitatis. Kolozsvár 1673. RMK I, 1153. – 68, 72.
Temetési Pompa. Debrecen 1674. RMK I, 1158. – 86–88.
Tolvay Ferenc: Az Aritmetikának ... Mestersége. Debrecen 1675. RMK I, 1175. – 35.
Tolvay Ferenc: Praecepta morum. Lócse 1690. RMK I, 1393. – 36.
Vade Daniel ... Wittenberg 1677. RMK III, 2879. – 122.
Zilahi János: Az Igaz Vallasnak Vilagos Tüköre. Kolozsvár 1672. RMK I, 1136. – 15, 57, 59–63.

A KÉPEK JEGYZÉKE

1. Köleséri Sámuel örvendező verse Martonfalvi Györgyhöz (4. sz.)
2. Haller János Pays c. könyvének címlapja
3. Haller János Hármás Historiájának rézmetszete
4. Haller János címermagyarázó verse (52. sz.)
5. Haller János címerének metszete
6. Czeglédi István Sion vara c. művének címlapja
7. Szilágyi Tönkő Márton Czeglédi Istvánhoz írt versének végső strófái (26. sz.) és Czeglédi Pál ugyanahhoz szóló kesergő verseinek kezdő versszakai (101. sz.)
8. Tolvay Ferenc énekének kezdő strófái (37. sz.)
- 9–10. Tolvay Ferenc levele Radvánszky Jánoshoz
11. A 94. sz. ének befejező versszakai a Szentsei-daloskönyvből
12. A Fülel feladásáról szóló ének kezdő versszakai (157. sz.)
13. A Fülel feladásáról szóló ének vége (157. sz.)
14. A 166. sz. ének 1–5. és 16–19. versszakai a Thököly-kódexből
15. Kunszabadszállási Mihály énekének kezdő versszakai (177. sz.)
16. Baksai Györgynek Thaba Jánost köszöntő verse a Körmendi-kódexből (178. sz.)
17. Bárkányi János munkájának befejező versszakai (187. sz.)
18. A 199. sz. ének kezdő strófái a Petrovay Miklós-énekeskönyvből
19. A 230. sz. ének végső versszakai és a 231. sz. ének 18–26. sorai a Hubai-kódexből

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Adattár	= Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. Szerk. Keserű Bálint. I–III. Bp.–Szeged 1965–1971. (Herepei János cikkei.)
AdZemplénT	= Adalékok Zemplén Vármegye Történetéhez
AkÉrt.	= Akadémiai Értesítő
ARSI	= Archivum Romanum Societatis Jesu
Bethlen Önéletírása	= Bethlen Miklós Önéletírása. Kiad. V. Windisch Éva. Bev. Tolnai Gábor. I–II. Bp. 1955.
Buda, SzD	= Szentsei-daloskönyv. S. a. r. Buda János. Bp. 1943.
Busa, A Thököly-k.	= A Thököly-kódex és kuruckori versei. (Egy XVII. századi kéziratos kötet ismertetése.) Kiad. Busa Margit. (Irodalomtörténeti Füzetek 13.)
Cserei: História	= Nagyajtai Cserei Mihály históriája. Kiad. Kazinczy Gábor. Pest 1852. (Újabb nemzeti könyvtár.)
DÁL	= Debreceni Állami Levéltár
Debr. KLTE Ktár Évk.	= A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve
DebrProtL	= Debreceni Protestáns Lap
DtProtL	= Dunántúli Protestáns Lap
Egyht	= Egyháztörténet
EK	= Egyetemi Könyvtár
EME	= Erdélyi Múzeum Egyesület
EOE	= Szilágyi Sándor: Erdélyi Országgyűlési Emlékek. I–XXI. Bp. 1875–1898.
EPhK	= Egyetemes Philológiai Közlöny
ErdMúz	= Erdélyi Múzeum
Érték. Ny. Széptud. Kból.	= Értekezések a Nyelv- és Széptudományok Köréből
Ethn.	= Ethnographia
EvEgyhÍsk	= Evangélikus Egyház és Iskola
Figy	= Figyelő
FK	= Filológiai Közlöny
GenFüz	= Genealógiai Füzetek
Gyöngyösi ÖM	= Gyöngyösi István összes költeményei. Kiad. és bev. Badics Ferenc. I–IV. Bp. 1914–1937. (RMKT)
GyőriSz	= Győri Szemle
GyőriTRégFüz	= Győri Történelmi és Régészeti Füzetek
HK	= Hadtörténeti Közlemények
It	= Irodalomtörténet

It. Füz.	= Irodalomtörténeti Füzetek
It. Füz. (Császár)	= Irodalomtörténeti Füzetek (Császár)
ItK	= Irodalomtörténeti Közlemények
KerMagv	= Keresztény Magvető
KtáriSz	= Könyvtári Szemle
LK	= Levéltári Közlemények
MHHD	= Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria
MHHS	= Monumenta Hungariae Historica. Scriptores
Min.	= Minerva
MKBR	= Magyar Költészet Bocskaytól Rákócziig. S. a. r. Esze Tamás – Kiss József–Klaniczay Tibor. Bev. Esze Tamás. Bp. 1953.
MKsz	= Magyar Könyvszemle
MNy	= Magyar Nyelv
MNyr	= Magyar Nyelvőr
MagyProtEgyhIskFigy	= Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő
MPÉtA	= Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár
MTA I. OK	= A Magyar Tudományos Akadémia nyelv- és irodalomtudományi osztályának közleményei
MTAK	= A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
Nagy Iván	= Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. I–XII. Bp. 1857–1868.
NyItudK	= Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények
NySz	= Szarvas Gábor–Simonyi Zsigmond: Magyar Nyelvtörténeti Szótár. I–III. Bp. 1890–1893.
OL	= Országos Levéltár
OSzK Kt	= Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára
ProtEgyhIskL	= Protestáns Egyházi és Iskolai Lap
ProtKözl	= Protestáns Közlöny
ProtSz	= Protestáns Szemle
RefEgyh	= Református Egyház
RMDE	= Régi magyar drámai emlékek. Kiad. és bev. Kardos Tibor–Dömötör Tekla. I–II. Bp. 1960.
RJÖM	= Rimay János Összes Művei. Kiad. Eckhardt Sándor. Bp. 1955.
RMDT I.	= Régi Magyar Dallamok Tára. I. Csomasz Tóth Kálmán: A XVI. század magyar dallamai. Bp. 1958.
RMDT II.	= Régi Magyar Dallamok Tára. II. Papp Géza: A XVII. század énekelt dallamai. Bp. 1970.
RMK	= Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtár. I–III. Bp. 1879–1898.
RMKT	= Régi Magyar Költők Tára
RMKT XVII.	= Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. I–X. Bp. 1959–1978.
RSzK	= Román Szocialista Köztársaság
SpFüz	= Sárospataki Füzetek
SpRefL	= Sárospataki Református Lapok
Stoll	= Stoll Béla: A magyar kéziratok énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1565–1840). Bp. 1963.
Száz	= Századok
SzD	= Szentsei-dalokönyv. Kiad. Buda János. Bp. 1943.
Sztripszky	= Sztripszky Hador: Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtár c. munkájának I–II. kötetéhez. Pótlások és igazítások. 1472–1711. Bp. 1912.
Teleki Mihály lev.	= Teleki Mihály levelezése. Szerk. Gergely Sámuel. I–VIII. Bp. 1905–1926.

- Thaly, Ad. = Thaly Kálmán: Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor költészetéhez. I–II. Pest 1872.
- Thaly, Tan. = Thaly Kálmán: Irodalom és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Bp. 1885.
- Thaly, VÉ = Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok. XVI-ik, XVII-ik és XVIII-ik századbeli eredeti kéziratokból és régi szétszórt nyomtatványokból egybegyűjt. és jegyz. ell. Thaly Kálmán. I–II. Pest 1864.
- TörtSz = Történelmi Szemle
- Trausch–Schuller = Joseph Trausch–Friedrich Schuller: Schriftsteller-Lexikon, oder biographisch-literarische Denk-Blätter der Siebenbürger Deutschen. I–IV. Kronstadt-Hermannstadt 1868–1902.
- TSz = Szinyei József: Magyar Tájszótár. I–II. Bp. 1893–1901.
- TT = Történelmi Tár
- TudGyűjt = Tudományos Gyűjtemény
- ÚMM = Új Magyar Múzeum
- Varga, KKK = Varga Imre: A kuruc küzdelmek költészete. Bp. 1977.
- Walther = Hans Walther: Proverbia sententiaeque latinitatis medii aevi. Göttingen 1965.
- ZovLex = Zoványi Jenő: Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon. Szerk. Ladányi Sándor. Bp. 1977. (3. jav. és bőv. kiad.)

AZ ÉNEKEK KEZDŐSORAINAK MUTATÓJA

	Éneksorszám
A bosszúállás jó	49/vvv
A bölcslet természetinek	49/D
A föld kerekégén	139
A gyertyát fel szoktuk	24
A holdnak szarvai	239
A jó gazda itten	250/VII
A jót látom és dicsérem	49/sss
A kaszálás mostan	250/VI
A katékézisnek mi légyen értelme	25
A kerek ég alatt nincsen	5
A kereszték alatt hogyha vigasztalást	72
A keresztyének közt	99
A koronás oroszlánnak	252
A könnyű sajkákat	49/PP
A nagyravágyó méltóság	8/a
A pajzs volt nékem védőm	49/a
A prélátusok igen tanácskoznak	252
A sajtot most gyúrják	250/V
A szépség felette könnyen múló	49/T
A szőlő és vetemény veszedelemben áll	240
A szőlő s vetemény veszedelemben áll	244
A tél most háborgó	241
Adj békességet Isten	248
Adj Úristen békességet	243
Akarta az Isten	59
Aki jót ír, nem mind jól ír	174
Aki legelsőben foglalt	49/M
Aki megvizsgálja	181
Aki szerelemben véget akar vetni	49/BB
Akkor mások vétékét	49/LL
Áldott a te neved	186
Áldott az Úr	131
Alkalmatosságtól minden ember várjon	132/f
Állhatatlan, bizontalan ez világ	196
Állj meg kegyes	34
Amaz álnok kigyó	109
Aminémű Űszögös Szent Péter nap estén	240
Amit hamarjában tésznek	49/u

Amit méltán szenvedsz	49/uu
Annak idejében én is éltem	49/B
Annulus et corvus	181 (j)
Arany tömlőből is	191/c
Árnyékhoz hasonló világ dicsősége	89
Árnyékhoz hasonló világ dicsősége	92
Árnyékhoz hasonló világ dicsősége	123
Árván maradt magyar Sion	83/I
Árván maradt magyar Sion	83/II
Az atyának nagy tisztesség	46/v
Az bőv kegyelemnek	214
Az eb csillag ha most nappal	244
Az elmúlt dolgokról	127
Az halálnak utát	69/a
Az haragot letésem	247
Az házások között	252
Az igaz bátran szól	49/ee
Az igaz mindenütt hazájában	49/CCC
Az Isten áldása szálljon	136
Az kinek szívében gerjed	150
Az suba jó borral tested melegítse	242
Az szegénynek minden ajtók	201
Az szomorú halált	90
Az új fazék sokáig eltartja	10
Az Úristennek titkos	97
Az váltságának árát	217
Bacchus ihol közelít	242
Bár fájdalomunk közül	49/ii
Bár tömlőben vessenek is	49/AAA
Békességes tőrés	49/b
Békével szenvedje, ha megérdemlette	49/ss
Berekedve kakukk	242
Bilincsel, vaslánccal kötözi meg	49/L
Bocskai nemzetnek meghervadt ág	12
Boldog Admetusnak	49/N
Boldog ember bizonnyal	132/b
Boldog szolga	61
Boldognak halála előtt	189
Bolond, ki magát elhiszi	132/d
Bor legyen a jégben	246
Botlasz vérszopó	32
Búban úszó, gondban habzó életem	205
Bujdosásra juta nyomorult életünk	82
Búsíges áldását	95
Cur mundus militat (nj.)	103
Csak annyi kenyeret	49/eee
Csak Isten legyen mi velünk	254
Csak Isten legyen velünk	253/b
Csinom Palkó	142
Csomós köszvény ellen	49/NN
Csonka templomidat Uram	160
Csuda mely bolondul	49/tt
Csuda, mint irtózik minden	172

De hogy beszédemet fordítsam	179
De ó, hamar múltó	86/d
De ó, kinzó, elmúlándó	86/b
Dicséretes dolog az testi vitézség	122
Dicsőség legyen mennyben az Istennek	208
Drága erkölcsnek egyedül kútfeje	36
E világ csúfolja	135
E világ hallotta hírét	29
Ebben munkálkodott eleitül fogván	62
Édes a bűn, tarts meg	76
Egek szélességét	231
Egészséggel, János pap	80/b
Éggel hadakozó	52
Egy asztalnál ültek	49/gg
Egy híres templomot a római népek	164
Éjjel álmomban	46/k
Elhagyod hazádot	49/C
Elmúlt a napnak világa	46/i
Elmúlt az éj	46/f
Éltedet úgy újíts	242
Ember életedben nyomorúságokat	68
Ember életedben nyomorúságokat	154
Embereknek dolgát	197
Én a mezőn lakó embert	49/iii
Én az szabadságnak hajdan voltam	166
Én az Úrhoz fohászkodom	49/nn
Én is nem keveset használtam	118/I
Én Istenem, meddig élek	46/A
Én kezdtem volt pogányt kardommal sérteni	118/V
Én lészek legelső	49/r
Én megsebesedett, elmémben megesett	49/KKK
Én szomorú árva	53/a
Én vesztettem színét	118/III
Én vitéz híreket az égig emeltem	118/II
Épületre ha kell	250/I
Érd meg kalyibáddal	49/hhh
Értelmes poéták Parnassus tetején	145
Érvágásra való napokat	247
Esztelen, nem egyéb	49/GGG
Ez a gyarló testünk	132/a
Ez dolog, megvallom, méltó	47/b
Ez élet pályáján	49/p
Ez változásokkal elegyes bús élet	103
Ez világ megszorít	210
Ezerhatszáz után hetvenkilencedik	27
Fakadj meg én szemem	55
Fegyverrel keresett boldogtalanabb	49/bbb
Félelemmel elég legyen	49/rr
Felsőleges királyom, ki alatt éltemben	128
Félted egészséged	242
Fenyőfa tövében ültetek	49/A
Fers aliquid, Benedicte	186 (j)
Flora mezőre hiv	242
Föld kerektségében nincs semmi vigasság	224

Fűszerszámos ételt	247
Gonosz jövődökről szükség gondolkodni	49/oo
Gömbecet és kolbászt	246
Gyakran nyomorultat	49/l
Gyermeknek és vénnek	69/b
Gyógyíthatni minden nyavalyát	49/O
Gyöngy szavai között	198
Gyümölcsfákat ültess	250/IV
Gyümölcsöt oltani legjobb	250/II
Ha a szép feje hold	251/II
Ha búval, bánattal	49/III
Ha ez hóban dörög	244
Ha látnád, mennyi bú	49/ggg
Ha lehet, még képit se tarts	49/DD
Ha lelki vitéz vagy	1
Ha más dolgod nincsen	250/XII
Ha menny dörög az hóban	240
Ha most első hó esik	240
Ha most esik az hó	244
Ha napkelet előtt az hajnal	251/I
Ha napkeleti szél fú	239
Ha nyárban szokatlan hévség	239
Ha Orbán fényeskedő	240
Ha őszi vetemény kikeletkor oly ritka	240
Ha őszi vetemény kikeletkor ritka	244
Ha szántott földed van	250/IX
Ha Szent András előtt	250/XI
Ha valakit szóddal sértesz	49/ppp
Hadd én is mutassam fiúi szerelmem	101
Hajfodorításban, puha csinoságban	49/E
Hála az Istennek az nap	249
Hála az Istennek, ismét	249
Hála az Istennek! Nap s Éj	249
Halandó testedet	49/s
Hallgasd meg Uram, kérésem (nj)	229
Halljad Somorja, kis mezővárosnak	176
Hallottad-e hírét az új királynak	169
Hányféle gondolat minduntalan izgat	48
Három biztat engemet	46/g
Hat napokat rendelt Isten	191/b
Hej, magyar világnak régi királyai	112
Higgyed nékem, aki rejtekben	49/ccc
Híres magyar nemzet	120
Hírrel, névvel, tekintettel	236
Hocca kaszát, sarlót	242
Hogy kezdjem versemet	21
Hogy megláttalak, ugy	49/SS
Hogyha a csillagok	239
Hogyha meghallgatnál	134/VIII
Hogyha szép és tiszta	244
Hol most Antiochus	69/c
Hosszú télt és nedves tavaszt	241
Hová lőtt az idő	121
Hozd haza búzádat	246

Hü keresztyén ember	17
Ideje bűnökből	203
Igaz vér úgy hozná	173
Igazság, vétünkért valami	49/III
Igen jeles dolog	132/c
Illendő dolgot nem láthat	49/FF
Íme, jó nagy Isten	168
Innét a sóhajtás	49/HHH
Irgalmadnak gazdagságát	46/r
Isten, dolgaidat amidőn szemlélnék	38
Isten frigyében vétetett kegyes ház	234
Isten ihléséből származott	152
Isten nagy gyámola az igaz szíveknek	195
Isten országát	14
Isten személyének és dicsőségének	233
Isteni rendelés felől lett háborgás	107
Istennek hála már, hogy a szép nap eljött	245/III
Istennek hála már, jú az rövidebb nap	245/I
Istennek hála már, nap s éj megegyezett	245/II
Istennek hála, van nap s éj egyezsége	245/IV
Istennek kertében felnőtt liliumszál	116
Itt fekszik Gilányi Gergely	93
Itt harmadszor ragadd szarvát az ekének	250/VIII
Itt némettség magát bévész Zólyomban	37
Ízetlen volt néki	49/g
Izrael Jordánon mikor általmenne	149
Izraelnek őrizője	46/l
Jaj csalárd világnak bizonytalansága	153
Jaj elfordult s búban borult	86a
Jaj én szerencsétlen	73
Jaj én szerencsétlen szöletett órában	78
Jaj ki beteg vagyok	242
Jaj mely hideg az víz	242
Jaj miként meghüle minden vér testemben	184
Jaj mire jutottam	36
Jajszó, siralommal kezdém	156
Jó telet és tavaszt	242
Jobbára megaludt tüzet	49/U
Jóllehet ez sokakat fárasztott	77
Jószágot keresni nem kicsiny mesterség	8/b
Jövendő't mindenkor úgy szemlélek	49/pp
Kakukk szólásával szőlő fakadását	244
Keményített ingű kevély asszonyember	114
Keresztviselésim célját	104
Keresztyén magyarság	2
Kérlek, ember, adj békét	79
Kérlek, szívem kívánságát	47/c
Kérlek téged, szent Isten	46/b
Keserű rabságra noha nem jutottál	177
Keserves fáradtság nyugodalmat kíván	191/a
Két atyafiak közt nagy egyenetlenség	253/a
Két dolga embernek életében lévén	51
Két tenger között	199

Kévánod-é, ember	23
Kevés gyönyörűség után keserves kár	49/EE
Kezdet, ki kezdet nélkül	46/B
Ki engemet ez éjjel megtartottál	46/c
Ki lehet gazdagabb	49/ddd
Ki ne panaszkodnék	146
Ki vágyódik, menjen	49/I
Kihoz fogházból rabokat	49/BBB
Kik setétséggel voltak befedve	237
Kiki maga terhét	49/vv
Kimutatá magát ez nap az idvőség	218
Kinek semmi vétkét	49/hh
Kornis nemzetségből e világra hozza	180
Könnyebbséget hoz a sírás	49/UU
Kösziklás helyeken	11
Köz tél és háborgó tavasz ezt követi	241
Közpéldabeszédben szokták azt mondani	85
Légy te megtartója e szent igazságnak	108
Légyen elég gyömbér étkemben	247
Légyen hála az én Istenemnek	46/p
Lelkemet, Uram, testemet és mindenemet	46/n
Lelki vásár volt ez napon	46/j
Lincből hogy érkezék jó Sebestyén uram	141
Ma lett békessége ez háznak	219
Magas egekben lakozó	44
Már Isten hozzád, barátom	35
Mars ismét haragszik	252
Más földén termett	49/aaa
Még a dajka teje ajakán folydogál	69/d
Még a természet is	49/ZZ
Megbocsáss minékünk, kérünk	86/g
Megpróbáld magadat	60
Megreped a szívem már	246
Megváltozhatatlan tanácsbúl az kiment	185/a
Mely örömet ennéd	246
Mely rövid életre	49/FF
Mely szükséges légyen	20
Mennyei Istentől, vizsgálatás nélkül	49/dd
Mennyi gonosz légyen	49/II
Mert nem egyezhete török köröszténnel	157
Messze fuss előtte	49/Z
Messzekegéléssel távoztathatod el	49/V
Meum, tuum felett mikor versengenek	41
Mézes étel, feredő	247
Mi addig kapdostunk a magyar koronán	118/IV
Mi atyánk, Úristen, adj szent békességet	255
Mi haszna fogadat fogaddal rágnod	49/ooo
Mi közöd teneked a rebellisekhez	64
Mi lehet könnyebb a füstnél	49/R
Mi lessük mások jószágát	49/zz
Mi szegény magyarok bujdosunk	125
Mi végre hadta el kegyelmed	140
Midőn el kezd a test hajléka	194
Midőn hátára vött	53/b

Midőn Urunk Jézus ez földet	212
Midőn Urunk Jézus ez földet	213
Midőn vénségre jutottunk	49/MM
Míg az lelki jószág	49/f
Míg boldogul folytak	49/n
Míglen felejtész el, Uram (nj)	226
Miként nagy Ábrahám	16
Mikó gondolkodnám	167
Mikor az Úr Krisztus	215
Mikor ember jó világra	105
Mikor nehezen hull fának ő levele	246
Mikor Szenácherib az Jeruzsálemet (nj)	94
Mikor vénasszonytól hat gyermek rejtésre	69/e
Minden árvák édes atyja	226
Minden e földön	43
Minden gonoszsággal ó híres Jezábel	159
Minden igaz erős vára	225
Minden kincsek felett	49/zzz
Minden világi dicsőség	49/mm
Mindent szenvedsz könnyen	225
Mindnyájan meg köll halnotok	47/a
Mint a szép hives patakra (nj)	225
Mint a termő fának	49/TT
Mint dedereg Lénárt	246
Mint ki könnyen törő homlokával	96
Mit érdemelsz, magyar	113
Mit gondolsz hazánkban	137
Mivel élt világban, de nem ez világnak	69/f
Most eret nem vágatok	247
Most feredezni ki jó	246
Most ha az eb csillagja	240
Munka nélkül senki	49/j
Múzsáknak tárháza	117
Nagy adósságomat	57
Nagy ember vétkesnek	49/uuu
Nagy Udvarokban nagy csalárd	49/K
Nagy urakban halál	252
Nagyok ugyan adósságim	46/m
Ne mondj boldognak mást	49/iii
Ne mondjad, kérlek, a Messiás felől	193
Négy birodalmakat rendelt	40
Négy elementumok meggyőző királyát	50
Nehezen hull falevél	240
Nem az hitetlenség	106
Nem derekas elmét illet	49/rrr
Nem érdemel édest	49/mmm
Nem fél az ártatlan	49/cc
Nem hallasz panaszt	49/ttt
Nem kétlem s vélem	144
Nem megyen értelmes révésznek	49/aa
Nem régen vala nékem vigasságom	115
Nem tudom, honnét van	49/EE
Nem vagyok tudatlan	49/o
Nem volna száz nyelvem elég	49/ij
Nemességel, tisztességgel híresült	232

Németországban ó mely csuda dolgok	155
Nevezetes dolog Szentírásban vagyon	98
Nézd el szemekkel	185/b
Nézd meg, akárki légy	70
Nimród ágyékából	54
Nincs oly nehéz munka	49/kk
No, büdös szájú prédikátorok	75
Noha bűnben születtem	46/t
Nosza veterane canequae poeta	30
Nyugodjék a tested	182
Ó Atyaisten, én bűnös tehozzád	46/u
Ó csalárd világnak bizonytalansága	88
Ó dicsőült szép kincs (nj)	161
Ó én édes Istenem	46/a
Ó gyászban borult Tholdiak	238
Ó hamar elmúló világnak	158
Ó irigy világnak	87
Ó Isten méltó haragja	171
Ó Isten, rajtunk könyörülj	246
Ó Isten, rajtunk könyörülj	247
Ó keserves gyászban öltözött szép hazám	133
Ó láthatnám egyszer törve	49/HH
Ó már nem állhatom	49/oo
Ó megnyomorodott hazánk fogyatéjka	148
Ó mely rettenetes dolog léssen	9/b
Ó sem vénnek, sem gyermeknek	86/e
Ó Sion leánya, keserves anyám	81
Ó sok nyavalyában	49/ee
Ó sok nyalyájú vénség	49/JJ
Ó sok siralomra jutott	183
Ó szegény Erdély országa	111
Ó Újlaki házban felnőtt szép virágszál	86/f
Ó vajha valaki tenger árjaivá	84
Ó véletlen, reméltelen nyavalya	86/c
Okosan a Dávid mutatja időnket	206
Orbán fényeskedő, a bor nagy bőségő	244
Ország és emberek, tisztek s fejedelmek	252
Orvost nem keresek	247
Örülj, kegyes háznép	220
Örülj, kegyes háznép	222
Örülj, Urjézusnak választott leánya	216
Összerontod minden nyilát	49/cc
Pallas, bölcsességnek szép istenasszonya	188
Panaszolkodhatunk	94
Pártos fiaimat hallom, mint nevezik	67
Pernyeszi nemzetből, régi ős gyökeréből	129
Phoenix madár felől úgy írják a bölcssek	13
Piros vére a Jézusnak	46/o
Porrá váló, jaj, elmúló életem	124
Radamantus ítéletű fúriák	162
Ragyogván tündöklék az igazság napja	7
Régen a szent Noé	211

Régen Elizeus az Illyés prófétát	3
Régen ó törvényben az Izrael népe	147
Régen rómaiak festék vérrel Cannát	31
Régi bizodalmas s nevezetes helyre	187
Rejtett szeretet is kicsirázik	49/AA
Rézköből épített kőfalhoz hasonló	49/ff
Rossz állapottyában élete	49/k
Rút dolog szerencse után	49/m
Salve Sylvania ecclesia	175
Semmi nem bánt	49/bb
Senkinek éjjeli s nappali munkája	9/a
Seregeknek hatalmas nagy királya (nj)	83
Sion, áldjad Uradat	207
Sír bennem a lélek	161
Sok ellenség háborgat	46/d
Sok embereket már	65
Sok nyavalyád noha reád tódul	221
Sok nyomorúsággal	49/t
Sok szép tudós elmét szült	6
Sok tudós munkákkal bővös	4
Sokak sokat irtak	138
Sokan sok dolgokról ezelőtt irtanak	110
Sokkal jobb nekünk	200
Súlyos inség, sok ellenség	227
Süket is gyakrabban az ocsmány szerelem	49/GG
Sültet észem gyakran	247
Sűrű siralommal szemeidből hullnak	223
Sűrű változások érdeklik az embert	230
Számkivetéstől nem félek	49/DDD
Szánút megloccsan, az hó mindenféle rokkan	246
Szegedi, Gelei és Martonfalvi György	19
Széles mély tengerben	49/S
Szememet hizlaló, szívem vigasztaló	74
Szent András ihon jó	242
Szent atyák ösvényén kalauzul	15
Szent György zöldséggel mindent megújít	242
Szentek seregében vigyázó szent pásztor (nj)	110
Szenteljen, megáldjon	126
Szép dolog embernek	18
Szép és tiszta ha a Nagyboldogasszony napja	240
Szép idők folytában kedves hites társom	165
Szép jószágban, Bábolnában	119
Szerencsének gyermeke	132/e
Szeretettől győzött, érzi bűvát	49/P
Szívem keserűségét	45
Szolga, készíts boronát	242
Szomorú szólásra nyelvem hogy fakadjon	163
Szomorú változás, keserves nagy romlás	91
Szomorúknak vigasztalás	49/VV
Szólószakadás előtt	240
Szükséges dolog egy, Krisztus urunk mondja	151
Találtam egy várat	170
Táskámban kenyérem	80/a

Tavaszi vetésnek most vagyon ideje	250/III
Távazzál el, rút irigység	204
Te vagy atyám	46/e
Tekintetes nemes fényes gyülekezet	209
Telest, szeles tavaszt, száraz nyarat	241
Tengereken úszkáló gallyák	190
Tengeri habok közt	49/v
Testi nyomorúság	49/h
Tiszta időt várhatsz	239
Titok tanácsosa a mennyei király	178
Tíz esztendő s korban	71
Tizedikben nagyobb erőszakkal	49/z
Tizenharmad napján Ibrahim agával	130
Tudni kell természet	49/fff
Tudom, filozófust nem illet a csapom	26
Túrd el, ha súlyos is	49/RR
Tűz és víz kárt tészon	252
Tyúkfiat egressel szakács ebédemre készítsen	247
Udvari kenyérral engem	49/J
Új élet, öröm, vigasság	46/z
Uram, a te irgalmad	46/h
Uram, irgalmasságodról	46/s
Uram Jézus Krisztus, siess már eljőnyi	56
Úrnapja ha szép tiszta	240
Úrnapja ha tiszta	244
Urunk titkainak hűséges sáfára	28
Ut auceps solet madarakat fogni	102
Útonállók közt is	49/F
Üszögös Szent Péter esti	244
Vacsorám végezém, s időmet mulatám	202
Vajha az én fejem változhatnék vízzé	100
Vajha az Úrnak szemei	229
Valaki bűnét megbánta	49/JJJ
Valaki jobb részét életinek adja	143
Valamit e világ tart	235
Valamit tanított tudós Amesius	22
Valamint hogy nagyobb a lélek a testnél	39
Váljék meg Udvartól	49/H
Változásban forog	49/c
Vastagon legyetek, s jobbat reméljete	49/kkk
Végső szómat halljad, ó szegény magyarság	42
Vénség nem ok nélkül	49/kk
Véremet megtartom	247
Véren fundáltatott	228
Vesd magod a földben	246
Vétekekkel gazdagság gyűjtetik	49/G
Vétekre gerjed az elme	49/nnn
Vethetsz még itten is	250/X
Vétköztem, Úristen, én teellenöd	192
Világ, pokol, a test	63
Virtus lelkierő	49/d
Visszajár az idő, ez világ elfordult	134/I
Volna-é valaki	49/ji

Voltam, én is voltam régen Magyarország	66
Vonj ködmönt derekadra, Simon	246
Zárva állott eddig tömlőce testemnek	58
Zöld és meleg karácson	240
Zöld s meleg karácson	244
Zúzmarázos a tél	241
Zürzavaros a tél	241

NÉVMUTATÓ

- Abdiás (Hobadiás, Abadias) 16, 17, 382, 496,
738, 757, 826, 850
Ábel (Abel) 236, 237, 291, 487, 537
Abigail 274
Ábner 197, 259, 295, 430, 471, 793, 838, 846
Ábrahám (Abraham, Abrahám, Abrohám) 30,
31, 168, 265, 274, 276, 352, 456, 473, 662,
681, 700, 848
Absolon (Ábsálom, Apsolon) 578, 629, 790, 796
Absolon Dániel 861
Ácháb (Ákáb) 782, 790, 840, 843
Achán 275, 796
Achilles 197, 270, 435
Áchimelek 790
Áchitófel (Achitophel, Ákhitófel) 243, 275, 277,
790, 796
Actaeon (Acteon) 451, 619–23, 845, 864
Ács (Aács, Aachs) Mihály 103–24, 761–63
ifj. Ács Mihály 763
Ádám (Adam) 92, 168, 178, 479, 526, 582, 587,
614, 657, 681, 863
Admetus 147
Aeneas 862
Aesopus (Esopus) 204, 781
Ágár *lásd* Hágár
Agárdi Péter 824
Agarenius (Agarénus) 487
Agatocles 630, 867
Agenosz 862
Ágoston, Szent (Augustinus) 144, 445, 448, 805
Ágoston Péter 165, 166, 772, 773
Aladár 198
Albertus Magnus 793
Alciatus 144, 769
Alcyone (Halcyone) 406, 473, 832, 846
Alecto 250
Alexander király 771
Ali 366
Alia Mária 804
Alistáli (Alistai) György 224, 786
Alphonsus király 447, 844
Alsted (Alstedius) János Henrik 741
Alvinci András 667
Alvinci Péter 371, 821
Ámán (Hámán) 243, 492, 790, 849
Ambrosius (Szent Ambrus) 154, 446, 844
Amesius, Vilhelmus 14, 37, 42, 44, 52, 99, 424,
737, 744, 746, 748
Amiot 819
Ammon 414, 834
Amoreus 353, 819
Ámosz 443
Amphión 861, 862, 866
Ampringen János 784, 785, 829
Andrási György 83, 757
Angyal Dávid 781, 840, 841
Anna prófétaasszony 266, 274, 305, 382, 383,
678, 826, 827, 875
Anna, Sámuel próféta anyja 267, 826
Anna, Szent 267, 826
Antalfi János 783, 786, 797
Antenor (Anteor) 435, 437, 840
IV. Antiochus Epiphanes (Antiochosz Epipha-
nész) Szíria királya 182, 197, 259, 329, 776,
793, 808
Apácai Csere János 16, 741, 775
Apaí Anna 276, 278, 796
Apaí Gergely 872, 875
I. Apaí Mihály erdélyi fejedelem 278, 305, 438,
531, 747, 765, 776, 778, 795–796, 799, 804,
807, 809–14, 818, 820, 821, 827–30, 835, 841,
846, 851, 860, 865, 873–75
II. Apaí Mihály erdélyi fejedelem 462, 772, 779,
827, 860, 872, 875
Apaí Miklós 779, 810
Apáti Ferenc 832

Apáti Ferenc (udvari ember) 839
 Apáti M. Miklós 542, 859, 860
 Apáti Sámuel 341, 811
 Aphricanus (Afrikán) 547, 557–59, 561, 564, 565, 569, 570
 Apollo (Apollón, Fébus, Phoebus) 409, 536, 585, 635, 833, 866
 Apollo (Apollos) 425, 836
 Apollón *lásd* Apollo
 Apollonius 770
 Apor István 773
 Apor Péter 812, 815
 Aquinói Szent Tamás 50
 Arányi János 792
 Archiater 54, 652
 Arion (Arión, Aryon) 570, 861, 862
 Aristoteles (Arisztotelész) 151, 206, 380, 448, 826
 Áron (Aron) 93, 468, 472, 502, 526, 656, 680, 682, 871, 875
 Árpás István 337
 Artaxerxes (Αρταξερξής) 100, 428, 480, 837, 841, 842
 Assuerus 197, 790
 Atalante 867
 Attila 198, 437, 810
 Augustus 101
 Aurelius, Marcus Antoninus (Heliogabalus) 630, 866
 Ausonius 140, 316, 768, 806
 Auersperg (Ausperg), Wolf Georg 90

 Báál (Bál, Bél) 241, 352, 443, 790, 818, 826, 843
 Babarcsi Péter 855
 Bacchus 715, 716, 824, 880
 Baczó Gábor 340
 Badics Ferenc 809, 824
 Badinyi János 863
 Bajazet szultán 849
 Bajcsi László 339
 Bakos Mihály 300, 801
 Baksa István 337, 813
 Bálaám (Bálám) 526, 856
 Balassa Bálint 751, 813, 817, 818, 866
 Balázs Ágoston 772
 Baldvinus 149
 Baló Imre 341
 Baló István 341, 811
 Baló József 341, 811
 Baló Mátyás 772
 Balogh Máté 337, 813
 Balpataki János 667, 874
 Balsasszár (Böldisár, Balthasár) 100, 480, 757, 760, 848
 Bán Imre 741, 769, 777, 782–83, 806, 810, 815, 819, 830, 832, 844, 847, 859, 862
 Bánffi Dénes 270, 323, 795, 807, 810
 Bánffi Dénesné 827
 Bánffi Druzsina 508, 707, 851, 852
 Bánffi Mihály 846
 Bánffi Zsigmond 270, 271, 795
 Bánffi Zsuzsanna 466, 846
 Bánházi Pál 795
 Baráti Borbála 667, 874
 Barcsa János 750, 774, 778, 792, 800, 837, 842
 Barcsai Ábrahám 311, 340, 505, 805, 811, 814, 851
 Barcsai Ákos 270, 323, 765, 795, 807
 Barcsai Pál 339, 814
 Barcsai Sándor 805, 814
 Bárczay Oszkár 801
 Bárkányi János 542–613, 860, 862, 863
 Barkóczy Ferenc 184, 497, 777, 850
 Barkóczy István 184, 401, 777, 830, 850
 Baros Gyula 754, 756, 757, 801, 809, 823
 Bársony György 782, 783
 Bársony János 782, 783
 Bartha Dénes 831
 Bartha János 822
 Bartók Gábor 836
 Basta György 397
 Báthori Gábor 260
 Báthori István 352, 515
 Báthori Zsófia 780
 Bátorkeszi István 223, 282, 785, 787, 797
 Bathányi Ádám 833
 Batu kán (Batthás) 490, 849
 Baucis 634, 635, 867
 Baxai Textor (Baksai Takács) György 526–28, 848, 856, 870, 871
 Becski György 540, 859
 Békés Horváti János 269, 759, 794, 828
 Béli Pál 270, 323, 765, 795, 807, 813, 815
 Belényesi Ferenc 339, 811, 814
 Belényesi Nagy Ferenc 815
 Belényesi Zsigmond 340, 815
 Beliál 572, 581, 583–88, 594, 597, 598, 637
 Belisarius 198, 779
 Bellarmint Szent Róbert 50
 Bellevári Dávid 298, 801
 Belzebug 572, 581
 Benda Kálmán 776
 Beniczky Péter 859, 860
 Benjámin (Béniámin) 239, 438, 468
 Berceli János 436, 840
 Bercsényi Miklós 83, 754, 756–58, 831
 Beregszászi István 224
 Beregszászi Tóth Péter 843
 Bereki István 806
 Bérenger, Jean 823, 835, 842
 Berg Pál 740
 Bertholdi János 207, 783

- Berthóthy Gábor 184, 777, 783
 Bertók Lajos 800
 Beszprényi András 340, 811, 814
 Bethlen Druzsina 508, 852
 Bethlen Elek 465, 661, 846, 873
 Bethlen Farkas 270, 795, 873
 Bethlen Ferenc 662, 873
 Bethlen Gábor 325, 398, 422, 830, 852
 Bethlen Gergely 464, 661, 846, 873
 Bethlen János 271, 661, 795, 873
 Bethlen Miklós 661, 741, 765, 795, 812, 827, 828, 873
 Bethlen Pál 661, 873
 Bezzegh Gábor 89, 757
 Bihari András 340, 814
 Bíró János 338, 813
 Bíró Sámuel 853
 Bisterfeld, Joannes Henricus 741
 Bock István 832
 Bocskai István erdélyi fejedelem 325, 398, 422
 Bocskai István zempléni főispán 199, 740, 741, 778, 779, 813, 827
 Bod Péter 759, 780
 Boér Ferenc 339, 814
 Boér György 338, 813
 Boér János 338, 813
 Boér Miklós 340, 815
 Bojtos József 341, 815
 Boncz Ödön 765
 Bónis Ferenc 801
 Borbély Samu 853
 Bornemisza Anna (I. Apafi Mihályné) 274, 305, 461, 502, 672, 812–15, 821, 827, 872
 Bornemisza Péter 851
 Borosjenei Istvánné (Kalmár Kata) 736
 Borovszky Samu 774, 775, 819
 Bors István 337, 812
 Borsi László 299
 Bothár Dániel 847
 Bott Zsigmond 340
 Bottyán János 88, 753, 830
 Bölöni Sándor 798
 Brajkovich Márton 781
 Brontes 576, 862
 Bruckner Győző 783
 Buda 810
 Buda János 773, 776, 787, 788, 797, 809, 810, 825, 833, 842, 850
 Budé, de E. 749
 Bulcsesti Sára 504, 851
 Burius, Johannes 784, 786
 Busa Margit 775–77, 782, 807, 828, 846
 Búza László 339, 814
 Buzinkai Mihály 739, 759
 Cadmus 619
 Caesar, Caius Julius 100, 131
 Calliope 409, 833
 Calvin, Jean *lásd* Kálvin János
 Caprara (Kaprála), Aeneas Silvius 393, 397, 830, 860
 Caraffa (Karafa), Antonio 397, 830, 845
 Cassiodorus, Marcus Aurelius 129
 Cato Censorius, Marcus Porcius 133, 287, 768, 829
 Cerberus 354, 357
 Ceres 716
 Chám *lásd* Kám
 Charites 567, 862
 Charon 72
 Chillingworth, William 740
 Chrisipus 138, 768
 Chrysostomus, Joannes (Aranyszájú Szent János) 446, 448, 844
 Cicero, Marcus Tullius 131, 155, 158, 197, 446, 448, 453, 559, 767, 770, 844
 Cyrus (Cyrus, Kürosz) 100, 197, 264, 272, 310, 428, 439, 480, 794, 805, 841
 Claudius Claudianus 101, 769
 Clauser Mihály 810
 Cleopatra 343
 Clio 409, 833
 Cobb (Kop), Wolfgang Friedrich 397, 398, 776, 777, 830
 Coccejus, Joannes 827, 837
 Coecilius Rufus (Secundus) 447, 844
 Coelestinus 771
 Comenius, Joannes Amos 69, 755, 865
 Colonna, Guido de 766
 Corenus (Korenius) Jakab – Corène, Jacques 766, 767
 Croesus (Krésus, Krózus, Kroiszosz) 264, 272, 410, 511, 794, 833, 853
 Crombelus (Cromwel) Tamás 839
 Cupido 150, 299, 802
 Czeglédi István 11, 24, 35, 36, 41, 50, 290–93, 297, 736, 737, 740, 743–48, 789, 790, 798–800
 Czeglédi Pál 295, 799, 800, 806
 Czeglédi Péter 223, 785, 787, 797
 Czeglédý Sándor 743
 Czelder Márton 751
 Czerey János 858
 Cziglerus Martinus 405
 Czipria *lásd* Venus
 Czobor Ádám 783
 Csaba 198
 Csáky István 184, 462, 777, 845, 857
 Csáky László 270, 795
 Csáky Mária 462

- Csécsi (Tsétsi) János 852
 Csefkó Gyula 831
 Cserei György 338, 813
 Cserei János 337, 813
 Cserei Mihály 793, 795, 814
 Cserényi Anna 874
 Csernátoni István 337
 Cseróczy Kristóf 186, 777
 Csicseri Ferenc 299, 302
 Csókási Ferenc 507, 851
 Csoma József 866
 Csonkás Mihály 762
 Csonokosi Bálint 340
 Csutora 365, 367
 Csúzi Cseh Jakab 14, 16, 17, 37, 43, 220, 221,
 224, 737, 738, 744, 746, 785, 827
 Csúri Ferenc 836
- Dacianus 61, 751
 Dagon 35, 743
 Dajka István 189, 778
 Dalila *lásd* Delila
 Dálnoki Nagy János 206, 782
 Dálnoki Veres Gerzson 831
 Dániel próféta 99, 102, 169, 235, 239, 480, 757,
 848
 Dányádi György 248, 249, 792
 Dányádi S. György 792
 Dareiosz *lásd* Darius
 Darius (Dareiosz) 100, 410, 480, 833, 866
 Daróczy György 338, 813
 Darvas Ferenc 753
 Dávid 32, 50, 65, 91, 169, 197, 209, 259, 274,
 275, 285, 292, 293, 296, 316, 351, 352, 358,
 362, 425, 430, 432, 486, 487, 578, 653, 679,
 681, 748, 790, 792, 793, 838, 856, 878
 Deák Ferenc 809, 818
 Deák Pál 365, 368
 Debreceni Dormány István 427, 837
 Debreceni Ember Pál 56, 784, 786, 991
 Debreceni Fóris István 443, 842, 843
 Debreceni Gele János 780, 799
 Debreceni György 338
 Debreceni János 780
 Debreceni Kalocsa János 54, 748, 749
 Debreceni P. (Pellionis, Szücs) János 202, 779,
 780
 Deborah 678, 875
 Deli Farkas 851
 Deli Hasszán 367
 Deli Katalin 501, 851
 Delila (Dalila) 198, 579, 862
 Democritus 155
 Demosthenes (Démoszthenész) 197, 559, 862
 Deómötöri György 761
 Dersöfi István 254, 262, 793
- Dersöfi Mária 262, 793
 Descartes (Des Cartes), René 206, 782, 827, 859
 Dézsi Lajos 822, 848, 866, 899, 870, 871
 Dézsi Márton 386, 387, 827
 Diana 557, 559, 604, 620, 622, 635, 845, 863,
 864, 866
 Dido 147
 Dina 553, 862
 Diocletianus 751
 Diodati (Diodatus), Giovanni 54, 55, 748, 749
 Diószegi 661, 794, 796, 873
 Diószegi Borbély Mihály 663, 873
 Diószegi György 338, 664
 Diószegi János 663
 Diószegi K. István 294, 799
 Diószegi Mária 663
 Diószegi Sámuel 197–201, 662, 740, 778, 779,
 793, 873
 Dobollyai Dániel 832
 Dobollyai Gábor 406, 411, 832
 Dobozi István 736, 743
 Dobrai Mihály 778
 Doeg Idumaeus 240, 790
 Dolhai György 431
 Domitianus 446, 844
 Dongó Gy. Géza 781
 Drahosóczy András 833
 Draskovich Miklós 441
 Drégelypalánki János 44, 45, 53, 425–27, 746,
 748, 760, 836, 837
 Dubovski Márton 816
 Duquesne, Abraham 328, 808
- Ebeczky Tamás 88, 757
 Ebedmélek (Ábdemelek) 241, 790
 Eberhard (III. württembergi herceg) 761
 Eckhardt Sándor 818, 832
 Ecsedi T. Mihály 313, 314, 805
 Edom *lásd* Ézsau
 Edvardus király 248
 Elekes András 340, 812
 Eleusius (Elusius, Eleus, Evilasius) 557, 560,
 562, 564, 566–68, 571–73, 575–77, 585, 594,
 595, 607, 608–10, 862
 Eliseus 11, 12, 382, 743, 745, 746, 758, 826
 Enoch 662, 873
 Enyedi Gáspár 780
 Enyedi János 338, 811, 813
 Enyedi Sámuel 69, 754, 755
 Ephraim 52, 748
 Erdélyi János 859
 Erdélyi Pál 751, 762, 772, 788, 797, 808, 809, 865
 Erdődi Sándor 442, 842
 Erdődy Ádám 780
 Erdődy György 202, 780, 781
 Esdrás *lásd* Ezdrás

- Esopus *lásd* Aesopus
 Essenius, Andreas 743
 Esze Tamás 753, 757, 783, 830–32, 840, 841, 866
 Eszéki István 739, 827, 837
 Eszter 274, 560, 790, 862
 Eszterházy János 810, 833
 Eszterházy Pál 780, 828, 833
 Euripides (Euripidész) 131, 137, 151, 768–70
 Europa 560, 861, 862
 Eurytomé 863
 Éva 315, 582, 587
 Ezdrás (Eszdrás) 438, 841, 842
 Ezekias (Ezechiás) 223, 330, 502, 785, 808, 851
 Ézsaiás (Esaias, Izaiás) 137, 316, 443, 526, 657,
 768, 806, 844, 856, 871
 Ézsau (Edom, Esau) 76, 235, 237, 315, 485, 487,
 756, 789, 849, 850
- Faller Jenő 800
 Fancsika 353
 Farkas Ali 366
 Farkas Fábán 400, 830
 Farkas György 338, 814
 Farkas János 338
 Farkas János (Mohai) 337, 813, 814
 Farkasdi Dániel 225
 Fébus (Phebus) *lásd* Apollo
 Felhő Ibolya 823
 Fejér József 772
 Felsőbányai István 174, 175, 774
 Felvinczi János 312, 505, 805, 852
 Felvinczi Márton 852
 Felvinczi Sándor 39–45, 745–47, 751, 759, 800,
 836, 857
 I. Ferdinánd magyar király 336, 397, 830
 III. Ferdinánd magyar király 842
 Ferenc, Szent (Assisi) 613
 Ferenczi Zoltán 800, 828, 869
 Ferenczy Sándor 822
 Festetich Pál 833
 Filemon 142
 Flora 716
 Fodor Anna 311
 Fodor Éva 530
 Fodor János 530
 Fodor Klára 313, 805
 Fodor Pál 530
 Fogarasi István 337
 Forgách Simon 831
 Forgács Ádám 215, 216, 220, 359, 785, 819
 Forró Pál 801
 Földvári László 90, 757
 Földváry László 787
 Franck Bálint 371–73, 821, 822
 Frangepán Ferenc 401, 791, 830
 III. Frigyes német-római császár 447, 844
- Fronius Márk 832
 Füleki István 225
 Fördös Lajos 753
- Gábrriel arkangyal 193
 Galambos Ferenc 859
 Gálfalvi János 338
 Gálffi 90, 757
 Gallo takács 369
 Gamáriel 385, 827
 Ganymedes 209
 Gargócz Ádám 340
 Gassitius György 815, 816
 Géczy Zsigmond 855
 Gébálita 487
 Gedeon 351, 818
 Gelei Katona István 36, 37, 744
 Gergely Sámuel 865
 Gernyeszegi Mihály 283–89, 797
 Géza 187
 Gilányi Gergely 272, 277, 278, 794, 795, 804,
 817, 873
 Glycas 197, 779
 Góg 850
 Góliát 50, 292
 Gomer 479, 848
 Gosztonyi István 824
 Gömöri János 224
 Gömöri Kanta Pál 225, 786
 Görgei Pál 44, 736, 746, 779
 Gragger Róbert 845
 Gulácsi Gábor 340
 Gulyás József 743, 745, 782, 792, 798, 865, 866
 Gusztáv Adolf svéd király 751
- Gyerőffi György 515, 854
 Gyöngyösi István 797, 816
 Gyöngyösi István (a költő) 809, 824, 834, 836,
 861, 870
 Gyulaffi László 465, 846
 Gyulaffi Lászlóné 857
 Gyulai Anna 504, 851
 Gyulai Éva 503, 851
 Gyulai Ferenc 503, 851
 Gyulai Mihály 844
 Gyurma Miklós 340
 Gyürky István 866
 Gyürky Pál 754, 756
- Hágár (Ágár) 480, 848
 Hajdú János 338
 Hajek Egon 821
 Hámán *lásd* Amán
 Haller István 465, 846
 Haller János 125–59, 463, 738, 765–67, 770, 808,
 845

Haller József 465, 765, 846
 Haller Pál 464, 661, 846, 873
 Hannibal 198
 Haranglábi nemzetség 662, 873
 Harsányi György 398, 498, 830, 850
 Harsányi István 788, 789, 818, 852, 870
 Harsányi Móric István 220, 224, 785, 786
 Havattövi István 335, 810
 Hebe 629, 866
 Hector 351, 435
 Hedri Benedek 500, 814, 851
 Hedri Benedekné 500, 814
 Hedri Gábor 340, 814
 Hedri Katalin 852
 Hegyesi Annicska 669
 Hegyesi István 665, 669, 874
 Hegyesi Istvánné *lásd* Ispán Anna
 Hegyesi János 668
 Hegyesi Jánosné 668
 Hegyesi Kató 669
 Hegyesi Mihály 874
 Hegyfalui Asbot János 389, 828
 Heisler (Hajzer) Ferdinánd 222, 785
 Heister, Hannibal 398, 830
 Helena 822, 824, 840
 Heliogabalus *lásd* Aurelius Marcus Antonius
 Hellebrant Árpád 782
 Henter István 337, 812
 Henter Miklós 340, 815
 Henter Péter 339, 814
 Herbeville, Ludwig 830
 Herepei János 736, 741, 743, 750, 774, 775, 779,
 780, 799, 806, 810, 826, 827, 837, 842, 864,
 865
 Hermányi Dienes József 795
 Herczegszőlősi Zsuzsanna 266
 Heródes Agrippa 243, 790, 791
 Heródes Antipás 239, 445
 Heródes, Idumeai (Nagy) 167, 168, 788, 790,
 827, 858
 Herodotus (Hérodotosz) 849
 Hesiodus 143, 769
 Hodosi Sámuel 471, 846
 Hodosiné 836
 Hophni 232, 788
 Holló Mátyás 857
 Holló Zsigmond 533, 857, 858
 Holofernes 428, 578, 838, 862
 Homérosz 774
 Horatius Flaccus, Quintus 139, 141, 145, 738,
 767–69, 795, 798
 Hornyik János 753, 820
 Horvát Ádám 340
 Horvát Ferenc 339
 Horváth András 340, 812, 814
 Horváth család 662
 Horváth Gergely 369
 Horváth György 664
 Horváth János 664
 Horváth Katalin 662, 664, 873
 Horváth Krisztina 662, 873
 Horváth Mária 664
 Horváth Sándor 842
 Hubai János 872
 Hunyadi János 351, 482
 Huszti Mihály 224
 Hymen 560
 Hypomenes 637, 867
 Ibrahim aga 365, 437
 Ibrányi Ferenc 782
 Ihirlortz (Ihylortz), Johann 838
 Ila Bálint 856
 Illés próféta 11, 12, 213, 214, 225, 232, 235, 237,
 383, 537, 743, 745, 746, 748, 790, 826
 Illyefalvi János 750
 Ilona, Szent 614, 616, 863
 III. Ince pápa 133, 768
 IV. Ince pápa 481, 848
 IX. Ince (Innocentius) pápa 481, 847
 Incze Gábor 838
 Inczédi György 338, 814
 Inczédi Mihály 814
 Inczédi Pál 339, 811, 814
 Inczédi Péter 339, 814
 Irus 196, 264, 272, 310, 794, 805
 Isaaah Péterné Csapó Borbála 745
 Ispán Anna (Hegyesi Istvánné) 665, 873, 874
 Ispán Ferenc 401, 830
 István deák 812
 István első vértanú 232, 788, 856
 I. István (Szent) magyar király 192, 336, 437,
 474
 Izaiás *lásd* Ézsaiás
 Izsák 265, 274, 352, 365, 662
 Ixion (Ixión) 589, 862
 Jabloncai János 224
 Jacopone da Todi 794, 804
 Jáfet 479, 848
 Jakab apostol 239, 489, 790, 849
 II. Jakab 840
 Jakó Zsigmond 800
 Jákob 85, 92, 166, 235, 239, 315, 352, 414, 415,
 468, 485, 526, 631, 634, 656, 700, 748, 757,
 773, 788, 790, 856, 867, 877
 Jankó Boldizsár 341
 Jankói 369
 Jankovich Miklós 781, 791, 801
 Jánoki Gáspár 340
 János evangélista 52, 209, 256, 748, 788, 849,
 851, 856

Janus 459, 845
 Janus Pannonius 201, 459, 751
 Jármí György 338, 813
 Jason 770
 Jászai Mihály 339
 Jászberényi Pál 799
 Jeddi Pál 339, 811, 814
 Jehu 843
 Jekelfalusi Gábor 506, 851
 Jenáki Ferenc 817
 Jeremiás próféta 232, 241, 415, 485, 790, 831, 849
 Jeromos, Szent 145
 Jezábel 206, 240, 243, 493, 748, 782, 790, 843
 Jézus Sirák fia 775
 Joáb (Joab) 259, 429, 793, 838
 Joáchim 473
 Jób 262, 264, 320, 460, 487, 794
 Jóna István 836
 Jónás 169, 428, 608, 837
 Jonatán 292
 Jonathás 197, 259, 793
 Jóra István 243–45, 791
 Jósias júdai király 273, 496, 850
 József, Szent 657
 József, Jákob fia 52, 235, 237, 239, 415, 439, 468, 516, 748, 790, 842, 854
 József 93, 273, 437, 838
 Júda 438
 Júdas 232, 247
 Judit 578, 615, 862, 863
 Julianna, Szent 542–613, 861
 Juno 635
 Juppiter 182, 205, 209, 538, 776
 Justinianus bizánci császár 779
 Justinus 453, 845
 Juvenalis 140, 141, 144, 151, 152, 767–69
 Jügel, Karl Heinz 782

Kabai B. Gellért 33–37, 743, 744
 Kádár István 337
 Káin 445, 537, 582, 587
 Kajáli Pál 756
 Kájoni János 343, 344, 816, 817
 Kájoni Judit 343, 817
 Kajsza István 436, 840
 Kakuk (Cuculus) Gergely 435, 437, 840
 Kakulya János 370
 Káleb (Caleb) 174, 774
 Kállai István 223
 Kállay Kata (Kemény Jánosné) 804
 Kállay Ubul 801
 Kálmán Farkas 848
 Kálnai Péter 224, 785
 Kálnási ház 541, 858
 Kálvin (Calvinus) János 181, 192–94, 391, 776

Kám (Chám) 76, 100, 479, 537, 756, 819, 848
 Kanaki 353, 356
 Kanta István 225, 786
 Kanyaró Ferenc 790
 Kapi Gábor 186, 466, 777, 846
 Kapi György 827
 Kapi Sándor 271, 795
 Kaposi György 338
 Kaposi István 224
 Kara Haszán 366
 Kara Musztafa nagyvezír 849
 Karácsonyi János 861
 Károlyi Gáspár 874
 Károlyi István 327
 Károlyi Sándor 83, 84, 756, 757, 830
 Kassai András 340
 Kathona Géza 874
 Kató József 818
 Katona István 505, 851
 Katona Lajos 770, 771
 Kazi Ferenc 840
 Kazinczy Ferenc 739
 Káfer István 831
 Keczei György 338
 Keczer Ambrus 845, 851
 Keczer András 457, 845
 Keczer Anna 458
 Keczer Imre 457
 Keczer Katica 457
 Keczer Klára 458
 Keczer Menyhért 397, 451, 454, 455, 458, 830, 845
 Keczer Miklós 457
 Keczer Sándor 457
 Keglevich Miklós 750
 Kemény Boldizsár 804
 Kemény János erdélyi fejedelem 270, 323, 531, 765, 795, 804, 807, 814, 845
 Kemény Jánosné Lónyay Anna 305
 Kemény József 736
 Kemény Kata Bethlen Ferencné 307, 662, 805, 873
 Kemény Simon 304, 308, 794, 796, 804, 805, 873
 Kempis Tamás 859
 Kende (Kendi) Gábor 182, 190, 396, 466, 776, 829, 846
 Kendefi János 751
 Kendefi Miklós 340, 814
 Kendefi Pál 339, 814
 Kendi János 666, 874
 Kerek György 855
 Kerekes Péter 339
 Kerényi Grácia 818
 Keresztelő Szent János 239, 245, 445, 448, 527, 791, 858
 Keresztesi Sámuel 503, 851

Keresztúri István 337, 813, 814
 Keresztúri János 337, 813, 814
 Keresztúri Mihály 339, 813, 814
 Keresztúri S. Bálint 290, 291, 798
 Kis Imre 739
 Kisfaludy László 413, 414, 833
 R. Kiss István 790, 823
 Kiss József 831
 Kisztei Péter 510, 511, 852
 Klaniczay Tibor 779, 795, 822, 853
 Klesch Kristóf Dániel 816, 828
 Klobusiczki András 813
 Klobusiczki Erzsébet 857
 Klobusiczki (Klobuzococzi) János 337, 813
 Kocsi Csergő Bálint 224, 786
 Kocziány László 825
 Kodály Zoltán 806
 Koháry István 819, 840, 841
 Kollonich Lipót 216, 217, 220, 221, 223, 230,
 279, 397, 780, 785, 797, 823, 830
 Kolozsvári István 387, 388, 827
 Kolthi István 528–30, 856
 Komáromi A. János 860
 Komáromi Csipkés György 29, 290, 742, 780,
 798, 799, 850, 865
 Komáromi István 224, 337
 K. Komáromi István 873
 Komáromi János 865
 Komáromi Süllye István 280, 797
 Komáromy András 801
 Komlosi Mária 253, 792
 Komlovszky Tibor 809
 Koncz József 750, 775, 778, 828
 Koncz Pál 339
 Kondorosi János 860
 Konstantin, Nagy (Constantinus) római császár
 545, 862, 863
 Kónya Imre 739
 Korlátfalvi Ádám 340
 Kornis Ádám 845, 857
 Kornis Anna 463, 465, 466, 846
 Kornis Éva 466
 Kornis Ferenc 531, 845, 857
 Kornis Gáspár 270, 459, 462, 464, 465, 531, 795,
 845, 857
 Kornis Istók 463
 Kornis Kata 465, 845, 846
 Kornis Krisztina 463, 465, 466, 846
 Kornis Margitta 463
 Kornis Zsigmond 463, 531, 857
 Kórodi István 224
 Kórodi János 786
 Korponai János 90, 757
 Kovács András 368
 Kovács Andrásné Dobozi Kata 736
 Kovács Bence 368
 Kovács György 338
 Kovács Imre 879
 Kovács István 337, 813
 Kovács János 338, 813
 Kovács József László 855
 Kovács Mihály 853
 Kovács Mihály (más) 339
 Kovács Sándor Iván 826
 Kovászai Mihály 224, 786
 Kovásznai Péter 383, 741, 826
 ifj. Kovásznai Péter 383, 384, 792, 800, 826
 Kovásznai Sámuel 385, 826
 Kozma Mihály 751
 Köleséri Mária 472
 Köleséri Mihály 747, 759
 Köleséri Sámuel 7–19, 51, 736–38, 745, 747, 748,
 751, 759, 800, 836, 846
 ifj. Köleséri Sámuel 297, 298, 747, 759, 800, 826,
 846
 Köleséri Sára 473
 Köleséri Zsuzsanna 473
 Köncei Sámuel 341
 Kőnig György 880
 Köpecsi Haller Balázs 225, 786
 Köpeczi Béla 861, 863
 Körmendi György 224
 Körmendi Péter 426, 836, 837
 Kőrös János 370
 Körtvélyesi S. György 314, 805
 Kőváry László 813
 Krasznai Mihály 786
 Kroiszosz lásd Croesus
 Kronosz 862
 Krózus lásd Croesus
 Kulcsár Péter 826
 Kun (Osdolai) István 661, 794, 827, 873
 Kunszabadszállási Mihály 521–25, 855
 Kúrosz lásd Cirus
 Kürtösi János 338

 Laczu Gábor 340
 Ladányi Gedeon 784, 785
 Ladmaci István 786
 Ladnotzi István 224, 786
 I. Lajos (Nagy) magyar király 810
 II. Lajos magyar király 336, 483, 838
 XIV. Lajos francia király 829, 838, 847
 Lajos János 338
 Láni György 785, 787, 815, 816
 Láni István 223
 Laodomeja 150
 László deák 370, 820
 Lavater (Lavaterus), Johannes Henricus 784,
 786
 Lázár 266, 794
 Lázár Imre 341, 812, 815

Lázár Miklós 765, 873
 Lengyel Alfréd 833
 Leonidas, Julius Alexandrinus 767
 Leporini Miklós 816
 Libercesi Erzsébet 361, 820
 Lichner, Paulus 784
 Liffmann (Lippmann), Michael 342, 816
 Limbay Elemér 831
 I. Lipót (Leopold) magyar király 397, 476, 783,
 787, 828, 832, 835, 840, 846, 858
 Lippóci Miklós 432, 838
 Lipsius, Justus 137, 768
 Liszkai P. András 751, 778
 Lisznyai Kovács Pál 97–102, 759, 760, 779
 Lobkowitz (Lupkovicz) Vencel Ferenc 401, 830
 Lónyai Anna 305, 462, 845
 Lorántffy Zsuzsanna 739
 Losonci Farkas János 739, 797
 Losonczy István 282
 Losonczy Anna 817
 Lóth 207, 415, 487, 819, 849
 Lotharingiai Károly 498, 850, 855
 Lovas Elemér 833
 Lucanus 131, 140, 146, 767–69
 Lucifer 445, 448, 614
 Lucillus 770
 Lugosi Ferenc 505, 851
 Lukács Balázs 341, 815
 Lukács deák 810, 811
 Lukinich Imre 765
 Luther Márton 192–94, 397
 Lutzus Lajos 815
 Lydia 382, 826
 Lysander (Lüsandroz) 197, 779

Maczesdi Illés 341
 Macskási Boldizsár 270, 504, 795, 851
 Madár Anna 685–87, 876
 Madár Erzsébet 687–89, 876
 Magdaléna (Mária Magdolna) 678, 826, 875
 Magius kám 490, 849
 Mágog 496, 850
 Maholányi János 216, 785
 III. Mahumet (Mohamed) 484
 Majer (Majerus) Johannes 815, 816
 Majláth Béla 806
 Majláth György 842
 Majláth János 865
 Makkai Ernő 739
 Maladics György 338, 813
 Malonyai Ferenc 781
 Mánássze (Manassés) 52, 438, 748, 841
 Manilius M. 139, 768
 Mara (Noémi) 385, 467, 471, 472, 827, 846
 Maresius, Samuel 837
 Margalits Ede 738

Margócsy József 753
 Mária (Jézus anyja) 382, 626, 657, 678, 826
 Mária (Lázár testvére) 382, 426, 826, 837
 Mária Magdolna *lásd* Magdaléna
 Máriási ág 541, 859
 Máriási Erzsébet 457
 Markalf 71
 Márki Sándor 861, 874
 Markó Árpád 756
 Marosi István 512–20, 853
 Marosi Kázmér 818
 Maróthi Anna 529
 Maróthi Borbála 530
 Maróthi Dávid 530
 Maróthi Ferenc 530
 id. Maróthi Ferenc 528, 856, 857, 866
 Maróthi István 529, 857
 Maróthi Mária 530, 857
 Maróthi Mihály 529, 530, 857
 Mars 250, 351, 520, 531, 730, 824
 Martialis 131, 143, 767, 768
 Martonfalvi György 13–16, 36, 37, 42, 43, 52,
 99, 101, 292–95, 424, 737, 744–48, 751, 753,
 759, 760, 780, 792, 798, 799, 836
 Máté evangélista 101
 Matkó István 175, 774
 Matóczy Balázs 341
 Matóczy István 337, 812
 Mátrai László 739, 880
 I. Mátyás (Hunyadi) magyar király 196, 198,
 231, 260, 325, 336, 395, 437, 810
 Maurer 341
 Maxai Ferenc 339, 812, 814
 Maximianus 557, 560, 862
 Mazar (Mazarus) Daniel 815
 Mazar (Mazarus) Christophorus 341, 342, 815,
 816
 Medea 770
 Medgyesi Pál 16, 737, 751
 Medveczki János 338
 Megaera 451, 845
 Megyery Zsigmond 766
 IV. Mehmed török szultán 475, 477, 847
 Melanion 867
 Melpomene 239
 Menander 152, 153, 769
 Mercurius 634, 867
 Merényi Lajos 780
 Mészöly Gedeon 856
 Meszráim (Mizraim) 479, 848
 Mezei András 314, 315, 805
 Mezentius 570, 862
 Michán Simon 199, 778
 Michaelis György 405, 832
 Michaelis Pál 816
 Midas 559

Mihály arkangyal 242, 790
 Mihóczi Ferenc 339
 Mikeás (Micheás) 240, 241, 757, 790
 Mikes Kelemen 464, 845
 Miklós deák 351, 818
 Miklós Ödön 743, 798
 Mikó István 337, 811, 812
 Mikola János 812
 Mikola László 812
 Mikola Zsigmond 765
 Miles, Matthias 821, 840
 Milith Klára, gróf Csáky Istvánné 857
 Mindszenti Erzsébet Kapi Gáborné 466, 846
 Mindszenti Krisztina 462, 845
 Minosz 844, 862
 Mirkóczi János 338
 Misak 241, 596
 Miskolczi Bodnár Mihály 223, 785, 787
 Miskolczi Márton 178, 179, 775
 Miskolczi Mihály 215, 216, 785
 Moáb 487
 Mohamed (Mahumet) próféta 53, 481, 848
 Mojszik (Mószik) János 218, 785
 Molanus, Henricus 782
 Móré László 863
 Móré Zsófia 874
 Móré Zsuzsanna Zöldi Demeterné 666, 874
 Morgondai György 662, 873
 Morus Tamás 146, 769
 Moulin, Pierre de (Molinaeus Petrus) 828
 Mózes 85, 174, 231, 317, 325, 330, 352, 496, 502,
 603, 656, 677, 808, 818, 850
 Musztafa 484, 849
 Myrtellus (Mirtillus) 129, 767

Nábukodonozor (Nabugodnezár) 100, 838
 Nadányi János 780, 782, 799, 827
 Nádasdy Ferenc 401, 791, 830, 853
 Nádasdy István 853
 Nádudvari Péter 792
 Nagy Gábor 340
 Nagy István 337, 812
 Nagy Iván 782, 793, 842, 865
 Nagy János 338
 Nagy László 830–32
 Nagy Orbán 436, 840
 Nagy Pál 339, 814
 Nagy Sándor makedón király 100, 157, 158,
 264, 271, 272, 352, 480, 544, 559, 630, 794,
 862
 K. Nagy Sándor 774
 Nagy Sebestyén 341
 Nagyari József 794
 Naláczai István 337, 464, 811, 812, 846
 Nánási Vas Gábor 200, 201, 313, 779, 805, 806
 Nazianzenus Gergely 134, 152, 768, 769

Nehemiás 438, 439, 841, 842
 Német Jakab 340
 Némethi Ferenc 820
 Némethi György 786
 Némethi István 786
 Némethi János 225, 786
 Némethi Kata 362
 Némethi Kristóf 820
 Némethi Mihály *lásd* Szatmárnémeti Mihály
 Némethi Pál 358, 362, 819, 820
 ifj. Némethi Pál 362
 Németi István 225
 Neptunus 606
 Nero 101
 Nestor 409, 410, 833
 Nicletius Sámuel 816
 Nicomedes 544, 862
 Nikodi György 338
 Nimród 100
 Niobe 629, 866
 Nisus 579, 862
 Noé 243, 382, 479, 656, 671, 756, 819, 848
 Noémi *lásd* Mara
 Nógrádi Benedek 859, 860
 Nógrádi Mátyás 736, 745, 747, 750, 751, 759,
 836, 843
 Novák Lajos 799

Nyéki Vörös Mátyás 778, 793, 809

Obál Béla 834
 Oláh János 436, 840
 Orbay nemzetiség 534, 535, 858
 Oroétesz 866
 Orosz László 299
 Oroszi Péter 177, 178, 774
 Orpheus 409, 833
 Otrókotsi Fóris Ferenc 224
 Ovidius Naso, Publius 131–34, 138, 143, 144,
 148–50, 152–56, 197, 619, 738, 767–70, 821,
 822, 824, 864, 867

Pajazit aga 369
 Pál apostol 101, 134, 176, 192, 239, 242, 297,
 365, 385, 425, 427, 460, 628, 634, 705, 756,
 788, 790, 800, 821, 827, 837, 845, 866, 867,
 878
 Paleologus (Palyologus) 476, 847
 Pálffy János 855
 Pálffy Károly 777
 Pálffy Miklós 216, 785
 Pálffy Tamás 797
 Pallas (Pallás) 310, 341, 351, 405, 598, 614, 635,
 805
 Pálmay József 772, 813, 814
 Pálóczy Horváth Adám 831

Paltiel 120
 Pandora 558, 635, 867
 Panta György 338
 Pap Dénes 762
 Pap Mihály 339
 Pápai Páriz Ferenc 64, 752, 794, 827, 828
 Pápai Páriz Ferencné 827
 Paris (Páris) 559, 633, 822, 824
 Pataki Anna 344, 817
 Pataki István 385, 827
 Pater János *lásd* Kájoni János
 Pathai (Barcsi) János 443–51, 843, 844, 870
 Pattantylus János 338
 Pauler Gyula 775–78, 783, 785, 801, 845
 Paxi 369
 Paxi Judit 540
 Payr Sándor 761, 762
 Pázmándi András 436, 840
 Pázmány Péter 50
 Pekry Lőrinc 506, 851, 852
 Pelagius (Pelágus) 314, 805
 Penelopé 147
 Perlaky Gábor 762
 Pernessi ág 541
 Peryeszki (Osztopányi) Zsigmond 363, 820
 Persits közvádoló 216, 223, 785
 Péter apostol 232, 239, 296, 436, 476, 790, 826, 841
 Pethő Zsigmond 184, 777
 Petki János 466, 846
 Petneházy Dávid 399, 830
 Petri Mór 853, 854
 Petronius, Caius 767
 Petrovay Miklós 818
 Petróczi Kata Szidónia 507, 852
 Petróczy István 182, 190
 Pettyényi Borbély (Gyöngyösi) Márton 478, 847
 Phalaris 589, 863
 Philopatrus Arvadinus Theaictus 751, 752
 Phineas 232, 788
 Pierus Valerius 146, 769
 Piheni Ferenc 339, 814
 Pilarik András 816
 Pilarik Ézsiás 351, 816, 818
 Pilarik Jeremiás 816
 Pindarus 131, 767
 Plato 206, 446, 448
 Plautus 135, 767, 768
 Plinius 793, 844
 Plutarchus 153, 453, 768, 770
 Pluto 354, 527
 Poiret, Pierre 859
 Polycrates 559, 630, 862, 866
 Pompeius Magnus 101
 Porcsalmi P. András 27–32, 741, 742, 775
 Pósházi János 21–26, 739, 740, 759, 778, 787, 827, 836
 Prépostvári Zsigmond 516, 854
 Prinyi Ferenc 466, 846
 Prinyi Gábor 466, 846
 Prinyi Imre 466
 Prinyi (Perényi) Kata 306, 804
 Prinyi Miklós 466
 Prónai István 751
 Prónai Istvánné Benedeki Erzsébet 751
 Propertius 148, 769
 Prosper, Tiro 155, 770
 Protheus 129, 629, 766
 Prudentius, Aurelius 61, 130, 751, 767
 Ptolomaeus 101
 Putnoki Judit 383
 Püspöki János 739
 Pyramus 866

 Rabi István 842
 ifj. Rabi István 440–42, 842
 Rábsáké (Rapsaché) 259, 274, 487, 748, 793, 796, 849
 Rabutin de Bussy, Jean Louis 830
 Rácböszörményi János 268, 269, 759, 794
 Ráchel 128, 228, 235, 237, 239, 383, 492, 766, 788–90, 827
 Rác István 817
 Rác János 338
 Rác Károly 783, 786–88, 797, 816, 818
 Rádai Borbála 508
 Rádai Ferenc 508
 Rádai György 309, 310
 Rádai Klára 311, 506, 851
 Rádai Péter 508
 Rádai Zsigmond 312, 507, 508, 852
 Rádai Zsófia 312, 506
 Radamantus 451, 844
 Ráday Pál 754
 Radi István 337
 Radics István 337, 812
 Radvánszky János 84, 90, 754, 756, 757
 Rajki János 538, 858
 Rajki Zsigmond 537–39, 858, 859
 Rákóczi Borbála 780
 Rákóczi Erzsébet 202–204, 780, 781
 I. Rákóczi Ferenc választott erdélyi fejedelem 181, 398, 401, 542, 776, 818, 820, 830
 II. Rákóczi Ferenc magyar és erdélyi fejedelem 90, 614, 750, 753, 754, 756–58, 761, 781, 792, 807, 830, 861, 863
 I. Rákóczi György erdélyi fejedelem 398, 422, 795, 830
 II. Rákóczi György erdélyi fejedelem 323, 336, 531, 765, 804, 807, 810, 815, 857
 Rákóczi Julianna 542, 611–13, 615, 860, 863

- Rákóczi László 780
Rákóczi Zsigmond 739
Ramus. Petrus 799
Raskai Mihály 339, 814
Ráth György 780, 781, 791
Ráth Károly 791
Rebeka 274, 832
Rédei János 337
Remete Szent Pál 245, 791
Remus 197, 544
Rényes István 533, 857, 858
Reszecki Ferenc 339
Révész Imre 759
Révész Kálmán 759, 843
Rhedei Ferenc 270, 464, 765, 795, 846
Rieni Ferenc 339
Rimaszombati (Szombati) Kis János 223, 786
Rimay János 806, 866
Román Ernő 786
Román János 792, 806, 826, 827, 866
Romulus 51, 197, 544
Rórencz 751
Rosnyai Dávid 338, 813, 815
Rosnyai György 338
Rosnyai János 836
Rosty Kálmán 772
Roszlaviczi Pál 339
Roth Viktor 822
Rozgonyi Mihály 379–83, 825
Ruben 239, 790
Rudolf 397, 830
Rupp Kornél 816, 817
Ruyter Adorján 783, 797
- Sáfár Mihály 339
Sajószentpéteri (Szentpéteri) Márton 224, 786
Sala Máté 337, 813
Salamon 166, 198, 209, 258, 272, 358, 502, 585, 629, 653, 773
Sallai István 224, 786
Sallai János 786
Sallustius Crispus 448
Sámbár Mátyás 175, 739
Sámbokrédi Ádám 340
Sámson 198, 351, 511, 559, 579, 629, 862
Sámsondi Somodi Márton 176, 177, 774
Sámuel 662, 671, 826, 873
Sándor István 780, 813
Sánta Jánosné 534, 858
Sára 274, 276, 480, 848
Sári Balázs 436, 840
Sárosi András 761
Sárosi István 337, 812
Sárpataki N. Mihály 865
Sartorius András 816
- Saul 65, 169, 197, 243, 274, 292, 298, 351, 487, 790, 793, 826, 838, 846
Scheiber Sándor 819
Schlick Lipót 756, 757
Schmidt (Smitt) 397, 830
Schuller, Friedrich 832
Scylla 579
Sebesi Menyhárt 266, 793, 794
Sebestyén Endre 389, 828, 829
Sélóphád (Selofhád, Szálfaád) 473, 846
Sellyei István 223, 280, 785, 787, 797
Sem 479
Semei 259, 793
Semsei András 340
Semptsei Ferenc 105, 761, 762
Séneca, Lucius Annaeus 140, 145–47, 155, 206, 453, 755, 769, 770
Sennyei István 785
Seprődi János 816, 817
Serédi Benedek 515, 518, 810, 854
Serédi Gáspár 335, 810
Severus Alexander 453, 845
Severus Lucius Septimius, római császár 453, 845
Sextius János 815
Sidrak 241, 596
Simonides (Szémonidész) 648, 869
Simonyi Péter 225, 786
Sisera 352, 818
Skaricza Máté 787, 855
Socrates 206
Solon (Szolón) 629, 654, 871
Solymosi Nagy Mihály 822
Sólyom Jenő 761
Sombori Péter 339
Sombori Rebeka Dobollyi Dánielné 406–11, 832
Somodi László 339
Somodi Zsuzsanna 106
Somosi Petkó János 23, 739, 852
Sophokles (Sofokles, Szophoklész) 141, 767–68
Sophonia 601, 605, 607
Sorbán vajda 341, 815
Sövényfalvi Péter 267
Spankau (Spankó) 182, 397, 776, 830
Spisovszky Imre 781
Sporck, Johann 397, 830
Sréter János 90, 757
Starhemberg, Ernst Rüdiger 776
Stoll Béla 773, 775–77, 781–83, 787–89, 791–93, 796, 797, 800, 801, 804, 805, 807, 809, 816, 819, 823, 828, 833, 837, 842, 843, 846, 850, 856, 858, 863, 864, 868, 870, 871
Strassoldo, Karl 397, 830
Suetonius 844
Sybilla 136

- Sylvanus *lásd* Szilágyi Tönkő Márton
Syrus, Publius 767, 768
- Szabadszállási Mihály *lásd* Kunszabadszállási Mihály
Szabó István 743
Szabó Károly 752, 755, 765, 773, 782
Szabó T. Attila 807, 808
Szabolcsi Bence 813
Szacsvai György 338, 813
Szádeczky Béla 812, 813, 820, 821
Szádeczky Lajos 765, 812, 814, 815, 852
Szaki Ferenc 778
Szakonyi Ilona 530
Szalai János 786
Szalánczi Anna 851
Szalánczi István 504, 851
Szalatsi (Szalóczi) Mihály 225, 786
Szalay Pál 850
Szántai Pócs István 799
Szapolyai János 336
Szathmári István 786
Szatmári (Szatmáry) Mihály 225, 786
Szatmári Ötvös István 798
Szatmárnémethi János 628–38, 866
Szatmárnémeti (Némethi) Mihály 30, 31, 742, 751, 827
Széchenyi György 785, 797
Szegedi Ferenc 339
Szegedi István 337
Szegedi Kis István 36, 37, 744
Székely család 458
Székely László 339, 465, 504, 811, 814, 846, 851
Székely Márton 341, 815
Székelyhidi István 736
Székudvari János 844
Szelepcsényi György 784, 785, 842, 861
Széles András 783
Szenci Molnár Albert 866, 876, 877
Szenczi Pál 424, 425, 747, 759, 836
Szendrei Endre 205, 206, 782
Szendrei György 223, 785
Szendrei Márton 224, 785
Szennacherib (Senacherib) 100, 197, 278, 329, 352, 748, 789, 796, 797, 808, 818
Szent-Iványi Béla 762
Szentkirályi András 224
Szentmártoni Bodó János 321, 806
Szentpáli Ferenc 813, 815, 851, 874
Szentpéteri István 792, 843
Szentpéteri István (hetényi prédikátor) 224, 786
Szentpéteri István (jánosi prédikátor) 224, 786
Szentpéteri (Mangó) István 224, 786, 843
Szepesi Pál 181, 182, 190, 391, 776, 829, 850
Szepessy Tibor 871
Szepsi Csombor Márton 788, 826
- Szeremley Barna 834, 835
Szentei Zsigmond 340, 815
Szetei (Hetei?) Miklós 340, 815
Szetsei János 224
Szigeti Sámuel 340
Szilády Áron 813, 815, 825
Szilágyi János 338
Szilágyi Sándor 736, 813, 815, 821
Szilágyi Tönkő Márton (Sylvanus) 47–58, 736, 747–49, 753, 799, 800, 843
Szilás 239, 790
Szilvási István 224
Szily Kálmán 762
Szinyey Miklós 458
Szirmai család 458
Szirmay Antal 820, 857, 859
Szirmay István 781
Szodai (Szodói Balogh) András 224, 786
Szodovai István 337
Szokolyai Anderko István 872, 876
Szolimán (Szulyman) 474, 483, 493, 849
Szolón *lásd* Solon
Szomodai János 225, 786
Szophoklész *lásd* Sophocles
Szöke János 365–67, 369, 370, 820
Szőlősi Anna 267, 794
Szőlősi János 267
Szőlősi Mihály 267
Szőlősi (Nagyszőlősi) Mihály 866
Szőnyi Nagy István 59–66, 750–52, 790
Sztripszky Hiador 736, 743, 751, 773
Szuha Erzsébet 431
Szuha Gáspár 428, 429, 837
Szuha Gáspárné 431
Szuha Mátyás 190, 837
Szuha Pál 431
Szücs Bálint 826
Szücs István 747
Szücs János 218, 399, 785, 830
- Tamás, Szent (Tommaso da Celano) 738
Tamerlan (Tamberdames) 459, 849
Tanács Mihály 855
Tarnótzai István 784
Tarnótzai János 214
Tarpai Szilágyi András 44, 746, 780
Tarsia 770
Tatai János 843
Tatai Sámuel 224
Técsi Joó Miklós 202, 778, 799
Técsi S. János 201, 779
Teleki Anna 779, 810
Teleki Gáspár 340
Teleki László 339, 814
Teleki Mihály 270, 323, 353, 463, 755, 765, 775, 777, 795, 800, 807, 808, 810, 814, 818, 820, 826–30, 837, 845, 851, 865, 872

Teremi András 795
 Terentius Afer, Publius 137, 768, 769
 Ternyei András 196, 778
 Tersáski *lásd* Frangepán Ferenc
 Thaba András 856
 Thaba Balázs 856
 Thaba Bálint 856
 Thaba Ferencné 856
 Thaba János 526, 856, 870
 Thaba Tamás 856
 Thábita 382, 635, 826, 867
 Thaddaeus János 780
 Thalia 239
 Thallóczy Lajos 812, 821
 Thaly Kálmán 756, 757, 773, 776, 780–82, 787,
 788, 790, 794, 797, 801, 808–10, 822, 828–33,
 842, 850, 852, 861, 863, 864
 Theseus 137
 Thisbe 629, 866
 Tholdi Ferenc 701, 872, 877
 Tholdi György 872
 ifj. Tholdi György 700, 707, 872, 877, 878
 Tholdi Györgyné 851
 Tholdi István 698, 705, 872, 877, 878
 Tholdi László 701, 872, 877
 Tholdi Mihály 700, 706, 872, 877, 878
 Tholnai Dániel 265
 ifj. Tholnai Dániel 263, 264, 793, 794, 796, 804,
 817, 873
 Tholnai Erzsébet 267
 Tholnai János 266
 Tholnai Zsuzsanna 267
 Thököly Imre fejedelem 389, 430, 432, 498, 518,
 761, 814, 818, 819, 828, 829, 830, 835, 837,
 838, 840, 841, 843, 850–53, 855, 861, 865, 866
 Thököly István 224
 Thököly Mária 511, 512, 853
 Thuri Sámuel 249–54, 792
 Thury Ádám 431, 432, 838
 Thury Etele 743, 837
 Thurzó György 341, 816
 Tiberius Claudius Nero római császár 101, 447,
 844
 Tibullus Albius 151, 152, 769
 Timoteus 800
 Tírinus, Jacobus 50, 748
 Tisiphone 451, 845
 Tisza István 337, 812, 874
 Tisza Sára Alvinci Andrásné 667, 874
 Tiszaújhegyi Pál 363–65, 820
 Tityrus 317, 806
 Tofaeus Mihály 796, 827
 Toldy Ferenc 751
 Tolnai András 340
 Tolnai Dali János 16, 737
 Tolnai F. György 179, 775
 Tolnai F. István 741, 775, 780, 782, 799
 Tolvay Ferenc 67–95, 753–57
 Tomyris 794
 Tonsoris Sámuel 255–63, 793
 Tordai Ferenc 851
 Tordai István 337, 811, 813
 Tordai János 504, 851
 Torma György 338, 811, 813
 Torma Károly 808, 845, 857
 Toroczkai (Toroszkai) István 337, 811, 812, 815
 Toroczkai János 812
 Toroczkai (Toroszkai) Mátyás 340, 815
 Toroczkai Zsigmond 815
 Tót Mihály 339
 Tótfalusi Kis Miklós 828, 859
 Tóth Ernő 804
 Tóth Ferenc 783, 788, 789, 837
 Tóth György 368
 Török István 267
 Török (Telekesi) István 761
 Török Zsigmond 312, 507, 805, 851
 Trausch, Josef 822, 832
 Trócsányi Zsolt 762, 775, 776, 795, 801, 808,
 828–30, 837, 872
 Tulok György 441
 Tunyogi György 338
 Tunyogi János 338
 Tunyogi Miklós 800
 Turanszki István 337
 Turnus 862
 Turóczi-Trostler József 824, 859, 860
 Turzai György 338, 813
 Tyukodi 755
 Ugron Pál 508
 Újhelyi Borbála 539
 Újhelyi Erzsébet 539
 Újhelyi Mária 539, 858
 Újlaki Borbála 810
 Újlaki Erzsébet 254, 263, 793
 Újlaki (Bocskai) Ferenc 248, 249, 251, 252, 255,
 260, 263, 792
 Újlaki (Bocskai) György 249, 251, 252, 262, 792
 Újlaki Mária 254, 263
 Újvári János 224
 I. Ulászló (Lajos) magyar király 61
 Ulisses 147
 Vaji Mihály 837
 Vajna Orbán 341
 Váradai Szabó György 790
 Várallyai Gy. Péter 315, 806
 Varga Imre 783, 789, 822, 823, 852
 Vári Mihály 860

Varjas Béla 751
 Várkonyi Ágnes 832, 861, 863
 Vas György 338
 Vas vezér 437, 841
 Vasadi György 338
 Vass Rostha 368
 Vasti 197
 Vay Ádám 866
 Vay Péterné *lásd* Zoltán Anna
 Vekei Ferenc 691–93, 876
 Vekerdy József 818
 Veres Pál 339
 Venus 298, 406, 598, 635, 833
 Vér Judit 466
 Verebélyi István 337
 Veres Pál 339
 Veresmarti István 225, 786
 Veresmarti Tamás 786
 Veress Endre 845, 857
 Vergilius Maro, Publius 129, 132, 147, 156, 197,
 317, 767–70
 Veszelin Pál 864
 Viczmándi Mária 801
 Viczmándi Mihály 298, 299, 801
 Viczmándi Sándor 298, 801
 Vidác Mátyás 370
 Villi György 338, 814
 Villi Zsigmond 340
 Vince (Vincentius martir) 61, 751
 Vincze Ferenc 339
 Virolid Joannes 838, 839
 Vitnyédy István 761
 Voetius, Gisbertus 782
 Volaterranus 768
 Vörösmarti Mihály 280, 797
 Vulcanus 867

 Wagner József 845
 Walkchenier János 55
 Wallenstein, Albert 831
 Walther, Hans 768, 769
 Waltz, P. 767

 Wendelinus, Marcus Fridericus 42, 746, 748
 Weress Sándor 852
 Wesselényi Ferenc 776, 785, 801, 824, 825
 Wesselényi István 845
 Wesselényi Kata 845
 Wesselényi Pál 271, 402, 430, 515, 518, 751, 752,
 795, 830, 837, 854
 Weszprémi István 860
 V. Windisch Éva 814
 Witegis (Vitiges) 197, 779
 Wolkra, (Volkra), Otto 397, 830
 Würmb (Wirba, Virba) 397, 830

 Xerxes (Xerxész) 259, 790, 837

 Zacheus 382, 826
 Zádorfalvi Márton 826, 860
 Zaffius, Nicolaus 797
 Zákány István 182, 351, 776, 818
 Zakariás 239, 536, 790, 858
 M. Zemplén Jolán 800
 Zeus (Zeusz) 86, 794, 847, 862, 863, 874
 Zeusz *lásd* Zeus
 Zichy István 216, 762, 785
 Zilahi János 29, 170–75, 177, 742, 773–75, 846
 Zilahi S. András 774
 Zoilus 176, 774
 Zoltán Anna 628, 631, 634, 856, 866
 Zólyomi Miklós 270, 352, 795, 804
 Zorobábel 382, 438, 439, 826, 841
 Zoványi Jenő 739, 745–47, 750, 751, 759, 761,
 773, 782, 792, 798, 827, 844, 853
 Zoványi Sámuel 383–86, 826
 Zrínyi Ilona 853, 861, 863
 Zrínyi Miklós (szigetvári hős) 483
 Zrínyi Miklós 352, 781, 810, 857
 Zrínyi Péter 218, 291, 401, 542, 791, 820

 Zsedényi (Zedeni) István 342, 816
 Zsuzsanna 274

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
KÖLESÉRI SÁMUEL	
1. <i>A' lelki csatara serkengető trombita szó</i> Ha lelki vitéz vagy, Tanácsomnak helyt adgy	9
2. <i>Magyarok romlásának okai</i> Keresztyén Magyarság! Előtted nem Ujság	10
3. <i>[Czeplédi Istvánnak emlékezetire emeltetett oszlop]</i> Regen Eliseus, az Illyés Profétát	11
4. <i>[Martonfalvi György tanító és cáfoló Theológiájának megékesítésére íratott versek]</i> Sok tudós Munkákkal bővös Magyar Ország	13
5. <i>[Csúzi Cseh Jakab munkájának megékesítésére íratott ritmusok]</i> A' kerek Eg alatt nincsen bölcsebb Halász	14
6. <i>[Murtonfalvi György emlékezetire íratott versek]</i> Sok szép tudós elmét szült ez a' saeculum	15
7. <i>[Cseh Csúzi Jakab munkájának megékesítésére írott versek]</i> Ragyogvan Tündöklük az igazság napja	16
8. <i>[A „Szent Iras ramaiara vonatott fel-keresztyen” versbetétei]</i> a) A' nagyra vágyó Méltóság b) Iószágot keresni, nem kicsiny mesterség	17 18
9. <i>[A „Josue szent maga-el-tökellese” verses betétei]</i> a) Senkinek éjjeli s' nappali munkája b) Oh melly rettenetes dolog leszzen	18 18
10. <i>[Az „Ertelmes Catechizalásnak szükséges Volta” versbetétje]</i> Az Uj fazék sokaig el tartya a szagot	19
PÓSAHÁZI JÁNOS	
11. <i>A' nevezetes férfinak Somosi Janos vramnak</i> Kő-sziklás helyeken zöld Myrtust a' ki keresni	23
12. <i>[A „Szomorú halotti pompa” verses betétje]</i> Bocskai nemzetnek meg-hervadott ága	23
13. <i>Meg-elevenedett Phoenix</i> Phoenix madár felől úgy írják a' bölcsek	24
PORCSALMI P. ANDRÁS	
14. <i>[Komáromi Csipkés Györgyöt üdvözlő vers]</i> Isten országát nézendő dolgokban	29
15. <i>Magyar rythmusok</i> Szent Atyák ösvenyén Kalauzul . . .	29
16. <i>[Szatmárnémeti Mihály munkájához]</i> Miként nagy Abraham minden hívek Attya	30

17. <i>Némethi Mihály uramnak tisztességére</i> Hü keresztyén ember e' könyv olvasásban	31
KABAI BODOR GELLÉRT	
18. <i>Czeplédi Istvánnak, holta után ki-bocsátott Sion Vara nevő könyve eleiben iratott edgy néhány magyar rythmusok</i> Szép dolog embernek a' pályában futni	35
19. <i>Három csillaga a' magyar nemzetnek</i> Szegedi, Gelei, és Martonfalvi György	36
20. <i>Tiszteletes Csúzi Cseh Jakab uramnak a' meg térésről irt könyvecskéjének meg-ékesítésére valo magyar rythmusok</i> Melly szükséges légyen az igaz meg-térés	37
FELVINCZI SÁNDOR	
21. <i>[Czeplédi Istvánról]</i> Hogy kezdgyem versemet s-miként végezzem el?	41
22. <i>Tiszteletes és tudós Martonfalvi György uramnak</i> Valamit tanított Tudós Amesius	42
23. <i>[Ajánlóvers Csúzi Cseh Jakab könyvéhez]</i> Kévánod-é ember meg-térő lélekkel	43
24. <i>Bóldog emlékezetű nagy doctornak, tiszteletes Martonfalvi György uramnak utólsó historiai munkáján bánattal meg-elegyített örvendező versek</i> A' gyertyát fel-szoktuk tenni az asztalra	43
25. <i>Palánki Janos uramnak tisztességére</i> A' Cátéchesisnek mi légyen értelme	44
SZILÁGYI TÖNKŐ MÁRTON	
26. <i>Sion várának rythmica commendatioja s-authorának bóldog emlékezete</i> Tudom Philosophust nem illet a' Csapom	49
27. <i>[Üdvözlővers Martonfalvi Györgyhöz]</i> Ezer hat száz után hetven kilenczedik	52
28. <i>Tiszteletes Palánki János uramnak hasznos és dicséretes munkájának rythmica commendatioja</i> Urunk titkainak hüseges Sáfára	53
29. <i>[Üdvözlővers Debreczeni Kalocsa Jánoshoz]</i> E' Világ hallotta hírét Diodatnak	54
30. <i>[Üdvözlővers Debreczeni Ember Pálhoz]</i> Nosza veterane caneque Poëta	56
SZŐNYI NAGY ISTVÁN	
31. <i>[Ulászló király epitáfiuma]</i> Régen Romaiak festék vérrel Cannát	61
32. <i>[Hymnus Vincentius]</i> Botlasz vér szopó s' meg-csalod	61
33. <i>Christus gerliczeiének nyögese s' baratihoz valo remenkedese</i> Jaj! mire jutottam Szerelmes Barátim	63
34. <i>[Üdvözlővers Pápai Páriz Ferenchez]</i> Alj-meg kegyes, Lásd-meg édes	64
TOLVAY FERENC	
35. <i>Be-rekesztes</i> Már Isten hozzád barátom olvaso	69
36. <i>Praecepta morum</i> Drága Erkölcsnek egyedül kút-feje	69
37. <i>Mint folyt Magyar országh dolga in annis proxime elapsis 1703, 1704. et 1705. azokrul irt rövid rythmica hystoria szakaszszai</i> Itt némettség magát bé vérszi Zolyomban	82
38. <i>A Zelilogusból</i> JSTEN! dolgaidat a' midön szemlélnék	91

LISZNYAI KOVÁCS PÁL

39. <i>Ez jeles könyvnek érdemes authorának tiszteletes Martonfalvi György uramnak nagyobb tisztességére írák ezeket:</i> Valamint hogy nagyob a' Lélek a' Testnél	99
40. [<i>Üdvözlövers Martonfalvi Györgyhöz</i>] Negy birodalmakat rendelt vólt az Isten	99
41. [<i>Üdvözlövers Drégelypalánki Jánoshoz</i>] Meum, Tuum felet mikor Versengenek	101

ÁCS MIHÁLY

42. [<i>Semptsei Ferenc búcsúztatója</i>] Végső szomat halljad, ó szeginy magyarság	105
43. <i>Más</i> Minden e' földön tsak el-múlándó	107
44. <i>Más</i> Magas Egekben lakozó Felség	109
45. <i>Más</i> Szivem keserüségét	110
46. [<i>Az „Arany Lancz” versbetétei</i>]	
a) Oh én édes Istenem	111
b) Kérlek téged Szent Isten	111
c) Ki engemet ez éjjel meg-tartottál	112
d) Sok ellenség háborgat	112
e) Te vagy Atyám 's én Istenem	112
f) El-múlt az éj, és fel-támadt a' nap	112
g) Három biztat engemet	112
h) Uram a' te irgalmad	113
i) El-múlt a' napnak világa	113
j) Lelki vásár vólt ez napon	113
k) Ejjel álmomban	114
l) Izraélnek őrizője	114
m) Nagyok ugyan adosságim	114
n) Lelkemet Úram, testemet és mindenemet	115
o) Piros vére a' Jéusznak	115
p) Légyen hálá az én Istenemnek	115
r) Irgalmadnak gazdagságát	115
s) Uram irgalmasságodról	116
t) Noha bűnben születtem	116
u) Oh Atya Isten! En bűnös te hozzád folyamodom	117
v) Az Atyának nagy tisztesség	117
z) Új élet, öröm, vigaság	118
A) En Istenem! meddig élek	118
B) Kezdet ki kezdet nélkül	119
47. [<i>A „Boldog halál szekere” verses betétei</i>]	
a) Mindnyájan meg köi halnotok	119
b) Ez dolog, meg vallom, méltó siralomra	119
c) Kérlek szivem kívánságát	124

HALLER JÁNOS

48. <i>A' töredelmes leleknek siralma</i> HAny-féle gondolat, mind untalan izgat Szivem rejtek házában	127
49. [<i>„A' békeséges türesnek payssa” versbetétei</i>]	
a) A' Pays vólt nékem védöm halál ellen	129
b) Békeséges-türés mindennél erősb ércz	129
c) Változásban forog, szüntelen háborog	129
d) Virtus lelki erő igen drága kincs ő	130
e) Mindent szenvedsz könnyen akár-mi roszt érczen	130
f) Míg az lelki jószág nap-fényre ki nem hág	130
g) Izetlen vólt néki, mások nyomán jární	131
h) Testi nyomorúság olly köz ez életben	131
i) Vólna-é valaki ezerszer bánatra	131

j)	Munka nélkül senki nem volt nem-is leszen	131
k)	Rosz állapotjában élete sem kedves	131
l)	Gyakran nyomorítat jobb szerencse követ	132
m)	Rút dolog szerencse után várakozni	132
n)	Mig boldogul folytak dólgaim jól voltak	132
o)	Nem vagyok tudatlan földi nyavalyákban	132
p)	Ez élet pályáján ki már által mentél	133
r)	En lészek leg-első ellenségre menő	133
s)	Halandó testedet hogy meg-szabadítsad	133
t)	Sok nyomorúsággal, s' bú, szenvedés-által	133
u)	A' mit hamarjában téznek új fazékban	134
v)	Tengeri habok közt minden habok felett	134
z)	Tizedikben nagyobb erő-szakkal indul	134
aa)	Nem megyen értelmes révésznek hajója	134
bb)	Semmi nem bánt inkább szívemben úgy nem rág	134
cc)	Nem fél az ártatlan, színe sem változik	135
dd)	Mennyei Istentől, vigasztalás-nélkül	135
ee)	Az igaz bátran szóll, nincs ki meg-gátollya	135
ff)	Réz-köböl éppített kö-falhoz hasonló	135
gg)	Egy asztalnál ültek vélek az Istenek	135
hh)	Kinek semmi vét két a' kegyetlen kösség	135
ii)	Bár fájdalmunk közzül válaszs leg-kissebbet	136
jj)	Nem volna száz nyelvem elég, száz szájamban	136
kk)	Nincs oly nehéz munka szegénységnek sullya	136
ll)	Oh sok nyavalyában gázolt társaságom	136
mm)	Minden világi dicsőség	137
nn)	En az Urhoz fohászkodom	137
oo)	Gonosz jövendőkről szükség	137
pp)	Jövendőt mindenkor úgy szemlélek vala	137
rr)	Félelemmel elegy légyen vigáságod	138
ss)	Békével szenvedgye ha meg-érdemlette	138
tt)	Csuda mely bolondul téznek s méltatlanul	138
uu)	A' mit méltán szenvedsz, bátor légyen terhes	138
vv)	Ki-ki maga terhét, saját nehézséget	139
zz)	Mi lessük mások jószágát	139
aaa)	Más földén termett gabona	139
bbb)	Fegyverrel keresett bődögtalamb élet	139
ccc)	Ez életben ha ki csendes akar lenni	140
ddd)	Ki lehet gazdagjáb	140
eee)	Csak annyi kenyeret keressünk ekénkel	140
fff)	Tudni kell természet hogy keveset kíván	140
ggg)	Ha látnád menyi bú, s' nyavalya másokon	141
hhh)	Erd-meg Kalyibáddal kis gyermeki sereg	141
iii)	Ne-mondgy bődögnak mást, ám bár	141
iii)	En a' mezőn-lakó embert	141
kkk)	Vastagon legyetek, s' jobbat reméllyetek	142
lll)	Ha búval, bánattal, köny-húllatásunkal	142
mmm)	Nem érdemel édest, ki keserűt nem kóstolt	142
nnn)	Vétekre gerjed az elme	142
ooo)	Mi haszna fogadat fogaddal rágnod	143
ppp)	Ha valakit szóddal sértesz ok-nélkül	143
rrr)	Nem derekas elmét illet bosszú-állás	143
sss)	A' jót látom, és dicsirem	143
ttt)	Nem hallasz panaszt, sem szitkot	143
uuu)	Nagy ember vétkesnek könnyen frigyét igir	144
vvv)	A' bosszú-állás jó, életnél-is kedvesb	144
zzz)	Minden kincsek-felett jó lelki-isméret	144
A)	Fenyő-fa tövében ültetett folyó-tök	144
B)	Annak idejében én-is éltem kedven	144
C)	El-hagyod hazádot, szép házos-társodat	145
D)	A' bölcsét, természetinek	145
E)	Haj-fodorításban, puha csinosságban	145
F)	Uton-állók közt-is nem fél, danolva jár	145

G) Vétekkel gazdagság gyűjtetik nyilvánosság	146
H) Vályek-meg Udvartól, ki szent jámborságtól	146
I) Ki vágyódik, mennyen Udvari pompára	146
J) Udvari kenyérral engem gyakran kínálsz	146
K) Nagy Udvarokban, nagy család uralkodik	147
L) Bilincsel, vas-lánczal kötözi-meg szegényt	147
M) A' ki leg-elsőben foglalt szerelmében	147
N) Bóldog Admetusnak bóldog házas-társa	147
O) Gyógyíthatni minden nyavalyát könnyebben	148
P) Szeretettől győzött, érzi bűvát, kárát	148
R) Mi lehet könnyebb a' füstnél	148
S) Széles mély tengerben menyi Csiga terem	148
T) A' szépség felette könnyen múltó jószág	149
U) Jobbára meg-alutt tüzet ha illeted	149
V) Messze-kerüléssel, távoztathatod-el	149
Z) Meszsze fuss előtte, hazádat-is el-hadd	149
AA) Rejtett szeretet-is ki-csirázdik, hogy-ha	149
BB) A' ki szerelemben véget akar vetni	150
CC) Ószve-rontod minden nyilat Cupidónak	150
DD) Ha lehet, még képit se tarts szép személynek	150
EE) Kevés gyönyörűség-után keserves kár	150
FF) Illendő dolgot nem lathat vak szerelem	151
GG) Süket-is gyakrabban az ocsmány szerelem	151
HH) Oh láthatnám egyszer törve fegyveredet	151
II) Menyi gonosz légyen az hozszas vénségben	151
JJ) Oh sok nyavalyájú vénség	151
KK) Vénség nem ok-nélkül félo	152
LL) Akkor mások vétékét csudával szemlélték	152
MM) Midön vénségre jutottunk	152
NN) Csomós köszvény-ellen, orvosság nem terem	152
OO) Oh már nem álhatom, erőm-felett vagyom	152
PP) A' könnyü Sajkákat, hogy erős habokat	153
RR) Türed-el ha súlyos-is, nézvén jövendőre	153
SS) Hogy meg-láttalak, úgy vettem észben ki vagy	153
TT) Mint a' termő-fának, úgy a' fájdalomnak	153
UU) Könnyébséget hoz a' sirás	154
VV) Szomorúknak, vigasztalás	154
ZZ) Még a' természet-is olly irigy ellenem	154
AAA) Bár tömlöczben vessenek-is	154
BBB) Ki-hoz fog-házból rabokat	154
CCC) Az igaz mindenütt hazájában lészen	155
DDD) Szám-ki-vetéstől nem félek, mert egy nagy ház	155
EEE) Nem tudom honnét van, de maga hazája	155
FFF) Mely rövid életre hozott vólt szerencse	155
GGG) Esztelen, nem egyéb az álom, halál kép	155
HHH) Innét a' sohajtás, szörnyü verés, csapás	156
III) Igasság, vétünkért valami büntetést	156
JJJ) Valaki bűnét meg-bánta	156
KKK) En meg-sebesedett, elmében meg-esett	156
50. <i>Hármas históriának rajszolásban elől tött példáknek magyarázattya</i> Négy Elementumok meg-gyöző Királyját	157
51. <i>Vgyan ezen három könyveknek ki-botsátásáról</i> Két dólga Embernek életében lévén	158
52. <i>A' méltóságos Hallerkői Haller urak ő nagyságok őstül maradtott czümereknék, ő nagyságához való alkalmaztatása</i> Eggel hadakozó Saskeselő szárnya	158
53. <i>[A „Hármas istoria” versbetétei]</i> a) En szomorú árva, Noha jutottam ma Betstelen állapotra b) Midön hátára vótt, Ószve kötölödzött Két juhót a' rühös ló	159

54. <i>Deploras Hungaria</i> (1670-es évek)	
Nimrod agyékából	163
55. ÁGOSTON PÉTER: <i>A' Christus halálán kesergő versek</i> (1672)	
Fakadgy meg én szemem hulló könyveiddel	165
56. <i>Más szép enek</i> (1672)	
Uram Jésh Christus, sies már el iönyi	167
57. ZILAHÍ JÁNOS: <i>Halálom oráján valo igaz vallásomnak fenyes czimere</i> (1672)	
Nagy adosságomat	170
58. ZILAHÍ JÁNOS: <i>Cantio funebris</i> (1677)	
Zárva állott eddig tömlöcze testemnek	173
59. FELSBÁNYAI ISTVÁN	
Akarta az Isten, meg-is cselekedte (1672)	174
60. SÁMSONDI SOMÓDI MÁRTON	
Meg-probáld magadat, a' ki Coronádat (1672)	176
61. ORÓSZI PÉTER	
Boldog szolga a' ki Urának dolgában (1672)	177
62. MISKOLCZI MÁRTON	
Ebben munkálkodott eleitül fogván (1672)	178
63. TOLNAI F. GYÖRGY	
Világ, pokol a' test bizonynal sokakat (1672)	179
64. <i>Egy erdélyi feő embernek nemely irásira rövid felelet</i> (1672)	
Mi közöd te neked a rebellisekhez	180
65. <i>Cantio alia de Paulo Sepesy</i> (1672)	
Sok embereket már Ur Jsten meg vert	181
66. <i>Magyar ország querelaja</i> (1672)	
Vóltam enis vóltam régben Magyar ország	183
67. <i>Az nem ighaz magyarsághnak querelaja ellen jghaz felelete</i> (1673)	
Pártos fiaimat hallom, mint nevezik	187
68. TERNYEI ANDRÁS: <i>Tanétó rithmusok az kegyes olvasóhoz</i> (1673)	
Ember életedben nyomorúságokat	196
69. DIÓSZEGI SÁMUEL: [<i>A „Hólt s-eleven phoenix hamva felett való rövid beszélgetes” verses betétjei</i>] (1673)	
a) Az halálnak utát	197
b) Gyermeknek és Vénnek	197
c) Hol most Antiochus Király dicsőssége	197
d) Még a' dajka teje ajakán folydogál	198
e) Mikor vén Aszszonytól hat gyermek rejtésre	199
f) Mivel élt világban, de nem ez világnak	200
70. DIÓSZEGI SÁMUEL: <i>Applausus in gratiam et honorem doctissimi juvenis Gabrielis Nana-si</i> (1675)	
Nézd-meg, akár ki légy	200
71. TÉCSI S. JÁNOS: [<i>Az „Idvesség szenvedesnek Ösvenye” versbetéte</i>] (1673)	
Tiz esztendő korbán ki nem lótt kedvessé	201
72. DEBRECENI P. JÁNOS: <i>Hasznos tanács a' meg-sebhedett lelkü emberhez</i> (1673)	
A' kereszt alatt hogy ha vigasztalást	202
73. RÁKÓCZI ERZSÉBET	
Jaj én szerencsétlen, jaj én boldogtalan (1673)	202
74. RÁKÓCZI ERZSÉBET: <i>Groff Rákoczi Ersébet aszony eő nagyságha lovaitul valo el bucsuzássa</i> (1693)	
Szememet hizlalo, szivem vigasztalo	203
75. <i>Kalvinista és Lvtter praedikátorokruval valo úy enek</i> (1673)	
No büdöss száyu praedikátorok	204
76. SZENDREI FERENC	
Edes a' bün, tarcs-meg	205
77. DÁLNOKI N. JÁNOS	
Jollehet ez sokakat farasztot	206
78. <i>Szepes várallyai extasis és Epicurus Epicurával valo solloqvija</i> (1674)	
Jai, én szerencsétlen, szöletet orában	206
79. <i>Posonybann 1674 czitátatott evangelicus prédikátoroknak sanyaru dólga</i> (1674)	
Kérlek ember, adj békét a silentiumnak	212
80. [<i>Egy sárospataki deák tréfás prédikációjának versbetétei</i>] (1674)	

a) Taskamban kenyere	227
b) Egességgel Janos pap	227
81. <i>Az szegen fogoly rab praedikátorok eneke</i> (1674)	
Oh Sion leánya, keserves anyám	228
82. <i>Más ének</i> (1674)	
Buidosásra iuta nyomorult életünk	231
83/ I. <i>Magyar Sion siralma</i> (1674 k.)	
Árván maradt magyar Sion leánya	234
83/ II. <i>Árvánn maradt magyar Sion leánya</i> (1674 k.)	236
84. <i>Az Isten anyaszentegyházának nyomorúságos sorsán, és keserves állapotján való siralom</i> (1674 k.)	
Oh vajha valaki tenger' árjaivá	238
85. <i>In malefidei accusatorem jn Domini proditorem</i>	
Keöz példa beszédben szokták aszt mondany	243
86. DÁNYÁDI GYÖRGY: [A Bocskai Ujlaki Ferenc felett mondott halotti beszéd versbetétei] (1674)	
a) Jaj el fordult, s' Buban borult	248
b) De oh kinzo, El mulando, Vigasság	248
c) Oh véletlen, Reméttelen, Nyavalya	248
d) De oh hamar mulo joszága világnak	248
e) Oh sem vénnek, sem gyermeknek	249
f) Oh Ujlaki Házban fel nőtt szép Virág szál	249
g) Meg bocssás minékünk kérünk az Istenre	249
87. THURI SÁMUEL: [Halotti strophák] (1674)	
Oh irigy Világnak változando Sorsa	249
88. TONSORIS SÁMUEL: Halotti versek (1674)	
Oh csalárd Világnak bizontalansága	255
89. <i>Rhythmi valedicatorio-parentales super infelici decessu generosi adolescentuli Danielis Thólnai</i> (1674)	
Arnyékhoz hasonló világh dicsőséghe	263
90. RÁCBÖSZÖRMÉNYI JÁNOS: Ad parentes (1674)	
Az szomoru halált haki meg szemlélte	268
91. <i>[Bánffi Dénes veszedelme]</i> (1674)	
Szomoru változas, keserves nagy romlas	270
92. <i>Parentalis valedictio ad tumulum generosi domini Gregorij Gilanyi</i> (1674)	
Arnyekhoz hasonló világ dicsőséghe	272
93. <i>Monumentum spectabilis ac generosi domini Gregorij Gilanyi</i> (1674)	
Itt fekszik Gilanyi Gergely nemzetes ur	277
94. <i>Az tengeren levő fogol praedicatorok eneke az mellyben vég bucsut vesznek eletekben</i> (1675)	
Panaszolkodhatunk, bizony, meltan sirunk	278
95. GERNYESZEGI MIHÁLY: Querela (1675)	
Büsiges áldását az felsiges Isten	283
96. KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGY: [Czeplédi István Sion Vára című munkájának meg-ékesítésére] (1675)	
Mint ki, könnyen törő homlokával törni	290
97. KERESZTURI S. BÁLINT: Nuncupatum honori τω μαχαρίτω Stephani Czeplédi Theologi eximii et testis Domini fidelis (1675)	
Az Ur Istennek titkos bölcsesége	290
98. MARTONFALVI GYÖRGY: [Czeplédi István dicséretére] (1675)	
Nevezetes dolog szent Írásban vagyon	292
99. MARTONFALVI GYÖRGY: [Diószegi István hasznos munkája dicséretire] (1675)	
A' Keresztyének közt, hírek van azoknac	294
100. CZEGLÉDI PÁL: Edes attyát kesergő fiu (1675)	
Vajha az én fejem változhatnék vizzé	295
101. Ifj. KÖLESÉRI SÁMUEL: Sion várát ékesítő magyar rythmussok (1675)	
Hadd énis mutassam Fiui szerelmem	297
102. <i>Bellevári Dávidnak maghán Wiczmandy Mihály lakadalmában eset sorsárul uyobban job formában irattatot rithmussy</i> (1675)	
Ut auceps solet madarakat foghny	298
103. <i>A' nehai tekintetes és nagyságos Kemény Simon urnak temetése felett ének szóval mondott bucsúztató versek</i> (1675)	
Ez változasokkal elegyes bús élet	304

104.	<i>Oda funebris super pio spectabilis ac magnifici quondam Domini Domini Sijmonjs Kemény e vivis excessu ad pheretrum decantata</i> (1675) Kereszt-viselesim czéllyat im, el-értem	308
105.	<i>Rhythmi valedicatorii ad tumulum generosi Domini Georgij Radai</i> (1675) Mikor ember jö világra	309
106.	ECSEDI MIHÁLY: <i>In gratiam ornati ac liberati juvenis Gabrielis Nanasi, fratris singulariter dilecti</i> (1675) Nem az hitetlenség vétkes gödölyéknek	313
107.	KÖRTVÉLYESI GYÖRGY: <i>Admonitio ad lectorem</i> (1675) Isteni rendelés felől, lett háborgás	314
108.	MEZEI ANDRÁS: <i>Congratulatio</i> (1675) Legy te meg-tartója e' szent igasságnak	314
109.	VÁRALLYAI GY. PÉTER: <i>Sociale parapetasma</i> (1675) Amaz álnok kigyó, meg-kerülvén Evát	315
110.	<i>Nad-sip az az a' nádnak ditsiretére irott versek</i> (1675) Sokan sok dolgokról ez előtt írtnak	316
111.	<i>Cantio</i> Oh szegien Erdely országa	322
112.	<i>Más Magyar országrul</i> (1675) Hey, magyar világhnak réghi kirallyai	325
113.	<i>Ad Hungaros labanczides</i> (1675-6) Mit érdemlesz, magyar, ki szabadságodnak	326
114.	<i>A szegény kevély asszonyokrúl és udvari pippes leányokrúl</i> (1676) Keményétett ingü kevély asszonyember	330
115.	<i>Cantio specialis</i> (1676) Nem régen vala nékem vigáságom	334
116.	HAVATTÓVI ISTVÁN: <i>Mese</i> (1676) Istennek kertében fel nőt Liliom szál	335
117.	SERÉDI GÁSPÁR: <i>Mese mese</i> (1676) Musáknak tárháza ámbár gazdag légyen	335
118.	[<i>Epigrammák</i>] I. Enis nem keveset hasznaltam ez népek II. En vitez hireket az egigh neveltem III. En vesztettem szinet szép Magjar Országnak IV. Mi addigh kapdostunk az magjar coronan V. En kesztem volt poganjt kardommal sérteni	336 336 336 336 336
119.	<i>Mostani kegyelmes urunk udvara nepenek külön külön nevekre irt versek</i> Szepe jóságban, Babolnaban vigh Nalaczi Jstvan	337
120.	MAZAR KRISTÓF Hires Magyar Nemzet volt eleitől fogva (1676)	341
121.	MAZAR KRISTÓF Hova lött az idő, mellyben eő nagysága (1677)	341
122.	ZSEDÉNYI ISTVÁN Dicséretes dolog az testi vitesség (1677)	342
123.	KÁJONI JÁNOS: <i>Siralmas versek</i> (1677) Árnyékhoz hasonló világ dicsőssége	343
124.	<i>Világ gyönyörüsegének meg utalasarol valo enek</i> (1677 k.) Porrá válo, jaj, el mulo eletem	344
125.	MIKLÓS DEÁK: <i>Magyar sonnet</i> (1677) Mj szegény magyarok bujdosunk	351
126.	ZAKÁNY ISTVÁN Szentelleyen, megh áldgyon (1678)	351
127.	<i>Genealogia Zingarorum</i> Az el mult dolgokrol veötek eredetet	353
128.	<i>Oratio rythmica in objtum generosi Domini Pauli Nemethi</i> (1678) Felséges királyom, ki alatt éltemben	358
129.	TISZAÜJHÉLYI PÁL: <i>Tekintetes nemzetes Osztopányi Pernyeszi Sigmond kedves öcsém urannak</i> (1678) Pernyeszi Nemzetből, régi öss gyökérből	363
130.	<i>Nemzetes Deák Pall fő biroságában holmi uitézekrül valo jedzés</i> (1679) Tizen harmad napian Jbrahim agával	365
131.	ALVINCI PÉTER Áldott az Úr, kinek ajándéka sälem	371

132. FRANCK BÁLINT: [<i>A „Hecatombe sententiarum Ovidianarum” magyar versei</i>] (1679)	
a) Ez a gyarló testünk rothat	371
b) Boldog ember bizonynal	371
c) Igen jeles dolog	372
d) Bolond ki magat el hiszi	372
e) Szerencsének gyermeke	372
f) Alkalmatosságtól minden ember várjon	372
133. <i>Más</i>	
Oh keserves gyázban öltözött szép hazám	373
134/I. <i>El fordult világh sorsa</i>	
Visza jár az ideó, ez világh el fordult	375
134/VIII. <i>Salutatio</i>	
Hogy ha meg halgatnál, ujságot mondanék	377
135. <i>Evilág tsufolya igazak példáját</i>	378
136. ROZGONYI MIHÁLY: <i>Magyar strophak</i> (1680)	
Az Isten áldása szálljon Ti reátok	379
137. ZOVÁNYI SÁMUEL: <i>Bujdosásának földében, az Urban tsenedesen s-bóldogul ki mult ifju Kovasznai Peternek megkeseredett édes anyához etc. való szó</i> (1680)	
Mít gondolsz Hazánkban Eözvegy édes Anya	383
138. DÉZSI MÁRTON	
Sokak sokat irtak a' mély Bölcseségről (1680)	386
139. KOLOZSVÁRI ISTVÁN	
A' Föld kerektségén	387
140. HEGYFALUI ÁSBÓT JÁNOS	
Mi végre hadta el Kegyelmed hazáját (1680)	389
141. [<i>Thököly haditanácsa</i>] (1680–1)	
Linczből hogy érkezék jo Sebestyén uram	389
142. Csinom Palko, Csinom Janko (1681 k.)	402
143. CZIGLER MÁRTON: <i>Ungarisches Sonnet</i> (1681)	
Vallaki job részét életinek adgya	405
144. DOBOLLYI GÁBOR: <i>Köszöntés Sombori Rebeka aszszony, tekintetes Dobollyi Dániel élete kedves párjának keresztiség neve napjára írott versek</i> (1681)	
Nem kétlem s. vélem	406
145. DOBOLLYI GÁBOR: [<i>Sombori Rebeka neve napjára</i>]	
Értelmes poéták Parnassus tetején	406
146. <i>Cantio alia de militarj duce</i> (1681)	
Kine panaszkodnék illy vitéz emberen	412
147. <i>A' varadi siralmas tömlőtznék fenekén nyomorgo magyar raboknak keserves rabságokat egy keresztyén így sirattya e' versekben</i> (1681)	
Regen O Törvényben az Izrael népe	414
148. <i>Afflictis non est superaddenda afflictio</i> (1681)	
Oh meg nyomorodott hazánk fogyatékja	417
149. SZENCZI PÁL: <i>Emlékezetnek oszlopa</i> (1681)	
Izraél Jordánon mikör által menne	424
150. SZENCZI PÁL: <i>Hűségessen kereskedőnek koronája</i> (1682)	
Az kinek szívében gerjed mennyei tűz	425
151. KÖRMENDI PÉTER: <i>Tiszteletes Palanki Janos uramnac tisztessgere es szep hasznos munkájának commendálására írott magyar rhithmusoc</i> (1682)	
Szükséges dolog egy, Christus Urunc mondgya	426
152. DEBRÉCENI DÖRMÁNY ISTVÁN: <i>Az tiszteletes ferfiunac Palanki Janos uramnac praedicatiokban foglalt, es ez könyvben ki bocsátott Catechesica szent elmélkedésenek ékessitese szeretettel irám ez néhány rhythmuskákat</i> (1682)	
Isten ihleseből származott mesterseg	427
153. <i>Rythmj funebres jn persona generosi Domini Caspari Szuhaj</i> (1682)	
Jaj, csalárd világnak bizonytalansága	428
154. THURY ADÁM	
Ember életben nyomoruságokat (1682)	431
155. <i>Jövendölés</i> (1682 k.)	
Németh-országban oh mely tsuda dolgok léznek	432
156. <i>Cantio de Gregorio Kakuk</i> (1682)	
Jaj szo, siralommal kezdém születésemet	435
157. <i>Memoria, emlékezet</i> (1682)	
Mert nem eggiezhete török körösztenel	437

158. <i>Cancio de Stephano Rabj</i> (1682)	
Oh, hamar el mulo világnak öröme	440
159. DEBRECENI FÖRIS ISTVÁN: [<i>Az „Isten szent satorának becsületben valo tartasa es tartattatasa” verses betétje</i>] (1683)	
Minden gonoszsággal oh híres Jezabel	443
160. DEBRECENI FÖRIS ISTVÁN: <i>Epilogus concionis</i> (1683)	
Csonka Templomidat, Uram, szánd s' epics meg	443
161. PATHAI BARACSI JÁNOS: <i>Táncz javallójának Isten ellen való cselekedetiért meg-piron-gattatása</i> (1682–83)	
Sir bennem a lélek	443
162. PATHAI BARACSI JÁNOS: <i>Tristis subnectit</i> (1707)	
Radamantus itéletü Furiák	451
163. <i>Néhay nemzetes Keczer Menyhárt teteme felet</i> (1683)	
Szomorú szolasra nyelvem hogy fakadgyon	451
164. <i>Lessus funebris in exequiis spectabilis ac magnifici Domini Caspári Kornis liberi Baronis de Ruszka et Szent Benedek, defuncti Anno 1683. die 7. Iunii</i> (1683)	
Egy híres templomot a római népek	459
165. <i>Utolso végéhez közelítő istenes férjnek utolso szavai kívánatos élete társához</i> (1683)	
Szép idők folytában kedves hites Társom	467
166. <i>Theatrum scenicum periclitantis Imperij</i>	
En az szabadságnak hajdán voltam fészke	473
167. PETTYÉNI BORBÉLY MÁRTON: [<i>Önmagáról</i>] (1683)	
Miko gondolkodnam serenyen magamban	478
168. <i>Magyar cronica</i> (1683)	
Imé, jó nagy Isten, melly nagy jayra jútánk	478
169. Hallottad-e hírét az új királynak (1683)	497
170. <i>Disticon natale et aenigma honorificum, quibus A. O. Reverendi Domini J. K. M. accessionem diei sui natalis qui est dies 21 decembris anni reparatae salutis 1683</i>	
Talaltam edgy varat, nints massa ég alatt	499
171. <i>Rythmi funebres super exequias Generosae Hedrianae Benedicti Relictae</i> (1683)	
Oh Jsten melto haragja	500
172. KISZTEI PÉTER: [<i>Ajánlóvers Somosi P. János prédikációjához</i>] (1683)	
Csuda mint irtózik minden a' Pokoltul	510
173. THÖKÖLY MÁRIA	
Igaz vér ugy hozná a vérnek czimerét (1683 k.)	511
174. MAROSI ISTVÁN	
A' ki jót ir, nem mind jól ir	512
175. MAROSI ISTVÁN: <i>Brevis descriptio telluris Sylvaniae</i> (1684)	
Salve, Sylvaniae Ecclesia, salve	513
176. Halljad Somoria kis mezővárosnak (1684)	520
177. KUNSZABADSZÁLLÁSI MIHÁLY: <i>Szomorv eseti az várasnak el pusztulasarul igy iratik le Anno 1684-ben</i>	
Keserü rabságra noha nem jutottál	521
178. BAXAI TEXTOR GYÖRGY: <i>Eörvendező magyar strófák</i> (1684)	
Titok Tanácsossa: a' Mennyei Királj	526
179. KOLTHI ISTVÁN: [<i>Maróthi Ferenc búcsúztatója</i>] (1685)	
De hogy beszédemet fordítsam reátok	528
180. <i>Kornis Gáspár epitaphiumja</i> (1685)	
Kornis nemzetségből e világra hoza	531
181. RÉNYES ISTVÁN: <i>Magyarázattya a' tekintetes és nemzetes Hollo Sigmond uri czimeré-nek</i> (1685)	
A' ki meg-visgállya Nemes Czimeremet	533
182. RÉNYES ISTVÁN: [<i>A Holló Zsigmondot búcsúztató beszéd záróverse</i>] (1685)	
Nyúgodják a' tested bóltos épületben	533
183. <i>Alia</i> (1685)	
Oh sok siralomra iutot gyaszlo udő	533
184. <i>Elegja Hungarjca super obitu cujusdam jnopinato defuncti pueri</i> (1685)	
Jaj, mikent meg hűle minden ver testemben	535
185. [<i>A Rajki Zsigmond temetésekor mondott halotti beszéd verses betétjei</i>] (1685)	
a) Meg változhatatlan tanácsbul az ki ment	537
b) Nézd el szemeiddel, az emberi nemzet	538
186. APÁTI M. MIKLÓS	
Aldott a te neved (1686)	542

187. BÁRKÁNYI JÁNOS: <i>Tövissek közt nyílo szép rosa, az az szűz szent martyr Juliana elete</i> (1686) Regi birodalmas s nevezetes helyre	542
188. <i>Munkacz varaban 1686. 22. majj keszentetek az en edes gyermekim Szent Jlona napian</i> (1686) Palas, bolczeseknek szép jsten aszonya	614
KELTEZETLEN DARABOK	
189. [<i>Acteon históriája</i>] Boldognak halála előtt ne mondassék	619
190. <i>Lugens cantio cujusdam</i> Tengereken uszkaló gallyak	623
191. [<i>A Hosszúfalvi Leveleskönyv verstöredékei</i>] a) Keserves fáradság nyugodalmat kíván	625
b) Hat napokat rendelt Isten az munkára	625
c) Arany tömlőből is csak szél az, ki kijő	625
192. Véttköztem, Ur Jsten, én te ellenöd	625
193. Ne mongyad, kérlec, az Messiás felől	626
194. Midőn el kezd a test hajléka bomlani	626
195. Isten nagy gyamola az igaz sziveknek	627
196. Alhatatlan, bizontalan ez világ	627
197. Embereknek dolgát Isten igazgattya	628
198. <i>Kegyesség győzedelme</i> Gyöngy szavai között bölcsen mondgya Szent Pál	628
A PETROVAY MIKLÓS-ÉNEKESKÖNYV KELTEZETLEN ÉNEKEI	
199. <i>Laudatio regyonis Maramaros</i> Két tenger között Korynthus varossát	641
200. Sokkal jób nekünk az eghet szemlelnünk	645
201. Az szegényeknek minden aitok, utak	645
202. <i>Salve a me qui te sincere colit et amatih</i> Vacsorám végezém -s- idömetth mulatám	645
203. <i>Alia cantio Cantio pulchra</i> Ideye bünökből, vétkek förtöyéből	647
204. <i>Ad livorem</i> Tavozzá el rut irigységih	648
A KÖRMENDI-KÓDEX KELTEZETLEN ÉNEKEI	
205. <i>Cantio elegans ac tristissima</i> Búban úszó, gondban habzó életem	651
206. <i>Cantio elegans</i> Okossan à Dávid mütattja idönkett	653
207. [<i>Karácsoni ének</i>] Sion, áldjad vradat	655
208. <i>Cantio natalis</i> Dicsösségih légyen menyben az Istennek	657
A HUBAI JÁNOS-KÓDEX KELTEZETLEN DARABJAI	
209. <i>Rhythmi funebres valedicatorij</i> Tekintetes nemes fényes gyülekezet	661
210. <i>Az Jstenben boldogul ki-mult nehaj nemes Jspán Anna aszszonyinak, nemzetes Hegyesí</i> <i>Jstván uramnak szerelmes feleségének a sir felet tött utolsó beszédj</i> Ez világ meg-szorit mint kert	665
211. <i>Applausus pentecostalis</i> Régen a' szent Noé halando galambja	671
212. <i>Votum pentecostale</i> Midőn Urunk Jesus ez földett el-hagyá	673
213. <i>Votum pentecostale fusius</i> Midőn Urunk Jesus ez földet el-hagyá	673
214. <i>Rytthmi pentecostales</i> Az böv kegyelemnek fő kincses ladáját	674

215. <i>Strophae pentecostales</i> Mikor az Ur Christus vilagból ki-méne	675
216. <i>Votum pentecostale</i> Örülly, Ur Jesusnak vallasztott leánnya,	677
217. <i>Votum pentecostale</i> Az valtságnak árrát	678
218. <i>Rhythmi natales</i> Ki mutatá magát ez nap az idvösség	679
219. <i>Applausus natalis</i> Ma lett bekessege ez haznak	680
220. <i>Applausus natalitius</i> Örülly, kegyes ház nep,	681
221. <i>Rhythmi in festo nativitatis</i> Sok nyavalyád noha réad todúl sűrű veszéllyel	681
222. <i>Rhythmi paschales</i> Orüly, kegyes háznép	682
223. <i>Rhythmi paschales</i> Sűrű siralommal szemeidből hulnak	683
224. <i>Rhythmi in festo pentecostali</i> Föld kereksegeben nincs semmi vigassag	684
225. <i>A' szorongató keserüsegék között nyögő leleknek Istenehez valo ahitatos esedezése</i> Minden igaz erős vara	685
226. <i>Más</i> Minden arvak edes attya	687
227. <i>Libellum Hungarico idiomate editum nomine Balsamum his libuit cuidam donare</i> Súlyos inség, sok ellenség	689
228. <i>Alium alij his placuit praesentare</i> Véren fundaltatot	690
229. <i>Bünein kesergő leleknek Istenhez valo könyörgése</i> Vajha az Urnak szemej	691
230. <i>Egy szegeny bujdoso mester legenynek panaszkodással tellyes eneke</i> Sűrű váltózások érdeklík az embert	693
231. <i>Más. Edgy Istenében reménylett szegény bujdosonak alázatos könyörgese</i> Egek szelességet, föld, tenger melységét	696
232. <i>Rhythmi in festo nativitatis Domini nostri Jesu Christi</i> Nemesseggel, tisztességgel hiresült nagy Tholdi ház	698
233. <i>Salutatio paschalis</i> Isten személyének es dicsösségének	702
234. <i>Rhythmi pasquales</i> Isten frigyében vétetett kegyes ház	702
235. <i>Pentecostales</i> Valamit e' világ tart, csak mulandóság	704
236. <i>Rhythmi in festo resurrectionis Domini nostri Jesu Christi</i> Hirrel, névvel, tekintettel ekesült	705
237. <i>Michael Tholdi de Szalonta generosam matrem suam consolat</i> Kik setetseggel voltanak be fedve	706
238. <i>Georgius Tholdi de Szalonta fratres suos Tholdios alloquitur</i> Oh gyászban borúlt Tholdiak	707

KALENDÁRIUMI VERSEK

239. [Az 1675-re szóló lőcsei kalendárium versei] Miképpen tudhatni meg az időnek mi-voltát az esztendőnek négy kántoriból meg érthedd Telben	
Hogy ha a' Tsillagok tündöklők és tiszták	711
Hónak jelei	
Ha Nap keleti szél fú	711
Kikeletkor Alkalmatlan és szeles időknék jelei	
A' Holdnak szarvai ha piros s-temérdek	711
Nyarban Menydörgő esőnek jelei	
Ha Nyárban szokatlan hévség reggel lészen	712
Őszszel Ködbül, Zuzmarazból és Harmatból valo jövendölés	
Tiszta időt várhatz Kőd ha szál földre	712

240. <i>Prognostica perpetua</i> (1675)	
<i>Januarius</i>	
A' Szőlő és Vetemény veszedelemben áll	712
<i>Februarius</i>	
A' minémü üszögös Szent Péter nap estén	713
<i>Martius</i>	
Szőlő szakadás előtt Kakuk ha elébb szól	713
<i>Aprilis</i>	
Ha őszi vetemény ki-keletkor olly ritka	713
<i>Majus</i>	
Ha Orbán fényeskedő, a' Bor nagy bövségő	713
<i>Junius</i>	
Ur napja ha szép tiszta, jó esztendőt jelent	713
<i>Julius</i>	
Most ha az Eb tsillagja a' Nappal támad fel	713
<i>Augustus</i>	
Szép és tiszta ha a' Nagy Boldog Aszony napja	713
<i>September</i>	
Ha meny dörög az Hóban, s. a' Nap Szűzben lépik	714
<i>October</i>	
Nehezen hull fa-level, hoszszu télnek jele	714
<i>November</i>	
Ha most első hó esik, avagy Septememberben	714
<i>December</i>	
Zöld és meleg Karátsont, azt szokták mondani	714
241. [<i>Jövendölés karácsonyról</i>]	
<i>Ha vasárnapra esik Karátsont napja</i>	
Jó Telet és Tavaszt, száraz Nyarat téssen	714
<i>Ha Hétfőn esik</i>	
Köz Tél, és háborgó Tavasz ezt követi	715
<i>Kedden</i>	
Hoszszu Télt és nedves Tavaszt ez most jelent	715
<i>Szeredán</i>	
Zuzmarázos a' Tél, szeles Tavasz, jó Nyár	715
<i>Tsötörtökön</i>	
Telest, szeles Tavaszt, száraz Nyarat jelent	715
<i>Pentéken</i>	
Zurzavaros a' Tél, jó Tavasz és jó Nyár	715
<i>Szombaton</i>	
A' Tél most háborgó, és a' Nyár kedvetlen	715
242. [<i>Hónapversek egy 1675-ös kalendáriumból</i>]	
<i>Január</i>	
Eltedet ugy uyts, int az esztendő folyása	715
<i>Február</i>	
Bacchus ihol közelít, vendéget házadba be szállít	715
<i>Március</i>	
Feltesd egesseged, ne egyed most az hideg etket	716
<i>Aprilis</i>	
Szent Györg zöldséggel, mindent meg uijt ezennel	716
<i>Május</i>	
Flora mezőre hiu, kertben Ceres üzi leányát	716
<i>Junius</i>	
Be rekedve Kakuk, Arpának nyelte kalasszát	716
<i>Julius</i>	
Hotsza kaszát, sarlot, villát foghy, ved el az álmat	716
<i>Augustus</i>	
Jay mely hideg az viz, mennyünk szőlőbe baratzkért	716
<i>Szeptember</i>	
Szolga készits boronát, sák buzát vess hamar Gállal	716
<i>Október</i>	
Jay ki beteg vagyok, uy Disznó petsenyét ehetnem	716
<i>November</i>	
Szent András ihon jő, fát vághy bővön Intze az tüzre	716

	<i>December</i>	
	Az suba jó borral tested melegítse a-Agárral	717
243.	[Az 1676. évi lőcsei kalendárium versbetéte]	
	Adgy, Ur Isten, békeséget	717
244.	[Az 1677-re szóló kolozsvári kalendárium versei]	
	<i>Prognostica perpetua</i>	
	<i>Januarius</i>	
	A' Szőlő s' vetemény veszedelemben áll	717
	<i>Februarius</i>	
	Uszögös Szent Péter esti az minémő	717
	<i>Martius</i>	
	Kakuk szollásával szőlő fakadását	717
	<i>Aprilis</i>	
	Ha őszi vetemény ki-keletkor ritka	718
	<i>Majus</i>	
	Orban fényeskedő, a' Bor nagy bőségő	718
	<i>Junius</i>	
	Ur napja ha tiszta, jelent jó esztendőt	718
	<i>Julius</i>	
	Az eb Csillag ha most nappal ő fel-támad	718
	<i>Augustus</i>	
	Hogy ha szép és tiszta Bóldog Aszszony napja	718
	<i>September</i>	
	Ha ez Hóban dörög s' a' nap Szűzben lépik	718
	<i>October</i>	
	Mikor nehezen hull fának ő levele	719
	<i>November</i>	
	Ha most esik az hó a' vagy Septemberben	719
	<i>December</i>	
	Zöld s' meleg Karácsont azt szoktak mondani	719
245.	Az esztendőnek meg különböztető négy részeinek astronomiai meg-vissgálása (1677)	
	I. Az Telről	
	Istennek hála, már jü az rövideb nap	719
	II. A' Tavaszról	
	Istennek hála már, nap s' éj meg-edgyezett	719
	III. Az Nyarrol	
	Istennek hála már, hogy a' szép nap el-jött	720
	IV. Az Őszről	
	Istennek hála van nap s' éj edgyessége	720
246.	[Az 1678-ra szóló kolozsvári kalendárium versei]	
	<i>Január</i>	
	Oh Isten rajtunk könyörűly, hozzánk hamar el-jüj	720
	<i>Február</i>	
	Vony ködmönt derekadra Simon, semmit ne mulass honh	720
	<i>Március</i>	
	Szán út meg-lottsan, az hó mindenfelé rokkán	720
	<i>Aprilis</i>	
	Még-repes a' szivem már, hogy erdön nyegve galamb jár	720
	<i>Május</i>	
	Most feredezni ki jó, roszt vért-is éreszteni mely jó	720
	<i>Június</i>	
	Mely örömet ennéd, ha volna kazupba cseresznyéd	721
	<i>Július</i>	
	Bor légyen a' jégben, Inasod vigyen futva kezedben	721
	<i>Augusztus</i>	
	Hozd haza buzádat, bővits eleséggel házadat	721
	<i>Szeptember</i>	
	Vesd magod a' földben, meny-el garaszolni szőlődben	721
	<i>Október</i>	
	Rázza Ferentz fáját, Dienes mellyeszze malattzát	721
	<i>November</i>	
	Mint dedereg Lénárt, gyanitom, hogy az hidegen járt.....	721

	<i>December</i>	
	Gömbeczet és kolbászt, borsost, májossal az hurkát	721
247.	[Az 1679-re szóló kolozsvári kalendárium hónapversei]	
	<i>Január</i>	
	Oh Isten, rajtunk könyörülj, hozzánk hamar el-jőj	721
	<i>Február</i>	
	Véremet meg-tartom, vad hust borsóval kivánok	722
	<i>Március</i>	
	Mézes étel, feredő, köppöly, purgatio, jó bor	722
	<i>Április</i>	
	Er vágásra való napokat szolgáltató Április	722
	<i>Május</i>	
	Az haragot le tészem, s' az büzhött halba nem észem	722
	<i>Junius</i>	
	Orvost nem keresek, purgálást hátra halasztok	722
	<i>Augusztus</i>	
	Tyuk-fiat egressel Szakács ebédemre készítsen	722
	<i>Szeptember</i>	
	Fü szerszámos ételt, jó bort ez hóba kivánok	722
	<i>Október</i>	
	Sültet észem gyakran, szert tészek vadra, madárra	722
	<i>November</i>	
	Légyen elég gyömbér étkeemben, bors, ecet és méz	722
	<i>December</i>	
	Most eret nem vágatok, borsost ebédemre készítek	723
248.	[Az 1679. évi kolozsvári kalendárium verses betéte]	
	Adgy békeséget, Isten, népednek	723
249.	[Az 1679. évi löcsei kalendárium astrologiai versei]	
	<i>A' télel</i>	
	Hála az Istennek! az Nap hozzánk fordul	723
	<i>A' tavaszról</i>	
	Hála az Istennek! Nap s' Ej edgy arányó	723
	<i>A' nyarrol</i>	
	Hála az Istennek! Most jár leg-fellyebben	723
	<i>Az őszelel</i>	
	Hála az Istennek! Ismét edgy Ej s' Nappal	724
250.	[Az 1680-ra szóló nagyszombati kalendárium versei]	
	I. <i>Az hazigazdaságrul es majorságrul</i>	
	<i>Bóldog Aszszony Havában</i>	
	Epülletre ha kell ez Hólnapban vágj fát	724
	II. <i>Bőjt-elő Havában</i>	
	Gyümölcsöt óltani leg-job ez Hólnapban	724
	III. <i>Bőjt-más Havában</i>	
	Tavaszi vetésnek most vagyion ideje	724
	IV. <i>Szent György Havában</i>	
	Gyümölcs fákat ültess, s' humlittas szőlődben	725
	V. <i>Pünkösde Havában</i>	
	A' Sajtot most gyurják, a' vaját köpüllyék	725
	VI. <i>Szent Iván Havában</i>	
	A' Kaszálás mostan légyen első dolgod	725
	VII. <i>Szent Jakab Havában</i>	
	A' Jó gazda itten már másodsor szántat	726
	VIII. <i>Kis-Aszszony Havában</i>	
	Itt harmadsor ragadd szarvát az ekének	726
	IX. <i>Szent Mihály Havában</i>	
	Ha szántót földed van, ez Hólnapban vesd-bé	726
	X. <i>Mind-Szent Havában</i>	
	Vethetsz még itten-is, ha még nem vetettél	727
	XI. <i>Szent András Havában</i>	
	Ha szent András elöt hidegek nem léznek	727
	XII. <i>Karácson Havában</i>	
	Ha más dolgod nincsen, eregy-ki vadászni	727

251. <i>Az üdönök jövődölése</i> (1680)	
I. <i>Az Napbúl</i>	
Ha nap-kelet előtt az hajnal vólt tiszta	728
II. <i>Az Hóldbúl</i>	
Ha a' szép fejér hóld fel-fordúl szarvával	729
252. [<i>Az 1682-re szóló kolozsvári kalendárium hónapversei</i>]	
<i>Január</i>	
Az Házások között Sátán uralkodik	730
<i>Május</i>	
Ország és emberek, Tisztek s' Fejedelmek	730
<i>Június</i>	
A' Praelatusok igen tanáckoznak	730
<i>Július</i>	
A' Koronás oroszlánnak	730
<i>Szeptember</i>	
Tűz és viz kárt tészén	730
<i>Október</i>	
Nagy Urakban Halál	730
<i>December</i>	
Mars ismét haragszik. Továb jár, s' nem nyugzik	730
253. [<i>Az 1684. évi debreceni kalendárium versbetétei</i>]	
a) Két Atyafiak közt nagy egyenetlenség	731
b) Csak Isten légyen velünk	731
254. [<i>Az 1684. évi lőcsei kalendárium verses betétje</i>]	
Csak Isten légyen mi velönk	731
255. [<i>Az 1685. évi lőcsei kalendárium verses betétje</i>]	
Mi Atyánk Ur Isten, adgy Szent Békességet	731

JEGYZETEK

Bevezetés	735
Köleséri Sámuel	736
Pósházi János	739
Porcsalmi P. András	741
Kabai Bodor Gellért	743
Felvinczi Sándor	745
Szilágyi Tönkö Márton	747
Szónyi Nagy István	750
Tolvay Ferenc	753
Lisznai Kovács Pál	759
Acs Mihály	761
Haller János	765
1672–1686	772
Keltezetlen darabok	864
A Petrovay Miklós-énekeskönyv keltezetlen énekei	868
A Körmendi-kódex keltezetlen énekei	870
A Hubai János-kódex keltezetlen darabjai	872
Kalendáriumi versek	879

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

A források jegyzéke	887
A képek jegyzéke	891
A rövidítések jegyzéke	892
Az énekek kezdősorainak mutatója	895
Névmutató	907

1610

ΚΕΡΕΚ

APPROBATIO OPERIS.

Theologiam Didacticam & Polemicam lingvâ vernaculâ à Cl. ac Doctissimo Viro D. *Georgio Martonfalvi S. S. T. D.* ejusdemquë in Illustri Schola Debrecina Professore dignissimo. conscriptam, quantum per occupationes licuit, legi ac relegi, eamquë Orthodoxiâ ac solidâ brevitatîs nomine, commendatissimam omnibus bonæ mentis Lectoribus commēdo, dignamquë, ut publicâ luce donetur, judico, atque Opus hoc summâ cum industriâ elaboratum, approbo. Debrecinî 1679. 29. Augusti.

MATTHIAS NOGRADI,
Episcopus Reformatus Ecclesie
Reform. Cis-Tibiscanarum
A' Tiba

A' Tiszteletes, Tudós's kegyes
Érffünek, MARTONFALVI GYÖRGY
Uramnak, Sz. I. M. D. és a' Debreczeni
6 hirü nevü Scholának Dicséretes és Haf-
nos Igazgatójának, mostan Magyar
nyelven ki-bocsátott

TANÉTO és CZAFÓLO THEOLO-
giájának meg-ékeztetére iratott,

EÖRVENDEZŐ VERSEK.

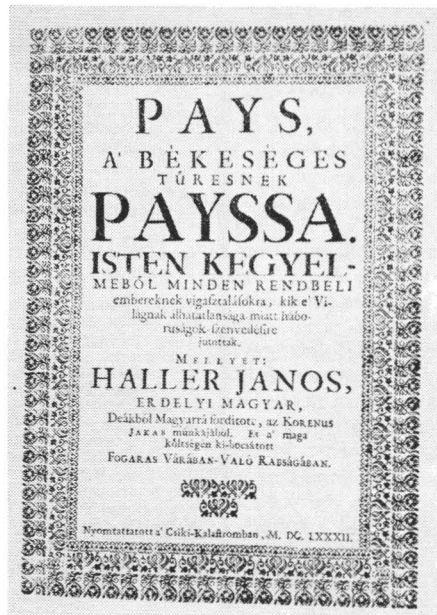
S Ok tudós Munkákkal bővös Magyar Ország,
Nem mondhatt benned nincs immár eleg
Világ,

Tündöklök közötted mennyei Igasság,
Noha külső-képpen sok Inigg read hag,
Csak hogy ez a' nagy kár, bô a' *Scientia*,
De felette ritka, jó *Conscientia*,
Mellyel ékes vólna a' *Theologia*,
Bár bővebben vólna köztünk *Eufbeja*!
Eörvendezhet lelkünk szép tudós Munkáján,
Mostan világra jött Magyar Irásokán,
Martonfalvi Györgynek *Orthodoxiáján*,
Tanéto's Czafoló *Theologiáján*,
Ki-íratá Velejét Nagy AMESIUSNAK,
Deaktil's Magyarül a' *Iséep* Iffütagnak,
Ki adta elméjét *Pö Theologiának*,
Mellyért dicséretre mondatték miltótagak.

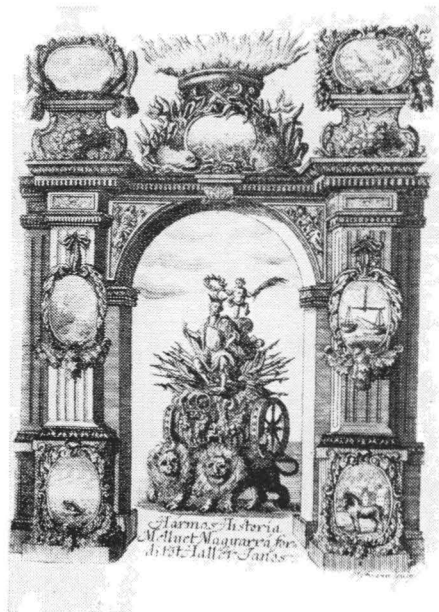
KÖLESERI SAMUEL, a'
Debreczeni K. Gyüleke-
zetnek edgyik Tantaója
által.

Három

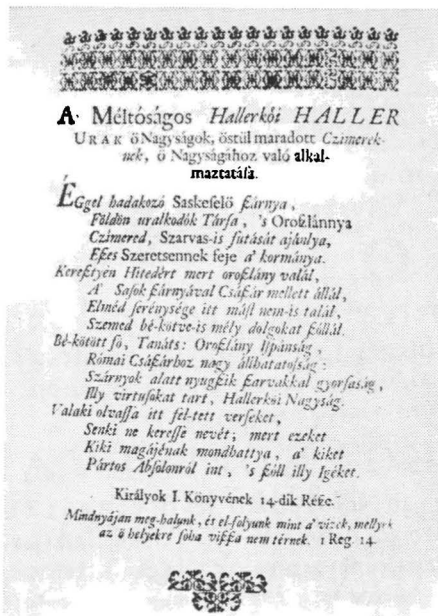
1. Köleséri Sámuel örvendező verse Martonfalvi Györgyhöz (4. sz.)

2. Haller János Pays c. könyvének címlapja

3. Haller János Hármas Historiájának rézmetszete

4. Haller János címermagyarázó verse (52. sz.)

5. Haller János címerének metszete

Már minden épületivel s-tegyv eres Há-
zaival edgyütt, el-kézült,

S I O N V A R A,

Mellyet, a' Néhai Bóldog emlekezerű
J. C. Hűléges Tanubizonyfág-tévője, a' Caf-
sai *Reformata Ecclesia*, Munkás Tanítója

IDVEZÚLT

C Z E G L E D I I S T V A N,

A' Magyar Nemzetben lévő **CHRISTUS**,
Igaz *Reformata Ecclesia*-ja, régen kívánt, lelki javára,
Evangeliumi Vallásban való erőfs és albaratos meg-
állítására, *Elteben* fel-rakott és el-vegezert volt; a'
végre, hogy mikor ennek Bástyái ostromoltatnak,
lehelcsen kéfszen minden *Munio* ival, tudgya magát
oaltalmazni, és győzedelemmel a' VAR

Sion-hi Vivotat alolla el-űzni;

Mostan pedig, *hollan*, a' Méltóságos Frdélyi Fe-
jedelem, mostani Kegyetmes Urunk Parancsolattyal és
a' meg-hóttak utolso kötelező Akarattal, ki-bocsát-
tatott. KÖL E S E R I S A M U E L, a' Debreczeni K. G.
edgyik alázatos Tanítójának forgolodása által.

Vaj 2 Sam 5. v. 7. 9. Meg-vővé Dávid a' SION
Kota
VARAT S-LAKOZEK benne.
Per coronam & laudes.

Kezdetest Nyomtatása SAROS-PATAKON, s-El-égettetet
COLOSVARAT ROSNYAI JAN. által, *Exiliumban*. 1675.

- Es meg-frisslteséék szoknak háfanára,
A' kik gyakran járnak Rómában portára.
15. No tehát *szélvészről bánatot* Israel, Esa. 54. 11.
A' *vigasztalásból* üres Magyar *Rachel*,
Világtalan világ üldözök s-bűn ellen,
E' Sion Várában bátran magad rejes-el.
16. Expiralt légyen bár ennek *Romulus's*,
Es nyugodgyék lelke *vigan in Patria*:
De ő *Succellora* még *vagyon in Via*,
Hæreditariò virtufat-is birja.
17. Mert Kapitányságot ért ebben *Samuel*,
Petitus à Deo Kőleferi szível, 1 Reg. 1.
Ha e' várból akarsz elmédnek fényével
Viaskodni, kívány élni törvényével.
18. Eő fogja jól tudni ennek csionyát binnyát,
Egész militaris Arabitekeraját,
Minden bátyáinak szép *Simmetriáját*:
Fogja magyarázni *Schenographia*-át.
19. Mind ezekre erőt Kapitány Uramnak,
A' telső Sionból *Manudaktorodnak*,
Sionvárt vitéz velem kívány annak,
A' ki *Erectora* vég Sion Várának.
- Szilágyi Márton, Debreczeni Sebola Mester által.*

Edes Attyát kesergő Fiu.

- Vajha az én fejem változhatnék vízzé,
Es az En szemcim ki folyó kút fővé,
Hogy éjjel, és nappal, sírással öntözné,
Az el-múlt dolgokat, és meg-könyvezhetné.
2. Vajha az Hajnalnak szárnyaival bírnék,
Az üldözök közöttül már mezíze repülnék,
Az Szülő Aizszonnyal pufztában lappangnék,
Miglen En fejemnek csendeséget lennék.
3. Mihelt Edes Atyám forrát meg-viágalom,
Menyi fenvedési, voltak meg-gondolom,
Ortan Nyoszolyámat sírással áfzatom,
Sok jéjjaim után bokrotul bánatom.
4. Mert mint a' Liliom meilyct a' tövissek,

Sanya-

7. Szilágyi Tönkö Márton Czeglédi Istvánhoz írt versének végső strófái (26. sz.) és Czeglédi Pál ugyanahhoz szóló kesergő verseinek kezdő versszakai (100. sz.)

Wéle Deszprim Vára Magyarok
Véle hadia, nagyob részül pönizárliri,
tusnak nyója, Dát or kőzi. István ki verek
pásztorá, mast an el butrudom rületek
en szíva.

Fő esle meg Ist en ar ti hűje rohor,
sokszor rabfagom ban küldör pönitokor,
nem fogallék többe im mar beenerokor, írja
fő at Ist en meny hon nekeretek.

Az keresztény sejtül börtülett mito,
sok Ede fiaakra sötényen vigyáro, islofenij
Janos ki veled ör allo, verek magatán
rület vagyok idly buturo.

Nétek edes Uram ha tudatón fagbut
Valaha véretem testi nyallofagbut, mivél
max vigh keppen mek valunk egy mar val
boranor kevek mme Ede fiaitul.

Arvofagra rüto edes Fel sejem, ve
led együt honig kiet edes gyormkem meg
boras mar te is majohkál omčekem, meg
váltal en tülem nem laep többe enjem
En mindenek fő ör ar rá hállek riged.
al töb arval köri ar rá sítent fellyed se

fiatony gyormkemot ar rá bonvalnet-lye.¹³²
világi hűsagot trakt sommi nek rülyed.

Nem nyuj rom mar taváb körd befied.
emert more nagy keferüjén fogta befeiwemet,
ha nem ahenkerom ar en sít enomet, ar töb
arval köri ne hadgyon rületek.

Negy von hie rab kördül mi haimon
Verek bek. Trigontum varanad nagy
mely Tom lördiben, eferendo süm sítörni
hoz von ötödik bon, adgya sít en egy mast
lár hofuk menyeg bor. Amen Fim.

Cantio Alia. Ad notam Egeky lakotofant.

11. A 94. sz. ének befejező versszakai a Szentsei-dalokönyvből

12. A Fülel feladásáról szóló ének kezdő versszakai (157. sz.)

13. A Fülel feladásáról szóló ének vége (157. sz.)

Magyar Reggeleni Morsmáros

Let tuncet kőre kőre kőre kőre, Rodus
Fajcsk Svcs 66 fu Goltat, discectk csak
Mienit sávit fel magyplattak rak a me kőre
Erdy Orpák egyik veltorogath, el feljötték
Kisvölgy határai, Morsot a tittak, an veltte
Kivül Emma ve U' kőmagyplatt
Emsk határai Erdy Orpák tittak, molsva, or
fragh mardiki fompdgya, haimadik püich
az Erdy Orpák, Magyar Orpák határai határai
Oly nagy hirtel hirtel az felgyullak, az fegy
Kül eredetse fegy, Setse fegyul, el fel
Fjolt, firtak fekete tuncetben frakidnak
Kárpátusz tuncet Urechin, Morsot kőmagyplatt
bockitk Savetti, kőre s. Morsot tuncet s
Kis, fegy vadaknak kőre leko kőre
Nam Morsot s' a fegyvas hirtel, az tuncet
Kőre s' s' kőre s' kőre s' kőre s' kőre s'
Kőre s' kőre s' kőre s' kőre s' kőre s'
Virtusfalva felől az tuncet kőre s' kőre s'
tuncet s' kőre s' kőre s' kőre s' kőre s'
Morsot felől kőre s' kőre s' kőre s' kőre s'
Kőre s' kőre s' kőre s' kőre s' kőre s'

18. A 199. sz. ének kezdő strófái a Petrovay Miklós-énekeskönyvből

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda főigazgatója
A szerkesztésért felelős: Nagy Tiborné – Műszaki szerkesztő: Kozma Anikó
AK 2099 k 8689
Terjedelem: 90 (A/5 iv) + 16 oldal melléklet
HU ISSN 0324–2323
A szedést a Nyomdaipari Fényszedő Üzem, a nyomást és kötést
az Akadémiai Kiadó és Nyomda végezte

RÉGI MAGYAR
KÖLTŐK TÁRA
XVII. század

10. kötet

AZ 1660-AS ÉVEK KÖLTÉSZE
(1661—1671)

Sajtó alá rendezte
Varga Imre

Kötetünk az 1661-től 1671-ig tartó éveknek, a II. Rákóczi György halálától a kuruc bujdosók küzdelmeinek megindulásáig terjedő időszaknak verses emlékeit tartalmazza. Ez a költészet őrzi a szerencsétlen lengyelországi hadjárat következtében Erdélyre zúduló török-tatár pusztítások, hódoltatások és a fejedelemségért folyó harcok emlékét; dicsőíti Zrínyi haditetteit, majd elsiratja váratlan halálát; megverseli a Wesselényi-féle összeesküvést követő megtorlásokat, az első áldozatok és a bujdosásba kényszerültek sorsát; kifejezi a vasvári béke (1664), Bécsnek magyarságellenes török politikája és a protestánsok üldözése miatt elégedetlenkedők közhangulatát.

A versek tanúsága szerint hangváltás következik be a történeti énekekben, virágzik a panaszköltészet, új típusú vitézi énekek születnek. Németellenes gyűlöletről izzó alkotások jönnek létre. Virágzásnak indul a bujdosó költészet, és megszületik a nemesi nemzet ideológiáját propagáló publicisztikai verselés is.

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

Ára: 230,- Ft

ISBN 963 05 3492 4